

รวมบทความ

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 1

การเมืองกับการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
(Politics and Administration for Sustainable Development)

15 มกราคม 2564

มหาวิทยาลัยสยาม

คำนำ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 “การเมืองกับการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จัดขึ้นภายใต้ความร่วมมือของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต และสถาบันวิชาการไทยวิจัยพัฒนาการจัดการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีในการเผยแพร่ผลงานของนิสิต นักศึกษา คณาจารย์ และนักวิชาการ ผู้สาธารณชน รวมทั้งเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ในการดำเนินงานวิจัย ตลอดจนเป็นการเสริมสร้างเครือข่ายการวิจัยร่วมกันระหว่าง หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

รายงานการประชุมเสนอผลงานวิจัยการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 นี้ ได้รวบรวมบทคัดย่อ และบทความของผู้นำเสนอบทความวิจัยและบทความวิชาการ เพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ในเชิงวิชาการ อันเป็นประโยชน์ในการศึกษา การเผยแพร่ และการอ้างอิง เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในเชิงวิชาการของไทย ในอนาคต

ทั้งนี้คณะกรรมการดำเนินงานใคร่ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการจัดการประชุมครั้งนี้ และมุ่งหวังให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านได้รับความรู้และประสบการณ์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อขยายขอบเขตในการรังสรรค์ประเด็นการทำวิจัยและพัฒนาแนวทางการทำวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือองค์กรของไทยตามครรลองของการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

คณะกรรมการดำเนินงาน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1

สาสน์จากคณบดีคณะรัฐศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งมั่นในการสร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพและพึงประสงค์ต่อสังคม โดยกระบวนการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ในเชิงวิชาการและภาคปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น สังคม และ ประเทศชาติด้วยแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

ทั้งนี้ในปีนี้ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม ได้จัดประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 ภายใต้หัวข้อ “Politics and Administration for Sustainable Development” การเมืองกับการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นกิจกรรมสัมมนาทางวิชาการที่จะช่วยเสริม สนับสนุน และพัฒนาการบริการวิชาการให้กับนิสิตนักศึกษา คณาจารย์ และนักวิจัย สามารถนำเสนอผลงานทางวิจัย บทความวิชาการในสาขาวิชา หลากหลายประเด็น หรือกระบวนการทัศน์ใหม่ทางวิชาการในด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การบริหารการพัฒนา บริหารธุรกิจ การจัดการ หรือสหวิทยาการ เพื่อเวทีในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และสร้างเครือข่ายทางวิชาการให้กับผู้นำเสนอ อันจะนำไปสู่การต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ทางวิชาการ และเป็นประโยชน์กับวงวิชาการระดับชาติต่อไป

ในนามของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม ขอขอบคุณภาคีเครือข่าย ได้แก่ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต และสถาบันวิชาการไทยวิจัยพัฒนาการจัดการที่ร่วมดำเนินงาน จัดประชุมวิชาการในครั้งนี้ และขอต้อนรับผู้นำเสนอผลงานทางวิชาการทุกท่านที่มุ่งสร้างสรรค์ค้นคว้า พัฒนางานวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ขอให้ทุกท่านประสบความสำเร็จและมีความเจริญรุ่งเรืองสืบไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตภาภา ถิรศิริกุล
คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

โครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2563

ในหัวข้อ “Politics and Administration for Sustainable Development”

(การเมืองกับการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน)

ในวันที่ 15 มกราคม 2564 ณ มหาวิทยาลัยสยาม

หลักการและเหตุผล

การเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์สะท้อนผ่านอิทธิพลของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกลายเป็นส่วนหนึ่งของแรงกระตุ้นให้เกิดความเร็วเพื่อเร่งเร้าการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองให้ขับเคลื่อนไปตามกลไกตลาดของระบบทุนนิยม ขณะที่ความต้องการของระบบตลาดจากกลุ่มทุนทั้งในและนอกประเทศได้ผลักดันให้เกิดการปรับตัวในทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งภาคประชาสังคมโดยมุ่งเน้นถึง ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ศักยภาพ การพัฒนาซึ่งนำไปสู่การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน และ ภายใต้กรอบกติกาของกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

การเมืองการปกครองซึ่งถือเป็นรากฐานของการพัฒนาในทุกด้านของทั้งเศรษฐกิจและการเมืองจำเป็นต้องผลักดันให้องค์กรภาครัฐทั้งระบบจะต้องเกิดการปรับตัวเช่นเดียวกับการจัดการในภาคธุรกิจให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจที่เติบโตควบคู่ไปกับโครงสร้างทางการเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์พระประมุข โดยเป็นการพัฒนาที่มีสมดุลระหว่างสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมในระยะยาว ดังนั้นการพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ การวิจัย และนวัตกรรมในการพัฒนาภาคการเมือง การบริหารจัดการภาครัฐ และ การบริหารจัดการภาคธุรกิจเอกชน จึงมีความสำคัญในการเป็นฐานข้อมูลทางวิชาการที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับทุกภาคส่วนในสังคมในการพัฒนาประเทศภายใต้แนวทางการพัฒนาที่บรรลุถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

- เพื่อสร้างเวทีในการนำเสนอผลงานวิจัย และ ผลงานทางวิชาการ ซึ่งเป็นการเผยแพร่สู่สาธารณชน
- เพื่อพัฒนาคุณภาพ มาตรฐาน การผลิตบทความทางวิชาการในระดับบัณฑิตศึกษา

ผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการ/กลุ่มเป้าหมายจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการประมาณ 100 คน

- นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในประเทศไทย
- คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และ ประชาชนทั่วไปที่สนใจ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ผลงานวิชาการ อาทิ งานวิจัย สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ เป็นต้น ได้รับการสนับสนุนให้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบบทความวิจัย และ บทความวิชาการ ที่เป็นที่ยอมรับ
- นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณาจารย์ และผู้เข้าร่วมประชุมวิชาการได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และแบ่งปันประสบการณ์ในการวิจัย ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดพัฒนาความรู้ทักษะประสบการณ์ในอนาคต
- องค์กรความรู้ที่เผยแพร่ในการประชุมวิชาการสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดสำหรับ ผู้ที่สนใจทั้งในระดับบุคคล องค์กร และ สังคมต่อไป

คณะกรรมการจัดงาน

1. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม
2. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา
3. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต
6. สถาบันวิชาการไทยวิจัยพัฒนาการจัดการ

คณะกรรมการดำเนินงาน

1. รศ.ดร.จอมพงศ์ มงคลวนิช	ที่ปรึกษา
2. ดร.ธนกร ลิ้มศรีณย์	ที่ปรึกษา
3. ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร	ประธานกรรมการ
4. ผศ.ดร.จิตาภา ธีรศิริกุล	รองประธานกรรมการ
5. ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	กรรมการ
6. รศ.ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์	กรรมการ

7. ผศ.ดร.รชพล ศรีขาวรส	กรรมการ
8. ดร.สุริยะใส กตะศิลา	กรรมการ
9. ดร.กานต์จิรา ลิมศิริขง	กรรมการ
10. ดร.บุรินทร์ สันติสาสน์	กรรมการ
11. ดร.พงศ์จิตติ พงศ์ศิลามณี	กรรมการ
12. ดร.สกล สุขเสริมส่งชัย	กรรมการ
13. อาจารย์ปิยะนันต์ จันทร์แขกหล้า	กรรมการ
14. อาจารย์วัชรชัย วิวัฒน์คุณากร	กรรมการ
15. อาจารย์กฤตชัย จิตรักษ์	กรรมการ
16. อาจารย์วิศเวศต์ อัครปัญญาชล	กรรมการและเลขานุการ
17. อาจารย์กฤษณ์ ชาติน้ำเพชร	กรรมการและผู้ประสานงาน

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิของบรรณาธิการประชุมวิชาการ

1. ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร	มหาวิทยาลัยสยาม	บรรณาธิการ
2. ผศ.ดร.จิตาภา ธีรศิริกุล	มหาวิทยาลัยสยาม	ผู้ช่วยบรรณาธิการ
3. ศ.ดร.ยูวัฒน์ วุฒิเมธี	มหาวิทยาลัยสยาม	กองบรรณาธิการ
4. ดร.บุรินทร์ สันติสาสน์	มหาวิทยาลัยสยาม	กองบรรณาธิการ
5. ดร.กานต์จิรา ลิมศิริขง	มหาวิทยาลัยสยาม	กองบรรณาธิการ
6. ดร.สกล สุขเสริมส่งชัย	มหาวิทยาลัยสยาม	กองบรรณาธิการ
7. ดร.ชนกร ลิมศรีณย์	มหาวิทยาลัยสยาม	กองบรรณาธิการ
8. ดร.พิเชษฐ มุสิกะโปดก	มหาวิทยาลัยสยาม	กองบรรณาธิการ
9. ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย	กองบรรณาธิการ
10. รศ.ดร.วัชรินทร์ ชาญศิลป์	มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย	กองบรรณาธิการ
11. รศ.ดร.วัลลภ รัฐนัตรานนท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	กองบรรณาธิการ
12. รศ.ดร.ชนทัต บุญรัตน์กิตติภูมิ	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง	กองบรรณาธิการ
13. ผศ.ดร.บุญเลิศ ไพรินทร์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี	กองบรรณาธิการ
14. ผศ.ดร.สมปฤถณ นิยมไทย	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	กองบรรณาธิการ

15. ผศ.ดร.รุ่งนภา วรรณเกษมสุข	มหาวิทยาลัยบูรพา	กองบรรณาธิการ
16. ผศ.ดร.ประพีร์ อภิชาติสกุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	กองบรรณาธิการ
17. ผศ.ดร.พีเชษฐาภรณ์ ชัชวาลชาญชนกิจ	สถาบันเทคโนโลยี	กองบรรณาธิการ พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
18. ผศ.ดร.รชพล ศรีขาวรส	วิทยาลัยนครราชสีมา	กองบรรณาธิการ
19. ผศ.ดร.รัตพงษ์ สอนสุภาพ	มหาวิทยาลัยรังสิต	กองบรรณาธิการ
20. ผศ.ดร.ร.ต.อ.ดร.จอมเดช ตรีเมฆ	มหาวิทยาลัยรังสิต	กองบรรณาธิการ
21. ผศ.ดร.ฉัตรวรัญช์ องค์กรสิงห์	มหาวิทยาลัยรังสิต	กองบรรณาธิการ
22. ผศ.ดร.ชวลิตรัตน์ เจริญพร	มหาวิทยาลัยรังสิต	กองบรรณาธิการ
23. ดร.นพ.มโน เมตตานันโท เลาหวนิช	มหาวิทยาลัยรังสิต	กองบรรณาธิการ
24. ดร.ชาญชัย จิวจินดา	มหาวิทยาลัยรังสิต	กองบรรณาธิการ
26. ดร.พงษ์สันต์ ต้นหยง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม	กองบรรณาธิการ
27. ดร.โชติสา ขาวสนิท	มหาวิทยาลัยบูรพา	กองบรรณาธิการ

การเปิดรับผลงาน

ผู้สนใจนำเสนอบทความในการประชุมวิชาการสามารถสมัครเข้าร่วมโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เป็นผลงานที่ยังไม่เคยเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. เป็นผลงานวิจัยของคณาจารย์ นักศึกษา และนักวิจัย โดยที่ไม่ได้มีการคัดลอกมาจากบุคคลอื่น
3. เป็นผลงานคุณิพนธ์ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และ การศึกษาค้นคว้าอิสระ ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก ที่เกี่ยวข้องในประเด็นหัวข้อต่างๆทางสังคมศาสตร์สาขาต่างๆ อาทิ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์การเมือง การบริหารการพัฒนา บริหารธุรกิจ การจัดการ สหวิทยาการ เป็นต้น

การคัดเลือกผลงานเข้าร่วมประชุมวิชาการและตีพิมพ์ในเอกสารสืบเนื่องจากการประชุม (Proceedings)

เพื่อให้ผลงานที่ร่วมนำเสนอเป็นผลงานที่มีมาตรฐาน คณะผู้จัดงานกำหนดให้มีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอก ในสาขาต่างๆ พิจารณาทดความ ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในวงการวิชาการ หรือ เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ ซึ่งผลงานที่ผ่านการพิจารณาจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแล้วและปรับปรุงโดยสมบูรณ์จะได้รับการเผยแพร่ในเอกสารสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Full Paper Proceedings)

กำหนดระยะเวลาการส่งผลงานและสมัครประชุมวิชาการ

รายละเอียด	ระยะเวลา
ระยะเวลารับสมัครบทความ พร้อมชำระค่าลงทะเบียน	7 ธันวาคม 2563 – 29 ธันวาคม 2563
ระยะเวลากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอ่าน	11 ธันวาคม 2563 – 29 ธันวาคม 2563
ส่งบทความฉบับสมบูรณ์ผ่านทางเว็บไซต์และเพจ สิงห์สยาม (ฉบับแก้ไข)	10 มกราคม 2564
แจ้งผลการพิจารณาทดความผ่านทางเว็บไซต์	4 มกราคม 2564
ประกาศกลุ่มและลำดับการนำเสนอบทความ	10 มกราคม 2564
วันประชุมวิชาการและนำเสนอผลงาน	15 มกราคม 2564

หมายเหตุ

1. ผลงานฉบับสมบูรณ์ที่นำเสนอจะเผยแพร่ในรูปแบบ Full Paper Proceedings
2. ผู้นำเสนอที่ไม่ชำระค่าลงทะเบียนภายในเวลาที่กำหนดจะถือว่าสละสิทธิ์การนำเสนอผลงาน
3. คณะกรรมการจัดงานขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาตอบรับและตีพิมพ์บทความตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิโดยไม่คืนค่าลงทะเบียน

ค่าธรรมเนียมการลงทะเบียน

1. ผู้นำเสนอบทความ สถาบันสมาชิก 1,200 บาท ไม่ใช่สถาบันสมาชิก 1,700 บาท
2. ผู้เข้าร่วมรับฟังการนำเสนอ 500 บาท

อัตราค่าลงทะเบียนนี้ รวมค่าอาหารว่าง กระเป๋าเอกสาร ใบประกาศนียบัตร ซึ่งตีรวมบทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในรูปแบบการประชุมวิชาการ (Full Paper Proceedings)

ข้อกำหนดของบทความต้นฉบับ (Manuscript Requirements)

ผู้ที่ประสงค์ส่งบทความสามารถส่งบทความที่เป็นภาษาไทย โดยผู้เขียนบทความทุกคนต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อ และนามสกุลของผู้เขียน หน่วยงานที่สังกัด รวมทั้งข้อมูลที่ติดต่อได้ให้ชัดเจน บทความย่อควรมีความยาวไม่เกิน 300 คำ (ทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ) มีคำสำคัญ (Keyword) ไม่เกิน 5 คำ โดยทั้งบทความภาษาไทย และบทความ ภาษาอังกฤษต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษด้วยเช่นเดียวกัน ผู้ส่งบทความควรตรวจสอบความถูกต้องของ การพิมพ์ต้นฉบับ เช่น ตัวสะกด วรรคตอน และความเหมาะสม ความสละสลวยของการใช้ภาษา ผู้ส่งบทความจะต้องเขียน อ้างอิงเอกสารอื่นโดยจัดให้อยู่ในรูปแบบ APA Style (สามารถดูรายละเอียดได้ที่ http://en.wikipedia.org/wiki/APA_style#Reference_List) และจะต้องตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการอ้างอิง ใน กรณีที่ผู้ส่งบทความต้องการ อ้างอิงเอกสารภาษาไทย ควรใช้ชื่อตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ในวารสาร เช่น (อำพล, 2557) และ (เฉลิมพร และคณะ, 2557) ในกรณีที่ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป เป็นต้น รวมทั้งควรกำหนดประเภทของบทความให้ชัดเจนว่าเป็นบทความวิชาการหรือ บทความ วิจัย

องค์ประกอบของบทความบทความวิจัย และบทความวิชาการ ประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่อง (Title) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ชื่อผู้เขียน (Author (5)) ใช้ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพร้อมระบุหน่วยงานที่สังกัด รวมทั้ง E-mail ของผู้เขียนที่สามารถติดต่อได้
3. บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีความยาวไม่เกิน 300 คำ
4. คำสำคัญ (Keyword) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวนไม่เกิน 5 คำและระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ
5. เนื้อหา (Contents)

5.1. บทความวิจัยควรมีให้มีการนำเสนอการวิจัยและผลที่ได้รับอย่างเป็นระบบ โดยควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (สามารถมีหัวข้อหรือองค์ประกอบที่แตกต่างได้)

- บทนำ (Introduction)
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- สมมติฐานของการวิจัย (ถ้ามี)

- แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ที่สามารถอธิบายวิธีการดำเนินการวิจัย รวมถึงการเก็บ ข้อมูล หรือ เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยอย่างชัดเจน
- สรุปผลการวิจัย (Results)
- อภิปรายผล (Conclusion and Discussion)
- ข้อเสนอแนะ
- เอกสารอ้างอิง (References)

5.2. บทความวิชาการ หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนออย่างชัดเจน และมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน และเสนอแนะมีประเด็นอย่างสมบูรณ์ โดยควรประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้ (สามารถมี หัวข้อหรือองค์ประกอบที่แตกต่างได้)

- บทนำ (Introduction)
- แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- สาระในประเด็นต่างๆ (Contents)
- สรุปและอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)
- ข้อเสนอแนะ
- เอกสารอ้างอิง(References)

การเตรียมต้นฉบับ(บทความวิจัย/บทความวิชาการ)

1. บทความมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ A4 (รวมบทคัดย่อภาษาไทย ภาษาอังกฤษและเอกสารอ้างอิง)
2. การตั้งค่าน้ำกระดาษ ให้กำหนดขอบบน 1.5 นิ้ว ขอบล่าง 1 นิ้ว ขอบซ้าย 1.5 นิ้ว และขอบขวา 1 นิ้ว 3. ใช้รูปแบบตัวอักษรTH SarabunPSK โดยกำหนดขนาด ดังนี้
  - 3.1. ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 18 point ตัวหนา
  - 3.2. ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย
  - 3.3. ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน และ E-mail address ของผู้เขียน ขนาด 16 point ตัวธรรมดาชิดซ้าย
  - 3.4. หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 point ตัวหนา ชิดซ้าย
  - 3.5. รายละเอียด/เนื้อเรื่อง ขนาด 16 point ตัวธรรมดา
4. การอ้างอิงในเรื่องให้ใช้วิธีการอ้างอิงโดยจัดให้อยู่ในรูปแบบ APA Style

กำหนดการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2563
ในหัวข้อ “Politics and Administration for Sustainable Development”
(การเมืองกับการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน)

ในวันที่ 15 มกราคม 2564

ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ ชั้น 9 ห้องประชุมคณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสยาม

เวลา	กิจกรรม
08.30 – 09.00 น.	รายงานตัวและทดสอบระบบออนไลน์
09.00 – 09.15 น.	พิธีเปิดและกล่าวต้อนรับ โดยคณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม
09.15 – 10.00 น.	ปาฐกถาพิเศษ หัวข้อ “การคอร์ปชั่นคือมะเร็งร้ายในการพัฒนาสังคมไทย” โดย คุณสมศักดิ์ โกศัยสุข ประธานที่ปรึกษาสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์
10.00 – 16.00 น.	นำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์ ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร ผู้ดำเนินการ ดร.สกล สุขเสริมส่งชัย นำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์ ดร.บุรินทร์ สันติศาสน์ ผู้ดำเนินการ อาจารย์ภูริทัตน์ ชาดิน้ำเพชร
16.00 – 16.30 น.	กล่าวสรุปและพิธีปิด โดยคณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการนำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย กลุ่มที่ 1
การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2563
การเมืองกับการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
วันที่ 15 มกราคม 2564 ณ มหาวิทยาลัยสยาม

ผ่านระบบออนไลน์
จากห้องประชุมคณะรัฐศาสตร์
อาคารเฉลิมพระเกียรติ (ชั้น 9)
มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพมหานคร
เวลา 08.30-16.30 น.

กิจกรรม	ลำดับที่	ชื่อผลงาน	ผู้จัดทำ
นำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย กลุ่มที่ 1	1	วาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคม : ความยั่งยืนของชุมชนเข้มแข็ง	วรวัลลัญช์ โรจนพล จุมพล หนิมพานิช
ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์ : ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร	2	การลดความผิดพลาดในกระบวนการส่งมอบสินค้าของ บริษัท ไทยเบฟเวอเรจโลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี	นรัตน์ เทพศิริ ผศ.ดร.เพ็ชรภรณ์ ชัชวาลชาญชนกิจ
ผู้ดำเนินการ : ดร.สกล สุขเสริมสังข์	3	ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการคงอยู่ในองค์กรของพนักงาน บริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด	ภัทราพร ลือชัย ผศ.ดร.เพ็ชรภรณ์ ชัชวาลชาญชนกิจ
เข้าระบบ Login zoom 08.30 น.	4	ส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนสกรของผู้บริโภคร บริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ธานี	ปรัชญา ดวงทิพย์ ผศ.ดร.เพ็ชรภรณ์ ชัชวาลชาญชนกิจ
	5	แรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันต่อองค์กรที่มีความสัมพันธ์ กับการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด	ธนบดี สินประเสริฐ ผศ.ดร.เพ็ชรภรณ์ ชัชวาลชาญชนกิจ
	6	แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมวิชาการเกษตร	ชญาภรณ์ คงจตุรฤกษ์ รศ.ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์
	7	การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนใน เทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	ร.ต.ท.หญิง กฤตวรรณ เผือกโสมณ รศ.ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์

กำหนดการนำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย กลุ่มที่ 1
การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2563
การเมืองกับการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
วันที่ 15 มกราคม 2564 ณ มหาวิทยาลัยสยาม

ผ่านระบบออนไลน์
จากห้องประชุมคณะรัฐศาสตร์
อาคารเฉลิมพระเกียรติ (ชั้น 9)
มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพมหานคร
เวลา 08.30-16.30 น.

กิจกรรม	ลำดับที่	ชื่อผลงาน	ผู้จัดทำ
	8	คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี	คาราวี สนธิเณร ผศ.ดร.อรนันท์ กลั่นทปฺระ
	9	บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	รศ.ดร.วิภาส ทองสุทธิ พระวรวิษ โขคมหาโหร
	10	ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี	รศ.ดร.วิภาส ทองสุทธิ นันทิกา ชำนาญวงษ์
	11	ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมเมืองรอง กรณีศึกษา : จังหวัดจันทบุรี	วิจิตรา บุญแล อริเทพ งามศิลป์เสถียร ประภาศรี เขิกขุนทด กนกอร เกิดเงิน ณัชพร สายเพชร
	12	การวิเคราะห์ SWOT องค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดระนอง	ผศ.ดร.เพ็ชรภรณ์ ชัชวาลชาญชนกิจ รศ.ดร.อศวิน แสงพิกุล
	13	การสร้างชุมชนอาชีพโดยภายใต้บริบทองค์กรชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาองค์กรชุมชนใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	วรวลัญช์ โรจนพล จุมพล หนิมพานิช

กำหนดการนำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย กลุ่มที่ 1
การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2563
การเมืองกับการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
วันที่ 15 มกราคม 2564 ณ มหาวิทยาลัยสยาม

ผ่านระบบออนไลน์
จากห้องประชุมคณะรัฐศาสตร์
อาคารเฉลิมพระเกียรติ (ชั้น 9)
มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพมหานคร
เวลา 08.30-16.30 น.

กิจกรรม	ลำดับที่	ชื่อผลงาน	ผู้จัดทำ
	14	บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง(บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา	นพดล โชคชัยปกรณ์
	15	ความคิดเห็นของประชาชนในเกาะเกร็ดต่อนโยบายการสร้างเขื่อนและ ถนนจักรยานรอบเกาะ	ชนาภา ทัดขัง
	16	บทบาทของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ในการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด	นลินทิพย์ พวกยะ
	17	มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ	ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา ทัตตนันท์ คงลำธาร จันทร์ทอง ใจดี และบุญชัย เงินโรจน์ประดิษฐ์
	18	การขยายอำนาจของเงินจากช่วงปลายราชวงศ์ซิงถึงสิ้นสุดสงครามโลก ครั้งที่ 2	รศ.ดร.ช โสธร ตู้อองคำ
	19	การปฏิรูปที่ดินภาคเกษตรกรรม : กรณีการจัดการที่ดินโดยโฉนดชุมชน ของหมู่บ้านแพะไต้ ต.หนองล่อง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน	ผศ.ดร.ชวลิตรัตน์ เจริญพร

หมายเหตุ กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการนำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย กลุ่มที่ 2
การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2563
การเมืองกับการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
วันที่ 15 มกราคม 2564 ณ มหาวิทยาลัยสยาม

ผ่านระบบออนไลน์
จากห้องประชุมคณะรัฐศาสตร์
อาคารเฉลิมพระเกียรติ (ชั้น 9)
มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพมหานคร
เวลา 08.30-16.30 น.

กิจกรรม	ลำดับที่	ชื่อผลงาน	ผู้จัดทำ
นำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย กลุ่มที่ 2	1	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย	กฤตชัย จิตรักษ์, ภูมิพัฒน์ สุขเนตร กัญญลักษณ์ บุญยพัชรินทร์
ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์ : ดร.บูรินทร์ สันติสาสน์	2	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563	วิศเวศต์ อัครปัญญาชล วิภาดา วงศ์วานิชวิริยะ วริยา วงศ์พุทธะ
ผู้ดำเนินการ : อาจารย์ภูริทัศน์ ชาติน้ำเพชร	3	นวัตกรรมทางการเงินในบริบทต่อสังคมไทย	วิษณุ กิรติพงษ์ศักดิ์ ผศ.ดร.รัตพงษ์ สอนสุภาพ
เข้าสู่ระบบ Login zoom 08.30 น.	4	การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 กับพัฒนาการ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย	ปิยะนันต์ จันทร์แอกกล้า
	5	ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานครของพรรคประชาธิปัตย์ในปี พ.ศ. 2562	นาวาเอกวีระศักดิ์ พักศรี
	6	การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย	รศ.ดร.ชนทัต บุญรัตนกิตติภูมิ
	7	นโยบายภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาภาวะวิกฤตการโรงแรมของประเทศไทยในยุคโควิด 19	ณัฐพร ยงวงศ์ไพบูลย์ ณัฐกุลิสรา สวงษ์ตระกูล

กำหนดการนำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย กลุ่มที่ 2
การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2563
การเมืองกับการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
วันที่ 15 มกราคม 2564 ณ มหาวิทยาลัยสยาม

ผ่านระบบออนไลน์
จากห้องประชุมคณะรัฐศาสตร์
อาคารเฉลิมพระเกียรติ (ชั้น 9)
มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพมหานคร
เวลา 08.30-16.30 น.

กิจกรรม	ลำดับที่	ชื่อผลงาน	ผู้จัดทำ
	8	นโยบายการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของไทย	โสภา ยอดศิริย์ ดร.สกล สุขเสริมส่งชัย ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร ผศ.ดร.จิตาภา ธิรศิริกุล
	9	แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง	นันทวัน แก้วปาน หรรษา คล้ายจันทร์พงษ์ พงษ์สันต์ ต้นหยง
	10	ทัศนคติของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษาต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย	ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร ผศ.ดร.จิตาภา ธิรศิริกุล วิศเวศค์ อัครปัญญาชล กฤตชัย จิตรักษ์ ภูริทัศน์ ชาติน้ำเพชร ปิยะนันต์ จันทร์แขกกล้า วัชรชัย วิวัฒน์คุณากร
	11	ประเด็นทางการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ	ธวัชชัย วงศ์ก้า ผศ.ดร.ไชยนันท์ ปัญญาศิริ

กำหนดการนำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย กลุ่มที่ 2
การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2563
การเมืองกับการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
วันที่ 15 มกราคม 2564 ณ มหาวิทยาลัยสยาม

ผ่านระบบออนไลน์
จากห้องประชุมคณะรัฐศาสตร์
อาคารเฉลิมพระเกียรติ (ชั้น 9)
มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพมหานคร
เวลา 08.30-16.30 น.

กิจกรรม	ลำดับที่	ชื่อผลงาน	ผู้จัดทำ
	12	การศึกษาสภาพปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐในประเทศไทย	ชุตินมชนัน วงศ์ก่า ผศ.ดร.ไชยพันธ์ ปัญญาศิริ
	13	บทวิเคราะห์เบื้องต้นของการศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการพัฒนาต่อยอดในพื้นที่ตำบลวังใหม่ อำเภอลำดวน จังหวัดสระแก้ว	วุฒิวัดน์ อนันต์พุฒิเมธ ชัยวุฒิ เทโพธิ์, ฉัตรชัย แสนขวัญแก้ว และวาราวุฒิ คำพานุช
	14	วิเคราะห์สภาพแวดล้อมการจัดการคุณภาพของผู้ประกอบการธุรกิจรีนุกกล้าในประเทศไทย	ชยาพร กระบี่ทอง
	15	สถานการณ์และคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวชาวพม่ายุค Covid-19 ในเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร	วัชรชัย วิวัฒน์คุณากร ภูริทัศน์ ชาติน้ำเพชร
	16	การเปรียบเทียบการนำนโยบายการให้บริการ USO ของ สำนักงาน กสทช. กับการให้บริการเน็ตประชารัฐของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ไปปฏิบัติ	พงศัฎฐิติ พงศ์ศิลาภรณ์
	17	การควบคุมยาสูบตามกรอบขององค์การอนามัยโลกในบริบทประเทศไทย	จิรวัดน์ อยู่สบาย ผศ.ดร.รัตพงษ์ สอนสุภาพ

กำหนดการนำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย กลุ่มที่ 2
การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2563
การเมืองกับการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
วันที่ 15 มกราคม 2564 ณ มหาวิทยาลัยสยาม

ผ่านระบบออนไลน์
จากห้องประชุมคณะรัฐศาสตร์
อาคารเฉลิมพระเกียรติ (ชั้น 9)
มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพมหานคร
เวลา 08.30-16.30 น.

กิจกรรม	ลำดับที่	ชื่อผลงาน	ผู้จัดทำ
	18	การประยุกต์ใช้ 5G ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ไทย	ดร.วีรพงษ์ ชุตินัทธ์
	19	เศรษฐกิจใต้ดิน : กรณีศึกษาผู้ดำรงชีพจากการเล่นการพนันในบ่อนขนาดเล็กในชุมชน	ดร.ศรัณย์ ธิติลักษณ์
	20	สนามเด็กเล่นสร้างปัญญากับการมีส่วนร่วมของชุมชน	ดร.ณัฐชานันท์ โชตินิรันตนาอนุกุล ผศ.ดร.นัตรวรรณัฐ อังกสิทธิ์

หมายเหตุ กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สาส์นจากคณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม	ข
รายละเอียดโครงการประชุมวิชาการ	ค
กำหนดการประชุมวิชาการ	ง
รายชื่อบทความและผู้นำเสนอผลงานระดับชาติ	
PS001 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย กฤตชัย จิตรักษ์, ภูมิพัฒน์ สุขเนตร, กัญญลักษณ์ บุญยพัชรินทร์ ผศ.ดร.จิตาภา ถิรศิริกุล และผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร	1
PS002 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 วิศเวศ อัครปัญญาชล, วิภาดา วงศ์วานิชวิริยะ, วริยา วงศ์พุทธะ ผศ.ดร.จิตาภา ถิรศิริกุล, ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร	11
PS003 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 กับพัฒนาการ ลักษณะการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย ปิยะนันต์ จันทร์แขกหล้า	22
PS004 วาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคม : ความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง ผศ.ดร.วรวิทย์ ไรจนพล และ รศ.ดร.จุมพล หนิมพานิช	36
PS005 นโยบายภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาภาวะวิกฤตการโรงแรมของประเทศไทย ในยุคโควิด 19 ณัฐพร ขงวงศ์ไพบูลย์ และณัฐกุลิสรา สวงษ์ตระกูล	55
PS006 คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี ดาราวิ สนธิเณร และ ผศ.ดร.อรนันท์ กลั่นทปฺระ	62

สารบัญ

	หน้า
<p>PS007 นโยบายการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของไทย</p> <p style="padding-left: 40px;">โสภณ ขอดศิริชัย, ดร.สกล สุขเสริมส่งชัย, ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร และผศ.ดร.จิตาภา ธิรศิริกุล</p>	72
<p>PS008 นวัตกรรมทางการเงินในบริบทต่อสังคมไทย</p> <p style="padding-left: 40px;">วิษณุ กীরติพงษ์ภักดี และผศ.ดร.รัตพงษ์ สอนสุภาพ</p>	79
<p>PS009 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมเมื่อรอง : กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี</p> <p style="padding-left: 40px;">วิจิตรา บุญแล, อธิเทพ งามศิลป์เสถียร, ประภาศรี เหล็กขุนทด, กนกอร เกิดเงิน และณัชพร สายเพชร</p>	94
<p>PS010 การสร้างชุมชนอาชีพได้โดยภายใต้บริบทองค์กรชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาองค์กรชุมชนใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ</p> <p style="padding-left: 40px;">ผศ.ดร.วรวลัยุทธ์ โรจนพล และ รศ.ดร.จุมพล นิมพานิช</p>	105
<p>PS011 การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนใน เทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา</p> <p style="padding-left: 40px;">ร.ต.ท.หญิง กฤตวรรณ เผือกโสมณ และ รศ.ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์</p>	122
<p>PS012 ทักษะคิดของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษาต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย</p> <p style="padding-left: 40px;">ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร, ผศ.ดร.จิตาภา ธิรศิริกุล, วิศเวศต์ อัครปัญญาชล, กฤตชัย จิตรักษ์ ภูริทัศน์, ชาติน้ำเพชร, ปิยะนันต์ จันทร์แขกหล้า และวัชรชัย วิวัฒน์คุณากร</p> <p style="padding-left: 40px;">จากศูนย์สำรวจความคิดเห็น “สิงห์สยามโพล” คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม</p>	133

สารบัญ

	หน้า
PS013	143
บทวิเคราะห์เบื้องต้นของการศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการพัฒนาต่อยอดในพื้นที่ ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว วุฒิวัฒน์ อนันต์พุฒิเมธ, ชัยวุฒิ เทโพธิ์, ฉัตรชัย เสนขวัญแก้ว และวราวุฒิ คำพานุช	
PS014	155
การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย รศ.ดร.ชนทัต บุญรัตนกิตติภูมิ	
PS015	174
บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนวัดกลาง กลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รศ.ดร.วิภาส ทองสุทธิ และพระวราวิช โขคมหาโหร	
PS016	189
ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์ จังหวัดอุทัยธานี รศ.ดร.วิภาส ทองสุทธิ และ นันทิกา ชำนาญวงษ์	
PS017	211
แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัด ในเขตภาคกลางตอนล่าง นันทวัน แก้วปาน, ھرรยา คล้ายจันทร์พงษ์ และพงษ์สันต์ ต้นหยง	
PS018	224
วิเคราะห์สภาพแวดล้อมการจัดการคุณภาพของผู้ประกอบการธุรกิจ ริงนกั้าในประเทศไทย ชยาพร กระบี่ทอง	
PS019	233
บทบาทของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในการคัดค้านโครงการ โรงไฟฟ้าหินกรูด นลินทิพย์ พวกยะ	

สารบัญ

	หน้า
PS020	246
สถานการณ์และคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวชาวพม่ายุค Covid-19 ในเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร วัชรชัย วิวัฒน์คุณากร และภุริทศน์ ชาติน้ำเพชร	
PS021	256
บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา นพดล โชคชัยปกรณ์	
PS022	272
ความคิดเห็นของประชาชนในเกาะเกร็ดต่อนโยบายการสร้างเขื่อน และถนนจักรยานรอบเกาะ ชนาภา ทัดช้าง	
PS023	286
แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมวิชาการเกษตร ชญาภรณ์ กองตุรฤกษ์ และ รศ.ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์	
PS024	298
ประเด็นทางการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับข้าราชการครู ผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ ธวัชชัย วงศ์ก่ำ และ ผศ.ดร.ไชยรัตน์ ปัญญาศิริ	
PS025	311
การศึกษาสภาพปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐในประเทศไทย ชุติมณจน์ วงศ์ก่ำ และ ผศ.ดร.ไชยรัตน์ ปัญญาศิริ	
PS026	325
มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา, ทัดตน์นัท คงลำธาร, ดร.ชันทอง ใจดี และบุญชัย เงินโรจน์ประดิษฐ์	
PS027	336
ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานคร ของพรรคประชาธิปัตย์ในปี พ.ศ. 2562 นาวาเอกวีระศักดิ์ พักศรี	

สารบัญ

	หน้า
PS028 การลดความผิดพลาดในกระบวนการส่งมอบสินค้าของ บริษัท ไทยเบฟเวอเรจโลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี นรินทร์ เทพศิริ และ ผศ.ดร.พีชราภรณ์ ชัชวาลชาญชนกิจ	347
PS029 ส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนสุกรของผู้บริโภค บริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ธานี ปรัชญา ดวงทิพย์ และ ผศ.ดร.พีชราภรณ์ ชัชวาลชาญชนกิจ	356
PS030 ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการคงอยู่ในองค์กรของพนักงาน บริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด ภัทรพร ลือชัย และ ผศ.ดร.พีชราภรณ์ ชัชวาลชาญชนกิจ	364
PS031 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันต่อองค์กรที่มีความสัมพันธ์ กับการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด ธนบดี สีนประเสริฐ และ ผศ.ดร.พีชราภรณ์ ชัชวาลชาญชนกิจ	372
PS032 การเปรียบเทียบการนำนโยบายการให้บริการ USO ของ สำนักงานคณะกรรมการ กิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ กับการให้บริการเน็ตประชารัฐของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมไป ปฏิบัติ พงศัฎฐิติ พงศ์ศิลาภรณ์, ผศ.ดร.จิตาภา ธีรศิริกุล และ ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร	382
PS033 การควบคุมยาสูบตามกรอบขององค์การอนามัยโลกในบริบทประเทศไทย จิรวัดน์ อยู่สบาย และ ผศ.ดร.รัตพงษ์ สอนสุภาพ	392

สารบัญ

	หน้า
PS034 การปฏิรูปที่ดินภาคเกษตรกรรม : กรณีการจัดการที่ดินโดยโฉนดชุมชนของหมู่บ้านแพะใต้ ต.หนองล่อง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน ผศ.ดร.ชวลีรัตน์ เจริญพร	408
PS035 การประยุกต์ใช้ 5G ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ไทย ดร.วีรพงษ์ ชุตินัทธ์	424
PS036 การขยายอำนาจของเงินจากช่วงปลายราชวงศ์ชิงถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 รศ.ดร.ธโรธร ตูทองคำ	439
PS037 เศรษฐกิจใต้ดิน : กรณีศึกษาผู้ดำรงชีพจากการเล่นการพนันในบ่อนขนาดเล็กในชุมชน ดร.ศรัณย์ ธิติลักษณ์	455
PS038 การวิเคราะห์ SWOT องค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดระนอง ผศ.ดร.เพ็ชรภรณ์ ชัชวาลชาญชนกิจ และ รศ.ดร.อัศวิน แสงพิบูล	467
PS039 สนามเด็กเล่นสร้างปัญญากับการมีส่วนร่วมของชุมชน ดร.ณัฐชานันท์ โชตินิรันตนาอนุกุล และผศ.ดร.นัตถวรรักษ์ อังคสิงห์	477

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย

Factors Affecting Political Participation of Adolescents in Thailand

กฤตชัย จิตรักษ์ (Kritatch Jitaruk)¹

ภูมิพัฒน์ สุขเนตร (Poomipat Sukned)²

กัญญลักษณ์ บุญยพัชรินทร์ (Kanyarak Boonyapatcharin)³

ผศ.ดร.จิตาภา ธีรศิริกุล (Asst.Prof.Dr.Jidapa Thirasirikul)⁴

ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร (Asst.Prof.Dr.Chanchai Chitlaoarporn)⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย โดยในการศึกษานี้ประกอบด้วยปัจจัยความไว้วางใจทางการเมือง และปัจจัยการระดมทางการเมือง การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัยในการเก็บข้อมูลตัวอย่าง คือ วัยรุ่นของประเทศไทย จำนวน 385 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยความไว้วางใจทางการเมือง มีผลเชิงลบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย และปัจจัยการระดมทางการเมือง มีผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Abstract

The purposes of this study were: 1) to study the level of political participation of adolescents in Thailand, 2) to study the factors affecting political participation of adolescents in Thailand. This study is a quantitative research utilizing questionnaire as a research tool to collect data from samples, 385 Thai adolescents. The study employed statistical techniques such as percentage, arithmetic mean, Standard deviation, and Pearson's Correlation. The findings indicated that Political trust factor had a negative effect

---

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

² นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

³ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

⁴ คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

⁵ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

on the political participation of adolescents in Thailand, and political mobilization factors had a positive effect on the political participation of adolescents in Thailand at the statistical significance of .05.

คำสำคัญ

ความไว้วางใจทางการเมือง, การระดมทางการเมือง, การมีส่วนร่วมทางการเมือง

Keyword

Political trust, Mass mobilization, Political participation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 หรือ “การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475” นับว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนรูปแบบประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข โดยมีรัฐธรรมนูญฉบับถาวรฉบับแรกเกิดขึ้นในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 เป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทาน ได้บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อเป็นหลักในการปกครองของประเทศให้กับประชาชนชาวไทย (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ,2553)

แต่ในช่วงระยะหลายสิบปีที่ผ่านมาระบอบประชาธิปไตยล้มเหลว เนื่องจากมีความไม่เท่าเทียมกันทางการเมือง มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และมีอคติหรือการกดทับทางวัฒนธรรม ที่มีเพียงคนไม่กี่กลุ่มเท่านั้นที่กุมอำนาจทางการเมืองอย่าง กลุ่มทหาร กลุ่มนายทุน ทำให้การร่างกฎหมาย รัฐธรรมนูญควรที่จะเปิดให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น กลับกลายเป็นปัญหาหลักของการเมืองมาจากการบังคับใช้กฎหมาย หรือกฎหมายรัฐธรรมนูญ เพราะมีความเอนเอียง 2 มาตรฐาน ใช้รัฐธรรมนูญเพื่อสืบทอดอำนาจ ไม่เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย และการขาดความความเข้าใจคำว่า “ระบอบประชาธิปไตย” ที่แตกต่างกัน จนนำไปสู่การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ระหว่างฝ่ายที่ถูกจัดตั้งโดยรัฐผ่านการโฆษณาชวนเชื่อตามสื่อต่างๆ และอีกฝ่ายที่เป็นเหล่าปัญญาชนรุ่นใหม่ ล้วนเป็นเยาวชนที่มีความคิดทางการเมืองแบบก้าวหน้า (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2553)

จากปัญหาความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตย จนไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง เหตุการณ์ใหญ่ที่สำคัญ คือ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 การขับไล่รัฐบาลทหารซึ่งประเทศไทยได้อยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการทหารมานานเกือบ 15 ปี การเรียกร้องรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย กลุ่มผู้ชุมนุมส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นเยาวชน นักศึกษาที่มีความคิดก้าวหน้าจากกระแสประชาธิปไตยในโลกตะวันตก และหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 อิทธิพลของกลุ่มนิสิตนักศึกษาได้ขยายตัวออกไปกว้างขวาง โดยประสานงานกับกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ เช่น กลุ่มกรรมกร กลุ่มชาวนา ไร่ชาวนา ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิและ

ความชอบธรรมจากรัฐบาล ช่วงหลัง 14 ตุลา เป็นช่วงที่กระแสประชาธิปไตย(แบบครึ่งใบ)เบ่งบานที่สุดช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์ (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2553)

ในช่วงปัจจุบัน การปกครองภายใต้สมัชชาปฏิรูป จันทรโอชา ซึ่งได้เข้าสู่อำนาจจากรัฐประหารในปี 2557 และได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 ตั้งแต่พ.ศ.2562 เป็นต้นมา โดยที่การเคลื่อนไหวเรียกร้องของนักศึกษาและประชาชนได้เริ่มก่อตัวและขับเคลื่อนการเรียกร้องทางการเมืองอย่างต่อเนื่องตลอดเดือนตุลาคม 2563 เป็นต้นมา ทั้งนี้กลุ่มเยาวชน กลุ่มนักศึกษา มาจากหลากหลายสถาบันตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา และ มหาวิทยาลัยภายใต้กลุ่ม “เยาวชนปลดแอก” ซึ่งแสดงทัศนะเกี่ยวกับ ปัญหาของการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทรโอชา เช่น ปัญหาสิทธิเสรีภาพของประชาชนในทางการเมือง ปัญหาคุณภาพชีวิต ความชอบธรรมของรัฐบาล และ สมาชิกวุฒิสภา อันมาจากโครงสร้างรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 เป็นต้น

ความเคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมืองของนักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มปัญญาชนคนรุ่นใหม่ของประเทศ จึงเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่น่าสนใจในการศึกษาวิจัยทางรัฐศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยต้องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปวิเคราะห์เชิงทฤษฎีและเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาปัจจัยความไว้วางใจทางการเมือง และปัจจัยการระดมทางการเมือง ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาพฤติกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย จะได้นำมาปรับปรุงพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทยต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ คือ วัยรุ่นที่มีอายุตั้งแต่ 15-25 ปีที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อที่จะใช้เป็นตัวแทนประชากร เนื่องจากผู้วิจัย ไม่สามารถทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของวัยรุ่นที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรจากสูตรคำนวณแบบไม่ทราบจำนวนประชากรของ W.G. Cochran (กัลยา วาณิชบัญชา, 2557) ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้

กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ไม่เกิน 5% ดังนั้น ในการศึกษาค้างนี้ ขนาดตัวอย่างสำหรับการวิจัย จะทำการเก็บแบบสอบถามทั้งสิ้น 385 ตัวอย่าง

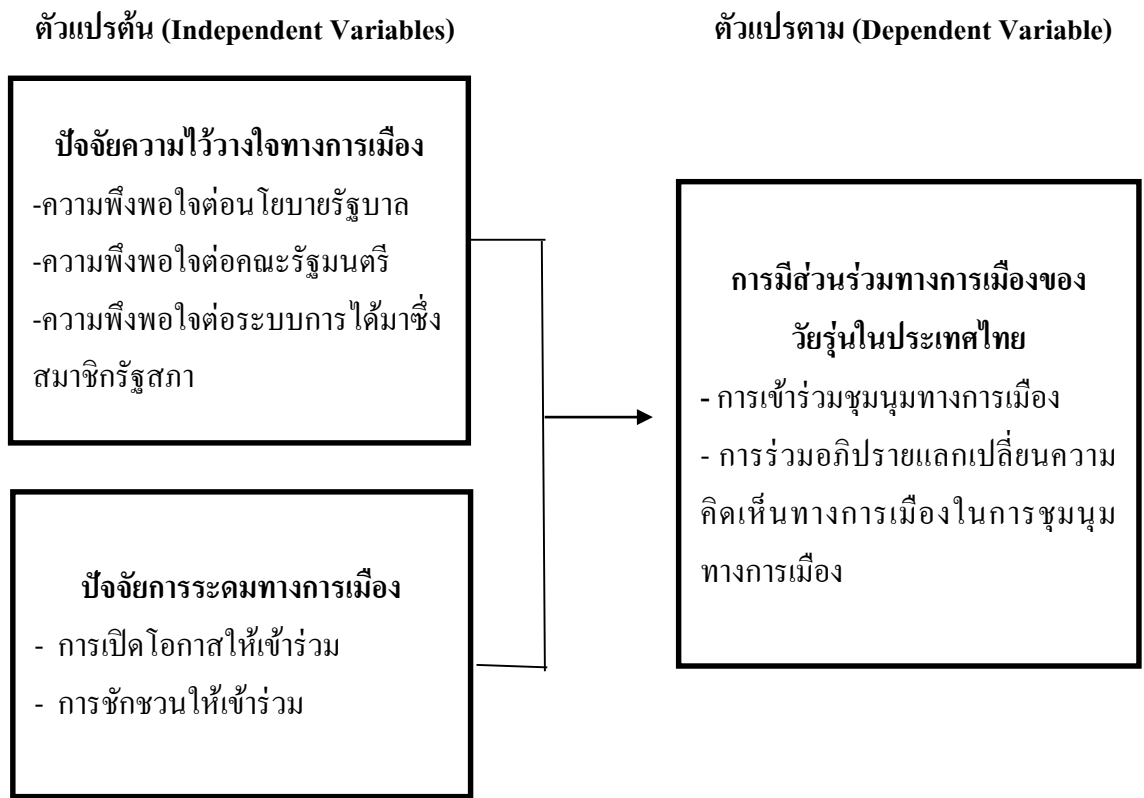
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ จะใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนและผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยค่าความเชื่อมั่นครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ .759 ซึ่งเกินกว่า .70 (Cronbach,1990)

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี ใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลประมาณ 1 เดือน โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถาม มาตรวจสอบความถูกต้อง กำหนดเลขที่แบบสอบถาม และกำหนดรหัสเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการศึกษา สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และสถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

แนวคิดและทฤษฎี

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง มาเป็นแนวทางในการศึกษาพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

รูปภาพแสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา (Conceptual Framework)

ที่มา : ผู้วิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยความไว้วางใจทางการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการระดมทางการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย

สรุปผลการศึกษา

1. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัจจัยความไว้วางใจทางการเมือง โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=1.51$) และปัจจัยการระดมทางการเมือง โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.36$) ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นในแต่ละข้อคำถามปรากฏดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย ด้านปัจจัยความไว้วางใจทางการเมือง

ปัจจัยความไว้วางใจทางการเมือง	$\bar{x}$	SD	ระดับ	อันดับ
1. ท่านเห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน	1.47	.787	น้อยที่สุด	4
2. ท่านยอมรับในผลงานการดำเนินนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน	1.48	.767	น้อยที่สุด	3
3. ท่านมีความเชื่อมั่นในการทำงานของนายกรัฐมนตรี	1.45	.809	น้อยที่สุด	5
4. ท่านมีความเชื่อมั่นในการทำงานของคณะรัฐมนตรีในภาพรวม	1.57	.858	น้อยที่สุด	2
5. ท่านมีความเชื่อมั่นต่อระบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา	1.44	.818	น้อยที่สุด	6
6. ท่านมีความเชื่อมั่นต่อระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	1.62	1.006	น้อยที่สุด	1
รวม	1.51	.733	น้อยที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย ในด้านปัจจัยความไว้วางใจทางการเมือง ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.51 และเมื่อพิจารณาเป็นปัจจัย พบว่า ท่านมีความเชื่อมั่นต่อระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 1.62 รองลงมาคือ ท่านมีความเชื่อมั่นในการทำงานของคณะรัฐมนตรีในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.57 ท่านยอมรับในผลงานการดำเนินนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.48 ท่านเห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.47 ท่านมีความเชื่อมั่นในการทำงานของนายกรัฐมนตรี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.45 และท่านมีความเชื่อมั่นต่อระบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.44

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทยด้าน ด้านปัจจัยการระดมทางการเมือง

ปัจจัยการระดมทางการเมือง	$\bar{x}$	SD	ระดับ	อันดับ
1.การชุมนุมเปิดกว้างให้ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการเข้าร่วมการชุมนุม	3.60	1.24	มาก	2
2.ท่านสามารถเข้าถึงการชุมนุมได้	3.44	1.37	มาก	3
3.ท่านได้รับข้อมูลประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการชุมนุม	3.61	1.42	มาก	1
4.ท่านได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่นให้เข้าร่วมการชุมนุม	2.79	1.15	ปานกลาง	4
รวม	3.36	1.24	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย ในด้านปัจจัยการระดมทางการเมือง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านได้รับข้อมูลประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการชุมนุม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.61 รองลงมาคือ การชุมนุมเปิดกว้างให้ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการเข้าร่วมการชุมนุม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ท่านสามารถเข้าถึงการชุมนุมได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 และท่านได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่นให้เข้าร่วมการชุมนุม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79

2. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.62$) ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นในแต่ละข้อคำถามปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย	$\bar{x}$	SD	ระดับ	อันดับ
1. ท่านตั้งใจที่จะเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม 2563	3.02	1.398	ปานกลาง	1
2. ท่านได้เข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม 2563	2.50	1.465	น้อย	3
3. ท่านได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับผู้ชุมนุมในการชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม 2563	2.88	1.443	ปานกลาง	2
4. ท่านได้ร่วมปราศรัยแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในการชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม 2563	2.07	1.157	น้อย	4
รวม	2.62	1.133	ปานกลาง	

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.62 และเมื่อพิจารณาเป็นปัจจัย พบว่า ท่านตั้งใจที่จะเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม 2563 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.02 รองลงมาคือ ท่านได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับผู้ชุมนุมในการชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม 2563 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.88 ท่านได้เข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม 2563 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 และท่านได้ร่วมปราศรัยแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในการชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม 2563 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.07

3. การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย

โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยเทคนิคสหสัมพันธ์เพียร์สัน (r) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยความไว้วางใจทางการเมือง และ ปัจจัยการระดมทางการเมือง มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย	
	(r)	Sig.
1.ปัจจัยความไว้วางใจทางการเมือง	-.220	.000
2.ปัจจัยการระดมทางการเมือง	.505	.000

จากตารางที่ 4 ปัจจัยความไว้วางใจทางการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย ที่ระดับ -.220 โดยค่า Significance เท่ากับ .000 แสดงว่าปัจจัยความไว้วางใจทางการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทยซึ่งเป็นตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่ายอมรับ สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยความไว้วางใจทางการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย

ปัจจัยการระดมทางการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย ที่ระดับ .505 โดยค่า Significance เท่ากับ .000 แสดงว่าปัจจัยการระดมทางการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทยซึ่งเป็นตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่ายอมรับ สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการระดมทางการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย

อภิปรายผล

ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย คือ ปัจจัยความไว้วางใจทางการเมือง อยู่ในระดับน้อย และปัจจัยการระดมทางการเมือง อยู่ในระดับบาก ขณะที่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย อยู่ในระดับปานกลาง โดยที่ปัจจัยความไว้วางใจทางการเมือง มีผลเชิงลบต่อ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยการระดมทางการเมือง มีผลเชิงบวกต่อ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากผลการศึกษาดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎี Borre (1995) ได้ทำการศึกษาขอบเขตความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลและการสนับสนุน โดยดูความสัมพันธ์ระหว่างระยะห่างเชิงนโยบาย (policy distance) และความไม่ไว้วางใจทางการเมือง (political distrust) พบว่า ผู้ที่มินโยบายแยกห่างหรือไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลจะมีความไม่ไว้วางใจต่อรัฐบาลในระดับสูง และจะมีการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็น

แบบแผน (unconventional behavior) ในระดับสูงด้วยเช่นกัน และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิตพล กาญจนกิจ (2545) ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเมืองท้องถิ่นไทย : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ทูทางสังคมเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยพบว่าการระดมทางการเมือง มีอิทธิพลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดนูวิศ สุวรรณวงศ์ (2553) ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ : ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี พบว่า ระดับความไว้วางใจทางการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนของทั้ง 2 พื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1) ภาครัฐควรส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองเกี่ยวกับผลงานของรัฐบาล การชี้แจงให้ข้อมูลข้อเท็จจริงในประเด็นปัญหาสาธารณะต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างการรับรู้และความเข้าใจของประชาชน รวมทั้งการเพิ่มช่องทางในการรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชน ซึ่งจะนำมาสู่การเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของทุกฝ่าย เป็นต้น

2) ภาครัฐควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์พระประมุข

ข้อเสนอแนะของงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง ฯลฯ ที่เป็นเหตุปัจจัยทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจทางการเมือง

2. ควรทำการศึกษาปัจจัยอื่นๆ อาทิ ปัจจัยจากการระดมทรัพยากรและการสร้างยุทธวิธีในการเคลื่อนไหว เช่น บทบาทของแกนนำ หรือการระดมมวลชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วาณิชบัญชา. (2557). การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง SEM ด้วย AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ วี.เจ. พรินติ้ง.

จันทนา สุทธิจาร. (2544). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ วี.เจ. พรินติ้ง.

ชิตพล กาญจนกิจ. (2545). ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเมืองท้องถิ่นไทย. แหล่งข้อมูล: <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/5149>. ค้นเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน

คุณวิศ สุวรรณวงศ์. (2553). ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้: ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่และเทศบาลเมืองปัตตานี. แหล่งข้อมูล:<http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2010/7586>. ค้นเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2563

ทวิศักดิ์ ตั้งปฐมวงศ์. (2555). การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475: การปฏิวัติที่ถูกนิยามใหม่ *The Changing of the ruling in 1932 : The new definition revolution*. วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 31(3), 43.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563

The Political Participation of People in 2020

วิศเวศค์ อัครปัญญาชล (Wissawed Akkarapunyachon)¹

วิภาดา วงศ์วานิชวิริยะ (Wipada Wongwanitwiriya)²

วริยา วงศ์พุททะ (Wariya Wongputha)³

ผศ.ดร.จิตาภา ธีรศิริกุล (Asst.Prof.Dr.Jidapa Thirasirikul)⁴

ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร (Asst.Prof.Dr.Chanchai Chitlaoarporn)⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 โดยในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองต่อระบอบประชาธิปไตย และปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัยในการเก็บข้อมูลตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 จำนวน 385 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองต่อระบอบประชาธิปไตย มีผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Abstract

The purposes of this study were: 1) to study the level of Political Participation of People in 2020, 2) to study the factors affecting Political Participation of People in 2020. This study is a quantitative research utilizing questionnaire as a research tool to collect data from samples, 385 Thai people in 2020. The study employed statistical techniques such as percentage, arithmetic mean, Standard deviation, and Pearson's

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

² นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

³ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

⁴ คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

⁵ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

Correlation. The findings indicated that political attitude toward democracy factor had a positive effect on the political participation of people in Thailand at the statistical significance of .05.

คำสำคัญ

ทัศนคติทางการเมืองต่อระบอบประชาธิปไตย, การสื่อสารทางการเมือง, การมีส่วนร่วมทางการเมือง

Keyword

Political attitude toward democracy, Political communication, Political participation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปี (2475) ปีของการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย เป็นยุคที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย คือ แค่การเลือกตั้ง ขณะที่การมีส่วนร่วมรูปแบบอื่นเกิดขึ้นเล็กน้อย และมักเป็นเรื่องของการเมือง การปฏิวัติ รัฐประหาร การประท้วง หรือเดินขบวน ในปี (2520 – 2539) การมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่ประชาชนกลุ่มต่างๆ ไม่พอใจรัฐบาลยังคงเกิดขึ้น เช่น เหตุการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ซึ่งผู้นำกระบวนการและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทำให้พลังมวลชนเพิ่มมากขึ้น แต่ฝ่ายรัฐ กลับใช้แนวปฏิบัติแบบเดิมๆ ทำให้เกิดการใช้ความรุนแรงจนนำมาซึ่งความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินทั้งของประชาชนและของรัฐเป็นผลให้รัฐสภาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 โดยเพิ่มเติมหมวด 12 ว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กำหนดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งมีสมาชิกสองประเภท คือสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) ซึ่งเป็นตัวแทนของจังหวัด และ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) ประเภทนักวิชาการซึ่งจัดเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญ (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2553)

นับจาก พ.ศ.2540 จนกระทั่งทศวรรษที่ผ่านมา (2540 – 2549) (นับจากเหตุการณ์พฤษภา 2535) เป็นยุคแรกของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเพราะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้กำหนดเจตนารมณ์เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่การรับข้อมูลข่าวสาร ร่วมให้ข้อมูล ปรีกษาหารือ ตัดสินใจ ติดตามตรวจสอบ และถอดถอนผู้ทุจริต เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการปฏิรูปการเมืองไทย ประชาชน นักการเมือง นักวิชาการ สื่อมวลชน องค์กรเอกชน และสภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้ให้ความสำคัญกับ “การมีส่วนร่วมในทางการเมือง” มากเป็นพิเศษ จนดูเหมือนว่าจะเป็นคำที่มีความหมายยิ่งใหญ่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นับตั้งแต่กรอบเบื้องต้นของร่างรัฐธรรมนูญ เจตจำนงของสภาร่างรัฐธรรมนูญ สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญจึงล้วนแต่มีผลให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองทุกระดับในกระบวนการทางการเมืองมากยิ่งขึ้น และยังได้ขยายการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐาน สิทธิ

ในการแสดงความคิดเห็น โดยการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น เป็นต้น และสิทธิของพลเมือง เช่น สิทธิออกเสียงเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้ง เสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เป็นต้น เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2553)

ภายใต้สภาพสังคมในปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารได้เริ่มมีการกล่าวอ้างถึง “สิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิในความเป็นส่วนตัว” มากขึ้น ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งมีความสำคัญต่อกระบวนการทางการเมือง กล่าวคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย คือทำให้ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองได้มีโอกาสทราบความต้องการของกันและกันอย่างแท้จริงในการที่จะทำให้การดำเนินนโยบายของรัฐสามารถตอบสนองต่อผู้เป็นเจ้าของประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมโดยสังคมมีการเปลี่ยนแปลงและมีวิวัฒนาการในทุกๆ ด้านมีองค์ประกอบเป็นสถาบันหลัก คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา โดยทุกสถาบันจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง รวมถึงสถาบันการเมืองก็เช่นกัน จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นจะเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยเนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลในทุกระดับชั้นสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งของกระบวนการในระบบประชาธิปไตย กล่าวคือ สังคมใดจะมีความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สังคมที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงย่อมมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูง ในทางตรงข้ามถ้าหากสังคมใดประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ แสดงว่าสังคมนั้นมีระดับความเป็นประชาธิปไตยต่ำ ทั้งนี้ ปัจจัยที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมในทางการเมือง เช่น ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมปัจจัยด้านจิตวิทยาและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง นอกจากนี้ยังต้องรวมถึงปัจจัยที่เชื่อมโยงกับเจตนาธรรมณ์ของรัฐธรรมนูญอันได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคม การอาศัยอยู่ในเมือง-ชนบท ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง การสนับสนุนต่อระบบการเมือง ประสิทธิภาพทางการเมืองวัฒนธรรมแบบอำนาจนิยม การแบ่งแยกทางความคิด ความเชื่อมั่นต่อระบบรัฐสภาการตรวจสอบทางการเมือง ความเชื่อมั่นในวิถีทางประชาธิปไตย ค่านิยมดั้งเดิม ความสนใจทางการเมือง ความพอใจต่อการทำงานของรัฐบาล และความเชื่อมั่นต่อองค์กรอิสระ เป็นต้น ปัจจัยที่ทรงอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเหล่านี้จะหมายความว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนย่อมจะขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมือง ที่ถือเป็นบริบทที่สำคัญยิ่งในการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจอธิปไตยที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง (ลิขิต ชีรวะกิน, 2548)

จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา การเข้าไปมีส่วนร่วมในการชุมนุมเดือนตุลาคม

พ.ศ.2563 เพื่อต้องการศึกษาปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองของประชาชน และนำผลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์ถึงความสนใจในทางการเมืองของประชาชน ว่ามีความสนใจมากหรือน้อยเพียงใดเพื่อการศึกษาต่อยอดในความสนใจทางการเมืองของประชาชนที่จะเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยเนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลในทุกระดับชนชั้นสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งของกระบวนการในระบบประชาธิปไตยในประเทศไทยได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมือง และปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาพฤติกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในประเทศไทย ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 จะได้นำมาปรับปรุงพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในประเทศไทยต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยไม่สามารถทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 ได้ ดังนั้น ผู้วิจัย จึงระบุประชากรต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

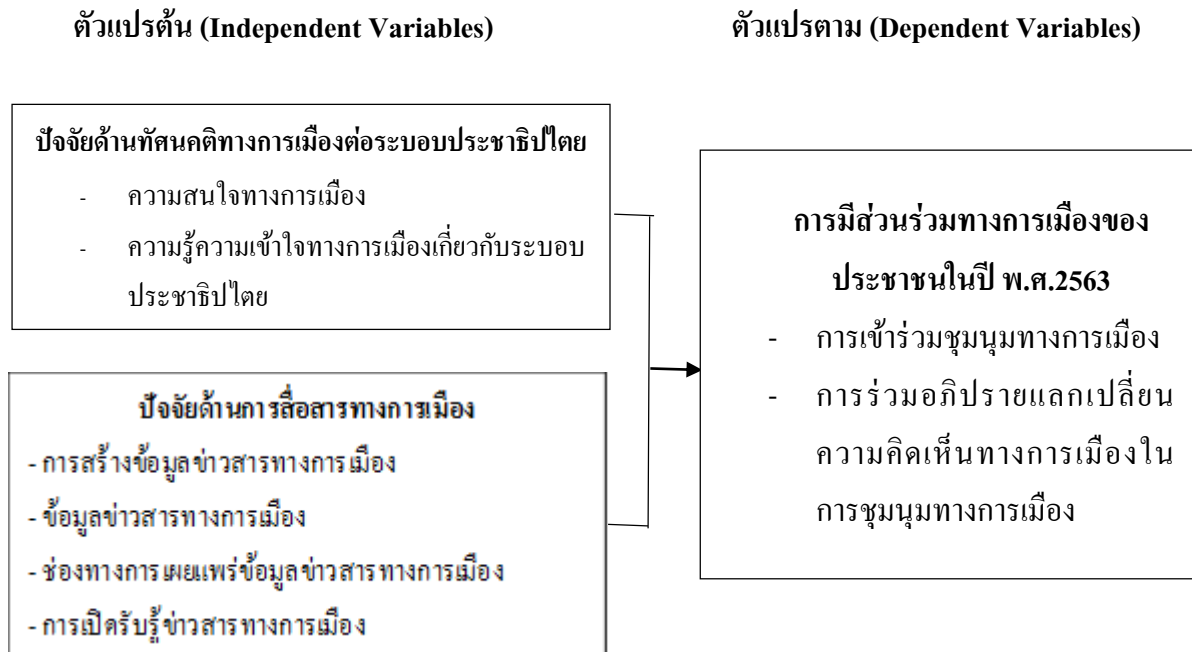
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ จะใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนและผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น โดยค่าความเชื่อมั่น ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ .759 ซึ่งเกินกว่า .70 (Cronbach,1990)

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลประมาณ 1 เดือน โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถาม มาตรวจสอบความถูกต้อง กำหนดเลขที่แบบสอบถาม และกำหนดรหัสเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการศึกษา สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และสถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

แนวคิดและทฤษฎี

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง มาเป็นแนวทางในการศึกษาพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

รูปภาพแสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา (Conceptual Framework)

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองต่อระบอบประชาธิปไตยมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563
2. ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563

สรุปผลการศึกษา

ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองต่อระบอบประชาธิปไตยโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) และปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.88$) ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นในแต่ละข้อคำถามปรากฏดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 เกี่ยวกับปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองต่อระบบประชาธิปไตย

ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองต่อระบบ ประชาธิปไตย	$\bar{x}$	SD	ระดับ	อันดับ
1) ท่านให้ความสำคัญต่อเหตุการณ์ทางการเมืองในประเทศไทย	4.64	.530	มากที่สุด	2
2) ท่านมีความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศไทย	4.60	.570	มากที่สุด	3
3)ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของระบอบประชาธิปไตย	4.49	.638	มากที่สุด	4
4) ท่านมีความสนใจใฝ่หาความรู้เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย	4.65	.567	มากที่สุด	1
รวม	4.60	.457	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 ในด้านปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองต่อระบบประชาธิปไตย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .457 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ท่านมีความสนใจใฝ่หาความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.65 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .567 รองลงมา ท่านให้ความสำคัญเหตุการณ์ทางการเมืองในประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .530 รองลงมา ท่านมีความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .570 และ ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของระบอบประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 4.49 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .638

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 เกี่ยวกับปัจจัยปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง

ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง	$\bar{x}$	SD	ระดับ	อันดับ
1) ผู้ผลิตข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในปัจจุบันมีความหลากหลาย ได้แก่ สื่อสารมวลชน พรรคการเมือง กลุ่มทางการเมือง NGOs สถาบันการศึกษานักวิชาการ นักวิชาการอิสระ	4.38	.772	มากที่สุด	4
2) ผู้ผลิตข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมีความน่าเชื่อถือ	2.41	1.234	น้อย	8
3) ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมีความชัดเจน ลึกซึ้ง ตรงประเด็น	2.62	1.147	ปานกลาง	7
4) ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมีการนำเสนอในหลากหลายแง่มุม	3.95	.930	มาก	5
5) ท่านสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านช่องทางการเผยแพร่แบบ การสื่อสารบอกกล่าวด้วยวาจา หนังสือสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ทางโทรทัศน์ วิทยุ	3.82	1.344	มาก	6
6) ท่านสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านช่องทางสื่อ/สื่อสังคมออนไลน์	4.72	.506	มากที่สุด	1
7) ท่านติดตามข่าวสารทางการเมืองไทย	4.59	.533	มากที่สุด	2
8) ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากหลากหลายแหล่งข้อมูล	4.58	.592	มากที่สุด	3
รวม	3.88	.466	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 ในด้านปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .466 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ท่านสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านช่องทางสื่อ/สื่อสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.72 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .506 รองลงมา ท่านติดตามข่าวสารทางการเมืองไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 และค่า

เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .533 รองลงมา ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากหลากหลายแหล่งข้อมูล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .592 รองลงมา ผู้ผลิตข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในปัจจุบันมีความหลากหลาย ได้แก่ สื่อสารมวลชน พรรคการเมือง กลุ่มทางการเมือง NGOs สถาบันการศึกษา นักวิชาการ นักวิชาการอิสระ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .772 รองลงมา ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมีการนำเสนอในหลากหลายแง่มุม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .930 รองลงมา ท่านสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านช่องทางการเผยแพร่แบบ การสื่อสารบอกกล่าวด้วยวาจา หนังสือสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ทางโทรทัศน์ วิทยุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.344 รองลงมา ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมีความชัดเจน ลึกซึ้ง ตรงประเด็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.62 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.147 และ ผู้ผลิตข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมีความน่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 2.41 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.234

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานมาก ($\bar{x} = 3.84$) ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นในแต่ละข้อคำถามปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563	$\bar{x}$	SD	ระดับ	อันดับ
1) ท่านตั้งใจที่จะเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม 2563	4.63	.715	มากที่สุด	2
2) ท่านได้เข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม 2563	4.75	.782	มากที่สุด	1
3) ท่านได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับผู้ชุมนุมในการชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม 2563	3.93	1.289	มาก	3
4) ท่านได้ร่วมปราศรัยแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในการชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม 2563	2.07	1.531	น้อย	4
รวม	3.84	.668	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .668 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ท่านได้เข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม 2563 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.75 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .782 รองลงมา ท่านตั้งใจที่จะเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม 2563 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .715 รองลงมา ท่านได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับผู้ชุมนุมในการชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม 2563 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.289 และ ท่านได้ร่วมปราศรัยแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในการชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม 2563 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 2.07 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.531

3. การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยเทคนิคสหสัมพันธ์เพียร์สัน (r) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองต่อระบบประชาธิปไตย และปัจจัยปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563	
	(r)	Sig.
1. ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองต่อระบบประชาธิปไตย	.241	.000
2. ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง	.070	.172

จากตารางที่ 4 ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองต่อระบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 ที่ระดับ .241 โดยค่า Significance เท่ากับ .000 แสดงว่า ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองต่อระบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 ซึ่งเป็นตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่า

ยอมรับ สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองต่อระบอบประชาธิปไตยมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563

ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 ที่ระดับ .070 โดยค่า Significance เท่ากับ .172 แสดงว่าปัจจัยการระดมทางการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 ซึ่งเป็นตัวแปรตาม อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สรุปได้ว่าไม่ยอมรับ สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563

อภิปรายผล

ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองต่อระบอบประชาธิปไตย มีผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติทางการเมืองต่อระบอบประชาธิปไตยและปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมือง ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในปี พ.ศ.2563 เนื่องจากทุกวันนี้สื่อในประเทศไทยและต่างประเทศมีอยู่มาก มีบทบาทต่อประชาชนและอยู่ใกล้ตัวทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ อาทิ Facebook, YouTube, Twitter และ Instagram เป็นต้น ทำให้คนสามารถเข้าถึงสื่อได้ง่ายขึ้นและข่าวหลายข่าวก็ไม่ได้มีการกลั่นกรอง ทำให้เกิดกระแสความคิดทางการเมืองจนเกิดเป็นทัศนคติส่วนบุคคลและสังคมที่ให้ความสนใจในการออกมาขับเคลื่อนในกิจกรรมต่างๆทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิศว์ รัตนโชติ (2551 : 43-46) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมือง พ.ศ. 2549 ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เขตบางนา กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เขตบางนา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ระดับสูง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในประเด็นทัศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาอยู่ในระดับดี โดยประเทศจะไม่พัฒนา ถ้าประชาชนยังขาดจิตสำนึกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการเพิกเฉยละเลย ต่อสังคมและส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พ.ศ. 2549 ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เขตบางนา กรุงเทพมหานคร พบว่า เพศ และทัศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองรวมทั้งสอดคล้องงานวิจัยของ(ประสงค์ สาวเสมอ:2551) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนใน เขตเทศบาลตำบลหลักเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหลักเมือง อำเภอ เมือง จังหวัดราชบุรี ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขต เทศบาลตำบลหลักเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีพบว่า เพศ อายุ รายได้ต่อเดือนและอาชีพ มีผล ทำให้ประชาชนในเขต

เทศบาลตำบลหลักเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน แต่พบว่า ระดับ การศึกษา มีผลทำให้ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหลักเมืองมีส่วนร่วมทางการเมือง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ภาครัฐจะต้องให้ความรู้ในด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ควรจะเน้นให้อยู่ ในหนังสือเรียนในระดับประถมศึกษาเป็นต้นไป
2. ภาครัฐจะต้องประชาสัมพันธ์ในเรื่องการบริหารงานของรัฐบาลครบทุกด้านเพื่อให้ประชาชนรับ ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะของงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถาบันทางการเมือง ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง ฯลฯ ที่เป็น เหตุปัจจัยทำให้เกิดทัศนคติทางการเมืองและการสื่อสารทางการเมือง
2. ควรทำการศึกษาปัจจัยอื่นๆ อาทิ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ปრაกฏการณ์ความขัดแย้งทาง การเมือง

เอกสารอ้างอิง

- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2553). *ปฏิวัติสยาม (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิตำราทางสังคมศาสตร์.
- ประสงค์ สามเสน. (2551). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนใน เขตเทศบาลตำบลหลักเมือง อำเภอ เมือง จังหวัดราชบุรี*. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2548). *การเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วิศว์ รัตนโชติ. (2551). *การมีส่วนร่วมทางการเมือง พ.ศ. 2549 ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง เขตบางนา กรุงเทพมหานคร บทสรุปของเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516*. (ม.ป.ป.). กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 กับพัฒนาการ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย

The change of government in B.E. 2475 with evolution description of political participation of the people of Thai democracy.

ปิยะนันต์ จันทร์แหกหล้า¹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 กับพัฒนาการ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย เป็นการวิจัยคุณภาพด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร เครื่องมือที่ใช้คือ เอกสาร ตำรา การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความและสร้างข้อสรุปทั่วไป พบว่า ลักษณะการพัฒนาประชาธิปไตยไทย รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ ไม่ได้เป็นการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบชิงสุกก่อนห่าม

Abstract

This research aimed to study about the change of government in B.E. 2475 with evolution description of political participation of the people of Thai democracy. This study used qualitative research by document. Tool used in the study was documents books was then content analysis, interpretation data and Generalization. The study found that the evolution description of political participation of the people of Thai democracy has Gradual. It is not development, change of government by Premature.

คำสำคัญ

พ.ศ.2475, ประชาธิปไตย, ค่อยเป็นค่อยไป

Keywords

2475, Democracy, Gradual

---

¹ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อกล่าวถึงคำว่าประชาธิปไตยในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่มองหรือพิจารณาไปในช่วงของการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประเด็นคำถามที่นักวิชาการ นักการเมืองหรือกลุ่มแกนนำทางการเมืองถกเถียง ให้ความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงในวันปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 เป็นการชิงสุกก่อนห่ามหรือไม่ เช่นประชาชนชาวสยามยังไม่มีความพร้อมในการใช้อำนาจอธิปไตยในการปกครอง, กลุ่มนักเรียน ข้าราชการที่ทรงศึกษาในประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศสได้รับความคิดลิตธิ เสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย, คณะราษฎรทำการรัฐประหารยึดอำนาจของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, เป็นการอภิวัฒน์สยาม, หรือทรงมีแนวทางพระราชทานรัฐธรรมนูญให้กับราษฎรอยู่แล้วแต่ทว่าถูกปลุกวิฤติจากคณะราษฎรเสียก่อน เป็นต้น ทั้งนี้จากข้อเท็จจริงมูลเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ดังกล่าวข้างต้น เราสามารถศึกษาค้นคว้าศึกษาผ่านหนังสือ บทความวิชาการ บทความวิจัย วิทยานิพนธ์หรือการประชุมวิชาการทางรัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นฐานองค์ความรู้ที่สำคัญในการศึกษาการเมืองการปกครองหรือประวัติศาสตร์ไทยได้อย่างดีเยี่ยม แต่ทว่าการสร้างศึกษาชุดข้อมูลความรู้ทางประวัติศาสตร์ หรือการเมืองการปกครองไทย นักวิชาการ หรือผู้เขียนต่างก็มีกระบวนการ ทักษะ การกล่อมเกลாதงการเมือง วิธีการศึกษา กระบวนการสังเคราะห์ วิธีการนำเสนอ เป้าหมายในการนำเสนอที่เหมือนและแตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดที่ว่าชิงสุกก่อนห่าม หรือเป็นการอภิวัฒน์สยามด้วยความพร้อมสู่การเป็นประชาธิปไตยนั้น ย่อมกล่าวได้ว่าเป็นคุณูปการต่อการเมืองการปกครองของไทยอย่างยิ่ง แต่ทว่าหากมีการศึกษาวิจัยในประเด็นการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ในมุมมองใหม่ ประเด็นใหม่ สมมติฐานใหม่ หรือองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาช่วยทำให้สามารถอธิบายแนวคิดจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้อย่างสมเหตุสมผลประนีประนอมทางความคิดของนักวิชาการสำนักต่างๆ ร่วมกันได้

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยว่ามีลักษณะในรูปแบบใด เป็นการปลุกวิฤติ อภิวัฒน์สยามหรือเพียงยึดอำนาจรัฐประหาร หรือค่อยเป็นค่อยไปตามแนวทางการพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ราษฎร ซึ่งหากพิจารณาประวัติศาสตร์ของไทยย้อนกลับไปตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ก่อน 24 มิถุนายน 2475 อำนาจการปกครอง บริหารสูงสุดของรัฐรวมไว้ที่พระมหากษัตริย์ หรือมีการแบ่งอำนาจการปกครองไว้ที่เชื้อพระวงศ์ ขุนนาง หรือทรงแต่งตั้งมอบหมายให้ดำเนินการแทนพระองค์ อาทิเช่น การตัดลีนคดีในสมัยสุโขทัยใน ระบบจตุสดมภ์ สมุหกลาโหม สมุหนายก หรือการปฏิรูประบบราชการกระทรวง จนกระทั่งเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 คณะราษฎรได้ทำการยึดอำนาจจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยคณะราษฎรได้ประกาศหลักการปกครองของคณะราษฎร 6 ประการ และในวันที่ 27 มิถุนายน 2475

พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 บัญญัติไว้ว่า อำนาจอสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย มีการจัดวางโครงสร้างอำนาจ ออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ อำนาจของกษัตริย์, อำนาจของสภาผู้แทนราษฎร, อำนาจของคณะกรรมการราษฎร, และ อำนาจศาล อำนาจของกษัตริย์คือ เป็นประมุขสูงสุดของประเทศ กระทำในนามของกษัตริย์ แต่ถ้ากษัตริย์ไม่สามารถจะทำหน้าที่ได้ หรือไม่อยู่ในพระนคร ให้เป็นอำนาจของ คณะกรรมการราษฎร ที่จะทำหน้าที่แทน การกระทำใดๆของกษัตริย์ต้องได้รับความยินยอมของคณะกรรมการราษฎร และมีกรรมการราษฎร ผู้หนึ่งผู้ใด ลงนามด้วย และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร คือ มีอำนาจออกพระราชบัญญัติ ซึ่งหากกษัตริย์ได้ประกาศให้ใช้แล้ว เป็นอันบังคับใช้ได้ แต่หากกษัตริย์ มิได้ประกาศใช้พระราชบัญญัตินั้นใน 7 วัน และสภาผู้แทนราษฎร ลงมติยืนยันตามมติเดิม ให้ถือว่าพระราชบัญญัตินั้น ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ อนึ่ง สภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจถอดถอนกรรมการราษฎร หรือพนักงานรัฐบาลผู้หนึ่งผู้ใด ก็ได้ ฯลฯ ซึ่งสาระสำคัญของพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า อำนาจอสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย ย่อมสะท้อนและนัยสำคัญว่าสยามมีระบอบการปกครองตามแนวคิด ทฤษฎีของประชาธิปไตย (Democracy) ที่ประชาชนมีอำนาจอสูงสุดของการปกครองในรัฐ หรือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน หรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ แต่ทว่าก็ยังคงมีกระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่า หากสยามมีความพร้อมในระบอบประชาธิปไตยเหตุใดคณะราษฎรเลือกพระยามโนปกรณนิติธาดาที่มีความใกล้ชิดกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีเสมือนมีการประนีประนอมกับฝ่ายอนุรักษนิยมอยู่ ด้วยบทกฎหมายธรรมนูญการปกครองสูงสุดของประเทศที่ให้อำนาจอสูงสุดกับราษฎรแต่เหตุใดสภาผู้แทนราษฎร ไม่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรงภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยเร็ว หรือข้อเท็จจริงคือคณะราษฎรคงมีสิทธิในฝ่ายบริหารผ่านคณะกรรมการราษฎร และถ้ากษัตริย์ไม่สามารถจะทำหน้าที่ได้ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการราษฎรที่จะทำหน้าที่แทน เป็นต้น ปฏิเสธข้อเท็จจริงหนึ่งที่สำคัญไม่ได้ว่าการเปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 ของกลุ่มคณะราษฎรถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่มีคุณูปการต่อการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยิ่งของไทยในช่วงต่อๆ มา ทั้งนี้ข้อเท็จจริงข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทยนั้น มีการข้อเท็จจริง ข้อมูลองค์ความรู้ ชุดคำอธิบายเชิงวิชาการผ่านกรอบแนวคิดประวัติศาสตร์การเมือง กรอบแนวคิดทางด้านรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ไว้หลากหลายมิติ หลายแง่มุมที่น่าสนใจ ซึ่งการศึกษาสังเคราะห์กระบวนการทัศนทางความคิดวิชาการผ่านอำนาจอธิปไตยของประชาชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามจารีตการปกครอง หรือตามรัฐธรรมนูญบริบททางสังคม หรือลักษณะรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไทย น่าเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายให้เห็นเด่นชัดได้ว่าประเทศไทยมีลำดับของพัฒนาการประชาธิปไตยอย่างไร การปฏิวัติ 2475 เป็นการชิงสุกก่อนห่าม หรือการเปลี่ยนแปลงการปกครองไทยมีสอดคล้องเหมาะสมกับกระแสแนวคิดบริบท

การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยในสังคมโลกประชาธิปไตยตะวันตกอย่างเหมาะสมต้องกันทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ

ในช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น เกิดคำถามสำคัญว่าการกระทำของคณะราษฎรเป็นการชิงสุกก่อนห่ามหรือไม่ ประชาชนชาวไทยมีความพร้อมในการใช้อำนาจอธิปไตยในการปกครองหรือไม่ มีความตั้งใจจริงหรือไม่การพระราชทานรัฐธรรมนูญให้กับราษฎร ซึ่งมูลเหตุเบื้องหลังข้อเท็จจริงของเหตุการณ์เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ต่างมีข้อมูล ข้ออ้างที่สนับสนุนในการปฏิบัติของคณะราษฎร หรือมองว่าคณะราษฎรได้ทำการยึดอำนาจรัฐประหารจากรัชกาลที่ 7 เท่านั้น

ด้วยกระแสแนวคิด ข้ออ้างหรือความเชื่อที่ว่าคณะราษฎรได้ทำการปฏิวัติคือกวีวัฒน์สยามสู่การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยตามนานาอารยประเทศอันจะนำพาประชาชนสังคม เศรษฐกิจมีความเจริญรุ่งเรือง ส่วนอีกกระแสหนึ่งเห็นว่าเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 กลุ่มคณะราษฎรได้ทำการยึดอำนาจรัฐประหารจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเท่านั้น ซึ่งแนวคิดหลักทั้งสองกระแสดังกล่าวข้างต้นนั้น นำไปสู่แนวคิดการกล่อมเกลாதงการเมืองทั้งในเชิงวิชาการ หลักการอุดมการณ์ทางการเมือง พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองหรือแนวคิดความเชื่อของบุคคลในการต่อสู้ทางการเมืองในยุคต่อมาจนถึงปัจจุบัน โดยข้อถกเถียงประเด็นการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ของนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือนิติศาสตร์ต่างก็มีผลการศึกษาสังเคราะห์ชุดความรู้ ความคิดในข้อเท็จจริงที่เหมือนและแตกต่างกันออกไปตามกรอบแนวคิด สมมติฐานความเชื่อ มิติตัวแปรในการศึกษาของนักวิชาการแต่ละบุคคล ซึ่งหากพิจารณาจากตำราหนังสือ เอกสารหลักฐานทางวิชาการ บทความวิชาการต่างๆ ชุดข้อมูลข้อเท็จจริงในกระแสดังกล่าวทั้งสองต่างก็ มีความสอดคล้องต้องกันอย่างสมเหตุสมผล แต่ประเด็นจะสิ้นข้อสงสัยหรือไม่นั้น ก็เป็นสิ่งที่ต้องแสวงหาแนวคิด ชุดข้อมูลข้อเท็จจริงในการนำเสนอทางวิชาการเพื่อถกเถียง สังเคราะห์ หรือสร้างข้อสรุปเชิงวิชาการต่อไป ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญรวมเวลาไม่น้อยกว่าแปดสิบแปดปี การศึกษากระบวนการที่สัมพันธ์กับพัฒนาการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประชาธิปไตยของไทยมีลักษณะอย่างไร ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพอำนาจในการใช้อำนาจอธิปไตยในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยหรือไม่อย่างไร การเปลี่ยนแปลงการปกครองไทยมีสอดคล้องเหมาะสมกับกระแสแนวคิดบริหารการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยในสังคมโลกประชาธิปไตยตะวันตกอย่างเหมาะสมต้องกันทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 กับพัฒนาการ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย เพื่อศึกษาศึกษา สังเคราะห์อำนาจอธิปไตยของประชาชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามจารีตการปกครอง หรือตามรัฐธรรมนูญ ว่ามีพัฒนาการ ลักษณะรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร สอดคล้องเหมาะสมกับกระแสแนวคิดบริหารการเมืองการ

ปกครองระบอบประชาธิปไตยในสังคมโลกประชาธิปไตยตะวันตกอย่างเหมาะสมต้องกันทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารัฐธรรมนูญที่มีต่อลักษณะอำนาจธิปไตยของประชาชน
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการ ลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน
3. เพื่อศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยหลัง พ.ศ. 2475 มีสอดคล้องเหมาะสมกับกระแสแนวคิดทฤษฎีประชาธิปไตยตะวันตกอย่างไร

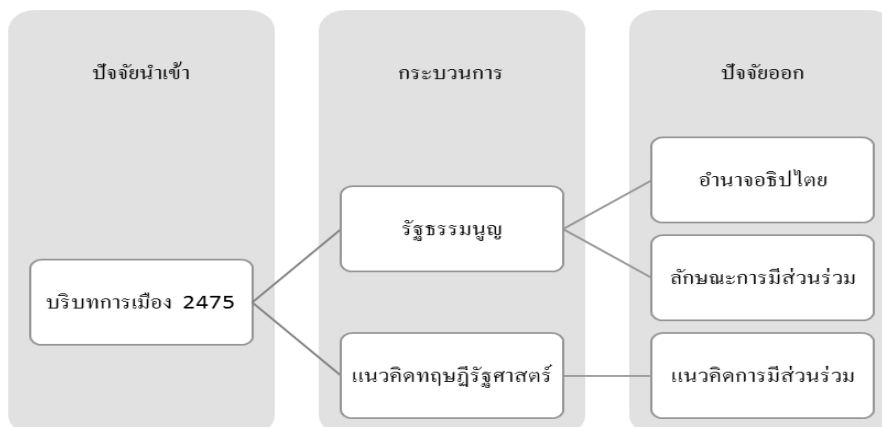
ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยจำกัดกรอบการวิจัย ขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาวิจัยเฉพาะการศึกษาสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บริบททางสังคมการเมืองไทยที่มีต่อลักษณะรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนประเทศไทย ไม่ได้ศึกษาตัวแปรด้านคุณลักษณะผู้นำทางการเมือง แนวคิดการบริหารแยกออกจากการเมือง การบริหารคือการเมือง หรือวัฒนธรรมพฤติกรรมทางการเมือง เนื่องจากผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิจัยเพียงแก่นกลางหลักของโครงสร้างหลักประวัติศาสตร์ แก่นกลางอำนาจตามรัฐธรรมนูญ ภาพรวมของบริบททางการเมืองของรัฐเป็นสำคัญ โดยขอบเขตด้านวิธีการศึกษาเป็นการวิจัยข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ผ่าน วิทยานิพนธ์ หนังสือ บทความวิชาการ รายงานวิจัย และฐานข้อมูลวิชาการออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง และขอบเขตด้านระยะเวลาการวิจัยตั้งแต่มีกฎหมาย-พฤศจิกายน พ.ศ.2563

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดกระบวนการค้นคว้าทางความคิดใหม่ในการอธิบายปรากฏการณ์กระบวนการสร้างประชาธิปไตยในประเทศไทยในมิติของรัฐธรรมนูญที่มีต่อลักษณะอำนาจธิปไตยของประชาชน และเข้าใจลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนตั้งแต่ พ.ศ.2475 จนถึงปัจจุบัน
2. ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หรือลักษณะการพัฒนาประชาธิปไตยไทย รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยมีสอดคล้องเหมาะสมกับกระแสแนวคิดทฤษฎีประชาธิปไตยตะวันตกทั้งในเชิงทฤษฎีและทางปฏิบัติอย่างไรในปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ลักษณะการพัฒนาประชาธิปไตยไทย รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 กับพัฒนาการลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทยได้แก่

1. ทฤษฎีระบบ (System Theory) เนื่องจากการศึกษาบริบททางการเมืองจำเป็นต้องพิจารณาศึกษาบริบทต่างๆ ในองค์รวมทั้งหมดของสภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์กับบริบทสิ่งแวดล้อมทางการเมืองต่างๆ เนื่องจากการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงของบริบทสิ่งแวดล้อมใด ปัจจัยหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อเนื่องกันเป็นวงจรลูกโซ่ เริ่มจากปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และปัจจัยนำออก ทั้งนี้ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการมีกลไกที่สามารถข้อมูลย้อนกลับ ไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์พิจารณาตรวจสอบผลลัพธ์ และ ปรับปรุงปัจจัยนำเข้าได้

2. บริบททางการเมือง พ.ศ.2475 ก่อน 24 มิถุนายน 2475 เป็นช่วงการปกครองที่มีหลักการปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อำนาจอสูงสุดเป็นของพระมหากษัตริย์ มีการบริหารราชการผ่านฝ่ายข้าราชการและด้านพลเรือน ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการติดต่อการค้า ความสัมพันธ์ระหว่างชาติตะวันตก จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 5 สยามพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองให้มีความทันสมัยตามแนวคิดของชาติตะวันตก มีการปกครองการปฏิรูปการบริหารราชการ การศึกษาดูงานของข้าราชการต่างประเทศของ เกิดกิจการสาธารณูปโภคพื้นฐานต่างๆ การเลิกทาส ฯลฯ ต่อมาในรัชกาลที่ 6 เกิดปัญหา เศรษฐกิจ วิกฤติการณ์

ด้านเงินของรัฐ ขบประมาณขาดดุลอย่างหนัก หรือระบบอุปถัมภ์ทำลายระบบคุณธรรมในระบบราชการ แม้ว่าสมัยของรัชกาลที่ 7 ทรงแก้ไขปัญหาต่างๆ และฟื้นฟูเสถียรภาพเศรษฐกิจได้ แต่กระแสแนวคิดจากกลุ่มนักเรียนทุนหลวงในประเทศฝรั่งเศส อังกฤษที่ต้องการให้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และเป็นส่วนสำคัญหนุนเหตุของการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองจากรัชกาลที่ 7 ของคณะราษฎรเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 พ.ศ. 2475 โดยวันที่ 27 มิถุนายน 2475 *สยามประกาศใช้*

3. รัฐธรรมนูญ (*Constitution*) เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ที่มีวางจัดระเบียบการปกครองประเทศ วางโครงสร้างอำนาจ สถาบันของรัฐ รูปแบบการปกครอง การใช้อำนาจอธิปไตย การรับรองสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ของประชาชน และความสัมพันธ์ของสถาบันต่างๆของรัฐไว้ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ (*Constitutional Monarchy Limited Monarchy*) และส่วนสุดท้าย

4. แนวคิดทฤษฎีรัฐศาสตร์ ว่าด้วยการก่อกำเนิดรัฐตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์มีลักษณะของการเกิดรัฐ 2 แนวคิดทฤษฎีการกำเนิดรัฐที่สำคัญได้แก่ 1. ทฤษฎีเทวสิทธิ์เป็นแนวคิดโบราณที่เชื่อว่าผู้ปกครองได้รับอำนาจยอมรับว่าเป็นเชื้อสายจากพระเจ้า รัฐเกิดจากพระเจ้า พระเจ้ามีอำนาจเหนือมนุษย์ ส่งตัวแทนลงมาเพื่อปกครองแทนพระเจ้า ทฤษฎีนี้เชื่อว่า รัฐเกิดจากแรงบันดาลใจของพระเจ้า ผู้ปกครองได้รับอำนาจจากพระเจ้า ประชาชนเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของรัฐ ต้องเชื่อฟังผู้ปกครองและพระเจ้า และ 2. ทฤษฎีสัญญาสังคม สัญญาประชาคมเกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 17-18 ตรงกับปลายกรุงศรีอยุธยา แต่เกิดขึ้นในช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ที่มีกฎหมายสูงสุดของรัฐบัญญัติว่าด้วยพื้นฐานของอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน อำนาจรัฐมาจากประชาชน รัฐบาลมาจากสัญญาประชาคม ประชาชนมอบอำนาจให้รัฐบาลและหากรัฐบาลไม่ทำตามเจตนารมณ์ที่ประชาชนต้องการ ประชาชนเรียกคือ อำนาจอธิปไตยได้ กล่าวได้ว่า รัฐเกิดจากมนุษย์สร้างรัฐ รัฐและรัฐบาลมาจากสัญญาที่ประชาชนมอบอำนาจเจตนารมณ์ร่วมให้ปกครองประชาชน เป็นต้น ทั้งนี้แนวคิดว่าด้วยเรื่องของอุดมการณ์ทางการเมืองของไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 มีชุดระบบความคิด ความเชื่อทางการเมืองที่หลอหลอมกลม่อมเกล่าเป็นกรอบ แนวทาง หรือแนวทางพฤติกรรมของคนในสังคมให้ยึดถือปฏิบัติในทางการเมือง เป็นแรงบันดาลใจเหมือนกันเป้าหมายเหมือนกันเข้าไว้ด้วยกัน หรือพฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มการเมืองได้แก่ 1. เสรีนิยม (*Liberalism*) 2. อนุรักษนิยม (*Conservatism*) โดยกล่าวสรุปได้ว่าบริบททางการเมือง อำนาจการปกครองมีรากฐานมาจากรัฐธรรมนูญจากระดับบุคคล คณะบุคคล และประชาชนที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยตามกฎหมายสูงสุดของรัฐ โดยอุดมการณ์ทางการเมืองหลักของการเมืองไทยมีสองกระแสหลักคือเสรีนิยมและอนุรักษนิยม และประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมคิดตัดสินใจรับประโยชน์จากนโยบายสาธารณะแห่งรัฐทั้งในระดับชาติ ท้องถิ่นได้มากน้อยระดับใด และมีลักษณะ รูปแบบเป็นอย่างไรในอดีตที่ผ่านมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 กับพัฒนาการ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นการศึกษาวิจัยสังเคราะห์ และเก็บรวบรวมข้อมูล ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบริบทการเมืองไทย รัฐธรรมนูญ แนวคิดรัฐศาสตร์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการฉบับภาษาไทยและภาษาต่างประเทศแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นของวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดในการวิจัย นำข้อมูล สารสำคัญจากการวิจัยเอกสาร ทำการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) ความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์และทำความเข้าใจข้อมูลจนมั่นใจว่าเป็นข้อค้นพบที่สามารถลงเป็นข้อสรุปบทสังเคราะห์ จึงการสังเคราะห์ข้อมูล (Data Synthesis) การตีความข้อมูล (Interpretation) พร้อมทั้งการสร้างข้อสรุป (Generalization) เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 กับพัฒนาการ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 กับพัฒนาการ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามกรอบการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยนำเข้าคือ บริบทการเมือง พ.ศ.2475 พบว่า บริบททางการเมืองไทย 24 มิถุนายน 2475 เป็นต่อสู่ทางการเมืองของเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองกลุ่มข้าราชการ ขุนนางฝ่ายพระมหากษัตริย์หรือระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อำนาจปกครองสูงสุดหรือธิปไตยอยู่ที่พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นระบอบที่มีมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี ถึงรัตนโกสินทร์ ส่วนราษฎรประชาชนส่วนหนึ่งของรัฐอยู่ภายใต้การปกครองของพระมหากษัตริย์หรือระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ไม่มีสิทธิเสรีภาพในการปกครอง ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์กำหนดระเบียบวิถีชีวิต อำนาจบังคับ หรือสั่งการให้ราษฎรต้องใช้แรงงาน เข้าเป็นทหาร จ่ายส่วย ภาษีให้กับผู้ปกครอง แม้ว่าอาณาจักรมีการติดต่อการค้ากับต่างชาติ มีระบบเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์มากขึ้น มีการปฏิรูปการบริหารราชการสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อความเจริญก้าวหน้าทางสังคม เศรษฐกิจ ชุมชนในเมือง ชนบทมาก ขึ้นแต่ความมั่งคั่งร่ำรวยจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้ปกครองราชวงศ์ ขุนนาง ข้าราชการ และพ่อค้าเท่านั้น ผลที่ได้รับสำคัญของการติดต่อทางการค้ากับประเทศฝั่งตะวันตกตั้งแต่สมัยอยุธยา นำพาด้วยแนวคิด จารีตวัฒนธรรมใหม่ การศึกษาวิชาการ ความรู้ใหม่ โลกทัศน์คู่สยาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของต้นสมัยรัตนโกสินทร์สถาบันพระมหากษัตริย์ส่งเสริมให้ข้าราชการ ขุนนาง และกลุ่มชนชั้นนำศึกษาต่อยังต่างประเทศ เช่น ฝรั่งเศส อังกฤษทำให้ได้รับแนวคิดการกล่อมเกลารวมถึงการเมืองวิถีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ขณะเดียวกันระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเกิดปัญหา

วิกฤติงบประมาณการคลัง ปัญหาข้าราชการ คุณภาพชีวิตของประชาชน และกระแสการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทำให้กลุ่มแนวคิดหัวก้าวหน้าอย่างคณะราษฎร ได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475

2. กระบวนการ พบว่า ภายหลังจากที่คณะราษฎรได้ยึดอำนาจการปกครองแล้วนั้น กระบวนการที่จะทำให้ประเทศนำไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยคือ เจตจำนง บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ โดยคณะราษฎร ได้ประกาศใช้ พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 โดยอำนาจสูงสุดของประเทศเป็นของราษฎร และได้มีต่อมาวันที่ 10 ธันวาคม 2475 รัฐบาลได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ 2 บัญญัติว่า สยามประเทศเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกไม่ได้ ประชาชนชาวสยามย่อมได้รับความคุ้มครอง โดยอำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวสยาม พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุข และใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร

ดังจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญเป็นเจตจำนงของประชาชนให้เป็นหลักสูงสุดของการจัดระเบียบการปกครองประเทศ วางโครงสร้างอำนาจ สถาบันของรัฐ รูปแบบการปกครอง การใช้อำนาจอธิปไตย การรับรองสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ของประชาชน และความสัมพันธ์ของสถาบันต่างๆของรัฐไว้ แต่เมื่อรัฐบาลบริหารราชการไปได้ระยะหนึ่งเกิดวิกฤติปัญหาทางการเมืองนำไปสู่ทำรัฐประหารยึดอำนาจระหว่างกลุ่มบุคคลทั้งคณะทหาร กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองเก่าและใหม่ คณะรัฐประหารก็จะยกเลิกรัฐธรรมนูญ อำนาจการปกครองกลับไปสู่คณะบุคคลที่ยึดอำนาจ และคณะรัฐประหารที่ยึดอำนาจจะยกร่างประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จัดให้มีการเลือกตั้งรัฐบาลชุดใหม่ขึ้น วิถีวงจร ซึ่งตลอดระยะเวลาที่แปรสลับแปรปีที่ผ่านมาไทยมีรัฐธรรมนูญ จำนวน 20 ฉบับ เป็นวงจรเช่นนี้มาโดยตลอด และพิจารณาสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญยังคงกำหนดให้ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ส่วนในประเด็นเรื่อง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง และปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอ กัน หรือบุคคลมีสิทธิ์ส่วนบุคคล เสรีภาพในร่างกาย ทรัพย์สิน การแสดงความคิดเห็น สิทธิในการตั้งองค์การ สหกรณ์ สมาคม หรือพรรคการเมือง สิทธิในการรับบริการสวัสดิการของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนอื่นๆ มีวิวัฒนาการเพิ่มขึ้นตามลักษณะของกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น

ซึ่งกรอบแนวคิดรัฐศาสตร์ ช่วง พ.ศ. 2475 ประเทศสยามมีความเป็นรัฐสมัยใหม่ มีคณะราษฎรเสมือนพรรคการเมืองเป็นกลไกในการบริหารประเทศ ประชาชนหลักประกันเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียม รัฐธรรมนูญจัดให้มีสภาผู้แทนราษฎร ประชาชนใช้สิทธิมอบอำนาจ เจตจำนง สัญญาประชาคมผ่านผู้แทนผ่านการเลือกตั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมือง ประชาชนแบ่งความคิด ความเชื่อหรือแนวทางพฤติกรรมของคนในสังคมออกเป็น 2 แนวคิดอุดมการณ์หลักคือ กลุ่มแนวคิดอนุรักษนิยม และกลุ่มแนวคิดเสรีนิยมถือเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยและเศรษฐกิจแบบทุน

นิยม ดังจะเห็นได้ว่าแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองทั้งสองแนวคิดเป็นกรอบแนวคิด การต่อสู้เรียกร้องของ พรรคการเมือง กลุ่มแกนนำทางการเมือง หรือมิติการศึกษาเชิงวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลัง พ.ศ.2475 มีการต่อสู้เชิงอุดมการณ์ทางความคิดเห็นของฝ่ายอนุรักษนิยม ฝ่ายเสรีนิยมผ่านกระบวนการการเลือกตั้ง การรณรงค์ทางการเมือง การร้องเรียน การเดินขบวนต่อต้านรัฐบาล นำไปสู่การทำรัฐประหาร คณะรัฐประหาร ยกเลิกรัฐธรรมนูญ และมีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ขึ้นเพื่อรักษาอำนาจ เหตุการณ์สำคัญ พ.ศ. 2516 ภาคประชาชน นักศึกษาประท้วงรัฐบาลและเกิดความรุนแรงขึ้นนำไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยในช่วง 2523 เกิดวิกฤติการเมืองทำให้กลุ่มการเมืองต่างๆตัดสินใจเลือก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีคนกลางในขณะนั้น จนกระทั่งช่วง พ.ศ.2535 เกิดวิกฤติการณ์นำไปสู่รัฐประหารและได้ รัฐบาลใหม่จากการเลือกตั้ง แต่ประชาชนก็ยังไม่พอใจและต้องการให้มีรัฐธรรมนูญใหม่ จนกระทั่งภาค ประชาชน พรรคการเมืองได้กำหนดและเลือกสภาร่างรัฐธรรมนูญจากจังหวัดต่างๆ และนักวิชาการเพื่อยก ร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2540 กล่าวได้ว่ามีสาระที่มีกระบวนการที่เป็นให้ประชาชนเจ้าของอำนาจ อธิปไตยมีส่วนร่วมยกร่างรัฐธรรมนูญ สาระตามรัฐธรรมนูญก็คุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน สภา ผู้แทนราษฎร วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมดจากประชาชน มีองค์กระอิสระ กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ฯลฯ กล่าวได้ว่าเป็นฉบับประชาชนและดีที่สุดในการกระบวนการยกร่างและสาระสำคัญ ทั้งนี้การร่างรัฐธรรมนูญ ฝ่ายอนุรักษนิยมและฝ่ายเสรีนิยมมุ่งเข้าไปมีส่วนร่วม อิทธิพลในการกำหนดสาระสำคัญในรัฐธรรมนูญเพื่อ ส่งเสริมแนวคิดอุดมการณ์ของตนและรักษาอำนาจ เสถียรภาพทางการเมือง ผลประโยชน์ของกลุ่มตนไว้ เป็นต้น

3. ปัจจัยออก จากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการ ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 สยามมีพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 และ รัฐธรรมนูญฉบับที่ 2-20 เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้ 3.1 อำนาจ อธิปไตย เป็นของปวงชนชาว พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ส่วนในประเด็นเรื่อง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อม ได้รับความคุ้มครอง และปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน หรือบุคคลมี สิทธิส่วนบุคคล เสรีภาพในร่างกาย ทรัพย์สิน นอกจากนี้อำนาจของประชาชนได้รับการกระจายอำนาจการ ปกครองระดับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยเช่นกัน โดย 3.2 ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถแสดงความคิดเห็น สิทธิในการตั้งองค์กร สหกรณ์ สมาคม หรือพรรคการเมือง สิทธิการเลือกตั้ง ลง รับสมัครเลือกตั้ง การเสนอกฎหมาย หรือร่วมร่างรัฐธรรมนูญ ลงประชามติ สิทธิในการรับบริการสวัสดิการ ของรัฐ การมีส่วนร่วมในการบริหารราชการทั้งระดับชาติและท้องถิ่น เป็นต้น สอดคล้องกับ 3.3 แนวคิดการ มีส่วนร่วมทางการเมืองของนักวิชาการต่างประเทศที่สำคัญได้เสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมในช่วง พ.ศ.2508 ค.ศ. 1965 คือ เลสเตอร์ มิลแบร (Lester W. Milbrath,) ได้แบ่งลำดับขั้นการมีส่วนร่วมออก 11 ขั้น มีรูปแบบ การมีส่วนร่วมที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ถัดมาส่วนในปี พ.ศ.2519 ค.ศ. 1976 อัลมอลด์และ

โพลเวลต์ (Almond and Powell: 145-146) ได้เสนอและจำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบแรก คือ รูปแบบตามธรรมเนียมปฏิบัติ (Conventional Forms) ได้แก่ การเลือกตั้ง การสนทนากาการเมือง การรณรงค์ทางการเมือง การจัดตั้งกลุ่มหรือการเป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง หรือการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่การเมือง และรูปแบบที่สอง คือ รูปแบบที่ไม่เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติ (Unconventional Forms) ได้แก่ การร้องเรียน การเดินขบวน การเข้าเผชิญหน้า การละเมิดกฎหมาย การใช้ความรุนแรงทางการเมือง หรือการทำรัฐประหารปฏิวัติ สงครามกลางเมืองเพื่อยึดอำนาจ

อภิปรายผลการศึกษากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 กับพัฒนาการ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทยได้ว่า

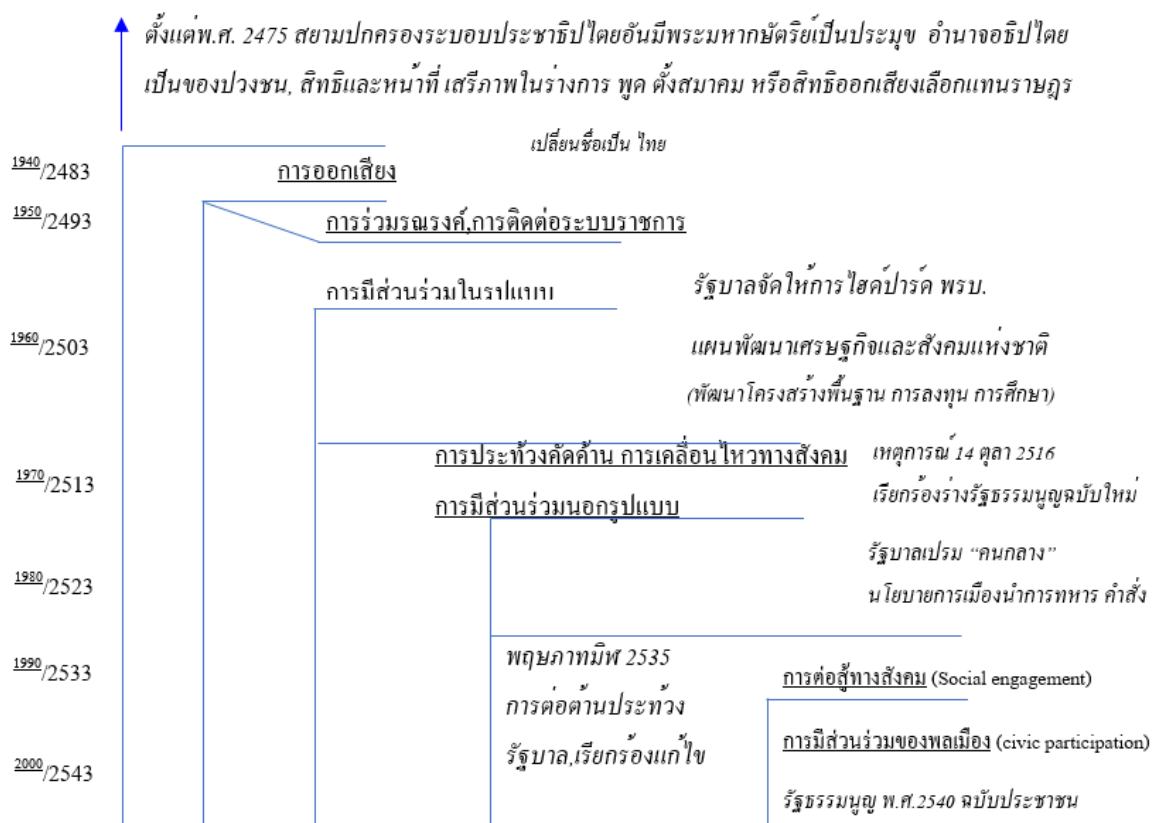
วัตถุประสงค์แรก รัฐธรรมนูญมีต่อลักษณะอำนาจอธิปไตยของประชาชน พบว่า ตามบทบัญญัติพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 ถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน กำหนดไว้ชัดเจนว่าอำนาจอธิปไตย เป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล โดยรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับมีเนื้อหาแตกต่างกันออกไปตามสภาร่างรัฐธรรมนูญหรือเจตจำนงสังคมร่วมกัน แต่ทว่าในประเด็นเรื่อง สักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง และปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน หรือบุคคลมีสิทธิส่วนบุคคล เสรีภาพในร่างกาย ทรัพย์สินมีลักษณะเพิ่มเติมแก้ไขมากขึ้นตามลำดับทั้งระดับชาติและท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ที่สอง พัฒนาการ ลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน พบว่า พัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนมีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยเห็นได้จากพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 ของคณะราษฎรแบ่งประเภทของผู้แทนราษฎรมาจากการแต่งตั้งและเลือกตั้งของประชาชน โดยประชาชนใช้สิทธิอำนาจอธิปไตยผ่านการออกเสียงเลือกตั้งเท่านั้น การรณรงค์ประสานงานเกี่ยวกับการเลือกตั้ง/อุดมการณ์ทางการเมือง ภาคประชาชนร่วมกันดำเนินการทางการเมือง เช่น ตั้งพรรคการเมือง สมาคม ประชาชนร่วมกลุ่ม เรียกร้องคัดค้านประท้วงรัฐบาลระดับชาติหรือรัฐบาลท้องถิ่น หรือเกิดความรุนแรงทางการเมืองดังจะเห็นได้จากปรากฏการณ์ในช่วง 16 ตุลาคม 2514 เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 กลุ่ม นปช.2553 หรือ กลุ่ม กปปส. นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอำนาจรัฐบาล หรือแนวทางการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามเจตนารมณ์ของประชาชน เป็นต้น

และวัตถุประสงค์ที่สาม ลักษณะการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยหลัง พ.ศ. 2475 มีสอดคล้องเหมาะสมกับกระแสแนวคิดทฤษฎีประชาธิปไตยตะวันตก พบว่า รัฐธรรมนูญได้กำหนดอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทยทำให้เริ่มแรกของการเมืองการปกครองไทยประชาชนใช้สิทธิออกเสียงในการเลือกตั้ง มีการร่วมกลุ่มเพื่อตั้งพรรคการเมือง ดำเนินการ รณรงค์กิจกรรมทางการเมือง การร่วมชุมนุมเสนอ เรียกร้อง คัดค้านรัฐบาล การประท้วง หรือความรุนแรงทางการเมือง โดยการเมืองการปกครองไทยผ่านกระบวนการเรียนรู้กลุ่มเถลา

ประชาธิปไตยที่มีการกระจายอำนาจ ความเจริญไปยังท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการเมืองภาคประชาชน พลเมืองมีการเรียกร้อง เคลื่อนไหวเฉพาะประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองในประเด็นสำคัญๆ ผ่านการ ร่วมเสนอความคิดเห็นเชิงนโยบาย การสมัครเป็นผู้แทนราษฎร การตั้งพรรคการเมือง การชุมนุมเรียกร้อง การประท้วงรัฐบาลให้คืนอำนาจอธิปไตยกลับสู่ประชาชนเพื่อเกิดกระบวนการเลือกตั้งใหม่เพื่อรัฐบาลที่ ประชาชนพึงพอใจที่จะมอบอำนาจอธิปไตยให้กับรัฐบาลใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดพัฒนาการศึกษา ลำดับชั้นการเพิ่มขึ้นของรูปแบบการแสดงออกทางการเมืองของ Deth, Jan W. Van (2001, pp. 57-59) ที่ เสนอไว้ว่าในปี ค.ศ.1940-1950 1950-1960 ค.ศ.1970 ค.ศ.1990 และค.ศ.2000 ซึ่งผู้วิจัยสามารถประยุกต์ พัฒนาการการศึกษาลำดับชั้นการเพิ่มขึ้นของรูปแบบการแสดงออกทางการเมืองของVan กับบริบททาง การเมืองพัฒนาการ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยไทยมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ประยุกต์พัฒนาการการศึกษาลำดับชั้นการเพิ่มขึ้นของรูปแบบการแสดงออกทางการเมืองของ Van, 2001, กับพัฒนาการ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยไทย ที่มา: Deth, Jan W. Van (2001)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ลักษณะการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยหลัง พ.ศ. 2475 มีสอดคล้องกับแนวคิดพัฒนาการศึกษา ลำดับชั้นการเพิ่มขึ้นของรูปแบบการแสดงออกทางการเมืองของ Deth, Jan W. Van ที่บ่งชี้ให้เห็นว่า กระบวนการประชาธิปไตยของไทยตั้งแต่ 2475 เมื่อรัฐธรรมนูญบัญญัติให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย และประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ และมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมใน ลักษณะรูปแบบการมีส่วนร่วมตามลำดับชั้นตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมของเลสเตอร์ มิลแบร์ หรืออัลมอลนด์ และโพเวลต์ในรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นทางการ และไม่ใชทางการ และวิวัฒนาการ เคลื่อนไหวทางสังคม ผู้การเรียนรู้ทางการเมืองภาคประชาชนตามลำดับเป็นการสู่เพื่อสังคมของการเมือง ภาคพลเมือง โดยบริบทข้อเท็จจริงทางการเมืองไทยดังกล่าวข้างต้นนั้น มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับกระแส แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักวิชาการตะวันตกดังกล่าวเกิดขึ้นพร้อมกัน และพฤติกรรมเชิง ประจักษ์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไทยมีความสอดคล้องต้องกันกับสาระสำคัญของแนวคิดทฤษฎี อย่างยิ่ง

จากการศึกษาบ่งชี้ให้เห็นได้ว่า ลักษณะการปกครอง และรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนก่อน พ.ศ. 2475 เป็นพื้นฐานทางการเมืองการปกครองหลังพ.ศ. 2475 ที่สำคัญ เนื่องจากมีการวางรากฐานของระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การปฏิรูประบบราชการ สร้างเสริมการปกครอง ท้องที่ ส่งเสริมการศึกษาวิทยาการความรู้ตะวันตกอันนำไปสู่ นักปัญญาชนสมัยใหม่ที่ศึกษาในยุโรป ร่วมกลุ่มในชื่อคณะราษฎรเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ทำให้สยามมีรัฐธรรมนูญและพระมหากษัตริย์ อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนชาวไทย มีรัฐสภาฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนตามหลักแนวคิดสัญญาประชาคมเป็นกลไกในการปกครองประเทศและระดับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จึงกล่าวได้ว่า ลักษณะการพัฒนาประชาธิปไตยไทย รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ ไม่ได้เป็นการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบชิงสุกก่อนห่าม หรือบริบทสังคม ประชาชนยังไม่พร้อมในการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เนื่องจากก่อนพ.ศ. 2475 สยามมีการวางรากฐานสำคัญ และมีการพัฒนา ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ ปฏิรูปการบริหารราชการ ด้านการศึกษา และเมื่อพิจารณา จากฐานแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนของนักวิชาการตะวันตกที่เกิดขึ้น และ เนื้อหาสาระสำคัญของแนวคิดทฤษฎีมีความสอดคล้องทั้งในช่วงเวลาที่ตรงกันของทฤษฎีที่เกิดขึ้นและ เหตุการณ์ที่ตรงกับสยาม การมีส่วนร่วมของประชาชนหลังได้รับอำนาจอธิปไตยในการปกครองตนเองใน ระดับชาติและท้องถิ่นก็สอดคล้องเหมาะสมกับแนวคิดทฤษฎีของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิจัยเชิงเอกสารเป็นสำคัญสังเคราะห์ตีความผ่านข้อมูลประวัติศาสตร์ทางการเมือง สารระสำคัญของรัฐธรรมนูญ และอธิบายตามกรอบแนวคิด ที่มาของทฤษฎีรัฐศาสตร์และการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการศึกษาวิจัยทำการจำแนกข้อมูล สังเคราะห์ ตีความข้อมูล ผู้วิจัยไม่ได้สังเคราะห์ข้อมูลผ่านตัวแปร กรอบแนวคิดในการวิจัยในมิติวัฒนธรรมทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล ผลประโยชน์อำนาจทางการเมืองของบุคคล คณะบุคคล หากผู้วิจัยครั้งต่อไปสามารถนำตัวแปรอื่นร่วมการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้ทราบรายละเอียดข้อการวิจัยเพิ่มเติมมากขึ้น

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสาร หากมีการศึกษาครั้งต่อไปนั้นควรศึกษาวิจัยเชิงประมาทหรือแบบผสมผสานวิธีร่วมไปด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลการวิจัยที่เด่นชัดมากขึ้น

การวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการเมืองไทยกับบริบทการเมืองประเทศอื่น เพื่อศึกษาให้เห็นภาพรวมของกระแสประชาธิปไตยให้เห็นเด่นชัดมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐกร วิทิตานนท์. (2553). *หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Deth, Jan. Van, W. (2 0 0 1) . *Studying Political Participation: Towards a Theory of Everything?*. European Consortium For Political Research. In workshop “Electronic Democracy: Mobilization, Organization and Participation visa new ICTs” Grenoble.
- Gabriel, Almond., Verba, Sidney. (1976). *The Civic Culture; political attitudes and democracy in five nations*. Boston and Toronto: Little Brown and Company.
- Milbrath, L. W. (1965). *Political Participation: How and Why Do People Get Involved in politics?* .Chicago: Rand McNally College Publishing Company.

วาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคม : ความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง (Social Capital Discourse : Sustainability of Strong Communities)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวัดัญช์ โรจนพล¹

รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนิมพานิช²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การบริหารและการเมืองที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคม 2) วาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคมที่มีผลต่อแนวทางหรือหนทางสู่ความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง 3) ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง และ 4) เสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่จะช่วยคลี่คลายต่อการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ชุมชน 9 ชุมชน ใน 8 จังหวัดภาคเหนือ การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพรรณนา การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า 1) บริบททางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การบริหาร และการเมือง ที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคม มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.37$) บริบททางเศรษฐกิจ ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้นายทุนเห็นแก่ตัว ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนไม่สามารถพึ่งพิงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เหมือนเดิม บริบททางสังคม ได้แก่ ชาวบ้านมีความร่วมมือร่วมใจในพื้นที่ บริบทด้านบริหารและการเมือง ได้แก่ ผู้นำชุมชนท้องถิ่น (ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส หรือพ่อหลวง) มีความน่าเชื่อถือและมีความไว้วางใจ 2) วาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคมที่มีผลต่อแนวทางหรือหนทางสู่ความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.43$) โดยรัฐมีบทบาทหลัก ในการประกอบสร้างและให้ความหมายคำว่า “ทุนทางสังคม” 3) ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทุนทางสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมที่ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.42$) ปัจจัยสนับสนุนเช่น บทบาทของผู้นำชุมชน การสร้างกฎเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันในชุมชน เป็นต้น ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ การที่คนในชุมชนต้องประกอบอาชีพในแต่ละครัวเรือน การที่สังคมมีผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ และความห่างไกลเชิงพื้นที่ 4) แนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ไข

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ปัญหาอุปสรรคที่จะช่วยคลี่คลายต่อการพัฒนาทุนทางสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมที่ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.53$) ได้แก่ การสร้างความมั่งคั่งให้กับคนในชุมชน การสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวมให้กับคนหนุ่มสาว คนวัยทำงาน และการพัฒนาทุนมนุษย์ผ่านระบบการศึกษามุ่งเน้นให้เด็กคิด วิเคราะห์ และจัดการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the economic, socio-cultural, administrative, and political contexts affecting social capital development 2) study social capital discourse affecting sustainability of strong communities 3) study supporting or obstacle factors of social capital development for strong communities sustainability 4) guideline for improving strong communities sustainability. This applied qualitative and quantitative research. The purposive samplings were 9 communities in 8 provinces in the North of Thailand. For qualitative method, data were collected via questionnaires and analyzed by using descriptive statistics and for quantitative method, data were collected via in-deep interview and analyzed by using descriptive analysis.

The findings were as follows: 1) the economic, socio-cultural administrative and political contexts affecting social capital development were medium level ($\bar{X} = 3.37$) in economic context that capitalism makes capitalists selfish and takes advantage from natural resources that members of communities could not profit natural resources. In social context, members of communities had a good cooperation and in political contexts, the trust of leaders of the communities 2) social capital discourse that affected sustainability of strong communities were medium level ($\bar{X} = 3.43$) state had a key role construct and giving the meaning of social capital 3) supporting or obstacle factors of social capital development that paving the way to sustainability of strong communities were medium level ($\bar{X} = 3.42$) supporting factors such as roles of leaders, rules of communities obstacle factors such as occupations, aging communities and distance areas 4) guideline for improving sustainability of strong communities were high a level ($\bar{X} = 3.53$) such as making member of the communities well-living, having public consciousness and developing human capital through education system by emphasizing systematic thinking, analyzing and finding solutions

คำสำคัญ

วาทกรรม การพัฒนาทุนทางสังคม ชุมชนเข้มแข็ง ภาคเหนือ ความยั่งยืน

Keywords

discourse, social capital, strong community, the North, sustainability

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการทัศน์* หรือวาทกรรมการพัฒนา** ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 7 มุ่งเน้นไปที่ภาวะความทันสมัย (modernization) และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) โดยมีภาคส่วนที่เข้ามารับผิดชอบในวาทกรรมพัฒนาดังกล่าว อันได้แก่ ภาครัฐ โดยมีกลไกที่สำคัญก็คือ ระบบราชการ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2544 – 2548) “วาทกรรมการพัฒนา” ของแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้มุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และเมื่อมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ก็ได้มีการอัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เข้ามาไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ด้วย ขณะเดียวกันในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 นี้ก็เริ่มให้ความสำคัญกับ “วาทกรรมพัฒนาทุนทางสังคม” รวมทั้งการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง นั่นคือ การพัฒนาที่มุ่งเน้นความยั่งยืน ทั้งนี้เพราะกระบวนการพัฒนาที่ในอดีตมุ่งเน้นภาวะการนำไปสู่ความทันสมัย (modernization) ได้มีส่วนทำให้สังคมไทยยังพัฒนาอย่างต่อเนื่องเกิดความเสื่อมทรามทางสังคม โดยที่คนไทยไม่เห็นความสำคัญ

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้นำเสนอ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนากุญแจทางสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีสาระสำคัญดังนี้***

- กรอบแนวคิดการพัฒนากุญแจทางสังคม ทุนทางสังคมถือเป็นทุนที่สำคัญไม่แพ้ทุนเศรษฐกิจและทุนทรัพยากรธรรมชาติ เพราะจะช่วยให้การพัฒนาเกิดความสมดุลและยั่งยืน แต่ในการพัฒนาที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับทุนทางเศรษฐกิจและทุนทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมาก ทำให้การพัฒนาขาดความสมดุล จึงต้องหันมาให้ความสำคัญกับทุนทางสังคมมากขึ้น

- ความหมายและองค์ประกอบของทุนทางสังคม**** “ทุนทางสังคม” เกิดจากการร่วมตัว-ร่วมคิด-ร่วมทำ โดยคำนึงถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ ความเป็นธรรมในสังคมและประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยมีองค์ประกอบเกื้อหนุนที่สำคัญ 3 องค์ประกอบหลัก คือ

* คำว่า “กระบวนการทัศน์” มีนัยที่หมายถึง “โลกทัศน์” หรือภาษาอังกฤษใช้คำว่า “worldview” มีนัยที่หมายถึงทัศนคติบุคคล กลุ่มบุคคลที่มีต่อโลกทางสังคม (social world)

** ส่วนคำว่า “วาทกรรมการพัฒนา” หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า “development discourse” เกิดจาก “ภาคปฏิบัติวาทกรรม” (discursive practice) ที่มีนัยที่หมายถึงกระบวนการผลิต หรือการประกอบสร้าง “วาทกรรมการพัฒนา” โดยในการผลิตหรือการประกอบสร้างผู้ที่ทำการผลิตหรือทำการประกอบสร้างต้องทราบก่อนว่าต้องการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มใดจะได้เผยแพร่ (distributions) ผ่านช่องทางต่างๆ (channels) ไปยังกลุ่มเป้าหมายได้ แต่ในการประกอบสร้างหรือการผลิตวาทกรรมดังกล่าวต้องคำนึงถึงภาคปฏิบัติหรือบริบททางสังคมวัฒนธรรมด้วย (socio-practices) ส่วนตัว “วาทกรรมการพัฒนา” ที่ได้รับการประกอบสร้างหรือได้รับการผลิตขึ้นมา เราเรียกว่า “ตัวบท” (texts) ซึ่งทั้งตัวบทภาคปฏิบัติวาทกรรม และภาคปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม เราเรียกว่า “การวิเคราะห์วาทกรรม” (discourse analysis)

*** การจัดประชุมสัมมนาดังกล่าวข้างต้นได้ดำเนินการในช่วงการดำเนินการตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549)

**** ทุนทางสังคมในบริบทของต่างประเทศส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความไว้วางใจ (Trust) ระบบคุณค่า (Value) บรรทัดฐาน (Norms) และเครือข่าย (Network) ของสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่มเพื่อเอื้อประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่ม แต่ สศช. พิจารณาว่าสังคมไทยมีสิ่ง

◆ **ทุนมนุษย์** ทั้งที่เป็นบุคคลทั่วไปและผู้นำทางสังคม เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน อาสาสมัคร ฯลฯ ที่มีความรัก มีน้ำใจ ความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ มีความเชื่อ ระบบคุณค่าและหลักศีลธรรมที่ดี

◆ **ทุนที่เป็นสถาบัน** ตั้งแต่สถาบันหลักของชาติ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ สถาบันสำคัญในสังคม เช่น สถาบันการศึกษา การเมือง ฯลฯ และองค์กรต่างๆ ที่ตั้งขึ้นมา เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน ประชาชน ธุรกิจเอกชน ฯลฯ ที่มีบทบาทสนับสนุนให้เกิดการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำของคนในสังคม

◆ **ทุนทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรม** ทั้งที่เป็นภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมไทย จารีตประเพณีอันดีงาม และสถาปัตยกรรมต่างๆ

• ทุนทางสังคมเกิดจากการรวมตัว-ร่วมคิด-ร่วมทำโดยคำนึงถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ ความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย ความเป็นธรรมในสังคมและประโยชน์ต่อส่วนรวม

โดยที่ทุนมนุษย์ ทุนที่เป็นสถาบัน และทุนทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมดังกล่าวจะต้องมีกระบวนการประสานเชื่อมโยงเกื้อกูลกันให้เกิดเป็นทุนทางสังคม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ก็ยังคงให้ความสำคัญต่อวาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคม ไม่ว่าในแง่การพัฒนาทุนมนุษย์ ทุนที่เป็นสถาบัน รวมทั้งทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

แม้ชุมชนจะถูกทำให้อ่อนแอ หรืออ่อนเปลี้ย และถึงกับแตกสลายตลอดระยะเวลาของการพัฒนาที่ผ่านมา แต่ภายใต้การทำงานการพัฒนาชุมชนของฝ่ายต่างๆ ในสังคมเพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ปรากฏว่าชุมชนหลายชุมชนได้ตื่นตัวและค่อยๆ เจริญเติบโตอย่างเข้มแข็งพร้อมกับการสร้างเครือข่ายโยงใยให้เห็นพลังทางสังคม *****

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ก็ได้กำหนดยุทธศาสตร์หนึ่งในหลายยุทธศาสตร์ที่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวมุ่งเน้นการบริหารกระบวนการจัดการกระบวนการชุมชนให้เข้มแข็ง สำหรับวิธีการที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งดำเนินการโดยส่งเสริมการรวมกลุ่มเปิด “พื้นที่สาธารณะ” (Public Sphere) ในกิจกรรมข่าวสารข้อมูล ปรับปรุงระเบียบกลไก เพื่อสนับสนุนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง การจัดการองค์ความรู้ชุมชน และจัดระบบการเรียนรู้ให้ครบวงจร ขณะเดียวกันสร้างระบบความสัมพันธ์

หลายประการที่เป็นองค์ประกอบเกื้อหนุนให้เกิดทุนสร้างสรรค์สังคมขึ้นมาได้ เช่น ทุนทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรม หรือสถาบัน/องค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมไทย รวมไปถึงคนไทยที่มีความรู้ ความรักและจิตสำนึกที่จะทำประโยชน์เป็นทุนมนุษย์เพื่อสังคม เป็นต้น ทั้งนี้ หลายว่ายนเสนอให้รวมทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ในทุนทางสังคมด้วย แต่ ศสช. เห็นว่าทุนดังกล่าวมีมิติการพัฒนาที่กว้างขวาง และเชื่อมโยงกับการพัฒนาหลายด้าน จึงควรมีการดำเนินงานพัฒนาทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นการเฉพาะ

***** ไพฑูลย์ วัฒนธรรมศิริ นโยบายสาธารณะ : ฉบับชุมชนเข้มแข็ง มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ 2548

ในชุมชนให้มั่นคงเข้มแข็งและเป็นภูมิคุ้มกัน ***** และเมื่อมีรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2550 ก็ได้มีบทบัญญัติในมาตรา 66 และมาตรา 67 ได้ส่งเสริมสิทธิชุมชนเพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น

จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งเรื่องของ “วาทกรรมการพัฒนา” จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา ที่ให้ความสำคัญกับ “วาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคม” ขณะเดียวกันทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม ต่างได้มีการสนับสนุนการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง จึงทำให้คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง วาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคม : หนทางสู่ความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็งของไทย โดยมีคำถามวิจัยดังนี้ ประเด็นที่หนึ่ง บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การบริหาร มีผลต่อวาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคมไทยมากน้อยเพียงใด ประเด็นที่สอง วาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคมมีผลต่อแนวทางหรือหนทางสู่ความยั่งยืนของชุมชนเข้มแข็งของไทยหรือไม่อย่างไร ประเด็นที่สาม ปัจจัยอะไรที่เป็นปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนเข้มแข็งของไทย ประเด็นสุดท้าย แนวทางพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคอะไรบ้างที่จะช่วยคลี่คลายต่อวาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนเข้มแข็งของไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

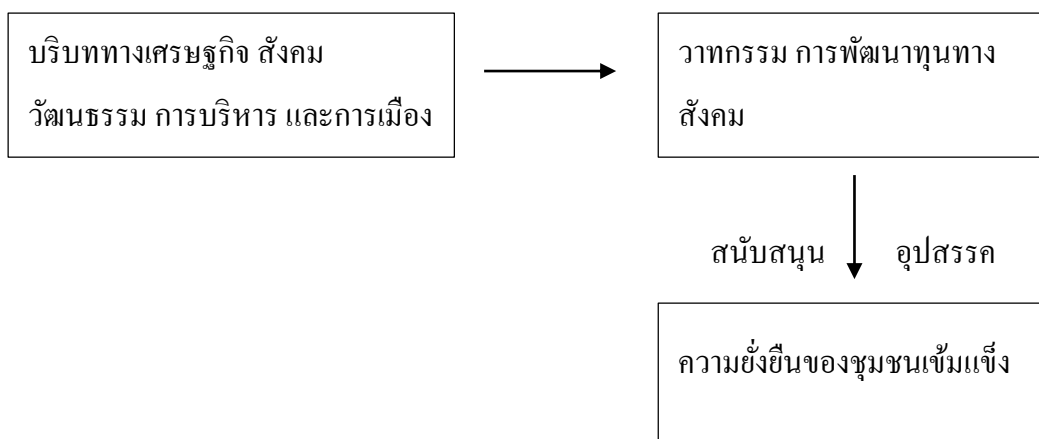
1. เพื่อศึกษาบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการเมืองที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคม
2. เพื่อศึกษาวาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคมที่มีผลต่อแนวทางหรือหนทางสู่ความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่จะช่วยคลี่คลายต่อการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง

***** สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โครงการยุทธศาสตร์การพัฒนและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของต่างประเทศเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทย เสนอสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2551

กรอบแนวคิดการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. องค์ความรู้ในการเข้าใจถึงบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมการบริหารและการเมืองที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคม
2. องค์ความรู้ในการเข้าใจถึงวาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคมที่มีผลต่อแนวทางหรือหนทางสู่ความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง
3. องค์ความรู้ในการเข้าใจถึงปัจจุบันที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนทางสังคม
4. เพื่อทราบแนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง
5. มีตัวแบบหรือกรอบในการวิเคราะห์อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การพัฒนากรอบการศึกษาใหม่ ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาทุนทางสังคมที่มีผลต่อความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคม : ความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณผสมผสานกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรของการศึกษานี้ คือ ประชาชนที่เป็นสมาชิกชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ 8 จังหวัดของภาคเหนือ ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน และอุดรดิตถ์ กำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้จำนวน 900 ตัวอย่าง ในพื้นที่ 8 จังหวัด 9 ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นละ 100 คน โดยใช้เกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อกระจาย กลุ่มตัวอย่างให้เหมาะสมและตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติความถี่ (Frequency) และค่าเฉลี่ย (Percentage)

ตารางที่ 1 ชุมชนท้องถิ่นที่ใช้เป็นพื้นที่ในการศึกษา

ลำดับที่	ชื่อชุมชน	ความโดดเด่นของชุมชน
1	ชุมชนตำบลคอนสีลา อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย	<ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชนที่หลากหลาย ครอบคลุมปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่รอบด้าน นับตั้งแต่เรื่องบ้าน ที่ดิน การทำการเกษตร การหาอยู่หากิน (โฉนดชุมชน, กองทุนธนาคารที่ดินบ้านสมานมิตร) การดูแลช่วยเหลือจนเจ็กันของชาวบ้านแต่ละหมู่ รวมทั้งกลุ่มคนด้อยโอกาส คนพิการ และแรงงานนอกระบบ - จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ - ใช้ต้นแบบการทำเกษตรผสมผสาน “1 ไร่ ได้ 1 แสนบาท”
2	ชุมชนบ้านโป่ง ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	<ul style="list-style-type: none"> - มีปัญหาด้านที่ดินทำกิน จึงพัฒนาการปฏิรูปที่ดินโดยชุมชน ด้วยการจัดการกองทุนชุมชนและธนาคารที่ดิน กล่าวคือ จัดการที่ดินร่วมกันของชุมชน โดยเน้นองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 1. ด้านการบริหารจัดการ มีเครื่องมือ หรือกิจกรรมในการจัดการ เช่น กติกาชุมชน ระบบติดตามประเมินผล 2. ด้านการใช้ประโยชน์ ด้วยการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและรายได้ โดยลดพึ่งพาจากปัจจัยภายนอก และ 3. ด้านการเข้าถึงสิทธิที่มั่นคง เน้นเรื่องสิทธิของชุมชน ท้องถิ่นที่มีที่ดินอย่างพอเพียงต่อการดำรงชีพ และการได้รับการรับรองสิทธิในที่ดินอย่างมั่นคงในรูปแบบของกรรมสิทธิ์ชุมชน
3	ชุมชนตำบลท่าตุ้ม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์เรียนรู้ชุมชน พลวัตรของความรู้ที่บ้านไร่ป่าคา - สร้างการมีส่วนร่วมจากหลากหลายภาคส่วน เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน นักวิชาการในมหาวิทยาลัย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือ แก้ปัญหาพื้นฐานของชุมชน
4	ชุมชนตำบลเมืองปาน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง	<ul style="list-style-type: none"> - เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนเมืองปาน - เครือข่ายลุ่มน้ำแม่มอญ (กลุ่มสิ่งแวดล้อม/ทรัพยากร) - เครือข่ายผู้สูงอายุปานคำ (กลุ่มสวัสดิการชุมชน)

ลำดับที่	ชื่อชุมชน	ความโดดเด่นของชุมชน
		<ul style="list-style-type: none"> - พ. บ้านสมป่าน (กลุ่มองค์กรการเงิน) - กลุ่มออมทรัพย์ศิลปอาชีพ บ้านศรีคอนมูล (กลุ่มธุรกิจชุมชน/อาชีพ)
5	ชุมชนตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา	<ul style="list-style-type: none"> - องค์กรการเงินชุมชน/สวัสดิการชุมชน - วิสาหกิจชุมชน - ศูนย์ 3 วัย สานสายใยรักแห่งครอบครัว - สภาตำบลบ้านถ้ำ โดยร่วมมือกับเทศบาลหนุนการ พัฒนาอาชีพและศักยภาพชุมชน - ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านบ้านถ้ำ
6	ชุมชนตำบลขุนควร อำเภออง จังหวัดพะเยา	<ul style="list-style-type: none"> - กฎระเบียบชุมชนของคนขุนควร ตั้งขึ้นมา เพื่อให้ชุมชน มีความสงบสุข เช่น กฎระเบียบเกี่ยวกับสุรา การพนัน ยาเสพติด และสิ่งแวดล้อม - การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รักรักษา สร้างคน ตำบล วิถีพอเพียง พื้นฟูวิถีชีวิต - กลุ่มส่งเสริมอาชีพตำบลขุนควร - ทุนชุมชนของคนตำบลขุนควร (กลุ่มออมทรัพย์) - ประชาธิปไตยชุมชน เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง
7	ชุมชนตำบลป่าแดง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่	<ul style="list-style-type: none"> - โฉนดชุมชนของคนป่าแดง ต้นตัวลุกขึ้นมาทวงสิทธิ เรื่องที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของตนเอง - แผนบริหารจัดการที่ดินและป่าอย่างยั่งยืน
8	ชุมชนตำบลศรีสะเกษ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน	<ul style="list-style-type: none"> - แผนชีวิตชุมชน แผนแก้จนได้จริง - ย้อนสู่ยุค “สู้กันหัน ปันกันกิน” - กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน และ อบต. ร่วมกันออกหนังสือรับรอง สิทธิทำกินให้ชาวบ้านทั้งหมด เพื่อเป็นหลักฐานว่า ชาวบ้านได้ทำกินมาตั้งแต่สมัยไหน พ.ศ.ใด มีเนื้อที่เท่าไร คัดลอกหนังสือของทางราชการ แต่ถึงแม้จะไม่ใช่ออกสารสิทธิ์ที่ทางราชการรับรอง แต่ก็ถือว่าเป็นการรับรองโดยภาคประชาชน ทำให้รู้ข้อมูลว่าใครมีที่ดินเท่าไร ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการออกโฉนดชุมชน
9	ชุมชนตำบลขุนฝาง อำเภอเมือง อุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์	<ul style="list-style-type: none"> - น้ำป่าหลาก-ดินโคลนถล่ม : ประสบการณ์จากคนต้นน้ำ - ปลูกป่าสร้างอนาคตให้ลูกหลาน

ลำดับที่	ชื่อชุมชน	ความโดดเด่นของชุมชน
		<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมขบวนขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาที่ดิน - สวัสดิการชุมชนของคนขุนฝาง

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

คณะผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็น 4 กลุ่ม ใน 8 จังหวัด 9 ชุมชนท้องถิ่น จำนวน 30 คน

กลุ่มที่ 1 กลุ่มแกนนำชุมชนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นละ 1 คน รวมจำนวน 9 คน

กลุ่มที่ 2 เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภาคประชาสังคม

ชุมชนท้องถิ่นละ 1 คน รวมจำนวน 9 คน

กลุ่มที่ 3 ประชาชนชาวบ้าน ชุมชนท้องถิ่นละ 1 คน รวมจำนวน 9 คน

กลุ่มที่ 4 นักวิชาการที่ให้ความสำคัญ หรือความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาทุนทางสังคม

และการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง จำนวน 3 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่หนึ่ง บริบทหรือสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การบริหาร และการเมือง มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคม

บริบททางด้านเศรษฐกิจที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคม พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ป่า ดันไม้ ที่ดิน และน้ำ จากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้นายทุนเห็นแก่ตัว ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนไม่สามารถพึ่งพิงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เหมือนเดิม ทำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เห็นด้วยระดับมาก

($\bar{x} = 3.61$)

กล่าวคือ บริบททางเศรษฐกิจที่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้นายทุนมากวั้นซื้อที่ดินที่ไม่มีโฉนด และสามารถออกโฉนดได้ แต่ชาวบ้านที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่ไม่มีโฉนดมายาวนานไม่สามารถอยู่อาศัยได้ มีผลต่อการพัฒนา “ทุนทางสังคม” ที่ชาวบ้าน “ร่วมคิด ร่วมแรง ร่วมใจ” แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทั้งในสิ่งที่เป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว และสิ่งที่เป็นนามธรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นถ้าทางการสามารถกำหนดเขตพื้นที่สาธารณะในหมู่บ้านที่ชัดเจน

โครงการที่เป็นรูปธรรมจากปัญหาดังกล่าว คือ ชาวบ้านได้จัดตั้งกลุ่มธนาคารกองทุนที่ดิน ธนาคารพื้นฟู เพื่อให้ชาวบ้านในพื้นที่ที่ออมเงินตามแต่ที่แต่ละคนจะพึงออมได้ เพื่อนำเงินออมนั้นไปซื้อที่ดินให้กับชาวบ้านในพื้นที่ที่ไม่มีที่อยู่อาศัย

โครงการที่เป็นนามธรรมที่คิดว่าจะทำในกรณีภาครัฐเข้ามากำหนดพื้นที่สาธารณะที่ชัดเจนในพื้นที่ คือ การเก็บค่าบำรุงจากการใช้พื้นที่สาธารณะจากชาวบ้านที่อยู่อาศัย โดยนำเงินค่าบำรุงนั้นใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการจูงใจชาวบ้านว่าใครเข้ามาใช้ประโยชน์บ้าง ซึ่งการที่รู้ว่าใครอยู่อาศัยจะเป็นแนวทางในการรักษาพื้นที่ของแผ่นดินให้คงอยู่ต่อไป

บริบททางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคม พบว่า ค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด คือ คนในชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นร่วมมือร่วมใจอนุรักษ์พื้นที่พญารัตประเพณีอันดีงามที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษให้ดำรงอยู่ สะท้อนให้เห็นว่าชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นมี “ทุนทางสังคม” เห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.46$) รองลงมา คือ ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งช่วยกันอนุรักษ์พื้นที่พญารัตประเพณีอันดีงามและสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตของในชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นของพวกเขาคน ถือว่าชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นนั้นมีจิตสำนึกและรับผิดชอบร่วมกันในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพวกเขาคน เห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.45$)

กล่าวคือ บริบททางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคม ที่ชาวบ้าน “ร่วมมือร่วมใจ” ในชุมชนมีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทุนทางสังคม โดยความร่วมมือร่วมใจในแบ่งออกเป็นความร่วมมือร่วมใจใน 2 ลักษณะ คือ การร่วมมือร่วมใจอนุรักษ์พื้นที่พญารัตประเพณีอันดีงาม กับ การช่วยกันอนุรักษ์พื้นที่พญารัตประเพณีอันดีงามและสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตของในชุมชน

1) การร่วมมือร่วมใจอนุรักษ์พื้นที่พญารัตประเพณีอันดีงาม ในหลายพื้นที่ใช้จารีตประเพณีที่ดีงามเป็นศูนย์รวมให้คนในพื้นที่ร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมบางอย่าง ซึ่งผลจากการร่วมมือร่วมใจผ่านการทำกิจกรรมตามจารีตประเพณีที่ดีงามนั้น นำมาซึ่งประโยชน์ในการรักษาจารีตประเพณีที่ดีงามนั้นให้คงอยู่ และสร้างความสมัครสมานสามัคคีขึ้นในชุมชน

2) การร่วมมือร่วมใจในการฟื้นฟูพญารัตประเพณีอันดีงามและสิ่งแวดล้อม การร่วมมือร่วมใจในการฟื้นฟูพญารัตประเพณีอันดีงามและสิ่งแวดล้อมนั้น ปรากฏในลักษณะของการดูแลป่าชุมชนในพื้นที่ที่อยู่ติดกับหมู่บ้านของตนเอง ในการดูแลไฟป่า ปัญหาหมอกควัน การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ชาวบ้านจึงร่วมมือร่วมใจกันในการดูแลรักษา ภายใต้จิตสำนึกร่วมกันว่าถ้าป่าสมบูรณ์เราก็สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าได้ เช่นการเก็บเห็ด เก็บหน่อไม้ ดังนั้นจึงต้องร่วมด้วยช่วยกันในการรักษาป่าในพื้นที่เอาไว้

บริบทด้านการเมืองและด้านการบริหารมีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคม พบว่า ค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด คือ ผู้นำชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น (ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส หรือพ่อหลวง) มีความน่าเชื่อถือและมีความไว้วางใจเชื่อใจในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 3.64$)

กล่าวคือ บริบทด้านการเมืองและด้านการบริหารมีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคมที่ผู้นำชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น (ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส หรือพ่อหลวง) มีความน่าเชื่อถือและมีความไว้วางใจเชื่อใจในการ

บริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทุนทางสังคม ในการทำให้ในชุมชนมีการ “รวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ” เพราะชาวบ้านเชื่อมั่น ศรัทธา

ทั้งนี้ การที่ผู้นำจะทำให้ชาวบ้านศรัทธา ไว้เนื้อเชื่อใจ และเข้ามามีส่วนร่วมร่วมใจ ได้นั้นผู้นำจะมีแนวทางการประพฤติตัวในลักษณะของการทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง การมีภาวะผู้นำ และการสร้างระบบจูงใจ

- 1) การทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง
- 2) การมีภาวะผู้นำ และความสามารถในการประสานงานได้
- 3) ระบบจูงใจ ผ่านการพูดคุย สร้างความเข้าใจ และชี้ให้เห็นว่าจะได้ประโยชน์อะไรจากการลงมือ

ทำ

ตอนที่สอง วาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคมที่มีต่อแนวทางหรือหนทางไปสู่การพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง

วาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคมที่มีต่อแนวทางหรือหนทางไปสู่การพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง จากข้อมูลทางสถิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วาทกรรมการพัฒนาทุนทางสังคมมีผลต่อแนวทางหรือหนทางสู่การพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง เห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 3.72$)

นั่นหมายความว่า ชาวบ้านเชื่อว่าทุนทางสังคม (การร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ) มีผลต่อ การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งที่ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ จัดการปัญหาในชุมชนเองได้อย่างยั่งยืน โดยพึ่งพิงจากรัฐน้อยที่สุด หรือไม่พึ่งพิงจากรัฐเลย

คำว่า “ทุนทางสังคม” (social capital) เป็นคำที่ประกอบสร้างขึ้นโดยรัฐ โดยมีความมุ่งหมายในการให้คุณค่ากับลักษณะพฤติกรรมที่ชาวบ้านในพื้นที่ “ร่วมทำ ร่วมคิด ร่วมใจ” กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การประกอบสร้างความหมาย “ร่วมทำ ร่วมคิด ร่วมใจ” ภายใต้อำนาจ “ทุนทางสังคม” โดยมีความมุ่งหมายว่าทุนทางสังคมนี้อาจเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ รวมถึงเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ไม่ว่าจะเป็นในมิติของทุนมนุษย์ (human capital) ทุนสถาบัน (institutional capital) และทุนทางวัฒนธรรม (cultural capital)

โดยหากวิเคราะห์การปฏิบัติทางวาทกรรม (discursive practice) นั้นพบว่ารัฐมีบทบาทหลัก บทบาทนำที่สำคัญในการประกอบสร้างและให้ความหมายคำว่า “ทุนทางสังคม” (การผลิดวาทกรรม) การใส่คำว่า “ทุนทางสังคม” เข้าไปในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมถึงแผนของรัฐบาล เพื่อส่งแผนนั้นลงไปปฏิบัติในระดับกระทรวง กรม และหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ (การจำหน่ายวาทกรรม) เพื่อนำไปสู่การส่งต่อวาทกรรมนั้นให้คนในพื้นที่หรือชุมชน ในฐานะที่เป็นผู้รับรู้ เข้าใจ และปฏิบัติตาม (การบริโภควาทกรรม)

ทั้งนี้ วาทกรรม “ทุนทางสังคม” นั้น หากวิเคราะห์ภาคปฏิบัติในทางสังคมและวัฒนธรรม (socio-cultural practice) พบว่าอยู่บนรากของอุดมการณ์ (ideology) ว่าด้วยการพัฒนา (development) ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาคน ชุมชน สังคม และประเทศ ซึ่งนำมาสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้คน ชุมชน สังคม และประเทศ

อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์การพัฒนาทุนทางสังคม ในความหมายของทุนทางสังคมที่หมายถึง การ “รวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ” ที่ทางรัฐพยายามผลักดันลงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและส่งต่อไปในพื้นที่ชุมชนโดยหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องและอยู่ในพื้นที่นั้น ได้มีผลต่อการพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็งในชุมชน ในลักษณะที่ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ จัดการแก้ไขปัญหาในชุมชนตนเองได้ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่ถ่ายทอดระหว่างกัน สร้างเครือข่ายระหว่างกัน ซึ่งส่งผลต่อความยั่งยืนของความเข้มแข็งของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ การสร้างวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น

ชุมชนเข้มแข็งที่มีฐานมาจากทุนทางสังคม (การรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ) ที่ทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ จัดการแก้ไขปัญหาในชุมชนเองได้ โดยไม่รอการช่วยเหลือ การแก้ไขปัญหาจากรัฐบาล หรือพึ่งพิงงบประมาณจากรัฐบาล ได้แก่

- 1) การแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่
- 2) วิสาหกิจชุมชน
- 3) การร่วมกันสร้างระบบประปา
- 4) ระบบสวัสดิการคำรักษาพยาบาลในหมู่บ้าน
- 5) การแก้ปัญหาที่ดินชุมชนและการออกเอกสารสิทธิ์
- 6) การแก้ปัญหาราคายางพาราตกต่ำ
- 7) การดูแลรักษาป่าชุมชน
- 8) การทำฝายแม้ว ฝายชะลอน้ำ
- 9) กองทุนเงินหมุน
- 10) การทำถนนไปพื้นที่ทางการเกษตรที่ห่างไกล และการทำลำเหมืองสาธารณะ

ตอนที่สาม ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทุนทางสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง

ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทุนทางสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง จากข้อมูลทางสถิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ในสังคม/ชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นมีผู้นำทางความคิด อาทิ ปราชญ์ชาวบ้าน พ่อหลวง ผู้นำชุมชน ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสมาชิกในชุมชน ชุมชนท้องถิ่นให้ยึดถือเป็นแบบฉบับของการเป็นคนเก่งคนดี เห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 3.64$) ซึ่งสอดคล้องกับบริบททางการเมืองและการบริหารที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคม ซึ่งก็คือ ผู้นำชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น (ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส หรือพ่อหลวง) มีความน่าเชื่อถือและมีความไว้วางใจในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

ปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาทุนทางสังคม (การร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็งในการพึ่งพาตนเอง จัดการและแก้ไขปัญหาตนเองได้ นั้น ประกอบด้วย

- 1) บทบาทของผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนต้องเป็นแบบอย่างของชุมชน ทำให้คนในชุมชนเห็น คนในชุมชนจึงเชื่อ ศรัทธา และไว้วางใจ และออกมาร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ (ทุนทางสังคม) เพื่อจัดการแก้ไขปัญหาในชุมชนเอง ฟังฟังตนเอง

- 2) ลักษณะสังคมชนบท ที่ชาวบ้านมีความใกล้ชิดกัน
- 3) การรู้จักกันของผู้นำ การสร้างเครือข่ายในการแก้ไขปัญหา
- 4) การยึดมั่นในประเพณีท้องถิ่น
- 5) การสร้างกฎเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันในชุมชน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทุนทางสังคม (การร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ) ที่มีผลต่อไปการพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็งในการพึ่งพาตนเอง จัดการและแก้ไขปัญหาตนเองได้ นั้นประกอบด้วย การที่คนในชุมชนต้องประกอบอาชีพในแต่ละครัวเรือน การที่สังคมมีผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ และความห่างไกลเชิงพื้นที่

- 1) การที่คนในชุมชนต้องประกอบอาชีพในแต่ละครัวเรือน

การที่คนในชุมชนต้องประกอบอาชีพในแต่ละครัวเรือน เมื่อว่างเว้นจากอาชีพหลักจึงเข้ามามีส่วนร่วมทำงานเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน สาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะความยากไร้ในพื้นที่ ทำให้คนในพื้นที่มุ่งตอบปัญหาปากท้องของตนก่อน จึงสละเวลาการทำงานให้ส่วนรวม

- 2) การที่สังคมมีผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่

หมู่บ้านที่มีผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ ด้วยเงื่อนไขทางด้านอายุทำให้ไม่สามารถมาร่วมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้

- 3) ความห่างไกลเชิงพื้นที่

เงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ ที่บ้านแต่ละหลังคาเรือนอยู่ห่างไกลกัน ความห่างไกลเชิงพื้นที่จึงเป็นอุปสรรคที่ทำให้ชาวบ้านในชุมชนไม่สามารถมาร่วมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้

ตอนที่สี่ แนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่จะช่วยคลี่คลายต่อการพัฒนาทุนทางสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง

แนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่จะช่วยคลี่คลายต่อการพัฒนาทุนทางสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง จากข้อมูลทางสถิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนในการกำหนดแนวทางหลักในการขับเคลื่อนเรื่องการพัฒนาทุนทางสังคมที่ชัดเจน เห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 3.79$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชาวบ้านในพื้นที่เห็นว่าการสร้าง “กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาค” มีความสำคัญต่อการพัฒนาทุนทางสังคม

ทั้งนี้ในพื้นที่ชุมชนภาคเหนือ 9 ชุมชนใน 8 จังหวัด กลับพบว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทุนทางสังคม (การร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ) ที่มีผลต่อไปการพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็งในการพึ่งพาตนเอง จัดการและแก้ไขปัญหาตนเองได้ นั้น ไม่ใช่การที่ชาวบ้านในชุมชนไม่เต็มใจให้ความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ แก้ไขปัญหาในชุมชนตนเอง แต่เป็นเพราะ การที่คนในชุมชนต้องประกอบอาชีพในแต่ละ

ครัวเรือน การที่สังคมมีผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ และความห่างไกลเชิงพื้นที่ เป็นอุปสรรคสำคัญของการเข้ามาร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำในชุมชน

แนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่จะช่วยคลี่คลายต่อการพัฒนาทุนทางสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนที่เข้มแข็ง คือ

1) การสร้างความมีอยู่มีกินให้กับคนในชุมชน

การที่คนในชุมชนยังมีฐานะยากไร้ ทำให้คนในชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพในครัวเรือนของตนเองเป็นหลัก เมื่อสามารถมีรายได้พอที่จะเลี้ยงชีพได้แล้วจึงเข้ามาร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำแก้ไขปัญหาในชุมชน ภายใต้อำนาจการชุมชนเข้มแข็งที่ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

2) การสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวมให้กับคนหนุ่มสาว คนวัยทำงาน

จากอุปสรรคของการพัฒนาทุนทางสังคมที่การที่คนในสังคมเป็นสังคมเป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่ การสร้างความร่วมมือร่วมใจนั้นจึงต้องพุ่งเป้าไปที่คนหนุ่มสาว คนวัยทำงาน แม้จะเป็นกลุ่มคนที่จำนวนน้อยในสังคมหากเทียบสัดส่วนกับจำนวนผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากกว่าที่ไม่สามารถเดินทางมามีส่วนร่วมได้ แต่ถ้าสามารถสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวมให้กับคนหนุ่มสาว คนวัยทำงานนี้ได้ ก็จะเป็นแรงสำคัญในการแก้ไขปัญหาในชุมชน

3) การพัฒนาทุนมนุษย์ผ่านระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เด็กคิด วิเคราะห์ และจัดการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ เพราะการพัฒนา “ทุนมนุษย์” (human capital) เป็นทางออกหนึ่งของการแก้ไขปัญหาในชุมชนเพื่อทำให้ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ โฉนดการสร้างให้ “คน” ที่อยู่ในแต่ละครัวเรือนเข้มแข็ง แก้ไขปัญหาในพื้นที่และบริเวณโดยรอบครัวเรือนตัวเองได้ ถ้า “คน” ที่อยู่ในครัวเรือนแต่ละครัวเรือนเข้มแข็ง การทำให้ชุมชนเข้มแข็งก็คงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาแต่เฉพาะ “ทุนทางสังคม” ที่คนในสังคมต้องออกมา “ร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ” ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนแต่เพียงอย่างเดียว

อภิปรายผลการวิจัย

บริบททางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การบริหารและการเมือง มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคม กล่าวคือ บริบททางเศรษฐกิจที่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้นายทุนมากขึ้นซื้อที่ดินที่ไม่มีโฉนด และสามารถออกโฉนดได้ ในขณะที่ชาวบ้านไม่มีที่อยู่อาศัยในพื้นที่โดยรอบ ทำให้ชาวบ้านร่วมมือร่วมใจต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดิน บริบททางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ชาวบ้านมีพื้นฐานของความ “ร่วมมือ ร่วมใจ” และบริบททางด้านการเมืองและด้านการบริหารมีที่ผู้นำชุมชน/ชุมชนท้องถิ่น (ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส หรือพ่อหลวง) มีความน่าเชื่อถือและมีความไว้วางใจมีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทุนทางสังคม ในการทำให้คนในชุมชนมีการ “รวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ”

ทั้งนี้ คำว่า “ทุนทางสังคม” เป็นวาทกรรม คือคำที่ประกอบสร้างขึ้น โดยรัฐ ที่มีความมุ่งหมายในการให้คุณค่ากับลักษณะพฤติกรรมที่ชาวบ้านในพื้นที่ “ร่วมทำ ร่วมคิด ร่วมใจ” โดยรัฐมีบทบาทหลัก บทบาทนำที่สำคัญในการประกอบสร้างและให้ความหมายคำว่า “ทุนทางสังคม” (การผลิตวาทกรรม) การใส่คำว่า

“ทุนทางสังคม” เข้าไปในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมถึงแผนของรัฐบาล เพื่อส่งแผนนั้นลงไปปฏิบัติในระดับกระทรวง กรม และหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ (การจำหน่ายวาทกรรม) เพื่อนำไปสู่การส่งต่อวาทกรรมนั้นให้คนในพื้นที่หรือชุมชน ในฐานะที่เป็นผู้รับรู้ เข้าใจ และปฏิบัติตาม (การบริโภควาทกรรม)

“ทุนทางสังคม” นั้น หากวิเคราะห์ภาคปฏิบัติในทางสังคมและวัฒนธรรม (socio-cultural practice) จะพบว่าอยู่บนรากของอุดมการณ์ (ideology) ว่าด้วยการพัฒนา (development) ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาคน ชุมชน สังคม และประเทศ ซึ่งนำมาสู่การสร้างความเข้มแข็งให้คน ชุมชน สังคม และประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ M. Foucault ที่เสนอว่าวาทกรรมทุกวาทกรรมต่างมีอุดมการณ์แฝงอยู่ นอกเหนือไปจากการเมืองในแง่ของการมีอำนาจบังคับและศิลปะในการใช้ภาษา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า วาทกรรมนั้นเป็นสิ่งที่แฝงด้วยอุดมการณ์ การมีอำนาจบังคับ และศิลปะในการใช้ภาษา *****

การที่ชาวบ้านเชื่อว่าทุนทางสังคม (การร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ) มีผลต่อ การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งที่ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ จัดการปัญหาในชุมชนเองได้อย่างยั่งยืน โดยพึ่งพิงจากรัฐน้อยที่สุดหรือไม่พึ่งพิงจากรัฐเลย ปรากฏผ่านการจัดการ แก้ไขปัญหาในชุมชน โดยกลุ่มคนในชุมชนเอง ทุนทางสังคม (การร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ) ที่ปรากฏชุมชนภาคเหนือ สอดคล้องกับงานของ Lyda Judson Hanifan ***** ที่ได้อธิบายถึงทุนทางสังคม เกิดขึ้นจาก การสร้างมิตรภาพ (fellowship) ความเห็นอกเห็นใจ (sympathy) และการมีปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม (social interactions) ที่มีผลต่อความร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมบางอย่างในชุมชนร่วมกัน และงานของ Robert Putnam ที่เสนอว่าการรวมกลุ่มกันในลักษณะที่เป็นทุนทางสังคม ไม่ใช่เป็นการร่วมกันเพราะระบบอุปถัมภ์ (patronage system) หากแต่ประชาชนมีความไว้เนื้อเชื่อใจกัน มีการปฏิบัติต่อกันอย่างตรงไปตรงมา รวมทั้งมีการเคารพต่อกฎหมายอย่างเคร่งครัด ผู้นำในชุมชน/ชุมชนท้องถิ่นมีความซื่อสัตย์และมีการปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน ผ่านการจัดเครือข่ายทางสังคม โดย Putnam ได้สะท้อนหรือชี้ให้เห็นว่ากระบวนการเกิดของ “ทุนทางสังคม” นั้น เริ่มต้นจากประชาชนในสังคมนั้นมีระบบความคิดและค่านิยมที่ดี โดยได้เน้นให้เห็นว่าระบบความคิดที่ประชาชนมักเกิดจากความตระหนักถึงปัญหาสาธารณะร่วมกัน ทำให้ทุกคนได้หันมาให้ความร่วมมือกันหรือการที่ประชาชนมีค่านิยมที่ดีร่วมกัน อาทิเช่น มีความไว้เนื้อเชื่อใจกัน มีการเคารพกฎหมาย ผู้นำมีความซื่อสัตย์ มีความโปร่งใส มีความเป็นธรรม รักความเสมอภาค มีความสามัคคี ชอบมีส่วนร่วม และมีความซื่อสัตย์ *****

การเกิดทุนทางสังคมนี้เอง (รวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ) เป็นฐานรากที่สำคัญของการนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง ที่คนในชุมชนพึ่งพาตนเอง จัดการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ของตนเองได้ โดยไม่รอความช่วยเหลือ

***** M. Foucault, *Madness and Civilization: History of Instantly in the Age of Reason*, London: Tavistock, 1971., M. Foucault, *The Will to Knowledge (The History of Sexuality, Vol. 15 Harmondsworth: Penguin, 1981., กฤษดาพรรณ หงส์คารมภ์ และ โสรัจจ์ หงส์คารมภ์ “วาทกรรมเกี่ยวกับภาคใต้และความรุนแรงในสังคมไทย” ใน กฤษดาพรรณ หงส์คารมภ์ และจันทิมา เจริญมานนท์ (บก.) มองสังคมผ่านวรรณกรรม. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2549.*

***** Ibid., pp.292-295.

หรือหวังพึ่งพึ่งรัฐแต่ฝ่ายเดียว ไม่ว่าจะเป็นการร่วมมือร่วมใจกันในการ 1) การแก้ปัญหาสาเหตุในพื้นที่ 2) วิสาหกิจชุมชน 3) การร่วมกันสร้างระบบประปา 4) ระบบสวัสดิการคำรักษาพยาบาลในหมู่บ้าน 5) การแก้ปัญหาที่ดินชุมชนและการออกเอกสารสิทธิ์ 6) การแก้ปัญหาการค้ายางพาราตกต่ำ 7) การดูแลรักษาป่าชุมชน 8) การทำฝายแม้ว ฝายชะลอน้ำ 9) กองทุนเงินหมุน และ 10) การทำถนนไปพื้นที่ทางการเกษตรที่ห่างไกล และการทำลำเหมืองสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับ ประเวศ วะสี ที่เสนอว่าชุมชนที่มีความเข้มแข็งมีลักษณะที่สำคัญคือ ***** 1) สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง 2) สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน 3) มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน ภายใต้การตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน 4) สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน 5) มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เพื่อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน และมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช้การพึ่งพาตลอดไป 6) มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่นๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

จากแนวคิดของ Lyda Judson Hanifan และ Robert Putnam ที่กล่าวถึงลักษณะทุนทางสังคมนี้เองที่เป็นฐานรากไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนเข้มแข็ง ที่ชุมชนรวมตัวกันจากการที่คนในชุมชนคิดว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เชื่อมั่นในศักยภาพของตน พึ่งพาตนเองได้ และพร้อมร่วมจัดการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ของตนเอง โดยใช้กระบวนการชุมชนในการตัดสินใจ และดำเนินงาน ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนนี้เองที่นำไปสู่การความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ วรรณชนง. (2553). “ทุนทางสังคมกับการจัดการความรู้สู่ชุมชนพึ่งตนเอง.” ปริญญารัฐศาสตศาตรศษญุ์บัณฑิต (นโยบายสาธารณะ) คณะรัฐประศาสนศาตรศษ สสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาตรศษ.
- กฤษดาพรรณ หงศัลดาธมภ์ และ โสรจจ์ หงศัลดาธมภ์ (2549) “วาทกรรมเกี่ยวกับภาคใต้และความรุนแรงในสงคมไทย” ใน กฤษดาพรรณ หงศัลดาธมภ์ และจันทิมมา เจียมานนท์ (บก.) มองสงคมผ่านวรรณกรรม. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เขมชาติ. กำนัน ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา. (28 เมษายน 2562). สัมภาษณ์.

***** ประเวศ วะสี. จุดเปลี่ยนประเทศไทย หัวใจคือชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรีน-ปัญญาญาณ. 2551

- จินตหรา ฉาใจ. ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลป่าแดง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่. (22 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.
- จตุเทพ ยาสุมทร. (2543). “ทุนทางสังคมในชุมชนชนบทภาคเหนือ.” ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จุมพล หนีพพานิช. (2549). แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น. ใน ประมวลสาระชุดวิชา ประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น. สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร. (2554). วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะและความ ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัทเกร็ดไทย.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2548). นโยบายสาธารณะฉบับชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสาธารณสุข แห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ดวงจันทร์ จอมเล็ก. ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. (11 มีนาคม 2561). สัมภาษณ์.
- ถนอม ชื่อหลาย. ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลเมืองปาน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง. (17 มิถุนายน 2561). สัมภาษณ์.
- ทวีโชค หมายมัน. ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลคอนศิลา อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย. (3 สิงหาคม 2562). สัมภาษณ์.
- นพพล ไผ่ใจ. กำนันตำบลคอนศิลา อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย. (3 สิงหาคม 2562). สัมภาษณ์.
- นภาพรณ หะวานนท์ และคณะ. (2548). การเสริมสร้างทุนทางสังคมเพื่อชุมชนเข้มแข็ง. โครงการปรินญา เอกพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- นันทิยา หุดานูวัตร และณรงค์ หุดานูวัตร. (2547). การพัฒนาองค์กรชุมชน. คณะเกษตรศาสตร์ ประเวศ วะสี. (2541). ประชาคมตำบล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- _____. (2551). จุดเปลี่ยนประเทศไทย หัวใจคือชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรีน-ปรินญาญาณ.
- ประเสริฐ. ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลขุนฝาง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิษฐ์. (3 มิถุนายน 2561). สัมภาษณ์.
- ปรินญา ตือแก้ว. (2546). “การศึกษาศักยภาพในการเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย.” ปรินญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม (โครงการพิเศษ) มหาวิทยาลัย นเรศวร.
- ปรินญา สิงห์เรือง. (2551). “ชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาบ้านคอนหมู ตำบลขามเปี้ย อำเภอ ตรีการพิชผล จังหวัดอุบลราชธานี.” ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์และการพัฒนา คณะ ศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ปรียา โสภณา. (2553). “ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชนชนบทภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย.” วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 63-73.
- พงษ์สวัสดิ์ สมคิด. กำนัน ตำบลขุนควร อำเภอปง จังหวัดพะเยา. (18 กุมภาพันธ์ 2561). สัมภาษณ์.

พีรธร บุญยรัตน์. (2552). ชุมชนไทยเข้มแข็ง: รวมผลงานทางวิชาการเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก: สถาบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน. (การประชุมวิชาการระดับชาติ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน จัดโดย สถาบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน มหาวิทยาลัยนเรศวร).

ไพบุลย์ วัฒนธรรมศิริ. (2548). นโยบายสาธารณะ : ฉบับชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

ไพรัตน์ ก้อนสวรรค์. กำนัน ตำบลป่าแดง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่. (22 เมษายน 2562). สัมภาษณ์.

ภักติกา สหายมิตร. (2551). “ทุนทางสังคมที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านกัวลม ตำบลบ่อหลวง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่.” ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ภัทรวรรณ กาลือ. (2553). “การบริหารจัดการองค์กรออบมูญวันละหนึ่งบาทเพื่อสวัสดิการชุมชนบ้านคอนไชย สร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืนเทศบาลตำบลล้อมแรด อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง.” ปรินญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ. (2545). “กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่.” ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์. (2551). ทุนทางสังคม : กระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมการสร้างตำรา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ. ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง. จาก http://203.157.71.149/users_file/File/Information/abstract/par/par%204.doc (ออนไลน์) เข้าถึงวันที่ 31 มีนาคม 2552

วิโรจน์ นาปรัง. ผู้ใหญ่ ตำบลขุนควร อำเภอปง จังหวัดพะเยา. (19 กุมภาพันธ์ 2561). สัมภาษณ์.

สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. (2556). เสริมพลังชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษา 5 ประเทศ เวเนซุเอลา เกาหลีใต้ อินโดนีเซีย เยอรมนี อังกฤษ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.

สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2551). โครงการยุทธศาสตร์การพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของต่างประเทศเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทย. เสนอสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สมพร. ผู้ใหญ่ ตำบลขุนฝาง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิษฐ์. (3 มิถุนายน 2561). สัมภาษณ์.

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. (2540). การพัฒนาองค์กรความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2531). สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษาวิเคราะห์และการปฏิบัติงานชุมชน. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สวาท ยาทรม. กำนัน ตำบลศรีสะเกษ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน. (23 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.

- ศักดิ์. กำนัน ตำบลเมืองปาน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. (17 มิถุนายน 2561). สัมภาษณ์.
- สาวิตรี คทาวณิช. (2549). “วรรณกรรมศึกษาเพื่อการวิจัยสังคม: กรอบทฤษฎีเพื่อการวิเคราะห์เชิงประจักษ์”
ใน กฤษ กฤษดาวรรณ หงส์ดารมภ์ และ จันทิมา เอี่ยมานนท์ (บก.) มองสังคมผ่านวาทกรรม.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัชย์ ดวงแก้ว. กำนัน ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. (11 มีนาคม 2561). สัมภาษณ์.
- สุริย จุ่มเขียว. กำนัน ตำบลท่าตุม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. (14 พฤษภาคม 2561). สัมภาษณ์.
- อดุลย์ สุรายศ. ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลศรีษะเกษ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน. (23 เมษายน 2561). สัมภาษณ์.
- อุทัย คุณเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. (2540). ระบบการศึกษากับชุมชน: กรอบความคิดและข้อเสนอเพื่อ
การวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- Coulthard, Malcolm., (1985). *An Introductory to Discourse Analysis*. 2nd eds. London: Longman.
- Foucault, Michel., (1971). *Madness and Civilization: History of Instantly in the Age of Reason*, London:
Tavistock.
- Foucault, Michel., (1981). *The Will to Knowledge (The History of Sexuality, Vol. 5)* Harmondsworth:
Penguin.
- Fukuyama, Francis. *Social Capital and Civil Society*. The Institute of Public Policy. George Mason
University. October 1, 1999.
- J.P. Ger, S. Michaels and M.C. O’Conner., (1992). ‘Discourse Analysis’ M.D. Lo Complete, W.L. Millrey
and J Presissle. (eds.) in *The Handbook of Qualitative Research in Education*. San Diego CA:
Academic Press.
- Lyda Judson Hanifan. (1920) *Rural school community centers*. Boston, New York Silver, Burdett & Co.
- M. Billing. (1991). *Ideologies and Beliefs*. London: Sage.
- Potter, J. & Wetherell, M., (1987). *Discourse and Social Psychology: Beyond Attitudes and Behavior*.
London: Sage.
- Putnam, D. Robert., Leonardi, Robert., and Nanetti, Y. Raffaella. (1993). *Making Democracy Works: Civic
Traditions in Modern Italy*. N.J.: Princeton University Press.
- R. Worrall, (1996). “Analysing accounts” in *Researching Social life*. London: Sage.

นโยบายภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาภาวะวิกฤตการโรงแรมของประเทศไทยในยุคโควิด 19

Government Policy to Solve Hotel Crisis During COVID-19 Pandemic in Thailand

ณัฐพร ยงวงศ์ไพบูลย์ (Natthaporn Yongvongphaiboon)¹

ณัฐกุลิสรา สวงษ์ตระกุล (Natkulisara Sawongtrakool)²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบธุรกิจโรงแรมของประเทศไทยในยุค โควิด 19 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

ผลการวิจัยพบว่า ประการแรก ธุรกิจการโรงแรมมีรายได้ที่ลดน้อยลง เนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เป็นตลาดหลักของประเทศไทยที่สำคัญหายไป ส่งผลทำให้รายได้ในส่วนนี้หายไป ประการที่สอง ธุรกิจการโรงแรมและที่พักหลายแห่งจำเป็นต้องปิดกิจการเป็นการชั่วคราว เพื่อลดปัญหาด้านรายจ่าย จึงส่งผลกระทบต่อบุคลากรหรือพนักงานของโรงแรม ประการสุดท้าย ธุรกิจการโรงแรมหลายแห่งต้องปิดกิจการเป็นการถาวร เนื่องประสบปัญหาด้านสภาพคล่องทางการเงินและไม่สามารถฟื้นตัวทางธุรกิจได้ อีกทั้งแนวทางในการกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาภาวะวิกฤตการโรงแรมของไทยในยุคโควิด ควรดำเนินการดังนี้ ประการแรก การจัดและขยายโครงการเที่ยวบินสุข โดยเพิ่มวงเงินในการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวชาวไทย ทดแทนการสูญเสียการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (Inbound) โดยขยายระยะเวลาของโครงการให้นานขึ้น ประการที่สอง กำหนดนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอื่น ๆ ไปพร้อมกันกับนโยบายที่มีอยู่เดิม และ ประการที่สาม สนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นของแต่ละภูมิภาคเดินทางท่องเที่ยวศึกษาดูงาน ผ่านงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึงทุกภูมิภาค

Abstract

The objective of this study is to study of problems and impacts of hotel business in Thailand During COVID-19 Pandemic. This research is a Qualitative Research by using Documentary Research via internet.

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

Research results: Firstly, the hotel business has a decrease revenue due to the foreign tourists of the main market of Thailand was disappeared. Secondly, the hotel and accommodation business have to temporary close in order to reduce the cost problem. Therefore, it was directly impact to the personnel and hotel staff. Lastly, many hotel businesses have to permanently closed due to the financial liquidity problem also the business was unable to recovered. The guidelines to formulating policies to solve hotel crisis during COVID- 19 pandemic, should proceed as follows; First, expanding “Tiew Pun Sook” campaign by increasing the credit limit for Thai tourists in order to substitute of inbound tourism losses by extending the campaign durations. Second, establishing other tourism campaign policies along with existing policies. Third, encourage local people of each region to travel and study through the budget of Local Administrative, this will help to stimulate tourism throughout all regions.

คำสำคัญ

ผลกระทบ, ธุรกิจการโรงแรม, โควิด 19, นโยบายรัฐ

Keywords

Effect, Hotel Business, Covid 19, Government Policy

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2562 หรือ ค.ศ. 2019 มีการระบาดของโรคโควิด 19 (COVID 19, Coronavirus disease 2019) เป็นโรคติดต่อทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัสโคโรนา ชื่อทางการว่า SAR-CoV-2 ซึ่งทำให้เกิด ไข้ ไอ และอาจมีปอดอักเสบ โดยปกติแล้วไวรัสโคโรนาเป็นไวรัสในสัตว์มีหลายสายพันธุ์ด้วยกัน ซึ่งปกติแล้วเชื้อไวรัสตัวนี้จะไม่ก่อโรคในคน แต่แล้วเชื้อไวรัสตัวนี้ได้กลายพันธุ์เป็นสายพันธุ์ใหม่ที่ก่อโรคในมนุษย์ได้โดยที่มนุษย์ยังไม่รู้จักและไม่มีความรู้ด้านทานต่อไวรัสนี้แต่อย่างใด โดยมีสาเหตุมาจากการจัดการที่ธรรมชาติถูกมนุษย์ทำร้าย ทั้งนี้การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือที่เรียกกันว่า COVID-19 ได้เริ่มระบาดครั้งแรกในเดือนธันวาคม 2562 (ค.ศ. 2019) ที่เมืองอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ภาคกลางของประเทศจีน โดยมีสมมุติฐานว่าแหล่งเริ่มต้นของไวรัสคือค้างคาว เมื่อประเทศจีนเป็นประเทศที่ใหญ่และเป็นเมืองที่มีประชากรหนาแน่นจึงส่งผลให้เกิดการระบาดอย่างรวดเร็วจนไม่สามารถควบคุมได้และได้แพร่เชื้อกระจายไปแทบทุกประเทศทั่วโลก ส่งผลให้ทุกประเทศต้องทำการปิดประเทศ เนื่องจากไวรัสตัวนี้เป็นเชื้อที่ติดต่อกันผ่านการสัมผัส ซึ่งส่งผลอย่างร้ายแรงต่อผู้ที่ติดเชื้ออีกทั้งในปัจจุบันเชื้อไวรัสตัวนี้ยังไม่มียารักษาแต่อย่างใด จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อทุกประเทศจำเป็นต้องทำการปิดประเทศเพื่อรักษาความปลอดภัยแก่ประชาชนในประเทศ จึงนำมาสู่การเกิดวิกฤตเศรษฐกิจของภาคธุรกิจประเภทต่าง ๆ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือธุรกิจการท่องเที่ยว และธุรกิจที่เกี่ยวข้องนั้นคือธุรกิจการโรงแรม ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการ

ทำการศึกษากำหนดนโยบายภาครัฐมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาภาวะวิกฤตการโรงแรมของประเทศไทยในยุคโควิด 19

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ของโลกในระยะเวลาที่ผ่านมาได้เกิดวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด 19 (COVID-19) ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกอย่างรวดเร็ว จากวิกฤตการณ์นี้ได้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ และอุตสาหกรรมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ภาคอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบทางลบโดยตรงคือ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่อง อนึ่งประเทศไทยจัดว่าเป็นประเทศยอดนิยมแห่งหนึ่งของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดและเป็นที่น่าสนใจอยู่ตามภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ จึงทำให้ประเทศไทยมีความได้เปรียบในด้านการท่องเที่ยวและเป็นอุตสาหกรรมหลักในการนำเงินเข้าสู่ประเทศ

อย่างไรก็ตามธุรกิจการโรงแรม ถือเป็นอีกธุรกิจที่ได้รับผลกระทบมหาศาลทางตรง จากสถานการณ์โควิด -19 ที่เป็นผลจากการล็อกดาวน์ประเทศตามการประกาศพระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินว่าด้วยการปิดประเทศโดยห้ามชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาเพื่อลดการแพร่ระบาดของเชื้อ รวมถึงการสั่งปิดสถานบริการ ส่งผลให้โรงแรมทั่วประเทศต้องประกาศปิดกิจการชั่วคราว และเมื่อไม่มีการเดินทางอุตสาหกรรมท่องเที่ยว อาจส่งผลให้ถึงขั้นต้องปิดกิจการชั่วคราวหรือถาวร จากสถานการณ์ที่ภาคธุรกิจโรงแรมต้องเผชิญนี้จึงส่งผลให้โรงแรมขนาดเล็กและขนาดใหญ่ในประเทศเกือบทุกแห่งจำเป็นต้องประกาศปิดกิจการชั่วคราว และอาจถึงขั้นปิดกิจการอย่างถาวร โดยผลกระทบนี้ได้ส่งผลไปถึงพนักงานที่โรงแรมทำการงดจ่ายเงินเดือนให้พนักงานตามปกติ หรือการขอลดเงินเดือนพนักงานลงโดยไม่มีระยะเวลากำหนด

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากนโยบายของภาครัฐในภาพกว้างพบว่า รัฐบาลได้พยายามหาทางกระตุ้นการท่องเที่ยวผ่านการกำหนดนโยบายที่เรียกว่า “เราเที่ยวด้วยกัน” ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งมาตรการที่สำคัญในความพยายามคลี่คลายสถานการณ์เพื่อช่วยเหลือภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวภายในประเทศ ผ่านแนวทางการกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic) ซึ่งนโยบายดังกล่าวถือเป็นการช่วยเหลือธุรกิจการโรงแรมไปพร้อมกัน

ดังนั้นการวิจัยเรื่องการนำนโยบายภาครัฐมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาภาวะวิกฤตการโรงแรมของประเทศไทยยุคโควิด 19 จึงมุ่งเน้นทำความเข้าใจถึงสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไข ซึ่งย่อมนำไปสู่การสร้างข้อเสนอแนะในการปรับตัวของโรงแรมไทยในอนาคตต่อไป

ปัญหาของการวิจัย

ปัญหาของการวิจัยในครั้งนี้นี้เนื่องจากการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด 19 (COVID-19) ยังคงระบาดในประเทศ และการแพร่ระบาดครั้งนี้เป็นการแพร่ระบาดรอบสองภายในประเทศที่รุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้การเข้าถึงข้อมูลเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก เนื่องจากหลายโรงแรมให้การปฏิเสธในการให้เข้า

พบเพื่อเป็นการรักษาความสะอาดและความปลอดภัยแก่ผู้เข้าใช้บริการภายในโรงแรมทำให้ผู้วิจัยต้อง
ทำการศึกษาข้อมูลโดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบธุรกิจโรงแรมของประเทศไทยในยุคโควิด 19

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาสภาพปัญหา และผลกระทบธุรกิจโรงแรมของประเทศไทยในยุคโควิด 19

1. ขอบเขตด้านการศึกษา โรงแรมชั้นนำของประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมากจากการปิดประเทศในครั้งนี้
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา เดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม 2563

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและผลกระทบจากวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด 19
2. ใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการเตรียมความพร้อมในการรับมือหากเกิดวิกฤตขึ้นอีกครั้ง

ทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีเรื่องนโยบายสาธารณะ พบว่า Dye (1984, pp. 1-3) ได้ให้ความหมายของคำว่า นโยบายสาธารณะไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่รัฐบาลสามารถเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้ สำหรับส่วนที่รัฐเลือกที่จะกระทำนั้นจะครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดของรัฐบาล ทั้งกิจกรรมที่เป็นกิจวัตร และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบางโอกาส ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำบรรลุเป้าหมายด้วยดีในการให้บริการแก่สมาชิกในสังคมในส่วนที่รัฐบาลเลือกที่จะไม่กระทำก็ถือว่าเป็นสาระสำคัญของนโยบาย

ดังนั้นย่อมพบว่าสภาพปัญหาและผลกระทบธุรกิจโรงแรมของประเทศไทยในยุคโควิด 19 ถือเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้รัฐบาลจำเป็นต้องกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อคลี่คลายปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผลกระทบธุรกิจโรงแรมของประเทศไทยจากวิกฤติของการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด

19

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

หากพิจารณาในภาพรวมของผลกระทบจากการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด 19 ในประเทศไทย ย่อมพบว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นภาคธุรกิจที่สำคัญที่สุดของไทยมานานนับหลายสิบปี เนื่องจาก

เป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีเครือข่ายแวกต์ล้อมหลากหลาย อาทิ ธุรกิจร้านค้า ร้านอาหาร การคมนาคมขนส่ง และโดยเฉพาะที่พัก ซึ่งธุรกิจการโรงแรมของไทยต้องเผชิญปัญหาสำคัญกล่าวคือ เมื่อนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และโดยเฉพาะชาวต่างประเทศมีจำนวนลดลง อีกทั้งไม่สามารถเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยได้ตามปกติ ตามมาตรการการปิดประเทศห้ามชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาในประเทศไทยได้เหมือนในระยะก่อนหน้ามีการระบาดของโรคโควิด 19 จึงส่งผลทำให้นักท่องเที่ยวหายไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อธุรกิจการโรงแรม ดังนี้

ประการแรก ธุรกิจการโรงแรมมีรายได้ที่ลดน้อยลง เนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นตลาดหลักของไทยที่สำคัญ ดังนั้นเมื่อมีการประกาศห้ามชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาในประเทศ ส่งผลทำให้รายได้ในส่วนนี้หายไป ธุรกิจการโรงแรมจึงประสบปัญหาด้านสภาพคล่องทางการเงิน และหลายแห่งจำเป็นต้องใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น ลดชั่วโมงหรือวันการทำงานลง ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ลดเงินเดือนหรือโบนัส ลดจำนวนการจ้างงาน และลดจำนวนพนักงาน เป็นต้น เพื่อรักษาระดับความคล่องตัวทางการเงิน

ประการที่สอง ธุรกิจการโรงแรมและที่พักหลายแห่งจำเป็นต้องปิดกิจการเป็นการชั่วคราว เพื่อลดปัญหาด้านรายจ่าย จึงส่งผลกระทบต่อบุคลากรหรือพนักงานของโรงแรม

ประการสุดท้าย ธุรกิจการโรงแรมหลายแห่งต้องปิดกิจการเป็นการถาวร เนื่องจากแต่เดิมประสบปัญหาด้านสภาพคล่องทางการเงินตั้งแต่ก่อนเกิดการระบาดของโรคโควิด 19 ซึ่งเมื่อเกิดวิกฤติดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อการฟื้นตัวทางธุรกิจได้

ดังนั้นจากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นย่อมพบว่า ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจากการระบาดของโรคโควิด 19 ย่อมส่งผลใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ธุรกิจการโรงแรมมีรายได้ที่ลดน้อยลงจึงประสบปัญหาด้านสภาพคล่องทางการเงิน ธุรกิจการโรงแรมและที่พักหลายแห่งจำเป็นต้องปิดกิจการเป็นการชั่วคราว และธุรกิจการโรงแรมหลายแห่งต้องปิดกิจการเป็นการถาวร ดังที่กล่าวมาข้างต้น

จากข้างต้นแนวทางในการการกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์โรงแรมของไทยในยุคโควิด ควรดำเนินการดังนี้

ประการแรก การจัดและขยายโครงการเที่ยวปันสุข โดยเพิ่มวงเงินในการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวชาวไทย ทดแทนการสูญเสียการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (Inbound) โดยขยายระยะเวลาของโครงการให้นานขึ้น

ประการที่สอง กำหนดนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอื่น ๆ ไปพร้อมกับนโยบายที่มีอยู่เดิม เช่น แจกคู่มือการท่องเที่ยวที่ลดค่าที่พักและค่าเดินทางทางอากาศ รวมถึงมีการส่งเสริมลดราคาอาหารในค่าเช่าห้องพักของธุรกิจการโรงแรมทุกระดับ เป็นต้น

ประการที่สาม สนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นของแต่ละภูมิภาคเดินทางท่องเที่ยวศึกษาดูงานผ่านงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึงทุกภูมิภาค

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านนโยบาย รัฐบาลจำเป็นต้องกำหนดนโยบายที่มีส่วนช่วยในการกระตุ้นการท่องเที่ยวของไทย เพื่อทดแทนนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งสามารถเพิ่มความต้องการซื้อ (Demand) ด้านที่พักที่ส่งผลกระทบต่อทางที่เป็นคุณกับธุรกิจการโรงแรมโดยตรง

2. ด้านการศึกษา ควรมีการศึกษาผลกระทบและแนวทางการแก้ไขปัญหาจากปัญหาการระบาดของโรคโควิด 19 ที่เกี่ยวเนื่องกับธุรกิจการโรงแรมของประเทศต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี. (2563). ความรู้พื้นฐาน COVID-19 ตอนที่ 1. เข้าถึงได้จาก www.niems.go.th/1/UploadAttachFile/2020/EBook/49793_20200325095718.pdf

ประชาชาติธุรกิจ. (2561). ธุรกิจโรงแรมไทย แข่งขันสูง (แต่) ตัวเลขโตทั่วปท. เข้าถึงได้จาก www.prachachat.net/tourism/news-122784

ประชาชาติธุรกิจ. (2563). โควิดทุบโรงแรมใหม่ทั่วกรุง เลื่อนเปิด-สงครามราคาลากยาว. เข้าถึงได้จาก www.prachachat.net/property/news-544176

โพสต์ทูเดย์. (2563). COVID-19 กับผลกระทบต่อธุรกิจท่องเที่ยวในวงกว้าง. เข้าถึงได้จาก www.posttoday.com/finance-stock/columnist/627097

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). แผนยุทธศาสตร์สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564) และแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564). เข้าถึงได้จาก www.senate.go.th/assets/portals/1/files/plan%2060.PDF

Dye, Thomas R. (1984). Understanding Public Policy. (5th ed). Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

Hotel Mans. (2563). New Normal ในอุตสาหกรรมโรงแรมหลัง COVID-19. เข้าถึงได้จาก www.techsauce.co/tech-and-biz/new-normal-hotel-after-covid-19

Pawida W. (2020). ธุรกิจโรงแรม และการท่องเที่ยวเอาใจต่อคือ? รวม Case Study และโปรโมชั่นโรงแรมในช่วง COVID-19 ใครจะเด็ดกว่ากัน. เข้าถึงได้จาก www.propholic.com/prop-talk/ธุรกิจโรงแรม-และการท่องเที่ยว/

Puttachard Lunkam. (2562). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2562-2564: ธุรกิจโรงแรม. เข้าถึงได้จาก www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/Services/Hotels/IO/Industry-Outlook-Hotels

Thai PBS NEWS. (2563). ททท.ชี้โควิดกระทบท่องเที่ยวรุนแรงที่สุด. เข้าถึงได้จาก www.news.thaipbs.or.th/content/295173

Thai PBS NEWS. (2563). ธุรกิจโรงแรม ได้รับผลกระทบจาก COVID-19. เข้าถึงได้จาก www.news.thaipbs.or.th/content/290469

Wanpen Puttanont. (2563). ‘โรงแรม’ กับผลกระทบมหาดจากโควิด-19 แต่ยัง ‘ไร้การเยียวยา’. เข้าถึงได้จาก www.thebangkokinsight.com/328801/

คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี

Quality of Work Life of Provincial Administration Organization Officers in Supanburi Provincial

ดาราวิ สนธิเนตร (Darawee Sontinen)¹

อรนันท์ กลันทปุระ (Oranan Gluntapura)²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีและเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 216 คน โดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีมีคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานในระดับสูง จากการทดสอบสมมติฐานพบว่าตัวแปรทางด้าน เพศ รายได้ต่อเดือน อายุราชการ และตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี มีผลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรทางด้าน ระดับการศึกษา ไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Abstract

The objectives of this research were to study the level of Quality of Work Life of Provincial Administration Organization Officers in Supanburi Provincial.

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

The samples composed of 216 officers in Supanburi Provincial. The data were collected by using questionnaires and analyzed by using the packaging computer program. Statistical tools employed in data analysis and presented through percentage, mean, standard deviation, t-test and One-Way ANOVA. The level of significance for statistical testing was 0.05.

The research findings were as follow. The level of Quality of Work Life of Provincial Administration Organization Officers in Supanburi Provincial. According to the hypothesis testing, age, income per month, time period and Positions in Suphanburi Provincial Administrative Organization. The level of significance for statistical testing was 0.05. However, level of education did not cause any difference in the working motivations. The level of significance for statistical testing was 0.05.

คำสำคัญ

คุณภาพชีวิตในหารปฏิบัติงาน,บุคลากร,สุพรรณบุรี

Keywords

Quality of work life, Officers, Supanburi

บทนำ

ในปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ได้มีการเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากหลายปัจจัยไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อองค์กรภาครัฐและเอกชนทำให้ต้องมีการปรับตัวอยู่เสมอ องค์กรจึงต้องสร้างความได้เปรียบบุคลากรจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าความทันสมัยของเทคโนโลยีที่เข้ามา

บุคลากรถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ต้องตระหนักถึงการพัฒนาหรือส่งเสริมให้เกิดศักยภาพอย่างชัดเจนและต่อเนื่องซึ่งบุคลากรนั้นต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพการทำงานและสภาพแวดล้อมการทำงานไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในตำแหน่งงานระดับใด ทุกคนเปรียบเสมือนแรงขับเคลื่อนให้องค์กรก้าวไปสู่ความสำเร็จ แต่องค์กรจะมีกลยุทธ์อย่างไรให้บุคลากรนั้นทุ่มเทกับการทำงานและยินดีกับความสำเร็จขององค์กร ซึ่งโดยปกติเมื่อเริ่มการทำงานมนุษย์จะมีความปรารถนาในด้านการได้รับผลตอบแทนและสวัสดิการอื่น ๆ ที่คุ้มค่าและยุติธรรม เพื่อนำไปสู่การสร้างรากฐานในชีวิต รวมไปถึงความคาดหวังที่จะได้รับคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีควบคู่ไปด้วย องค์กรจึงเป็นจุดเริ่มต้นการสร้างคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง เมื่อเริ่มเข้าสู่ระบบการทำงานคุณภาพชีวิตในการทำงานถือเป็นส่วนบริหารงานในปัจจุบัน เนื่องจากคุณภาพชีวิตการทำงานมีส่วนเกี่ยวข้องกับมนุษย์ซึ่งมนุษย์นั้นเป็นต้นทุนสังคมที่มีคุณค่าจึงต้องมีการตระหนักถึงความต้องการทางด้านพื้นฐาน ตลอดจนปัจจัยทั้ง 4 ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ นอกจากนี้การทำงานยังเป็นสิ่งที่กำหนดฐานะและหน้าที่ในสังคมทำให้มนุษย์มีคุณค่าในตนเองมากขึ้น ระบบการทำงานในอดีตนั้นลูกจ้างหรือผู้ปฏิบัติงานถูกมองเป็นแค่ตัวขับเคลื่อนในห้องเครื่องก้าวหน้าเท่านั้น หากแต่ในปัจจุบันองค์กรได้มองเห็นถึงความสำคัญกับผู้ปฏิบัติงานมากขึ้น เพราะเชื่อว่าทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีคุณค่ามากที่สุดในการดำเนินงานจึงเปรียบเทียบกับมนุษย์เป็นเหมือนหัวใจหลักขององค์กรที่จะทำให้ห้องเครื่องก้าวไปข้างหน้าหรือถดถอยลง

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง โดยมีฐานะเป็นนิติบุคคลแยกจากราชการบริหารส่วนภูมิภาคซึ่งเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีคือเขตจังหวัดสุพรรณบุรี โดยครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีหน้าที่หลักคือด้านพัฒนาสาธารณประโยชน์เพื่อก่อให้เกิดความสุขกับชาวจังหวัดสุพรรณบุรีจึงต้องดำเนินกิจการภายในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีเช่น จัดทำแผนพัฒนาองค์การส่วนจังหวัด คุ้มครองดูแล บำรุงรักษาป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการกำหนด เป็นต้น

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีนั้นมีบุคลากรในการปฏิบัติงานเป็นจำนวนมากจึงควรให้ความสำคัญในเรื่องของคุณภาพชีวิต เมื่อแต่ละบุคคลได้มีคุณภาพชีวิตในการทำงานดีขึ้นได้อยู่กับสิ่งที่ตนเองพอใจก็จะทำให้มีสภาพจิตใจและอารมณ์ที่ดีโดยจะส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่แต่ละองค์การจะต้องศึกษาระหว่างบุคลากรกับองค์การ เพื่อให้้องค์การสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุด จากความเป็นมาข้างต้นผู้ศึกษาวิจัยจึงต้องการศึกษาเกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีรวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีให้เป็นที่น่าพึงพอใจกับทุกฝ่ายให้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี

3. เพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี 10 หน่วยงาน รวมจำนวน 468 คน (ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี ณ วันที่ 29 สิงหาคม 2563)

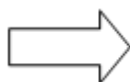
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงระดับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี
2. ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี
3. นำผลการวิจัยไปศึกษาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีให้ดียิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

1.เพศ
2.ระดับการศึกษา
3.รายได้ต่อเดือน
4.อายุราชการ

ตัวแปรตาม

การศึกษาคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี
1. ด้านค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน
2. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน
3. ด้านโอกาสในการพัฒนาความรู้และความสามารถ
4. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่
5. ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น
6. ด้านการยอมรับนับถือ
7. ด้านความสมดุลในการใช้ชีวิต
8. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

สมมติฐานการวิจัย

1. บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
2. บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
3. บุคลากรที่มีระดับรายได้ต่อเดือนต่างกันมีคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
4. บุคลากรที่มีอายุราชการต่างกันมีคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
5. บุคลากรที่มีตำแหน่งต่างกันมีคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 468 คน (ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี ณ วันที่ 29 สิงหาคม 2563)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี ในเรื่อง เพศ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อายุราชการ และหน่วยงานในองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา
2. ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้อธิบายด้านบรรยากาศและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน
3. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ใช้การทดสอบค่าที (t-test)

4. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่ม ใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Fisher's Least Significance Difference : (LSD)

5. สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. เพศ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 68.1
2. ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 57.4 รองลงมาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 และ น้อยที่สุดจบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 14.4
3. รายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 15,001 – 25,000 บาท จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 39.4 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือน ไม่เกิน 15,000 บาท จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 25 และน้อยที่สุดมีรายได้ต่อเดือน 45,001 บาทขึ้นไป จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 4.6
4. อายุราชการ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีอายุราชการ 6-10 ปี จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 31 รองลงมาอายุราชการไม่เกิน 5 ปี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 และน้อยที่สุดมีอายุราชการจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 16-20 ปี

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีคุณภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แสดงให้เห็นว่า เพศของบุคลากรมีผลต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน อาจเป็นเพราะว่างานที่ปฏิบัติในองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นงานที่เหมาะสมกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง จึงทำให้การปฏิบัติงานของเพศชายมีความก้าวหน้าในตำแหน่งมากกว่าเพศหญิง

สมมติฐานที่ 2 บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาของบุคลากรมีผลต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

($Sig = 0.056$) จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทขององค์กรที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอันมีลักษณะการดำเนินงานที่เน้นไปในการบริหารจัดการงบประมาณมากกว่าการใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ ดังนั้นไม่ว่าจะจบการศึกษาในระดับใดก็จะได้รับมอบหมายงานในลักษณะคล้ายคลึงกัน

สมมติฐานที่ 3 บุคลากรที่มีระดับรายได้ต่อเดือนต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บุคลากรที่มีระดับรายได้ต่อเดือนต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แสดงให้เห็นว่า รายได้ต่อเดือนของบุคลากรมีผลต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่าง ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีระดับรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($Sig = 0.013$) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่เริ่มบรรจุเข้ารับราชการหรือระดับล่างมีอัตรารายได้ต่อเดือนไม่สูงมากนัก แต่ลักษณะของภาระงานในองค์กรที่ไม่แตกต่างกันไปตามระดับรายได้ต่อเดือนมากนัก ทำให้บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่เริ่มบรรจุเข้ารับราชการหรือระดับล่างขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ระดับรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันจึงมีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงาน

สมมติฐานที่ 4 บุคลากรที่มีอายุราชการต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บุคลากรที่มีอายุราชการต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แสดงให้เห็นว่า อายุราชการของบุคลากรมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีอายุราชการต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($Sig = 0.013$) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทิศทางนโยบายการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรที่เปลี่ยนแปลงจึงทำให้บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เริ่มบรรจุเข้ารับราชการ หรือที่ผู้ที่รับราชการมานานล้วนปฏิบัติงานอยู่ภายใต้ทิศทางนโยบายการบริหารงานแบบเดียวกัน

สมมติฐานที่ 5 บุคลากรที่มีตำแหน่งต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บุคลากรที่มีตำแหน่งต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แสดงให้เห็นว่า ตำแหน่งของบุคลากรมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่าง ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีระดับตำแหน่งต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($Sig = 0.002$) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปริมาณบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีมีจำนวนมาก สามารถแบ่งโครงสร้างหน้าที่ที่รับผิดชอบตามระดับตำแหน่งได้อย่างชัดเจน ไม่มีการรับผิดชอบงานเกินระดับตำแหน่ง จึงทำให้บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีมีปริมาณงานและหน้าที่ที่รับผิดชอบเหมาะสมกับระดับตำแหน่งของแต่ละบุคคล

สรุปผลการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่าบุคลากรที่มีเพศต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่าบุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 บุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่าบุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 บุคลากรที่มีอายุราชการต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่าบุคลากรที่มีอายุราชการต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 5 บุคลากรที่มีตำแหน่งต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่าบุคลากรที่มีตำแหน่งต่างกันมีคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่องคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี ในครั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน สร้างคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น และใช้เป็นแนวทาง

ในการวางแผนปรับปรุงการทำงาน รวมทั้งกำหนดแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากร ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

1. ด้านค่าตอบแทนในการปฏิบัติ เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยมีค่าครองชีพสูงขึ้น ในการกำหนดอัตราเงินเดือนและสวัสดิการต่าง ๆ นั้นควรเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ดังนั้นจึงต้องพิจารณาตามความเหมาะสมแก่เหตุและครบถ้วนตามสิทธิของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่พึงจะได้รับหรือจัดสรรสวัสดิการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์เพิ่มเติม เช่นที่พักอาศัยของทางราชการที่เหมาะสมกับสถานที่ตั้งของสำนักงานหลัก รดยนต์โดยสารขนส่งสวัสดิการ เป็นต้น

2. ด้านการยอมรับนับถือ การเป็นที่ยอมรับในด้านประสิทธิภาพ ทักษะคิด แนวคิด ความรู้ความสามารถ ย่อมที่จะเกิดความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ซึ่งผู้บริหารควรมีความเข้าใจในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางด้านบุคลากรตามยุค ตามสมัย ยอมรับความคิดสร้างสรรค์ของผู้ปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในด้านการปฏิบัติงานหรือนโยบายการปฏิบัติงาน และสามารถตัดสินใจ ในขอบเขตงานที่ได้รับมอบหมายได้ด้วยตนเองตามความเหมาะสมซึ่งผู้บริหารเป็นผู้ให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางการปฏิบัติให้อยู่ในขอบเขตของระเบียบ กฎหมาย อันจะทำให้บังเกิดผลงงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งยังเป็น การสร้างบุคลากรรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพ อันนำไปสู่การสร้างผู้บริหารที่มีความสามารถรุ่นใหม่ต่อไปในอนาคต

3. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ องค์การต้องสร้างความเชื่อมั่นให้แก่บุคลากรในองค์กร ให้เป็นไปตามแต่วาระ โอกาสมากกว่าตามวาระตำแหน่งที่ว่างลง หรือตามความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมในแต่ละตำแหน่ง จึงควรนำหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคลในองค์กรมาปรับใช้ให้มากขึ้นกว่าในปัจจุบัน และเพื่อสร้างขวัญกำลังใจและเป็นหลักเกณฑ์ที่มาตรฐานในความก้าวหน้าแก่บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้มีความหวังในการเติบโตในอาชีพต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานในส่วนของลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้างในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี

2. ศึกษาวิจัยในลักษณะของงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบถึงปัจจัย และเข้าใจคุณภาพชีวิตการปฏิบัติงานที่ลึกซึ้งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ชูชีพ. 2551. **คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการในจังหวัดชายแดนใต้**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 ฌภัทร ฉายแก้ว. 2551. **คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี**. การศึกษา
 คั่นคว่ำอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทิพวรรณ ศิริคุณ. 2550. **คุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร: ศึกษากรณีบริษัท บริหาร
 สินทรัพย์สถาบันการเงิน**. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม คณะ
 สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ยุทธนา ปภากรณ์. 2551. **คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการกองพลทหารช่าง**. การศึกษาคั่นคว่ำอิสระ
 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สันติ บางอ้อ. 2540. **การสร้างคุณภาพชีวิตในการทำงาน**. Productivity World. 2 (กรกฎาคม – สิงหาคม
 2540) 39-40.
- Arthur P. Brief. 1981. **Managing Job Stress**. Boston: Lihle, Brown and company.
- Carrell, M. R. , F. E. Kuzmits and Elbert, N. F. 1992. **Personel/ Human Resource Management**.
 (4rded).New York: Macmillan publishing company.
- Cascio. W.C. 1992. **Managing human resources: Productivity quality of work life profits**. New York:
 McGraw Hill book.
- Cummings and Huse. 1989. **Organization Development and Change**. (4rded). Minnesota: West
 Publishing company.

นโยบายการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ เชื้อไวรัสโควิด-19 ของไทย

Thai Economic Solution Policy during COVID-19 Situation

โสภณ ขอดศิริย์¹

ดร.สกล สุขเสริมส่งชัย²

ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร³

ผศ.ดร.จิตภา ธีรศิริกุล⁴

บทคัดย่อ

ภายใต้กระบวนการนโยบายสาธารณะของไทยย่อมบ่งชี้ให้เห็นถึง อิทธิพลของชนชั้นนำในสังคม ในการกำหนดนโยบาย กล่าวคือ รัฐบาลถือเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันนโยบายต่างๆ โดยมีเครือข่ายของระบบราชการเป็นผู้สนับสนุนและชี้้นำในการจัดระเบียบวาระความสำคัญเชิงนโยบาย (Priority) ดังที่พบว่า ภายใต้นโยบายการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของไทย นั้น รัฐบาลให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาของการแพร่ระบาดก่อนการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ดังที่พบว่า มาตรการในระยะแรกหลังการตรวจพบการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 นั้น รัฐบาลเลือก มาตรการเชิงนโยบายการล็อกดาวน์ในเขตพื้นที่ต่างๆ แล้วจึงตัดสินใจล็อกดาวน์ประเทศ ทดแทนการปล่อย ให้มีการแพร่ระบาดเหมือนในหลายประเทศ ก่อนการเลือกใช้มาตรการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ภายในประเทศอย่างจริงจัง

Abstract

Thai public policy process found that the elite has much influence to initiate policy. The government is the important actor to push any policies by supported by Thai bureaucracy to support and

¹ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

² อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัยสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

³ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

⁴ อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัยสาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

guide it to priority the policy issues. Thus, Thai government decided to lock down area and country to protect epidemic of COVID 19 before having serious solution of economic policy.

คำสำคัญ

นโยบายสาธารณะ, โควิด -19

Key Word

Public Policy, COVID-19

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ในขณะเกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ ที่มีเหตุจากโรคระบาดล้วนส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในปี 2563 นี้ก็นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อในหลายด้านทั้งเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองทั่วโลก

ประเทศต่างๆ ทั้งในยุโรป และเอเชียต่างออกมาตรการในเชิงนโยบายเพื่อคลี่คลายปัญหาภายในสังคม โดยเฉพาะการกระตุ้นเศรษฐกิจ ซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาด้านอื่นๆ ของรัฐ นโยบายทางการเมืองของทุกประเทศล้วนสัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศอันเป็นผลจากนโยบายการล็อกดาวน์ (locked down) ซึ่งหมายถึงการปิดประเทศเป็นการชั่วคราวเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในประเทศ

ตัวอย่างที่สำคัญคือการปิดประเทศหรือล็อกดาวน์เฉพาะบางมณฑลของสาธารณรัฐประชาชนจีน ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจภายในประเทศเกิดการหยุดชะงักในทันทีตามมาตรการที่เกิดขึ้น ซึ่งมาตรการเชิงนโยบายดังกล่าวถือเป็นแม่แบบที่สำคัญที่หลายประเทศต่างดำเนินการตามกันทั้งในเอเชียและยุโรป โดยผลกระทบที่สำคัญที่หลายประเทศเผชิญคือ การพึ่งพาตนเองภายในประเทศมากกว่าการเน้นรายได้จากการนำเข้าส่งออกสินค้าในภาคอุตสาหกรรมกับต่างประเทศ ทั้งนี้ในภาคอุตสาหกรรมบริการ โดยเฉพาะธุรกิจการท่องเที่ยวโดยรวม ทั้งการนำเที่ยว การโรงแรม และภัตตาคารร้านอาหารล้วนได้รับผลกระทบโดยตรงจากมาตรการที่เกิดขึ้นนี้ การพึ่งพิงรายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจเกิดขึ้นได้เหมือนในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 หลายประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจอิงอาศัยอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงประสบปัญหาทางเศรษฐกิจในประเทศอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันที่ประสบปัญหาดังกล่าว รัฐบาลได้พยายามออกมาตรการต่างๆ ในเชิงนโยบายเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศทั้งทดแทนรายได้จากการส่งออกและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เคยเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศ

ดังนั้นการศึกษาเรื่อง “นโยบายการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในสถานการณ์โควิด-19 ของไทย” จึงมุ่งศึกษาถึง แนวทางการการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในสถานการณ์โควิด-19 ในเชิงนโยบายของรัฐบาลไทยว่ามีลักษณะอย่างไร ซึ่งช่วยส่งเสริมสร้างองค์ความรู้ในเชิงนโยบายทางการเมืองที่สำคัญของไทย อันสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการกำหนดนโยบายของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษานโยบายการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของไทย

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการวิจัยเอกสารที่ผ่านการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต (Online Documentary Research) แล้วสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุปทั่วไป (Generalization) ต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

เกิดองค์ความรู้ในเชิงนโยบายทางการเมืองที่สำคัญของไทย อันสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการกำหนดนโยบายของไทยต่อไป

แนวคิดในการวิจัย

นโยบายสาธารณะ (public policy) หมายถึง แนวทางการเลือกตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลได้ทำการตัดสินใจและกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อชี้ให้มีหรือไม่มีกิจกรรมหรือการกระทำต่างๆ เกิดขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการวางแผน การจัดทำโครงการ วิธีการบริหารหรือกระบวนการดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของประชาชน ผู้ใช้บริการในแต่ละเรื่อง เช่น การจัดการบริการสาธารณะ (public services) การจัดทำสินค้าสาธารณะ (public goods) การออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย เป็นต้น (Dye, 1984)

ทั้งนี้เมื่อใช้หลักในการทางกฎหมายมหาชนเป็นเกณฑ์ในการจำแนกรูปแบบของนโยบายสาธารณะ เราสามารถจำแนกรูปแบบของนโยบายสาธารณะออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ นโยบายสาธารณะที่แสดงเป็นรูปแบบกฎหมาย นโยบายสาธารณะที่แสดงออกในรูปแบบของ การแถลงนโยบายต่อรัฐสภา นโยบายสาธารณะที่เป็นมติคณะรัฐมนตรี และในรูปแบบของแผนงานหรือโครงการที่เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้ ไม่ควรถือเอา “รัฐธรรมนูญ” เป็นการกำหนดนโยบายสาธารณะประเภทหนึ่ง เนื่องจากถือเป็นกฎหมายที่ต้องปฏิบัติไม่สามารถเลือกที่จะ “ไม่กระทำ” ตามหลักนโยบายสาธารณะได้ กรณีที่รัฐเลือกที่จะไม่กระทำตามรัฐธรรมนูญจึงมีกรณีเดียวคือการที่ประชาชนหรือผู้แทนประชาชนเห็นพ้องร่วมกันอย่างเป็นทางการ (Consensus decision-making) ว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมาตราใดไม่สอดคล้องกับเจตจำนงแห่งรัฐ ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงเสนอให้ทำการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เข้ากับเจตจำนงดังกล่าวและปฏิบัติตามกรอบแห่งรัฐธรรมนูญต่อไป

ผลการศึกษา

จากการศึกษาในภาพรวมของปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของไทย จากรายงานวิจัยของ Oxford Policy Management (2020) ซึ่งได้วิเคราะห์ปัญหาในประเทศไทยตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของการแพร่ระบาดจนถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2563 ดังสรุปในประเด็นที่สำคัญได้พอสังเขปว่า

ผลกระทบจากการสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของไทยนั้นสะท้อนถึงการตอบสนองจากสังคมทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ กล่าวคือ

การตอบสนองในด้านลบของสังคมนั้น หากพิจารณาทางด้านเศรษฐกิจย่อมพบว่า รายได้ของครัวเรือน รวมทั้งระดับการใช้จ่ายภายในประเทศนั้นต่ำลงทันทีหลังเกิดวิกฤติ ดังพบว่า ในระยะแรกรัฐบาลเผชิญปัญหาการกักตุนสินค้าที่จำเป็นหลายประการ อาทิ อาหาร ของใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน และโดยเฉพาะหน้ากากอนามัย ขณะที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลายเป็นกลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากมาตรการล็อกดาวน์ของรัฐบาล ที่จำกัดและปิดกั้นการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศ (Inbound and Outbound) ของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ซึ่งทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวนั้นหดหายไปทันที

อย่างไรก็ตามผลกระทบในด้านบวกของสังคม กลับพบว่า ภายใต้นโยบายการกักตุนที่มีความเข้มแข็งทางการเมืองกลับมีการหยุดชะงัก โดยพบว่า ประชาชนทุกเพศและวัยต่างดำเนินในวิถีชีวิตใหม่ “New Normal” ตามมาตรการต่างๆ ที่รัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กำหนดขึ้นตามการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินจากการระบาดของ COVID-19 ในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2563 เพื่อให้การบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ ในการยับยั้งการแพร่ระบาดของโควิด-19 เช่น การปรับรูปแบบการทำงานให้มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เรียกว่า “Work From Home” และยังคงประกาศมาตรการเคอร์ฟิวห้ามการออกจากถิ่นฐานที่พักอาศัยในช่วงเวลา 22.00 น. ถึง 04.00 น. ให้ถือปฏิบัติ

โดยอย่างเคร่งครัด และมีการผ่อนผันมาตรการข้อบังคับต่อ ๆ มาเมื่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ในประเทศไทยดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการแพร่ระบาดของประชากรกันเองภายในประเทศ โดยผ่อนปรนให้มีการเดินทางเข้าทำงาน เปิดตลาดสดและห้างสรรพสินค้า การเดินทางด้วยรถยนต์สาธารณะ การประกอบวิชาชีพต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่มาตรการผ่อนปรนระยะที่ 1 ถึงระยะที่ 5 โดยให้ถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด ในการรักษาระยะห่าง (Social Distancing) การใส่หน้ากากอนามัย และหน้ากากใส (Mask and Face Shield) การล้างมือด้วยสบู่และแอลกอฮอล์ เป็นต้น โดยมีศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและร่วมกำหนดมาตรการในเชิงนโยบายต่างๆ แก่รัฐบาล

ทั้งนี้ความสำเร็จในเชิงนโยบายการป้องกันปัญหา นโยบายการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่เกิดขึ้นล้วนค่าขึ้นชมจากทั้งองค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) และนานาชาติประเทศว่า เป็นประเทศกำลังพัฒนาประเทศเดียวที่ถูกจัดให้อยู่ใน 10 อันดับประเทศที่สามารถคุมการแพร่ระบาดของ COVID-19 ได้ดี รัฐบาลและกระทรวงสาธารณสุขมีการบริหารจัดการกับการแพร่ระบาดได้เป็นอย่างดี โดยมีปัจจัยสนับสนุนคือความร่วมมือของประชาชนและระบบเครือข่ายการดูแลสุขภาพระดับชุมชนผ่านกลไกอาสาสมัครสาธารณสุข

เมื่อพิจารณา นโยบายการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของไทย ย่อมพบว่า รัฐบาลพยายามออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านนโยบายต่างๆ ดังพิจารณาได้จาก แผนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมจากผลกระทบของไวรัสโควิด-19 และ โครงการภายใต้กรอบวงเงิน 4 แสนล้านบาทตาม พระราชกำหนดกู้เงินฯ 1 ล้านล้านบาท (รอบที่ 1) พบว่า

แผนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมจากผลกระทบของไวรัสโควิด-19 ภายใต้กรอบวงเงิน 4 แสนล้านบาท ตามพระราชกำหนดกู้เงินฯ 1 ล้านล้านบาท (รอบที่ 1) จะมุ่งตอบโจทย์เป้าหมายสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1) การสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจฐานราก โดยเน้นการจ้างงาน เกษตรทฤษฎีใหม่ ท้องเที่ยวชุมชน กองทุนหมู่บ้าน และโลจิสติกส์

2) เน้นการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคด้วยการลงทุนในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจใหม่ ที่มีศักยภาพ (Nec, NeEC, CWEC, SEC) เพื่อรองรับการเติบโตที่ยั่งยืนในอนาคต เน้นเกษตรสมัยใหม่ เศรษฐกิจชีวภาพ ท้องเที่ยวคุณภาพ และ 3) เน้นกระตุ้นอุปสงค์ และการท่องเที่ยวในประเทศเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจภาคบริการ และเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศ

ผลการพิจารณากลับกรองการใช้เงินกู้รอบที่ 1 ประกอบไปด้วย 3 แผนงานหลัก คือ

แผนงานสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจฐานรากจำนวนเงิน 49,463.03 ล้านบาท ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งของธุรกิจภาค

เกษตรและเกษตรกร รวมถึงการแก้ไขปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และยกระดับคุณภาพชีวิต ในระดับพื้นที่ เพิ่มโอกาสการเข้าถึงช่องทางการตลาด พร้อมทั้งยกระดับมาตรฐานคุณภาพ และมูลค่าเพิ่มของสินค้าและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและชุมชน เกษตรทฤษฎีใหม่ ท้องเที่ยวชุมชน กองทุนหมู่บ้าน โลจิสติกส์และดิจิทัลแพลตฟอร์ม

แผนงานสร้างความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาคในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจใหม่ทั้ง 4 แห่งจำนวนเงิน 20,340.57ล้านบาท ซึ่งให้ความสำคัญกับแผนงานหรือโครงการลงทุนและกิจกรรมที่ครอบคลุมต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ ที่สามารถพลิกฟื้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพิ่มศักยภาพและยกระดับการค้า การผลิต และการบริการในสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ โดยครอบคลุมภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การค้าและการลงทุน ท้องเที่ยวและบริการ

แผนงานกระตุ้นการอุปโภคบริโภค และการท่องเที่ยวในประเทศเพื่อกระตุ้นภาคการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ โครงการเราไปเที่ยวกัน และโครงการกำลังใจรวมมูลค่า 22,400 ล้านบาทโดยใช้หลักร่วมจ่าย (co-pay) 60:40 โดยรัฐบาลจะสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวบางส่วนให้ประชาชน ได้แก่ ค่าโรงแรมที่พัก ค่าอาหารและค่าแหล่งท่องเที่ยว ค่าตัวเครื่องบิน และอุดหนุนค่าแพ็คเกจทัวร์ แก้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เป็นต้น

ซึ่งแผนดำเนินการทั้งหมดมุ่งการใช้เงินกว่า 400,000 ล้านบาทนี้ เพื่อช่วยประคองไม่ให้ GDP ของประเทศไทยหดตัวมากกว่าที่คาดการณ์ไว้ ขณะเดียวกันก็จะช่วยขับเคลื่อนให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ กลับมาฟื้นตัวและเดินหน้าได้ต่อไป โดยมีผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม ดังนี้

- 1) ช่วยให้เกิดการจ้างงานใหม่กว่า 410,415 ราย
- 2) เกษตรกรสามารถเลี้ยงตนเอง กว่า 95,000 ราย จากการเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและน้ำ
- 3) เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการยกระดับเกษตรแปลงใหญ่ 5,450 แปลง จำนวน 262,500 ราย และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มไม่น้อยกว่า 11,000 ล้านบาทต่อปี
- 4) เกิดพื้นที่เกษตรทฤษฎีใหม่เพิ่มขึ้นกว่า 2.4 แสนไร่
- 5) เกษตรสมัยใหม่เพิ่มขึ้นจำนวนมากกว่า 5 ล้านไร่
- 6) พื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นกว่า 1.7 แสนไร่
- 7) พื้นที่กักเก็บน้ำ 7,900 ล้านลูกบาศก์เมตร
- 8) พัฒนาดันแบบสำหรับการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพระหว่างและหลังวิกฤติโควิด -19 กว่า 6 พื้นที่

9) กระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศ จำนวนกว่า 2.0 ล้านคน/ครั้ง และคาดว่าจะสามารถเพิ่มรายได้ทางตรงให้แก่ผู้ประกอบการในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ไม่น้อยกว่า 50,000 ล้านบาท เป็นต้น

สรุปผลจากการวิจัย

ดังนั้นจากกล่าวมาข้างต้น ย่อมพบว่า ภายใต้กระบวนการนโยบายสาธารณะของไทยย่อมบ่งชี้ให้เห็นถึง อิทธิพลของชนชั้นนำในสังคมในการกำหนดนโยบาย กล่าวคือ รัฐบาลถือเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันนโยบายต่างๆ โดยมีเครือข่ายของระบบราชการเป็นผู้สนับสนุนและชี้แนะในการจัดระเบียบวาระความสำคัญเชิงนโยบาย (Priority) ดังที่พบว่าภายใต้นโยบายการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของไทยนั้น รัฐบาลให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาของการแพร่ระบาดก่อนการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ดังที่พบว่า มาตรการในระยะแรกหลังการตรวจพบการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 นั้น รัฐบาลเลือกมาตรการเชิงนโยบายการล็อกดาวน์ในเขตพื้นที่ต่างๆ แล้วจึงตัดสินใจล็อกดาวน์ประเทศ ทดแทนการปล่อยให้มีการแพร่ระบาดเหมือนในหลายประเทศ จากนั้นจึงเลือกใช้มาตรการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจภายในประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการกั่นกรองการใช้จ่ายเงินกู้. 2563. แผนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมจากผลกระทบของไวรัสโควิด-19และโครงการภายใต้กรอบวงเงิน 4 แสนล้านบาท ตาม พระราชกำหนดกู้เงินฯ 1 ล้านล้านบาท (รอบที่ 1). สืบค้นจาก <http://nscr.nesdb.go.th/>.
- Dye, Thomas R. (1984). Understanding Public Policy. (5th ed). Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice - Hall, Inc.
- Oxford Policy Management. (2020). Social Impact Assessment of COVID-19 in Thailand. Oxford: Oxford Policy Management. Cited : <https://www.unicef.org/> .

นวัตกรรมทางการเงินในบริบทต่อสังคมไทย

The Financial Innovation towards Thai society context

วิษณุ กิรติพงษ์ภักดี (Wissanu Keeratipongpakdee)¹

ผศ.ดร.รัตพงษ์ สอนสุภาพ (Asst.Prof.Rattaphong Sonsuphap)²

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการความเป็นมาของเงินสกุลดิจิทัลในบริบทปัจจุบัน และศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสกุลเงินดิจิทัลในบริบทต่อสังคมไทย การศึกษาในครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 5 คน อันได้แก่ผู้เชี่ยวชาญในด้านเงินดิจิทัลด้านกฎหมาย ด้านธนาคาร และตัวแทนผู้ใช้เงินดิจิทัล เครื่องที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา จากผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่าพัฒนาการความเป็นมาของเงินสกุลดิจิทัลเกิดขึ้นจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ส่งผลให้การติดต่อสื่อสาร การถ่ายโอนข้อมูลต่างๆ สามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น สถาบันการเงินต่างได้มีการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยีทางการเงิน หนึ่งในเทคโนโลยีทางการเงินที่สำคัญก็คือ บล็อกเชน (Blockchain) ที่จะช่วยให้ผู้บริโภคสามารถซื้อขายสินค้าออนไลน์ได้มากขึ้น และสกุลเงินดิจิทัล ในส่วนของผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสกุลเงินดิจิทัลในบริบทต่อสังคมไทย พบว่า เงินสกุลดิจิทัลจะเข้ามาปรับปรุงระบบการทำธุรกรรมทางการเงินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีด้านความปลอดภัยในการใช้จ่ายและถือครองเงินดิจิทัลที่สูง รัฐบาลควรให้การสนับสนุน อย่างไรก็ตามการนำสกุลเงินดิจิทัลมาใช้ในประเทศไทยยังมีความเสี่ยงจากความผันผวนที่สูงมากของเงินสกุลดิจิทัลที่อิงกับอุปสงค์อุปทานของตลาด ประกอบกับประชาชนส่วนหนึ่งของประเทศยังไม่มีความมั่นใจในการใช้เงินสกุลดิจิทัลเท่าที่ควร และความไม่รู้ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ที่อาจจะส่งผลให้เกิดการหลอกลวง หรือการโกง จนเกิดความสูญเสียได้

¹ สาขาวิชานำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยรังสิต

² สาขาวิชานำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

The objective of this research was to study the history of cryptocurrency development in the current context and the economic impact of digital currencies in the context of Thailand. This study was used qualitative research approach and used an in-depth interview to collect the data among the five people includes crypto experts, banking, law, and crypto users. The tools of this research was a semi-structured interview and employed the content analysis techniques to analyze the data. The result of this investigation was found that the development of the cryptocurrency history arose from the advancement of technology that resulted in the communication transfer of various information. It can act more quickly and safely financial institutions have adapted to the fast changing of financial technology, and one of the key financial technologies was the Blockchain which will help consumers trade more products online. The cryptocurrency was found that it can improved the system of financial transactions to be more efficient and government should support. However, the adoption of digital currencies in Thailand the risk of extremely high volatility in cryptocurrencies based on market supply demand. Furthermore, the user in Thailand were not yet confident to use this the digital currencies and less knowledge in terms of this issue might lead to the cheating issue until the loss their money.

คำสำคัญ

นวัตกรรมทางการเงิน, สกุลเงินดิจิทัล, สังคมไทย

Keywords

Financial Innovation, Cryptocurrency, Thai Society

บทนำ

ระบบเงินดิจิทัล (Crypto currencies) เป็นสกุลเงินออนไลน์ที่มีการใช้ประโยชน์จาก Block chain จึงมีความแตกต่างกับสกุลเงินแบบดั้งเดิม การเติบโตอย่างรวดเร็วของตลาด Crypto Currency ซึ่งในการเงินดิจิทัลจะค่อนข้างรู้จัก สกุลเงิน Bitcoin ที่ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในสกุลเงินออนไลน์หลักที่ได้รับความนิยมสนใจจากสื่อกระแสหลักต่างๆทั่วโลก แต่ในความเป็นจริงแล้วยังคงมีสกุลเงินดิจิทัลอื่นๆ อีกมากมาย อาทิ Ethereum, Ripple, Bitcoin Cash หรือ EOS เป็น อย่างไรก็ตาม การใช้สกุลเงินเหล่านี้ ยังมีคำถามที่ไม่ได้ตอบมากมายเกี่ยวกับศักยภาพของสกุลเงินดิจิทัล แม้จะมีการดำเนินการของรัฐบาลในประเทศมหาอำนาจทางการเงิน ราคาของเงินดิจิทัลยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสกุลเงินนี้มีลักษณะที่ตอบโจทย์ที่กว้าง

กว่าระบบเงินในแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ยังมีความผันผวนอย่างมากในส่วนของ การเก็งกำไร ประเด็นด้าน ความปลอดภัยและความไม่แน่นอนทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาของอุตสาหกรรม ทำให้เงินในสกุลนี้ยังคง ได้รับความต้องการอย่างต่อเนื่อง (Gandal & Halaburda , 2014)

ความเป็นมาของการวิจัย

การพัฒนาเงินสกุลดิจิทัล ในอนาคตที่อาจมีผลกระทบต่อระบบการเงินและการเงินระหว่างประเทศ ดังนั้นควรได้รับการแก้ไขก่อนที่จะนำ เงินสกุลดิจิทัลมาใช้ และด้วยนวัตกรรม การกำกับดูแล และระบบการ กระจาย การเข้าถึงแบบเปิดและการรักษาความปลอดภัย การสร้างข้อกำหนดการปฏิบัติตามข้อกำหนดบาง ประการในระดับโปร โทคอลเงินสกุลดิจิทัลต่าง ๆ ความเป็นไปได้ในการเกิดสกุลเงินดิจิทัลนี้ (Libra Association Members, 2020; Schmeling, 2019) อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทย ความรู้เกี่ยวกับ Cryptocurrency ในประเทศไทยยังมีอยู่อย่างจำกัดและถือได้ว่าเป็นแนวโน้มใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอัน ใกล้อีก ทั้งนี้ Crypto currency ยังคงถูกใช้เป็นเครื่องมือของมิถิชาติพในการชักชวนการลงทุนแล้วอาศัยโอกาสใน การช้อปประชาชน ในหลากหลายรูปแบบ (คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2561)

ปัญหาของการวิจัย

ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาความหมายและความเป็นมาของสกุลเงินดิจิทัลต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจ พื้นฐานเกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัล รวมทั้งศึกษาเงินสกุลดิจิทัลในบริบทที่มีต่อสังคมไทย เพื่อให้ทราบถึง ปัจจัยที่ส่งผลและผลกระทบของสกุลเงินดิจิทัลที่มีต่อการบริโภคและระบบเศรษฐกิจและเพื่อจัดทำข้อมูล เปรียบเทียบสกุลเงินดิจิทัลต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในแง่การให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อเป็นการพัฒนาใน ระดับพื้นฐานก่อนที่จะนำไปสู่การใช้งาน และเพื่อให้เกิดความรู้เท่าทันไม่ตกเป็นเหยื่อของ มิถิชาติพ และ สามารถก่อให้เกิดประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคที่เทคโนโลยีคือปัจจัยในการสร้างความ ไปได้เปรียบในการแข่งขันและอยู่รอด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการความเป็นมาของเงินสกุลดิจิทัลในบริบทปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสกุลเงินดิจิทัลในบริบทต่อสังคมไทย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้จะศึกษาเนื้อหาหลักในประเด็นของ พัฒนาการความเป็นมาของเงินสกุลดิจิทัลในยุคปัจจุบัน และศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสกุลเงินดิจิทัลในบริบทของสังคมไทยโดย กลุ่มประชากรคือ ผู้เชี่ยวชาญในด้านสกุลเงินดิจิทัล ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านกฎหมาย ธนาคาร และผู้ใช้งานสกุลดิจิทัล โดยกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก จะมีการคัดเลือกด้วยวิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 5 คน จากกลุ่มประชากรที่กำหนด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษานวัตกรรมทางการเงิน ทำให้ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัล ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลและผลกระทบของสกุลเงินดิจิทัลที่มีต่อการบริโภคและระบบเศรษฐกิจ ตลอดจน การศึกษาข้อมูลเปรียบเทียบสกุลเงินดิจิทัลต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์ในแง่การให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อการพัฒนาในระดับพื้นฐานก่อนที่จะนำไปสู่การใช้งาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากการศึกษาความเป็นมาเรื่องสกุลเงินดิจิทัล และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสกุลเงินดิจิทัลในประเทศไทย จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพัฒนาการของระบบเงินและเทคโนโลยีการด้านเงิน และรายละเอียดของสกุลเงินดิจิทัลต่างๆ เพื่อให้ได้เห็นถึง พัฒนาการความเป็นมาของเงินสกุลดิจิทัลในบริบทปัจจุบัน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อแรก จากนั้นผู้วิจัยนำประเด็นที่ได้มาพัฒนาเป็นแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ แล้วนำไปเก็บข้อมูลด้านผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสกุลเงินดิจิทัลในบริบทของสังคมไทย

ทบทวนวรรณกรรม

Alesina และคณะ (2002) ได้เขียนบทความเรื่องความเหมาะสมของสกุลเงินในแต่ละพื้นที่โดยมีการเล่าเรื่องของต้นกำเนิดของการเกิดสกุลเงินในแต่ละพื้นที่ก่อนที่อภิปรายคำว่าความเหมาะสมของสกุลเงินในแต่ละพื้นที่ ในปี ค.ศ. 1947 ประเทศถูกแบ่งไว้ทั้งหมด 76 ประเทศในโลกในขณะที่ยังมีจำนวนถึง 193 ประเทศ และซึ่งในปี ค.ศ. 1995 มีจำนวน 87 ประเทศที่มีประชากรที่น้อยกว่า 5 ล้านคน โดยต้นกำเนิดในการเกิดสกุลเงินนั้นเกิดจากหลักจากจบสงครามโลกครั้งที่ 2 ทางนานาชาติได้มีการค้าขายและแลกเปลี่ยนทางการเงินที่เกิดการขยายตัวอย่างกว้างขวางโดย การเติบโตทางการค้าระหว่างประเทศของประเทศขนาดเล็กลำบากได้เงื่อนไขของทั้ง 2 ข้อ ตลอดระยะเวลา 150 ปีที่ผ่านมา และได้ขยายความเพิ่มเติมเอาไว้ว่าสำหรับ

ประเทศขนาดใหญ่สามารถที่ตัดดวงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้อันเนื่องจากขอบเขตทางการเมืองและขนาดของตลาด ในขณะที่การประเทศเล็ก ๆ สามารถเติบโตได้จากการเปิดการค้าเสรีภายใต้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเฉพาะกลุ่มประเทศนั้น ๆ ได้เช่นกัน และในปี 1947 จนถึงปัจจุบันมีสกุลเงินในแต่ละประเทศถือกำเนิดขึ้นไม่น้อยกว่า 158 สกุลเงินทั่วโลก (Alesina, Barro, & Tenreyro, 2002)

Alesina, Spolaore, & Wacziarg (2000) จากการค้าขายระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในประเทศเล็กถือเป็นการกำเนิดของความหลากหลายได้สกุลเงินในแต่ละประเทศที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการ โดยทุกประเทศมีความเชื่อเช่นเดียวกันที่ว่าความนิยามความเหมาะสมของสกุลเงินในแต่ละพื้นที่นั้นเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมากในการสะท้อนถึงต้นทุนและผลประโยชน์ของสกุลเงินในแง่ของ ผลประโยชน์ทางการค้า ผลประโยชน์ในการสร้างสัญญา เสถียรภาพทางการเมือง นโยบาย และการค้าและลักษณะภูมิศาสตร์การขับเคลื่อนเศรษฐกิจในแต่ละประเทศ ดังนั้น สกุลเงินของแต่ละประเทศโดยภาพรวมเกิดขึ้นหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่มีการค้าขายระหว่างประเทศเกิดขึ้นไม่ใช่เพียงแต่ประเทศมหาอำนาจทำการแลกเปลี่ยน แต่ประเทศขนาดเล็กที่มีสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในเรื่องของการค้าเสรี และมีการเปิดชายแดนการค้าด้วยเช่นกัน

การค้าขายระหว่างประเทศจะใช้สกุลเงินดอลลาร์สหรัฐเป็นหลัก อย่างไรก็ตามทางธนาคารแห่งประเทศไทยยังคงส่งเสริมการใช้เงินสกุลท้องถิ่น อันเนื่องมาจากการใช้เงินสกุลท้องถิ่นในการชำระสินค้าหรือบริการจะช่วยการบริหารความเสี่ยงทางด้านอัตราแลกเปลี่ยนที่จะเกิดในแต่ละสกุลเงินโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคของธุรกิจที่ต้องเผชิญกับความผันผวนของเศรษฐกิจโลกอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังช่วยลดในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการแปลงเงินตราต่างประเทศลงได้ โดยในปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการส่งเสริมการใช้เงินสกุลท้องถิ่น ผ่านความร่วมมือกับมาเลเซียและอินโดนีเซียเพื่อให้ภาคธุรกิจไทยสามารถกู้ยืมเงินเพื่อการค้าและการบริการเป็นเงินสกุลริงกิตหรือรูเปียกับธนาคารพาณิชย์ได้ อย่างไรก็ตามทางธนาคารแห่งประเทศไทยได้สังเกตเห็นถึงประโยชน์ของการใช้เงินสกุลท้องถิ่นเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศไทยมากที่สุด (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2557)

ในบริบทของประเทศไทยในแง่มุมมองของนวัตกรรมและเทคโนโลยีจะถูกนำเสนอผ่านอุตสาหกรรมการศึกษาเป็นหลักเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างบุคลากรและเศรษฐกิจในภายภาคหน้า Hu, Chau, Sheng, & Tam, (1999) ได้อธิบายว่าแนวคิดแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) เป็นหลักการในการอธิบายถึงการยอมรับการตัดสินใจเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาโดย Davis (1989) และ Hu, Chau, Sheng, & Tam (1999) ได้นำมากำหนดตัวแปรในการศึกษาเรื่องของการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี โดย มีการรับรู้ด้านประโยชน์ หากมีการรับรู้ด้านประโยชน์ที่สูงจะส่งผลในเรื่องของความตั้งใจใช้

เทคโนโลยีสูงเช่นกัน การรับรู้ด้านความสะดวกในการใช้ที่สามารถอธิบายในเรื่องของการรับรู้ด้านประโยชน์ในทิศทางเดียวกัน

ปัญญาทรัพย์ ปัญญาไว และ รวิพรรณ สุภาวรรณ (2559) ได้ใช้แนวคิด TAM ในการอธิบายถึงการยอมรับการตัดสินใจเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาโดย Davis (1989) และประเทศแหล่งกำเนิดในการอธิบายทัศนคติในการใช้บริการ Pre-order เครื่องสำอางผ่านทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ประโยชน์ และประเทศแหล่งกำเนิดสินค้าส่งผลต่ออธิบายทัศนคติในการใช้บริการ Pre-order เครื่องสำอางผ่านทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ

อลิสา ชีระศักดิ์ดาพงษ์ (2559) ระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้งาน Bitcoin ได้แก่ ปัจจัยด้านความตระหนักส่งผลทางด้านลบต่อความสนใจในการเลือกใช้งาน Bitcoin ปัจจัยด้านความไว้วางใจ ปัจจัยด้านระบบนิเวศ ปัจจัยด้านเงินตราเสมือนส่งผลทางด้านบวกต่อความสนใจในการเลือกใช้งาน Bitcoin ส่วนปัจจัยด้านการยอมรับ นวัตกรรม สอดคล้องกับ กรณษา แสนละเอียด พิรภาว ทีวีสุข และ ศรีไพร สักดิ์รุ่งพงศากุล (2560) ศึกษาแนวคิดการยอมรับเทคโนโลยี ผ่านช่องทางออนไลน์ของกลุ่มเบบี้บูมเมอร์ในกรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบภายใต้การยอมรับเทคโนโลยี อันได้แก่ การรับรู้ความง่าย การรับรู้ประโยชน์ อิทธิพลทางสังคม การรับรู้ความเสี่ยง และทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน พบว่า ทุกปัจจัยส่งผลเชิงบวกต่อการยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มความตั้งใจในการใช้บริการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่างเว้นเพียงแต่การรับรู้ประโยชน์ ขณะที่ เกียรติกร เทียนธรรมชาติ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับใช้เงินดิจิทัล (บิทคอยน์) ของผู้บริโภคกลุ่ม Millennials ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความง่ายในการใช้งาน ประโยชน์ในการใช้งาน สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้งาน และผลกระทบเครือข่ายมีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับใช้เงินดิจิทัลของกลุ่ม Millennials ในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากจุดประสงค์ของเงินดิจิทัลที่ผู้ออกแบบกับผู้บริโภคแตกต่างกัน ผู้ออกแบบมีจุดประสงค์เพื่อใช้แทนเงินตราในรูปแบบที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งผู้บริโภคมีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางการเงินตราเพื่อแสวงหาผลประโยชน์

ณัฐธา ธิโรโสภี และ ชัยวัฒน์ อุตตมากร (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการใช้เทคโนโลยีเว็บพอร์ทัลของการเรียนการสอนในระบบเปิด Thai MOOC ผ่านผู้ใช้งานจำนวน 400 คน สมการเชิงโครงสร้างถูกนำมาใช้ในการ โดยการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการบูรณาการแนวคิดการยอมรับเทคโนโลยี กับแนวคิดความเหมาะสมของงานและลักษณะของเทคโนโลยี (Task – Technology Fit: TTF) และผลการศึกษาพบว่า ลักษณะของ MOOC ที่มีความเปิดกว้าง ความสามารถในการใช้ง่าย

ความหมายของงานและลักษณะของเทคโนโลยี ความสนุกเพลิดเพลิน อิทธิพลทางสังคม และความหมายของงานและลักษณะเทคโนโลยีส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี ความพึงพอใจ และทัศนคติของผู้ใช้งาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการความเป็นมาของเงินสกุลดิจิทัลในบริบทปัจจุบัน และศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสกุลเงินดิจิทัลในบริบทต่อสังคมไทย มีรูปแบบเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary analysis) มีประชากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในด้านสกุลเงินดิจิทัล ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านกฎหมาย(ตัวแทนจากข้อกำหนดด้านเงินดิจิทัล 1 คน) ด้านธนาคารและผู้ใช้เงินดิจิทัล กลุ่มตัวอย่าง สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ของการวิจัยครั้งนี้จะมี 5 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบการคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านเงินดิจิทัล ได้แก่ ตัวแทนจากธนาคารที่มีการเปิดใช้ระบบเงินดิจิทัล 1 คน และตัวแทนผู้ที่ถือครองหรือเคยใช้เงินสกุลดิจิทัล จำนวน 3 คน สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured interview) โดยผู้วิจัยได้มีการวางกรอบของคำถามในประเด็นที่ครอบคลุม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้งานเงินสกุลดิจิทัล และ ปัจจัยผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการใช้งานเงินสกุล โดยมีแหล่งข้อมูลการศึกษา ดังนี้ ข้อมูลปฐมภูมิเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติหรือประสบการณ์การใช้งานสกุลเงินดิจิทัล จำนวน 5 คน และ ข้อมูลทุติยภูมิในการศึกษานี้เป็นการค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือวิชาการ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัยและบทความวิชาการที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถอ้างอิงได้ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อให้ได้สารสนเทศเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยให้ครอบคลุม

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

พัฒนาการระบบการเงินและเทคโนโลยีทางการเงินในยุคสมัยที่เปลี่ยนไป นอกจากการติดต่อสื่อสารที่สามารถกระทำได้รวดเร็วและสะดวกมากยิ่งขึ้น การทำธุรกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องการเงินของคนในยุคสมัยนี้ก็เปลี่ยนแปลงไป ธุรกรรมต่าง ๆ สามารถทำในจบทุกเรื่องภายในอุปกรณ์สื่อสาร อย่างเช่นโทรศัพท์มือถือเพียงเครื่องเดียว โดยไม่ต้องเสียเวลาไปติดต่อที่สถาบันการเงิน ทั้งธุรกรรมการโอน จ่าย ชำระค่าสินค้าและบริการต่าง ๆ เพราะมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีทางการเงิน (Financial Technology)

หรือ FinTech มากขึ้น เพื่อตอบรับกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในสมัยใหม่ที่ต้องการความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น

เทคโนโลยีทางการเงินบล็อกเชน (Blockchain) หนึ่งในเทคโนโลยีทางการเงินที่เป็นโครงสร้างของระบบการเงินรูปแบบใหม่ที่จะส่งผลให้ธนาคารถูกลดบทบาทในการทำธุรกรรมทางการเงินจากผู้ใช้งาน โดย Blockchain จะเป็นนวัตกรรมทางการเงินที่จะเข้ามาเปลี่ยนแปลงการจัดการข้อมูลและขั้นตอนการทำธุรกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีการจัดการเก็บข้อมูลที่มีการกระจายตัวไปยังผู้ที่อยู่ในระบบทุกคน (node: อุปกรณ์ในเครือข่าย Blockchain เปรียบได้รับเครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ หรืออื่น ๆ ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตและประมวลผลได้) แทนการใช้ตัวกลาง และเมื่อมีข้อมูลใหม่ก็จะปรับให้เป็นปัจจุบัน (update) พร้อมกันตลอดเวลา ส่งผลให้ลดระยะเวลาการทำธุรกรรมและลดต้นทุนการดำเนินงาน นอกจากนี้ข้อมูลจะได้รับการบันทึกไว้ตั้งแต่ธุรกรรมแรก ทำให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ง่ายขึ้น ความเป็นมาของระบบการเงินแบบ Blockchain เกิดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 2009 โดย Satoshi Nakamoto ซึ่งความเข้าใจโดยทั่วไปแล้ว จะเข้าใจว่า Blockchain หมายถึง “Bitcoin Blockchain” ที่เป็นการเข้ารหัสแล้วทำให้เกิดสกุลเงินดิจิทัล (Cryptocurrency) ซึ่งบิตคอยน์ (Bitcoin) คือแนวคิดของการเข้ารหัสสกุลเงิน (Virtual Currency) โดยใช้ Blockchain protocol ในการดำเนินธุรกรรมทางการเงิน จะมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ มีความมั่นคงปลอดภัย (Security) โปร่งใส (Transparency) มีการบันทึกประวัติการทำธุรกรรมโดยมีวงจรสมบูรณ์ (full life-cycle) และสามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่จำเป็นต้องผ่านตัวกลางอย่างสถาบันการเงิน หลักการทำงานของ Blockchain คือฐานข้อมูลจะถูกแชร์ให้กับทุก node ที่อยู่ในเครือข่าย และการทำงานของเทคโนโลยี Blockchain จะไม่มีเครื่องใดเครื่องหนึ่งเป็นศูนย์กลางหรือเครื่องเครือข่าย ซึ่งการทำงานแบบกระจายศูนย์เช่นนี้จะไม่ถูกควบคุมโดยคนเพียงคนเดียว แต่ทุก node จะได้รับสำเนาฐานข้อมูลเก็บไว้และจะมีการอัปเดตฐานข้อมูลแบบอัตโนมัติเมื่อมีข้อมูลใหม่เกิดขึ้น

สกุลเงินดิจิทัล (Cryptocurrency) เป็นเงินรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์สกุลเงินสมมติที่ถูกสร้างขึ้นในรูปแบบดิจิทัล การมีสกุลเงินดิจิทัลเพื่อลดการรวมศูนย์ของระบบการชำระเงินผ่านสถาบันการเงินให้สามารถกระจายไปยังผู้ใช้งานในเครือข่ายสกุลเงินนั้น ๆ ได้ โดยใช้เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain) ติดตามการเคลื่อนไหวของเงินแม้จะไม่มีตัวกลางและสามารถป้องกันการปลอมแปลงได้ด้วย การชำระหรือโอนเงินจึงอยู่แค่ภายในเครือข่าย (ฐิติมา ชูเชิด, 2562) สำหรับในประเทศไทย การใช้สกุลเงินดิจิทัลเพื่อทำธุรกรรมชำระเงินยังมีจำกัด และเริ่มมีคนไทยที่ผลิตสกุลเงินดิจิทัลสัญชาติไทย เช่น Zcoin ขณะที่กลุ่มนักลงทุนไทยเริ่มรู้จักสกุลเงินดิจิทัลที่เป็นสินทรัพย์ภายใต้พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 โดยมีสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการเปิดตัวโครงการอินทนนท์ที่เป็นการทดสอบระบบการให้โอนเงินระหว่างสถาบัน

การเงินโดยใช้ CBCD จำลอง (wholesale CBDC) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงิน นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยยังได้ให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องของสกุลเงินดิจิทัล ว่าเป็นหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าและบริการ โดยเฉพาะการซื้อขายผ่านอินเทอร์เน็ต รวมทั้งยังมีการ โอนให้กันได้ โดยมีรายละเอียดของข้อมูลโดยอิงสกุลเงินดิจิทัลที่เป็นที่นิยมคือสกุลเงินบิตคอยน์ (Bitcoin) (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2557)

ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีข้อเสนอแนะนำไปสู่ประชาชนทั่วไปมีความระมัดระวัง โดยทำการศึกษาค้นคว้าและทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับการถือครองหรือใช้หน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์นี้ไม่ถือว่าเป็นเงินที่ใช้ชำระหนี้ตามกฎหมายไทย การใช้หน่วยข้อมูลดังกล่าวในการชำระค่าสินค้าหรือบริการจึงอาจถูกปฏิเสธจากร้านค้าได้ อีกทั้ง ความเสี่ยงจากการที่มูลค่าหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์มีความแปรผันอย่างรวดเร็ว เพราะมูลค่าของหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เกิดจากความต้องการแลกเปลี่ยนในกลุ่มของผู้ใช้ด้วยกัน มูลค่าจึงมีความผันผวนสูงและไม่สัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจจริง ผู้ถือครองหน่วยข้อมูลจึงมีความเสี่ยงที่จะสูญเสียเงินจากการที่มูลค่าของหน่วยข้อมูลลดต่ำลงอย่างรวดเร็ว ความเสี่ยงจากการถูกขโมยข้อมูล เนื่องจากข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะต้องจัดเก็บไว้ในอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เท่านั้น และ ความเสี่ยงที่ผู้ใช้ไม่ได้รับการคุ้มครอง เนื่องจากหน่วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวไม่ได้เป็นสื่อกลางในการชำระเงินตามกฎหมาย ดังนั้นหากมีการใช้เป็นช่องทางในการหลอกลวงหรือฉ้อโกง

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้มีการกำกับดูแลสินทรัพย์ดิจิทัลภายใต้กฎหมายไทย โดยได้แบ่งกลุ่มของสินทรัพย์ดิจิทัลเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. คริปโตเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) หมายถึง หน่วยอิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างเพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้า บริการ สินทรัพย์ดิจิทัลอื่นๆ และสิทธิอื่นใด มีลักษณะสำคัญคือ ไม่ถือเป็นตัวเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย (Legal tender) เป็นสินทรัพย์ที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนได้ และอาจมีความเสี่ยงจากความผันผวน (volatility)

2. โทเคนดิจิทัลเพื่อการลงทุน (Investment token) หมายถึง หน่วยอิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นเพื่อกำหนดสิทธิในการร่วมลงทุน

3. โทเคนดิจิทัลเพื่อการใช้ประโยชน์ (Utility token) หมายถึง หน่วยอิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นเพื่อกำหนดสิทธิในการได้รับสินค้าหรือบริการที่เฉพาะเจาะจง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้เงินสกุลดิจิทัล ประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านหน่วยงาน กตต. ที่จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของการจัดการเงินสกุลดิจิทัล ที่ต้องผ่านการอนุมัติจากสำนักงาน กตต. รวมไปถึงต้องได้รับการยอมรับจากผู้ใช้และผู้ถือสกุลเงิน (ผู้ออกเหรียญสกุลดิจิทัล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2563) 2) บทบาทจากทางภาครัฐที่จะต้องสร้างความน่าเชื่อถือให้กับเงินสกุลเงินดิจิทัล ให้ผู้ใช้เห็นถึงประโยชน์ใน

การใช้งาน การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าถึง (ที่ปรึกษาการลงทุนเงินดิจิทัล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2563) 3) ด้านองค์กรที่ดูแลสกุลเงินและร้านค้าที่รองรับการใช้เงินสกุลดิจิทัลที่จำเป็นจะต้องมีระบบที่รองรับและสนับสนุนซึ่งกันและกัน (ผู้จัดการธนาคาร, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2563)

บทบาทของเงินสกุลเงินดิจิทัลต่อสังคมไทย คือจะมีการนำเงินสกุลดิจิทัลมาปรับใช้กับธุรกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้การทำธุรกรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สังคมไทยจะมีตัวเลือกในการชำระเงินในการซื้อขายของออนไลน์ และในที่สุดก็จะปรับตัวเข้าสู่สังคมไร้เงินสดอย่างถาวร แทนที่เงินตราแบบเดิม (ผู้ซื้อขายเงินสกุลดิจิทัล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 ตุลาคม 2563) ซึ่งสิ่งที่เปลี่ยนไปนี้จะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยการสามารถโอนชำระค่าสินค้าและบริการที่มีความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย อีกทั้งยังเป็นลดต้นทุนในการทำธุรกรรม จากการลดค่าใช้จ่ายในการผลิตและขนส่งธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ และในมุมมองของภาครัฐจะสามารถเก็บภาษีได้อย่างถูกต้อง เป็นธรรมและสะท้อนรายได้ที่แท้จริงของบุคคล (ผู้จัดการธนาคาร, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2563)

ความซับซ้อนและความยุ่งยากในการใช้เงินดิจิทัล พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีความสับสนในเรื่องของเงินดิจิทัล ซึ่งผลจากความสับสนดังกล่าวอาจทำให้มีกลุ่มผู้ไม่หวังดีหลอกลวงเอาผลประโยชน์จากประชาชนได้ (นักวิเคราะห์ธนาคารแห่งประเทศไทย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2563) ซึ่งในมิตินี้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นมาตรฐานที่ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ (ผู้จัดการธนาคาร, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2563) นอกจากนี้เงินดิจิทัลยังถือเป็นเทคโนโลยีที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่อาจจะไม่เหมาะสมกับคนทุกกลุ่ม รวมไปถึงความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีของกลุ่มชนชั้นล่างในสังคม (ที่ปรึกษาการลงทุนเงินดิจิทัล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2563)

ความปลอดภัยในการใช้จ่ายหรือถือครองเงินดิจิทัลสกุลต่างๆ ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันในประเด็นของความปลอดภัยในตัวระบบหรือเทคโนโลยีที่ใช้มีมาตรฐานที่น่าเชื่อถือ (นักวิเคราะห์ธนาคารแห่งประเทศไทย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2563) แต่อย่างไรก็ตามยังมีความเสี่ยงในเรื่องของความผันผวนของเงินสกุลดิจิทัลที่สูงมาก และในปัจจุบันยังเน้นเป็นการถือครองเพื่อเก็งกำไรมากกว่าเพื่อการซื้อขายออนไลน์ (ผู้จัดการธนาคาร, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2563)

บทบาทและนโยบายของภาครัฐที่ควรมีเพื่อรองรับการใช้งานหรือการทำธุรกรรมต่างๆ ของเงินดิจิทัล ให้ข้อมูลว่า เงินดิจิทัลเป็นสิ่งที่ภาครัฐควรให้ความสำคัญ เพราะเป็นแนวโน้มที่เป็นกระแสในระดับโลก ผ่านการสนับสนุนและพัฒนาให้เกิดการใช้เงินดิจิทัลที่ขยายวงมากขึ้น (ผู้ออกเหรียญสกุลดิจิทัล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2563) รวมไปถึงการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการพัฒนาระบบที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศที่รองรับทั้งระบบ ซึ่งดำเนินไปพร้อมกับการให้ความรู้ประชาชนในเรื่องของ

สกุลเงินดิจิทัลไปในขณะเดียวกัน (ผู้จัดการธนาคาร, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2563) อย่างไรก็ตามภาครัฐก็ควรที่จะมีการออกมาตรการการใช้งานเงินดิจิทัลเพื่อให้เกิดประโยชน์ และสร้างความมั่นใจว่าเป็นการนำไปใช้อย่างถูกต้องภายในหลักเกณฑ์และมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ โดยทั่วไป (นักวิเคราะห์ธนาคารแห่งประเทศไทย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 ตุลาคม 2563)

การปรับตัวของเทคโนโลยีที่รองรับ ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเพียงเล็กน้อยในประเด็นนี้ว่าควรมีการพัฒนาาระบบต่างๆ เพื่อรองรับเทคโนโลยีเงินสกุลดิจิทัล รวมไปถึง ในกลุ่มของแอปพลิเคชัน ในกลุ่ม Social network จะเข้ามามีบทบาทเป็นผู้เล่นหลักในการเล่น Market place ที่มีการใช้เงินสกุลดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการชำระเงิน (ผู้จัดการธนาคาร, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2563)

บทบาทของการธนาคาร ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลว่า ธนาคารจะต้องมีการรับมือด้วยการเตรียมระบบไว้รองรับการใช้งานเงินสกุลดิจิทัล รวมไปถึงรองรับระบบการโอนเงินโดยใช้เงินดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (ผู้ออกเหรียญสกุลดิจิทัล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2563) และที่สำคัญธนาคารจะมีบทบาทในมิติของการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาระบบงาน ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลความปลอดภัยและมาตรฐานในการดำเนินการ อีกทั้งทำหน้าที่คอยจัดการแก้ปัญหาในระบบการชำระเงิน (ผู้จัดการธนาคาร, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2563) แต่อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญบางท่านยังมองว่าเป็นเรื่องยากที่ธนาคารจะนำระบบสกุลเงินดิจิทัลมาใช้แทนตัวเงินในลักษณะเดิม (ผู้เชี่ยวชาญเงินสกุลดิจิทัล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 ตุลาคม 2563)

ลักษณะสำคัญของเงินสกุลดิจิทัลในประเทศไทย ควรมีลักษณะสำคัญคือไม่มีการกำหนดมูลค่าด้วยทองคำ หรือสินทรัพย์อื่นในการค้ำประกันจากรัฐบาลกลาง เหมือนกับเงินปกติ แต่ราคาของเงินสกุลดิจิทัลจะถูกกำหนดตามอุปสงค์และอุปทานในตลาด ราคาต่อหน่วยของเงินสกุลดิจิทัลมีความผันผวนสูง อีกทั้งประชาชนในประเทศไทยยังไม่มีความมั่นใจในมูลค่าของเงินสกุลดิจิทัลเท่าที่ควร

ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสกุลเงินดิจิทัลในบริบทสังคมไทย แยกเป็นประเด็นๆ ได้ ดังนี้

1. ผลกระทบต่อภาครัฐ โดยจะมีการเตรียมมาตรการ กฎเกณฑ์ ข้อกฎหมายเพื่อรองรับ การสร้างความปลอดภัยด้านการใช้งานเงินสกุลดิจิทัล การเตรียมความพร้อมด้านระบบนิเวศของที่รองรับเงินสกุลดิจิทัล รวมไปถึงประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นให้กับประชาชนได้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัล (ผู้จัดการธนาคาร, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2563)

2. ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ โดยผลกระทบของเงินสกุลดิจิทัลต่อระบบเศรษฐกิจของไทยคือจะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศ ปรับเปลี่ยนรูปการของการชำระสินค้าหรือบริการให้เป็นสังคมไร้เงินสด แทนการใช้เงินสด (เชิรพจน์ อนุคุณินาวิน, ที่ปรึกษาการลงทุนเงินดิจิทัล) โดยประชาชนจะสามารถโอนเงิน ชำระค่าสินค้าหรือบริการต่างๆ ได้ด้วยความรวดเร็ว ปลอดภัย และยังเป็น การลดต้นทุนการทำธุรกรรมต่างๆ อีกด้วย (ผู้จัดการธนาคาร, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2563)

ข้อดีของการมีสกุลเงินดิจิทัลในประเทศไทย สามารถแบ่งเป็นด้านต่างๆ ได้ เช่น ด้านระบบการทำธุรกิจที่จะช่วยปรับปรุงกระบวนการ ขั้นตอน และยกระดับระบบการทำธุรกรรมระหว่างหน่วยธุรกิจต่างๆ ได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้านการใช้ชีวิตที่จะช่วยเพิ่มตัวเลือกช่องทางการชำระเงินของการซื้อขาย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งกับตัวผู้ซื้อสินค้าและผู้ขายสินค้าด้วย นอกจากนี้การใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันสามารถกระทำได้อย่างสะดวกขึ้น เพราะระบบของเงินสกุลดิจิทัลมีความไม่ยุ่งยาก ประกอบกับมีจุดรองรับสำหรับการแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดได้อย่างสะดวกรวดเร็ว การศึกษาพัฒนาการความเป็นมาของเงินสกุลดิจิทัลในบริบทปัจจุบัน พัฒนาการความเป็นมาของเงินสกุลดิจิทัลเกิดขึ้นจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ส่งผลให้การติดต่อสื่อสาร การถ่ายโอนข้อมูลต่างๆ สามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้บทบาทของธนาคารในด้านการทำธุรกรรมทางการเงินด้วยเทคโนโลยีบล็อกเชนไม่จำเป็นต้องมีธนาคารมาเป็นตัวกลางอีกต่อไป ต่อมาระบบบล็อกเชนได้ถูกนำมาใช้ในระบบการเงินมากขึ้น จนเกิดเป็นการเข้ารหัสเงินสกุลดิจิทัล (Cryptocurrency) ซึ่งเป็นแนวคิดการเข้ารหัสสกุลเงิน ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสกุลเงินดิจิทัลในบริบทต่อสังคมไทย ประกอบไปด้วยปัจจัยด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ล้วนมีบทบาทสำคัญในการสร้างระบบนิเวศที่รองรับการใช้การเงินสกุลดิจิทัลทั้งสิ้น และยังมีปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดการใช้เงินสกุลดิจิทัล เช่น ความมีเสถียรภาพ การมีหลักประกันหรือสินทรัพย์อ้างอิง และการมีกฎหมายรองรับสภาพความเป็นเงินของสกุลเงินดิจิทัล

เงินสกุลดิจิทัลจะเข้ามาปรับปรุงระบบการทำธุรกรรมทางการเงินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จะเกิดตัวเลือกในการชำระเงินค่าสินค้าหรือบริการออนไลน์มากขึ้น และยังเป็นประโยชน์ในแง่ของการประหยัดเวลา ประหยัดงบประมาณด้านการผลิตและขนส่งเงินรูปแบบเดิม และที่สำคัญยังใช้เป็นฐานข้อมูลที่ต้องการสำหรับการจัดเก็บภาษีของทางภาครัฐ ปัญหาของการนำเงินสกุลดิจิทัลเข้ามาใช้ในประเทศไทยที่สำคัญคือ ความไม่รู้ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ที่อาจจะส่งผลให้เกิดการหลอกลวง หรือการโกง จนเกิดความสูญเสียได้ นอกจากนี้ยังมีประเด็นปัญหาในเรื่องของ ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีของคนบางกลุ่มที่ไม่มีความสามารถในด้านนี้เพียงพอ

ความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือของระบบหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในเงินสกุลดิจิทัลมีค่อนข้างสูง ดังนั้นจึงค่อนข้างมีความปลอดภัย แต่ยังคงมีความเสี่ยงในเรื่องของมูลค่าของเงินสกุลดิจิทัลที่มีความผันผวนที่สูงมาก ในประเด็นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ เกียรติกร เทียนธรรมชาติ (2561) ที่ระบุว่า กลุ่มคนที่มีแนวโน้มการใช้เงินดิจิทัลมากที่สุดคือกลุ่มที่มีบุคลิกในการยอมรับความเสี่ยงต่อผลประโยชน์อันเกิดจากความผันผวนของเงินสกุลดิจิทัลได้ ภาครัฐควรให้ความสนใจในการนำระบบเงินสกุลดิจิทัลมาใช้ เพราะเป็นกระแสระดับโลก โดยบทบาทของภาครัฐที่ควรทำก็คือการสนับสนุนและพัฒนาทั้งระบบโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการใช้งาน ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อเงินดิจิทัล อีกทั้งต้องมีการออกมาตรการการใช้

เงินดิจิทัลอย่างเกิดประโยชน์และสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามข้อค้นพบดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ อลิสซา ซีระศักดิ์ดาพงษ์ (2559) ที่ระบุถึงปัจจัยหลักที่ส่งผลให้คนส่วนใหญ่เลือกใช้งาน Bitcoin คือการปราศจากการควบคุมจากรัฐ ธนาคารจำเป็นที่จะต้องรับมือและเตรียมปรับตัวให้รองรับกับการใช้เงินสกุลดิจิทัลผ่านกลไกของการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาระบบงาน ทำหน้าที่ดูแลความปลอดภัยและมาตรฐานในการดำเนินการ และคอยจัดการปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในระบบการชำระเงินต่างๆ การนำสกุลเงินดิจิทัลมาใช้ในประเทศไทยยังมีความเสี่ยงจากความผันผวนที่สูงมากของเงินสกุลดิจิทัลที่อิงกับอุปสงค์อุปทานของตลาด ผู้ลงทุนควรตระหนักถึงความสามารถในรับความเสี่ยงจากกรณีดังกล่าวไว้เสมอ

ข้อเสนอแนะ

1) แนวโน้มการใช้เงินสกุลดิจิทัลในการถือครองเพื่อเก็งกำไร ไปสู่การขยายตัวสู่การใช้งานด้านการทำธุรกรรมในชีวิตประจำวันมากขึ้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทำความเข้าใจและเตรียมความรู้ รวมไปถึงระบบงาน เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องเพื่อพร้อมรับกับการเข้ามาของสกุลเงินดิจิทัล โดยสามารถใช้นวัตกรรมทางการเงินในกลุ่มสร้างประโยชน์และลดต้นทุนในด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สกุลเงินดิจิทัลในประเทศไทย ประกอบไปด้วยปัจจัยด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงาน กสท. ร้านค้า ผู้ใช้ รัฐบาล และองค์กรที่ดูแลสกุลเงินดิจิทัล ซึ่งทุกฝ่ายควรเข้าใจถึงบทบาทสำคัญในการสร้างระบบนิเวศที่รองรับการใช้การเงินสกุลดิจิทัลทั้งสิ้น และยังมีปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดการใช้เงินสกุลดิจิทัล

3) ปัญหาของการนำเงินสกุลดิจิทัลเข้ามาใช้ในประเทศไทยที่สำคัญคือ ความไม่รู้ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ที่อาจจะส่งผลให้เกิดการหลอกลวง หรือการ โกง จนเกิดความสูญเสียได้ นอกจากนี้ยังมีประเด็นปัญหาในเรื่องของ ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีของคนบางกลุ่มที่ไม่มีความสามารถในด้านนี้อย่างเพียงพอ ในประเด็นนี้เป็นบทบาทของภาครัฐที่ควรจะต้องมาตรการหรือออกกฎหมายเพื่อรองรับด้านปลอดภัย และการเข้าถึงนวัตกรรมในกลุ่มนี้

4) ความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือของระบบหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในเงินสกุลดิจิทัลมีค่อนข้างสูง ดังนั้นจึงค่อนข้างมีความปลอดภัย แต่ยังคงมีความเสี่ยงในเรื่องของมูลค่าของเงินสกุลดิจิทัลที่มีความผันผวนที่สูงมาก ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอให้ภาครัฐหรือหน่วยงานด้านเศรษฐกิจของประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการระบบการใช้จ่ายเงินดิจิทัลให้มีเสถียรภาพทั้งในมุมมองการใช้และการถือครองเพื่อเก็งกำไร

5) ภาครัฐควรให้ความสนใจในการนำระบบเงินสกุลดิจิทัลมาใช้ เพราะเป็นกระแสระดับโลก โดยบทบาทของภาครัฐที่ควรทำก็คือการสนับสนุนและพัฒนาทั้งระบบโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการใช้งาน ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อเงินดิจิทัล อีกทั้งต้องมีการออกมาตรการการใช้เงินดิจิทัลอย่างเกิดประโยชน์และสร้างสรรค์

6) ภาคธุรกิจต่างๆ ได้ให้ความสนใจและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหลายตัวที่ได้พัฒนาตัวเองให้มีระบบที่รองรับการใช้เงินสกุลดิจิทัล ยกตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชันที่มีรูปแบบของการสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางธุรกิจได้อย่างรวดเร็วและสอดคล้องกับสภาพการใช้จ่ายแห่งอนาคต

7) ธนาคารจำเป็นต้องรับมือและเตรียมปรับตัวให้รองรับกับการใช้เงินสกุลดิจิทัล ผ่านกลไกของการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาระบบงาน ทำหน้าที่ดูแลความปลอดภัยและมาตรฐานในการดำเนินการ และคอยจัดการปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในระบบการชำระเงินต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

กรณษา แสนละเอียด พิรภาว์ ทวีสุข และ ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศากุล. (2560). การยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มความตั้งใจในการใช้บริการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของกลุ่มเบบี้บูมเมอร์ในกรุงเทพมหานคร. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 9(3), 3-16.

เกียรติกร เทียนธรรมชาติ. (2561). อิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับการใช้เงินดิจิทัล (บิทคอยน์) ของผู้บริโภคกลุ่ม Millennials ในกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระ สาขาวิชานโยบายและการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2561). สถานการณ์ Cryptocurrency ของประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2563 จาก กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม : <https://www.etcommission.go.th/article-Techno-Cryptocurrency.html>

ฐิติมา ชูเชิด และคณะ. (2562). บริการทางการเงินดิจิทัลและนัยต่อการดำเนินนโยบายการเงินของไทย. งานศึกษาภายใต้โครงการศึกษาด้านโครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่มีนัยต่อการดำเนินนโยบายสาขาย่อยนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 23 ตุลาคม 2563 จาก :https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AAA/Paper_DigitalizationonFinancialServices.pdf

ณัฐธา ถิรโสภี และ ชัยวัฒน์ อุตตมากร. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการใช้เทคโนโลยีเว็บพอร์ทัลของการเรียนการสอนในระบบเปิด Thai MOOC. วารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 39(5), 96-116.

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2557). เรื่องข้อมูลเกี่ยวกับ Bitcoin และหน่วยข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ที่ลักษณะใกล้เคียง. กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.bot.or.th/Thai/PressAndSpeeches/Press/News2557/n0857t.pdf>
- ปัญญาทรัพย์ ปัญญาไว และ รวิพรรณ สุภาวรรณ. (2559). ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี และประเทศแหล่งกำเนิดสินค้าที่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติในการใช้บริการ Pre-order เครื่องสำอางผ่านทางออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 1(1), 32-42.
- อลิสตา วีระศักดิ์ดาพงษ์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้งาน Bitcoin. การค้นคว้าอิสระ สาขานโยบายและการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Alesina, A., & Barro, R. J. (2002). Currency Unions. *The Quarterly Journal of Economics*, 117(2), 409-436.
- Alesina, A., Barro, R. J., & Tenreyro, S. (2002). Optimal Currency Areas. *NBER macroeconomics annual*, 17, 301-345.
- Alesina, A., Spolaore, E., & Wacziarg, R. (2000). Economic Integration and Political Disintegration. *American Economic Review*, 90(5), 1276-1296.
- Davis, F. D. (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-340.
- Gandal, N., & Halaburda, H. (2014). *Competition in the Cryptocurrency Market*. Canada: Bank of Canada.
- Hu, P. J., Chau, P. Y., Sheng, O. L., & Tam, K. Y. (1999). Examining the Technology Acceptance Model using Physician Acceptance of Telemedicine Technology. *Journal of Management Information Systems*, 91-112.
- Libra Association Members. (2020). *Libra White Paper*. Retrieved June 12, 2020, from The Official Libra: <https://libra.org/en-US/white-paper/?q=cache:iFOpEKv7KQcJ:https://libra.org/en-US/white-paper/+&cd=1&hl=th&ct=clnk&gl=th>
- Schmeling, M. (2019). Research Report What is Libra? Understanding Facebook's currency. *SAFE Policy Letter*, 76, 1-13.

**ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการตลาดท่องเที่ยว
วัฒนธรรมเมืองรอง : กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี**

**Satisfaction of Thai tourists towards secondary city cultural tourism marketing:
Case Study Chanthaburi Province**

วิจิตรา บุญแล (Wijitra Boonlae)¹

อติเทพ งามศิลป์เสถียร (Atithep Ngamsils)²

ประภาศรี เห็กขุนทด (Prapasri Herkkunthod)³

กนกอร เกิดเงิน (Kanokkorn Kertgern)⁴

ณัชพร สายเพชร (Natchaporn Saiphet)⁵

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมเมืองรอง กรณีศึกษา : จังหวัดจันทบุรี เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมเมืองรอง : กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี จำนวน 400 คน เครื่องมือในครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้มีการดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ร้อยละ (Percentage) ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมอันประกอบไปด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism Product) พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

---

¹ อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี

² อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี

³ อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี

⁴ อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี

⁵ อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 ด้านราคา (Price) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ด้านการจัดจำหน่าย (Place or Distribution) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ทรัพยากรบุคคล (People) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 ด้านกระบวนการในการให้บริการ (Process) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 ด้านการให้บริการลูกค้าอย่างมีคุณภาพ (Providing Quality Services) นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77

โดยภาพรวมระดับความพึงพอใจทั้ง 8 ด้าน สะท้อนให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญด้านการให้บริการลูกค้าอย่างมีคุณภาพมากที่สุด กล่าวคือ การให้บริการนักท่องเที่ยวตามความคาดหวังขั้นพื้นฐาน รวมไปถึงการรักษาระดับมาตรฐานในการให้บริการสามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจประทับใจ และยังสามารถจดจำประสบการณ์ที่ดี ในทางกลับกันควรส่งเสริมและพัฒนาด้านทรัพยากรบุคคลในการให้ข้อมูลที่เพียงพอ ถูกต้อง และเหมาะสม เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น

Abstract

Research on the Satisfaction of Thai tourists towards secondary city cultural tourism marketing Case Study: Chanthaburi Province, It is a quantitative research. The objective of this study was to study the Satisfaction of Thai tourists towards secondary city cultural tourism marketing Case Study: Chanthaburi Province, The sample group was 400 Thai tourists traveling in Chanthaburi Province. Data analysis The researcher has done this by using a package. In data analysis The researcher used Descriptive Statistics, Percentage, Frequency, Mean, Standard Deviation.

The research results were found that Satisfaction of Thai tourists towards secondary city cultural tourism market, In terms of cultural tourism products, the research found that Thai tourists had a high level of overall satisfaction in cultural tourism products. Has a mean of 3.61 In terms of price (Price), it was found that Thai tourists were overall satisfied at a high level The average value of 3.60 in distribution (Place or Distribution). The research found that Thai tourists have overall satisfaction at a high level. The average value was 3.65. For marketing promotion (Promotion), the results showed that Thai tourists had overall satisfaction at a high level. With an average of 3.70 Human Resources (People), the results showed that

Thai tourists had overall satisfaction at a high level. With a mean of 3.57 In terms of the service process (Process), the research found that Thai tourists were satisfied at a high level. The average value was 3.58. Physical Evidence. The research found that Thai tourists were satisfied overall at a high level. With an average of 3.61 Providing Quality Services, Thai tourists have overall satisfaction at a high level has a mean of 3.77.

Overall, the level of satisfaction in all 8 aspects reflects that Thai tourists place an emphasis on providing quality customer service the most, that is, serving tourists according to their basic expectations. Including maintaining a high standard of service can make tourists happy and impressive and remember a good experience. On the other hand, human resources should be promoted and developed to provide adequate, accurate and appropriate information to make tourists more satisfied.

คำสำคัญ

ความพึงพอใจ การตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรม จังหวัดจันทบุรี

Keywords

Satisfaction, Tourism Marketing, Chanthaburi province

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูง และที่สำคัญการท่องเที่ยวนั้นก็ยังมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นที่มาของแหล่งรายได้ก่อให้เกิดการไหลเวียนเงินตราต่างประเทศ นำไปสู่คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในประเทศที่ดีมากขึ้น และอีกทั้งยังรวมไปถึงการสร้างงาน สร้างอาชีพ สามารถกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้แล้วการท่องเที่ยวยังคงมีความสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการค้าการลงทุน ซึ่งในปัจจุบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้รับผลกระทบทั้งในปัจจุบันและภายนอกประเทศโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ถือได้ว่าเป็นความท้าทายต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอย่างมาก (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2561-2564)

ในปีพ.ศ.2554 ททท. หรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มีการดำเนินโครงการ Domestic Destination Marketing โดยมีการเปิดแคมเปญการตลาด Amazing Thailand Go Local ที่เที่ยวท้องถิ่นไทย ชุมชนเดิบท โฉมงามเดิบท “12 เมืองต้องห้ามพลาด” โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้คัดเลือก 12 จังหวัดจาก 5 ภูมิภาคทั่วประเทศ เพื่อส่งเสริมการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวสู่ 12 เมืองดาวรุ่งที่มีศักยภาพ มีจุดเด่น ได้แก่ ลำปาง เพชรบูรณ์ น่าน บุรีรัมย์ เลย สมุทรสงคราม ราชบุรี ตรัง จันทบุรี ตรัง ชุมพร และนครศรีธรรมราช เพื่อเร่งกระแสการท่องเที่ยว 55 เมืองรอง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2561) เป็นแคมเปญสำหรับเน้นในเรื่องของการส่งเสริมเมืองรองและชุมชน ซึ่งได้มีความสอดคล้องและตอบโจทย์ของยุทธศาสตร์ชาติในเรื่องของการส่งเสริมเมืองรองและชุมชนในรูปแบบของการสร้างสรรค์เส้นทางท่องเที่ยวที่กระจายการเดินทางจากเมืองหลักสู่เมืองรองและชุมชนภายใต้แนวคิด A B C ประกอบไปด้วย A คือ Additional หมายถึง เส้นทางเมืองหลักเชื่อมเมืองรอง B คือ Brand New หมายถึง เมืองรองศักยภาพ และ C คือ Combined หมายถึง เส้นทางเมืองรองเชื่อมเมืองรอง (จุฬาราชวิทยาลัยการท่องเที่ยว, 2019) ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่ากระแสของการท่องเที่ยวมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักและเห็นความสำคัญถึงศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้าน ประเพณีท้องถิ่น และเทศกาลต่าง ๆ ของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีความหลากหลาย และยังสามารถถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นสืบเนื่องมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 เรื่อยมา

องค์การการท่องเที่ยวโลกได้มีการกำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยวไว้ 3 รูปแบบหลัก ซึ่งประกอบไปด้วย (Tourism of the World, 2558) หนึ่ง คือ รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ประกอบไปด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo-Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Argo Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism) สอง คือ รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) การท่องเที่ยวชมงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) และการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism/Village Tourism) และสาม คือ รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Tourism) เป็นต้น

จังหวัดจันทบุรีถือได้ว่าเป็นจังหวัดเมืองรองของภาคตะวันออกที่มีศักยภาพและได้มีการถูกเลือกให้เป็นหนึ่งในพื้นที่ทางเลือกใหม่ที่เต็มไปด้วยกลิ่นอายของความเก่าแก่ และวิถีชีวิตที่มีความเรียบง่ายในด้าน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) ไม่ว่าจะเป็นตลาดต้องชมชุมชนขนมแปดก ริมหนองบัว ชุมชนริมน้ำจันทบูร โชนทุ่งเพล-เขาวิชญ์ หมู่บ้านไร่แผ่นดิน บางชัน เป็นต้น และเพื่อ

เป็นการตอบย้ำจังหวัดเมืองรองที่มีศักยภาพในเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 จังหวัดจันทบุรีจะได้มีการรับมอบรางวัลในการประชุมการท่องเที่ยวอาเซียน ครั้งที่ 39 (39th ASEAN Tourism Forum : ATF 2020) ที่จะจัดขึ้น ณ ประเทศบรูไน ในโอกาสที่ชุมชนเมืองเก่าริมน้ำจันทบุรีได้ผ่านการพิจารณาการตรวจประเมิน และรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวอาเซียน ประจำปี 2562 และสามารถคว้ารางวัลสาขา “รางวัลท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอาเซียน” (ASEAN Sustainable Tourism Award-ASTA Award) ในประเทศเขตเมือง หรือ Urban Product ภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี (Culture and Heritage Tourism) (BLT Bangkok, 2562)

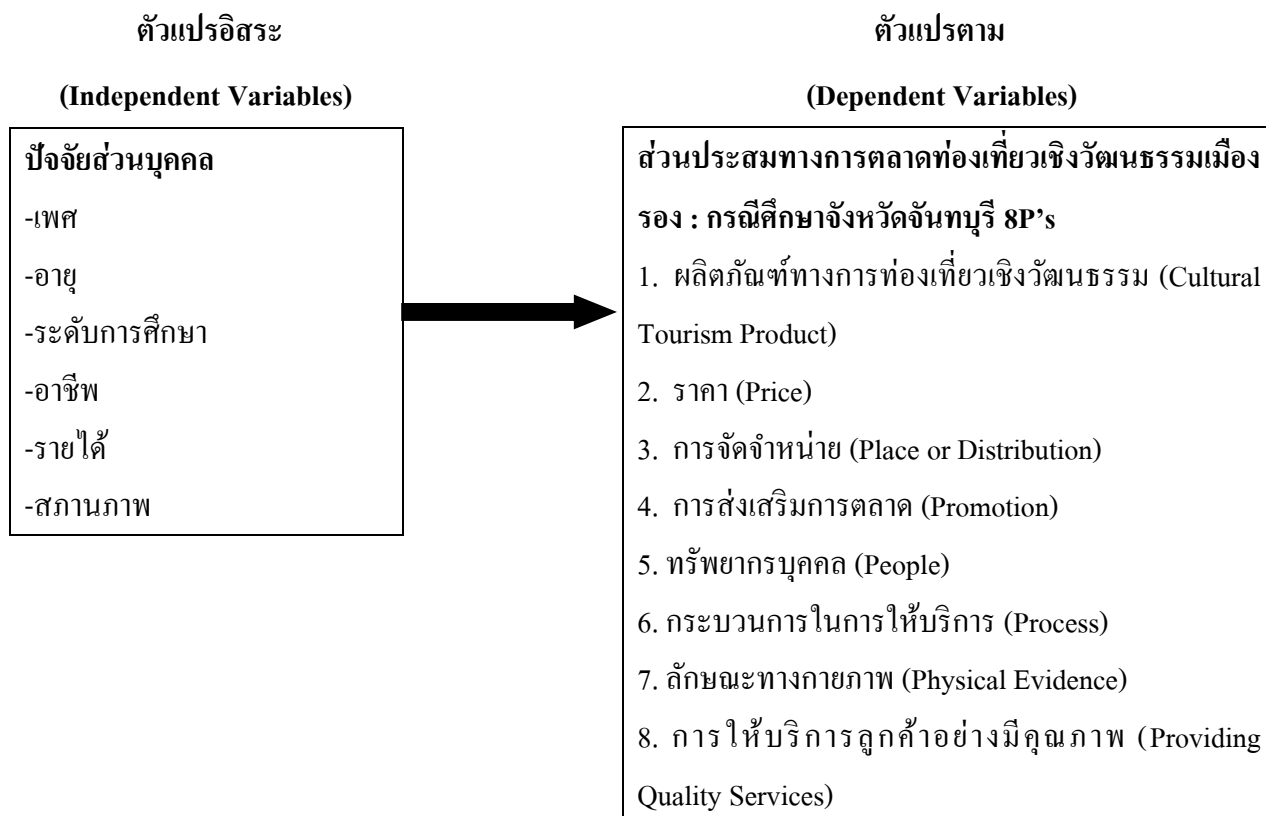
ดังนั้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับความรู้และความเข้าใจในองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตนเองเพื่อเตรียมความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เส้นทางการคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวก การบริหารจัดการ ที่พัก กิจกรรมการท่องเที่ยว การรับรู้ ลักษณะที่ปรากฏ ความเชื่อมั่น และการเห็นคุณค่า (Buhalis, 2000; Morrison, 2013) รวมถึงควรมีการจัดการองค์ประกอบส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจบริการให้มีประสิทธิภาพ ทั้งในผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร ลักษณะทางกายภาพ กระบวนการให้บริการ การให้บริการลูกค้าอย่างมีคุณภาพ การใช้พนักงานขาย และด้านความเข้าใจ ซึ่งความรู้และความเข้าใจในทั้งสองประเด็นดังกล่าว นอกจากจะช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถพิจารณาการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่เพื่อการวางแผน ส่งเสริม ดำเนินการ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้านการสร้างรายได้ที่มีประสิทธิภาพแล้ว ยังสามารถช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตนให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ และนำสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ศิริกิติ นวรัตน์ ณ อยุธยา, 2547; สุทธิชัย ปัญญาโรจน์, 2559) จากความสำคัญดังกล่าวจึงทำให้การศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมเมืองรอง กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี จะเป็นประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน รวมถึงชุมชนท้องถิ่น สามารถใช้เป็นแนวทางการจัดการด้านการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมแก่ผู้ประกอบการ รวมถึงเป็นประโยชน์ด้านการประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมเมืองรอง : กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี

2. เพื่อนำผลวิจัยที่ได้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นข้อมูลเพิ่มเติมในการพัฒนาตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content validity) ความเหมาะสมของการใช้ภาษา (Wording) ความชัดเจน (Clearing) ของคำถามทั้งหมด โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) หลังจากที่ได้แบบสอบถามได้ผ่านการพิจารณาแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้ (Try-out) กับนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีลักษณะเหมือนกันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ Cronbach ค่าแอลฟาที่ได้จะแสดงถึงระดับความคลาดเคลื่อนของแบบสอบถาม โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่ามากกว่า 0.70 จึงนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและตัวอย่าง

นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 400 คน โดยพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้ใช้ในการเลือกใช้เก็บแบบสอบถาม คือ อำเภอเมืองจันทบุรี อำเภอแหลมสิงห์ และอำเภอท่าใหม่ เนื่องจากอำเภอดังกล่าวประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก และได้รับความนิยมนิยมเดินทางท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยว (ณรงค์ พลธิ์รักษ์, 2557)

เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้มีการสร้างเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้มีการสร้างขึ้นมาจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาปรับปรุงประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมเมืองรอง : กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี ซึ่งในแบบสอบถามการวิจัยจะประกอบไปด้วยประเด็นการศึกษา จำนวน 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะคำถามปลายปิด (Closed-Ended Questions) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามลักษณะเป็นคำถามแบบ Rating Scale เกี่ยวกับความพึงพอใจด้านส่วนประสมทางการตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมเมืองรอง : กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี (8P's) ตอนที่ 3 เป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพึงพอใจด้านส่วนประสมทางการตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมเมืองรอง : กรณีศึกษาจังหวัดจันทบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด โดยนำแบบสอบถามไปสอบถามกับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดจันทบุรี โดยผู้อ่านทำการอ่านและตอบข้อคำถามของแบบสอบถามเอง โดยผู้ทำวิจัยจะอยู่รอรับแบบสอบถามกลับคืน โดยทันที กรณีผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจในข้อคำถามของแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะคอยชี้แจง และอธิบายข้อสงสัยให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ในการวิเคราะห์ สถิติที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตอนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ทำการตอบแบบสอบถาม และการวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว โดยการใช้วิธีประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยทำการนำเอาข้อมูลทั้งหมดที่ได้มีการรวบรวมมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบไปด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 ความพึง

พอใจด้านส่วนประสมทางการตลาด (8P's) ต่อการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดจันทบุรี โดยใช้วิธีการประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา ซึ่งประกอบไปด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และตอนที่ 3 รวบรวมความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมเมืองรอง : กรณีศึกษา จังหวัดจันทบุรี ด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism Product) ผู้วิจัยมีการทบทวนสำรวจทั้งหมด 8 ด้าน คือ 1) ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ด้านราคา 3) ด้านการจัดจำหน่าย 4) ด้านการส่งเสริมการขาย 5) ด้านทรัพยากรบุคคล 6) ด้านกระบวนการในการให้บริการ 7) ด้านลักษณะทางกายภาพ และ 8) ด้านการให้บริการลูกค้าอย่างมีคุณภาพ ซึ่งผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 โดยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการพักผ่อนหย่อนใจมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 และนักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น งานเทศกาลคริสมาสต์ ณ อาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธินิรมล งานประเพณีชักพระบาท เป็นต้นน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 ด้านราคา (Price) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 โดยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 และนักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับราคาสินค้าและบริการมีความเหมาะสมน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ด้านการจัดจำหน่าย (Place or Distribution) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 โดยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความพร้อมที่จะให้บริการอย่างต่อเนื่องมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 และนักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลรายการท่องเที่ยวและกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมมีความสะดวกสบายน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 โดยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับเว็บไซต์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดจันทบุรีมีเนื้อหาที่น่าสนใจมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 และนักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับบุคคลในพื้นที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์น้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 ทรัพยากรบุคคล (People) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 โดยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับผู้ให้บริการของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ที่จอดรถ ห้องน้ำ เป็นต้น มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 และนักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับผู้ให้บริการมีจำนวนเพียงพอต่อการ

ให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดจันทบุรีน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 ด้านกระบวนการในการให้บริการ (Process) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 โดยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 และนักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการมีกระบวนการส่งเสริมเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 โดยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับขนาดของเส้นทางจราจร กว้างขวาง และปลอดภัย การมีป้ายแสดง กฎระเบียบ ข้อบังคับ และข้อควรปฏิบัติที่สังเกตเห็นได้ง่ายมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 และนักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดบรรยากาศที่เหมาะสมบ่งบอกถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 ด้านการให้บริการลูกค้าอย่างมีคุณภาพ (Providing Quality Services) นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 มีความพึงพอใจเกี่ยวกับผู้ให้บริการทราบถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถให้บริการได้อย่างถูกต้องตามความต้องการมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 และนักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับความสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้ตรงตามเวลาที่เหมาะสมน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมเมืองรอง : กรณีศึกษา จังหวัดจันทบุรี

ข้อที่	ข้อคำถาม	μ	σ	แปลผล
1	ด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	3.61	.749	มาก
2	ด้านราคา	3.60	.471	มาก
3	ด้านการจัดจำหน่าย	3.65	.352	มาก
4	ด้านการส่งเสริมการขาย	3.70	.381	มาก
5	ด้านทรัพยากรบุคคล	3.57	.498	มาก
6	ด้านกระบวนการในการให้บริการ	3.58	.533	มาก
7	ด้านลักษณะทางกายภาพ	3.61	.393	มาก
8	ด้านการให้บริการลูกค้าอย่างมีคุณภาพ	3.77	.550	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของตัวแปรต่างๆ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อตลาดท่องเที่ยววัฒนธรรมเมืองรอง : กรณีศึกษา จังหวัดจันทบุรีพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจต่อการให้บริการลูกค้าอย่างมีคุณภาพมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจเกี่ยวกับผู้ให้บริการทราบถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถให้บริการได้อย่างถูกต้องตามความต้องการมากที่สุด ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านการจัดจำหน่ายด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านราคา ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการในการให้บริการ และด้านทรัพยากรบุคคล ในระดับที่มากทุกด้านตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกวิน ลีอยศ(2553) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่กล่าวว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจโดยรวมในด้านสถานที่ (วัด) มีระดับความพึงพอใจมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิคิเนีย มายอร์ (2555) ศึกษาเรื่องแรงจูงใจ การท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนรักษะวาริน และบ่อน้ำร้อนพริ้ง จังหวัดระนอง ที่กล่าวว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านโฆษณา และ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับที่มาก

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้มีความแตกต่าง สามารถดึงดูด และสร้างความน่าสนใจให้กับประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. การจัดระเบียบมาตรฐานเกี่ยวกับราคาให้มีความเหมาะสมและความยุติธรรมกับนักท่องเที่ยว โดยการมีการทำป้ายราคาให้ชัดเจน และไม่ขึ้นราคาโดยไม่มีเหตุจำเป็น
3. ควรเพิ่มศักยภาพของทรัพยากรบุคคลในการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และครบถ้วน
4. เร่งการพัฒนาในการปลูกฝังจิตสำนึกของคนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). สถิตินักท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2562, จาก www.mots.go.th
 กวิน ลีอยศ. (2553). พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการเข้าชมวัดในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). **จันทบุรีเมืองรองมาแรง**. จุลสารวิชาการการท่องเที่ยว.
 คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561-2564). แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก.
 จุลสารวิชาการการท่องเที่ยว. (2019). Insight ไทยเท่. from การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

<https://www.tatreviewmagazine.com/article/insight->

- ณรงค์ พลธิรักษ์. (2557). การท่องเที่ยวชุมชนเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 2(9).
- วิศิษฐ์ มายอร์. (2555). การศึกษาแรงจูงใจการท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนรักษะวารินและบ่อน้ำร้อนพรรั้งจังหวัดระนอง. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- BLT Bangkok. (2562). ชุมชนเมืองเก่าริมน้ำจันทบูร จังหวัดจันทบุรี ถวายรางวัลมาตรฐานการท่องเที่ยวอาเซียน สาขา “รางวัลการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอาเซียน” (ASEAN Sustainable Tourism Award - ASTA Award) . สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2562 , จ ำ ก <https://zh-cn.facebook.com/BLTBangkok/posts/2398031187126210>
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future. 21(1), 97-116.

การสร้างชุมชนชาติปไตยภายใต้บริบทองค์กรชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาองค์กรชุมชน
ใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Making Democratic Communities in Strong Community Organizations

**Context: A Case Study of Community Organizations in
the Northeastern Thailand.**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวลัญช์ โรจนพล¹

รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนิมพานิช²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการบริหารในชุมชนที่มีผลต่อการสร้างชุมชนชาติปไตย หรือประชาธิปไตยชุมชน 2) ลักษณะชุมชนชาติปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชนที่สามารถเกิดขึ้นจากปัจจัยหรือจากเงื่อนไขภายใต้บริบทชุมชนที่เข้มแข็ง 3) ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการสร้างชุมชนชาติปไตย หรือประชาธิปไตยชุมชน และ 4) เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่อการสร้างชุมชนชาติปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง ได้แก่ องค์กรชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 13 องค์กรชุมชน การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการบริหารงานในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนชาติปไตย มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมที่ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากคือ ($\bar{x} = 4.16$) บริบททางเศรษฐกิจ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชน บริบททางสังคม ได้แก่ ทุนทางสังคมตลอดจนทุนทางด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน บริบทด้านบริหาร ได้แก่ การบริหารในรูปแบบเครือข่ายที่สมาชิกในชุมชนต่างให้ความร่วมมือในการทำงานให้กับชุมชนขณะเดียวกันมีการเกื้อกูลช่วยเหลือระหว่างกัน 2) ลักษณะชุมชนชาติปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชนที่สามารถเกิดขึ้นจากปัจจัยหรือจากเงื่อนไขชุมชนเข้มแข็ง มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมที่ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากคือ ($\bar{x} = 4.19$) ชุมชนชาติปไตยคือ ชุมชนที่มีลักษณะปกครองตนเอง มีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น พึ่งพาตัวเองได้ และสามารถจัดการปัญหาด้วยตนเอง

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ได้ มุ่งเน้นไปที่ความเข้มแข็งของชุมชนโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกัน 3) ปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชน มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมที่ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากคือ ($\bar{x} = 3.27$) โดยปัญหาอุปสรรคที่สำคัญคือ สมาชิกชุมชนต่างไม่มีเวลาในเรื่องส่วนรวมเนื่องจากสมาชิกชุมชนต่างสนใจแต่เรื่องของการทำมาหากินของตนเองมากกว่าผลประโยชน์ต่อส่วนรวม และ 4) แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนอาชีพโดยมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมที่ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากคือ 4.02 ($\bar{x} = 4.02$) โดยแนวทางที่ชุมชนเห็นพ้องต้องกันมากที่สุดคือ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนอาชีพโดยให้แก่คนในชุมชน และการให้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม เพื่อให้สมาชิกชุมชนมาร่วมแรงร่วมใจกันซึ่งเป็นรากฐานของความสามัคคีอันจะเป็นฐานรากที่สำคัญของชุมชนอาชีพโดย

Abstract

The objectives of this research were to 1) examine the economic, social, cultural and administrative contexts of communities affecting democratic community making 2) examine characters of democratic community were originated from important conditions in strong community organizations 3) examine problems of democratic community making 4) suggest solutions for democratic communities making.

This was mixed methodology research. The samples were 13 community organizations selected by purposive sampling. The quantitative methodology, data were collected via questionnaires and analyzed by the percentage, mean and standard deviation. The qualitative methodology, data were collected via in-depth interview and analyzed by descriptive analysis.

The findings were as follows: 1) the economic, social, cultural and administrative contexts of communities affecting democratic communities making such as community enterprise, social capital, local wisdom and local culture were high at the level ($\bar{X} = 4.16$) 2) characteristics of democratic community were self- government, self- management, self- dependent through participation in learning process in community affecting were high at the level ($\bar{X} = 4.19$) 3) problems of democratic community making were members of communities gave importance to make a living more than public interest affecting were high at the level ($\bar{X} = 3.27$) 4) solutions for democratic communities making were activating members of communities to be united in action and spirit by traditional activities or custom activities arrangement because unity was principle foundation of democratic community

คำสำคัญ

ชุมชนประชาธิปไตย ประชาธิปไตยชุมชน ป่าชุมชน องค์กรชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Keywords

democratic community, community organizations, strong community, the northeastern Thailand

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในทัศนะของนักรัฐศาสตร์อย่างเช่น Samuel P. Huntington ได้เคยเสนอทฤษฎีคลื่นลูกที่สามของประชาธิปไตยไว้ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ดังปรากฏในหนังสือ *The Third Wave : Democratization in the Late Twentieth Century* โดยในหนังสือเล่มดังกล่าว ได้แบ่งคลื่นของประชาธิปไตยออกเป็น 3 ยุค*

คลื่นประชาธิปไตยยุคที่หนึ่ง เป็นยุคที่มีความเชื่อมโยงกับการขยายตัวของลัทธิทุนนิยม (capitalism) และการสร้างตลาดโลก (global market) ควบคู่ไปกับการแพร่กระจายแนวคิดการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (democratic regime)

คลื่นประชาธิปไตยยุคที่สอง เกิดจากความพ่ายแพ้ของการปกครองระบอบฟาสซิสต์ (Fascist)

คลื่นประชาธิปไตยยุคที่สาม ซึ่งในทัศนะของ F. Fukuyama ** เห็นว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นข้างต้น เป็นการแสดงถึงนัยสิ้นสุดของประวัติศาสตร์ หลังจากการสิ้นสุดหรือล่มสลายของสหภาพโซเวียตและการสิ้นสุดของระบอบคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกและการพังทลายของกำแพงเมืองเบอร์ลินในปี 1989

นอกจากนี้ Fukuyama ยังเห็นว่าไม่มีที่สำหรับ “ลัทธิทุนนิยม” และประชาธิปไตยแบบตัวแทน (representative democracy) หรือประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม (liberal democracy) ที่ไม่สามารถเป็นทางเลือกได้อีกต่อไป ทั้งนี้เพราะกลไกทางการเมืองในระบอบดังกล่าวที่เคยจัดการประเด็นต่างๆ ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตอย่างได้ผลกลับไม่สามารถจัดการแก้ไขประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ได้อีกต่อไป ประเด็นเหล่านี้ทำให้ Fukuyama ถึงกับได้กล่าวว่า “การสิ้นสุดของประวัติศาสตร์ (The End of the History) ได้เกิดขึ้นแล้ว”***

ขณะเดียวกันคลื่นลูกที่สามของ Huntington ได้กลายเป็นแรงบันดาลใจของโลก (Global Inspiration) และในแง่ที่กล่าวมา “ประชาธิปไตยแนวทางใหม่” หรือ “ประชาธิปไตยทางเลือก” ได้กลายเป็นหรือมีฐานะเป็นรูปแบบประชาธิปไตยที่ประเทศต่างๆ คาดหวังให้เกิดขึ้นในลำดับต้นๆ ในบริบทโลก (Global Primacy)****

* Samuel P. Huntington. (1991). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. London: Norman University of Oklahoma Press.

** F. Fukuyama. (1992). *The End of the History and the Last Man*. London: Hamish Hamilton.

*** Ibid.

**** A. Mc Grew. (1997). *The Transformation of Democracy*. Cambridge: Polity Press; C. Offe. (1984). *Contradiction of Welfare State*. Cambridge; Mass Press.

เมื่อเป็นเช่นนั้นนักวิชาการทางรัฐศาสตร์จำนวนมากจึงถือว่า “ประชาธิปไตยแนวทางใหม่” หรือ “ประชาธิปไตยทางเลือก” ถือเป็นทางเลือกใหม่หรือถือเป็น “การเมืองแนวใหม่” (new politics) ที่เสนอโดย Anthony Giddens^{****} ที่เรียกว่า “ทางเลือกที่สาม” (the third way)

ที่เป็นเช่นนั้นเพราะบรรดานักวิชาการทางรัฐศาสตร์หลายท่าน อาทิ E. Laclan และ Mouffe, C. Offe C. Mouffe^{*****} etc. นักวิชาการทางรัฐศาสตร์เหล่านี้เห็นว่า “การเมืองแบบเก่า” นอกจากไม่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวมาข้างต้นได้แล้ว ยังเห็นว่าสังคมในช่วงนั้นมีปัญหาเกิดขึ้นมากมาย เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาสิทธิมนุษยชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความขัดแย้งอื่นๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งทางเชื้อชาติ เพศ ศาสนา เป็นต้น

ในแง่ของหลักการ การเมืองแนวใหม่มีฐานคิดว่า อำนาจ (power) มาจากประชาชน ไม่ได้มาจากการช่วงชิงอำนาจรัฐของผู้แทนราษฎร อำนาจของประชาชนจะกระจายไปทุกปริมณฑลหรืออาณาบริเวณ โดยมีเป้าหมายของการต่อสู้ไม่ใช่เพียงเพื่อล้มล้างระบบ แต่เพื่อการยอมรับความแตกต่างและโอกาสในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจชีวิตของตนเอง

นอกจากนั้นหากพิจารณาในแง่ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (power relationship) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่ได้อยู่ที่การถูกกำหนดอย่างตายตัวตามสถานภาพเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ในทัศนะของ Foucault^{*****} เห็นว่าอำนาจไม่ได้อยู่ที่โครงสร้างทางการเมือง ไม่ใช่สิ่งที่ครอบครองโดยรัฐ หรือชนชั้นหนึ่งชนชั้นใด หากแต่อำนาจมีลักษณะเป็นเครือข่าย (network) และดำรงอยู่ได้โดยวาทกรรม (discourse) และอยู่ในบริบทย่อยๆ ขณะเดียวกันการลุกขึ้นมาเรียกร้องของสิทธิของสตรี สิทธิของเด็ก หรือพวกอ่อนแอ พวกด้อยโอกาส พวกที่ถูกกดขี่ เป็นต้น ต่างเป็นไปเพื่อมีส่วนร่วมในสังคมหรือเพื่อปกครองตนเอง (self-government) เป็นสำคัญ

ในกรณีของการเมืองไทยรูปธรรมของ “การเมืองแนวใหม่” เริ่มเกิดขึ้นจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้เริ่มวางบทบาทของประชาชน “ไม่ใช่เพียงผู้ดู” แต่เป็น “ผู้เล่น” หรือ “ผู้แสดง” ในกระบวนการทางการเมือง

ประชาธิปไตยเข้มแข็ง (strong democracy) หมายถึง การปกครองที่พลเมืองภาคประชาชนในชุมชนปกครองตนเองด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในงานสาธารณะ (public affair) บางเรื่องในบางเวลา โดยเน้นให้พลเมืองภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันให้มากที่สุด ขณะเดียวกันมีการส่งเสริมในเรื่องของคุณธรรม (virtue) ควบคู่ไปด้วย ซึ่งมีนัยยะของความหมายที่ใกล้เคียงและทับซ้อนกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participation democracy) เป็นอย่างมาก

**** Anthony Giddens. (2000). *The Third Way: The Renewal of Social Democracy* Cambridge: Polity Press.

***** E. Laclan and C. Mouffe. (1985). *Hegemony and Socialist Strategy: Toward a Radical Democratic Politics*, Trans Winston More and Paul Cammock. London: Verso.; C. Offe, “New Social Movement Challenging the Boundaries of Institutional Politics” *Social Research* vol. 52 No.4 Winter, (1985); C. Mouffe. (1993). *The Return of the Political*. London: Verso Press.

***** M Sarup. (1988). *An Introductory Guide to Post Structuralism and Post-modernism*. N.Y. London: Harvester Wheatsheaf, Finlayson and J. Valentine (Eds.). (2002). *Politics and Post-Structuralism: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าทำไมการเมืองของนักการเมืองหรือการเมืองแบบตัวแทนซึ่งถือเป็น “การเมืองแนวเก่า” จึงถูกแทนที่ด้วย “การเมืองแนวใหม่” ที่เป็น “การเมืองของพลเมือง” หรือ “การเมืองภาคประชาชน” ซึ่งอาจเรียกว่า “ประชาธิปไตยแนวทางใหม่” หรือ “ประชาธิปไตยทางเลือก” ที่มีหลากหลายรูปแบบ เช่น ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) “ประชาธิปไตยแบบเข้มแข็ง”(strong democracy) “ชุมชนประชาธิปไตย” (communitarian democracy) เป็นต้น

ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้เปิดโอกาสให้เอื้อต่อการเกิดประชาธิปไตยแบบทางเลือกหรือประชาธิปไตยแนวทางใหม่อยู่หลากหลายแนวทาง เช่น การทำประชาพิจารณ์ (public hearing) การทำประชามติ (referendum) เป็นต้น ซึ่งถือเป็นตัวอย่างหนึ่งของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

รวมทั้งการให้สิทธิชุมชนตามมาตรา 66 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อรับรองสิทธิชุมชนท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม และมาตรา 67 เพื่อคุ้มครองสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์บำรุงรักษาและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ***** เป็นต้น ซึ่งถือเป็นหลักการหนึ่งของแนวคิดชุมชนประชาธิปไตย (communitarian democracy) เพราะตามแนวคิดหลักของประชาธิปไตยรูปแบบนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดที่การยอมรับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และการคงอยู่ร่วมกันในชุมชน สังคม

จากที่กล่าวมาถึงหลักการของชุมชนอธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชนจะเห็นได้ว่าชุมชนในสังคมไทยหลายชุมชนมีหลักการของความเป็นชุมชนอธิปไตยอยู่หลากหลายชุมชน ในขณะเดียวกัน ชุมชนอธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชนก็เป็นแนวคิดหลักที่สำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยและสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม เนื่องจากรากฐานของชุมชนที่เข้มแข็งจะเป็นฐานรากที่สำคัญของประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง อีกทั้งยังเป็นฐานรากที่สำคัญในการแก้ปัญหาคความยากจน ปัญหาคความเหลื่อมล้ำ และปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

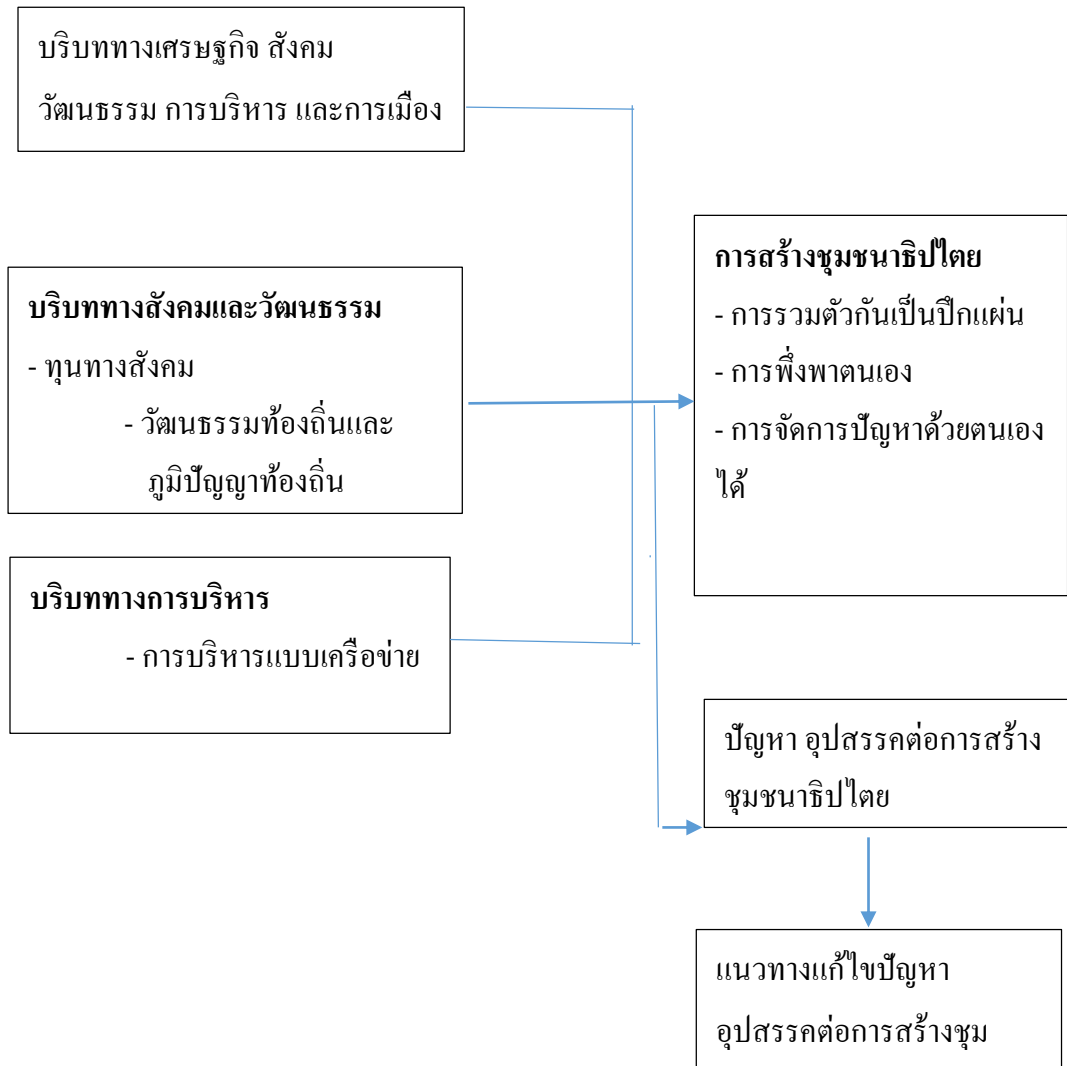
นอกจากนี้องค์กรชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งในปัจจุบันนั้นล้วนมีรากฐานที่มาจากชุมชนที่มีปัญหา ไม่ว่าจะเป็นการที่คนในชุมชนบุกกรูป่า ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ แต่จากการร่วมกันแก้ไขปัญหาคของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเหล่านั้นกลายเป็นองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็งจากลักษณะประชาธิปไตยชุมชน ที่หยั่งรากลงในองค์กรชุมชนเหล่านั้น

จากความสำคัญของชุมชนอธิปไตย จึงนำมาสู่ประเด็นคำถามวิจัย ดังนี้

1. บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการบริหารในชุมชนมีผลต่อการสร้างชุมชนอธิปไตยหรือไม่
2. ชุมชนอธิปไตยก่อเกิดภายใต้บริบทองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งหรือไม่
3. มีปัญหา อุปสรรคอะไรบ้างที่เกิดขึ้นต่อการสร้างชุมชนอธิปไตย
4. มีแนวทางแก้ไขปัญหาคอุปสรรคที่มีผลต่อการสร้างชุมชนอธิปไตยอย่างไร

***** สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา สำนักกฎหมาย. (2554). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

กรอบแนวคิดการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) มีองค์ความรู้ในการเข้าใจถึงบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการบริหารในชุมชนที่มีต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดย (ประชาธิปไตยชุมชน)
- 2) มีองค์ความรู้ในการเข้าใจถึงลักษณะชุมชนอาชีพโดย (ประชาธิปไตยชุมชน) ที่เกิดขึ้นจากปัจจัยหรือเงื่อนไขภายใต้บริบทองค์กรชุมชนเข้มแข็ง
- 3) มีองค์ความรู้ในการเข้าใจถึงปัญหา อุปสรรคต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดย (ประชาธิปไตยชุมชน)
- 4) ทราบแนวทางแก้ไข ปัญหา อุปสรรคต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดย (ประชาธิปไตยชุมชน)
- 5) มีตัวแบบหรือกรอบในการวิเคราะห์อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การพัฒนากรอบการศึกษาใหม่ ๆ ในการสร้างชุมชนอาชีพโดยภายใต้บริบทองค์กรชุมชนเข้มแข็งในภูมิภาคอื่นของประเทศไทย

6) มีแนวทางในการสร้างชุมชนอาชีพ (ประชาชีพโดยชุมชน) ภายใต้บริบทองค์กรชุมชนเข้มแข็ง เพื่อเป็นการเสริมพลังให้ภาคส่วนสังคมสามารถเพิ่มทางเลือกการใช้ชีวิตในสังคมและมีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณผสมผสานกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่เป็นสมาชิกและอยู่ในพื้นที่ขององค์กรชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุรธานี อุบลราชธานี โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างเฉพาะเจาะจงจำนวน 7 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ มหาสารคาม ยโสธร บุรีรัมย์ มุกดาหาร และเลย รวมทั้งสิ้น 13 องค์กรชุมชน

ในพื้นที่ 7 จังหวัด 13 องค์กรชุมชน เลือกกลุ่มตัวอย่างสมาชิกองค์กรชุมชน จำนวน 1,300 คน องค์กรชุมชนละ 100 คน โดยใช้เกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อกระจายกลุ่มตัวอย่างให้เหมาะสมและตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลักสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็น 3 กลุ่ม ใน 7 จังหวัด 13 องค์กรชุมชน จำนวน 28 คน

กลุ่มที่ 1 กลุ่มแกนนำองค์กรชุมชน 13 องค์กรชุมชน องค์กรชุมชนละ 1 คน รวม 13 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มเจ้าหน้าที่จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีที่ทำการที่จังหวัดขอนแก่น จำนวน 2 คน *****

กลุ่มที่ 3 กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านหรือภาคประชาสังคมในองค์กรชุมชนเข้มแข็ง 13 องค์กรชุมชน องค์กรชุมชนละ 1 คน รวม 13 คน

***** สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช) ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Community Organization Development Institute (CODI) เป็นองค์การมหาชน มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเทพมหานคร และมีสำนักงานสาขาอีก 5 สำนักงาน แบ่งตามพื้นที่ภูมิภาค ได้แก่ สำนักงานภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑล และตะวันออก สำนักงานภาคกลางและตะวันตก สำนักงานภาคเหนือ สำนักงานภาคใต้ และสำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นสำนักงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ที่ทำการศึกษามีที่ตั้งอยู่ที่จังหวัดขอนแก่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้เอกสาร (documents) และ การใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key-informants) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่หนึ่ง บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการบริหารงานในชุมชนมีอิทธิพลหรือมีผลต่อการสร้างชุมชนชาติปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน ปรากฏผลว่าบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการบริหารงานในชุมชนมีอิทธิพลหรือมีผลต่อการสร้างชุมชนชาติปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชนโดยมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมที่ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากคือ 4.16 ($\bar{x} = 4.16$)

(1) แต่เมื่อคณะผู้วิจัยสอบถามที่ละบริบท โดยเริ่มจากบริบททางเศรษฐกิจว่ามีอิทธิพลหรือมีผลต่อการสร้างชุมชนชาติปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชนหรือไม่อย่างไร การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า บริบททางเศรษฐกิจของป่าชุมชน ตำบลโคกป่าซาง จังหวัดเลย มีอิทธิพลหรือมีผลต่อการสร้างชุมชนชาติปไตยในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.72$)

และถ้าหากพิจารณารายแยกแยะเป็นรายประเด็นพบว่า ประเด็นที่เห็นด้วยสูงสุดคือมีค่าเฉลี่ยถึง 4.97 ($\bar{x} = 4.97$) คือประเด็นเศรษฐกิจชุมชนที่สมาชิกป่าชุมชนตำบลโนนป่าซางได้เรียนรู้ที่จะดูแลรับผิดชอบเศรษฐกิจชุมชนของพวกตนด้วยตนเองเพิ่มขึ้นที่มีผลต่อการสร้างชุมชนชาติปไตยหรือประชาธิปไตยของชุมชน

(2) บริบททางด้านสังคม วัฒนธรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่าบริบทหรือสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม มีผลต่อการสร้างชุมชนชาติปไตยระดับความคิดเห็นในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ย 4.18 ($\bar{x} = 4.18$) ซึ่งป่าชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยระดับมากดังกล่าว ได้แก่ กลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศน์ห้วยยาง จังหวัดชัยภูมิ

และถ้าหากพิจารณาเป็นรายประเด็นๆ ที่เห็นด้วยในระดับสูงสุดที่มีค่าเฉลี่ยถึง 4.94 ($\bar{x} = 4.94$) โดยการเห็นด้วยดังกล่าวเห็นด้วยว่าสมาชิกชุมชนแห่งนี้แต่ละคนได้มีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลทรัพยากรชุมชนอันได้แก่ ป่าไม้ ที่ดิน และน้ำร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ เป็นอย่างดี

(3) บริบทด้านการบริหารงานในชุมชนผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า บริบทด้านการบริหารงานในชุมชนมีผลหรือมีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนชาติปไตยมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยที่เห็นด้วยในระดับ 4.18 ($\bar{x} = 4.18$) ป่าชุมชนที่ได้รับค่าเฉลี่ยดังกล่าวได้แก่ ป่าชุมชนโคกใหญ่ จังหวัดมหาสารคาม

และถ้าหากพิจารณาเป็นรายประเด็น ประเด็นที่เห็นด้วยในระดับสูงสุดคือ การบริหารงานในชุมชนของป่าชุมชนแห่งนี้ได้มีการจัดตั้งองค์กรเครือข่ายด้วยตนเอง และเครือข่ายที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นมาต่างช่วยกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้ได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.68 ($\bar{x} = 4.68$)

ตอนที่สอง ลักษณะชุมชนชาติปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชนที่เกิดจากปัจจัยหรือเงื่อนไขภายใต้บริบทชุมชนที่เข้มแข็ง ปรากฏผลว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะประชาธิปไตยชุมชนหรือชุมชนชาติปไตย ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นในภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$)

เมื่อพิจารณารายข้อ ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยที่เห็นด้วยระดับมากที่สุด ได้แก่ การที่ชุมชนมีสิทธิชุมชนร่วมกับรัฐในการดูแล บำรุงรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชน ที่ดิน น้ำ เป็นต้น ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.39$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับค่าเฉลี่ยที่ชุมชนมีสิทธิชุมชนนั้น ทำให้ชุมชนกักได้ใช้ประโยชน์ อาทิเช่น การเก็บของจากป่ามาขาย การทำมาหากิน ท่านได้ใช้น้ำในการเพาะปลูก และชุมชนของท่านมีสิทธิชุมชนร่วมกับรัฐในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชน ที่ดิน น้ำ เป็นต้น ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.39$) เท่ากัน รองลงมาคือ เวลาที่จัดทำโครงการ/กิจกรรมใด โครงการ/กิจกรรมหนึ่งที่ชุมชนเห็นว่าน่าจะมีประโยชน์ต่อชุมชนของตนเป็นอย่างยิ่ง สมาชิกในชุมชนมักจะมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มคิดร่วมวางแผนร่วมดำเนินการตามโครงการ/กิจกรรมนั้น ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.35$) และการปกครองตนเองตามข้อ 1 เกิดขึ้นมาจากการมารวมตัวเป็นชุมชนหรือมาจากการจัดตั้งองค์กรของพวกเขาเอง แต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.94$) ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ พบลักษณะร่วมของชุมชนชาติปไตย หรือ ประชาธิปไตยชุมชน 3 ลักษณะหลัก คือ

- (1) ชุมชนมีการปกครองตนเอง และมีการรวมตัวกันเป็นปีกแผ่น
- (2) ชุมชนพึ่งพาตัวเองได้
- (3) ชุมชนสามารถจัดการปัญหาด้วยตนเองได้

ตอนที่สาม ปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนชาติปไตย ในส่วนของปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนชาติปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน ปรากฏผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่าความคิดเห็นโดยรวมเห็นด้วยต่อปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนชาติปไตยในระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ย 3.27 ($\bar{x} = 3.27$)

สอบถามด้วยคำถามเชิงลบ ซึ่งสะท้อนปัญหาอุปสรรคของการสร้างชุมชนชาติปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน 4 ข้อจาก 6 ข้อ ปรากฏค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยสุด ดังนี้ สมาชิกชุมชนต่างไม่มีเวลาที่จะมาสนใจ เพราะสมาชิกแต่ละคนต่างสนใจแต่เรื่องของการทำงานมาหากินมองไม่เป็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับพวกตน เห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.12$) สมาชิกชุมชนมักไม่ค่อยมีการรวมตัวกันร่วมคิด ร่วมทำโดยสมาชิกแต่ละคนต่างไม่คำนึงถึงว่าแต่ละคนล้วนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ขณะเดียวกันไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.01$) สมาชิกชุมชนต่างอยู่ เวลาที่มีปัญหาต่างก็ไม่สนใจที่จะมาร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจที่หาวิธีการที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นๆ เห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.92$) และสมาชิกของชุมชนมีความรู้สึกว่าคุณสมบัติของท่านสมาชิกมักไม่ค่อยเอื้ออาทรเอื้อเพื่อแผ่แผ่แสงนำใจ ไม่เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาของท้องถิ่นของชุมชน เห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.90$) ตามลำดับ

ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนธปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชนที่เกิดขึ้นจากที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับการที่คณะผู้วิจัยได้ลงไปเก็บข้อมูลดังกล่าวในภาคสนามตรงนี้ได้แสดงหรือสะท้อนให้เห็นว่ามีป่าชุมชนอยู่หลายพื้นที่ที่ยอมรับว่ามีปัญหาอุปสรรคในเรื่องของการสร้างชุมชนธปไตยหรือการสร้างประชาธิปไตยชุมชนโดยที่สรุปได้ดังนี้

(1) เกิดจากตัวสมาชิกของป่าชุมชนที่ขาดการเรียนรู้ ขาดความเข้าใจในเรื่องของชุมชนธปไตย ตลอดจนมีความเห็นแก่ตัวมากกว่าการเห็นความสำคัญของส่วนรวม นอกเหนือไปจากการขาดความรับผิดชอบต่อชุมชนที่เป็นเรื่องของส่วนรวม

(2) เกิดจากตัวผู้นำหรือแกนนำป่าชุมชนเอง บางป่าชุมชนปรากฏว่าสมาชิกชุมชนไม่ยอมรับในความเป็นผู้นำในประเด็นดังกล่าว ก็ย่อมก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการสร้างชุมชนธปไตย

(3) เกิดจากยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ผ่านมามากให้น้ำหนักกับยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะหลักอันได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ขณะเดียวกันให้ความสำคัญน้อยกับยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับชุมชน อาทิ การพัฒนาโดยใช้เศรษฐกิจทางเลือก อันได้แก่ วิสาหกิจชุมชน หรือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งประชาธิปไตยทางเลือก

ตอนที่สี่ การแก้ไขปัญหาในการสร้างชุมชนธปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน ปรากฏผลว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนธปไตยระดับความคิดเห็นในภาพรวมเห็นด้วยระดับมากคือมีค่าเฉลี่ย 4.02 ($\bar{x} = 4.02$) เมื่อพิจารณารายข้อ ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การที่จะให้สมาชิกชุมชนมาร่วมกันจัดตั้งองค์กรชุมชนจะต้องมีการชี้แจงทำความเข้าใจ ตลอดจนการทำให้สมาชิกส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการมีองค์กรชุมชนดังกล่าวว่าจะมีประโยชน์ต่อสมาชิกทุกๆ คนในการนำไปสู่การปกครองตนเองได้ในที่สุด เห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$) รองลงมาคือ การที่จะให้สมาชิกในชุมชนสนใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน การหาวิธีการให้ทุกคนเห็นความจำเป็นของการจะต้องอยู่ร่วมกันโดยสร้างจิตสำนึกร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$) ซึ่งมีค่าเท่ากับการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม และชุมชน แล้วมีการขอร้องให้สมาชิกในชุมชนมาร่วมแรงร่วมใจทำกิจกรรมดังกล่าว เห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$) และมีค่าเท่ากับ กรณีที่ชุมชนของท่านไม่ค่อยมีความเอื้ออาทรเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล เผื่อแผ่ ก็ควรแสวงหาวิธีการจัดกิจกรรม อาทิเช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ที่ยากไร้ พิจาร ช่วยตัวเองไม่ได้ป่วยเป็นโรคที่ร้ายแรง เป็นต้น เห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$) กรณีที่สมาชิกในชุมชนไม่เข้าใจ “สิทธิชุมชน” การให้สมาชิกช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตนไม่ให้คนนอกชุมชนเข้ามาแสวงหาผล ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านั้น เห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x} = 3.84$) และ กรณีที่สมาชิกในชุมชนไม่เข้าใจ “การปกครองตนเอง” บรรดาแกนนำ เช่น เจริญชาวบ้าน ผู้นำตามธรรมชาติ เป็นต้น สานิตีให้สมาชิกเวลามีปัญหาเห็นความสำคัญการที่ทุกคนมาร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจแก้ปัญหา ร่วมกันโดยไม่ต้องอาศัยเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเห็นด้วยในระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.54$) ตามลำดับ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แนวทางการแก้ไขปัญหาการสร้างชุมชนอาชีพโดย หรือประชาธิปไตย ชุมชนนั้น สรุปออกเป็นประเด็นได้ ดังนี้

(1) การจัดอบรมให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับชุมชนอาชีพโดย หรือประชาธิปไตยชุมชน

(2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความเป็นอยู่ที่ พอมีพอกิน ปากท้องอิ่ม เพื่อที่ประชาชนในพื้นที่จะได้มีเวลาที่จะสนใจเรื่องการเมือง มีเวลาที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง มากกว่าการทำมาหากิน โดยไม่สนใจเรื่องการเมือง และมองว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว トラบเท่าที่ปากท้องยังไม่อิ่ม การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาในชุมชน ซึ่งเป็นเรื่องส่วนรวมก็จะเป็นเรื่องที่สำคัญรองลงมาจากเรื่องปากท้องของคนในชุมชน

(3) การสร้างมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรม ให้กับแกนนำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ เพราะคุณธรรม จริยธรรม จะเป็นกรอบจำกัดการกระทำให้อยู่บนรากฐานของสิ่งที่ดีงาม และเป็นประโยชน์แก่ชุมชนโดยรวม

(4) การแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนรู้อย่างทั่วถึง ในขณะเดียวกัน ก็ต้องเป็นการแจ้งข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย บริบทหรือสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการบริหารงานในชุมชนที่มีอิทธิพลหรือมีผลต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดย หรือประชาธิปไตยชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่าบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และบริบทการบริหารงานในชุมชนมีผลหรือมีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชนโดยมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมที่ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ 4.16 ($\bar{x} = 4.16$)

ประเด็นนี้สะท้อนหรือแสดงให้เห็นว่าป่าชุมชนทั้ง 13 ต่างยอมรับและต่างเห็นความสำคัญว่าชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชนขึ้นอยู่กับบริบททางเศรษฐกิจ อันได้แก่ ธุรกิจหรือวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งบริบทจัดตั้งเป็นองค์กร จัดตั้งเครือข่ายและแต่ละป่าชุมชนต่างมีทุนทางสังคม (Social Capital) ที่ประกอบทุนมนุษย์ (Human Capital) ทุนสถาบัน (Institutional Capital) ตลอดจนทุนทั้งด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น ตลอดจนรวมทั้งบริบทด้านบริหารงานในชุมชนที่บรรดาสมาชิกในป่าชุมชนที่นำมาศึกษาส่วนใหญ่ต่างให้ความร่วมมือในการทำงานให้กับชุมชน/ป่าชุมชนของพวกเขา ขณะเดียวกันมีการเกื้อกูลช่วยเหลือระหว่างกัน บริบททั้ง 3 ด้านที่เกิดขึ้นเหล่านี้แน่นอนย่อมไม่มีผลต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชนของแต่ละป่าชุมชน

ดังนั้นสรุปได้ว่าการอภิปรายผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเฉพาะเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพที่ได้ระบุว่าบริบททางเศรษฐกิจอันได้แก่ ธุรกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชนที่ชุมชน/ป่าชุมชนหากบรรดาสมาชิกได้ร่วมกันฟื้นฟูการจัดทำธุรกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจชุมชน โดยมีการเพิ่มพูนความรู้ให้กับสมาชิกชุมชน/ป่า

ชุมชน บริบททางด้านสังคม วัฒนธรรม ได้แก่ การมีทุนทางสังคมที่ประกอบด้วยการเอื้ออาทรการช่วยเหลือ เกื้อกูลกันหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งมีทุนทางสังคม อันได้แก่ การร่วมมือกันในการทำงานเพื่อชุมชน ป่าชุมชน ของตนผ่านโครงการ/กิจกรรมที่แต่ละป่าชุมชนได้จัดทำขึ้นมา

หากชุมชน/ป่าชุมชนได้สามารถทำให้บริบททั้ง 3 ด้านที่กล่าวมาข้างต้นโดยสังเขปสัมฤทธิ์ผลโดย ผ่านการจัดทำโครงการ/กิจกรรมของแต่ละชุมชน/ป่าชุมชนดังกล่าวมาก็จะทำให้การสร้างชุมชนชาติปไต โดย หรือประชาธิปไตยชุมชนของตนของพวกเขาคนบรรลุผลได้ ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและ คุณภาพ และการอภิปรายผลที่กล่าวมาข้างต้น โดยทั่วไปมีความสอดคล้องกับ *ประชาธิปไตยสามัญประจำ ชุมชน เรื่องความรู้จัดการทางสังคม* โดยวิทยาลัยการจัดการทางสังคม (วจส.) ***** ที่ได้ระบุว่า กระบวนการสร้างที่นำไปสู่การสร้างชุมชนชาติปไตหรือประชาธิปไตยชุมชนสามารถเกิดขึ้นได้ ถ้าชุมชนใด ก็ตามสามารถทำให้บริบททั้ง 3 บรรลุผลได้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ อันได้แก่ การฟื้นฟูความเป็นอยู่และ เสริมสร้างคุณภาพของชุมชนให้อยู่ในสภาพที่ดีขณะเดียวกันมีการเพิ่มพูนความรู้ในการประกอบอาชีพ บริบททางด้านสังคม วัฒนธรรม อันได้แก่ การมีทุนทางสังคมที่ประกอบด้วยทุนมนุษย์ ทุนสถาบัน ทุน วัฒนธรรม และภูมิปัญญาชาวบ้าน

ตลอดจนบริบทด้านบริหารงานให้ชุมชน โดยบรรดาสมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การกำหนด ทิศทางการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

ลักษณะชุมชนชาติปไตหรือประชาธิปไตยชุมชนที่เกิดจากปัจจัยหรือเงื่อนไขภายใต้บริบทชุมชนที่ เข้มแข็งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่มีค่าเฉลี่ยในภาพรวม 4.19 ($\bar{x} = 4.19$) และที่เกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่คณะผู้วิจัยได้มาจากการให้สัมภาษณ์เจาะลึกการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในตอนต้นของบทที่ 4 ปรากฏผลที่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง ปริมาณในแง่ที่ว่าชุมชนชาติปไตหรือประชาธิปไตยชุมชนมักเกิดจากปัจจัยหรือเงื่อนไขภายใต้บริบทชุมชน ที่เข้มแข็งดังปรากฏจากผลการศึกษาหลายชิ้นที่พบว่าชุมชนชาติปไตโดยมากจะเกิดจากการที่ประชาชนอาทิเช่นผู้ ที่อาชีพเป็นเกษตรกรมารวมตัวกันในการบริหารจัดการปกครองตนเอง ขณะเดียวกันมุ่งเน้นไปที่ความ เข้มแข็งของชุมชนโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกันสามารถพึ่งตนเองได้

เช่นเดียวกันกับทัศนะของพิทยา ว่องกุล ***** ที่เห็นว่าการพัฒนาชุมชนชาติปไตให้ดีขึ้นต้องมี อำนาจในการพัฒนาชุมชน/ท้องถิ่นตนเองที่ต้องตั้งอยู่บนหลักการที่สำคัญเกี่ยวกับสิทธิชุมชน อันได้แก่

- การบริหารการปกครองตนเอง
- ความเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ
- มีอำนาจในการตัดสินใจที่จะรักษาผลประโยชน์ของชุมชน

***** สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. ประชาธิปไตยสามัญประจำชุมชน. สืบค้นจาก <http://www.ldi.or.th/home/2015> (ออนไลน์) เข้าถึงเมื่อ 17 เมษายน 2558

***** พิทยา ว่องกุล. 2542. *สร้างสังคมใหม่: ชุมชนชาติปไต-ธัมมาชาติปไต*. กรุงเทพฯ: โครงการวิถีทรรศน์.

ขณะเดียวกันพิทยา ว่องกุล ยังเห็นว่าชุมชนชาติปไตยจะมีคุณลักษณะดังที่กล่าวมาข้างต้น ชุมชนนั้นๆ ต้องมีความเข้มแข็ง ซึ่งในกรณีของป่าชุมชนที่คณะผู้วิจัยนำมาศึกษาจากการลงพื้นที่ในภาคสนามเพื่อไปเก็บข้อมูลพบว่า ส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง (ดูพิจารณาประเด็นนี้ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกในภาคผนวก ค) ในแง่ของการสามารถพึ่งพาตนเองได้มีการดำรงชีวิตในชุมชนของตนด้วยการเกื้อกูลระหว่างกัน มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อให้สมาชิกกู้ยืมไปพัฒนาอาชีพ ในแง่ของการผลิตส่วนใหญ่มักเป็นการผลิตเพื่อบริโภคเหลือไปจัดจำหน่าย เป็นต้น

เช่นเดียวกันกับวรวิฒิ โสมรัตนพันธ์^{*****} ที่เห็นว่าชุมชนขึ้นอยู่กับระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ความสามัคคีกลมเกลียว ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันรวมทั้งการมีผู้นำทางสังคมสามารถสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นให้กับชาวบ้านหรือชุมชนได้เพื่อรวมกลุ่มกันในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งมีคุณลักษณะชุมชนดังกล่าวนั้นเป็นการแสดงว่าชุมชนนั้นมีทุนทางสังคม (Social Capital) ที่เข้มแข็ง ซึ่งทัศนะของนักภาครณ์ ะวานนท์ และคณะดังกล่าว เน้นอนยอมสะท้อนหรือแสดงให้เห็นว่าชุมชนชาติปไตยหรือประชาชาติปไตยชุมชนจะเกิดขึ้นได้จากปัจจัยหรือเงื่อนไขภายใต้บริบทชุมชนที่เข้มแข็ง

เอกสารอ้างอิง

- เกียง สร้อยชา. กรรมการป่าชุมชนริมลำน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์. (9 มิถุนายน 2558). สัมภาษณ์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป การศึกษา*. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- คณะกรรมการพัฒนาประชาชาติปไตย. (2538). *ข้อเสนอกรอบความคิดในการปฏิรูปการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนการวิจัย (สกว.)
- จุมพล หนิมพานิช. (2541). “แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น” *ประมวลสาระชุดวิชาประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2548). *พัฒนาการทางการเมืองไทย อำมาตยาธิปไตย ธนาธิปไตย หรือประชาชาติปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชิด คำสิงห์ป้อง. กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านป่าซาบ. (8 กรกฎาคม 2558). สัมภาษณ์.
- ฐิติวรดา รุ่งเรือง. *เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง บนพื้นฐานชุมชนชาติปไตย*. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/thitiwrdarungreuxng/sersthkic-chumchn-phung-tnxeng-bn-phun-than-chum-chna-thip-tiy> (ออนไลน์) เข้าถึงเมื่อ 5 มกราคม 2559
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล (บก.). 2556. *วิสาหกิจชุมชน: กลไกเศรษฐกิจฐานราก*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง.
- ดุสิต เวชกิจ และจุมพล หนิมพานิช. (2546). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชน: ศึกษากรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

^{*****} วรวิฒิ โสมรัตน. 2552. *ทุนทางสังคม: กระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมการสร้างตำรา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- ทวีศักดิ์ นพเกษร. (2542). *วิกฤตสังคมไทย 2540. บทบาทวิทยาการกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อจัดเวทีประชาคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อาสาธาภิบาลดินแดน กรมการปกครอง.
- ชนพลฤกษ์ ชะมะรัตน์. (2012). *สถานภาพองค์ความรู้ของแนวคิดเครือข่ายสังคม (state of knowledge of social Network concept)*. สืบค้นจาก www.v-reform.org/u-knowledges. (23 มกราคม 2558)
- นฤมล นิราทร. (2543). *การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ*. กรุงเทพฯ: โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็ก.
- นันทิยา หุดานูวัตร และณรงค์ หุดานูวัตร. (2546). *การพัฒนาองค์กรชุมชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- นิติยรดี ศรีรักษา. *กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนโนนซาง จังหวัดเลย*. (10 กรกฎาคม 2558). สัมภาษณ์.
- ประยงค์ ทิพย์ลีลาด. *ปราชญ์ชาวบ้าน ป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม*. (17 มิถุนายน 2558). สัมภาษณ์.
- ประเวศ วะสี. (2541). *ประชาคมตำบล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์. (2546). *สื่อสารกับสังคมเครือข่าย*. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- พรเพ็ญ ทับเปลียน. (2546). *เส้นทางเศรษฐกิจชุมชนในกระบวนการทุนนิยม*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พิทยา ว่องกุล. (2540). *ชุมชนชาติไทย: ประชาชาติไทยทางรอดและการพัฒนาที่ยั่งยืน*. ใน พิทยา ว่องกุล (บรรณาธิการ). *โลกาภิวัตน์: จุดจบรัฐชาติสู่... ชุมชนชาติไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการวิถิธรศน์ งานรัฐสภา.
- พิทยา ว่องกุล. (2542). *สร้างสังคมใหม่: ชุมชนชาติไทย-ชนชาติไทย*. จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์ พิทยา ว่องกุล. (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: โครงการวิถิธรศน์ งานรัฐสภา.
- พิชญ อ่อนมณี. (2542). *เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองบนพื้นฐานชุมชนชาติไทย*. สืบค้นจาก http://library1.nida.ac.th/jourfull1/tesapiban1/tpiv94n10_20-25.pdf. (ออนไลน์) เข้าถึงเมื่อ 5 มกราคม 2557
- พิสมัย พลภูเมือง. *ตัวแทนกลุ่มเกษตรกร จังหวัดบุรีรัมย์*. (9 มิถุนายน 2558). สัมภาษณ์.
- พีรธร บุญรัตพันธุ์. (2552). *ชุมชนไทยเข้มแข็ง: รวมผลงานทางวิชาการเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนมหาวิทยาลัยนเรศวร*. พิษณุโลก: สถาบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน. (การประชุมวิชาการระดับชาติ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน จัดโดย สถาบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- มณฑิตา ทะเสนทศ. *แกนนำป่าท่อม่วง ตำบลแขงบาดาล จังหวัดกาฬสินธุ์*. (20 กรกฎาคม 2558). สัมภาษณ์.
- รัชชาติ กษชาญ. *ผู้ใหญ่บ้านบัวตารุ่ง จังหวัดบุรีรัมย์*. (9 มิถุนายน 2558). สัมภาษณ์.

- ลบ การร้อย. ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านวัฒนธรรมประเพณี ป่าชุมชนภูม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. (20 กรกฎาคม 2558). สัมภาษณ์.
- วรวิทย์ โธมรัตน์. (2552). *ทุนทางสังคม : กระบวนทัศน์ใหม่ในการจัดการสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมการสร้างตำรา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วาสนา โสมศรี. ปราชญ์ชุมชน จังหวัดมุกดาหาร. (5 สิงหาคม 2558). สัมภาษณ์.
- สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. (2559). *ประชาธิปไตยสามัญประจำชุมชน*. สืบค้นจาก <http://www.ldi.or.th> เข้าถึงเมื่อ 7 มกราคม 2559.
- สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. (2540). *การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน*. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมาน จันทอง. แกนนำชุมชนบ้านโคก จังหวัดมุกดาหาร. (5 สิงหาคม 2558). สัมภาษณ์.
- สมหมาย โชติยา. แกนนำป่าชุมชนริมถ้ำน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์. (9 มิถุนายน 2558). สัมภาษณ์.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2558). ชุมชน ความเป็นส่วนตัว และการพัฒนาในยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารพัฒนาสังคม Journal of Social Development*. Vol 17, No 1 สืบค้นจาก <http://www.tcithaijo.org/index.php/jsd/article/view/37424/31136> (ออนไลน์) เข้าถึงเมื่อ 5 มกราคม 2558
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2531). *สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษาวิเคราะห์และการปฏิบัติงานชุมชน*. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สายันต์ เหล็กพรหม. กลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศน์ห้วยยางหวาย จังหวัดชัยภูมิ. (20 สิงหาคม 2558). สัมภาษณ์.
- สุดใจ ประสารวงษ์. ปราชญ์ชาวบ้าน ป่าชุมชนห้วยยางหวาย จังหวัดชัยภูมิ. (20 สิงหาคม 2558). สัมภาษณ์.
- สุวรรณี คงมั่น. (2546). *ทุนทางสังคม*. เอกสารสัมมนาวิชาการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2529). *คืนสู่รากเหง้า*. กรุงเทพฯ: พลพณิชการพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ และวิชุด นันทสุวรรณ (2545). (บรรณาธิการ). *แผนแม่บทชุมชน: ประชาวิจัยและพัฒนา*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิหมู่บ้าน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2547). *รายงานการสัมมนาระดับชาติการพัฒนาทุนทางสังคมหนทางสู่ความยั่งยืนของประเทศไทย*. วันพฤหัสบดีที่ 13 พฤษภาคม 2547 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา สำนักกฎหมาย. (2554). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- เสาวนีย์ ไทรุ่งโรจน์ และคณะ. (2553). *โครงการประเมินสถานการณ์ด้านการทุจริตในประเทศไทย*. เสนอคณะกรรมการฝ่ายวิจัย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- ไสว กุลวงศ์. กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านป่าซาบ. (8 กรกฎาคม 2558). สัมภาษณ์.

- ไสว กุลวงศ์. ปรากฏซ์ชาวบ้านป่าชุมชนโนนช้าง จังหวัดเลย. (10 กรกฎาคม 2558). สัมภาษณ์.
- เสีี่ยม อุทัยมา. แกนนำชุมชนป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม. (17 มิถุนายน 2558). สัมภาษณ์.
- เสมียน การร้อย. ปรากฏซ์ชาวบ้าน กลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศน์ห้วยยางหวาย จังหวัดชัยภูมิ. (20 สิงหาคม 2558). สัมภาษณ์.
- เสมียน การร้อย. ผู้ใหญ่บ้าน บ้านบัวสามัคคี หมู่ที่ 6 ต.แสลงบาดาล ป่าชุมชนภูม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. (20 กรกฎาคม 2558). สัมภาษณ์.
- หมานศรี กลไก. แกนนำป่าชุมชนโคกผกษิ จังหวัดกาฬสินธุ์. (20 กรกฎาคม 2558). สัมภาษณ์.
- อภิชาติ ทองอยู่. (2528). *สายธารสำนึกและความทรงจำ*. ขอนแก่น: ศูนย์วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านอีสาน
- _____. (2529). *ทัศนะว่าด้วยวัฒนธรรมกับชุมชน*. กรุงเทพฯ: สภาคทอลิกแห่งประเทศไทย เพื่อการพัฒนา.
- อรสุดา เจริญรัต. (2546). *เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิถีทรรศน์.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). *การเมืองภาคพลเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2551). *ผมไม่มีคำตอบ: 60 ปี อานันท์ กาญจนพันธุ์ กับ 20 ปีขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิทธิการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ*. เชียงใหม่: มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.
- อุทัย ดุลย์เกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. (2540). *ระบบการศึกษากับชุมชน: กรอบความคิดและข้อเสนอเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2540. *ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค: วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย*. โครงการกิตติมเชื้อ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Barber, R. Benjamin. (1984). *Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age*. London: University of California Press.
- Boissevain, Jeremy. (1974). *Friends of Friends: Network, Manipulators and Coalitions*. Oxford: Basil Blackwell.
- Cohen, D. and Prusak, L. (2001). *In Good Company. How social capital makes organization work*. Boston Ma: Harvard Business School Press. Fitzsimons.
- Etzioni, Amitai. (1995). *Right and Common Goods: The Communitarianism*. New York: St. Martin Press.
- Fukuyama, Francis. (1992). *The End of the History and the Last Man*. London: Hamish Hamilton.
- _____. (1995). *Trust: the social virtues and the creation of prosperity*. London: Hamish Hamilton.
- Giddens, Anthony. (2000). *The Third Way: The Renewal of Social Democracy*. Cambridge: Polity Press.

- Grootaert, Christaan. and Bastelaer, van Thierry. (2001). UNDERSTANDING AND MEASURING SOCIAL CAPITAL: A SYNTHESIS OF FINDINGS AND RECOMMENDATIONS FROM THE SOCIAL CAPITAL INITIATIVE. The World Bank Social Development Family Environmentally and Socially Sustainable Development Network. (April 2001).
- Henry, Nicholas. (2007). *Public Administration and Public Affairs*. New Jersey: Pearson, Prentice-Hall.
- Huntington, P. Samuel. (1991). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. London: Norman University of Oklahoma Press.
- Kilduff, Martin. and Tsai Wenpin. (2003). *Social Networks and Organizations*. London: SAGE Publication Ltd.
- Laclan, E. and C. Mouffe. (1985). *Hegemony and Socialist Strategy: Toward a Radical Democratic Politics*, Trans Winston More and Paul Cammock. London: Verso.; C. Offer, "New Social Movement Challenging the Boundaries of Institutional Politics" *Social Research* vol. 52 No.4 Winter, 1985; C. Mouffe.1993. *The Return of the Political*. London: Verso Press.
- Mc Grew, A. (1997). *The Transformation of Democracy*. Cambridge: Polity Press; C. Offe. 1984. *Contradiction of Welfare State*. Cambridge: Mass Press.
- Meuleman, Louis. (2008). *Public Management and the Metagovernance of Hierarchies, Networks and Markets [electronic resource]: The Feasibility of Designing and Managing Governance Style Combinations*. Heidelberg: Physica-Verlag.
- Mill, J. S. (1963). *Collected Works of John Stuart Mill*. J. M. Robson (Ed.) Toronto: University of Toronto Press.
- Narayan D. and Pricett. (1999). Cents and Sociability: Household Income and Social Capital in Rural Tanzania. *Economic Development and Cultural Change*, Vol. 47, No. 4 (July 1999).
- Putnam, D. Robert. (1993). *Making Democracy Works: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton N.J.: University of Princeton Press.
- Sarup, M. (1988). *An Introductory Guide to Post Structuralism and Post-modernism*. .Y. London: Harvester What cheat, Finlayson and J. Valentine (Eds.). 2002. *Politics and Post-Structuralism: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนใน เทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

People Participation in Preventing Crimes in Hatyai Municipality, Hatyai District , Songkhla Province

ร.ต.ท.หญิง กฤตวรรณ เผือกโสมณ (Pol.Lt.Kittawan Phuaksomon)¹

วัลลภ รัชนีตรานนท์ (Wanlop Rathachatranon)²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชน ในเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาตามปัจจัยส่วนบุคคลและเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในการป้องกันอาชญากรรมกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 324 คน โดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า อายุ และระดับการศึกษา มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกันส่วนเพศ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพสมรส แตกต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ความรู้ในการป้องกันอาชญากรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมในทิศทางตรงกันข้ามกันค่อนข้างต่ำ ที่ระดับ 0.05

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

This study seeks to analyze the collective effort of the people participation in preventing crimes in Hatyai municipality, Hatyai district, Songkhla province; and to compare the different efforts seen in said community in such activities. The focus of this study was to analyze different factors affecting the spread of information between individuals, the amount of effort being put in place, and how said information affects said effort; all of which, regarding the prevention of crime and the protection of citizens from this community from such crimes.

324 individuals from this people were interviewed about said topics. Data provided from these interviews were later processed through a computer program. Data that is presented in this paper is displayed statistically; the data, in this format, was also used during analysis. The relative strengths of relationships and correlations between different dependent variables in this study were percentaged, mean, and calculated using the t-test, One-Way ANOVA and Pearson's correlation coefficient test, and by comparing relevant standard deviation values. The statistical significance level in this study has also been set to 0.05.

This study has concluded that individuals from this community do take part in activities regarding the preventing crimes at a moderate level. In addition to the aforementioned, this study has also show that there is a strong correlation between the differences between the individuals' age and level of education and the rates of which said individuals are partaking in activities regarding the preventing crimes in this community. Other factors such as differences between gender, occupation, income, and status do not appear to have a strong correlation with the rate of which individuals are partaking in said activities [p-value=0.05]. This study has also concluded that there is a negative correlation between the individuals' knowledge on the prevention of crime and the rate of which they partake in activities regarding the prevention of crime [p-value=0.05].

คำสำคัญ

การมีส่วนร่วม, การป้องกันอาชญากรรม, ประชาชนในเทศบาลนครหาดใหญ่

Keywords

people participation, preventing crimes, people in Hatyai municipality

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยพัฒนาไปอย่างรวดเร็วจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมที่เรียกกันว่าประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ได้มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในหลายด้านทั้งในด้านเศรษฐกิจการเมือง สังคม และเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ก่อให้เกิด ปัญหาการว่างงาน ปัญหาค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญปัญหาหนึ่ง อาชญากรรมเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ก่อให้เกิดการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินการกระทำใดก็ตามที่มีลักษณะเป็นการฝ่าฝืนหรือขัดต่อตัวกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้และผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับการลงโทษตามตัวกฎหมายที่กำหนดไว้ปัญหาอาชญากรรมส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมโดยตรง ปัญหาอาชญากรรมในปัจจุบันเป็นเหตุใหญ่และค่อนข้างรุนแรง สะท้อนขวัญภาพที่ปรากฏออกต่อสื่อและสังคมออนไลน์ยิ่งสังคมและชุมชนที่มีความเจริญเติบโตมากเท่าใดแนวโน้มอาชญากรรมก็เจริญเติบโตเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ซึ่งอาชญากรรมเหล่านี้มีแนวโน้มและรูปแบบที่ซับซ้อนรุนแรงมากขึ้นซึ่งยากต่อการปราบปราม

อย่างไรก็ตามสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีหน้าที่โดยตรงในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม มาตรการและแผนงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านความปลอดภัยในด้านชีวิตและทรัพย์สินได้กำหนดพันธกิจในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมโดยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นเมืองบ้านเกิดของผู้วิจัยและเป็นเมืองที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วเปรียบเสมือนเป็นเมืองหลวงของภาคใต้ ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา อุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่ง รวมถึงการท่องเที่ยว มีอัตราการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้อัตราการเกิดปัญหาอาชญากรรมมีเพิ่มมากขึ้น จากปัญหาที่กล่าวถึงจึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัย เพื่อหาแนวทางมาตรการในการป้องกันต่าง ๆ เพื่อใช้ในการป้องกันไม่ให้มีแนวโน้มการเกิดอาชญากรรมที่เพิ่มสูงขึ้น และจากผลการวิจัยที่ได้จะเป็นแนวทางเบื้องต้นให้ประชาชนในชุมชนแห่งนี้หันมาให้ความสนใจเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมและนำผลการวิจัยที่ได้ไปกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอาชญากรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

3. เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม

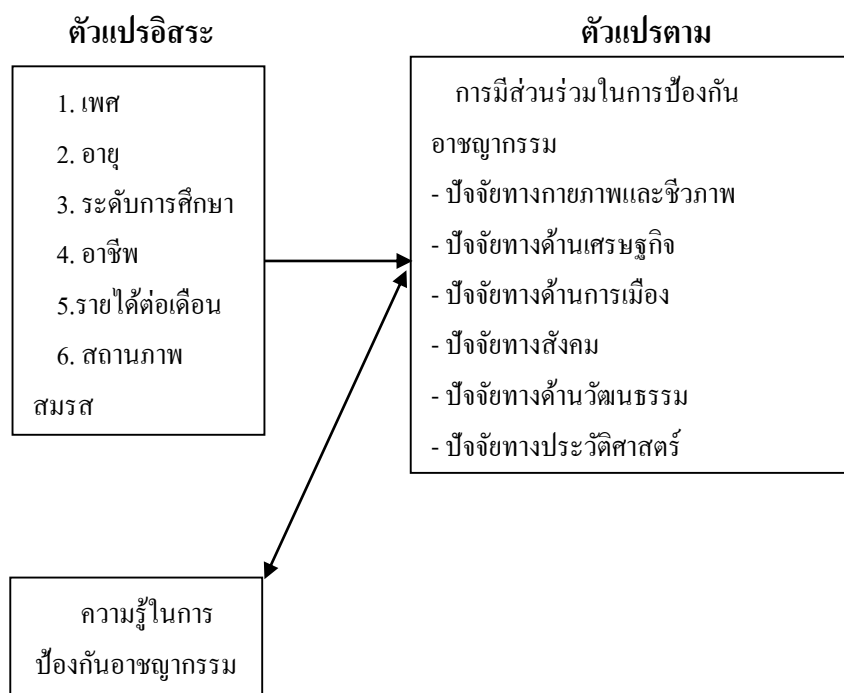
ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษา การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 38,320 คน (เทศบาลนครหาดใหญ่ ,2562) ในช่วงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2563

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อเป็นแนวทางในการกระตุ้นและส่งเสริมให้ประชาชนในเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการเรียนรู้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
3. ผู้วิจัยท่านอื่นสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
4. สามารถนำความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในการป้องกันอาชญากรรมกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของประชาชน เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน
3. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน
4. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน
5. ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน
6. ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน
7. ความรู้ในการป้องกันอาชญากรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเทศบาลเมืองหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 27 ชุมชน ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 38,320 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และ สถานภาพสมรส

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนใน เทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเรื่องการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนใน เทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา
2. ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้อธิบายปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม และความรู้ในการป้องกันอาชญากรรม

3. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ใช้การทดสอบค่าที (t-test)
4. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Fisher's Least Significance Difference (LSD)
5. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product – Moment Correlation Coefficient) ใช้ทดสอบความสัมพันธ์ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมกับความรู้ในการป้องกันอาชญากรรม
Cohen and Uphoff (1988, p. p. 332) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไว้ดังนี้ สหสัมพันธ์ที่มีขนาดเล็ก หรือมีความสัมพันธ์กันน้อย ค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง -0.29 ถึง -0.10 หรือ 0.10 ถึง 0.29 ส่วนสหสัมพันธ์ที่มีขนาดปานกลาง หรือมีความสัมพันธ์กันปานกลาง ค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง -0.49 ถึง -0.30 หรือ 0.30 ถึง 0.49 และสหสัมพันธ์ที่มีขนาดใหญ่ หรือมีความสัมพันธ์กันสูงค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง -1.00 ถึง -0.50 หรือ 0.50 ถึง 1.00
6. ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. เพศ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 185 คน คิดเป็น ร้อยละ 57.1
2. อายุ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ มีอายุ 26–35 ปี มากที่สุด จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 28.4 รองลงมา มีอายุ 18–25 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 และน้อยที่สุดมี อายุ 56 ปีขึ้นไป จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 มีฐานของอายุอยู่ในช่วง 26-35 ปี
3. ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยม จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 35.8 รองลงมาระดับปริญญาตรี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 31.2 และน้อยที่สุดจบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 11 คน คิดเป็น ร้อยละ 3.3 มีฐานของระดับการศึกษาอยู่ในช่วง อนุปริญญา/ปวส.
4. อาชีพของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มากที่สุดประกอบอาชีพพนักงานเอกชน รับจ้างทั่วไป จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 รองลงมาคือ ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 24.7 และน้อยที่สุดคืออาชีพอื่น ๆ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3
5. รายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เกิน 15,000 บาท จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 45.7 รองลงมา มีรายได้ 15,001 – 25,000 บาท จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 38.6 และน้อยที่สุดมีรายได้ต่อเดือน 35,001 บาทขึ้นไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8 มีฐานของรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 15,001 –25,000 บาท
6. สถานภาพสมรส กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่ โสด 138 คน คิดเป็นร้อยละ 42.6

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

แสดงให้เห็นว่า เพศต่างกันมีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมไม่แตกต่างกัน เพราะในปัจจุบันการเกิดอาชญากรรมมีความหลากหลายและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น สามารถเกิดได้กับบุคคล ทุกเพศ ไม่ว่าจะเพศชาย หรือเพศหญิง ต่างมีโอกาสในการเรียนรู้การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมได้ รวมถึงปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญทางเรื่องเพศมากขึ้นกว่าในอดีต ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของเพศชายและเพศหญิงจึงไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรรมบุญ วัชรระวีกุล (2553) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลลูกแก อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี”

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อายุต่างกันมีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน เนื่องจากประชาชนที่มีอายุ 56 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มักอาศัยอยู่ในบริเวณบ้านพัก เป็นช่วงอายุที่อยู่ในวัยเกษียณ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังเป็นกลุ่มอายุที่เป็นเป้าหมายของอาชญากร จึงทำให้มีความระมัดระวังในการใช้ชีวิต ดูแลความปลอดภัยของทรัพย์สิน ได้ดีกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ดังนั้นอายุต่างกันก็ทำให้การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธรรมบุญ วัชรระวีกุล (2553) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลลูกแก อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี”

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แสดงให้เห็นว่า การศึกษาทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ส่งผลให้เกิดการให้ความสำคัญและความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยยกระดับให้เกิดการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม เพราะประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันทรัพย์สินทั้งด้านกายภาพและด้านสังคม จะเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นระดับการศึกษาจึงมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อังคณา เมืองแสน (2551) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของชุมชนเมืองพัทยา”

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน-รับจ้างทั่วไป รองลงมาประกอบอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว-ค้าขาย และน้อยที่สุดคือ อาชีพอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับอาชีพ ทั้งนี้เนื่องมาจากประชาชนที่มีอาชีพ ต่าง ๆ โดยปกติแล้วต้องระมัดระวังต่อการป้องกันอาชญากรรมในชีวิตและทรัพย์สินอยู่แล้ว ถึงแม้จะประกอบอาชีพต่างกัน แต่ความคิดเห็นในด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมก็ไม่แตกต่างกัน ส่งผลทำให้อาชีพไม่มีผลในการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรรมนุญ วัชรวลีกุล (2553) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลลูกแก อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี”

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมไม่แตกต่างกัน

แสดงให้เห็นว่า มีกลุ่มตัวอย่างของประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน ตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ รายได้ไม่เกิน 15,000 บาท มากที่สุด รองลงมา มีรายได้ 15,001-25,000 บาท และรายได้ 35,001 บาทขึ้นไป มีจำนวนน้อยที่สุด ถึงแม้จะมีเงินเดือนที่แตกต่างกันก็ไม่ได้ทำให้การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน เนื่องจากประชาชนมีความต้องการด้านความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สินเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ส่งผลทำให้รายได้ไม่มีผลในการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรรมนุญ วัชรวลีกุล (2553) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลลูกแก อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี”

สมมติฐานที่ 6 ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสมีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

จากผลการศึกษา พบว่า สถานภาพสมรสต่างกันไม่ได้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน เนื่องจากทั้งประชาชนที่มีสถานภาพ โสดหรือประชาชนที่มีสถานภาพสมรสก็ต่างต้องการความปลอดภัยทั้งตนเองและครอบครัวด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของแอ็ด ฤทธิธา (2552) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม กรณีศึกษา สถานีตำรวจภูธรเขานกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว”

สมมติฐานที่ 7 ความรู้ในการป้องกันอาชญากรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความรู้ในการป้องกันอาชญากรรมมีความสัมพันธ์กับการมี

ส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่ความสัมพันธ์ดังกล่าว ในทิศทางตรงข้าม และอยู่ในระดับต่ำ (-0.137)

แสดงให้เห็นว่าความรู้ในการป้องกันอาชญากรรมนั้นมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม กล่าวคือ ถึงแม้ว่าประชาชนมีความรู้ในการป้องกันอาชญากรรมอยู่ในระดับสูงก็ไม่ได้ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมอยู่ในระดับสูงด้วยเช่นกัน เนื่องจากประชาชนกลัวว่าจะได้รับผลกระทบต่อตนเองเพราะไม่มีความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม เช่น มีความกังวลในการเป็นพยานกลัวได้รับอันตรายจากการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมให้ประชาชน มีความเข้าใจ ตระหนักถึงผลดีในการเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมรวมทั้งให้ความรู้ความเข้าใจ ในประโยชน์ในการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับนักวิจัยท่านใด

สรุปผลการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสมีการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สมมติฐานที่ 7 ความรู้ในการป้องกันอาชญากรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า ความรู้ในการป้องกันอาชญากรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานการณ์การก่อเหตุอาชญากรรม มีลักษณะการเกิดเหตุที่คงที่ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ดังนั้นการเพิ่มประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนให้ถึงระดับมาตรฐานนั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกันในทุก ๆ ภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน และประชาชนอันถือเป็นหัวใจสำคัญในการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม โดยผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐ ควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ กล่าวคือ ในภาคทฤษฎี คือการส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนให้เข้าใจต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมอย่างแท้จริง และภาคปฏิบัติ คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น จัดการฝึกอบรม ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมและสามารถแสดงความคิดเห็น ด้านการมีส่วนร่วมทั้งในด้านเชิงบวกและเชิงลบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในด้านอาชญากรรมที่ต้องถูกและนำมาต่อ ยอดให้กับการป้องกันอาชญากรรมเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน เนื่องจากประชาชนไม่มีความมั่นใจในประสิทธิภาพของระบบการทำงานของตำรวจเท่าที่ควร ส่งเสริมนโยบายและบทบาททำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยมุ่งเน้นให้มีอาสาสมัครตำรวจ อาสาสมัครประชาชน เพื่อเพิ่มทักษะและการปฏิบัติที่ถูกต้อง

3. สถาบันการศึกษา ควรส่งเสริมให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอาชญากรรมอย่างถูกต้อง เพื่อที่จะนำข้อมูลเหล่านั้นมาคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดกิจกรรมภายในชั้นเรียน การระดมกลุ่มคิดวิเคราะห์เหตุการณ์ความรุนแรงของอาชญากรรม เพื่อให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา มีความสนใจประเด็นทักษะความรู้ในการป้องกันอาชญากรรม อันจะส่งผลให้เกิดทักษะความรู้ในการป้องกันอาชญากรรมเบื้องต้น

4. สื่อมวลชน ควรนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างครบถ้วนถูกต้อง มีเหตุผล มีความน่าเชื่อถือ เป็นกลางปราศจากการบิดเบือน และไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของตำรวจ นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมที่ถูกต้อง

5. ประชาชน ควรให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของภาครัฐในด้านการป้องกันอาชญากรรม โดยเข้าร่วมพบปะพูดคุยประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม ทบทวนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางภาครัฐจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะประชาชนในเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เท่านั้นจึงไม่สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนทั้งหมดได้ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเป็นการศึกษาเปรียบเทียบประชาชนในส่วนอื่น ๆ ของประเทศ ซึ่งจะทำให้ความชัดเจนได้มากยิ่งขึ้น

2. การวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาตัวแปรอิสระอื่น ๆ นอกจากตัวแปรในงานวิจัยครั้งนี้เพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากขึ้น เช่น แรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ประสิทธิภาพเกี่ยวกับอาชญากรรม หรือประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ธรรมนูญ วัชรสวัสดิกุล. 2553. การมีส่วนร่วมในการป้องกัน อาชญากรรมของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบล
 ลูกแก อำเภอท่ามะกา จังหวัด กาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ
- ประเสริฐ เมฆมณี. 2517. ความร่วมมือระหว่างตำรวจกับประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม. วารสาร
 มหาดไทย.
- มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ. 2551. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขต
 รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรพนา จังหวัดอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,
 สาขาหลักสูตรและวิธีการสอน, บัณฑิตมหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรเดช จันทรศร. 2522. สาเหตุของอาชญากรรม-ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง. วารสารพัฒนาบริหาร
 ศาสตร์.
- วัลลภ รัฐนัตรานนท์. 2556. วิธีและเทคนิคในการวิจัยทางรัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
 สำนักพิมพ์สมาธรรม.
- ศิวฤทธิ พันธุระ. 2560. การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ ของ
 สถานีตำรวจภูธรเมืองชลบุรี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชา
 การบริหารงานยุติธรรมและสังคม คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สถานีตำรวจภูธรอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. 2563. สถิติคดีอาญา 5 กลุ่ม.
- Cohen, J. 1988. **Statistical Power Analysis for the behavioral sciences.** 2 nd ed. New jersey:
 Lawrence Erlbaum Associates.

ทัศนคติของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษาต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ โควิด-19 ในประเทศไทย

The Youth Attitude in the University toward COVID-19 Situation Solution in Thailand

ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร, ผศ.ดร.จิตภา ธิรศิริกุล¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาเรื่อง “ทัศนคติของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษาต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย” โดยทำการสำรวจข้อมูลระหว่างวันที่ 3 – 5 สิงหาคม 2563 ด้วยแบบสอบถาม จากนักศึกษาในสถาบันการศึกษาของรัฐ และเอกชนในเขตกรุงเทพและปริมณฑล รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,385 หน่วยตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบหลายขั้นตอน (Multi stage Random Sampling) ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมของทุกคำถามนั้นเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษามีทัศนคติต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย

Abstract

The research aimed to study the youth attitude in the university toward COVID-19 situation solution in Thailand, the university students in Bangkok and Metropolitans. It surveyed between on 3-5 August, 2020 by using questionnaires to collect the data from 1,385 students of public and private universities. It used multi stage random sampling technic. The result found that the overall of answers shows the attitude of university students accepted toward COVID-19 situation solution in Thailand.

คำสำคัญ

ทัศนคติของเยาวชน, นโยบายสาธารณะ, โควิด-19

Keyword

Youth Attitude, Public Policy, COVID-19

¹ ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร, ผศ.ดร.จิตภา ธิรศิริกุล, ดร.สกล สุขเสริมสงชัย, อ.ปิยะนันต์ จันทร์แจกห้ำ, อ.กฤตชัย จิตรักษ์, อ.วิเศษ อัครปัญญาชล, อ.กฤษณ์ ชาคิน้ำเพชร และอ.วัชรชัย วิวัฒน์คุณากร, ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “สิงห์สยามโพล” คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เยาวชนถือเป็นช่วงวัยที่เป็นก้าวอย่างที่สำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม โดยเฉพาะกลุ่มวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา ซึ่งทั้งอดีตและปัจจุบันถือเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองที่สำคัญ ดังที่พบว่า กลุ่มเยาวชนไทยจำนวนไม่น้อยต่างติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอยู่เสมอ

เมื่อปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ต่างๆ สามารถรับรู้ได้มากขึ้นในโลกสื่อสังคมออนไลน์ กอปรกับสื่ออื่นๆ ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ที่อยู่รอบตัวของเยาวชนล้วนทำให้ประเด็นหลากหลายที่เกิดขึ้นสามารถเข้าถึงจนสร้างการรับรู้ และก่อรูปทัศนคติในแง่มุมมองความแตกต่างของความคิดเห็นแก่เยาวชนได้ตลอดเวลาไปพร้อมกัน

ปัญหาสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ข้อมกลายมาเป็นประเด็นที่สร้างความสนใจและทุกเพศ ทุกวัย และทุกคนต้องเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ การให้ข้อมูลข่าวสารขององค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐทั้งวิธีป้องกันการแพร่ระบาด และการควบคุมการแพร่ระบาด ตลอดจนการบังคับใช้มาตรการต่างๆ ของภาครัฐกลายเป็นเรื่องที่เยาวชนต่างรับรู้ และจำเป็นต้องปฏิบัติตาม ซึ่งถือเป็นสถานการณ์ที่มีอิทธิพลทำให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหาของรัฐที่เกิดขึ้นและอาจมองเห็นคุณค่าของความสำเร็จในการดำเนินนโยบายต่างๆ ที่เป็นมาตรการที่หลากหลายนั้นในทิศทางที่เหมือนหรือแตกต่างกันได้

ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “สิงห์สยามโพล” คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม จึงมุ่งศึกษาความคิดเห็นของเยาวชน ซึ่งเป็นนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เรื่อง “ทัศนคติของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษาต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย” โดยทำการสำรวจข้อมูลระหว่างวันที่ 3 – 5 สิงหาคม 2563 ด้วยแบบสอบถาม จากนักศึกษาในสถาบันการศึกษาของรัฐ และเอกชนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,385 หน่วยตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบหลายขั้นตอน (Multi stage Random Sampling) โดยเบื้องต้นใช้วิธีการแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95.0 เพื่อเลือกพื้นที่ในการเก็บข้อมูลโดยแบ่งเป็น มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อเก็บข้อมูลจากนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม ผลสำรวจทัศนคติของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษาต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย โดยมุ่งหวังที่จะทราบถึงทัศนคติของเยาวชนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการนำเสนอต่อรัฐต่อการกำหนดแนวนโยบายหรือมาตรการการแก้ไขปัญหาโควิด-19 ที่สอดคล้องกับประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษาต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบถึงระดับทัศนคติของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษาต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย
2. ทราบถึงข้อมูลเพื่อใช้ในการนำเสนอต่อรัฐต่อการกำหนดแนวนโยบายหรือมาตรการการแก้ไขปัญหาโควิด-19 ที่สอดคล้องกับประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

วิธีการศึกษา

ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “สิงห์สยามโพล” คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม จึงมุ่งศึกษาความคิดเห็นของเยาวชน ซึ่งเป็นนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เรื่อง “ทัศนคติของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษาต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย” โดยทำการสำรวจข้อมูลระหว่างวันที่ 3 – 5 สิงหาคม 2563 ด้วยแบบสอบถาม จากนักศึกษาในสถาบันการศึกษาของรัฐ และเอกชนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,385 หน่วยตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบหลายขั้นตอน (Multi stage Random Sampling) โดยเบื้องต้นใช้วิธีการแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95.0 เพื่อเลือกพื้นที่ในการเก็บข้อมูลโดยแบ่งเป็น มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อเก็บข้อมูลจากนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม

ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษา เพศชาย จำนวน 572 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3 และเพศหญิง จำนวน 813 คน คิดเป็นร้อยละ 58.7

กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่อยู่ชั้น ปีที่ 3 จำนวน 390 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 รองลงมาได้แก่ ชั้นปีที่ 2, 1, 4 และ 5 โดยคิดเป็นร้อยละ 27.5, 23.6, 17.0 และ 3.8 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเกิดในกรุงเทพมหานคร จำนวน 470 คน คิดเป็นร้อยละ 33.9 รองลงมาได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกและภาคเหนือ จำนวน 274, 258, 142, 121 และ 120 โดยคิดเป็นร้อยละ 19.8, 18.6, 10.3, และ 8.7 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในมหาวิทยาลัยรัฐ จำนวน 532 คน คิดเป็นร้อยละ 38.4 รองลงไปได้แก่มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 441 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8 และ มหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 412 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์การร่วมกิจกรรมทางการเมือง จำนวน 1,031 คน คิดเป็นร้อยละ 74.4 และเคยมีประสบการณ์การร่วมกิจกรรมทางการเมือง จำนวน 354 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6

ข้อมูลทั่วไปประเด็นคำถามเกี่ยวกับนโยบายการแก้ไขปัญหาสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทย ประเด็นที่ 1 เห็นว่ามาตรการต่างๆ ของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาวิกฤติโควิด-19 ใด มีความสำคัญที่สุด

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า มาตรการสวมหน้ากาก/Face Shield/ล้างมือของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาวิกฤติโควิด-19 ใด มีความสำคัญที่สุด จำนวน 817 คน คิดเป็นร้อยละ 59.0 รองลงมาได้แก่ ปิด/จำกัดการเดินทางเข้าออกประเทศ และเว้นระยะห่างทางสังคม จำนวน 283 และ 138 คน คิดเป็นร้อยละ 20.4 และ 10.0

ประเด็นที่ 2 การสนับสนุนการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทุกนโยบายของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า มีการสนับสนุนบ้างในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทุกนโยบายของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา จำนวน 837 คน คิดเป็นร้อยละ 60.5 รองลงมาไม่สนับสนุนเลย จำนวน 323 คิดเป็นร้อยละ 23.3 และสนับสนุนทุกเรื่อง จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 16.2

ประเด็นที่ 3 ปัญหาหลักในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในไทย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ภาครัฐหะหลวมในการป้องกันเป็นปัญหาหลักในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในไทย จำนวน 605 คน คิดเป็นร้อยละ 43.7 รองลงมาได้แก่ การเปิดการเดินทางเข้าออกประเทศ จำนวน 303 คน คิดเป็นร้อยละ 21.9 และ ไม่มีวัคซีน/ยามาเชื้อโควิด จำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 20.6

ประเด็นที่ 4 พระราชกำหนดการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ยังคงมีความจำเป็นต่อการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในไทยอีกนานแค่ไหน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า พระราชกำหนดการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ไม่มีความจำเป็นอีกต่อไปในการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในไทย จำนวน 899 คน คิดเป็นร้อยละ 64.9 รองลงมา ได้แก่ ต่อทุก 1 เดือนต่อไป จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 และ ต่ออีกไม่เกิน 3 เดือนจำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8

ประเด็นที่ 5 ภายในสถานการณ์โควิดนั้น ประเด็นความมั่นคงปลอดภัยทางสังคม กับ สิทธิเสรีภาพของประชาชน สิ่งใดสำคัญกว่ากัน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า สิทธิเสรีภาพของประชาชนสำคัญกว่า จำนวน 752 คน คิดเป็นร้อยละ 54.3 และความมั่นคงปลอดภัยทางสังคมสำคัญกว่า 633 คน คิดเป็นร้อยละ 45.7

ประเด็นที่ 6 ความพึงพอใจต่อความสำเร็จของนโยบายการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ความพึงพอใจต่อความสำเร็จของนโยบายการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 อยู่ในระดับน้อย จำนวน 769 คน คิดเป็นร้อยละ 55.5 ส่วนรองลงมา ได้แก่ ระดับปานกลาง จำนวน 547 คน คิดเป็นร้อยละ 39.5 และระดับมาก จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0

ประเด็นที่ 7 การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการร่วมชุมนุมทางการเมือง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นปัญหาบ้างที่เป็นอุปสรรคต่อการร่วมชุมนุมทางการเมือง จำนวน 687 คน คิดเป็นร้อยละ 49.6 และไม่เป็นปัญหาเลย จำนวน 390 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 และเป็นปัญหาหลัก จำนวน 308 คน คิดเป็นร้อยละ 22.2

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 มาตรการต่างๆ ของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาวิกฤติโควิด-19 ใด มีความสำคัญที่สุดพบว่า

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า มาตรการสวมหน้ากาก/Face Shield/ล้างมือของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาวิกฤติโควิด-19 ใด มีความสำคัญที่สุด จำนวน 817 คน คิดเป็นร้อยละ 59.0 เนื่องจาก พฤติกรรมเหล่านี้ถือเป็นเรื่อง “วิถีการดำรงชีวิตปกติแบบใหม่ (New Normal)” ขณะที่ประเด็นรองลงมา ได้แก่ ปิด/จำกัดการเดินทางเข้าออกประเทศ จำนวน 283 คิดเป็นร้อยละ 20.4 เนื่องจากเป็นมาตรการที่กลุ่มตัวอย่างเกิดความเชื่อมั่นว่า สามารถลดต้นตอหรือจำกัดปัญหาการแพร่ระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการเว้นระยะห่างทางสังคม จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายของรัฐที่พยายามบรรณรงค์เรื่องนี้เป็นอย่างจริงจัง สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตปกติแบบใหม่ (New Normal) ในเรื่องอื่นๆ

ประเด็นที่ 2 นักศึกษานับสนุนการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทุกนโยบายของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา จำแนกตาม ภูมิภาคเกิด พบว่า

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกรุงเทพมหานครมีการสนับสนุนบ้างในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทุกนโยบายของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาจำนวนมากที่สุด จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 35.80 ส่วนภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ 153 และ 149 คน คิดเป็นร้อยละ 18.26 และ 17.78 ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการยอมรับนโยบายการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทุกนโยบายของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาในหลายด้าน เพราะยัง

เห็นว่าเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ และถือเป็นแนวโน้มของวิถีการดำรงชีวิตปกติแบบใหม่ (New Normal) ที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นในทางปฏิบัติ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า มีการสนับสนุนบ้างในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทุกคนนโยบายของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา จำนวน 837 คน คิดเป็นร้อยละ 60.5 รองลงมาไม่สนับสนุนเลย จำนวน 323 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 และสนับสนุนทุกเรื่อง จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 16.2 โดยกลุ่มมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏ ส่วนใหญ่มีการสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทุกคนนโยบายอยู่บ้างเท่าๆ กัน ซึ่งพบว่ากลุ่มที่ไม่สนับสนุนเลยของทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏมีจำนวนเพียง ร้อยละ 23.3 สะท้อนให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทุกคนนโยบายในทางปฏิบัติของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ยังคงได้รับการสนับสนุนจากเยาวชน เนื่องจากกระแสดูความสำคัญของการป้องกันการแพร่ระบาดของรัฐประสบความสำเร็จ อันเกิดจากการณรงค์ของรัฐ ซึ่งถือเป็นประเด็นที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จของรัฐในการสร้างความร่วมมือจากประชาชนในทุกๆ ระดับ ซึ่งรวมถึงในกลุ่มเยาวชนด้วย

นอกจากนี้เมื่อพิจารณากลุ่มตัวอย่างที่เคยมีประสบการณ์การร่วมกิจกรรมทางการเมือง จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 28.40 และไม่เคยมีประสบการณ์การร่วมกิจกรรมทางการเมือง จำนวน 600 คน คิดเป็นร้อยละ 71.60 สะท้อนให้เห็นว่า แม้การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีความสำคัญต่อเยาวชนกลุ่มหนึ่งแต่ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทุกคนนโยบายของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ก็ยังมีความสำคัญที่ไม่อาจจะละเลยไปได้ โดยมีสัดส่วนของกลุ่มที่มีทัศนคติกลางๆ จากทั้งผู้ที่เคยและไม่เคยมีประสบการณ์ทางการเมือง คือสนับสนุนบ้างและสนับสนุนทุกเรื่องมากกว่าร้อยละ 80

ประเด็นที่ 3 ปัญหาหลักในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในไทย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ภาครัฐหละหลวมในการป้องกันเป็นปัญหาหลักในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในไทย จำนวน 605 คน คิดเป็นร้อยละ 43.7 รองลงมาได้แก่ การเปิดการเดินทางเข้าออกประเทศ จำนวน 303 คน คิดเป็นร้อยละ 21.9 และ ไม่มีวัคซีน/ยาฆ่าเชื้อโควิด จำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 20.6 โดยสะท้อนให้เห็นว่า กระแสข่าวในกรณีของจังหวัดระยอง และข่าวอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในไทย ถือเป็นเรื่องที่เยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนี้ให้ความสนใจ และตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันยังจับตามองสถานการณ์ความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา จึงต่างมีดุลยพินิจเชิงทัศนคติในลักษณะเดียวกันว่า ภาครัฐหละหลวมในการป้องกันแก้ไขปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาด ดังนั้นจึงถือเป็นประเด็นที่ภาครัฐต้องตระหนักอย่างยิ่งกับการกำหนดมาตรการป้องกัน และการปฏิบัติตามมาตรการนั้นๆ อย่างเคร่งครัด เช่นเดียวกับกรณีการเปิดการเดินทางเข้าออกประเทศที่กลุ่มเยาวชนต่างตระหนักว่าเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาที่สำคัญในการป้องกันการแพร่ระบาดไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำ

ประเด็นที่ 4 พระราชกำหนดบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ยังคงมีความจำเป็นต่อ การควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในไทยอีกนานแค่ไหน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า พระราชกำหนดบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ไม่มีความจำเป็นอีกต่อไปในการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในไทย จำนวน 899 คน คิดเป็นร้อยละ 64.9 รองลงมา ได้แก่ ต่อทุก 1 เดือนต่อไป จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 และ ต่ออีกไม่เกิน 3 เดือนจำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่จากทุกภาค ทุกมหาวิทยาลัย และทั้งที่เคยมีและไม่เคยมีประสบการณ์การร่วมกิจกรรมทางการเมือง ต่างไม่เห็นความสำคัญของการประกาศใช้พระราชกำหนดบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 เพราะไม่มีความเชื่อมั่นว่า การประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวจะช่วยให้การแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดได้ดีขึ้น ซึ่งบางตัวอย่างพยายามอธิบายให้เห็นว่า การประกาศใช้พระราชกำหนดนี้เป็นผลจากประเด็นทางการเมืองมากกว่า

ประเด็นที่ 5 ภายในสถานการณ์โควิดนั้น ประเด็นความมั่นคงปลอดภัยทางสังคม กับ สิทธิเสรีภาพของประชาชน สิ่งใดสำคัญกว่ากัน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า สิทธิเสรีภาพของประชาชนสำคัญกว่า จำนวน 752 คน คิดเป็นร้อยละ 54.3 และความมั่นคงปลอดภัยทางสังคมสำคัญกว่า 633 คน คิดเป็นร้อยละ 45.7 ซึ่งสะท้อนให้เห็นในภาพรวมว่า กลุ่มตัวอย่างต่างให้ความสำคัญกับทั้งประเด็นความมั่นคงปลอดภัยทางสังคม กับ สิทธิเสรีภาพของประชาชนว่ามีความสำคัญใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ประเด็นสิทธิเสรีภาพของประชาชนมีความสำคัญกว่าเล็กน้อยประมาณร้อยละ 8.6 ซึ่งเป็นข้อมูลบ่งชี้ให้เห็นว่า การกำหนดนโยบายรัฐที่เกี่ยวกับความมั่นคงใดๆ ก็ตาม รัฐยังต้องตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอยู่ตลอดเวลาจึงจะรักษาความมั่นใจและความเชื่อใจให้เกิดการสนับสนุนต่อการดำเนินนโยบายรัฐให้ประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังสะท้อนให้เห็นในภาพรวมว่า กลุ่มตัวอย่างต่างให้ความสำคัญกับทั้งประเด็นความมั่นคงปลอดภัยทางสังคม กับ สิทธิเสรีภาพของประชาชนว่ามีความสำคัญแตกต่างกันเมื่อจำแนกเป็นรายภาค กล่าวคือ ประเด็นสิทธิเสรีภาพของประชาชนมีความสำคัญกว่าความมั่นคงปลอดภัยทางสังคมในกรุงเทพมหานคร ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาคกลางเห็นว่า ประเด็นความมั่นคงปลอดภัยทางสังคมสำคัญกว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนเล็กน้อย

รวมทั้งเมื่อจำแนกตามมหาวิทยาลัย พบว่า ประเด็นสิทธิเสรีภาพของประชาชนมีความสำคัญกว่าความมั่นคงปลอดภัยทางสังคมในมหาวิทยาลัยรัฐและมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมหาวิทยาลัยเอกชนเห็นว่า ประเด็นความมั่นคงปลอดภัยทางสังคมสำคัญกว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนเล็กน้อย และเมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างทั้งที่เคยมีและไม่เคยมีประสบการณ์การร่วมกิจกรรมทางการเมืองต่างตระหนักว่า ประเด็นสิทธิเสรีภาพของประชาชนมีความสำคัญกว่าความมั่นคงปลอดภัยทางสังคม

ซึ่งการจำแนกข้อมูลทั้งหมดได้แก่ ภูมิภาค มหาวิทยาลัย และประสบการณ์การร่วมกิจกรรมทางการเมือง ต่างเป็นข้อมูลบ่งชี้ให้เห็นว่า การกำหนดนโยบายรัฐที่เกี่ยวกับความมั่นคงใดๆ ก็ตาม รัฐยังต้อง

ตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอยู่ตลอดเวลาจึงจะรักษาความมั่นใจและความเชื่อใจให้เกิดการสนับสนุนต่อการดำเนินนโยบายรัฐให้ประสบความสำเร็จ

ประเด็นที่ 6 ความพึงพอใจต่อความสำเร็จของนโยบายการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ความพึงพอใจต่อความสำเร็จของนโยบายการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 อยู่ในระดับน้อย จำนวน 769 คน คิดเป็นร้อยละ 55.5 ส่วนรองลงมา ได้แก่ ระดับปานกลาง จำนวน 547 คน คิดเป็นร้อยละ 39.5 และระดับมาก จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างต่างตระหนักว่า ความสำเร็จของนโยบายนั้นอยู่ในระดับต่ำกว่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากมีข่าวที่กระตุ้นให้เกิดความตระหนักถึงการแพร่ระบาดในรอบสองอันเกิดจากความหละหวมของภาครัฐเป็นระยะๆ

ประเด็นเรื่อง ความพึงพอใจต่อความสำเร็จของนโยบายการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

พบว่า เยาวชนที่มีระดับชั้นปริญญาตรี และมหาวิทยาลัยที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจต่อความสำเร็จของนโยบายการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($F=7.316, Sig.=.001, F=10.726, Sig.=.000$) ยกเว้น เพศ ภูมิภาค และประสบการณ์การร่วมกิจกรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจต่อความสำเร็จของนโยบายการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($t=1.192, Sig.=.234, F=.772, Sig.=.462, t=1.781, Sig.=.075$)

เมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามชั้นปีกับความพึงพอใจต่อความสำเร็จของนโยบายการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อความสำเร็จของนโยบายการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาแตกต่างกันกับชั้นปีอื่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยยังมองเห็นภาพการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ดี ขณะที่ชั้นปีที่สูงขึ้นต่างมองเห็นว่า การแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชายังไม่อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจนัก

เมื่อจำแนกตามมหาวิทยาลัยกับความพึงพอใจต่อความสำเร็จของนโยบายการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า มหาวิทยาลัยรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏ ต่างมีความพึงพอใจต่อความสำเร็จของนโยบายการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาแตกต่างกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ต่างมหาวิทยาลัยกันยังยอมรับภาพความสำเร็จของการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ต่างกัน

ประเด็นที่ 7 การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการร่วมชุมนุมทางการเมือง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นปัญหาบ้างที่เป็นอุปสรรคต่อการร่วมชุมนุมทางการเมือง จำนวน 687 คน คิดเป็นร้อยละ 49.6 และไม่เป็นปัญหาเลย จำนวน 390 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 และเป็นปัญหาหลัก จำนวน 308 คน คิดเป็นร้อยละ 22.2 สะท้อนให้เห็นว่า การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ยังไม่ใช่ปัญหาหลักที่ต้องพึงระวังมากนักต่อกลุ่มตัวอย่างเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้สิทธิเสรีภาพในการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง

ประเด็นเรื่อง การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการร่วมชุมนุมทางการเมือง

พบว่า *เยาวชนที่มีระดับชั้นปริญญาตรี ภูมิลำเนาเกิด มหาวิทยาลัยที่แตกต่างกันมีความเห็นต่อการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการร่วมชุมนุมทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($F=7.776, Sig.=.000, F=6.278, Sig.=.002, Sig.=.001, F=7.521$)* ยกเว้น เพศ และประสบการณ์การร่วมกิจกรรมทางการเมือง ที่แตกต่างกันมีความเห็นต่อการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการร่วมชุมนุมทางการเมืองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($t=-.319, Sig.=.997, F=2.380, Sig.=.093$)

เมื่อจำแนกตามชั้นปีกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการร่วมชุมนุมทางการเมือง สะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีตระหนักถึงความเสี่ยงในการร่วมชุมนุมทางการเมืองขณะที่มีการแพร่ระบาดสูงกระทันหันแตกต่างจากนักศึกษาชั้นปีอื่นๆ

ส่วนการจำแนกตามภูมิภาคกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 นั้นเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการร่วมชุมนุมทางการเมือง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่างมีความตระหนักว่า การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองจะเกิดความเสี่ยงจากการแพร่ระบาดอยู่บ้างก็ตาม แต่การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองก็มีความสำคัญไม่น้อย จึงมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างภาคอื่นๆ ไม่มากนัก

และเมื่อจำแนกตามมหาวิทยาลัยกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการร่วมชุมนุมทางการเมือง พบว่า กลุ่มตัวอย่างของมหาวิทยาลัยรัฐมีความแตกต่างกับมหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่มองเห็นใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยราชภัฏว่า การแพร่ระบาดนั้นเป็นปัญหาบ้างต่อการร่วมชุมนุมทางการเมือง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากพร้อมที่จะเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองตลอดเวลาแม้ว่าจะมีข่าวการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ก็ตาม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. เยาวชนมีทัศนคติถึงวิธีการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ว่า ประเด็นที่สำคัญนอกเหนือจากการป้องกันตนเองตามมาตรการต่างๆ ที่มีการณรงค์แล้วนั้น การจำกัดการเข้าออกประเทศถือเป็นสิ่งที่เยาวชนยอมรับได้ โดยรัฐต้องไม่หละหลวมจนเป็นเหตุให้เกิดการแพร่ระบาดซ้ำ
2. เยาวชนเห็นว่า นโยบายการแก้ไขปัญหสถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทยนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จจนเป็นที่พอใจมากนัก แต่ก็ยังยอมรับปฏิบัติตามมาตรการต่างอยู่บ้าง
3. เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิเสรีภาพในทางการเมืองมากกว่าความสำคัญของความมั่นคงทางสังคม ประเด็นเรื่องการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ไม่ใช่ประเด็นที่เป็นอุปสรรคต่อการแสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพทางการเมือง
4. เยาวชนมีความพร้อมในการร่วมชุมนุมทางการเมืองตลอดเวลา เนื่องจากข้อจำกัดของการแพร่ระบาดถือเป็นเพียงอุปสรรคเล็กน้อย หรือแม้มีความสำคัญแต่ก็สามารถป้องกันได้ด้วยวิธีการต่างๆ
5. เยาวชนเห็นว่าการประกาศใช้พระราชกำหนดบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 อย่างต่อเนื่องในระยะยาวย่อมเป็นผลเสียต่อการสร้างการยอมรับในมาตรการหรือเหตุผลในการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19
6. การกำหนดนโยบายรัฐในประเด็นความมั่นคงทางการเมืองและสังคมจำเป็นต้องมีความระมัดระวังอย่างมากที่จะต้องตระหนักถึงประเด็นสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพราะเยาวชนมองเห็นความสำคัญของสิทธิเสรีภาพในทางการเมือง จึงมีแนวโน้มที่กล้าท้าทายมาตรการต่างๆ หรือขัดขืนในการปฏิบัติตามกับนโยบายรัฐนั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

- วรเดช จันทรศร. (2552). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. (2554). นโยบายสาธารณะ. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ ชำรงชัญวงศ์. (2555). นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ. (พิมพ์ ครั้งที่ 25). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- สมพร เพ็ญจันทร์. (2552). นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: บริษัท ออน อาร์ตครีเอชั่น จำกัด.

บทวิเคราะห์เบื้องต้นของการศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการพัฒนาต่อยอดในพื้นที่
ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว

Analysis of A Preliminary Study to The Community Potential for Future
Developments of Wang Mai Subdistrict, Wang Somboon District in
Sa Kaeo Province, Thailand

วุฒิวัดน์ อนันต์พุฒิเมธ (Vutthiwat Ananputthimet)¹

ชัยวุฒิ เทโพธิ์ (Chaiwut Thepho)²

ฉัตรชัย เสนขวัญแก้ว (Chatchai Senkwankaew)³

วาราวุฒิ คำพานุช (Warawut Kumpanuch)⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่เบื้องต้นของพื้นที่ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว และนำผลการวิเคราะห์ศักยภาพมาส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพของชุมชน สร้างสรรค์ พัฒนา และต่อยอด เพื่อให้ชุมชนมีแนวทางการพัฒนาอย่างมีทิศทางในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพในพื้นที่ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว มีสมุนไพรมะเขือเทศอินทรีที่มีคุณภาพและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง แต่ทั้งนี้ยังถูกละเลยและมองข้ามถึงคุณค่าที่จะให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชนในระยะยาว มากไปกว่านั้นพืชสมุนไพรมะเขือเทศอินทรีในพื้นที่กลับถูกนำไปพัฒนา สร้างสรรค์และต่อยอดเพิ่มมูลค่าให้กับพื้นที่อื่น ส่งผลให้พื้นที่ชุมชนแห่งนี้สูญเสียรายได้จากพืชสมุนไพรมะเขือเทศอินทรีอย่างยิ่งยวด ดังนั้นข้อเสนอแนะในการพัฒนาและต่อยอด ดังนี้ 1) ควรจัดตั้งกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรมะเขือเทศอินทรี 2) ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน และ 3) ส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงสมุนไพรมะเขือเทศอินทรี

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

² อาจารย์ (ดร.) ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁴ อาจารย์นักพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Abstract

The study is a preliminary investigation for the community's embedded potential taken a case study on Wang Mai Subdistrict, Wang Somboon District in Sa Kaeo Province, Thailand. The community-based research method is employed for understanding the social capital in the community and its potential for future development. The finding is that the area of arable land in economic crop production has contributed to a large proportion of community income. Even though the Wang Mai sub-district economic potential is the quality and well-known area of arable land in organic herbal farming, this dominant aspect is still being ignored and overlooked in the long-term benefits of economic and community development. More importantly, local community resources have lifted behind, underdeveloped, not created value-added benefits to the local people themselves, but others; thus, the community has lost a great deal of revenue from organic herbal farming. Therefore, suggestions for future development and extension are as follows: 1) a community enterprise of the organic herbal farmer should be established; 2) it is vital organizing a public and private network of cooperation for local development; 3) the creative economy as such organic herbal farming tourism and agriculture should be promoted. The study is applicable as lesson learnt to promote and enhance the potential of the community appropriated direction suitable for local development and entities.

คำสำคัญ

สมุนไพรรักษาอินทรีย์, ตำบลวังใหม่, จังหวัดสระแก้ว

Keywords

Organic Herb Village, Wang Mai Subdistrict, Sa Kaeo Province.

บทนำ

ช่วงเวลาแห่งการปฏิรูปประเทศไทยนั้น มีพลวัตของการพัฒนาที่สูงและเคลื่อนตัวไปเร็วมากนั้นเพราะทุกคนต่างอยากเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างทันท่วงที ในกระแสการพัฒนาของโลกที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่เติบโตอย่างสมดุลและการพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ประเทศไทยเป็นประเทศที่กล่าวได้ว่ามีความโชคดีในตัวเองอยู่หลายประการ ทั้งลักษณะทางภูมิศาสตร์ และลักษณะของการปกครองและอำนาจอธิปไตยรวมไปถึงเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางศาสนาและชาติพันธุ์ ประการที่สำคัญที่สุดคือเป็นแผ่นดินที่มีพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่คงไว้ด้วยทศพิธราชธรรม และให้หลักปรัชญาที่มีคุณค่าที่สุดกับการดำเนินชีวิตที่เรียกว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy)

อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมาได้ทิ้งช่องว่างของการเจริญเติบโตเป็นอย่างมาก ทั้งปัญหาช่องว่างทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำของประชาชนในประเทศ ปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาสังคม อีกทั้งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก็ไม่ได้ทำให้ประเทศก้าวไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างที่มุ่งหวังไว้ ยังคงไว้ด้วยปัญหาที่ประเทศต้องพึ่งพาโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากต่างประเทศมากกว่าภายในประเทศ ประการสำคัญที่สุดของการพัฒนาที่จะเติบโตไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนนั้น มีบทพิสูจน์ในประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ นั่นคือการพัฒนาที่ก้าวไปพร้อมกับข้อมูลและความรู้ ที่จะสร้างการเจริญเติบโตจากนวัตกรรมที่มุ่งเน้นคุณค่าจากปัญญา (Knowledge base) มากกว่ามูลค่าจากผลผลิตจากทรัพยากรธรรมชาติทั่วไป (Resource base) ซึ่งได้พิสูจน์มาแล้วในประเทศที่เดินและก้าวไปพร้อมๆ กับประเทศไทยมาตลอดทศวรรษที่ 19 อาทิเช่นประเทศเกาหลีใต้ ที่กลายเป็นประเทศที่พัฒนาด้วยนวัตกรรมและมุ่งค้ำไปด้วยทรัพย์สินทางปัญญา ในการสร้างข้อมูลและความรู้นั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการแสวงหาความรู้ใหม่ด้วยเครื่องมือที่ชื่อว่า การวิจัย (Research) กล่าวได้ว่าประเทศไทยมีการลงทุนด้านการวิจัยต่ำกว่าประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นอย่างมาก ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 จนถึงปัจจุบัน การลงทุนด้านการวิจัยของประเทศไทยไม่ถึง 1% ของ GDP ประเทศ ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยมีการลงทุนด้านการวิจัยเพียง 0.48% ต่อ GDP ประเทศ และเป็นเงินลงทุนที่มาจากภาครัฐถึง 46% เมื่อเทียบกับประเทศเกาหลีใต้ที่มีการลงทุนด้านการวิจัยสูงกว่า 4% ของ GDP ประเทศและเป็นการลงทุนที่มาจากภาคเอกชนถึง 70% (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2560) อีกทั้งการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา ส่วนใหญ่ก็มีเป้าหมายที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการมากกว่าการสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อการพัฒนาประเทศ

ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่ลงทุนกับการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่มากกว่าประเทศที่พัฒนาบางประเทศ ดังนั้นจึงไม่น่าประหลาดใจที่สังคมจะพากันตั้งคำถามว่า หากลงทุนเพื่อการวิจัยเพิ่มขึ้นแล้วผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะมีผลกระทบอย่างไรต่อการพัฒนาสังคมและการพัฒนาประเทศขอคำถามว่า จะทำ

อย่างไรให้การพัฒนามีทิศทางไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนนั้น จะต้องใช้ความรู้และข้อมูลใดนำทาง และข้อมูลและความรู้นั้นจะมาจากที่ใด ใครเป็นคนผลิต จึงเป็นคำถามที่ต้องการคำตอบมากกว่าทศวรรษ มีความพยายามที่ทำให้สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งผลิตความรู้และกำลังคนที่สำคัญของประเทศ ในสถานการณ์ปัจจุบันก็พบว่า การผลิตความรู้ไม่ได้สอดคล้องกับการพัฒนา ความรู้ที่ได้หากไม่ใช่ความรู้ขั้นสูงเกินไป ก็เป็นความรู้ที่ล้าหลังจนนำมาใช้ประโยชน์ไม่ได้และไม่ทันต่อพลวัตของการพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้พยายามตอบโจทย์ในรูปแบบการพัฒนาวิจัยเพื่อใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาท้องถิ่นเชิงพื้นที่ โดยมีทั้งรูปแบบการวิจัยที่ให้ชาวบ้านเป็นนักวิจัยด้วยตนเอง ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือในการเสริมพลัง (Empower) เพื่อสร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชน โดยใช้ชื่อว่า งานวิจัยท้องถิ่น (Community based research: CBR) ขณะเดียวกันก็มีการสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อสร้างทางเลือกและทางออกให้กับปัญหาต่างๆ ของประเทศ ในด้านการเกษตร ด้านชุมชนและสังคม ด้านอุตสาหกรรม ด้านนโยบายสาธารณะ รวมกันเป็น รูปแบบงานวิจัยและพัฒนาโดยได้นำร่องพัฒนารูปแบบงานวิจัยใหม่ที่เรียกว่า งานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-based collaborative research for development: ABC research)

พื้นที่ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว เป็นหนึ่งในพื้นที่เป้าหมายตามทิศทางการพัฒนาของประเทศและนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตร ประชาชน ประมาณ 80% ประกอบเลี้ยง ปศุสัตว์, ทำไร่, ทำสวน, ทำนา และทำการเกษตรผสมผสาน อีก 20% รับจ้างทั่วไป และอื่นๆ (องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่, 2561) ดังนั้นประชาชนในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมปลูกพืชเศรษฐกิจของประเทศในการสร้างรายได้เป็นหลัก อย่างไรก็ตามศักยภาพในพื้นที่ไม่ใช้มีเพียงแค่พืชเศรษฐกิจดังกล่าวเท่านั้น แต่ศักยภาพเชิงพื้นที่ของพื้นที่ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว ยังมีทรัพยากรที่โดดเด่นที่จะช่วยส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพของชุมชนเพื่อช่วยสร้างสรรค์ พัฒนา และต่อยอด ตลอดจนหาแนวทางพัฒนาเพื่อให้พื้นที่แห่งนี้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นของตนเองได้อย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรมอีกด้วย

ปัญหาของการวิจัย

ศักยภาพเชิงพื้นที่ของพื้นที่ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว ที่จะช่วยส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพของชุมชนเพื่อช่วยสร้างสรรค์ พัฒนา และต่อยอด ตลอดจนหาแนวทางพัฒนาเพื่อให้พื้นที่แห่งนี้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นของตนเองได้อย่างยั่งยืนควรไปในทิศทางทางใดอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่เบื้องต้นของพื้นที่ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อนำผลการวิเคราะห์ศักยภาพมาส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพของชุมชน สร้างสรรค์ พัฒนา และต่อยอด เพื่อให้ชุมชนมีแนวทางการพัฒนาอย่างมีทิศทางในอนาคต

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-based collaborative research for development: ABC research) เป็นการขยายงานจากรากฐานที่เข้มแข็งระดับชุมชน

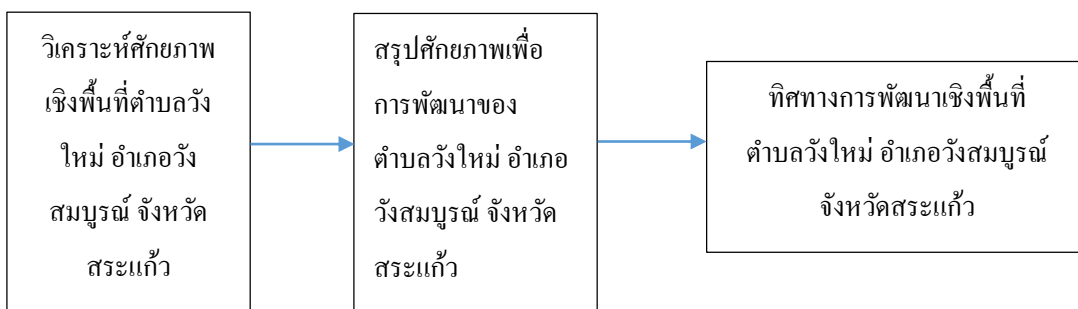
ขอบเขตด้านพื้นที่ การพัฒนาเชิงพื้นที่ระยะที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ศักยภาพและการพัฒนาพื้นที่ในตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว

ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยและพัฒนารุ่นนี้ใช้เวลาศึกษาและพัฒนาเชิงพื้นที่ในปีงบประมาณ 2563

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่เบื้องต้นของพื้นที่ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว
2. ผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพมาส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพของชุมชน สร้างสรรค์ พัฒนา และต่อยอด เพื่อให้ชุมชนมีแนวทางการพัฒนาอย่างมีทิศทางในอนาคต ยกกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นของตนเองได้อย่างยั่งยืนและขับเคลื่อนได้อย่างเป็นพลวัต (Dynamic)

กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การพัฒนาพื้นที่ในตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว สามารถพัฒนาได้หากวิเคราะห์ศักยภาพได้อย่างถูกต้องและนำชุมชนท้องถิ่นพัฒนาไปได้อย่างมีทิศทางและขับเคลื่อนโดยชุมชนท้องถิ่น

ทบทวนวรรณกรรม

การพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-based collaborative research for development: ABC research) เป็นการขยายงานจากรากฐานที่เข้มแข็งระดับชุมชน และนำประเด็นวิจัยที่สำคัญลงไปสร้างตัวแบบการขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่จริง และสามารถตอบโจทย์และทางออกของการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง ดังข้อค้นพบและหลักคิดที่พัฒนาขึ้น (สีลาภรณ์ บัวสาย, 2551) ดังนี้

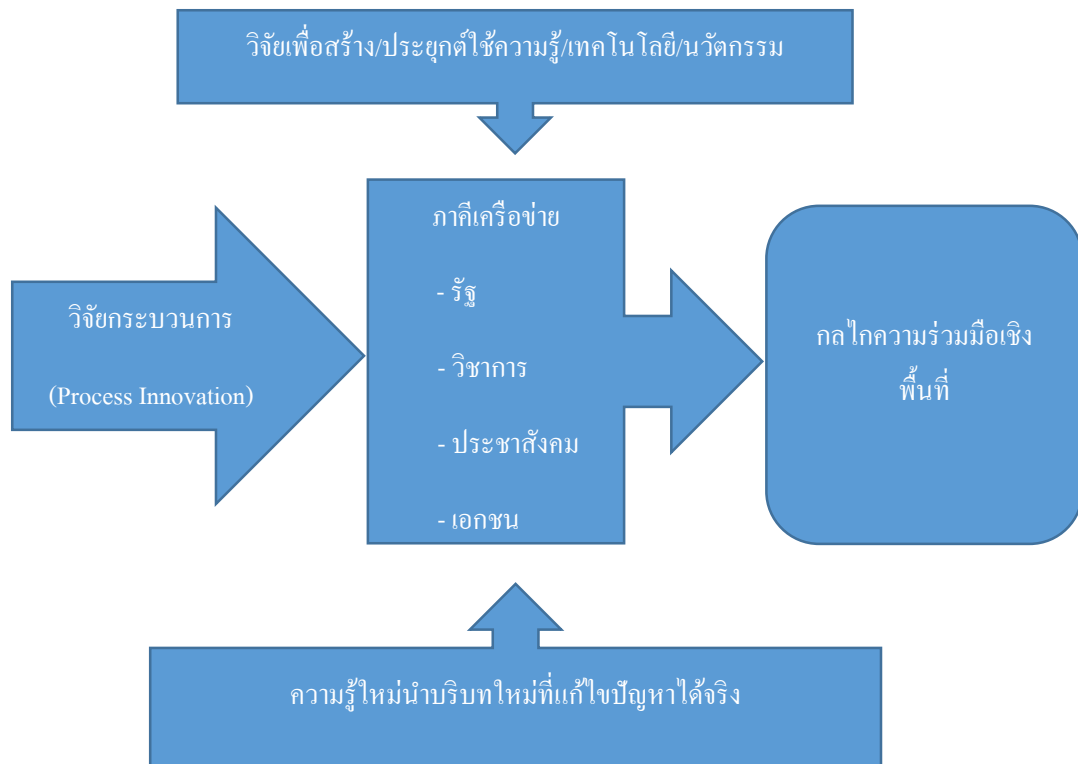
1) พื้นที่ (Area) ที่สำคัญของการพัฒนาประเทศคือ พื้นที่ระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดที่มีโครงสร้างการพัฒนารองรับการเจริญเติบโตอย่างแท้จริง ได้แก่ โครงสร้างการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน โครงการการผลิตกำลังคนและความรู้ โครงสร้างงบประมาณที่จัดสรรในพื้นที่ และโครงสร้างการปกครอง การพัฒนาเชิงพื้นที่ จึงเป็นทางออกที่จะสร้างการเจริญเติบโตที่สมดุลและยั่งยืน

2) การเจริญเติบโตของประเทศที่ทำให้ความเจริญกระจุกตัว เป็นการพัฒนาที่ไม่ใช้พื้นฐานของความรู้และข้อมูลในการพัฒนา ทำให้การลงทุนในการพัฒนาประเทศไม่ตอบโจทย์การยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ เกิดมาจากการขบถถึงปัญหาที่สำคัญของพื้นที่ ที่ไม่ส่งต่อไปสู่การตั้งแผนการและโครงการรองรับที่ตรงจุดและตรงเป้า ดังนั้น โจทย์วิจัยของงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ คือ โจทย์วิจัยสำคัญระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดที่มีผลกระทบต่อคนจำนวนมาก

3) ในการลงทุนเพื่อการพัฒนาของประเทศไทย จะผ่านช่องทางของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามหน้าที่ (Function) กว่า 94% จากงบประมาณ 2.575 ล้านล้านบาท ในปี พ.ศ. 2558 มีงบประมาณที่ไปถึงพื้นที่จังหวัดและกลุ่มจังหวัดโดยตรงเพียง 17,782 ล้านบาทเท่านั้น (พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ, 2558) แต่ละหน่วยงานก็มีหน้าที่และบทบาทที่มีความซ้อนทับกัน ขาดการบูรณาการ

งานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่จึงเป็นงานวิจัยที่เน้นกระบวนการ (Innovation process) เพื่อสร้างกลไกความร่วมมือ (Mechanism) ที่เป็นพื้นที่การทำงานร่วมกันของทุกภาคีการพัฒนา ทั้งภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน และที่สำคัญที่สุดคือภาคประชาสังคม โดยการสร้างทั้งพื้นที่ ดูแลอำนาจ แจกบทบาท และสร้างประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในระดับพื้นที่ที่สามารถบูรณาการงานของแต่ละหน่วยงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด การทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่จึงมีผลลัพธ์หนึ่งที่สำคัญคือ กลไกการพัฒนาเชิงพื้นที่นั่นเอง

คั้งนี้รูปแบบงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่จึงเป็นรูปแบบงานวิจัยที่เน้นการใช้การวิจัย เป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการการทำงานร่วมกันจนเกิดองค์ประกอบที่เรียกว่า กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่ แล้วใช้ประเด็นหรือโจทย์วิจัยที่สำคัญของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดมาร่วมมือใช้หรือสร้างองค์ความรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาสำคัญของพื้นที่นั่นเอง งานวิจัยรูปแบบนี้จึงเป็นงานวิจัยที่ทำทนายคำว่า วิจัย ที่คุ้นเคยในแวดวงวิชาการ อย่างไรก็ตาม กระบวนการวิจัยที่ก่อให้เกิดความร่วมมือจนนำไปสู่กลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่ เป็นทางออกของการพัฒนาประเทศที่ต้องกระจายอำนาจและบทบาทให้กับพื้นที่ หากกลไกที่เกิดขึ้นได้ร่วมมือกันสร้างความรู้/ประยุกต์ใช้ความรู้ ก็จะเกิดนวัตกรรมการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญของพื้นที่ เมื่อเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการแบ่งและดูแลอำนาจอย่างเหมาะสมก็จะเกิดคลื่นที่เป็นพลังในความร่วมมือที่จะแก้ไขปัญหาอื่นที่ใหญ่ขึ้น และร่วมมือกันจัดการกับทั้ง โอกาสใหม่และปัญหาใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเกิดการเจริญเติบโตของพื้นที่ในทั่วทุกจังหวัดและเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

รูปที่ 1 แผนภาพการสร้างความรู้ใหม่ในบริบทใหม่ที่แก้ไขปัญหาได้จริง

ที่มา: กิตติ สัจจาวัฒนา (2560).

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นลักษณะมุ่งเน้นเชิงพื้นที่ เป็นการวิจัยและพัฒนา (The Research and Development) เป็นลักษณะหนึ่งของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่ใช้กระบวนการศึกษาค้นคว้า

อย่างเป็นระบบมุ่งพัฒนาทางเลือก เพื่อใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น เพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) โดยมีกระบวนการและขั้นตอน ดังนี้

1. คณะผู้วิจัยได้เข้าไปสร้างความร่วมมือ (Collaboration) กับเครือข่าย (Network) ประชากร ทั้งในส่วนของอำเภอวังสมบูรณ์ ประกอบไปด้วย ปกครองอำเภอวังสมบูรณ์ พัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ ส่วนระดับท้องถิ่นประกอบไปด้วย ผู้บริหารทุกภาคส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ และในระดับท้องถิ่นที่ประกอบไปด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มต่างๆ ในชุมชน นอกจากนี้ยังมีส่วนภาคเอกชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว
2. ในการสร้างความร่วมมือ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อนำวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ศักยภาพ ที่เป็นไปได้สำหรับการพัฒนาของชุมชน
3. คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เป้าหมาย เพื่อพบปะพูดคุยกับชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อร่วมหาแนวทางการดำเนินงานร่วมกับชุมชน และแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) การสอบถามบุคคลในกลุ่มเพื่อให้ได้มาถึงความคิดเห็นถึงการตรวจสอบถึงปัญหา ความต้องการ และศักยภาพที่แท้จริงของพื้นที่
4. สรุปผลการวิเคราะห์เชิงพื้นที่เพื่อนำไปสู่การพัฒนาในเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผ่านการโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ ที่เหมาะสมกับทางเลือกในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น
5. การติดตาม (Follow-up) และประเมินผล(Post-assessment Reactions) ของการดำเนินโครงการพัฒนาเชิงพื้นที่ คูการสร้างสรรค์ พัฒนา และต่อยอด ตลอดจนหาแนวทางพัฒนาเพื่อให้พื้นที่แห่งนี้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นของตนเองได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

- 1) ศักยภาพเชิงพื้นที่เบื้องต้นของพื้นที่ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว
- ผลการวิจัยและองค์ความรู้ พบว่า พื้นที่ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว เป็นพื้นที่ที่รายล้อมไปด้วยธรรมชาติ เป็นพื้นที่ที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจของประเทศในการสร้างรายได้เป็นหลัก แต่ศักยภาพในพื้นที่ตำบลวังใหม่ยังมีสมุนไพรมะเขือเทศอินทรีย์ที่มีคุณภาพและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง แต่ทั้งนี้ยังถูกละเลยและมองข้ามถึงคุณค่าที่จะให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชนในระยะยาว ที่สำคัญทรัพยากรในพื้นที่กลับถูกนำไปพัฒนาสร้างสรรค์และต่อยอดเพิ่มมูลค่าให้กับพื้นที่อื่น ส่งผลให้พื้นที่ชุมชนแห่งนี้สูญเสียรายได้จากพืชสมุนไพรอินทรีย์อย่างยั่งยืน ด้วยจุดอ่อนของชุมชนที่ขาดหายไป มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงเข้ามายกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนและท้องถิ่น มุ่งเน้นพัฒนาเข้าไปช่วยส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านสมุนไพรอินทรีย์ สร้างสรรค์

พัฒนา และต่อยอด ตลอดจนหาแนวทางพัฒนาเพื่อให้พื้นที่แห่งนี้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นของตนเองได้อย่างยั่งยืน

2) การส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพของชุมชน สร้างสรรค์ พัฒนา และต่อยอด เพื่อให้ชุมชนมีแนวทางการพัฒนาอย่างมีทิศทางในอนาคต

คณะผู้วิจัยจากทางมหาวิทยาลัยฯ ได้วิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่เบื้องต้นของพื้นที่ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว สามารถสรุปได้ว่า ชุมชนขาดการส่งเสริมให้เกิดเป็นแนวทางและรูปธรรมในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ชุมชนขาดองค์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมุนไพรอินทรีย์ให้เป็นที่ยอมรับ ให้ได้มาตรฐานมีคุณภาพและสร้างมูลค่าเพิ่ม ดังนั้น คณะผู้วิจัยได้เริ่มการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมุนไพรอินทรีย์ให้การชุมชนในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อการส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพของชุมชน สร้างสรรค์ พัฒนา และต่อยอด เพื่อให้ชุมชนมีแนวทางการพัฒนาอย่างมีทิศทางในอนาคต

รูปที่ 2 การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมุนไพรอินทรีย์ ที่มา: คณะผู้วิจัย

2. ขาดแนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายสมุนไพรอินทรีย์

เมื่อคณะผู้วิจัยได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมุนไพรอินทรีย์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมุนไพรอินทรีย์ให้การชุมชนในพื้นที่แล้ว จึงได้นำกลุ่มชุมชนมาศึกษาการก่อตั้งกลุ่มชุมชนเพื่อพัฒนาให้เป็นกลุ่มเครือข่ายสมุนไพรอินทรีย์ ณ ทบพิตรสยาม 05 โครงการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ณ อำเภอคลองหาด ซึ่งเป็นกลุ่มชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการทำก่อตั้งกลุ่มชุมชนในพื้นที่ด้านสมุนไพรอินทรีย์ให้สามารถมีรายได้ มีเครือข่าย พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นของตนเองได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มชุมชนตำบลวังใหม่มีแนวทางการพัฒนากลุ่มสมุนไพรอินทรีย์

รูปที่ 3 การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายสมุนไพรงษตรอินทรีย์

โดยให้ ทบทีมสยาม 05 เป็นต้นแบบ (Model) ในการพัฒนา

ที่มา: คณะผู้วิจัย

3. ชุมชนการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้สมุนไพรงษตรอินทรีย์ในพื้นที่ของตนเอง

อย่างไรก็ตาม เมื่อทางคณะผู้วิจัยได้อบรมเชิงปฏิบัติเพื่อสร้างความเข้าใจทั้งในแง่ของความรู้เรื่องสมุนไพรงษตรและการสร้างกลุ่มเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืน การสร้างแหล่งเรียนรู้สมุนไพรงษตรอินทรีย์ในพื้นที่ชุมชน เป็นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญในอนาคต ทางคณะผู้วิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ สนับสนุนส่งเสริม โดยสร้างโรงเรียนตากสมุนไพรงษตรอินทรีย์ เป็นฐานแหล่งเรียนรู้สวนเกษตรสมุนไพรงษตรอินทรีย์ โดยใช้พื้นที่หมู่บ้านเขาน้อยพัฒนา หมู่ 12 เป็นพื้นที่นำร่องการพัฒนาชุมชนสมุนไพรงษตรอินทรีย์ ของตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งพื้นที่แห่งนี้ เป็นบ้านของคุณหมอวินัย สายเปลี่ยน ซึ่งท่านเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีภูมิปัญญาตกทอดจากบรรพบุรุษด้านสมุนไพรงษตรจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนาน ได้รับการยอมรับทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นเองและระดับประเทศ ซึ่ง จะเห็นได้จากการเข้ามาศึกษาดูงานจากหน่วยงานสาธารณสุขและสถาบันการศึกษาชั้นนำ ท่านได้อุเคราะห์ให้พื้นที่บ้านของท่านแห่งนี้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นฐานข้อมูลเชิงระบบด้านสมุนไพรงษตรอินทรีย์ทุกมิติในอนาคต

รูปที่ 4 โรงเรือนตากสมุนไพรพลังงานแสงอาทิตย์ แหล่งเรียนรู้นาร่องสวนสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ หมู่บ้านเขาน้อยพัฒนา หมู่ 12

ที่มา: คณะผู้วิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาต่อยอด

1. ควรจัดตั้งกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ เพื่อเป็นการสร้างเข้มแข็งให้กับชุมชน จะช่วยให้เกิดอาชีพและรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชน
2. ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน (ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์, 2542) เพื่อช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาด้านการผลิตสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ให้ได้คุณภาพและมาตรฐานสากล ซึ่งจะช่วยให้สมุนไพรเกษตรอินทรีย์ของตำบลวังใหม่สามารถก้าวไปสู่สากลได้อีกด้วย
3. ส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ โดยให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เชิงระบบ ไม่ว่าจะเป็นศูนย์การเรียนรู้ตำรายาแบบแผนโบราณและการปลูกพืชสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ ศูนย์ให้บริการด้านการรักษาแบบแผนโบราณ ศูนย์ให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านผู้ปลูกพืชสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ รวมไปถึงการเรียนรู้เรื่องการแปรรูปสมุนไพรเกษตรอินทรีย์เพื่อนำไปต่อยอดเชิงธุรกิจอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ สัจจาวัฒนา. (2560). บทความรับเชิญงานวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ รูปแบบงานวิจัยใหม่ที่ท้าทายกระบวนการทัศน์การวิจัยของประเทศไทย. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 9 (1), 3-7.
- ขนิษฐา กาญจนรังษิณนท์. (2542). *การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2560). *แนวโน้มค่าใช้จ่ายทางการวิจัยและพัฒนาของประเทศไทยและบุคลากรทางการวิจัยและพัฒนาของประเทศไทย*. เข้าถึงได้จาก http://www.nrct.go.th/%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%81.aspx#.WKm_e-aLTIV
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). *พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558*. เข้าถึงได้จาก http://library2.parliament.go.th/giventake/content_nla2557/law69-300957-1.pdf
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2563, 24 กันยายน). *การวิจัยและพัฒนา: บทบาทสำคัญสู่ความสำเร็จนวัตกรรม*. เข้าถึงได้จาก <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2560/hi2560-022.pdf>
- สีลาภรณ์ บัวสาย. (2551). *ABC งานวิจัยรูปแบบใหม่เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ ชุมบริหารงานวิจัยลำดับที่ 13*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่. (2561). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 – 2565) องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่*. งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล.

การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย

Integrity and Transparency Assessment in higher education institutions in Thailand

รศ.ดร.ชนทัต บุญรัตนกิตติภูมิ (Assoc. Prof. Dr. Chanathat Boonrattanakittibhum)¹

บทคัดย่อ

การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยประจำปีงบประมาณ ประจำปี 2563 แบ่งออกเป็น 10 ตัวชี้วัดได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ การใช้งบประมาณ การใช้อำนาจ การใช้ทรัพย์สินราชการ การแก้ไขปัญหาการทุจริต คุณภาพการดำเนินงาน ประสิทธิภาพการสื่อสาร การปรับปรุงระบบการทำงาน การเปิดเผยข้อมูลและการป้องกันทุจริต ผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยจำนวน 83 มหาวิทยาลัย มีภาพรวมของค่าคะแนนในการประเมินของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 86.46 มีค่าระดับ A และตัวชี้วัด ทั้ง 10 ด้านประกอบด้วย การปฏิบัติหน้าที่ 88.30 คะแนน การใช้งบประมาณ 80.47 คะแนน การใช้อำนาจ 84.95 คะแนน การใช้ทรัพย์สินของราชการ 80.41 คะแนน การแก้ไขปัญหาการทุจริต 80.32 คะแนน คุณภาพการดำเนินงาน 88.41 คะแนน ประสิทธิภาพการสื่อสาร 89.17 คะแนน การปรับปรุงการทำงาน 88.56 คะแนน การเปิดเผยข้อมูล 93.41 คะแนน และการป้องกันทุจริต 86.49 คะแนน ผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยในระดับ AA มีผลลัพธ์จำนวน 5 มหาวิทยาลัย ในระดับ A จำนวน 55 มหาวิทยาลัย ในระดับ B จำนวน 16 มหาวิทยาลัย และในระดับ C จำนวน 7 มหาวิทยาลัย

Abstract

The Evaluation of Integrity and transparency in higher education institutions in Thailand. The objective of this research to assessing the virtues and transparency of higher education institutions in Thailand for the fiscal year 2020. Troubleshooting fraud, operational quality, communication efficiency, system improvement

¹ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ภาควิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์และการจัดการธุรกิจ

Disclosure of Information and Fraud Prevention The results of the assessment of the integrity and transparency of the operation of 83 higher education institutions in Thailand an overview of the scores in the assessment of higher education institutions in Thailand. The average score was 86.46, the A level and the 10 indicators consisted of 88.30 performances, 80.47 points, 84.95 points, 80.4 points. 1 Rating 80.32 Performance Quality 88.41 Communication Performance 89.17 Improvement 88.56 Points Disclosure 93.41 And Fraud Prevention 86.49 5 AA universities In A-level, 55 universities In Level B, 16 universities and 7 C-levels

คำสำคัญ

คุณธรรม, ความโปร่งใส, สถาบันอุดมศึกษา

Keywords

Integrity, Transparency, Higher Education Institutions.

บทนำ

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยนั้น เริ่มขึ้นตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ก่อตั้งโรงเรียนกฎหมาย โรงเรียนแพทย์ โรงเรียนช่างไหม รวมถึงโรงเรียนมหาดเล็ก แต่ยังไม่สามารถให้การศึกษาถึงขั้นปริญญาได้ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงประดิษฐานโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นมหาวิทยาลัย และพระราชทานนามว่า "จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย ในปัจจุบัน การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือ สกอ. กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด 157 แห่งทั่วประเทศ (พ.ศ. 2553) โดยแบ่งเป็น สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ กลุ่มมหาวิทยาลัย 8 แห่ง กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 8 แห่ง กลุ่มสถาบัน 7 แห่ง (รวมสถาบันวิทยาลัยชุมชนแล้ว) สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐบาล กลุ่มในกำกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 25 แห่ง (รวมราชวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์แล้ว) กลุ่มในกำกับกรุงเทพมหานคร 1 แห่ง กลุ่มในกำกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 23 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาเอกชน 74 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีการจัดการศึกษาโดย มหาวิทยาลัย วิทยาลัย หรือ บัณฑิตวิทยาลัย ที่อาจจะไม่ได้อยู่ในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เช่น วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของ กระทรวงกลาโหม

นอกจากนี้โรงเรียนสาธิตก็ยังคงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาอีกด้วย (มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, <http://saranukromthai.or.th/>)

ตารางที่ 1 รูปแบบสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยรูปแบบสถาบันอุดมศึกษาของไทยนั้น มีหลากหลายชื่อเรียกขาน แต่หากเปรียบเทียบแล้วมีฐานะเดียวกันหากแตกต่างกันเฉพาะชื่อเรียกและตำแหน่งบริหารเท่านั้น

หน่วยงาน	ตำแหน่งหัวหน้าบริหาร	ตำแหน่งหัวหน้าวิชาการ	หมายเหตุ
มหาวิทยาลัย	อธิการบดี	นายกสภา มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่เปิดสอนใน หลักสูตรระดับปริญญาตรี โท เอก
สถาบัน	อธิการบดี/ผู้อำนวยการ สถาบัน	นายกสภาสถาบัน	สถาบัน มี ฐานะ เทียบ กับ มหาวิทยาลัย โดยมีศักดิ์ละสิทธิให้ ปริญญาบัตรตามกฎหมายเช่นกัน สถานศึกษาที่ใช้ชื่อ "สถาบัน" เช่น สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง, สถาบัน การอาชีวศึกษา 23 แห่ง
วิทยาลัย	อธิการบดี/ผู้อำนวยการ วิทยาลัย	นายกสภาวิทยาลัย	วิทยาลัย มีฐานะเทียบเท่ากับ สถาบัน, มหาวิทยาลัย โดยมีศักดิ์ ละสิทธิให้ปริญญาบัตรตาม กฎหมายเช่นกัน สถานศึกษาที่ใช้ ชื่อ "วิทยาลัย" เช่น วิทยาลัย พยาบาลกองทัพบก, วิทยาลัยดุสิต ธานี เป็นต้น โดยวิทยาลัยเหล่านี้มี ความเป็นเอกเทศ (ระวังสับสนกับ วิทยาลัยที่มีฐานะเป็นหน่วยงาน ของสถาบันอุดมศึกษาหรือเรียกว่า เทียบเท่า คณะวิชาหนึ่ง)

ที่มา : <https://th.wikipedia.org>

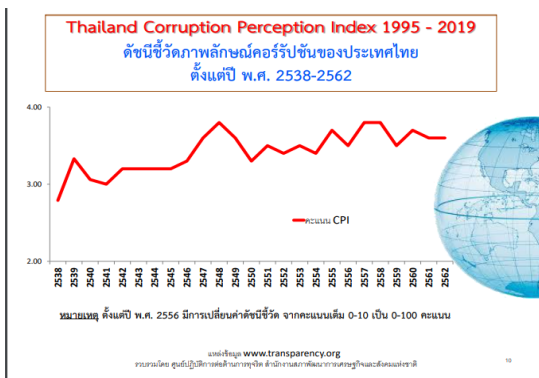
กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation) หรือ อว. เป็นหน่วยงานราชการส่วนกลางประเภทกระทรวงของไทย มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ การวิจัย และการสร้างสรรค์ นวัตกรรม เพื่อการพัฒนาประเทศให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม

กรรม เกิดจากการรวมหน่วยงานกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติเข้าด้วยกัน (<https://www.mhesi.go.th/home/>)

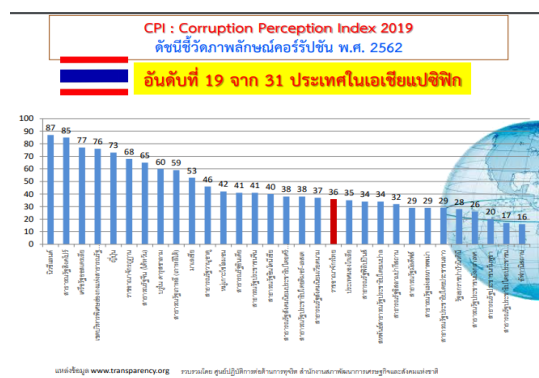
ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นแหล่งผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่น่าจะเป็นต้นแบบแห่งการสร้างมาตรฐานของความโปร่งใสและคุณธรรมได้ดีและมาตรฐานของเกณฑ์ตามที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนด จึงได้นำเสนอผลการประเมินการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยขึ้นที่จะส่งผลต่อความเชื่อมั่นผู้สังคมและเศรษฐกิจของประเทศชาติต่อไป

ความเป็นมาของการประเมิน

แนวคิดการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งได้กำหนดองค์ประกอบในการประเมินที่คำนึงถึงหลักธรรมาภิบาล จรรยาบรรณสากล และวัฒนธรรมของประเทศไทยเป็นหลัก รวมถึงข้อเท็จจริงของการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสาเหตุส่วนมากเกิดจากการดำเนินงานของระดับบุคคล หรือเกิดจากปัจจัยทางวัฒนธรรมขององค์กร หรือเกิดจากลักษณะงานที่เอื้อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันและการรับสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นวิธีการบริหารจัดการภายในองค์กรที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กร ให้กลายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภายในองค์กร โดยการสร้างความตระหนักถึงความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตภายในองค์กรของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ภายในองค์กรจะเป็นสิ่งที่ยากต่อการดำเนินงาน แต่เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องสร้างต้องทำให้เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่องค์กรที่มีคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงาน นำไปสู่การทำให้สังคม ชุมชน และประเทศ เกิดความตระหนักถึงภัยจากการทุจริตคอร์รัปชัน และเกิดแนวร่วมในการต่อต้านการทุจริต ไม่ยอมรับให้มีการทุจริตในสังคม ชุมชน โดยปฏิเสธการทุจริตคอร์รัปชันทุกรูปแบบ

ภาพที่ 1

ภาพที่ 2

ภาพที่ 3

ภาพที่ 1 ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538-2562

ภาพที่ 2 ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน พ.ศ. 2562 ประเทศไทยอันดับที่ 19 จาก 31 ประเทศในเอเชียแปซิฟิก

ภาพที่ 3 ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน พ.ศ. 2562 ประเทศไทยอันดับที่ 6 จาก 10 ประเทศในภูมิภาคอาเซียน

ที่มา: แหล่งข้อมูล www.transparency.org

ในปี 2019 Corruption Perceptions Index ของประเทศไทยอยู่ที่ลำดับอันดับโลก อันดับที่ 101 จากทั้งหมด 180 ประเทศ อันดับที่ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก อันดับที่ 19 จากทั้งหมด 31 ประเทศและมีระดับคะแนนอยู่ที่ อันดับที่ในภูมิภาคอาเซียน อันดับที่ 6 จากการจัดอันดับทั้งหมด 10 ประเทศ ดังภาพที่ 1- ภาพที่ 3

ปัญหาของการประเมิน

สถาบันอุดมศึกษานั้นเป็นแหล่งที่ผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ป้อนเข้าสู่ระบบแรงงานในการพัฒนาประเทศชาติ สังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ดี และมีคุณธรรม ความโปร่งใสของการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน ในทางกลับกันหากต้นแบบของสถาบันอุดมศึกษาเองยังเกิดสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชันอยู่ ย่อมส่งผลต่อการสร้างทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์ไปสร้างชาติได้ต่อไป จึงต้องทำการประเมินค่าคะแนนเพื่อจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าสู่กระบวนการประเมินจำนวน 83 แห่งว่าแต่ละแห่งนั้นจัดอยู่กลุ่มระดับใด

วัตถุประสงค์ของการประเมิน

เพื่อการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยประจำปีงบประมาณประจำปี 2563 แบ่งออกเป็น 10 ตัวชี้วัดได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ การใช้งบประมาณ การใช้อำนาจการใช้ทรัพย์สินราชการ การแก้ไขปัญหาการทุจริต คุณภาพการดำเนินงาน ประสิทธิภาพการสื่อสาร การปรับปรุงระบบการทำงาน การเปิดเผยข้อมูลและการป้องกันทุจริต

ขอบเขตการประเมิน

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย ประจำปีงบประมาณประจำปี 2563 แบ่งออกเป็น 10 ตัวชี้วัด ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ การใช้งบประมาณ การใช้อำนาจ การใช้ทรัพย์สินราชการ การแก้ไขปัญหาการทุจริต คุณภาพการดำเนินงาน ประสิทธิภาพการสื่อสาร การปรับปรุงระบบการทำงาน การเปิดเผยข้อมูลและการป้องกันทุจริต (ปปช, คู่มือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส, 2563)

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยมี 3 เครื่องมือ ได้แก่

2.1 แบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้เสียภายในในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดการปฏิบัติงาน การใช้งบประมาณ การใช้อำนาจ การใช้ทรัพย์สินของทางราชการ และการแก้ไขปัญหาการทุจริต โดยเก็บข้อมูลจากบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาที่ทำงานให้กับหน่วยงานมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี

2.2 แบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้เสียภายนอกในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดคุณภาพการดำเนินงานของหน่วยงาน ประสิทธิภาพการสื่อสารของหน่วยงาน และการปรับปรุงระบบการทำงานของหน่วยงาน โดยเก็บข้อมูลจากบุคคล นิติบุคคล บริษัทเอกชน หรือหน่วยงานของรัฐอื่นที่มารับบริการหรือมาติดต่อตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

2.3 แบบตรวจการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลและการป้องกันการทุจริตการเก็บรวบรวมข้อมูลจะเก็บข้อมูลจากเว็บไซต์ของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง **แบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้เสียภายใน (III) ตัวชี้วัด 1. การปฏิบัติหน้าที่ 2. การใช้งบประมาณ 3. การใช้อำนาจ 4. การใช้ทรัพย์สินของราชการ 5. การแก้ไขปัญหาการทุจริต**

กลุ่มมหาวิทยาลัยสังกัดสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 83 มหาวิทยาลัยประกอบด้วย 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ 4) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง 5) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 6) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 7) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร 8) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ 9) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร 10) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 11) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี 12) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 13) มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 14) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 15) มหาวิทยาลัยพะเยา 16) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 17) มหาวิทยาลัยขอนแก่น 18) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 19) มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 20) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 21) มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 22) มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 23) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 24) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 25) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ 26) มหาวิทยาลัย

เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี 27) มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ 28) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน 29) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 30) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 31) มหาวิทยาลัยบูรพา 32) มหาวิทยาลัยมหิดล 33) มหาวิทยาลัยศิลปากร 34) มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 35) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย 36) มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร 37) สถาบันการพยาบาลศรีสวรินทิรา สภากาชาดไทย 38) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 39) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ 40) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 41) มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด 42) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี 43) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา 44) มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี 45) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ 46) มหาวิทยาลัยทักษิณ 47) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 48) มหาวิทยาลัยสวนดุสิต 49) สถาบันวิทยาลัยชุมชน 50) มหาวิทยาลัยนครพนม 51) มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ 52) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 53) มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต 54) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 55) มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี 56) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 57) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี 58) มหาวิทยาลัยรามคำแหง 59) สถาบันดนตรี กัลป์ยานิวัฒนา 60) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 61) มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม 62) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 63) มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 64) สถาบันเทคโนโลยีจิตรลดา 65) สถาบันกิตติพัฒนาบริหารศาสตร์ 66) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 67) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา 68) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ 69) มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 70) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 71) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก 72) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ 73) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ 74) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ 75) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 76) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 77) สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน 78) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ 79) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี 80) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 81) มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ 82) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และ 83) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง กำหนดขนาดตัวอย่างตามสัดส่วนจำนวนของบุคลากรภายในของสถาบันอุดมศึกษา ประชากร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน หมายถึง บุคลากรภายในสถาบันอุดมศึกษาที่ทำงานให้กับหน่วยงานมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี

แบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้เสียภายนอก (EIT) ตัวชี้วัด 6. คุณภาพการดำเนินงาน 7. ประสิทธิภาพการสื่อสาร 8. การปรับปรุงระบบการทำงาน

การเก็บรวบรวมสถาบันอุดมศึกษาการประชาสัมพันธ์รายละเอียดการเข้าระบบ ITAS (อยู่ในลักษณะ URL และ QR Code) แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกให้เข้าระบบและประเมินด้วยตนเอง ผ่านระบบ ITAS ผู้ประเมินจากสำนักงาน ป.ป.ช. จะคัดเลือกและจัดเก็บข้อมูลจากรายชื่อที่สถาบันอุดมศึกษานำส่งในระบบ ITAS

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดตัวอย่างตามศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษา กำหนด ซึ่งมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น ศักยภาพเชิงพื้นที่ รายได้ จำนวนประชากรและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ประชากร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก หมายถึง บุคคล นิติบุคคล บริษัทเอกชน หรือ หน่วยงานของรัฐอื่น
ที่มาใช้บริการหรือมาติดต่อตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

แบบตรวจการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ (OIT) ตัวชี้วัด 9. การเปิดเผยข้อมูล 10. การป้องกันการทุจริต

การเก็บรวบรวมสถาบันอุดมศึกษาตอบคำถามในระบบ ITAS จากนั้น ผู้ประเมินจากสำนักงาน ป.ป.ช. จะ
ตรวจสอบและให้คะแนนในระบบ ITAS

ประชากร หน่วยงาน หมายถึง องค์กร มหาวิทยาลัยในสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการประเมิน
ตารางที่ 1 แสดงสรุปจำนวนข้อคำถามแต่ละตัวชี้วัด

แบบ	น้ำหนัก	ตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดย่อย	จำนวนข้อคำถาม	
IIT	30		การปฏิบัติหน้าที่	-	6
			การใช้งบประมาณ	-	6
			ใช้อำนาจ	-	6
			การใช้ทรัพย์สินของราชการ	-	6
			การแก้ไขปัญหาการทุจริต	-	6
EIT	30		คุณภาพการดำเนินงาน	-	5
			ประสิทธิภาพการสื่อสาร	-	5
			การปรับปรุงการทำงาน	-	5
OIT	40	การเปิดเผยข้อมูล	ข้อมูลพื้นฐาน		9
			การบริหารงาน		8
			การบริหารเงินงบประมาณ		7
			การบริหารและพัฒนา		4
			ทรัพยากรบุคคล		
			การส่งเสริมความโปร่งใส		5
			การป้องกันการทุจริต		
การดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริต		8			
มาตรการภายในเพื่อป้องกันการทุจริต		7			

ที่มา: สำนักงาน ป.ป.ช. คู่มือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส, 2563

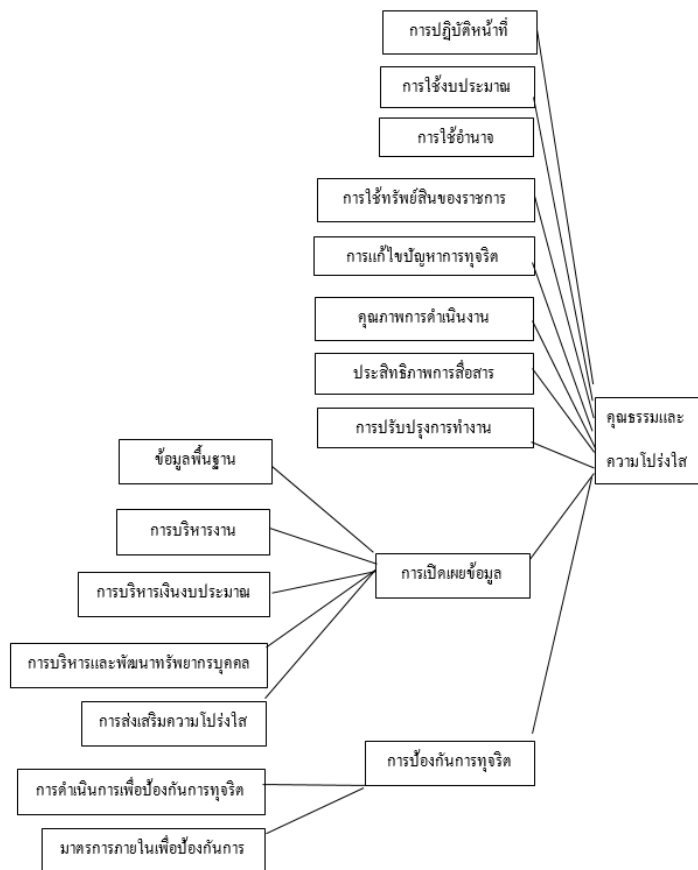
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาได้รับทราบระดับคุณธรรมและความโปร่งใสในสถาบันอุดมศึกษาทำให้เกิดตระหนักและให้ความสำคัญในการปฏิบัติในหน้าที่ตามหลักคุณธรรมและความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น

การประเมินที่มีจุดมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในสถาบันอุดมศึกษาโดยใช้แนวทางและเครื่องมือการประเมินตามที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือ สำนักงาน ป.ป.ช. กำหนด

กรอบแนวคิดการประเมิน

การประเมินมีเนื้อหาครอบคลุมหลายด้าน ซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณธรรม ความโปร่งใส และการทุจริต ทั้งที่มีลักษณะการทุจริตทางตรงและการทุจริตทางอ้อม รวมไปถึงบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานในการนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข ลดโอกาสหรือความเสี่ยงที่จะเกิดการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐ และส่งผลต่อการยกระดับคะแนน CPI ของประเทศไทยในระยะยาวได้โดยจำแนกออกเป็น 10 ตัวชี้วัด

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการประเมิน

สมมติฐานการประเมิน

สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยนั้นผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสจากการประเมินในปี 2563 ได้กำหนดค่าเป้าหมายของตัวชี้วัดให้หน่วยงานสถาบันอุดมศึกษาที่มีผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสผ่านเกณฑ์ (85 คะแนน) มีสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

ทบทวนวรรณกรรม

การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เป็นไปภายใต้แนวคิด “Open to Transparency” ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสที่มาจาก การ “เปิด” 2 ประการ คือ “เปิดเผยข้อมูล” ของหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้สาธารณชนได้รับทราบและสามารถ ตรวจสอบการดำเนินงานได้ และ “เปิดโอกาส” ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งเจ้าหน้าที่ ภายในหน่วยงาน และประชาชนผู้รับบริการหรือติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐ ได้เข้ามามีส่วนร่วมประเมินหรือ แสดงความเห็นต่อหน่วยงานภาครัฐผ่านการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสซึ่งการ “เปิด” ทั้ง 2 ประการ ข้างต้นนั้นจะช่วยส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐมีความโปร่งใสและนำไปสู่การต่อต้านการทุจริตและ ประพฤติมิชอบของทุกภาคส่วน

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 21 การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (พ.ศ.2561 – 2580) ในระยะแรกของแผนแม่บทฯ (พ.ศ. 2561 – 2565) ได้กำหนดค่าเป้าหมายของตัวชี้วัดให้หน่วยงาน ภาครัฐที่มีผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสผ่านเกณฑ์ (85 คะแนน) มีสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และแผนงานบูรณาการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบก็ได้กำหนดค่าเป้าหมายในปี พ.ศ. 2563 ให้ หน่วยงานภาครัฐมีผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสผ่านเกณฑ์มีสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50

ชนทัต บุญรัตนกิตติภูมิ. (2562). ประเมินผลด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของ หน่วยงานภาครัฐขององค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพรการประยุกต์ แนวคิดของการประเมินคุณธรรมการดำเนินงานขององค์การต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จ คือ องค์การ ต่อต้านการทุจริต จากสาธารณรัฐเกาหลีบูรณาการเข้ากับดัชนีวัดความโปร่งใสของสำนักงาน ป.ป.ช. โดยได้ กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และ ตั้งเคราะห์เป็นดัชนีหลักที่สำคัญและจำเป็นในการประเมิน โดยจำแนก ดัชนีเป็นตัวชี้วัด ตัวชี้วัดย่อย ประเด็นในการสำรวจ และแปลงไปสู่คำถามที่ใช้ในการสอบถามความคิดเห็นหรือรวบรวมจากข้อมูล เอกสาร/หลักฐานของหน่วยงานที่ทำการประเมินหน่วยงาน ผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสใน การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์ มีค่าคะแนน มีระดับผลการประเมินภาพรวมอยู่ ในระดับสูงมาก และมีค่าดัชนี 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความโปร่งใส ด้านความพร้อมรับผิด ด้านความ

ปลอดจากการทุจริตในการปฏิบัติงาน ด้านวัฒนธรรมคุณธรรมในองค์กร และด้านคุณธรรมการทำงานในหน่วยงาน

ชนทัต บุญรัตนกิตติภูมิ. (2563). การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ประจำปีงบประมาณประจำปี 2561 แบ่งออกเป็น 10 ตัวชี้วัด ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ การใช้งบประมาณ การใช้อำนาจ การใช้ทรัพย์สินราชการ การแก้ไขปัญหาการทุจริต คุณภาพการดำเนินงาน ประสิทธิภาพการสื่อสาร การปรับปรุงระบบการทำงาน การเปิดเผยข้อมูลและการป้องกันทุจริต หน่วยประเมินเป็นประเภท องค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวน 76 แห่ง เทศบาลนครจำนวน 30 แห่ง เทศบาลเมืองจำนวน 178 แห่ง เทศบาลตำบลจำนวน 2,233 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 5,333 แห่งและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษจำนวน 1 แห่งมีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 3 ชนิดได้แก่ 1) แบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้เสียภายใน เจ้าหน้าที่แบบประเมิน ร้อยละ 30 2) แบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้เสียภายนอก เจ้าหน้าที่แบบประเมิน ร้อยละ 30 และ 3) แบบตรวจการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะเจ้าหน้าที่แบบประเมิน ร้อยละ 40 เกณฑ์ระดับการประเมินผลเป็น 7 ระดับอาทิ AA, A, B, C, D, E และ F ภาพรวมระดับ AA จำนวน 12 แห่ง A จำนวน 545 แห่ง B จำนวน 1,427 แห่ง C จำนวน 1,660 แห่ง D จำนวน 1,455 แห่ง E จำนวน 656 แห่ง และ F จำนวน 2,099 แห่ง

Nordin, Takim and Nawawi (2012) ได้ศึกษาองค์ประกอบความโปร่งใสในพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม พบว่า การทุจริตได้แทรกซึมเข้าไปในภาคส่วนต่าง ๆ และกลวิธีที่ใช้ลดปัญหาการทุจริตคือ การใช้กลุ่มคนกลุ่มเล็กเพื่อแก้ไขปัญหาพร้อมกันเพื่อปรับปรุงระบบที่ไม่มีประสิทธิภาพตลอดจนกำจัดที่มาของการทุจริต พฤติกรรมมนุษย์ในการตระหนักและเห็นถึงข้อเสียของการทุจริตและประพฤตินิยมขบจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการต่อสู้กับการทุจริต

Dong and Torgler (2013) ศึกษาปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศจีน โดยศึกษาสาเหตุของการทุจริตในระดับจังหวัด ผลการศึกษาพบว่า เพศหญิงมีแนวโน้มการทุจริตที่ต่ำกว่าเพศชาย โดยปัญหาการทุจริตในประเทศจีนเกิดจากกฎข้อบังคับที่ไม่เข้มงวด ประชาชนมีจำนวนมากแต่ทรัพยากรจำกัด เป็นตัวแปรที่สำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาการทุจริตและประพฤตินิยมขบ หลายจังหวัดในประเทศจีน มีความพยายามร่วมมือกันต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิยมขบ โดยใช้การส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งทางด้านวิชาการและศีลธรรม และพบว่าการเปิดเผยข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ และการกระจายอำนาจการบริหารงานสามารถลดปัญหาการทุจริตได้

Justesen and Bjonskov (2014) ได้วิจัยศึกษาสาเหตุและผลของการทุจริตและประพฤตินิยมขบรวมทั้งปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นในทวีปแอฟริกา พบว่า การที่ประชาชนมีความยากจนเกิดจากการมีพฤติกรรมที่

ไม่เหมาะสม และผลการสำรวจยังแสดงให้เห็นว่าประชาชนที่ยากจนมีแนวโน้มที่จะติดสินบนกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐอีกด้วย

Petrou (2015) ศึกษาพบว่า การดำเนินงานในสายงานย่อยของหน่วยงานสนับสนุนสามารถช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงาน และลดแนวโน้มของการทุจริตและพฤติกรรมชอบได้วิธีการป้องกันการทุจริต และประพฤติมิชอบของการดำเนินงานในหน่วยงานภาครัฐบาลจะต้องเสริมสร้างระเบียบวินัยและปลูกฝังจริยธรรมอันดีและมีระบบการตรวจติดตามการดำเนินงานภายในจึงจะเป็นการป้องกันการทุจริตในการดำเนินงานได้

จากการทบทวนเอกสารและวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า หน่วยงานภาครัฐทั้งในประเทศและในประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานขององค์กรที่จะต้องเป็น เรื่องการดำเนินงานอย่างมีคุณธรรมและเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานให้มีความโปร่งใสเพราะหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการเป็นกลไกในการให้บริการประชาชนและพัฒนาประเทศ และจะเห็นได้ว่า การประคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินในหน่วยงานต่าง ๆ จะเป็นการประเมินเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานให้มีความโปร่งใส มีการปฏิบัติตามภารกิจอย่างเต็มความสามารถมีวัฒนธรรมคุณธรรมในองค์กรระบบการบริหารงานที่ยึดระบบคุณธรรมความโปร่งใสเน้นผลประโยชน์ส่วนร่วมและปลอดจากการทุจริตซึ่งองค์กรภาครัฐทุกแห่งสามารถปฏิบัติได้ตามนี้ จะส่งผลให้ประเทศมีภาพลักษณ์ที่ดี นำมาซึ่งความสุขของประชาชนและประเทศชาติมีการพัฒนาในทางที่ดีต่อไป

วิธีดำเนินการประเมิน

การประมวลผลคะแนน จะมีการคำนวณคะแนนทั้งรายตัวชี้วัด รายเครื่องมือ และคะแนนรวมตามลำดับ โดยมีขั้นตอนดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การประมวลผลคะแนน

คะแนน	แบบ IIT	แบบ EIT	แบบ OIT
คะแนนข้อคำถาม	คะแนนเฉลี่ยของข้อคำถามจากผู้ตอบทุกคน	คะแนนเฉลี่ยของข้อคำถามจากผู้ตอบทุกคน	คะแนนของข้อคำถาม
คะแนนตัวชี้วัดย่อย	-	-	คะแนนเฉลี่ยของทุกข้อคำถามในตัวชี้วัดย่อย
คะแนนตัวชี้วัด	คะแนนเฉลี่ยของทุกข้อคำถามในตัวชี้วัด		คะแนนเฉลี่ยของทุกตัวชี้วัดย่อยในตัวชี้วัด

คะแนน	แบบ IIT	แบบ EIT	แบบ OIT
คะแนนแบบสำรวจ	คะแนนเฉลี่ยของทุกตัวชี้วัดในแบบสำรวจ		คะแนนเฉลี่ยของทุกตัวชี้วัดในแบบสำรวจ
น้ำหนักแบบสำรวจ	ร้อยละ 30	ร้อยละ 30	ร้อยละ 40
คะแนนรวม	ผลรวมของคะแนนแบบสำรวจที่ถ่วงน้ำหนัก		

ที่มา: สำนักงาน ป.ป.ช. คู่มือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส, 2563

ตารางที่ 3 เกณฑ์ระดับผลการประเมินผล

คะแนน	ระดับ
95.00-100	AA
85.00-94.99	A
75.00-84.99	B
65.00-74.99	C
55.00-64.99	D
50.00-54.99	E
0-49.99	F

ที่มา: สำนักงาน ป.ป.ช. คู่มือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส, 2563

ภาพที่ 5 ขั้นตอนการประเมิน

ผลการประเมินและอภิปรายผล

ในการศึกษาเรื่อง ประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยจำนวน 83 มหาวิทยาลัย ในระดับ AA จำนวน 5 มหาวิทยาลัย ในระดับ A จำนวน 55 มหาวิทยาลัย ในระดับ B จำนวน 16 มหาวิทยาลัย ในระดับ C จำนวน 7 มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 ภาพรวมของค่าคะแนนในการประเมินของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ทั้ง 10 ด้าน

ตัวชี้วัด	คะแนน
การปฏิบัติหน้าที่	88.30
การใช้งบประมาณ	80.47
การใช้อำนาจ	84.95
การใช้ทรัพย์สินของราชการ	80.41
การแก้ไขปัญหาการทุจริต	80.32
คุณภาพการดำเนินงาน	88.41
ประสิทธิภาพการสื่อสาร	89.17
การปรับปรุงการทำงาน	88.56
การเปิดเผยข้อมูล	93.41
การป้องกันทุจริต	86.49
รวมเฉลี่ย	86.46
	A

จากตารางที่ 4 ภาพรวมของค่าคะแนนในการประเมินของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 86.46 มีค่าเท่ากับ A และตัวชี้วัดทั้ง 10 ด้านประกอบด้วย การปฏิบัติหน้าที่ 88.30 คะแนน การใช้งบประมาณ 80.47 คะแนน การใช้อำนาจ 84.95 คะแนน การใช้ทรัพย์สินของราชการ 80.41 คะแนน การแก้ไขปัญหาการทุจริต 80.32 คะแนน คุณภาพการดำเนินงาน 88.41 คะแนน ประสิทธิภาพการสื่อสาร 89.17 คะแนน การปรับปรุงการทำงาน 88.56 คะแนน การเปิดเผยข้อมูล 93.41 คะแนน และการป้องกันทุจริต 86.49 คะแนนดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

ผลการประเมินใน สถาบันอุดมศึกษา ในประเทศไทย	มหาวิทยาลัย	ร้อยละ
AA	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า คุณทหารลาดกระบังและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย	6.02
A	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม มหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยขอนแก่นมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัย กาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนสุนันทา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยราชภัฏ หมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สถาบันการพยาบาลศรีสวรินทิรา สภากาชาดไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย อลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัย	66.27

ผลการประเมินใน สถาบันอุดมศึกษา ในประเทศไทย		ร้อยละ
	สวนดุสิต สถาบันวิทยาลัยชุมชน มหาวิทยาลัยนครพนม มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ภูเก็ต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพ สตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพ พรรณี มหาวิทยาลัยรามคำแหง สถาบันดนตรีกัลยาณีวัฒนาและ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	
B	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สถาบันเทคโนโลยี จิตรลดา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยราช ภัฏมหาสารคาม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัย นราธิวาสราชนครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	19.28
C	สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง	8.43
รวม		100

ทั้งนี้ในระดับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่มีผลการประเมินระดับ AA (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช., 2563) นั้นมีจำนวนเปอร์เซ็นต์ค่อนข้างน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยในภาพรวมนั้นจะมี AA จำนวนน้อยเช่นกัน (ชณทัต บุญรัตนกิตติภูมิ, 2563, หน้า 227-238)

ข้อเสนอแนะ

ในระดับสถาบันการศึกษาชั้นระดับอุดมศึกษาที่มีการเรียนการสอนในระดับบัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิต ได้มีการประกาศวิสัยทัศน์ในด้านความซื่อสัตย์ โปร่งใสและตรวจสอบได้ที่เป็นมาตรฐาน ชี้นำให้กับทรัพยากรมนุษย์ที่จบจากร่วมมหาวิทยาลัยที่เป็นต้นแบบในการเป่าลอมผู้คนที่เป่ากำลังสำคัญ เพื่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืนนั้นเริ่มจากระบบการบริหารจัดการจากภายใน สถาบันการศึกษาจะพบว่าหลาย ๆ มหาวิทยาลัยที่ยังมีค่าคะแนนในการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส นั้นอยู่ในระดับ เกรด C และเกรด B ภาครัฐบาลอาจจัดสรรงบประมาณที่จะให้ในการพัฒนาเจริญเติบโตโดย อาจจะนำข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมาเป็นองค์ประกอบ ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. (2563). เข้าถึงได้ <https://www.mhesi.go.th/home/>
- ชนทัต บุญรัตนกิตติภูมิ. (2562). การบริหารจัดการด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์ อำเภอนาทม จังหวัดชุมพร. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 และนานาชาติ CreTech 2019 ครั้งที่ 3 June 19-21, 2019.ณ โรงแรมลอฟฟานเนีย ชุมพร. หน้า. 429-435.
- ชนทัต บุญรัตนกิตติภูมิ. (2563). การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 5 และนานาชาติ IAMBEST2020 ครั้งที่ 1 May 28-29, 2020.ณ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขต ชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร. หน้า. 227-238.
- ไทยพับลิก้า. (2558). บทบาทประชาสังคมกับการปลดล็อกคอร์รัปชัน(4): เปิดเครื่องมือด้านทุจริตซึ่งของ CSOs ไทย ตรวจสอบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ. [เข้าถึงเมื่อ/cited 2558 พฤษภาคม 25]. เข้าถึงได้จาก/ Available from: <http://www.thaipublica.org/2015/10/civil-society-organization-3/>
- พัชรา สินลอยมา. (2562). คู่มือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 สำหรับหน่วยงานกลุ่มเป้าหมายที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษารับผิดชอบการประเมิน(สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ/สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ). เข้าถึงเมื่อ / cited 2562 พฤษภาคม 25]. เข้าถึงได้จาก / Available from: http://www.stou.ac.th/main/news_manual.pdf.
- มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2562) เข้าถึงได้ <http://saranukromthai.or.th/>

- วิกิพีเดีย. (2562). รูปแบบสถาบันอุดมศึกษา วันที่สืบค้น 12 ธันวาคม พ.ศ. 2563 จาก <https://th.wikipedia.org>
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.). 2563. การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ: ITA 2563. [เข้าถึงเมื่อ/cited 2563 มกราคม 25]. เข้าถึงได้จาก/Available from: <http://www.smc.or.th/images/pdf/cg-6.pdf>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). ดัชนีวัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perception Index). [เข้าถึงเมื่อ/cited 2563 พฤษภาคม 25]. เข้าถึงได้จาก/Available from: https://www.nesdb.go.th/article_attach/article_file_20200127094731.pdf.
- Dong and Torgler (2013). Causes of corruption: Evidence from China. *China Economic Review* Volume 26, September 2013, Pages 152-169.
- Mogens K. Justesen and Christian Bjørnskov. (2014) Exploiting the Poor: Bureaucratic Corruption and Poverty in Africa. *World Development*, 2014, vol. 58, issue C, 106-115.
- Nordin, Takim and Nawawi (2012). Behavioural Factors of Corruption in the Construction Industry. Asia Pacific *International Conference on Environment-Behaviour Studies*. University of Westminster, London, UK, 4-6 September 2013.
- Petrou, P., Demerouti, E., & Schaufeli, W. B. (2015). Job crafting in changing organizations: Antecedents and implications for exhaustion and performance. *Journal of Occupational Health Psychology*, 20(4), 470–480. <https://doi.org/10.1037/a0039003>.

บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางคลอง สระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิภาส ทองสุทธิ¹

พระวรวิช โขคมหาโหร²

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาระดับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือครู พนักงานหรือลูกจ้าง ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 158 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 113 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติหาค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การทดสอบ t-test และ F-test ผลการศึกษาพบว่า

1) การวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการประหยัด ($\bar{X} = 4.28$) ด้านความมีเหตุผล ($\bar{X} = 3.89$) ความเมตตากรุณา ($\bar{X} = 3.88$) ด้านความเสียสละ ($\bar{X} = 3.79$) ด้านความอดสาหะ ($\bar{X} = 3.75$) ด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 3.45$) ด้านความสามัคคี ($\bar{X} = 3.41$) ด้านการรักษาระเบียบวินัย ($\bar{X} = 3.39$) ด้านความกตัญญูกตเวที ($\bar{X} = 3.33$) และด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.22$) ตามลำดับ

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

² นักศึกษาปริญญาโท, หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนครราชสีมา

2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตาม เพศ สถานภาพ และระดับการศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

Abstract

The education this time have the objective of the education is 1) For study Buddhist priest role in virtue development, morality, of school temple middle channel lotus pond student, amphur the Phra Nakhon Si Ayutthaya, 2) Phra Nakhon Si Ayutthaya provinces for compare with role Buddhist priest opinion s in virtue development, morality, of school temple middle channel lotus pond student, amphur the Phra Nakhon Si Ayutthaya, Phra Nakhon Si Ayutthaya province, separate follow personal factor, The people who use in the education this time is, school director/teacher, an officer is/employee, student school temple middle channel lotus pond guardian, amphur the Phra Nakhon Si Ayutthaya, Phra Nakhon Si Ayutthaya province, 158 persons amounts, fix sample amount 113 persons size, a tool that use in the education is, questionnaire, analyse the data by use program readymade way statistics computer seeks percentage value, The part deviates the standard, use the tes , t-test, and, F-test

The education meets that,

1) The role Buddhist priest analysis in virtue development, morality, of school temple middle channel lotus pond student, amphur the Phra Nakhon Si Ayutthaya, Phra Nakhon Si Ayutthaya province, meet that, Buddhist priest role in virtue development, morality, of school temple middle channel lotus pond student, amphur the Phra Nakhon Si Ayutthaya, Phra Nakhon Si Ayutthaya province, by the overall image and lay a side, stay in many levels, ($\bar{X} = 3.64$), arrange the average too much froms seek a little, as follows, saving side, ($\bar{X} = 4.28$), The reasonable side, ($\bar{X} = 3.89$), something the brand pleases, ($\bar{X} = 3.88$), The (lose/go dead) pond side, ($\bar{X} = 3.79$), effort side, ($\bar{X} = 3.75$), honesty side, ($\bar{X} = 3.45$), unity side, ($\bar{X} = 3.41$), preservation discipline side, ($\bar{X} = 3.39$), gratitude grateful side, ($\bar{X} = 3.33$), and responsibility side, ($\bar{X} = 3.22$), respectively,

2) Role Buddhist priest comparison in virtue development, morality, of school temple middle channel lotus pond student, amphur the Phra Nakhon Si Ayutthaya, Phra Nakhon Si Ayutthaya province, separate follow, gender, status, and education level, by overall not different .

คำสำคัญ

บทบาท, พระสงฆ์, การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

Keyword

role, monk, ethics

บทนำ

พระสงฆ์เป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนา และเป็นทีเคารพของพุทธศาสนิกชนตลอดมา ซึ่งเป็นกลุ่มของสังคมที่มีข้อปฏิบัติที่เคร่งครัดกว่าคนในสังคมอื่น ๆ หรืออาจเรียกได้ว่า เป็นผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการของชุมชน เนื่องจากพระสงฆ์ได้รับการยกขึ้นเป็นองค์กรชั้นพิเศษในกลุ่มชุมชนทั่วไปและอาจมองได้ว่าเป็น เทวบุคลลในชุมชน แม้กลุ่มชุมชนศาสนาอื่น ยังให้ความนับถือ เนื่องจากเห็นข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ที่ได้มีการสืบทอดการปฏิบัติต่อ ๆ กันมา แม้จะเป็นเวลานานถึง 2555 ปี แล้วก็ตามแต่ก็ยังคงปฏิบัติสม่ำเสมอในกิจต่าง ๆ ที่ควรปฏิบัติ กอปรกับยังได้ช่วยจรรโลงสังคมให้มีความสงบ รู้จักสร้างคุณค่า ละความชั่ว รู้จักความพอดีพองาน รู้จักแนวทางในการดำเนินชีวิต และที่สำคัญที่สุด คือ ให้สังคมรู้จักคำว่าให้อภัย แก่กันและกัน สืบมาถึงปัจจุบัน สังคมไทยและสังคมโลกต่างก็มีแนวทางพุทธศาสนาโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำและปฏิบัตินำสังคมตลอดเรื่อยมา (กิตติ สุจิตฺโต สร้อยมาลา. 2556: 2)

สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ แนวความคิดและการกระทำของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางสังคมมากขึ้น ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตแปรเปลี่ยนไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเช่นนี้ ก่อให้เกิดความเห็นแก่ตัวขาดคุณธรรมและจริยธรรมมากขึ้นทุกปี ฉะนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาวะที่สังคมมีการแข่งขันกันสูงจึงต้องเริ่มต้นที่จริยธรรม ส่งเสริมมนุษย์ในสังคมใหม่ก็จะไหลไปตามกระแสสังคมของวัตถุนิยม จนลืมนคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามไป สถาบันต่างๆ ในประเทศต้องเร่งแก้ปัญหาทางสังคมและความสำคัญในการเร่งพัฒนาจริยธรรมให้บังเกิดแก่บุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กในวัยเรียนที่ต้องสร้างความเข้มแข็งด้านจริยธรรมเพื่อเด็กเหล่านั้นจะได้เจริญเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในภายภาคหน้า ขึ้น (พระสุพัฒน์ เรือเรือ. 2551: 1) โดยเด็กและเยาวชนในสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาคือสถาบันครอบครัวที่มีความอ่อนแอลง โครงสร้างครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากกว่าครอบครัวขยาย การขาดทักษะชีวิตและความไม่พร้อมที่จะเป็นครอบครัวของคนรุ่นใหม่ ทรัพยากรที่มีลดน้อยลงและสภาพเศรษฐกิจที่ฝืดเคือง สถานการณ์เหล่านี้ทำให้พ่อแม่ผู้ดูแลเด็กและเยาวชนมีความยากลำบากมากขึ้นในกาเลี้ยงดูเด็กและเยาวชน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนจำนวนไม่น้อยถูกทอดทิ้ง ถูกเลี้ยงดูแบบปล่อยปละเลยหรือควบคุมเข้มงวด มีความเปราะบางทางจิตใจ

หรือมีปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาสิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเยาวชนไทยตกต่ำทำให้เยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญให้กับประเทศชาติในอนาคตเป็นผู้ไม่มีคุณภาพเต็มศักยภาพ การพัฒนาและปลูกฝังจริยธรรมเป็นวิธีหนึ่งที่จะพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้มีจริยธรรม วัฒนธรรมอันงามเพราะจริยธรรมเป็นกลไกที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข (พระเทพเวที. 2549: 4)

ดังนั้นผู้ศึกษาในฐานะเป็นพระสงฆ์ได้เห็นปัญหาวิกฤตทางด้านคุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยในปัจจุบัน ตลอดจนทั้งค่านิยมและภูมิคุ้มกันทางสังคมลดลงจนก่อเกิดการเบี่ยงเบนทางพฤติกรรม คือ ละเลยในคุณธรรมศีลธรรม และจริยธรรม จึงสนใจที่จะศึกษา เรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาจะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดเอากลุ่มตัวอย่างจาก ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู พนักงาน ลูกจ้าง และผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 158 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยวิธีของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane อ้างใน สุรพล พรหมกุล. 2554: 77) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 113 คน

ขอบเขตในด้านเนื้อหาเป็นการศึกษาตามกรอบแนวคิด เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 10 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบ 2) ด้านความซื่อสัตย์ 3) ด้านความมีเหตุผล 4) ด้านความกตัญญูกตเวที 5) ด้านการรักษาระเบียบวินัย 6) ด้านความเสียสละ 7) ด้านความสามัคคี 8) ด้านการประหยัด 9) ด้านความอดุสาหะ และ 10) ความเมตตากรุณา

ขอบเขตด้านระยะเวลา ตั้งแต่เดือน มีนาคม – มิถุนายน 2563

สมมติฐานการศึกษา

1. ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู พนักงาน ลูกจ้าง และผู้ปกครองนักเรียน ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน
2. ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู พนักงาน ลูกจ้าง และผู้ปกครองนักเรียน ที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน
3. ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู พนักงานหรือลูกจ้าง และผู้ปกครองนักเรียน ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เป็นข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน
3. สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนของโรงเรียนวัดกลางคลองสระบัวอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อไป

เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

ความหมายของบทบาท

อุทัย หิรัญโต (2526: 197) ได้ให้ความหมายว่า บทบาท คือ หน้าที่หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหมายของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคมหนึ่ง ๆ บทบาทเป็นสิ่งที่สังคมหรือกลุ่ม หรือวัฒนธรรมของกลุ่มหรือสังคมนั้นกำหนดขึ้น ฉะนั้น บทบาทจึงเป็นแบบพฤติกรรมของบุคคลในสถานะหนึ่ง ๆ ที่พึงมีต่อบุคคลในสถานะหนึ่งในสังคมเดียวกัน

พรพิทยา แก้วสามสี (2529: 1) ให้ความหมาย บทบาท ว่าเป็นการกระทำหรือแสดงออกของผู้บริหารที่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบหรือได้รับมอบหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งวัดและประเมินผลได้ จากทัศนยะของกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษา

พัทธา สายหู (2529: 56) อธิบายว่า บทบาท คือ ขอบเขตอำนาจหน้าที่และสิทธิในการกระทำตามบทของแต่ละงานที่เรามีต่อผู้อื่น โดยสังคมเป็นตัวกำหนดไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ไม่ใช่เฉพาะกฎหมายหรือข้อบังคับเท่านั้น แต่ได้อาศัยความต้องการและการยอมรับร่วมกันในหมู่ผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นความหมายของบทบาทอาจแปรเปลี่ยนไปได้ตามกาลเวลาหรือตามความปรารถนาของผู้ร่วมใช้บทบาทส่วนสถานภาพก็คือ ฐานะ ตำแหน่ง ที่บุคคลได้จากการปฏิบัติตามบทบาทนั้น เมื่อเทียบกับฐานะตำแหน่งและบทบาทตามผู้อื่น

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2532 (2532: 315) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง หน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ

กรองแก้ว อยู่สุข (2537: 11) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า หมายถึง แบบอย่างของพฤติกรรมที่คาดหวังว่าบุคคลจะแสดงออกในกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้อื่น บทบาทจะสะท้อนให้เห็นถึงตำแหน่งในสังคมนวมไปถึงหน้าที่ สิทธิ ความรับผิดชอบ และอิทธิพลของแต่ละบุคคลด้วย

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546: 602) ได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท หมายถึง การทำทำตามบท การร่ำตามบท โดยปริยาย หมายความว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู เป็นต้น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543: 131) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง ส่วนหนึ่งเป็นพลวัตของสถานภาพบุคคลจะได้รับมอบหมายให้ดำรงสถานภาพ โดยมีความสัมพันธ์กับสถานภาพอื่น เมื่อเขาใช้สิทธิและทำหน้าที่อันเป็นส่วนต่าง ๆ ของสถานภาพก็แปลว่าเขาแสดงบทบาท

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟู และคณะ (2544: 73) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสภาพต่าง ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มหรือสังคมเพื่อให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

นักวิชาการในต่างประเทศ ได้กล่าวถึง ความหมายของบทบาท ไว้อย่างกว้างขวาง ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกเพื่อนำมาประการศึกษา ดังนี้

ร็อดนี่ สตาร์ค (Rodney Stark) ได้ให้คำนิยามว่า บทบาท คือองค์รวมของบรรทัดฐานที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งหนึ่ง ๆ ในสังคม นั่นคือ เป็นบรรทัดฐานที่แสดงให้เห็นว่าสังคมคาดหวังให้บุคคลในตำแหน่งนั้น ๆ กระทำหรือไม่กระทำอะไรได้บ้าง โดยที่บรรทัดฐาน คือ กฎของพฤติกรรม (Rules Governing Behavior) เป็นที่กำหนดว่าพฤติกรรมอะไรที่สังคมต้องการยอมรับ หรือห้ามปรามมิให้ปฏิบัติเมื่ออยู่ในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง

บรูม และเซลนิก (Broom & Selnick) ได้อธิบายถึงคำว่า บทบาท ไว้ดังนี้

1. บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทในอุดมคติ (Socially Prescribed or Ideal Role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง

2. บทบาทที่ควรกระทำ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่า ควรจะกระทำหน้าที่ของตำแหน่ง

3. บทบาทที่กระทำจริง (Performend Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำไปจริงตามความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนความกดดัน และ โอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคม

สรุปได้ว่า บทบาท เป็นการแสดงออกของพฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของบุคคลตามสถานการณ์ที่ถูกคาดหวังจากสังคม บทบาทเป็นสิ่งที่สังคมหรือกลุ่ม หรือวัฒนธรรมของกลุ่มหรือสังคมนั้น กำหนดขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์

ความหมายของพระสงฆ์

อมร โสภณวิเศษฐวังศ์ และทวี อิศริวรรณ (2537: 85-86) ได้กล่าวว่า พระสงฆ์คือผู้สืบทอดและเผยแพร่พระพุทธศาสนาเพื่อความสงบสุขของมนุษย์โลก ภิกษุ เป็นภาษาสันสกฤต แปลว่า ผู้เห็นภัย ภัยในที่นี้หมายถึงความทุกข์ในชีวิต ดังนั้นภิกษุเป็นผู้มองเห็นความเป็นไปของชีวิตที่เป็นทุกข์จึงปรารถนากำจัดภัยหรือไปให้พ้นภัยนั้นเสีย โดยการสละชีวิตฆราวาสออกถือเพศบรรพชิต อีกความหมายหนึ่งของคำว่า ภิกษุ มีความหมายว่า ผู้ขอ ในที่นี้พระพุทธรเจ้าทรงมีความมุ่งหมายที่จะให้พระภิกษุได้ระลึกถึงตนเองในสภาพที่ต้องยังชีพอยู่ได้ด้วยการขอจากผู้อื่นเพื่อให้ลดความหยิ่งในตนเอง เพราะพระภิกษุยังชีพอยู่ได้ต้องบิณฑบาตก็คือการขอซึ่งคนไทยชื่นชอบและพอใจมากที่ได้ถวายอาหารพระภิกษุสงฆ์ไม่ถือว่าเป็นการขอแต่เป็นการที่พระภิกษุสงฆ์ได้ให้โอกาสแก่คนได้ทำบุญ สร้างกุศล พระที่ออกบิณฑบาตคนไทยถือว่าโปรดสัตว์ให้คนได้สะสมบุญไว้ให้ได้มากที่สุด พระพุทธองค์ทรงมุ่งหมายให้พระภิกษุสงฆ์ได้สำรวม สงบและเรียบร้อย ไม่เย่อหยิ่ง ไม่ว่าจะมียศทางสังคมการเงินหรือการศึกษาสูงส่งเพียงใดก่อนบวช

พระภิกษุสงฆ์เมื่อบวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้วจะต้องมีหน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและหน้าที่ต่อสังคม พระวินัยบัญญัติของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

1. ภิกษุฉันของเคี้ยวของฉันที่เป็นอาหารในเวลาวิกาล คือตั้งแต่เที่ยงไปแล้วจนถึงเช้าวันใหม่ต้องปาจิตติย์

2. ภิกษุฉันของเคี้ยวของฉันที่เป็นอาหารซึ่งรับประทานไว้ค้างคืนต้องปาจิตติย์

3. ภิกษุดื่มน้ำเมา ต้องปาจิตติย์

4. ภิกษุว่ายน้ำเล่น ต้องปาจิตติย์

5. ภิกษุพึงจักฉันแกงพอสสมควรแก่ข้าวสุก

นอกจากนี้ยังมีระเบียบคำสั่งประกาศของคณะสงฆ์และของมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมดังนี้

1. ให้อำนาจควบคุมส่งเสริมการปลูกต้นไม้ในวัดและที่ธรณีสงฆ์ให้เป็นประโยชน์แก่วัดในด้านความร่วมมือร่วมเย็น สนับสนุนนโยบายของทางราชอาณาจักรในการรักษาต้นไม้และป่า
2. ห้ามพระภิกษุสามเณรฉันยาที่มีส่วนผสมและออกฤทธิ์เหมือนสุราเมรัยและยาเสพติดให้โทษอื่นใด ห้ามเสพหรือฉีดยาเสพติดให้โทษทุกชนิดเข้าสู่ร่างกาย ยกเว้นกรณีที่ปฏิบัติตามคำสั่งแพทย์เพื่อรักษาโรค
3. ห้ามพระภิกษุสามเณร ประกอบอาชีพเป็นหมอหรือแพทย์รักษาโรค
4. เรื่องเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์ ห้ามเปิดฟังหรือชมดงเกินสมควรในวัดห้ามเปิดเพลงหรือชมเพลง คนตรี ละคร เต็มรับ มวยและภาคบันเทิงหรือมหรสพต่างๆ ซึ่งผิดวินัยผิดวิสัยสมณะ
5. ห้ามเล่นกีฬา (มวย หมากลูก) ปรับเป็นอาบัติทุกกฏ
6. ห้ามเล่นดนตรีและคุมมหรสพ (ลิเก ภาพยนตร์ ลำตัด คนตรี ลูกทุ่ง รำวง) ปรับเป็น

อาบัติทุกกฏ

7. ห้ามฉันปลาดิบ

8. ห้ามไม่ให้เล่นตะตาะกร้อ ตะฟุตบอลและยกน้ำหนัก นอกจากนี้พระภิกษุสงฆ์ยังมีหน้าที่ต่อสังคมอีกด้วยเพราะพระภิกษุสงฆ์ยังต้องอาศัยสังคมจึงจะอยู่ได้ ถ้าสังคมไม่ให้ความสนับสนุน อุปถัมภ์บำรุง พระศาสนาก็จะเสื่อมโทรมและสูญหายไปนที่สุด พระสงฆ์มีหน้าที่ต่อสังคมเป็นต้น

ดังนั้น ผู้ศึกษาสรุปว่าแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ คือ ผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา เผยแพร่ธรรมสู่ประชาชนเพื่อความสงบมวลมนุษยพร้อมทั้งปฏิบัติตามพระธรรมวินัย งดเว้นจากข้อที่ทรงห้ามปฏิบัติตามข้อที่ทรงอนุญาต พระสงฆ์มีหน้าที่ต่อสังคมนำหลักธรรม อบรม สั่งสอนสู่ประชาชนในสังคมให้มีคุณธรรมจริยธรรม ละเว้นความชั่ว ประพฤติแต่คุณงามความดีมีศีลธรรม

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ความหมายของคุณธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546: 253) ได้กล่าวว่าคุณธรรม หมายถึง สภาคุณงามความดี

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543: 115) ได้กล่าว คุณธรรม หมายถึงหลักธรรมที่สร้างความรู้สึกรู้สึกผิดชอบชั่วดีในทางศีลธรรมที่คุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์จนเต็มเปี่ยม ไปด้วยความสุขความยินดี

จํานงค์ อคิวัฒนสิทธิ์ (2545: 175) ได้กล่าวว่ คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่ดั่งงามของบุคคลเป็น พื้นฐานสำคัญย่งของการปฏิบัติจริยธรรม คุณธรรมเป็นเรื่อของจิตใจ ดังนั้นการพัฒนาคุณธรรมจึงเป็นเรื่อของการพัฒนาจิตใจของบุคคลให้มีความรักความปรารถนาดี มีใจกว้างมีความอดทนมีความเสียสละ มีความคิดเห็นในเรื่อที่ถูกดั่งงาม และมีความตั้งใจจริงที่จะคว่เว้นจากการทำความชั่วและความเลื่อมเลื่อทุกชนิด

สุวิทย์ มูลคำ และอรพัย มูลคำ (2546: 235) ได้กล่าวว่ คุณธรรมหมายถึง สภาพคุณงามความดี คนที่มีคุณธรรม หมายถึง คนที่มีจริยธรรมอยู่ในระดับสูงซึ่งคนที่มีคุณธรรมนั้น นอกจากจะไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นแล้วยังมีจิตใจเอื่ออาทรต่อผู้อื่น

เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร (2547: 57) ได้กล่าวว่ คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีซึ่งเป็นคุณสมบัติทางกาย วาจา ใจ ใดๆ ที่เป็นคุณไม่เป็นโทษ

เนตร์พัฒนา ขาววิราช (2549: 11) ได้กล่าวว่ คุณธรรมหมายถึง คุณงามความดีของบุคคลที่มีจริยธรรม ในจิตใจมีความเคยชินในการประพฤติดีอย่างใดอย่างหนึ่งตรงกันข้ามกับกิเลส (vice) คุณธรรมคือความดั่งงามที่เกิดจากการกระทำ ความประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามทั้งต่อตนเอง และประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมส่วนร่วมได้รับประโยชน์ด้วยคุณธรรมสำคัญได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ การบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่บุคคลต่าง ๆ

พระสุพัฒน์ เรือเรือ (2551: 8) คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีที่เป็นลักษณะนิสัยที่ดีทางด้านกาย วาจา และจิตใจที่ดั่งสมอยู่ในมนุษย์โดยผ่านประสบการณ์จากการได้สัมผัสโดยการแสดงออกด้วยความเอื่ออาทรด้วยความมีน้ำใจและความรับผิดชอบต่อผู้อื่นอย่างเป็นธรรมที่สังคมยอมรับ

1.2 คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2550:6) ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้สร้างคุณตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบัน ศาสนาและสถาบันการศึกษา โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้และอยู่ดีมีสุข ดังนั้นเพื่อให้การขับเคลื่อนดังกล่าวมีความชัดเจน เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม คุณธรรม 8 ประการ ที่ควรเร่งปลูกฝัง ประกอบด้วย

1. ขยัน คือ ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่ ที่การงานอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ อดทน ความขยัน
2. ต้องปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญา แก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จ
2. ประหยัด คือ การรู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สิน สิ่งของแต่พอประมาณ ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ฟุ้งเฟื่อ

3. ความซื่อสัตย์ คือ ประพฤติตรงไม่เอินเอียง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจ ปลอดภัยจากความรูสึก ลำเอียงหรืออคติ

4. มีวินัย คือ การยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและข้อปฏิบัติซึ่งมีทั้งวินัยในตนเองและวินัย ต่อสังคม

5. สุภาพ คือ เรียบร้อย อ่อนโยน ละมุนละม่อม มีกิริยามารยาทที่งดงาม มีสัมมาคารวะ

6. สะอาด คือ ปราศจากความมัวหมองทั้งทางกาย วาจา ใจ และสภาพแวดล้อม ความโปร่งใสเป็นที่ เจริญตาทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น

7. สามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงาน ให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอาไรต์เอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อ ชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้ เรียกอีกอย่างว่า ความสมานฉันท์

8. มีน้ำใจ คือ ความจริงใจที่ไม่เห็นแก่เพียงตัวเองหรือเรื่องของตัวเอง แต่เห็นอกเห็นใจเห็นคุณค่า ในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ให้ความสนใจในความต้องการ ความจำเป็น ความทุกข์สุขของ ผู้อื่น และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน

สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีที่เป็นลักษณะนิสัยที่ดีทางด้านกาย วาจา ใจ ที่ ตั้งสมอยู่ในจิตใจมนุษย์ แสดงออกด้วยการเอื้ออาทร ด้วยการมีน้ำใจและความรับผิดชอบประพฤติปฏิบัติใน สิ่งที่ดีงามทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

จริยธรรม และความหมายของจริยธรรม

บุญมี แทนแก้ว (2542: 25) ได้กล่าวว่า จริยธรรมหมายถึง ธรรมชาติหรือหลักธรรมที่บุคคลควร ประพฤติ จัดว่าเป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่ดีงามถูกต้องอันเป็นสิ่งที่ประสงค์ของ สังคมและจริยธรรมจะมีได้จำต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนาอันได้แก่ศีล(precept) อันหมายถึงหลักหรือ กฎเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติเพื่อคัดหรือฝึกหัดกายและวาจาให้เรียบร้อยให้เป็นปกติกล่าวคือ จะพูดหรือทำ สิ่งใดให้เป็นไปตามปกติอย่าให้ผิดปกติ (ผิดศีล) เช่น พูดให้ถูกต้อง ให้เป็นธรรม กระทำให้ถูกต้อง ให้เป็น ธรรม เมื่อพูดหรือกระทำถูกต้องเป็นธรรมย่อมมีความสุข ความสบายเยือกเย็น ไม่เดือดร้อนอันเป็นผลกรรมมี ความสุข ความสบาย เยือกเย็น ไม่เดือดร้อนดังกล่าวจึงเป็นผลของการมีศีลหรือเป็นผลแห่งการมีคุณธรรม ในจิตใจเมื่อมีคุณธรรมในจิตใจแล้วก็เป็นเหตุให้ประพฤติกิริยธรรมได้ถูกต้องดังนั้น คุณธรรมและศีลจึงเป็น โครงสร้างจริยธรรม

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2542: 3) ได้กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ความถูกต้องที่ดีงาม สังคมทุก สังคมจะกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา บรรทัดฐานของตนเองว่าอะไรคือสิ่งที่ดีงาม อะไรคือความถูกต้องในสังคม

โครงการขโมย การปล้นเพื่อความอยู่รอดถือเป็นเรื่องปกติถูกต้องในหมู่มโจร แต่ในสังคมทั่วไปการขโมย การปล้นเขากิน ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเป็นความผิดที่ต้องมีบทลงโทษ ดังนั้นสิ่งที่เป็นความดี ความถูกต้องในความคิดของแต่ละบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานการขัดเกลาอบรมของบุคคลในสังคมนั้น ๆ

วิธีดำเนินการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ ผู้อำนวยการ โรงเรียน/ครู พนักงาน/ลูกจ้าง ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 158 คน กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนอยู่ที่ .05 จากกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 113 คน โดยวิธีการใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยวิธีของทาโร ยามานะ (Taro Yamane อ้างใน สุรพล พรหมกุล. 2554: 77) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในคั้งนี้ คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น โดยพิจารณาจากเนื้อหาเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ และสมมติฐานการศึกษา และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดที่กำหนด ให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาแก้ภาษาให้ถูกต้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

สถิติที่ใช้ (Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t-test แบบ Independent samples) และ F-test (one way ANOVA)

สรุปผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.64$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการประหยัด ($\bar{X}=4.28$) ด้านความมีเหตุผล ($\bar{X}=3.89$) ความเมตตากรุณา ($\bar{X}=3.88$) ด้านความเสียสละ ($\bar{X}=3.79$) ด้านความอดสาหะ ($\bar{X}=3.75$) ด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X}=3.45$) ด้านความสามัคคี ($\bar{X}=3.41$) ด้านการรักษาระเบียบวินัย ($\bar{X}=3.39$) ด้านความกตัญญูกตเวทิต ($\bar{X}=3.33$) และด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X}=3.22$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ศึกษาอภิปรายผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า จากการที่โรงเรียนได้มีพระสงฆ์เข้ามาสอนหนังสือ สอนให้เด็กนักเรียนได้รู้จักคุณธรรม จริยธรรม สอนโดยใช้พระพุทธศาสนานำทางพัฒนาการเรียนการสอนให้กับเด็กนักเรียน มีการปลูกฝังความรู้คู่คุณธรรม ทำให้พฤติกรรมของนักเรียนเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทำให้ คณะครู บุคลากร รวมถึงผู้ปกครองที่ใกล้ชิดกับนักเรียน ทุกคนเห็นถึงความสำคัญ และบทบาทที่พระสงฆ์เข้ามาสอนหนังสือในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพิชัย ศรีพลาย (2553: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดกัญไธ้ ชุตินฺธโร (แช่ล้ม) (2554: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม แก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูโกศลกิจจานุการ (ณรงค์ ญาณวีโร) (2556: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน ประถมศึกษาในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดสำรวย สิริสาโร (ช่างกระโทก) (2556: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.92 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์มงคล สิริมจฺจโล (ทองเจริญ) (2556: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม

จริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาไพศาล กมฺพุสิริ (มงคลทอง) (2556: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 5.35$) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกาไพโรวัลย์ กตปุญญ์ (กัณนิยม) (2557: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในตำบลโนนหมากมูน อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในตำบลโนนหมากมูน อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.669)

วิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเพศ สถานภาพ และระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ไม่แตกต่าง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ด้านความรับผิดชอบ ผู้อำนวยการ หรือครู โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว ควรอบรมนักเรียน ในด้านความรับผิดชอบแบบนี้ตลอดไป สอนให้รู้จักช่วยงานครูหรือผู้ปกครองตามที่ได้รับมอบหมายให้ สำเร็จ สอนให้รู้จักรับผิดชอบงานของตน เช่น การบ้าน งานบ้าน ที่ครูหรือผู้ปกครองใช้ให้ทำ ดูแลควบคุม ให้เด็กมีความรับผิดชอบตลอดไป

1.2 ด้านความซื่อสัตย์ ผู้อำนวยการ หรือครู โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว ควรอบรมในด้าน ความซื่อสัตย์ และทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เด็กนักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์เพิ่มมากขึ้น

1.3 ด้านความมีเหตุผล ผู้อำนวยการ หรือครู โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว ควรอบรมนักเรียนให้ มีเป็นคนมีเหตุผลมากขึ้น ซึ่งให้เห็นถึงประโยชน์และโทษ ให้มีสติตลอดเวลา รู้จักคิดวิเคราะห์ แยกแยะสิ่ง ใดสิ่งไหนไม่ดี สิ่งไหนควรเชื่อไม่ควรเชื่อ และทุกคนต้องคอยดูแลใส่ใจนักเรียนในเรื่องนี้เพิ่มมากขึ้น อย่างเร่งด่วน

1.4 ด้านความกตัญญูทวดเทวี ผู้อำนวยการ หรือครู โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว ควรช่วยกัน อบรมนักเรียนในด้านความกตัญญูทวดเทวี เพิ่มมากขึ้น สอนให้รู้จักการรักพ่อแม่ ทดแทนบุญคุณผู้ให้กำเนิด

ให้ความเคารพครูอาจารย์ผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับนักเรียน หรือบุคคลอื่นที่มีบุญคุณกับเรา สิ่งเหล่านี้ควร
ควรปลูกฝังและพัฒนาความคิดการปฏิบัติตนของนักเรียนในเรื่องนี้ตลอดไป

1.5 ด้านการรักษาระเบียบวินัย ผู้อำนวยการ หรือครู โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว ควรอบรมสั่ง
สอนนักเรียนให้รักษาระเบียบวินัย เพิ่มมากขึ้น สอนให้รู้จักกล่าวคำว่าขอบคุณ ขอโทษ ตามกาลเทศะ
ชี้ให้เห็นว่าเวลาไหนสถานการณ์เช่นใด จะกล่าวคำว่า ขอบคุณ หรือขอโทษ และคอยกำชับอบรมสั่งสอนให้
เป็นนิสัยติดตัวตลอดไป

1.6 ด้านความเสียสละ ครู โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว ควรช่วยกันอบรมในด้านความเสียสละ
เพิ่มมากขึ้น สอนให้รู้จักคำว่าเสียสละ ทำบุญ บริจาค ไม่ว่าจะเงินหรือสิ่งของ เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส
ผู้ที่เดือดร้อนกว่าตน เมื่อเขาพบเห็นและมีกำลังในการช่วยเหลือผู้อื่น โตขึ้นไปจะทำให้เขามีจิตใจที่อ่อนโยน
และทำให้สังคมน่าอยู่ต่อไป

1.7 ด้านความสามัคคี ครู โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว ควรอบรมในด้านความสามัคคีมากขึ้น
สอนให้รู้จักการอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือผู้อื่น คอยกำชับและให้เขาช่วยทำความสะอาดห้องเรียน บริเวณ
โรงเรียนร่วมกับเพื่อน ๆ เป็นประจำ ชี้ให้เห็นความสำคัญประโยชน์ของความสามัคคี

1.8 ด้านการประหยัด ครู โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว ควรช่วยกันอบรมสั่งสอนนักเรียนใน
ด้านการประหยัด เพิ่มมากขึ้น อบรมสั่งสอนให้เขาได้รู้จักแบ่งส่วนการใช้จ่ายเงิน รู้จักเก็บออม รู้จักใช้จ่าย
อย่างประหยัด และรู้คุณค่าของเงิน เพื่อที่จะได้นำไปใช้ในชีวิตรประจำวันตลอดไป

1.9 ด้านความอดุสาหะ ครู โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว ควรอบรมนักเรียนในด้านความ
อดุสาหะมากขึ้น อบรมสั่งสอนให้รู้จักมีความเพียรพยายาม ทำงาน ทำการบ้าน หรือสิ่งใดที่ได้รับมอบหมาย
ให้สำเร็จมีมานะอดทน อดกลั้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้มีความอดุสาหะและดำรงตนอยู่ได้ในสังคมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำการศึกษารั้งต่อไปควรจะทำเรื่อง

2.1 บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมกับประชาชนในชุมชนวัดกลางคลอง
สระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในพื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผลการศึกษานำมาเปรียบเทียบ และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาท
ของพระสงฆ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564).
 ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2559). พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2560). พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร:
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประยูทธ์ จันทร์โอชา. (2557). คำนิยมหลัก 12 ประการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ประสพสุข พันธุ์ประยูร. (2558). บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในจังหวัดภาคเหนือของ
 ประเทศไทย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่พิมพ์ครั้งที่ 3.
- ฝ่ายวิชาการ (2562). รายงานผลการดำเนินงาน. โรงเรียนวัดกลางคลองสระบัว.: จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2532. (2532). พิมพ์ครั้งที่ 2.
 กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- พระเทพเวที. (2559). สภาพความสนใจต่อศาสนาและจริยธรรม. ออนไลน์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2559). พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงขยายความ). พิมพ์ครั้งที่ 9.
 กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พินิจ ลาภานันท์. (2544). กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการปรับเปลี่ยนบทบาทการพัฒนาของ
 พระสงฆ์นักพัฒนาในภาคอีสาน.(2560). กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- มหาสุรศักดิ์ สุรเมธี (ชะมารัมย์). (2560). บทบาทพระสงฆ์กับสังคมไทยหลังรัฐธรรมนูญปี 2560.
 ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร:
 วิทยาลัยนครราชสีมา (2561). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยปทุมธานี
 กรุงเทพมหานคร:
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.
 2562 – 2566).
- เสาวนิจ รัตนวิจิตร นิจอพันธ์ชัย. (2557). การปลูกฝังคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ชุมชนพุทธคริสต์อิสลาม.
 กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- อมร โสภณวิเศษฐ่วงค์ และ กวี อิศริวรรณ. (2537). หนังสือเรียนฉบับสมบูรณ์แบบ ส. 0112 พระพุทธศาสนา
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิชจำกัด.
- อมร โสภณวิเศษฐ่วงค์,และกวี อิศริวรรณ. (2553). พระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 หลักสูตร
 มัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2553 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- อรุณ รักธรรม. (2526). การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- อุทัย หิรัญโต. (2526). บทบาททางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์ จังหวัดอุทัยธานี

People's Satisfaction toward the Service of Commerce Uthai Thani

วิภาส ทองสุทธิ¹

นันทิกา ชำนาญวงษ์²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มาใช้บริการสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี ระหว่างเดือน มกราคม 2563 ถึงเดือน เมษายน 2563 จำนวน 210 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติหาค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การทดสอบ t-test และ F-test ผลการศึกษาพบว่า

1) ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.97$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ($\mu = 4.20$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\mu = 4.04$) ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ ($\mu = 3.91$) และด้านอาคารสถานที่ ($\mu = 3.74$) ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

Abstract

The education this time have the objective of the education is 1) For study contentment level of people builds the alms serves of 2) Commerce Uthai Thani offices for compares with the contentment of

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

² นักศึกษาปริญญาโท, หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนครราชสีมา

people builds the alms serves of commerce Uthai Thani office, separate follow personal factor, people, for example, source people uses to serve commerce Uthai Thani office, between month, January 2563 arrive at month, April 2563 persons 210 amounts, a tool that use in the education is, questionnaire, analyse the data by use program readymade way statistics computer seeks percentage value, The part deviates the standard, use the test, t-test, and, F-test,

The education meets that,

1) Analysis contentment result of people builds the alms serves of commerce Uthai Thani office, by the overall image and lay a side, stay in many levels, ($\mu = 3.97$), arrange the average too much froms seek a little, as follows, officer facilitator side, ($\mu = 4.20$), facilities side, ($\mu = 4.04$), procedure step alms side serves, ($\mu = 3.91$), and building place side, ($\mu = 3.74$), respectively,

2) Contentment comparison of people s build the alms s serve of commerce Uthai Thani office, separate follow personal factor, separate follow the gender, education level, and an occupation, by the overall image and lay a side, not different prevent every a side,

คำสำคัญ

ความพึงพอใจ, ประชาชน, การให้บริการ

Keyword

Satisfaction, People, Service

บทนำ

ในอดีตที่ผ่านมามงานบริการที่จะให้กับประชาชนและชุมชน เป็นเรื่องที่มีขั้นตอนและสลับซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการให้บริการ งานส่งเสริมเผยแพร่ งานให้ความรู้และการให้ความสงเคราะห์ และหากจะเป็นการให้บริการในหลายด้านหลายพร้อม ๆ กัน ก็ยิ่งจะทำให้เป็นการยุ่งยากหลายเท่าทวีคูณ เพราะเกี่ยวพันกับหลายหน่วยงาน ทำให้ประชาชนที่ต้องการความรู้และการสงเคราะห์ช่วยเหลือในด้านการทำงาน ทำธุรกิจอาจต้องเสียเวลาเดินทางไปติดต่อขอรับบริการจากหลายหน่วยงาน และแต่ละหน่วยงานก็อยู่ไกลต่างสถานที่ ที่แตกต่างกัน ทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคแก่การแสวงหาความรู้และรับบริการเป็นอย่างดี (พาฝัน ใจแสน, 2553, หน้า 1) ภารกิจสำคัญของหน่วยงานภาครัฐคือ การเข้าถึงการให้บริการแก่ประชาชน การพัฒนาการบริหารแก่ประชาชน ส่วนใหญ่การบริการของรัฐยังมีคุณภาพไม่ดีพอ ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องจากกฎระเบียบและขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อน ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

พฤติกรรมของผู้ให้บริการมีความไม่เหมาะสมต่อการให้บริการ ทรัพยากรมีไม่เพียงพอขาดความทันสมัย ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้มาติดต่อได้ดี (วาริ โทนหงสา, 2555, หน้า 1) การบริการเป็นหน้าที่ของข้าราชการ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การปรับปรุงการให้บริการภาครัฐ ประสบความสำเร็จได้ก็คือ การมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีจิตสำนึกในการให้บริการและปรารถนาที่จะปรับปรุงบริการภาครัฐ ทั้งนี้ เนื่องจากการบริการเป็นกระบวนการของกิจกรรมในการส่งมอบบริการจากผู้ให้บริการไปยังผู้รับบริการ ไม่ใช่สิ่งที่จับต้องได้ชัดเจน แต่ออกมาในรูปแบบของเวลา สถานที่ และที่สำคัญเป็นสิ่งเอื้ออำนวยทางจิตวิทยาให้เกิดความพึงพอใจ ดังนั้นจิตสำนึกในการให้บริการจึงเป็นกุญแจสำคัญในการปรับปรุงบริการภาครัฐ (พระมหาเดชนันท์ สิทธิภาภิฏ, 2555, หน้า 4)

ในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและประชาชนได้เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งประชาชนได้มีการเรียกร้องการบริการที่ดีขึ้น เนื่องจากเทคโนโลยีสมัยใหม่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปหรือองค์กรประชาชนเปิดเผยความต้องการของตนให้สังคมได้รับรู้ง่ายขึ้น ประชาชนมีระดับการศึกษาและค่านิยมที่สูงขึ้น ต้องการให้ภาครัฐมีความโปร่งใสและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง รวมถึงการทำงานที่มีประสิทธิภาพและคุ้มค่ากับเงินภาษีของประชาชน กระทรวงพาณิชย์จึงต้องการให้มีการบริการประชาชนด้านการพาณิชย์ โดยการรับเรื่องราวร้องเรียนการให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และข้อมูลสารสนเทศ รวมทั้งจัดระบบบริหารจัดการข้อมูลให้มีความพร้อมทันสมัยเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคกับส่วนกลาง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บริการในภาคประชาชนและภาคราชการ ในเรื่องการให้คำปรึกษา รับเรื่องราวร้องเรียนได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ (พาฝัน ใจแสน, 2553, หน้า 1)

สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เป็นหน่วยงานหนึ่ง ที่เป็นตัวแทนของกระทรวงพาณิชย์ในภูมิภาค ซึ่งมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการจัดทำฐานข้อมูลเศรษฐกิจการค้า และการลงทุนภายในจังหวัด เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารงานราชการจังหวัดบูรณาการ (CEO) และการบริหารราชการอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government) ในการกำหนดแผนงาน/โครงการและแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งเผยแพร่ให้บริการข้อมูลด้านการพาณิชย์แก่ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน และประชาชนทั่วไปในทุกระดับ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องมีศูนย์ข้อมูลเศรษฐกิจการค้าจังหวัด เพื่อจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพเป็นระบบ สามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากส่วนกลาง/ส่วนภูมิภาค และเผยแพร่ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการให้บริการข้อมูลแก่ประชาชนอย่างรวดเร็ว และทันสมัย (ยะรินทร์ มะสกุล, 2559 หน้า, 1-2) ตามโครงสร้างหน่วยงานของกระทรวงพาณิชย์ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยที่กระทรวงพาณิชย์มีการบูรณาการภารกิจงานในส่วนภูมิภาคโดยมีสำนักงานพาณิชย์จังหวัด เป็นผู้แทนกระทรวงในภูมิภาค บูรณาการปฏิบัติงานภารกิจของทุกหน่วยงานภายในสังกัดกระทรวงพาณิชย์ที่ดำเนินการในพื้นที่ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการในทุกๆ ภารกิจสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที (กองบริหารการพาณิชย์ภูมิภาค, 2562, หน้า 4) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานีเป็นส่วนราชการประจำจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ ปัจจุบันมีบุคลากร

เจ้าหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกและคอยให้บริการประชาชนในการมาติดต่อราชการ จำนวน 26 ราย (โครงสร้างบุคลากร, 2562, หน้า 1) มีหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดในการปฏิบัติงานการให้บริการประชาชน อาจดูแลไม่ทั่วถึงทั้งจังหวัด สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่จำนวนของบุคลากรมีไม่เพียงพอ อาจทำให้การให้บริการล่าช้า หรือดูแลให้คำแนะนำแก่ผู้ประกอบการที่มาติดต่องานได้ไม่เพียงพอ เครื่องมือ อุปกรณ์ สถานที่ต่าง ๆ ของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี ได้มีการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาขึ้นมาเรื่อย ๆ ตามลำดับ ทั้งนี้ เพื่อให้การให้บริการประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานพาณิชย์จังหวัด มีความสนใจที่จะศึกษา ความพึงพอใจของประชาชน ต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี ผลการศึกษาจะนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานการศึกษา

1. ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี แตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี แตกต่างกัน
3. ประชาชนที่มีอาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี แตกต่างกัน

เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

1. ความหมายของความพึงพอใจ

โดยทั่วไปการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจมักศึกษากันในสองมิติ คือ มิติความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน (Job satisfaction) และความพึงพอใจในการรับบริการ (Service satisfaction) เพื่อจะประเมินประสิทธิภาพในการให้บริการซึ่งมีผู้กล่าวถึงความคิดนี้ไว้จำนวนมากรวบรวมพอสรุปได้ ดังนี้

สุวรรณ ถีละเศรษฐกุล (2549, หน้า 1) ได้ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ สรุปได้ว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกของสองแบบของสองแบบของมนุษย์ คือความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวก เป็นความรู้สึกเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้มีความสุข ความสุขนี้เป็นความสุขที่แตกต่างจากความรู้สึกทางบวกอื่นๆ กล่าวคือ เป็นความรู้สึกที่มีระบบย้อนกลับ ความสุขสามารถทำให้เกิดความสุขทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อนและมีความสุขนี้จะมีผลต่อบุคคล มากกว่าความรู้สึกทางบวกอื่นๆ ความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวก และความสุขมีความสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อนและระบบความสัมพันธ์ของความรู้สึกทั้งสามนี้ เรียกว่า ระบบความพึงพอใจ โดยความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อระบบความพึงพอใจมีความรู้สึกทางบวกมากกว่าทางลบ

จิระศักดิ์ เงวิจิตร (2549, หน้า 2) กล่าวว่า ความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นหรือการรับรู้ของผู้ใช้น้ำประปาที่มีต่อการให้บริการของประปา หลังจากที่ผู้ใช้บริการว่าเป็นไปตามที่ผู้ใช้น้ำประปาคาดหวังในคุณภาพความเชื่อถือ ราคาและค่าธรรมเนียม การอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ ความรวดเร็วของกระบวนการให้บริการ การให้บริการแก่ผู้ใช้น้ำ การให้ข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ และการให้บริการของพนักงาน

ชัยวัฒน์ เทพสาร (2547, หน้า 1) ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติซึ่งเป็นผลรวมของความรู้สึก ความเข้าใจ อารมณ์และพฤติกรรมที่บุคคลได้รับการแสดงออกมาในเชิงของการประเมินค่าต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งในลักษณะที่เป็นเชิงบวกว่ามีความสุขหรือไม่ มีความเครียดเมื่อได้รับสิ่งที่ตรงกับความคาดหวังตรงตามจุดมุ่งหมายความต้องการหรือตามแรงจูงใจของตน

จิรารัตน์ หอมเย็นใจ (2550, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ความรู้สึกจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองหรือบรรลุจุดมุ่งหมายในระดับหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้นหากความต้องการหรือจุดมุ่งหมายนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง

วิวัฒน์ หล่อพัฒนเกษม (2550, หน้า 4) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเกิดจากพื้นฐานของการรับรู้ ความนิยม และประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับ และจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ ซึ่งระดับความพึงพอใจขอแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันไป

ยุทธพร จีระออน (2552, 69) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความรู้สึกทัศนคติหรือเจตคติของบุคคลที่มีผลต่อผลงานหรือกิจกรรมซึ่งสามารถเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งถ้าเป็นในทางบวกคือ ได้รับความสำเร็จตามความต้องการหรือตอบสนองความต้องการหรือตอบสนองความต้องการที่ตั้งไว้ แต่ถ้าเป็นในทางลบจะมีผลทำให้เกิดความไม่พึงพอใจหรือเกิดผลเสียต่อกิจกรรม

กู๊ด (Good, 1973, p 320 อ้างถึงใน เกศยา ปลายไม้, 2553, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า คุณภาพหรือระดับของความพึงพอใจซึ่งเป็นผลมาจากความต้องการสนใจต่างๆ และทัศนคติที่บุคคลมีต่อกิจกรรมนั้นๆ

วูม (Vroom, 1964, p. 99 อ้างถึงในเกษยา ปลายไม้, 2553, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของความพึงใจไว้ว่า ทักษะและความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งที่สามารถใช้แทนกันได้เพราะทั้งสองคำนี้จะหมายถึง ผลที่ได้จากการที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในสิ่งนั้น ทักษะในด้านบวกจะแสดงให้เห็นถึงสภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้น และทักษะในด้านลบจะแสดงให้เห็นถึงสภาพความไม่พึงพอใจ

คอตเลอร์ (Kotler, 2003, p. 45 อ้างถึงในเกษยา ปลายไม้, 2553, หน้า 15) เกษยา ได้ให้ความหมายของความพึงใจไว้ว่า ความรู้สึกพึงพอใจหรือผิดหวังอันเกิดจากการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับความคาดหวัง ถ้าการปฏิบัติงานไม่ถึงความคาดหวังของลูกค้าจะไม่พึงพอใจ ถ้าการปฏิบัติงานเท่ากับความหมายของลูกค้าก็พอใจ ถ้าปฏิบัติงานสูงเกินความคาดหวัง ลูกค้าก็จะพอใจหรือยินดีเป็นอย่างยิ่ง

เกษยา ปลายไม้ (2553, หน้า 16) ได้สรุปความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า การที่พนักงานขององค์กรปฏิบัติงาน และให้บริการตามขั้นตอนและกระบวนการให้บริการแก่ผู้มารับบริการด้วยความรู้สึกที่ผู้รับบริการเป็นบุคคลสำคัญ และได้รับการตอบสนองตรงตามความต้องการและเกินความคาดหวังของผู้รับบริการเป็นบุคคลสำคัญ และได้รับการตอบสนองตรงตามความต้องการและเกินความคาดหวังของผู้รับบริการเสมอ การที่ผู้รับบริการเข้ามาในสถานที่ที่ให้บริการด้วยความรู้สึกด้านลบ การทำให้ผู้รับบริการกลับไปด้วยความรู้สึกด้านบวกได้นั้นถือว่าประสบความสำเร็จในการสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ

จรรยา จันท์เตี้ย (2553, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความรู้สึกที่ดีของบุคคลที่ได้รับการตอบสนองหรือได้รับการบริการที่ตรงกับความต้องการของตนเอง เมื่อได้รับแล้วจะสามารถแสดงออกในรูปของความชอบ ความยินดี ความพอใจ และเกิดความรู้สึกมีความสุข

อนันต์ โคตรมั่นคง (2553, หน้า 34) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความรู้สึกที่ดีและมีทัศนคติในด้านบวกของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ได้รับการตอบสนองตรงตามความต้องการ และพอใจในสิ่งที่ได้รับการและบางครั้งการแสดงออกทางสายตา คำพูดและการแสดงออก แต่ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองตรงกับความต้องการก็จะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ

พรพิมล คงฉิม (2554, หน้า 10) ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือทัศนคติที่ดีของบุคคลซึ่งมักเกิดจากการได้รับการตอบสนองตามที่ตนต้องการ ก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้น ตรงกันข้ามหากความต้องการของตนไม่ได้รับการตอบสนอง ความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น

จิรวรรณ เนตรภักดี (2555, หน้า 18) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า พฤติกรรมที่แสดงออก หรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งหรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ความรู้สึกพอใจ จะเกิดขึ้นกับประสบการณ์ที่ผู้รับบริการเข้าไปใช้บริการในสถานที่ให้บริการนั้น และประสบการณ์นั้นเป็นไปตามความคาดหวังเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆที่แตกต่างกัน

สขมพร สกุนี (2555, หน้า 4) ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดี และความเพียงพอ ของผู้รับบริการ และผู้ให้บริการได้บรรลุเป้าหมายของตนเอง ซึ่งสามารถทำให้ผู้รับบริการเกิดความสุข สัมผัสได้จากสายตา คำพูด และการแสดงออก สามารถบ่งบอกถึงการบริหารจัดการที่ดีของผู้ให้บริการ

โกเมฆ มีรัตน์คำ (2558, หน้า 8) ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเกิดจากพื้นฐานของการรับรู้ ค่านิยม และประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับและจะเกิดขึ้น ก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ ซึ่งระดับความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันไป ซึ่งความพึงพอใจเป็นจิตใต้สำนึกที่ดีที่เกิดขึ้นและเป็นปัจจัยหนึ่งของมนุษย์ทุกคนที่มีความรู้สึกพึงพอใจ ประทับใจ เมื่อได้รับการบริการต่อสิ่งนั้นที่ตรงกับความต้องการของตนเอง โดยที่ตนเองคิดว่าการให้บริการนั้นเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ เคารพสิทธิของประชาชนผู้รับบริการ

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งหนึ่งหรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือมีความชื่นชอบพอใจต่อการที่บุคคลอื่นกระทำการสิ่งหนึ่งตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลบุคคลหนึ่งที่ยุติปรารถนาให้กระทำในสิ่งที่ต้องการซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ ความรู้สึกพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองหรือบรรลุจุดมุ่งหมายในระดับหนึ่งความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น หากความต้องการหรือจุดมุ่งหมายนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง

2. ลักษณะของความพึงพอใจ

สุรศักดิ์ นาถวิล (2549, หน้า10) ได้กล่าวว่า ลักษณะความพึงพอใจไว้ ดังนี้

2.1 ความพึงพอใจเป็นการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกทางบวก ของบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด บุคคลจะรับรู้ความพึงพอใจ จำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบตัวการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ส่วนบุคคลด้วยการโต้ตอบกับบุคคลอื่นและสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันทำให้แต่ละคนมีประสบการณ์รับรู้ เรียนรู้ สิ่งที่ได้รับการตอบสนองแตกต่างกันไป และหากสิ่งที่ได้รับเป็นไปตามความต้องการก็จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ

2.2 ความพึงพอใจเกิดจากการประเมินความแตกต่าง ระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริงในสถานการณ์ บริการก่อนที่ลูกค้าจะมาใช้บริการก็ตาม มักจะมีมาตรฐานของการบริการนั้นไว้ในใจอยู่ก่อนเสมอแล้ว ซึ่งมีแหล่งอ้างอิงมาจากคุณค่าหรือเจตคติที่ยึดถือต่อบริการประสบการณ์ดั้งเดิมที่เคยใช้บริการ การบอกเล่าของผู้อื่น การรับทราบข้อมูล การรับประกันบริการจากโฆษณา การให้คำมั่นสัญญาของผู้ให้บริการเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐาน ที่ผู้ใช้บริการเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ผู้รับบริการ ใช้เปรียบเทียบกับบริการที่ได้รับในวงจร ของการให้บริการตลอดช่วงเวลาของความจริง สิ่งที่ผู้บริการได้รับความรู้เกี่ยวกับการบริการที่ได้รับบริการคือ ความคาดหวังในสิ่งที่คิดว่าได้รับ (Expectations) นี้มีอิทธิพลต่อช่วงเวลาของการเผชิญความจริงหรือการพบปะระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการเป็นอย่างมาก เพราะผู้รับบริการจะประเมินเปรียบเทียบสิ่งที่ได้รับจริงในกระบวนการบริการที่เกิดขึ้น (Performance) กับความหวังเอาไว้หากสิ่งที่ได้รับเป็นไปตามความคาดหวังถือว่าเป็นการยืนยันที่ถูกต้อง (Confirmation) กับความหวังที่มี ผู้รับบริการย่อมเกิดความพึงพอใจต่อการบริการดังกล่าว แต่ถ้าไม่เป็นไปตามคาดหวังอาจจะสูงหรือต่ำกว่า นับว่าเป็นการยืนยันที่คลาดเคลื่อน (Disconfirmation) ความคาดหวังดังกล่าวทั้งนี้ช่วงความแตกต่าง

(Discrimination) ที่เกิดขึ้นจะชี้ให้เห็นระดับความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจมากน้อยได้ ถ้ายืนยันเบี่ยงเบนไปในทางบวก แสดงถึงความพึงพอใจ ถ้าไปในทางลบแสดงถึงความไม่พอใจ

มีชัย แพงมาพรหม (2550, หน้า11-12) ความพึงพอใจมีความสำคัญต่อการดำเนินงานให้มีความเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีลักษณะทั่วไป ดังนี้

2.1 ความพึงพอใจ เป็นการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกในทางบวกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด บุคคลจำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบตัวการตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลด้วยการโต้ตอบกับบุคคลอื่นและสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวันทำให้แต่ละคนมีประสบการณ์การเรียนรู้ เรียนรู้ สิ่งที่จะได้รับการตอบสนองแตกต่างกันไปในสถานการณ์ การบริการก็เช่นเดียวกันบุคคลรับรู้หลายสิ่งหลายอย่างเกี่ยวกับการบริการ ไม่ว่าจะเป็นประเภทของการบริการหรือคุณภาพของการบริการ ซึ่งประสบการณ์ที่ได้รับจากการสัมผัสบริการต่าง ๆ หากเป็นไปตามความต้องการของผู้รับบริการ โดยสามารถทำให้ผู้รับบริการได้รับสิ่งที่คาดหวังก็ย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีและพึงพอใจ

2.2 ความพึงพอใจเกิดจากการประเมินความแตกต่าง ระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริงในสถานการณ์บริการก่อนที่ลูกค้าจะใช้บริการใดก็ตาม มักจะมีมาตรฐานของการบริการนั้นไว้ในใจอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งมีแหล่งอ้างอิงมาจากคุณค่า หรือเจตคติที่ยึดถือต่อการบริการประสบการณ์ดั้งเดิมที่เคยใช้บริการ การบอกกล่าวเล่าขานของผู้อื่น การรับทราบข้อมูลการรับประกันบริการจากการโฆษณา การให้คำมั่นสัญญาของผู้ให้บริการเหล่านี้ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ผู้รับบริการใช้เปรียบเทียบกับบริการที่ได้รับ ในวงจรของการให้บริการตลอดช่วงเวลาของความจริง สิ่งที่ผู้รับบริการได้รับรู้เกี่ยวกับการบริการก่อนที่ได้รับบริการคือความคาดหวังในสิ่งที่ควรจะได้รับนี้มีอิทธิพลต่อช่วงเวลาของการเผชิญความจริงหรือการพบปะระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการเป็นอย่างมาก เพราะผู้รับบริการจะประเมินเปรียบเทียบสิ่งที่ได้รับจริงในกระบวนการบริการที่เกิดขึ้น กับความคาดหวังที่มีผู้รับบริการยอมเกิดความพึงพอใจต่อการบริการดังกล่าว แต่ถ้ายังไม่เป็นไปตามที่คาดหวังอาจจะสูงหรือต่ำกว่านับเป็นการยืนยันที่คลาดเคลื่อน ความคาดหวังดังกล่าว ทั้งนี้ช่วงความแตกต่างที่เกิดขึ้นจะชี้ให้เห็นระดับความพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจ มากน้อยได้ ถ้าข้อยืนยันเบี่ยงเบนไปในทางบวกแสดงถึงความพอใจ ถ้าไปในทางลบแสดงถึงความไม่พอใจ

แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการ

1. ความหมายของการบริการ

โกเมฆ มีรัตนคำ (2558, หน้า 15) การบริการ เป็นกิจกรรมหรือการกระทำที่ผู้ให้บริการส่งมอบให้แก่ผู้รับมอบบริการ ซึ่งเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นเป็นรูปธรรม ยึดหลักความเสมอภาค ความยุติธรรม และรวดเร็ว เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการให้เกิดความพึงพอใจและประทับใจนั่นเอง

วารี โทนหงสา (2555, หน้า8) การบริการ หมายถึง การทำให้ผู้เสียหายได้รับความพึงพอใจ ประทับใจในด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ การแสดงออกถึงความนับถือและให้เกียรติ กิริยาอาการ

อ่อนโยน สุภาพ มีมารยาทดี อ่อนน้อมถ่อมตน กระตือรือร้นที่จะให้บริการ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เสียหาย อำนวยความสะดวก ความรวดเร็ว ความถูกต้อง ความเสมอภาพ และความโปร่งใส

สขมพร สุกณี (2555, หน้า 59) การบริการ คือ กระบวนการที่ผู้ให้บริการจะต้องทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ที่มีความคาดหวังไว้ล่วงหน้า ว่าตนจะได้รับความพึงพอใจจากการได้รับบริการอย่างสูงสุด โดยผู้บริการจะเป็นผู้สร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริการ โดยให้บริการแก่ผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน มีความต่อเนื่อง ทันเวลา และมีการปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการบริการที่ดีจะเกิดขึ้นได้จะต้องขึ้นอยู่กับความพร้อมในการให้บริการของผู้ให้บริการ ซึ่งคือส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งด้วย

สุกัญญา มีแก้ว (2555, หน้า 5) การบริการ หมายถึง การปฏิบัติรับใช้ การให้ความสะดวกต่าง ๆ เช่น การให้บริการใช้บริการ เป็นต้น และเป็นการตอบสนองความต้องการแก่ผู้รับ ทั้งเชิงรูปธรรม และนามธรรม การปฏิบัติให้เกิดสมดุลระหว่างการให้ และการรับการแลกเปลี่ยน ในส่วนที่ขาดแคลนของแต่ละฝ่าย การใช้ความมีอัธยาศัยควบคู่ไปกับความสะดวก รวดเร็ว และถูกต้องแก่ผู้รับบริการ การไม่เอาเปรียบ และไม่ถือโอกาสแสวงหาประโยชน์จากผู้รับบริการในทุกสถานะ

เบญจภา แจ้งเวชฉาย (2559: 7) การบริการ หมายถึง การแสดงออกทางการกระทำที่ฝ่ายหนึ่งนำเสนอให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง โดยกระบวนการดังกล่าวอาจจะเกี่ยวข้องกับสินค้าที่มีสามารถจับต้องได้ หรือไม่ สามารถจับต้องได้ เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ จนนำไปสู่ความพึงพอใจสูงสุดตามความคาดหวัง หรือมากกว่าความคาดหวัง

ณัฐพงษ์ ชุ่มชื่นสกุลสุข (2556, หน้า13) การบริการ หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการจัดวางแผนดำเนินการต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษาในการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ หรือตามที่คาดหวังและทำให้เกิดความพึงพอใจของบุคคลที่มารับบริการ

สุสดี แสนเสนาะ (2556: 9) บริการ หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลหนึ่งทำให้อีกบุคคลหนึ่งซึ่งสิ่งที่ทำให้นั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้ และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับโดยที่ผู้บริการสามารถรับรู้ถึงคุณภาพการบริการที่ได้รับ

เลิฟลี่ค (Lovelock, 2006: 9. อ้างใน, สุสดี แสนเสนาะ (2556, 9) กล่าวว่า การบริการ (Service) คือ เป็นกิจกรรมในทางด้านเศรษฐกิจที่ฝ่ายหนึ่งเสนอให้ฝ่ายอื่น กล่าวคือ เป็นการจ้างคนมาทำงานตามกาลเวลาที่กำหนดชัดเจน เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า ซึ่งอาจเป็นความต้องการของลูกค้าเอง หรือความต้องการของสิ่งของหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ของลูกค้าที่ผู้ซื้อเป็นคนรับผิดชอบกับสิ่งดังกล่าวที่เกิดขึ้น ลูกค้าบริการคาดหวังว่าจะได้รับคุณค่าจากการได้ใช้แรงงาน ทักษะที่ชำนาญ สิ่งอำนวยความสะดวก เครือข่าย

ระบบและเครื่องมือต่าง ๆ โดยปกติพวกเขาไม่สามารถเป็นเจ้าของกับสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่มองเห็น ซึ่งใช้เพื่อสนับสนุนในการบริการนั่นเอง

คอตเลอร์ (Kotler, 2003: 467) อ้างใน พัทธมณต์ ฤทธิชัย (2558: 31) ได้นิยามคำว่า บริการ เป็นกิจกรรมที่ฝ่ายหนึ่งเสนอต่ออีกฝ่ายหนึ่ง กิจกรรมดังกล่าวไม่มีตัวตน และไม่มีใครเป็นเจ้าของ ซึ่งในการผลิตบริการนั้นอาจมีตัวสินค้าเข้ามาเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ได้

กรอนรูส (Gronroos, 1990: 27) อ้างใน พัทธมณต์ ฤทธิชัย (2558, 30) ได้ให้ความหมายของการบริการ ว่า กิจกรรมหรือลำดับของกิจกรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ และเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ โดยมีทรัพยากรหรือสินค้าเป็นตัวกลางเพื่อแก้ปัญหาคำต้องการของผู้รับบริการ

มีชัย แพงมาพรม (2550, หน้า 13) กล่าวว่า การให้บริการ คือ การรับใช้ให้ความสะดวกต่าง ๆ ในการบริการ มีความหมายรวมถึง กระบวนการหรือกิจกรรมในการส่งมอบบริการจากผู้ให้บริการไปยังผู้รับบริการหรือผู้ใช้บริการนั้น และสามารถอธิบายได้โดยใช้ตัวอักษรย่ออธิบายลักษณะเด่นของการบริการไว้ดังนี้

การยิ้มแย้ม เอาใจใส่เข้าอกเข้าใจ คือ S = Smiling + Sympathy

การตอบสนองต่อความประสงค์ของลูกค้าอย่างรวดเร็ว ทันใจ โดยมีทันเอ่ยปากเรียกหา คือ E = Earl response

การแสดงออกถึงความนับถือ ให้เกียรติลูกค้า คือ R = Respectful

ลักษณะการให้บริการแบบสมัครใจและเต็มใจทำ คือ V = Voluntariness manner

การแสดงออกซึ่งการรักษาภาพพจน์ของผู้ให้บริการและเสริมภาพพจน์ขององค์กร คือ I = Image Enhancing

กริยาอ่อนโยน สุภาพ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน คือ C = Courtes

ความกระตือรือร้น และความกระตือรือร้น ขณะบริการและให้บริการมากกว่าที่คาดหวังเสมอ สามารถตอบสนองลูกค้าได้เหนือกว่าความคาดหวัง คือ E = Enthusiasm

วิษญาดา แก้วสีขาว (2550 : 28) ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการไว้ ดังต่อไปนี้

1. การให้บริการต้องมีลักษณะ ดังนี้

- 1.1 สร้างความพึงพอใจของประชาชนที่ได้รับจากการให้บริการจากหน่วยงานรัฐ
- 1.2 คุณภาพการให้บริการด้านระยะเวลา สามารถให้บริการที่รวดเร็ว
- 1.3 ความเชื่อถือได้ในการบริการมีความถูกต้อง
- 1.4 ค่าใช้จ่ายในการให้บริการ ต้องมีความประหยัดและคุ้มค่าในการให้บริการประชาชน

1.5 ลักษณะงานการให้บริการ ทำให้ประชาชนได้รับความสะดวก คล่องตัว เสมอภาค เป็นรูปธรรม โปร่งใส

1.6 ปริมาณงานให้บริการประชาชน มีความเพียงพอตามที่ประชาชนต้องการ

1.7 เอกสารที่ใช้ในการบริการประชาชน มีแบบฟอร์มน้อยที่สุด และขอเอกสารหลักฐานจากประชาชนน้อยที่สุด

1.8 การให้บริการประชาชนของหน่วยงานของรัฐในรูปแบบเบ็ดเสร็จ (One stop service) สามารถบริการด้วยความรวดเร็ว เบ็ดเสร็จที่เจ้าหน้าที่เพียงคนเดียวหรือให้บริการประชาชน ณ จุดบริการเพียงจุดเดียวโดยใช้ระบบเครือข่าย หรือให้บริการประชาชนหลาย ๆ เรื่อง หรือหลาย ๆ รูปแบบ ศูนย์บริการที่เดียวในบริเวณเดียวกัน ได้ครบทุกเรื่องที่แสดงถึงการมีมาตรฐานในการบริการประชาชน

2. ผลงานการให้บริการประชาชนของหน่วยงานของรัฐต้องมีการจัดทำมาตรฐานการบริการประชาชนไว้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

2.1 มีการจัดทำมาตรฐานการบริการประชาชนเป็นลายลักษณ์อักษร มีความชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการให้บริการประชาชน มีวิธีการ ขั้นตอนการดำเนินการและระยะเวลาการให้บริการอย่างไร ประชาชนจะนำเอกสาร หลักฐานอะไรมาบ้าง ในการติดต่อขอรับบริการของหน่วยงานรัฐ

2.2 สำหรับมาตรฐานการบริการประชาชนจำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงลดขั้นตอนการให้บริการให้สั้นที่สุด ใช้เวลาน้อยที่สุด เป็นที่พึงพอใจของประชาชนมากที่สุด

2.3 มาตรฐานการบริการประชาชนของหน่วยงานของรัฐ จะต้องถือปฏิบัติเป็นประจำทุกวัน และปฏิบัติต่อประชาชนอย่างเสมอภาค

2.4 มาตรฐานการบริการประชาชนของหน่วยงานของรัฐ จะต้องประกาศและเผยแพร่ให้ประชาชนทราบโดยทั่วไป โดยจะต้องมีวิธีการให้ประชาชนทราบมาก่อนที่จะนำมาให้บริการของหน่วยงานของรัฐ

สรุปได้ว่า การบริการ หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลอื่น และก่อให้เกิดความพึงพอใจผลกระทบนั้น

2. ความสำคัญของการบริการ

กระทรวงสาธารณสุข (2546: 17-18) กล่าวถึง ความสำคัญของงานบริการไว้ว่างานบริการ เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในงานด้านต่าง ๆ เพราะงานบริการ เป็นการให้ความช่วยเหลือหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ซึ่งการพัฒนาคุณภาพบริการต้องทำพร้อมกันทั้งองค์การ การพัฒนาคุณภาพของงานบริการ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนในองค์การจะต้องถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน ในการพิจารณาความสำคัญของงานบริการ อาจพิจารณาได้ 2 ด้าน ได้แก่ 1) ถ้าบริการที่ดีจะเกิดผลอย่างไร 2) ถ้าบริการไม่ดีจะเสียอย่างไร

บริการที่ดีจะส่งผลให้ผู้รับบริการ มีทัศนคติที่ดีอันได้แก่ ความคิดและความรู้สึกทั้งต่อตัวผู้ให้บริการ และหน่วยงานที่ให้บริการเป็นไปในทางบวก คือ ความชอบ ความพึงพอใจ ดังนี้

1. มีความชื่นชมในตัวผู้ให้บริการ
2. มีความยินยอมในหน่วยงานที่ให้บริการ
3. มีความระลึกถึงและยินดีมาขอรับบริการอีก
4. มีความประทับใจที่ดีไปอีกนานแสนนาน
5. มีการบอกกล่าวไปยังผู้อื่นแนะนำให้มาใช้บริการเพิ่มขึ้น
6. มีความรักดีต่อหน่วยงานที่ให้บริการ
7. มีการพูดถึงผู้ให้บริการและหน่วยงานในทางที่ดี

งานบริการที่ไม่ดี จะส่งผลให้ผู้รับบริการที่มีทัศนคติทั้งต่อตัวผู้ให้บริการและหน่วยงาน งานที่ให้บริการเป็นไปในทางลบ มีความไม่ชอบและความไม่พึงพอใจ ดังนี้

1. มีความรังเกียจตัวผู้ให้บริการ
2. มีความเสื่อมศรัทธาในหน่วยงานที่ให้บริการอีก
3. มีความผิดหวังและไม่ยินดีมาใช้บริการอีก
4. มีความประทับใจที่ไม่ดีไปอีกนานแสนนาน
5. มีการบอกกล่าวไปยังผู้อื่นไม่แนะนำให้มาใช้บริการอีก
6. มีการพูดถึงผู้ให้บริการ และหน่วยงานในทางที่ไม่ดี

สมิตร สัจฉกร (2550: 19 – 20). อ่างใน สุกัญญา มีแก้ว (2555: 30) ได้กล่าวไว้ว่า การบริการเป็นสิ่งที่มีความค่าเป็นพิเศษในงานด้านต่าง ๆ เพราะบริการ คือ การให้ความช่วยเหลือหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ไม่มีการดำเนินงานใด ๆ ที่ปราศจากบริการทั้งในภาคราชการ และภาคธุรกิจเอกชน การขายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ใด ๆ ก็ต้องมีการบริการรวมอยู่ด้วยเสมอ ยิ่งเป็นธุรกิจบริการ ตัวบริการนั่นเองคือสินค้า การขายจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีการบริการที่ดี ธุรกิจการค้า จะอยู่ได้ต้องทำให้เกิดการ “ขายซ้ำ” คือ ต้องรักษาลูกค้าเดิม และเพิ่มลูกค้าใหม่ การบริการที่ดีจะช่วยรักษาลูกค้าเดิมไว้ได้ ทำให้เกิดการขายซ้ำและซ้ำอีก และชักนำให้มีลูกค้าใหม่ ๆ ตามมา เป็นความจริงว่าเราสามารถพัฒนาคุณภาพสินค้า ที่ละตัวได้ แต่การพัฒนาคุณภาพบริการต้องทำพร้อมกันทั้งองค์การ การพัฒนาคุณภาพของการบริการเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนในองค์การจะต้องถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน มิฉะนั้นจะเสียโอกาสแก่คู่แข่งอื่น หรือสูญเสียลูกค้าไป ในการพิจารณาความสำคัญของการบริการพิจารณาได้ใน 2 ด้าน ได้แก่ บริการที่ดี และบริการที่ไม่ดี ดังนี้

1. บริการที่ดี จะส่งผลให้ผู้รับบริการมีทัศนคติ อันได้แก่ ความคิดและความรู้สึก ทั้งต่อตัวผู้ให้บริการและหน่วยงานที่ให้บริการเป็นไปในทางบวก คือ ความชอบ ความพึงพอใจ ดังนี้ ความชื่นชมในตัวผู้ให้บริการ มีความนิยมในหน่วยงานที่ให้บริการ มีความระลึกถึง และยินดีมาขอรับบริการอีก มีความประทับใจที่ดีไปอีกนานแสนนาน มีการบอกกล่าวไปยังผู้อื่น แนะนำให้มาใช้บริการเพิ่มขึ้น มีความภักดีต่อหน่วยงานที่ให้บริการ มีการพูดถึงผู้ให้บริการและหน่วยงานในทางที่ดี

2. บริการที่ไม่ดี จะส่งผลให้ผู้รับบริการมีทัศนคติทั้งต่อตัวผู้ให้บริการ และหน่วยงานที่ให้บริการเป็นไปในทางลบ มีความไม่ชอบและไม่พึงพอใจ ดังนี้ มีความรังเกียจตัวผู้ให้บริการมีความเสื่อมศรัทธาในหน่วยงานที่ให้บริการ มีความผิดหวังและไม่ยินดีมาใช้บริการอีก มีความประทับใจที่ไม่ดีไปอีกนานแสนนาน มีการบอกกล่าวไปยังผู้อื่นไม่แนะนำให้มาใช้บริการอีก

สุนันทา ทวีผล (2550, หน้า 13) กล่าวถึงการให้บริการ สรุปได้ดังนี้

1. หลักความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลส่วนใหญ่ กล่าวคือ ประโยชน์และบริการที่องค์การจัดให้ นั้นจะต้องตอบสนองความต้องการของบุคคลเป็นส่วนใหญ่หรือทั้งหมดมิใช่เป็นการจัดให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะ มิฉะนั้นแล้วนอกจากจะไม่เกิดประโยชน์สูงสุดในการเอื้ออำนวยประโยชน์และบริการแล้วยังไม่คุ้มค่ากับการดำเนินงานนั้น ๆ

2. หลักความสม่ำเสมอ กล่าวคือ การให้บริการต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอมิใช่ทำ ๆ หยุด ๆ ตามความพอใจของผู้บริการหรือผู้ปฏิบัติ

3. หลักความเสมอภาค บริการที่จัดนั้นจะต้องให้แก่ผู้มาใช้บริการทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

4. หลักความประหยัด ค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการบริการจะต้องไม่มากจนเกินกว่าผลที่จะได้รับ

5. หลักความสะดวก บริการที่จัดให้แก่ผู้รับบริการจะต้องเป็นไปในลักษณะปฏิบัติได้ง่ายสะดวกสบาย สิ้นเปลืองทรัพยากรไม่มากนัก ทั้งยังไม่เป็นการสร้างภาระ ยุ่งยากใจให้แก่ผู้บริการหรือผู้ให้บริการมากจนเกินไป

สรุปได้ว่าความสำคัญของงานบริการเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในงานด้านต่าง ๆ เพราะงานบริการ เป็นการให้ความช่วยเหลือหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ซึ่งการพัฒนาคุณภาพบริการต้องทำพร้อมกันทั้งองค์การ ต้องทำพร้อมกันด้วยความร่วมมือร่วมใจกันของทุกคนจะต้องถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน ความสำคัญของการบริการพิจารณาได้ใน 2 ด้าน ได้แก่ บริการที่ดี คือจะส่งผลให้ผู้รับบริการมีทัศนคติ ความคิดและความรู้สึก ทั้งต่อตัวผู้ให้บริการและหน่วยงานที่ให้บริการเป็นไปในทางบวก คือ ความชอบ ความพึงพอใจ และบริการที่ไม่ดี จะส่งผลให้ผู้รับบริการมีทัศนคติทั้งต่อตัวผู้ให้บริการ และหน่วยงานที่ให้บริการเป็นไปในทางลบ มีความไม่ชอบและไม่พึงพอใจ ไม่กลับมาใช้บริการอีกต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับสำนักงานพาณิชย์จังหวัด

1. ประวัติความเป็นมาของกระทรวงพาณิชย์

ยุทธพงศ์ สัจจิตรานนท์ (2542, หน้า 11) กระทรวงพาณิชย์ได้รับการสถาปนาอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2463 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาใน พ.ศ. 2469 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม โดยมีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ทรงดำรงตำแหน่งเป็นเสนาบดี และใน พ.ศ. 2475 เปลี่ยนเป็นกระทรวงเกษตรพาณิชย์ หลังจากนั้นมีการเปลี่ยนชื่ออีกเป็น กระทรวงเศรษฐกิจกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเศรษฐกิจ จนกระทั่ง พ.ศ. 2515 ได้เปลี่ยนมาใช้ชื่อ “กระทรวงพาณิชย์” จนถึงปัจจุบัน

2. หน้าที่กระทรวงพาณิชย์

ปริพนธ์ จำเริญพัฒน์ (2560, หน้า 74-80) มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการค้า ธุรกิจบริการ ทรัพย์สินทางปัญญา และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงพาณิชย์ หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงพาณิชย์

2.1 บทบาทหลัก

2.1.1 การกิจด้านในประเทศ

2.1.1.1 การดูแลราคาสินค้าเกษตร และรายได้เกษตรกร

2.1.1.2 ดูแลผู้บริโภคภายใต้กรอบกฎหมายของกระทรวงพาณิชย์

2.1.1.3 ส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจการค้า ทั้งการค้าสินค้าและธุรกิจบริการ

รวมทั้งธุรกิจประกันภัย

2.1.1.4 คุ้มครองด้านทรัพย์สินทางปัญญา

2.1.2 การกิจด้านต่างประเทศ

2.1.2.1 เจรจาการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยการเจรจาภายใต้กรอบ WTO FTA อนุภูมิภาค ภูมิภาค ฯลฯ ส่งเสริม และเร่งรัดการส่งออก

2.1.2.2 จัดระเบียบ และบริหารการนำเข้าส่งออก รวมทั้งการขายข้าวรัฐต่อรัฐ การค้ำประกันสำปะหลัง สินค้าข้อตกลงต่าง ๆ

2.1.2.3 แก้ไขปัญหา และรักษาผลประโยชน์ทางการค้า เช่น การดูแลเรื่อง GSP การเก็บภาษีตอบโต้การทุ่มตลาด

2.2 วิสัยทัศน์

เศรษฐกิจการค้าของประเทศไทยมีความก้าวหน้าอย่างยั่งยืน เป็นธรรม ยั่งยืนและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนทั้งประเทศ

2.3 พันธกิจ

พันธกิจ 1 การเสริมสร้างขีดความสามารถให้ผู้ประกอบการ และวิสาหกิจ บนฐานขององค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และทุนวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงมิติด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสังคม

พันธกิจ 2 การสร้างความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจในภูมิภาค เพื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน และเป็นฐานไปสู่เวทีโลก

พันธกิจ 3 การยกระดับประเทศเข้าสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่า โดยการใช้นวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการสร้างคุณค่าร่วมกับสังคม

พันธกิจ 4 การสร้างสภาพแวดล้อมภายในประเทศที่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจได้อย่างเป็นธรรม

พันธกิจ 5 การส่งเสริม และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทางการค้าให้เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการลดต้นทุน เพิ่มคุณภาพ และสร้างสรรค์มูลค่าให้กับผู้ประกอบการ

3. บทบาทหน้าที่ของสำนักงานพาณิชย์จังหวัด

3.1 ประสานงานและปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนของกระทรวงในภูมิภาค รวมทั้งประสานกำกับดูแลและสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการพาณิชย์ในเขตพื้นที่จังหวัดตลอดจนปฏิบัติงานซึ่งมิได้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานใดในสังกัดกระทรวงโดยเฉพาะ

3.2 ประสานและจัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการด้านการพาณิชย์ รวมทั้งจัดลำดับความสำคัญของแผนงานโครงการ การตั้งและจัดสรรงบประมาณประจำปีให้สอดคล้องกับแผนแม่บทของกระทรวงและแผนจังหวัด ตลอดจนกำกับดูแลเร่งรัด ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการของหน่วยงานในสังกัดกระทรวง และเป็นหน่วยข้อมูลทางการพาณิชย์ในเขตพื้นที่จังหวัด

3.3 ประสานและส่งเสริมการดำเนินงานด้านการพาณิชย์ เพื่อแก้ไขปัญหาตลาดการค้าภายในประเทศ และปัญหาทางการค้าอื่น ๆ

3.4 ปฏิบัติงานตามกฎหมายในความรับผิดชอบของกระทรวง ซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

3.5 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี, 2561, 79)

4. แผนพัฒนาจังหวัดในส่วน of กระทรวงพาณิชย์

1. แนวทางการพัฒนาด้านการค้าการตลาดของหน่วยงานกระทรวงพาณิชย์ที่สอดคล้อง และดำเนินการตามนโยบายของแผนพัฒนาจังหวัด

1.1 ส่งเสริมและพัฒนาตลาดในระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรมและเพื่อสนับสนุนให้มีการกระจายการผลิตสินค้าทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรกรรม

1.2 จัดหาตลาดให้กับเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีทางเลือกในการขายผลผลิตมากขึ้น เช่น การจัดตลาดนัดสินค้าเกษตร การรวมกลุ่มเกษตรกรมีทางเลือกในการขายผลผลิตมากขึ้น เช่น การจัดตลาดนัดสินค้าเกษตร การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อขายผลผลิต เป็นต้น

1.3 เผยแพร่และกระจายข่าวสารการค้าไปสู่เกษตรกรในชนบท ให้ทันต่อเหตุการณ์ยิ่งขึ้น เพื่อชี้แนะให้เกษตรกรเลือกผลิตสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาด และให้เกษตรกรพิจารณาช่วงเวลาที่เหมาะสมในการนำผลผลิตออกสู่ตลาด ซึ่งจะช่วยให้การจำหน่ายผลผลิตได้ราคาดีขึ้น

1.4 ป้องกันและปราบปรามมิให้มีการเอารัดเอาเปรียบจากการใช้เครื่องชั่งตวงวัดในการซื้อขายผลผลิต

1.5 ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตสินค้าทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมให้มีคุณภาพดี

1.6 ติดตามและสอดส่องสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของจังหวัด โดยเฉพาะในด้านการผลิต การตลาด พาณิชยกรรม รวมถึงการนำเข้า-ส่งออกสินค้าและการค้าบริการ

2. โครงการเพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการเศรษฐกิจการค้าจังหวัด

2.1 โครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาการค้า และธุรกิจไทยในอาเซียนจังหวัดอุทัยธานี

2.2 โครงการพัฒนาศูนย์บริการประชาชนด้านการพาณิชย์ระดับจังหวัด (One Stop Service Center)

5. บริการของกระทรวงพาณิชย์

1. จัดทะเบียนธุรกิจ บริการจดทะเบียนธุรกิจ การบริการข้อมูลธุรกิจ การพัฒนาส่งเสริมให้ธุรกิจเข้มแข็งสามารถแข่งขันได้ และสร้างธรรมาภิบาลธุรกิจ

2. จัดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา ส่งเสริมความรู้การสร้างสรรคและการใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์

3. ใบอนุญาตและหนังสือรับรองการส่งออก-นำเข้า หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า บริการใบอนุญาต หนังสือรับรองส่งออก-นำเข้าสินค้า และหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า

4. การส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ส่งเสริมการส่งออก ขยายตลาดสินค้าและธุรกิจบริการของไทยและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยในตลาดโลก

5. บริการอื่น ๆ เช่น การอบรม เรียนรู้ด้านการพาณิชย์ งานบริการเรื่องซ่งตวงวัด (สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดอุทัยธานี, 2561, หน้า 2)

สรุปได้ว่า สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนกระทรวงพาณิชย์ ในส่วนภูมิภาค โดยรับนโยบายของกระทรวงพาณิชย์มาปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กระทรวง ต้องการรวมทั้งปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลและนโยบายของจังหวัดเพื่อผลในการพัฒนาเศรษฐกิจ

วิธีดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดเอากลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่มารับบริการสำนักงานพาณิชย์ จังหวัดอุทัยธานี ระหว่างเดือน มกราคม 2563 ถึงเดือน เมษายน 2563 จำนวน 210 คน กำหนดให้มี ความคลาดเคลื่อนอยู่ที่ .05 จากกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น โดยพิจารณาจากเนื้อหาเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ และสมมติฐานการศึกษา โดยนำ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดที่กำหนด ให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาแก้ไขให้ถูกต้อง เพื่อให้ เกิดความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

สถิติที่ใช้ (Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t-test แบบ Independent samples) และ F-test (one way ANOVA)

สรุปผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.97$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้าน เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ($\mu = 4.20$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\mu = 4.04$) ด้านกระบวนการขั้นตอนการ ให้บริการ ($\mu = 3.91$) และด้านอาคารสถานที่ ($\mu = 3.74$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี ผู้ ศึกษาอภิปรายผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี โดย ภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.97$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี เป็นหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ในการให้บริการประชาชน ในการส่งเสริมและพัฒนาตลาดในระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรมและเพื่อสนับสนุนให้มีการกระจายการ

ผลิตสินค้าทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรกรรม ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตสินค้าทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมให้มีคุณภาพดี การนำเข้า-ส่งออกสินค้าและการค้าบริการต่าง ๆ งานบริการด้านจดทะเบียนธุรกิจ บริการจดทะเบียนธุรกิจ การบริการข้อมูลธุรกิจ การพัฒนาส่งเสริมให้ธุรกิจเข้มแข็งสามารถแข่งขันได้ และสร้างธรรมาภิบาลธุรกิจ จดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา ส่งเสริมความรู้การสร้างสรรคและการใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาในเชิงพาณิชย์ ใบอนุญาตและหนังสือรับรองการส่งออก-นำเข้า หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า บริการใบอนุญาต หนังสือรับรองส่งออก-นำเข้าสินค้า และหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า การส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ส่งเสริมการส่งออก ขยายตลาดสินค้า และธุรกิจบริการของไทยและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยในตลาดโลก บริการอื่น ๆ เช่น การอบรม เรียนรู้ด้านการพาณิชย์ งานบริการเรื่องชั่งตวงวัด เป็นต้น ซึ่งภารกิจหน้าที่เหล่านี้บุคลากรให้บริการประชาชนอย่างดี ทั้งกระบวนการให้บริการ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สามารถให้บริการประชาชนได้อย่างทั่วถึงและสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนได้ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนภาพร จุฑาบุตร (2556: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการจัดเก็บภาษีของเทศบาลตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการจัดเก็บภาษีของเทศบาลตำบลโพธิ์ทอง โดยรวม อยู่ในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะ ลิขิตมณีชัย (2557: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพบริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพบริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสกุณา เจริญกล้า (2557: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลตะกาดแก้ว อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลตะกาดแก้ว อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี โดยรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก รายละเอียดแต่ละด้านอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.91$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความรู้สึกของประชาชนที่มาติดต่อราชการได้รับการบริการจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี มีการดำเนินงานโดยให้บริการมีความรวดเร็ว ตามระยะเวลาที่กำหนดเป็นไปตามลำดับก่อน-หลัง ไม่เลือกปฏิบัติ มีการตีป้าประกาศ แผ่นผัง ขั้นตอน การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมไว้อย่างชัดเจน ให้บริการสามารถให้บริการได้เสร็จเรียบร้อย ณ จุดเดียว และเอกสารที่ได้รับมีสาระสำคัญของเอกสารทางราชการถูกต้องครบถ้วน ตรงตามความต้องการ ทำให้ประชาชนพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนภาพร จุฑาบุตร (2556: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของ

ประชาชนต่อการให้บริการจัดเก็บภาษีของเทศบาลตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า ด้านขั้นตอนการให้บริการ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของชนะดา วีระพันธ์ (2555: 14) การให้บริการเป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องความต้องการของบุคคลส่วนใหญ่ ความสม่ำเสมอ ความเสมอภาค ความประหยัด ความสะอาด และตรงเวลา อย่างต่อเนื่อง หลักการทั่วไปเกี่ยวกับการทำให้ประชาชนผู้ให้บริการจะเกิดความประทับใจ เกิดความพอใจ หรือความรู้สึกที่ดีต่อบริการได้นั้น ประชาชนต้องมีความสะดวกใจในการรับบริการ กล่าวคือ มารับบริการได้สะดวก ปราศจากข้อสงสัยหรือ สับสนในการรับบริการ ได้รับการปฏิบัติจากพนักงานผู้บริการด้วยความรวดเร็ว เรียบร้อย สุภาพ ได้รับความช่วยเหลือชี้แนะ ได้รับความเอาใจใส่เป็นอย่างดี รวมทั้งเกิดความสบายหู สบายตา เมื่อได้มาสัมผัสกับหน่วยบริการและพนักงานที่บริการ

1.2 ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.20$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความรู้สึกของประชาชนที่มาติดต่อราชการ ได้รับการบริการจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถในการให้บริการสามารถตอบคำถาม ให้คำแนะนำและช่วยแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง ให้บริการด้วยความสุภาพและเป็นมิตรพูดจาไพเราะ อ่อนหวาน มีความเป็นกันเองกับประชาชนผู้มาติดต่อ มีความกระตือรือร้นและตั้งใจทำงาน และเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้ประชาชนพึงพอใจในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร จุฑานุตร (2556: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการจัดเก็บภาษีของเทศบาลตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

1.3 ด้านอาคารสถานที่ พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี ด้านอาคารสถานที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.74$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความรู้สึกของประชาชนที่มาติดต่อราชการ ได้รับการบริการจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานีด้านอาคารสถานที่ ซึ่งสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี ได้ดำเนินงานโดยจัดสถานที่ให้บริการมีความสะอาด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีกล้องวงจรปิด หรือมีพนักงานรักษาความปลอดภัย มีความมั่นคงปลอดภัย และสถานที่หาง่าย สะดวกในการมาติดต่อรับบริการ ทำให้ประชาชนพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนภาพร จุฑานุตร (2556: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการจัดเก็บภาษีของเทศบาลตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า ด้านสถานที่ให้บริการ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำลิน เทียมแก้ว (2556: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ความ

พึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักวิทยากร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2555” ผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจในแต่ละด้านด้านสถานที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

1.4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.04$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความรู้สึกของประชาชนที่มาติดต่อราชการได้รับการบริการจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี ดำเนินงานโดยจัดสถานที่ในการให้บริการมีจุดช่องทางให้บริการที่เหมาะสมและเข้าถึงได้โดยสะดวก มีห้องน้ำเพียงพอ มีเก้าอี้ ที่นั่งรอ ให้ผู้มารับบริการเพียงพอ น้ำดื่มบริการประชาชน และสถานที่มีที่จอดรถเพียงพอ ทำให้ประชาชนพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนภาพร จุฑานุตร (2556: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการจัดเก็บภาษีของเทศบาลตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำลิน เทียมแก้ว (2556: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักวิทยากร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2555” ผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจในแต่ละด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี ที่มีเพศต่างกัน ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปผลและอภิปรายผลการศึกษาเรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี ผู้ทำการศึกษา มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ ควรจัดให้มีด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการโดยติดป้ายประกาศ แผ่นผัง ขั้นตอน การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ไว้บริเวณที่ประชาชนมองเห็นได้ชัด สร้างความเข้าใจในกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ให้กับประชาชนที่มาติดต่อราชการมากยิ่งขึ้น

1.2 ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ควรจัดให้มีจำนวนของเจ้าหน้าที่มาให้บริการประชาชนในแต่ละจุดเพิ่มมากขึ้น โดยส่งเสริมและพัฒนาให้บุคลากรคนหนึ่งให้มีความรู้ความสามารถ ที่จะให้บริการ

มากกว่าหนึ่งงานที่ตนรับผิดชอบได้ หากงานใดมีจำนวนประชาชนมาใช้บริการมากให้สามารถช่วยกันบริการได้อย่างทันท่วงที

1.3 ด้านอาคารสถานที่ ควรจัดให้มีป้ายบอกทาง หรือแผนที่ในการบอกเส้นทางมาสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี อย่างชัดเจน และจัดให้มีหลาย ๆ จุดในการติดตั้งป้ายบอกทาง รวมถึงจัดให้มีเส้นทางแผนที่ทางอากาศ (Google Maps) ที่สามารถช่วยอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้เป็นอย่างดี

1.4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรจัดให้มีบริการมีน้ำดื่มบริการประชาชนอย่างเพียงพอเพิ่มจุดในการให้บริการ และมีแก้วน้ำ ไว้ให้เพียงพอในแต่ละวัน

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี

2.2 ควรศึกษานโยบายที่ส่งผลกระทบต่อการให้บริการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรของสำนักงานพาณิชย์จังหวัด

อุทัยธานี

เอกสารอ้างอิง

กองบริหารการพาณิชย์ภูมิภาค. (2562). คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานของสำนักงานพาณิชย์จังหวัด.

สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์: กระทรวงพาณิชย์.

ธัญชนก พูลสวัสดิ์. (2553). คุณภาพการให้บริการตามหลักการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่: กรณีศึกษา

สำนักงานที่ดินจังหวัดปราจีนบุรี สาขาการบินบุรี. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: วีอินเตอร์ พรินท์.

ปิยะ ลิขิตมณีชัย. (2557). ความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี. สาร

นิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการ

บริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ยะรินทร์ มะสกุล. (2549). การจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลเศรษฐกิจการค้า (Fact Sheet) ผลงานเพื่อประเมิน

แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนักวิชาการพาณิชย์ 6 ว. กองบริหารพาณิชย์ภูมิภาค. สำนักงาน

ปลัดกระทรวงพาณิชย์.

สมิตร สัจฉกร. (2550). การต้อนรับและบริการที่เป็นเลิศ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ตุลาคม.

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี. (2561). ข้อมูลการตลาดจังหวัดอุทัยธานี. อุทัยธานี: ที่ทำการปกครองจังหวัดอุทัยธานี.

- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี. (2561). ข้อมูลการตลาดจังหวัดอุทัยธานี. กระทรวงพาณิชย์.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี. (2562). ความพึงพอใจต่องานบริการของศูนย์บริการประชาชน
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุทัยธานี. (2562). โครงสร้างบุคลากร. กองบริหารการพาณิชย์ภูมิภาค : กระทรวงพาณิชย์.
- สุรพล พรหมกุล. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- Good, C.V. 1973. Dictionary of Education. New York: McGraw-Hill Book.
- Gronroos. (1990). Quality / Selection Definitions, Models and Methods in Use, The Nature of Service and Service Quality.
- Herzberg, Frederick, and Zautra, Alex (1976). Orthodox Job Enrichment: Measuring True Quality in Job Satisfaction. Personnel.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2008). Marketing: An introduction. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice – Hall.
- Kotler, Philip. (2003). Marketing Management. 11th ed. Upper Sanddle River, New Jersey: Prentice. Hall.
- Kotler, Philip. (2003). Marketing Management. 11th ed. Upper Sanddle River, New Jersey: Prentice. Hall.
- Lovelock, C.H. (2006). Communication and Promoting Services In C.H. Lovelock (Eds.), Services marketing. New Jersey: Prentice Hall.
- Maslow, A.H. (1970). Motivation and Personality. 2^{ed}. New York: Harper & Brothers.
- Millet. John. D. (1954). Management in the Public Service. New York: McGraw-Hill.

แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัด ในเขตภาคกลางตอนล่าง

Guidelines For Development Of Innovative Organization Of Provincial Transport Offices In Lower Central Region

นันทวัน แก้วปาน (Nantawan Keawpan)¹

हरररขล คลลลยจันทรพงษ์ (Hansa Klaychanpong)²

พงษ์สันต์ ดันทยง (Pongsan Tanyong)³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความเป็นองค์กรนวัตกรรม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ศึกษาปัจจัยด้านการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรนวัตกรรม และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรนวัตกรรม โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม ตัวอย่างในการวิจัย คือ บุคลากรสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง จำนวน 210 คน ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบโควต้า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งผ่านการทดสอบค่าความตรงเชิงเนื้อหาและค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ถดถอยพหุวิธีแบบขั้นตอน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกขนส่งจังหวัด จำนวน 7 ท่าน โดยเลือกแบบเจาะจงวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และสังกัด 2) การบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัด ในเขตภาคกลางตอนล่าง ประกอบด้วย ค่านิยมร่วม (X_7) ทักษะ ความรู้ ความสามารถ (X_5) รูปแบบการบริหารจัดการ (X_6) และกลยุทธ์ขององค์กร (X_1) โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 45 3) แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการแก่ประชาชน ลดขั้นตอนและลดเวลาการให้บริการ ด้านนวัตกรรมกระบวนการ ควรพัฒนากระบวนการทำงานใหม่ ๆ โดยนำเทคโนโลยีมาช่วย

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

³ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

เชื่อมโยงข้อมูลและพัฒนางานองค์ความรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน ด้านนวัตกรรม การบริหารจัดการ ให้นำเทคโนโลยีตลอดจนการบริหารจัดการมาช่วยควบคุม ดูแลระบบการขนส่งเพื่อให้เกิดความปลอดภัย สะดวกรวดเร็ว และเพียงพอแก่ประชาชน

Abstract

This research aimed to: 1) compare the state of innovative organization as classified by personal factors; 2) study the administrative factors affecting innovative organization; and 3) identify the guidelines for developing innovative organization. Mixed method research was used in this study. The research sample was 210 personnel in provincial transport offices in lower central region, derived by quota sampling. The research instrument was a questionnaire constructed by the researcher with the acceptable content validity and reliability. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way ANOVA, and stepwise multiple regression analysis. Regarding qualitative research, data were collected from an in-depth interview of 7 provincial transport officers, derived by purposive sampling. The data were analyzed by content analysis. The research results were as follows: 1) Regarding the comparison of innovative organization of provincial transport offices in lower central region as classified by personal factors, there was differences among the personnel different in age, educational level, work experience, and affiliation with statistical significance at .05. 2) The administration in the aspects of shared value (X_7), skill, knowledge, and ability (X_5), administrative type (X_6), and organizational strategy (X_1) together predicted the innovative organization at the percentage of 45. 3) The guidelines for developing innovative organization of provincial transport offices in lower central region were the organization should: in product innovation aspect, apply modern technology to improve service quality by reducing service time and process; in process innovation, develop new work process by using technology to connect information and develop knowledge for effective and efficient work; and in administrative innovation, use technology and administration to control and supervise transport system for safety, rapidness, and sufficiency of service.

คำสำคัญ

องค์การนวัตกรรม, ปัจจัยด้านการบริหาร, สำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง

Keywords

innovative organization, administrative factor, provincial transport office in lower central region

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์การนวัตกรรม เป็นองค์การที่มีการสนับสนุนการดำเนินการด้านนวัตกรรมของบุคลากรภายในองค์กรต้องมีการจัดการด้านการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีการสร้างนวัตกรรมโดยใช้ปัจจัยที่หลากหลายและกระบวนการที่ซับซ้อน ผู้บริหารองค์กรจะต้องกระตุ้นให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นและผลักดันให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมภายในองค์กรให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของนวัตกรรม อีกทั้งการพัฒนาความสามารถของผู้บริหารและความสามารถขององค์กรให้สูงขึ้นนั้นทำให้องค์กรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพทางการแข่งขันที่สูง และเนื่องจากด้วยข้อจำกัดของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดทำให้องค์กรต้องมีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ โดยแสวงหานวัตกรรมใหม่ภายในองค์กรของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน ผู้นำองค์กรทางธุรกิจส่วนใหญ่พบว่าจากที่องค์กรจะประสบความสำเร็จในด้านนวัตกรรมไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่งยกตัวอย่าง เช่น นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมกระบวนการและนวัตกรรมการบริหารจัดการ เป็นต้น ทั้งนี้พบว่านวัตกรรมยังมีความสัมพันธ์กับความสามารถทางนวัตกรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อผู้รับบริการหรือลูกค้า ในด้านการสร้างความพึงพอใจ การสร้างความแตกต่างเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือผู้รับบริการ และการลดต้นทุนในการบริหารจัดการ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2549) นวัตกรรมจึงถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่องค์กรนำมาใช้ ในการแข่งขันเพื่อให้การดำเนินกิจการต่าง ๆ สามารถสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ หรือวิธีการใหม่ ๆ ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าและสร้างแรงจูงใจให้กับลูกค้า โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อความมั่นคงในการดำเนินกิจการ (Peter, 2002)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าปัจจัยการบริหาร 7S McKinsey ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมโดยงานวิจัยกนกวรรณ ภูใหม่ (2559) พบว่า ปัจจัยด้านนวัตกรรมองค์กร ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร หรือค่านิยม กลยุทธ์องค์กรหรือวิสัยทัศน์/พันธกิจ/เป้าหมาย องค์กรแห่งการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ส่งผลทางตรงต่อนวัตกรรมผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมกระบวนการ ส่วนงานวิจัยของ Saleh & Wang (1993) พบว่า กลยุทธ์องค์กรส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรม และงานวิจัยของ Shyu et al. (2006) พบว่า องค์กรประกอบที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย การเรียนรู้ขององค์กร

จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง โดยมุ่งศึกษาองค์ประกอบขององค์กรนวัตกรรม ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการบริหาร คือ กลยุทธ์ขององค์กร โครงสร้างองค์กร ระบบการปฏิบัติงาน บุคลากร ทักษะ ความรู้ ความสามารถ รูปแบบการบริหารจัดการ และค่านิยมร่วม กับการเป็นองค์กรนวัตกรรม ซึ่งเป็นหลักและทฤษฎีที่ผู้วิจัยนำมาใช้ประกอบการวิจัยและผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษาในครั้งนี้จะสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการเตรียมความพร้อมขององค์กรเพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม และเพื่อตอบสนองภารกิจหลักของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่างในการให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

ปัญหาของการวิจัย

แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์การนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นองค์การนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการบริหาร ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์การนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรสำนักงานขนส่งจังหวัด ในเขตภาคกลางตอนล่าง จำนวน 407 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง จำนวน 210 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควตา (quota sampling) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) คือ ผู้บริหารของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง จำนวน 7 คน โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง (purposive selection)

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ (independent variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่งและสังกัด ปัจจัยด้านการบริหาร ประกอบด้วย กลยุทธ์ขององค์การ โครงสร้างองค์การ ระบบการปฏิบัติงาน บุคลากร ทักษะ ความรู้ ความสามารถ รูปแบบการบริหารจัดการ และค่านิยมร่วม

2.2 ตัวแปรตาม (dependent variables) ความเป็นองค์การนวัตกรรม ประกอบด้วย นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมการบริหารจัดการ

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาครั้งนี้ใช้ระยะเวลาเดือนมกราคม – มิถุนายน 2563

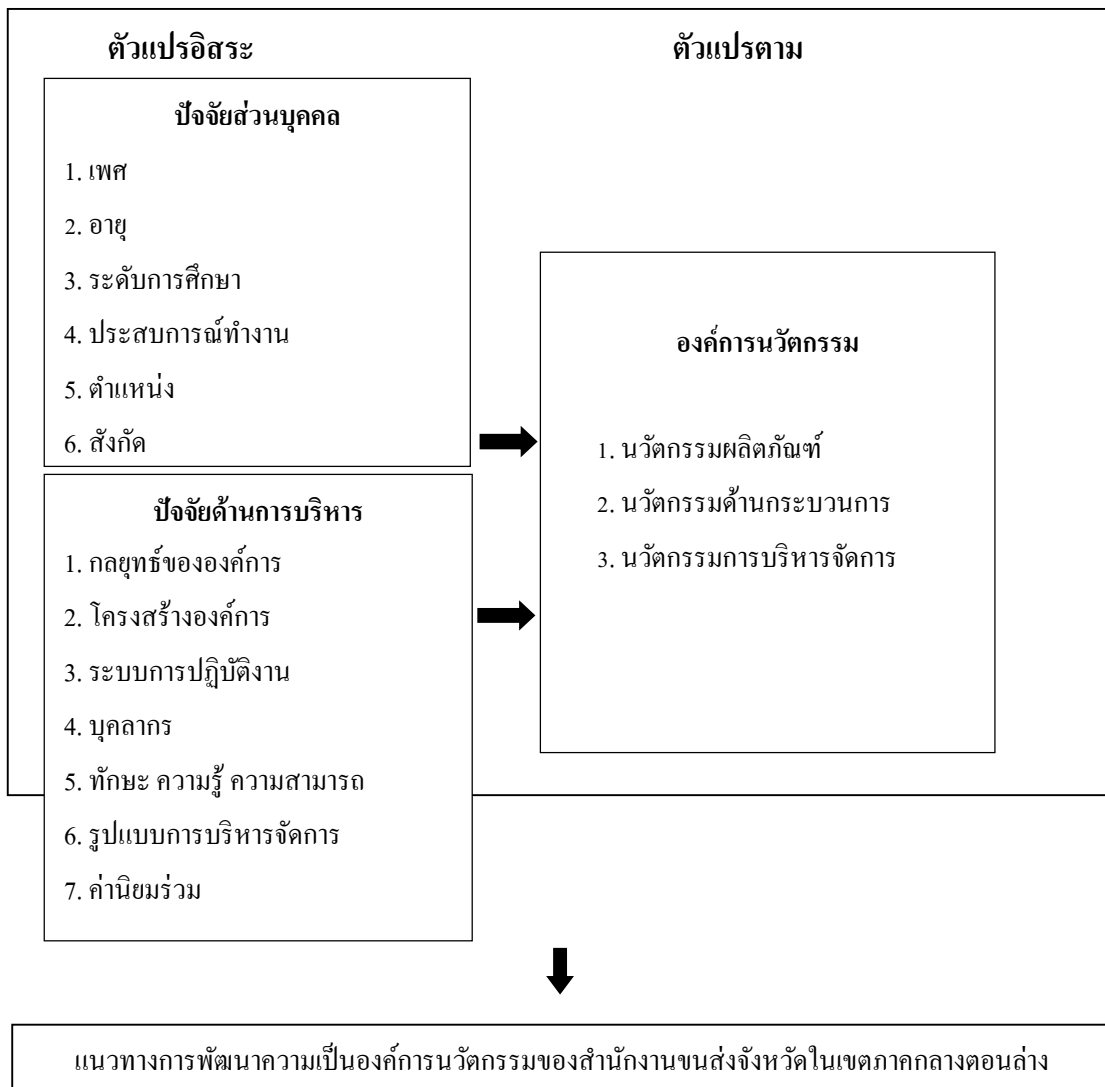
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความเป็นองค์การนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
2. ทำให้ทราบปัจจัยด้านการบริหารที่ส่งผลต่อองค์การนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง

3. นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรนวัตกรรม ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ปัจจัยด้านการบริหาร 7S Mckinsey ของ Peters & Waterman (1980) และแนวคิดทฤษฎีของ Tidd, Bessant & Pavitt (2001, pp. 313-340) และความเป็นองค์กรนวัตกรรมได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2549, หน้า 26-45) และแนวคิดของจตุพร สังขวรรณ (2557, หน้า 198) กรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

สมมติฐานการวิจัย

1. บุคลากรสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน จะมีความเป็นองค์การนวัตกรรมแตกต่างกัน
2. ปัจจัยด้านการบริหาร ส่งผลต่อความเป็นองค์การนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่ครอบคลุมกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย นำเสนอเนื้อหาสำคัญตามลำดับหัวข้อ ดังต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีปัจจัยการบริหาร 7S McKinsey

ปัจจัยด้านการบริหาร 7s McKinsey เป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ในการบริหาร มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร โดยนำผลการวิเคราะห์ตามหลักการมากำหนดกลยุทธ์เพื่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดต่อการบริหารองค์การ ความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์การต่าง ๆ หรือการบริหารงานที่สัมฤทธิ์ผลนั้น ขึ้นอยู่กับตัวแปรซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างน้อยที่สุด 7 ตัว ตามแนวคิดของ Peters & Waterman (1980) และ Tidd, Bessant & Pavitt (2001, pp. 313-340) ประกอบด้วยปัจจัย 7 ประการ ดังนี้

1. กลยุทธ์ขององค์กร หมายถึง การที่ผู้บริหารและบุคลากรภายในองค์กร มีวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย นโยบาย ที่มีความชัดเจนในกลยุทธ์ด้านนวัตกรรม และมีการส่งเสริมเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมายและนโยบายร่วมกัน มุ่งมั่นและเสริมสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการแข่งขัน และเป็นแนวทางให้บุคลากรภายในองค์กรทราบว่าควรจะใช้ความพยายามไปทิศทางใดจึงจะประสบความสำเร็จ

2. โครงสร้างองค์กร หมายถึง โครงสร้างการบริหารจัดการภายในองค์กรส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้าง มีระบบการติดต่อสื่อสาร การประสานงานภายในองค์กรและมีการพัฒนารูปแบบการทำงานให้สอดคล้อง และส่งเสริมต่อการเป็นองค์การนวัตกรรม สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้มาติดต่อขอรับบริการ

3. ระบบการปฏิบัติงาน หมายถึง ระบบต่าง ๆ ภายในองค์กร มีระบบการให้รางวัล การให้อิสระในการคิดสร้างสรรค์ การให้การยอมรับ การให้รางวัลที่เป็นตัวเงินและการเลื่อนขั้นตำแหน่ง เพื่อให้พนักงานเกิดแรงจูงใจในการสร้างสรรค์นวัตกรรมให้กับองค์กร

4. บุคลากร หมายถึง บุคลากรที่ทำงานเพื่อเป้าหมายร่วมกันมีความมุ่งมั่น มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านนวัตกรรม มีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสานงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายต่าง ๆ ขององค์กร และมีความกระตือรือร้นพร้อมที่จะขับเคลื่อนองค์การให้ประสบผลสำเร็จในด้านการพัฒนานวัตกรรม

5. ทักษะ ความรู้ ความสามารถ หมายถึง ทักษะความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการ โดยส่งเสริมการสร้างความเป็นองค์กรนวัตกรรม มีการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถในการฝึกอบรม สัมมนา การจัดการความรู้ และการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารจากบุคคล เพื่อส่งเสริมความเป็นองค์กรนวัตกรรม

6. รูปแบบการบริหารจัดการ หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการภายในองค์กร มีการติดต่อสื่อสารกันในด้านนวัตกรรมที่ชัดเจนและเหมาะสม มีการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการคิดค้นกระบวนการทำงานใหม่ ๆ และมีการวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขการทำงานในด้านนวัตกรรมร่วมกัน

7. ค่านิยมร่วม วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม มีการยอมรับส่งเสริมและเปิดโอกาสรับฟังความคิดของผู้อื่น มุ่งเน้นให้ความสำคัญและส่งเสริมให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันในด้านนวัตกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรนวัตกรรม

องค์กรนวัตกรรม หมายถึง องค์กรที่มีกระบวนการนำความรู้ ทักษะ ไปปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการในองค์กร การพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบริการหรือกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น เพื่อให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจในการรับบริการ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2549, หน้า 26-45) ได้แบ่งประเภทของนวัตกรรมเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (product innovation) หมายถึง การนำเสนอและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ไม่ว่าจะในด้านวิธีการใช้หรือเทคโนโลยี ตลอดจนการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น หัวใจสำคัญของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ คือ การสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบบริการหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่เคยมีมาก่อน

2. นวัตกรรมกระบวนการ (process innovation) หมายถึง การประยุกต์ใช้แนวคิดกระบวนการหรือวิธีการใหม่ ๆ ที่ส่งผลให้กระบวนการทำงานและการผลิตโดยรวมมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด

3. นวัตกรรมการบริหารจัดการ (managerial innovation) หมายถึง การคิดค้นรูปแบบของการจัดองค์กรใหม่ ๆ ที่ส่งผลต่อระบบการทำงาน การให้บริการขององค์กรและการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นการสร้างนวัตกรรมองค์กรต้องอาศัยความเข้าร่วมกันทุกฝ่ายในระบบบริหารการจัดการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร (population) ประชากรที่ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง จำนวน 407 คน (กรมการขนส่งทางบก, 2562, ออนไลน์)

ตัวอย่าง (samples) ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากร ประกอบด้วย ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ และลูกจ้างชั่วคราว สำนักงานขนส่งจังหวัดในเขต ภาคกลางตอนล่าง โดยขนาดของตัวอย่างได้จากการคำนวณตามสูตรของ Yamane (1973) ความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 210 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบกำหนดโควตา (quota sampling) ตามขนาดสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามในเขตจังหวัด ภาคกลางตอนล่าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 บุคลากรสำนักงานขนส่งจังหวัด ในเขตภาคกลางตอนล่าง

จังหวัด	ประชากร (คน)	สัดส่วน (ร้อยละ)	ตัวอย่าง (คน)
สุพรรณบุรี	79	19.41	40
กาญจนบุรี	75	18.43	38
ราชบุรี	75	18.43	38
ประจวบคีรีขันธ์	59	14.50	30
เพชรบุรี	53	13.02	28
สมุทรสงคราม	26	6.38	15
สมุทรสาคร	40	9.83	21
รวม	407	100	210

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) คือบุคลากรสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง จำนวน 7 คน โดยมีเกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง (purposive selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (questionnaire) ที่ผ่านการทดสอบคุณภาพโดยมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.67-1.00 และค่าแอลฟาครอนบาคดังนี้ ปัจจัยด้านการบริหารเท่ากับ 0.781 และความเป็นองค์การนวัตกรรมเท่ากับ 0.876

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interviews) โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผลการศึกษาที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณมาพัฒนาขึ้นเป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ครอบคลุมถึงแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์การนวัตกรรมของบุคลากรสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติสรุปอ้างอิง ได้แก่ การทดสอบแบบที่ การ

วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุวิธีแบบขั้นตอน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70.50 มีอายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาคืออายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.50 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 64.80 มีประสบการณ์ในการทำงาน 16-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.50 ตำแหน่งข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 60.50 สังกัดสำนักงานขนส่งจังหวัดสุพรรณบุรี คิดเป็นร้อยละ 19.00

2. การวิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านการบริหารของบุคลากรสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง

ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านกลยุทธ์ขององค์กร ($\bar{X} = 4.22$) ด้านโครงสร้างองค์กร ($\bar{X} = 4.16$) และด้านค่านิยมร่วม ($\bar{X} = 3.97$)

3. การวิเคราะห์ระดับความเป็นองค์การนวัตกรรมของบุคลากรสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง

ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านนวัตกรรมกระบวนการ ($\bar{X} = 4.12$) ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.09$) และด้านนวัตกรรมการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 3.97$)

4. ผลการเปรียบเทียบความเป็นองค์การนวัตกรรมของบุคลากรสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และสังกัดที่แตกต่างกันทำให้ความเป็นองค์การนวัตกรรมที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. การวิเคราะห์ปัจจัยด้านการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง

ความเป็นองค์การนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง และ ตัวพยากรณ์คือปัจจัยด้านการบริหาร สรุปผลการทำนายปัจจัยด้านการบริหาร ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง เรียงลำดับจากตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดคือ ค่านิยมร่วม (X_7) ทักษะ ความรู้ ความสามารถ (X_2) รูปแบบการบริหารจัดการ (X_6) และกลยุทธ์ขององค์กร (X_1) โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 45 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าอิทธิพลของปัจจัยด้านบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง

ตัวแปร	Std.				
	b	Error	β	t	sig
ค่าคงที่	1.89	0.27			
ค่านิยมร่วม (X ₇)	0.49	0.06	0.50	7.63**	0.00
ทักษะ ความรู้ ความสามารถ (X ₅)	0.35	0.05	0.38	6.07**	0.00
รูปแบบการบริหารจัดการ (X ₆)	0.21	0.06	0.23	3.45**	0.01
กลยุทธ์ขององค์กร (X ₁)	0.08	0.03	0.12	2.35*	0.02
R = .67 R Square = .45 Adjusted R Square = .44 Standard Error = .26					

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 **ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่.01

6. แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง

สรุปแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง ประกอบด้วย 1) ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการแก่ประชาชนลดขั้นตอนและลดเวลาการให้บริการ 2) ด้านนวัตกรรมกระบวนการ ควรพัฒนากระบวนการทำงานใหม่ ๆ โดยนำเทคโนโลยีมาช่วยเชื่อมโยงข้อมูลและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน 3) ด้านนวัตกรรมการบริหารจัดการ ควรนำเทคโนโลยีตลอดจนการบริหารจัดการมาช่วยควบคุม ดูแล ระบบการขนส่งเพื่อให้เกิดความปลอดภัย สะดวกรวดเร็วและเพียงพอแก่ประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัด ในเขตภาคกลางตอนล่าง ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามสมมติฐานได้ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความเป็นองค์กรนวัตกรรมของบุคลากรสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่างอย่างมีนัยทางสถิติ ประกอบด้วยด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานและสังกัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hanif & Bukhari (2015) พบว่า อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานที่ต่างกัน มีพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมแตกต่างกัน

ปัจจัยด้านการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง ประกอบด้วย ด้านค่านิยมร่วม ด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ และด้านกลยุทธ์ขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกวรรณ ภูใหม่ (2559) พบว่า ปัจจัยด้านนวัตกรรมองค์กร ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กรหรือค่านิยม กลยุทธ์องค์กรหรือวิสัยทัศน์/พันธกิจ/เป้าหมาย

องค์กรแห่งการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ส่งผลทางตรงต่อนวัตกรรมผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมกระบวนการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Saleh & Wang (1993) พบว่า กลยุทธ์องค์กรส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Shyu et al. (2006) พบว่า องค์ประกอบที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย การเรียนรู้ขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 ควรมีการกำหนดกลยุทธ์องค์กรให้ชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์และสื่อสารถ่ายทอดกลยุทธ์ขององค์กร เช่น วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย นโยบายและส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อให้เกิดเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ และนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกัน

1.2 ควรมีโครงสร้างองค์กรที่การแบ่งสายการบังคับบัญชาอย่างชัดเจน และมีลักษณะการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น มีการกระจายอำนาจ มีการทำงานแบบเป็นทีม และการทำงานข้ามสายงานจะทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์การระดมความคิดและพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาได้มากกว่าทำงานเพียงตำแหน่งเดียว มีการสื่อสารทำความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง เพื่อให้การปฏิบัติมีประสิทธิภาพ

1.3 ควรมีระบบการปฏิบัติงานที่ต้องมีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน เข้าใจง่าย มีระบบการจูงใจบุคลากรที่มีการสร้างสรรค์นวัตกรรมและบุคลากร ที่ปฏิบัติงานดีโดยการยกย่องชื่นชมหรือมอบรางวัลในรูปแบบของการเลื่อนเงินเดือน เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากร และมีการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

1.4 บุคลากรในองค์กรต้องมีความรู้ความสามารถ มีความคิดสร้างสรรค์ที่จะพัฒนางานเพื่อคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ หรือนำงานที่มีอยู่เดิมมาพัฒนา มีการจัดฝึกอบรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในด้านนวัตกรรมองค์กร เพื่อให้เกิดทักษะความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ มีการเปิดรับฟังความเห็นที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรม

1.5 ควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมทั้งหน่วยงานภายใน และหน่วยงานภายนอก ตามความต้องการของบุคลากร เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้มากขึ้น มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ เช่น สร้างแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือเกี่ยวกับความรู้ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

1.6 ควรส่งเสริมให้มีรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไขการทำงานอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น สร้างและส่งเสริมบรรยากาศการทำงานหรือรูปแบบการทำงานที่ ทำให้บุคลากรเห็นคุณค่าของงานที่ทำ มอบหมายงานที่เหมาะสมตามสายงานและทำให้บุคลากรรู้สึกว่างานที่ทำอยู่สามารถเจริญก้าวหน้าได้

1.7 ควรมีการส่งเสริมให้มีวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นในด้านความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมมีความเชื่อมั่น ไว้วางใจกันและส่งเสริมให้บุคลากรมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่างในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ปัจจัยด้านการจัดการความรู้ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ เป็นต้น เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาความเป็นองค์กรนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

2.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะหน่วยงานภายในสำนักงานขนส่งจังหวัดในเขตภาคกลางตอนล่าง ดังนั้น ควรมีการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างหน่วยงานในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรนวัตกรรมของสำนักงานขนส่งจังหวัดในภาพรวม

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ภูใหม่. (2559). การศึกษาปัจจัยสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมองค์กรบริบท ธนาคารพาณิชย์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยี วิทยาลัยนวัตกรรมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรมการขนส่งทางบก. (2562). *ประวัติกรมการขนส่งทางบกและโครงสร้างและอัตรากำลัง*. ค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2562, จาก www.dlt.go.th/site/ia/m-download/5038/.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2549). *การจัดการนวัตกรรมสำหรับผู้บริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- Hanif, A. & Bukhari, I. (2015, January). Relationship between innovative work behavior and job involvement among the employees of telecom sector. *Pakistan Journal of Social and Clinical Psychology*, 13(2), 23-29.
- Peter, F. D. (2002). The Discipline of innovation. *Harvard Business Review*, 80 (8), 95-100.
- Peters, T. J. & Waterman, Robert. H. Jr. (1980). *Waterman: In search of excellence*. New York: Harper & Row.
- Saleh, S. D. & Wang, C. K. (1993). The management of innovation: strategy, structure, and organizational climate. *Transactions on Engineering Management*, 40(1), 14-21.
- Shyu, M. L. et al. (2006). A conceptual model of organizational innovation: An empirical study on universities of technology in taiwan. *Conference Paper*, 1 (12), Retrieved 21 June 2019, from ResearchGate.

Tidd, J., Bessant, J. & Pavitt, K. (2001). *Managing innovation integrating technological market and organization change*. Chichester: Wiley.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introduction analysis* (2nd ed.). New York: Harper & Row.

วิเคราะห์สภาพแวดล้อมการจัดการคุณภาพของผู้ประกอบการธุรกิจ รังนกถ้ำในประเทศไทย

A Quality Management Environment of Entrepreneurs Edible bird's Nest Business in Thailand

ชยาพร กระบี่ทอง¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมของการบริหารจัดการการพัฒนาคุณภาพของผู้ประกอบการธุรกิจรังนกถ้ำในประเทศไทย โดยการศึกษาวิจัยข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ในการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยพบว่า จุดแข็ง ผู้ที่ได้รับสัมปทานรังนกถ้ำมีองค์ความรู้ในการดูแลรังนกตามเกาะหรือถ้ำธรรมชาติ ส่วนจุดอ่อน ผู้ประกอบการรังนกถ้ำได้รับสัมปทาน ต้องใช้เงินทุนประมาณสัมปทานจำนวนมาก ทำให้มีความเสี่ยงสูงมากในการลงทุน อีกทั้งผู้ประกอบการใหม่หรือผู้ได้สัมปทานถ้ำใหม่ที่ต้องการเข้าร่วมในธุรกิจนี้อาจจะยังไม่มียังคงความรู้ อีกทั้งไม่มีข้อมูลที่จะศึกษาได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง รวมถึงไม่มีความรู้ด้านกฎหมาย ในส่วนของ โอกาส พบว่า เกาะในประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์และนกแอ่นสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในไทย อีกทั้งบรรพบุรุษของชนชาติไทยมีองค์ความรู้ในประเทศไทยด้านเกษตรกรรม และสุดท้ายอุปสรรค พบว่า ด้วยเป็นอาชีพที่คนทั่วไปไม่สามารถเข้ามาประกอบธุรกิจกันได้ง่าย อีกทั้งพระราชบัญญัติออกรังนกถ้ำ ปี 2540 ผู้ได้รับสัมปทานต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และมีต้นทุนสูง จึงมีผู้ประกอบการรายใหม่น้อย อีกทั้งปัจจัยทางธรรมชาติไม่สามารถควบคุมได้ และถ้ำนกมีจำกัด

Abstract

This research aimed to study the environment of the quality development management for bird's nest entrepreneurs business in Thailand. By studying from document are research in order to analyzing Strengths, Weakness, Opportunities and Threats. The research found that : Strengths, Those who have obtain the bird's nest concession have knowled geto taking care of the bird's nest in the Island or natural

¹ นักวิชาการอิสระ

cave. Weakness, The entrepreneurs of bird's nest who have concessions requires a lot of capital for concession bidding and it's very high risk to invest. Also a new entrepreneurs or the new concessioners who need to attend to this business may not have knowledge and information to studies in depth including with no legal knowledge. Opportunities, the islands in Thailand are abundance of natural resources and the swiftlet's are able to live in Thailand also the ancestors of Thai peoples have knowledge about agriculture. Three at found that, this career was not an easy business to attend by common people. In addition, the Bird's nest Duty Act of 1997, the concessionaire must strictly. Therefore, this business is costly that causing to not many new entrepreneurs was born, including an uncontrollable natural factor also with a limit bird cave.

คำสำคัญ

สภาพแวดล้อม, การจัดการคุณภาพ, สัมปทานรังนก

Keywords

Environmental, Quality management, Bird's Nest concession

บทนำ

ในอดีตชาวกรีกมีแนวคิดเรื่องการใช้อาหารเป็นยา หรือ Food as medicine และการกินอาหารเพื่อส่งเสริมสุขภาพมีมานานกว่า 2,500 ปี แล้ว แม้แต่ฮิปโปเครติส บิดาแห่งการแพทย์ของชาวกรีก รวมทั้งการแพทย์แผนตะวันออกก็มีความเชื่อในการบริโภครังนก และในปัจจุบันความรู้ทางด้านอาหารและโภชนาการมีความก้าวหน้ามากขึ้น งานวิจัยจำนวนมากพบว่าอาหารที่เรารับประทานกันทุกวันนี้ไม่ว่าจะเป็นอาหารที่มาจากพืชหรือสัตว์ต่างก็มีองค์ประกอบที่มีผลต่อการทำงานของร่างกาย และส่งผลต่อสุขภาพของคนเราทั้งสิ้น (ไทยรัฐ, 2555) ในสมัยราชวงศ์ถัง (พ.ศ.1161) มีบันทึกว่าการบริโภครังนกนั้น เป็นการกินน้ำลายของนกแอ่น ที่เรียกว่า Edible-nest Swiftlet รังนกถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่า จนมีคำเฉพาะสำหรับเรียกรังนกว่า “Guan Yan” ซึ่งมีความหมายว่า “คุณค่า” รังนก มักใช้มอบเป็นของขวัญให้เชื้อพระวงศ์และข้าราชการระดับสูงในสมัยนั้น เนื่องจากเป็นสิ่งของหาได้ยากและมีราคาแพง จนชาวจีนในสมัยนั้นได้ให้ฉายารังนกว่า “ทองคำสีขาว” หรือ “คาเวียร์แห่งโลกตะวันออก” (เกษม จันทรดี, 2550, น.33) ในฝั่งยุโรป Jacobus Bontius (พ.ศ. 2172) เป็นคนแรกที่ชักจูงให้ชาวยุโรปสนใจรังนกแอ่นและสนใจตัวของนกแอ่น โดยได้เขียนบันทึกเอาไว้ว่า รังนกนั้นทำมาจากฟองสมุทร Mandelslo (พ.ศ. 2236) (เกษม จันทรดี, 2550, น.32)

ในอดีตการผลิตและเก็บรังนกจากธรรมชาติเป็นระบบที่จะต้องประมวลอากรสัมปทานเก็บรังนก โดยกรมสรรพากร กระทรวงการคลังมายาวนาน ตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา แม้ว่ายังไม่มีหลักฐานชัดเจนว่ามีกิจการค้าขายรังนกแอนตั้งแต่สมัยแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน นกแอนกินรังก็ยังคงอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทย (ประทีป ค้วงแค, 2551) รังนกถ้าจากเกาะ สัมปทานเป็นกิจการที่ได้รับสัมปทานถูกต้องตามพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) อากรรังนกแอน พ.ศ. 2540 (สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจรังนกแอน, 2557) โดยพระราชบัญญัติ อากรรังนกแอนถ้า พ.ศ. 2540 มาตรา 5 ได้ให้ ราชการส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการพิจารณาจัดเก็บอากรรังนกแอน มาตรา 6 ให้มีคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ อัยการจังหวัด หัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัด สรรพากร จังหวัด ป่าไม้จังหวัด หัวหน้าคณะผู้บริหารท้องถิ่นทุกราชการส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดเก็บรังนกอยู่ในเขต ราชการส่วนท้องถิ่นนั้น และผู้ทรงคุณวุฒิอีก 6 คนซึ่งแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดโดยพิจารณาจากความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์เกี่ยวกับรังนก มาตรา 7 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ สามารถเพิกถอน สัมปทานรังนก พิจารณาจัดเก็บรังนกจัดสรรเงินอากร ให้คำแนะนำแก่ผู้ได้รับสัมปทาน กำกับดูแลเก็บ รังนกของผู้รับสัมปทาน พร้อมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไข วิธีการ รวมทั้งการปฏิบัติการที่กฎหมาย กำหนดไว้ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2540)

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมการจัดการคุณภาพของผู้ประกอบการธุรกิจรังนกถ้าในประเทศไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อให้ทราบถึงสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคเกี่ยวกับ ธุรกิจรังนกถ้า นกแอนในธรรมชาติ สินค้ารังนกถ้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้รูปแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้าและเก็บ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจรังนกในประเทศไทย ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ วารสาร บทความ วิชานิพนธ์ รายงานการวิจัยและสื่อต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง รวมทั้งเอกสารราชการจากหน่วยงาน ราชการ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis)

ผลการวิจัย

ในการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยของนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในประเด็นของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการจัดการคุณภาพของผู้ประกอบการธุรกิจรังนกถ้ำในประเทศไทย โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อให้ทราบถึงสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของผู้ประกอบการรังนกถ้ำ

ผู้วิจัยพบว่านกแอ่นในประเทศไทยที่ทำรังกินได้มีทั้งหมด 3 สายพันธุ์ 1. นกแอ่นกินรัง 2. นกแอ่นกินรังตะโพกขาว 3. นกแอ่นหางสีเหลี่ยมหรือนกแอ่นรังดำ โดยผู้วิจัยพบว่ารังนกของนกแอ่น 2 ชนิดแรกนั้น ได้แก่ นกแอ่นกินรัง และนกแอ่นกินรังตะโพกขาว เป็นรังนกสีขาว ในส่วนรังนกของหางสีเหลี่ยมหรือนกแอ่นรังดำ เป็นรังนกสีดำโดยมีขนเป็นส่วนประกอบ โดยตามธรรมชาตินกแอ่นอาศัยอุณหภูมิ 25-30 องศาเซลเซียส และมีความชื้นอยู่ที่ 75-85 โดยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของถ้ำมีอุณหภูมิและความชื้นที่นกแอ่นสามารถดำรงชีวิตได้

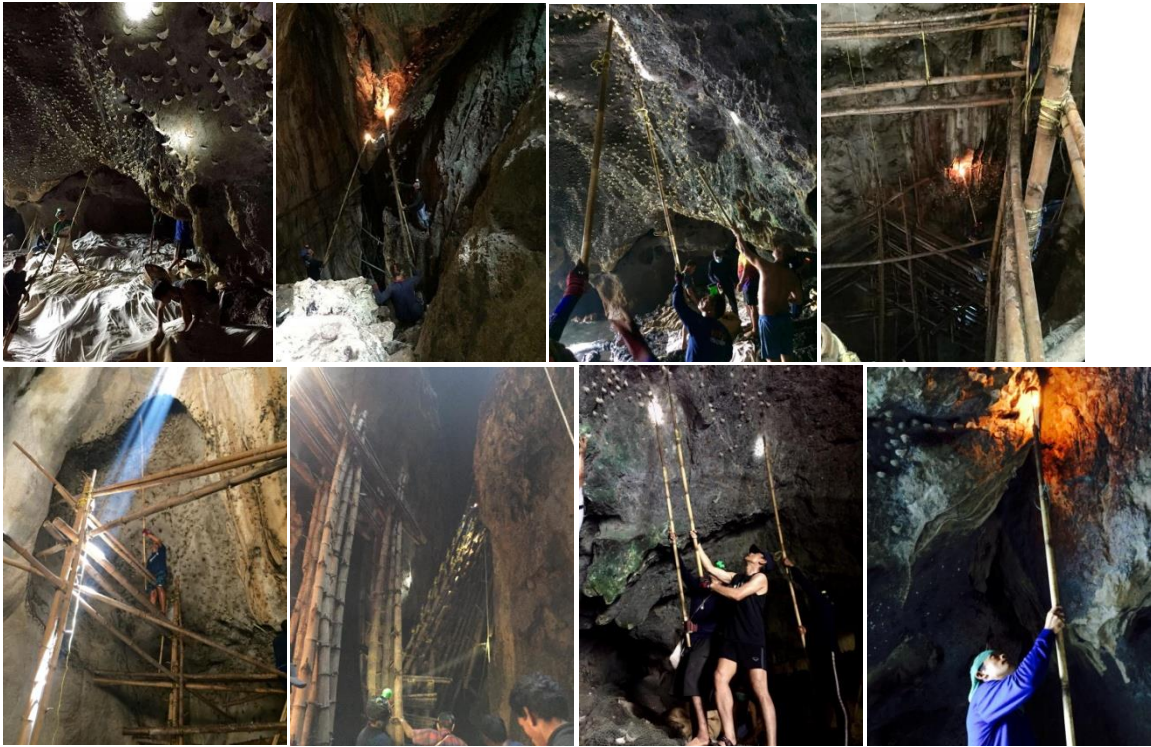
แผนภาพที่ 1 รังนกจากนกแอ่นที่อาศัยภายในถ้ำตามธรรมชาติ ที่มา : อำนาจ ซาญกสิกรณ์ ผู้จัดการ บริษัทซีโกลด์ เบิร์ดเนสท์ ผู้ได้รับสัมปทานรังนกถ้ำ

แผนภาพที่ 2 การทำงานในแต่ละส่วนของผู้ได้รับสัมปทานรังนกถ้ำ ที่มา : อำนาจ ซาญกสิกรณ์ ผู้จัดการ บริษัทซีโกลด์ เบิร์ดเนสท์ ผู้ได้รับสัมปทานรังนกถ้ำ

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ด้านจุดแข็งของผู้ประกอบการธุรกิจรังนกถ้ำในประเทศไทย ผู้ประกอบการรังนกถ้ำหรือผู้ที่ได้รับสัมปทานรังนกถ้ำ มีองค์ความรู้ในการดูแลรังนกตามเกาะหรือถ้ำธรรมชาติอย่างแท้จริง ด้วยประสบการณ์ที่ได้ทำงานกับรังนกถ้ำ อีกทั้งจากการที่ได้รับสัมปทานรังนกมา ยาวนาน 10-20 ปีขึ้นไป ทำให้ผู้เชี่ยวชาญในงานเกี่ยวกับด้านผู้ได้รับสัมปทานถ้ำนกกหรือที่เรียกภาษาชาวบ้านว่าเจ้าของเกาะรังนก ด้วยระยะเวลาที่ยาวนานจึงทำให้มีพนักงานหรือแรงงานที่มีความชำนาญและ ประสบการณ์เข้ามาทำงานด้วย อีกทั้งผู้วิจัยพบว่า ผู้ที่ได้รับสัมปทานสามารถปฏิบัติตามกฎของสัญญาได้ อย่างถูกต้องและเคร่งครัดตามพระราชบัญญัติรังนกถ้ำปี 2540 ได้เป็นอย่างดี และเคร่งครัดในกฎที่ทาง หน่วยงานต่างๆ ได้กำหนดไว้ทุกประการ ทำให้สามารถรักษารังนกแอ่นจากบุคคลภายนอกได้ และสามารถ ทำการอนุรักษ์พันธุ์นกแอ่นได้เป็นอย่างดี อีกทั้งผู้วิจัยพบว่า ในกิจการรังนกถ้ำยังต้องมีแรงงานที่เชี่ยวชาญใน การทำงานเฉพาะด้านอย่างมาก อาทิเช่น ชาวหอนก (แรงงานผู้ที่ปีนเก็บรังนก) ต้องมีความสามารถในการ ปีนป่ายขึ้นที่สูง และต้องระวังภัยจากศัตรูภายในถ้ำนกก เป็นจำพวกสัตว์มีพิษที่อยู่บริเวณพื้นของถ้ำและ ภายในถ้ำ โดยผู้วิจัยพบว่า ในส่วนนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ได้รับสัมปทานต้องมีพนักงานหรือแรงงานที่มีความ ชำนาญสูงอย่างมากจึงจะสามารถประสบความสำเร็จได้

ในด้านจุดอ่อน พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจรังนกถ้ำหรือผู้ที่ได้รับสัมปทาน ต้องใช้เงินทุนจำนวน มากในการแข่งขันประมูลเพื่อให้ได้รับสิทธิสัมปทานเกาะที่มีถ้ำรังนกแอ่น ถึงแม้จะไม่มีการแข่งขันประมูล เป็นวงกว้างเนื่องจากราคาประมูลถ้ำนั้นเป็นจำนวนค่อนข้างสูงมาก ผู้วิจัยพบว่า มีถ้ำนกกหลายแห่งมี ค่าประมูลสูงมากกว่า 100 ล้านบาท ทำให้มีความเสี่ยงสูงมากในการลงทุน อีกทั้งถ้าผู้ประกอบการหรือผู้ได้ สัมปทานถ้ำนกกไม่มีองค์ความรู้ด้านธุรกิจหรือการบริหารจัดการ หรือไม่มีความรู้ด้านกฎหมายและนโยบาย ของรัฐบาลที่เข้ามากำหนด และไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาการทำถ้ำนกกได้ อาจทำให้มีปัญหาด้านการทำ คำเนินการทำธุรกิจ และทำให้ผู้ประกอบการหรือผู้ที่ได้รับสัมปทาน ไม่มีขีดความสามารถในการแข่งขันได้ อีกทั้งการนอกจากผู้ประกอบการหรือผู้ที่ได้รับสัมปทานจะต้องมีประสบการณ์และมีแรงงานที่เป็นทีมงานที่ดี แล้ว ต้องมี วางแผน ปฏิบัติ ควบคุม ปรับปรุง ในการทำงานร่วมกันได้อย่างรอบคอบ เนื่องจากรังนกถ้ำเป็น การทำงานกับธรรมชาติ ต้องมีการวางแผนและบันทึกสถิติ และต้องคำนวณเหตุการณ์ในรอบต่างๆ ตาม ประสบการณ์ได้ เนื่องจากถ้ำต่างๆ ภัยทางธรรมชาติไม่สามารถควบคุมได้แบบคอนโดนกกแอ่น อีกทั้งนิสัย ของนกแอ่นโดยธรรมชาติ มีปัจจัยเข้ามากระทบอยู่ตลอดเวลา เพราะสำคัญนั้น นกแอ่น เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดที่ อ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ภัย อันตราย ศัตรูต่างๆ อย่างมาก อีกทั้งยังพบจุดอ่อนใน ด้านการผลิตรังนกถ้ำที่นกแอ่นมีทำรังจำกัด ซึ่งมีโอกาส ปีละ 3 ครั้งเท่านั้นในการเก็บผลผลิต และในแต่ละ รอบที่เปิดถ้ำเพื่อเก็บรังนกก็ไม่สามารถคาดการณ์ได้เกี่ยวกับจำนวนผลผลิต

แผนภาพที่3 บรรยากาศการทำงานภายในถ้ำรังนก ที่มา : อำนาจ ชาญกสิกรรม ผู้จัดการ บริษัทซีโกลด์ เบิร์ด เนสท์ ผู้ได้รับสัมปทานรังนกถ้ำ

ในด้านโอกาส พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของนกแอ่น เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านภูมิศาสตร์ของแต่ละประเทศทั้งอากาศ อุณหภูมิของประเทศ ทำให้นกแอ่นไม่สามารถอาศัยอยู่ได้ ดังนั้นมีไม่กี่ประเทศในโลกที่นกแอ่นสามารถอาศัยอยู่และทำรังในเกาะตามถ้ำธรรมชาติ โดยจะพบนกแอ่นทำรังกินได้ที่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย เวียดนาม และไทย ซึ่งเป็นประเทศที่มีนกแอ่นอาศัยตามเกาะถ้ำทางธรรมชาติอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งจากการสำรวจในปี 2557 ยังพบว่า พม่า และฟิลิปปินส์ ในจังหวัดปาลาวันเนื่องจากภูมิประเทศเป็นเกาะที่ใหญ่และมีนกแอ่นในธรรมชาติมาอาศัยอยู่จำนวนมาก (กรุงเทพฯ ธุรกิจ, 2559) อีกทั้งประเทศไทยมีความสามารถในการ ทำไร่ ทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์เป็นทุนเดิมมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทำให้มีโอกาสในการใช้ความสามารถนี้ในการจัดการและพัฒนาความสามารถ ให้สู้คู่แข่งได้ เนื่องจากต้องใช้ความสามารถในการควบคุมปัจจัยต่างๆ ทางธรรมชาติ การพึ่งพา ดิน ฟ้า อาศัยในการทำธุรกิจจึงถือเป็นข้อได้เปรียบของประเทศไทย

ในด้านอุปสรรค พบว่า คิวขนนกแอ่นถ้ำมีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเข้ามามีบทบาทในการทำงาน จึงทำให้สถานการณ์ทางธุรกิจรังนกนั้นประสบกับปัญหา อาทิเช่น สภาพอากาศ ฝนตก หรือพายุเข้า จึงทำให้เกิดเป็นน้ำตกภายในถ้ำ รังนกที่เกาะในผนังถ้ำจึงเปียกและหลุดร่วงลงมา ทำให้ผู้ประกอบการสูญเสียสินค้า รังนกสูญเสียคุณภาพ บางครั้งผู้ประกอบการที่ได้รับสัมปทานถ้ำนั้นต้องประสบกับการขาดทุนเพราะว่าการทำงานกับธรรมชาติไม่มีความแน่นอน อีกทั้งยังต้องพบความไม่แน่นอนเกี่ยวกับการ

ได้รับสิทธิสัมปทาน เพื่อให้ได้สิทธิเก็บรังนกอย่างต่อเนื่องผู้ประกอบการรังนกถ้ำและหน่วยงานรัฐบาล หน่วยงานท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีการจัดให้ทำการประมูลสิทธิเพื่อสัมปทานใหม่ทุก 5 ปี เพื่อการ ครอบครองสิทธิในการทำธุรกิจ และอาจไม่แน่นอนเนื่องจากเกาะและถ้ำรังนกตามธรรมชาตินั้นมีอยู่จำกัด ผู้ประกอบการที่ต้องการประมูลสิทธิถ้ำรังนกเท่าเดิมหรืออาจจะมียากกว่าเดิม แต่ถ้ำรังนกแอ่นจะมีจำนวน เท่าเดิมตลอดไป ดังนั้นจึงต้องมีการแข่งขันในการประมูลเพื่อให้ได้รับสัมปทาน และเมื่อผู้ประกอบการ พลาดที่จะได้สิทธิสัมปทานถ้ำรังนกอาจจะทำให้เกิดสภาวะการตกงานของแรงงานได้

จากที่ได้กล่าวมานั้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า รังนกถ้ำต้องมีผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานเข้ามา เกี่ยวข้องโดยตลอดทั้งกระบวนการทำงานตั้งแต่ผู้ได้รับสัมปทานถ้ำรังนก ผู้บริหาร ผู้จัดการ หัวหน้างาน รวมถึงแรงงานในส่วนต่างๆ ต้องมีความชำนาญอย่างมาก เนื่องจากการได้รับสัมปทานมีความยากลำบาก และใช้ต้นทุนสูงและมีความเสี่ยงสูงเช่นกัน ส่วนการทำงานในกระบวนการอื่นๆ อาทิเช่น การทำงานเก็บรัง การเฝ้าเกาะดูแลถ้ำรังนก ตลอดจนการทำงานคัดแยก ขนส่งรังนก ก็ต้องใช้ทีมงานที่เชี่ยวชาญ และต้องมี ผู้บริหารที่ดี ต้องมีการวางแผนในการทำงานอยู่ตลอดเพื่อให้เกิดความปลอดภัยของทุกคนในการทำงานและ ต้องมีการบริหารความเสี่ยงเมื่อเจอกับภัยธรรมชาติที่เข้ามากระทบในการทำงาน ทำให้ธุรกิจรังนกถ้ำถือว่าเป็น ธุรกิจที่ต้องมีความชำนาญสูงและต้องมีการบริหารจัดการที่ดี ถึงแม้ว่ารังนกจะมีมูลค่าสูงแต่ก็มีความ เสี่ยงอย่างมากในด้านเงินทุนและความปลอดภัย

การอภิปรายผล

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวข้างต้น พบว่า สภาพแวดล้อมที่ส่งผลกับการจัดการคุณภาพ ผู้ประกอบการธุรกิจรังนกถ้ำในประเทศไทย การมีความชำนาญและประสบการณ์ในการทำงาน เป็นส่วน ช่วยในเรื่องของการจัดการคุณภาพสินค้ารังนกถ้ำถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากการวางแผนเกี่ยวกับการ ทำงานรังนกถ้ำต้องมีประสบการณ์อย่างมาก ในสิ่งนี้ถือว่าเป็นจุดแข็งของผู้ได้สัมปทานรังนก เนื่องจากรัง นกเป็นสินค้าที่ต้องผลิตแข่งกับธรรมชาติ ดังนั้นผู้ประกอบการหรือผู้ที่ได้รับสัมปทานต้องวางแผนให้ สอดคล้องกับการทำงาน ต้องมีการควบคุม และทำการปรับปรุง เพื่อปรับแผนการปฏิบัติให้ทันต่อเหตุการณ์ ต่างๆ ทั้งภัยธรรมชาติ ในส่วนจุดอ่อน พบว่า เป็นอาชีพที่เฉพาะกลุ่มและจำกัดในส่วนของคุณทุนอย่างมาก ด้านกฎหมายและสัญญาของผู้ได้รับสัมปทานรังนกถ้ำเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ได้รับสัมปทานมีต้นทุนและความยาก ในการทำงานเพิ่มขึ้น อีกทั้งราคารังนกที่เปลี่ยนไปตามปัจจัย แต่ก็มีการแข่งขันที่รุนแรงเนื่องจากรังนกถ้ำมี ไม่กี่ประเทศที่สามารถผลิตได้และราคารังนกถ้ำเป็นสินค้าที่สูงมาก จึงมีการแข่งขันที่รุนแรง และการจัดการ คุณภาพสินค้ารังนกถ้ำผู้ประกอบการต้องพยายามพัฒนาให้สามารถเทียบคู่แข่งประเทศอื่นตลอดเวลา และม ีความอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ Michael E. Porter (1990, น.131) กล่าวว่า ความได้เปรียบอย่างยั่งยืนเป็น

ปัจจัยแห่งความได้เปรียบระดับประเทศเป็นเรื่องซับซ้อน ประเด็นของสภาพแวดล้อมนั้นมีความสำคัญมาก ทำให้สามารถเอาชนะคู่แข่งกันได้ โดยได้เน้นที่คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ และการทำตามความต้องการของผู้ซื้อ สามารถช่วยให้มีความได้เปรียบในสภาพการแข่งขันที่รุนแรงได้ อีกทั้งผู้วิจัยพบว่า ผู้ได้รับสัมปทานถ้าต้องบริหารจัดการ การวางแผน ปฏิบัติ ควบคุม และปรับปรุง โดยต้องอาศัยการทำงานบริหารกัน เป็นองค์กรต้องแบ่งความชำนาญเฉพาะทางให้กับแรงเพื่อเหมาะกับงาน เพื่อคุณภาพของรังนก สีสันกรูปร่าง ฯลฯ เพื่อให้ได้คุณภาพสินค้ารังนกสอดคล้องกับราคา โดยผู้ได้รับสัมปทานถ้าต้องพบกับสินค้าที่เปลี่ยนไปจากแร่ธาตุจากผนังถ้ำ และรังนกเปลี่ยนสีจากปัจจัยอื่นๆ ดังที่ นรพงษ์ เอกหาญกมล ผู้เชี่ยวชาญด้านไนเตรท ไนไตรท์ นายทหารวัดบูรณะ วัดสุทัศน์ และระเบิด (สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2563) ได้กล่าวว่า “จิ้งก่าแอนมีสภาพเป็นกรด เมื่อเจอปัจจัยจะเกิดการย่อยด้วยแบคทีเรียจนเกิดเป็นไนไตรท์ และไนเตรท ในส่วนนี้จึงเกิดอุปสรรคในด้านการจัดการคุณภาพ สอดคล้องกับ วัชระ สงวนสมบัติ (สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561) กล่าวว่า “รังเกลือสีแดงเกิดจากแร่ธาตุเหล็กในผนังถ้ำ สอดคล้อง อำนาจ ชาญกสิกรรม ผู้ได้รับสัมปทานรังนกถ้ำ (สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2561) “เกิดจากความชื้นในถ้ำ ทำให้ผนังถ้ำมีแร่ธาตุซึมออกมาปนเปื้อนรังนก จึงมีผลต่อการเปลี่ยนสีของรังนก” ในส่วนนี้ผู้วิจัยพบว่า เป็นส่วนที่ส่งผลต่อคุณภาพของสีรังนก ทำให้เกิดปรากฏการณ์รังนกสีแดงหรือที่เรียกกันว่ารังนกเลือด ถือว่ามีมูลค่าสูงตามความเชื่อและค่านิยม อีกทั้งยังมีเรื่องความเชื่อที่ส่งผลให้เกิดทัศนคติด้านลบเกี่ยวกับ รังนกคือบ้านของนกแอน และรังนกสีแดงเกิดจากนกแอนกระอักเลือด ในส่วนนี้ถือว่าเป็นอุปสรรคอย่างมากในสังคมไทย จึงควรมีการให้ความรู้ความเข้าใจถึงสินค้ารังนก

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วยเรื่องการสนับสนุนด้านการส่งออกและแนวทางให้ประเทศไทยเป็นฐานผลิตรังนกถ้ำที่มีคุณภาพเพื่อสู้กับประเทศอื่นๆ
2. ควรมีการจัดการอบรมเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจรังนกถ้ำเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านธุรกิจ
3. ควรมีการกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานของเกรดรังนกให้เป็นมาตรฐานราคาสากล

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรให้มีการส่งเสริมในเรื่องของการผลิตสื่อการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้ที่สนใจในอาชีพนี้ได้ศึกษา หรือทำเป็นสารคดีเพื่อให้ความรู้กับคนรุ่นใหม่ ได้ตระหนักถึงนกแอนและถ้ำนกแอนทางธรรมชาติ เพื่อทัศนคติที่ดีกับสินค้ารังนก
2. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขันเปรียบเทียบกับคู่แข่ง ประเทศอื่น

เอกสารอ้างอิง

- เกษม จันทรดี. (2550). *รังนกแอ่น: อำนาจ ความขัดแย้ง และความมั่นคง*. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2551,13 เมษายน). Bird nest farming: รังนกแอ่นคาร์เวียแห่งตะวันออก ทองคำขาว แห่งท้องทะเล. เข้าถึงได้จาก http://www.birdnestfarming.blogspot.com/2008/04/blog-post_13.html.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2559,3 มีนาคม). รังนกแอ่น: เหมือนทองคำกลุ่มชาติพันธุ์เอเชียอาคเนย์ (1). เข้าถึงได้จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/637089#sthash.vDK9OiGs.dpuf>.
- ประทีป คิ้วแก. (2551). *นกแอ่นกินรัง: ทองคำขาวแห่งเอเชีย*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไทยรัฐ. (2555). *ไขความลับ..รังนกนางแอ่นเพิ่มภูมิคุ้มกัน "ไขหัววัดใหญ่"*. เข้าถึงได้จาก <http://ark.thairath.co.th/content/279233>.
- ไพจิตร วิบูลย์ธนสาร. (2554). *วิกฤต จากการศึกษากรณีศึกษา..จากระบบทุนนิยม ทุนนิยมจากต่างประเทศ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.actsthai.com/default.asp?content=contentdetail&id=15991>.
- นิติสาร พงศ์ชู . (2556). *เกี่ยวกับรังนกแอ่น*. เข้าถึงได้จาก http://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=10&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiXkvWS2_rOAhWGs48KHfS6AcgQFghFMAk&url=http%3A%2F%2Fchaloemphrakiat.nakhonsithammarat.police.go.th%2FChaloemphrakiat_files%2Fvicha%2Ffrongnok.pdf&usq=AFQjCNGjDA1OA_YtjXNR5h8C1a90dH6DPQ&bvm=bv.131783435,d.c2I.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2540). พระราชบัญญัติอากรรังนกอีแอ่น พ.ศ. 2540. (แก้ไข 2545). เข้าถึงได้จาก http://119.59.123.60/~mccrss/doc_news/0015.pdf.
- สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจรังนกแอ่นประเทศไทย. (2557). *ความเดือดร้อนของผู้ประกอบการธุรกิจรังนกแอ่นในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจรังนกแอ่นประเทศไทย.
- วัชรระ สงวนสมบัติ (การสัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2561)
- นรพงษ์ เอกหาญกมล (การสัมภาษณ์, 7 เมษายน 2563)
- อำนาจ ชาญกสิกรณ์ (การสัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2561) ผู้จัดการ บริษัทซีโกลด์ เบิร์ดเนสท์ ผู้ได้รับสัมปทานรังนกถ้ำ
- Porter, M.E., (1990). *The Competitive Advantage of Nation*. New York: Free Press.

**บทบาทของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด**

**The Role of Ban Grut Environment and Natural Resource Conservation Group,
Prachuap Khiri Khan Province, in Opposing the Hin Grut Power Plant Project.**

นลินทิพย์ พวกยะ (Nalinthip Phuakya)¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อทราบพัฒนาการและบทบาทของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด ในการขับเคลื่อนประเด็นการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนหินกรูด โดยใช้วิธีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และเป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นการบันทึกขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด และประสบการณ์การต่อสู้มิให้หายไป ผลการศึกษาพบว่าพัฒนาการของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ริเริ่มหรือก่อตัวจากการรับรู้ปัญหาาร่วมกันในชุมชน ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีความวิตกต่อการดำเนินการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนหินกรูด ที่จะส่งผลกระทบต่อปัจจัยขั้นพื้นฐานในการใช้ชีวิต การประกอบอาชีพ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนทำให้การก่อตัวเกิดไว้อย่างขึ้น การเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดพบว่ามียุทธวิธีการต่อสู้ที่หลากหลายวิธี ทั้งยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติ และยุทธวิธีการขัดขวาง ทำทลายระบบการเมือง และยุทธวิธีการใช้ความรุนแรง

Abstract

The purpose of this research was to recognize about the development the role of Ban Grut environment and natural resource conservation group in the point of driving to oppose Hin Grut power plant project. This research had in-depth interview and historical study to record the movements and experiences of Ban Grut environment and natural resource conservation group not to disappear. The result found that the development of Ban Grut environment and natural resource conservation group, Prachuap Khiri Khan

---

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

initiated or formed a group from perception of problems together in the community. The villagers in this area were concerned about Hin Grut power plant project's construction that would affect to their fundamental factors such as daily life, occupation, public health including to nature and environment in the community. The movement of Ban Grut environment and natural resource conservation group had variety contest strategies whether it was convention, disruptive and violence.

คำสำคัญ

การเคลื่อนไหวทางสังคม, อนุรักษ์, สิ่งแวดล้อม

Keywords

Social Movement, Conservation, Environment.

บทนำ

การเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมในสังคมไทยนั้น เกิดขึ้นอย่างมากในบริบททางสังคมที่ต่อต้านการพัฒนา ปัญหาความเสื่อมโทรมและการรุกคืบทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ เป็นผลมาจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุลในอดีต ซึ่งเปลี่ยนรูปการพัฒนา จากพื้นฐานทางการเกษตร ไปสู่การพัฒนาถึงอุตสาหกรรมเป็นเครื่อง ขับเคลื่อนการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศ อันนำมาสู่สภาพของสังคมที่ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการลงทุนของรัฐที่เข้าไปเบียดเบียนลักษณะของความเป็นอยู่วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน อย่างปราศจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการเจรจาต่อรอง อย่างเป็นธรรม การเคลื่อนไหวในด้านสิ่งแวดล้อมในสังคมไทยที่ผ่านมานั้นจะเห็นได้ว่าลักษณะของการเคลื่อนไหวจะเป็นการต่อต้านต่อการกระทำของนายทุนและรัฐบาลในโครงการการลงทุนขนาดใหญ่ และปราศจากความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น โครงการการก่อสร้างเขื่อน เขื่อนแม่เมาะ โรงไฟฟ้า โรงงานอุตสาหกรรมหนัก (ภิรัชญา วีระสุโข. 2559. หน้า.137)

การเกิดขึ้นของการเมืองภาคประชาชน คือการที่ประชาชนทั้งหลายออกมาเพื่อรักษาสิทธิประโยชน์ของตนเองอันเนื่องมาจากสาเหตุการไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการใช้อำนาจรัฐได้ ความไม่เพียงพอของประชาธิปไตยในระบบตัวแทน และการขยายตัวของระบอบประชาธิปไตยอย่างกว้างขวางของกลุ่มคนในระดับรากหญ้า เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองไว้(เสกสรรค์ ประเสริฐกุล,2553,หน้า.92-93) การเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน คือการเข้าสู่ยุคเปลี่ยนผ่านจากรัฐบาลเคยมีบทบาทสำคัญในการจัดการทรัพยากร ผู้การที่ประชาชนรวมตัวกันขอมีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมกับรัฐบาล หรือเสนอแนวทางใน

เรื่องที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ด้วยการทำประชาพิจารณ์หรือประชาคม และมีรัฐธรรมนูญเป็นอาวุธสำคัญในการใช้สิทธิถอดถอนนักการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงได้ กลไกเหล่านี้ถูกใช้อย่างกว้างขวาง จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และผลที่ตามมาจากการเคลื่อนไหวของขบวนการภาคประชาชนคือ โครงการขนาดใหญ่ของรัฐเกือบทุกโครงการถูกคัดค้าน โดยเฉพาะโครงการที่ใช้งบประมาณจำนวนมาก หรือโครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โครงการที่ถูกคัดค้านส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่ประชาชนไม่มีส่วนรับรู้ หรือไม่ได้ร่วมตัดสินใจตั้งแต่เริ่มต้น แต่ทราบเมื่อกำลังลงมือก่อสร้างหรือดำเนินการ นอกจากนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นโครงการที่ประชาชนในชุมชน-ท้องถิ่นไม่ได้รับผลประโยชน์จากโครงการโดยตรง

ขบวนการเคลื่อนไหวคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด ของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวของภาคประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการดำเนินโครงการของรัฐบาลและเอกชนที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงกลุ่มประชาชนที่ต้องการตรวจสอบอำนาจรัฐในการดำเนินการใดๆ ที่ทำให้ประชาชนรู้สึกถูกเบียดเบียน หรือขาดความเป็นธรรม และการเมืองภาคประชาชนมีบทบาทมากยิ่งขึ้น โดยอ้างสิทธิโดยชอบธรรม ผ่านการใช้กลไกตามบทบัญญัติจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ซึ่งบัญญัติให้กลุ่ม องค์กร ชุมชนท้องถิ่น ร่วมดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้การมีธรรมาภิบาลหรือการจัดการที่ดี ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศโดยมีการบัญญัติกฎหมายที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งในส่วนการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การตัดสินใจในแผนและนโยบาย และโครงการของภาครัฐ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อศึกษาบทบาทของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด ในการขับเคลื่อนประเด็นการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนหินกรูด

ขอบเขตการวิจัย

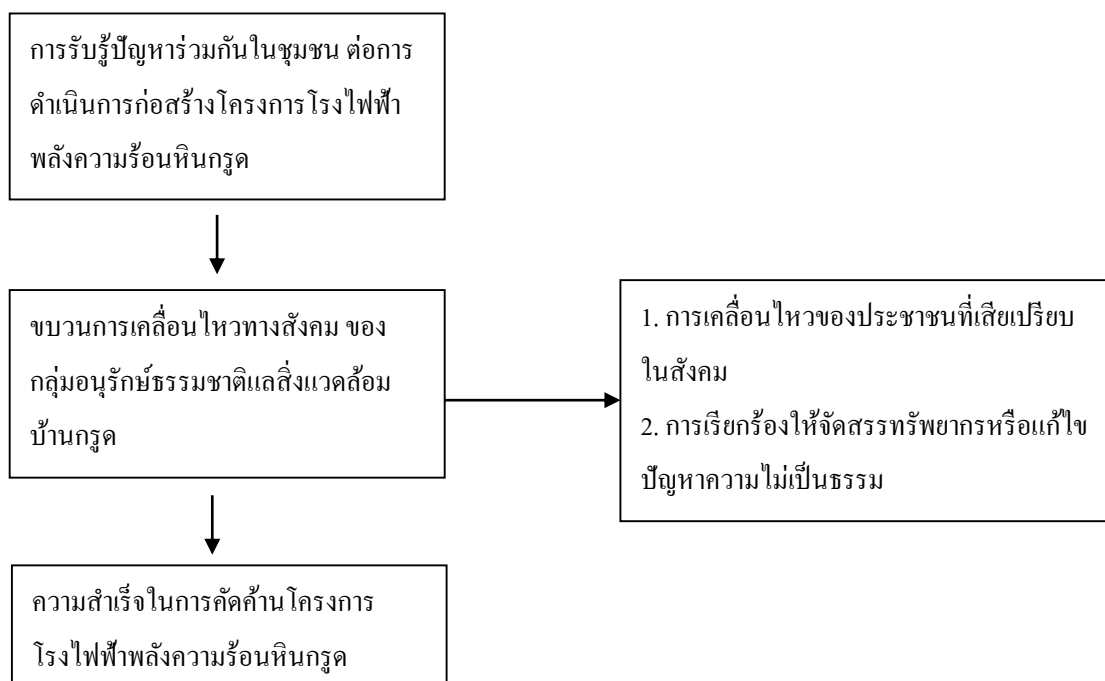
การศึกษารolesของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดครั้งนี้มุ่งเน้นในการประมวลประเด็นพัฒนาการ และบทบาทของการเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด โดยได้กำหนดพื้นที่การวิจัยไว้ที่ตำบลธงชัย อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจถึงพัฒนาการและบทบาทขบวนการเคลื่อนไหวคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด ตลอดจนความสำเร็จของขบวนการเคลื่อนไหวคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนหินกรูด ของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด
2. เข้าใจถึงปัญหาและอุปสรรคของขบวนการเคลื่อนไหว ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยโดยทั่วไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาบทบาทของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด ตามแนวความคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ของประภาส ปิ่นตบแต่ง(2542) ได้อธิบายไว้ว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นการเคลื่อนไหวของฝ่ายประชาชนที่เสียเปรียบในสังคม ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนิยมใหม่มีการดำเนินการเพื่อที่จะสร้างอำนาจต่อรองทางการเมืองกับรัฐบาลมีการเรียกร้องให้จัดสรรทรัพยากรหรือแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้น ในความหมายนี้ จึงเป็นการมองขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนิยมใหม่ (New Social Movements) เป็นการรวมกลุ่มของประชาชนในฐานะผู้กระทำทางการเมืองซึ่งเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงสังคมและการเมืองที่ไปไกลกว่าเรื่องของการเปลี่ยนแปลงอำนาจรัฐเป็นขบวนการที่มีเป้าหมายในการสร้างบรรยากาศและเงื่อนไขแบบประชาธิปไตย (Democratic Environment) เพื่อสร้างประชาสังคม (Civil Society) ที่มีความเข้มแข็ง ประชาชนมีความตื่นตัวการเคลื่อนไหว

สมมติฐานการวิจัย

การศึกษานี้ได้กำหนดสมมติฐานงานวิจัยว่าการริเริ่มขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด นั้นเกิดจากการรับรู้ปัญหาาร่วมกันของชุมชนซึ่งเป็นปัญหาที่มีผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ และปัญหาที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมถึงปัญหาด้านความไม่โปร่งใสของการดำเนินโครงการ ทำให้การร่วมตัวของประชาชนในพื้นที่ก่อตัวขึ้นเร็ว

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้มีลักษณะเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นการบันทึกขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด และประสบการณ์การต่อสู้ให้หายไป โดยรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากเอกสาร ซึ่งรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารเป็นหลัก รวมทั้งการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ซึ่งเลือกใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เลือกตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ แกนนำกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด ผู้สนับสนุนการก่อสร้างโครงการ โรงไฟฟ้าพลังความร้อนหินกรูด และผู้คัดค้านการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนหินกรูด รวมทั้งหมดจำนวน 20 คน ทั้งนี้ไม่สามารถเปิดเผยชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เนื่องจากผิดหลักจริยธรรมการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษานี้สามารถอธิบายพัฒนาการและบทบาทการเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด ได้ดังนี้

จุดเริ่มต้นโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนหินกรูด

เริ่มจากคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัตินโยบายการรับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตเอกชนในรูปแบบของโครงการผู้ผลิตไฟฟ้ารายใหญ่ หรือที่เรียกกันว่าผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระ (Independent Power Producer : IPP) เพื่อส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนในกิจการไฟฟ้า โดยมีเป้าหมายสองประการคือ เพื่อลดภาระการลงทุนภาครัฐที่ก่อให้เกิดหนี้สาธารณะเพิ่มขึ้น และเพื่อให้เกิดการแข่งขันในอุตสาหกรรมไฟฟ้า เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ไฟฟ้าที่ราคาถูกลง ซึ่งบริษัทเอกชนที่สามารถผ่านเกณฑ์การพิจารณาและลงนามในสัญญาพร้อมกับ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมีทั้งหมด 7 ราย โดยโครงการที่อยู่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มี 2 รายใน 7 ราย คือ บริษัท ยูเนียน เพาเวอร์ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด ดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนหินกรูด และบริษัท กัลฟ์ เพาเวอร์เจเนอเรชั่น จำกัด ดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินบ่อนอกโดยบริษัท ยูเนียน เพาเวอร์ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด โดยมีขนาดกำลังการผลิต 1,400 เมกะวัตต์ ใช้ถ่านหินที่มีปริมาณกำมะถันต่ำเป็นเชื้อเพลิง

โรงไฟฟ้าหินกรูด ตั้งอยู่ที่บ้านโคกตาหอม ตำบลธงชัย อำเภอบางสะพาน มีมูลค่าการลงทุน 46,512 ล้านบาท (จินตนา แก้วขาว, 2555, หน้า.37-38)

การเริ่มต้นเคลื่อนไหวและความเป็นกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด

เดิมเริ่มจากการจัดตั้งกลุ่มผู้คัดค้าน โรงไฟฟ้าถ่านหินบ้านกรูด โดยเริ่มจากความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการพูดคุยและเปลี่ยนเรื่องราวที่เกิดขึ้น เกิดการรวมตัวของเครือข่าย เกิดการรวมตัวกันเพื่อรักษาปกป้องทรัพยากรในชุมชน รวมถึงข่าวการคัดค้านการพัฒนาโครงการอื่นในประเทศที่ผ่านมา ทั้งกรณี โรงไฟฟ้าแม่เมาะ และนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ทำให้เกิดการตื่นตัวในชุมชนมาก จึงเกิดการรวมตัวเป็นขบวนการเคลื่อนไหวภาคพลเมือง และมีการพัฒนาต่อมาเป็น “กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด” (ทิฆัมพร รอดขันเมือง, 2557, หน้า.22)

ลักษณะการรวมกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด เป็นกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ ไม่มีการจดทะเบียน ไม่มีบัญชีรายชื่อสมาชิก สมาชิกสามารถเข้าได้ออกได้ แล้วแต่ปัจจัยของเรื่อง เช่น การคัดค้านโรงไฟฟ้าหินกรูดคนในพื้นที่บ้านกรูดกว่า 80% ที่ร่วมกันคัดค้าน ภายหลังการคัดค้านสำเร็จชาวบ้านที่ร่วมคัดค้านก็ต่างแยกย้ายแต่พอเกิดการคัดค้านนิคมอุตสาหกรรมบางสะพาน และโรงถลุงเหล็กบางสะพาน ผู้คัดค้านบางส่วนที่เคยต่อสู้ก็กลับมารวมตัวกันและร่วมต่อสู้กับชาวบ้านในตำบลแม่รำพึง อำเภอบางสะพาน จะเห็นได้ว่าผู้คัดค้านนิคมอุตสาหกรรมบางสะพาน และโรงถลุงเหล็กบางสะพานไม่ใช่กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดทั้งหมดที่ร่วมคัดค้าน ด้วยปัจจัยหลายอย่างคือ บางส่วนอายุเริ่มเยอะ หรือบางส่วนอาจคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัว ไม่ได้กระทบต่อชุมชนหรือวิถีชีวิตของตน และจะรวมตัวกันก็ต่อเมื่อมีประเด็นที่สนใจ หรือมีประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อคนในพื้นที่โดยตรง

การทำงานของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดจะทำงานผ่านทั้งแกนหลัก แกนรอง มีการประชุมกลุ่มอาทิตย์ละครั้ง ทุกคนจะรู้เท่าทันสถานการณ์ว่าสถานการณ์ตอนนี้เป็นอย่างไรรูปสถานการณ์แต่ละเรื่องที่เราต้องทำอะไรแกนหลักมีหน้าที่กรองปัญหา สรุปว่าเรื่องไหนเราได้เปรียบ เสียเปรียบ และกระจายข่าวไปที่แกนรอง และต่อยอดกระจายไปถึงชาวบ้าน รวมถึงทำความเข้าใจให้ชาวบ้าน และรวมตัวส่วนคนที่เห็นด้วยกับประเด็นนั้นๆมาร่วมต่อสู้ ถ้าชาวบ้านไม่เห็นด้วยก็อาจดึงมาได้ไม่หมด เพราะฉะนั้นการรวมตัวจึงรวมผ่านแกนรองแต่ละพื้นที่ โดยแต่ละพื้นที่มีแกนรองประมาณ 10-20 คน ปัจจุบันแกนหลักบางส่วน ที่ยังเคลื่อนไหวคัดค้านเรื่องอื่นอยู่ก็ถูกคุกคามมีคนเฝ้าหน้าบ้าน ออกไปทำงานก็ไปเฝ้าที่นา ซึ่งทำให้เกิดความกดดันและกระทบต่อครอบครัวอย่างมาก (แกนนำกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด, 2562, สัมภาษณ์)

บทบาทของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด ในการขับเคลื่อนประเด็นการคัดค้าน โครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด

จากการศึกษาพบว่า การเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด ในช่วงแรกของการเคลื่อนไหวคนนอกยังไม่ค่อยรู้จักกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดจากการต่อสู้ที่เกิดจากชาวบ้านอย่างเดียว ในช่วงปี พ.ศ.2540-2543 กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดถูกมองจากคนภายนอกในแง่ของการขัดขวางการพัฒนา เพราะสังคมภายนอกได้รับข้อมูลด้านเดียว การเคลื่อนไหวในช่วงแรกก็ไม่ได้ให้ความสนใจ กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดเริ่มเคลื่อนไหวจากการยื่นหนังสือคัดค้านถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อมาเริ่มมีการปิดถนนเพื่อกดดันให้ยกเลิกโครงการหรือย้ายพื้นที่โครงการ และเรียกร้องติดตามผลการพิจารณาในช่วงปี พ.ศ.2542-2543 เริ่มมีการปะทะระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในประเด็นเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม เรื่องแนวปะการัง เรื่องไฟฟ้าสำรองที่เพียงพอต่อการใช้งาน และการศึกษาการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment หรือ EIA) ที่ไม่เป็นความจริงที่ชาวบ้านเคยพูดไป เริ่มเป็นประเด็นทางสังคมถูกมองจากคนภายนอก สื่อเริ่มให้ความสนใจ ปัญหาเริ่มถูกพิสูจน์และเปิดเผยต่อสาธารณะว่าสิ่งที่ชาวบ้านพูดหรือเรียกร้องไปนั้นเป็นความจริง โดยเฉพาะประเด็นเรื่องที่ดินสาธารณะและเรื่องทุจริต ซึ่งเป็นจุดหักของโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดโดยตลอดการคัดค้านชาวบ้านพูดเสมอว่าการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดนั้นไม่มีความชอบธรรมเพราะที่ตั้งของการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดนั้นเป็นพื้นที่สาธารณะตัดผ่านชาวบ้านยังใช้เส้นทางอยู่ และหน่วยงานของรัฐออกใบอนุญาตให้กับทางโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดทั้งที่เป็นพื้นที่สาธารณะ ทางกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดจึงได้นำหลักฐานเข้ายื่นต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติหรือ ป.ป.ช. และนำไปสู่การตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วพิสูจน์พบว่าเป็นเรื่องจริงจึงมีการพิจารณาให้เจ้าหน้าที่ของรัฐออกจากราชการจำนวน 4 คนสังคมจึงเริ่มรู้จักกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดและให้ความสนใจกับประเด็นการคัดค้านโรงไฟฟ้าหินกรูด

ความขัดแย้งที่เกิดจากโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนหินกรูด

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้สนับสนุนโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดและกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด ส่วนใหญ่เกิดจากผู้สนับสนุนโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด เดิมเป็นผู้ร่วมคัดค้านในกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด แต่พอได้รับผลประโยชน์จากโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด ก็ย้ายไปร่วมสนับสนุน จึงทำให้ผู้คัดค้านไม่พอใจ ภายหลังจากความขัดแย้งนี้ยุติลงได้หลังจากกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดได้สำเร็จ ปัจจุบันบางส่วนสามารถกลับมาคุยกันได้ แต่บางส่วนก็ต่างคนต่างอยู่

ความขัดแย้งในสถาบันครอบครัว เริ่มเกิดขึ้นหลังมีการประชาสัมพันธ์รับสมัครฝ่ายประชาสัมพันธ์ของโครงการ โดยให้เงินเดือนขั้นต่ำ 6,000 บาทและมีการทำเข้าใจกับภายในครอบครัวไม่ให้ออกไปร่วมคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้า เมื่อภายในครอบครัวมีความเห็นไม่ตรงกัน เริ่มนำไปสู่ความขัดแย้งภายในหมู่

พี่น้อง อย่างเช่น ผู้คัดค้านโครงการโรงไฟฟ้า เล่าว่า ป้าไม่เห็นด้วยกับการสร้างโรงไฟฟ้าเพราะเรื่องปัญหาที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชีวิตการเป็นอยู่ ตอนนั้นที่มีการคัดค้านเขาแจกธงสีเขียวมา เราก็ไปแขวนไว้หน้าบ้าน พอพ่อแม่มาเห็นก็ว่าป้าว่า “เราค้านอยู่ข้างหม้อข้าว” เพราะว่าพ่อแม่ป้าทำงานให้กับโรงไฟฟ้า ตอนนั้นเขาจ้างพ่อแม่ไปเตรียมพื้นที่ ทำความสะอาดพื้นที่ก่อนก่อสร้าง ก็ทำให้มีปัญหาในครอบครัวขัดแย้งกันเอง (ผู้คัดค้านโครงการโรงไฟฟ้า, 2563, สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ

ปัจจัยที่ทำให้การคัดค้านของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดสำเร็จประเด็นหลักคือเรื่องปัญหาที่ดินสาธารณะ และประเด็นเรื่องการจัดการศึกษาการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment หรือ EIA) ที่เป็นเท็จและที่สำคัญคือพื้นที่บ้านกรูด ตำบลธงชัย นี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทางกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดได้รณรงค์ร่วมกับการผู้ประกอบการโรงแรม จัดทำโปสเตอร์เพื่อประชาสัมพันธ์เรื่องการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด ให้นักท่องเที่ยวที่มาพักผ่อนความรู้สึก ความประทับใจที่มาเที่ยวบ้านกรูด และให้นักท่องเที่ยวร่วมแสดงความคิดเห็น ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด และส่งไปที่สำนักนายกรัฐมนตรี รวมถึงจัดนิทรรศการเกี่ยวกับการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดในช่วงเทศกาลให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้

บ้านกรูด เดิมเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เจียนนักท่องเที่ยวมีไม่มาก โรงแรมที่พักมีเพียง 8-9 แห่ง ปัจจุบันมีจำนวนมาก ต้องยอมรับว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวบ้านกรูดโตขึ้นมาก หลังจากกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดได้คัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดสำเร็จ ซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาเรื่องการจัดการศึกษาการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่ระบุว่าพื้นที่ที่ใช้ก่อสร้างโครงการนั้นไม่พบแนวปะการังและโลมา ทั้งๆที่ในพื้นที่นั้นมีแนวปะการังที่เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์อยู่ และชาวบ้านยังพบว่ามีโลมาอยู่ในบริเวณที่จะก่อตั้งโครงการ ซึ่งบ่งบอกได้ชัดเจนว่าพื้นที่ตรงนั้นอุดมสมบูรณ์ไม่เหมาะที่จะทำการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด ด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้กลายเป็นประเด็นทางสังคม สื่อให้ความสนใจและทำให้นักวิชาการ นักท่องเที่ยวต่างให้ความสนใจและมาพิสูจน์ การท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านกรูดได้เติบโตขึ้นอย่างชัดเจนจนถึงปัจจุบัน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่ทำให้รายได้ที่หมุนเวียนในพื้นที่บ้านกรูดนั้นกระจายลงชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

พัฒนาการของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ริเริ่มหรือก่อตัวจากการรับรู้ปัญหาาร่วมกันในชุมชน ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีความวิตกต่อการดำเนินการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนหินกรูด ที่จะส่งผลกระทบต่อปัจจัยขั้นพื้นฐานในการใช้ชีวิตวิถีชีวิตชุมชน การประกอบอาชีพ ปัญหาด้านสาธารณสุข ปัญหาฝุ่นละออง รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนทำให้การก่อตัวของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด รวมตัวกันไว้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วารุณี แก้วทิพย์(2553, หน้า.73) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความเป็นประชาสังคมของชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบจากการผลิตกระแสไฟฟ้า โรงไฟฟ้าแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ที่เรียกร้องให้รัฐบาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแก้ไขปัญหาผลกระทบจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ทำให้ชาวบ้านมีพลังในการต่อสู้กับอำนาจรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด สอดคล้องกับการอธิบายถึงขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ของประภาส ปิ่นตบแต่ง (2542, หน้า.70) ได้ อธิบายไว้ว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นการเคลื่อนไหวของฝ่ายประชาชนที่เสียเปรียบในสังคม ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนรูปแบบใหม่มีการดำเนินการเพื่อที่จะสร้างอำนาจต่อรองทางการเมืองกับรัฐบาลมีการเรียกร้องให้จัดสรรทรัพยากรหรือแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้น ในความหมายนี้ จึงเป็นการมองขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนรูปแบบใหม่ (New Social Movements) หรือขบวนการประชาชนร่วมสมัยเป็นความก้าวหน้าของวัฒนธรรมการเมืองภาคประชาชนเป็นการรวมกลุ่มของประชาชน ในฐานะผู้กระทำทางการเมืองซึ่งเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงสังคมและการเมืองที่ไปไกลกว่าเรื่องของ การเปลี่ยนแปลงอำนาจรัฐเป็นขบวนการที่มีเป้าหมายในการสร้างบรรยากาศและเงื่อนไขแบบประชาธิปไตย (Democratic Environment) เพื่อสร้างประชาสังคม (Civil Society) ที่มีความเข้มแข็งประชาชนมีความตื่นตัว การเคลื่อนไหว มีลักษณะต่อต้านรัฐและต่อต้านระบบราชการพร้อมๆกับการแสดงออกในด้านที่เชื่อมั่น ศรัทธาพลังอำนาจของประชาชนและประสงค์จะเปิดพื้นที่การเมืองให้ประชาชนธรรมดาสามัญมากขึ้น

การเคลื่อนไหวต่อสู้ของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด มียุทธวิธีการต่อสู้ที่หลากหลายวิธีเพื่อคัดค้านการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนหินกรูด ซึ่งสอดคล้องกับ ประภาส ปิ่นตบแต่ง (2541, หน้า.161) ได้แบ่งแนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้และยุทธวิธีของขบวนการทางสังคมไว้ ดังนี้ ยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติ (Convention) ยุทธวิธีการขัดขวาง ทำลายระบบการเมือง (Disruption) และยุทธวิธีการใช้ความรุนแรง (Violence) รวมถึงการต่อสู้ผ่านการใช้สิทธิตามกฎหมายและผ่านกระบวนการยุติธรรม โดยเริ่มแรกใช้ยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติ (Convention) เป็นวิธีการเคลื่อนไหวที่ยังอยู่ในบรรทัดฐานของสังคมประชาธิปไตย ที่คนในสังคมส่วนใหญ่ยอมรับได้ การเคลื่อนไหวในช่วงแรกของกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดจะขับเคลื่อน โดยการยื่นหนังสือ และชี้แจงด้วยวาจา แสดงออกเชิงสัญลักษณ์ จัดเวทีเสวนา ถ่ายทอดความรู้ และเรียกร้องให้มีมติยกเลิก

โครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนหินกรูดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเรียกร้องให้มีการจัดทำประชาพิจารณ์ การปราศรัยโจมตีการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลงิ้ว และเรียกร้องให้มีการจัดทำประชาพิจารณ์ และยื่นหนังสือคัดค้านถึงนายกรัฐมนตรี ผ่านทางสำนักงานพรรคประชาธิปัตย์ ประจำอำเภอบางสะพาน ต่อมาได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อทวงถามความคืบหน้าต่อคณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน และกลับมาชุมนุมที่ศาลากลางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อเรียกร้อง ขอให้ย้ายหรือยกเลิกโครงการ เมื่อกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดเห็นว่าการยื่นตามช่องทางระบบการเมืองปกติ ไม่ได้ตอบสนองความต้องการของชุมชน และไม่ได้รับคำตอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรในสถาบันการเมืองปกติได้ การรวมกลุ่มเพื่อกระทำการทำทลาย และขัดขวางกิจกรรมต่างๆ จึงเป็นทางเดียวที่กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดจะกระทำเพื่อบรรลุเป้าหมายของตนได้ จึงเริ่มใช้ยุทธวิธีขัดขวาง ทำทลายระบบการเมืองปกติ (Disruption) เป็นยุทธวิธีการเคลื่อนไหว เพื่อเข้าไปกดดันกระบวนการตัดสินใจของรัฐ เคลื่อนไหวเข้าไปขัดขวาง รบกววน หรือสร้างความไม่สะดวกให้กับการดำเนินกิจกรรมปกติของฝ่ายตรงข้าม เพื่อเป็นการชักนำให้ผู้มีอำนาจเข้าสู่เวทีความขัดแย้ง และบังคับให้ผู้มีอำนาจและกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องได้ใส่ใจต่อความต้องการ และข้อเรียกร้อง นอกจากนี้ยุทธวิธีการขัดขวาง ทำทลายต่อระบบปกติยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และแสดงถึงการไม่ยอมประนีประนอม แต่ไม่ถึงกับใช้ความรุนแรง ช่วงปี พ.ศ.2541 กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดเริ่มใช้วิธีกดดันผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนหินกรูด นำวิธีการเดินขบวนประท้วงคัดค้านโครงการมาใช้ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดได้ชุมนุมหน้ากรมโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อขอให้ยกเลิกใบอนุญาตตั้งโรงไฟฟ้า และเริ่มชุมนุมคัดค้านที่หน้าศาลากลางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แต่ไม่ได้รับคำตอบจากรัฐบาลจึงได้เริ่มเคลื่อนขบวนไปปิดถนนเพชรเกษมบริเวณสี่แยกบ่อนอก โดยเชื่อว่าเป็นทางเดียวที่รัฐบาลจะยอมเปิดเจรจาหาทางออก และในวันเดียวเจ้าหน้าที่ตำรวจได้พยายามสลายการชุมนุมแต่ไม่สำเร็จ หลังจากนั้นรัฐบาลได้ส่งผู้แทนไปเจรจากับกลุ่มผู้คัดค้าน และได้ลงนามรับรองเป็นหลักฐานว่าจะไม่มีการออกใบอนุญาตให้ก่อสร้างโรงไฟฟ้าทำให้กลุ่มผู้ชุมนุมพอใจและสลายการชุมนุมในเวลาต่อมา ซึ่งในครั้งนั้นเริ่มทำให้สังคมออกมามองปัญหาที่เกิดขึ้น และรัฐบาลได้ประกาศให้มีการทำประชาพิจารณ์ แต่เมื่อมีการจัดทำประชาพิจารณ์ขึ้นกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดกระทำการทำทลาย ไม่เข้าร่วมการทำประชาพิจารณ์โดยอ้างว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นขั้นตอนแรกจะควรกระทำก่อนการดำเนินการก่อสร้างโรงไฟฟ้าหินกรูด พร้อมยื่นข้อเสนอว่าหากให้เข้าร่วมกระบวนการทำประชาพิจารณ์ก็ต้องยกเลิกสัญญาซื้อขายไฟฟ้า และใบอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับโครงการทั้งหมด เพื่อเริ่มทำประชาพิจารณ์และรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมใหม่ ในขณะที่

เคลื่อนไหวด้วยยุทธวิธีขัดขวาง ทำทลายระบบการเมืองปกติ นั้นเริ่มมีการปะทะกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และกลุ่มผู้สนับสนุน โครงการมากขึ้นทำให้เริ่มเกิดความรุนแรง

เริ่มมีการใช้ยุทธวิธีการใช้ความรุนแรง (Violence) เป็นการทำให้เกิดการบาดเจ็บล้มตายและความเสียหายทางด้านทรัพย์สิน ในสังคมประชาธิปไตยปัจจุบันวิธีการใช้ความรุนแรงถูกนำมาใช้น้อย รวมถึงการข่มขู่คุกคามว่าจะใช้กำลังผ่านการเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์บางอย่างที่ได้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มมีความพร้อมที่จะใช้กำลังทันทีหากข้อเรียกร้องไม่ได้รับการตอบสนอง แม้เป็นยุทธวิธีที่มีประสิทธิภาพและทำได้ง่ายสามารถทำได้โดยกลุ่มบุคคลเล็กๆ ในทางตรงกันข้ามก็เป็นยุทธวิธีที่ทำให้เกิดความสะพรึงกลัวแก่ผู้คนที่ทั่วไปและรัฐ ก่อให้เกิดการหนีห่างจากการเคลื่อนไหว และหันไปใช้กลไกอำนาจรัฐเข้าควบคุม การเผชิญกันระหว่างกลุ่มผู้คัดค้านกับกลุ่มผู้สนับสนุนได้ทวีความรุนแรงเมื่อกลุ่มผู้คัดค้านได้รวมตัวกันเพื่อขัดขวางงานเลี้ยงโต๊ะจีนของกลุ่มผู้สนับสนุน โดยใช้ “ยุทธการน้ำต้มปลาพาพะเนาะ” ชาวบ้านใช้น้ำปลาพาพะเนาะที่ตายเกลื่อนบรรจุกองเพื่อใช้ในการสร้างความวุ่นวาย โดยใช้ละเลงบนโต๊ะอาหาร ผ่าปูโต๊ะ แก้วน้ำ โดยหวังว่าเพื่อไม่ให้งานเลี้ยงเกิดขึ้นได้ และทำให้ผู้ลงทุนเกิดความไม่ไว้วางใจต่อโครงการ จากยุทธการดังกล่าวในที่สุดก็ทำให้งานเลี้ยงต้องยุติลง และมีการดำเนินคดีต่อกลุ่มผู้คัดค้านทำให้แกนนำ ถูกดำเนินคดีจำคุก 4 เดือนไม่รอลงอาญา และในคืนเดียวกันเกิดเหตุการณ์คนร้ายขว้างขวดแก้วหน้าบ้านแกนนำกลุ่มผู้คัดค้าน และมีการรอบยิงหน้าบ้านพักรวม 11 นัด จากเหตุการณ์วันนั้นไม่สามารถจับคนร้ายที่รอบยิงบ้านแกนนำได้ ยิ่งทำให้กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดไม่พอใจต่อระบบราชการ และความอยุติธรรมที่เกิดขึ้น (จินตนา แก้วขาว, 2555, หน้า. 92-93)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

1. การขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาของรัฐบาลในการดำเนินโครงการต่างๆของรัฐ ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน สิ่งที่รัฐต้องกระทำคือให้ข้อมูลที่เป็นจริงแก่ประชาชน ไม่ว่าจะผลของโครงการที่รัฐดำเนินการจะเกิดผลประโยชน์ หรือผลกระทบในด้านลบ ก็ต้องบอกข้อเท็จจริงแก่ประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิธีชีวิตความเป็นอยู่ เพราะผลกระทบเหล่านี้จะอยู่กับชุมชนในพื้นที่ระยะยาว

หากโครงการที่รัฐดำเนินการนั้นเป็นโครงการที่จำเป็นจะต้องดำเนินการ รัฐต้องแสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์ของชาติให้ชัดเจน ต้องเปิดเผยข้อมูลเพื่อชี้แจงในเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนเพื่อเป็นการแก้ไข

โต้แย้งต่อฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยในการเดินทางของโครงการซึ่งหากรัฐบาลแก้ต่างกับข้อโต้แย้งกับคู่มือที่ต่อต้านกับโครงการได้ ก็จะเป็นการขจัดความขัดแย้งจากการดำเนินการโครงการไปได้เช่นเดียวกัน

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ เพราะฉะนั้นควรวางตัวเป็นกลาง การดำเนินการของรัฐที่เห็นว่าจะส่งผลกระทบต่อ วิถีชีวิต ความปลอดภัย อาชีพ ควรให้ความสำคัญในการจัดให้มีการทำประชาพิจารณ์ ตั้งแต่ช่วงการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ การพิจารณาทางเลือกอื่นที่เหมาะสม การศึกษาผลกระทบด้านต่าง ๆ หรือในระหว่างขั้นตอนใดก็ได้ก่อนที่รัฐจะตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ เพื่อไม่ให้ผลกระทบนั้นตกไปอยู่ที่ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และถึงเห็นศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยเฉพาะทรัพยากรอันล้ำค่าที่มีอยู่ในพื้นที่ ควรดูแลรักษาและพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

1. จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยยังมีข้อบกพร่องอยู่ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาด้านเดียว สัมภาษณ์แบบเจาะจงเพียงกลุ่มเดียว ได้ข้อมูลไม่ครอบคลุมมากนักทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลได้ไม่ละเอียดเท่าที่ควร รวมทั้งเหตุการณ์ที่เลือกศึกษาครั้งนี้ยาวนานเกินไป ทำให้หาข้อมูลได้ยาก ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการตอบคำถาม ผู้ที่จะศึกษาในอนาคตควรดำเนินการศึกษาในด้านอื่นหลายๆด้าน หรือเลือกศึกษาบทบาทของกลุ่มผู้สนับสนุนโครงการ โรงไฟฟ้าหินกรูด เพื่อให้ได้ข้อมูลครบทั้ง 2 ด้าน

เอกสารอ้างอิง

- แกนนำกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด. (26 ตุลาคม 2562). สัมภาษณ์.
- จินตนา แก้วขาว. (2555). ประชาธิปไตยกับการปกป้องทรัพยากรชุมชน. กรุงเทพฯ: บริษัท ทีคิวพี จำกัด.
- ทิมมพร รอดขันเมือง. (2557). ขบวนการเคลื่อนไหวภาคพลเมืองด้านสิ่งแวดล้อม: บ้านกรูด. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2541). การเมืองบนถนน 99 วันสมัชชาคนจนและประวัติศาสตร์การเดินทางบนถนนชุมนุมประท้วงในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2542). วิถีชีวิตเศรษฐกิจและผลกระทบต่อคนจนในชนบท รับวิถีโลกปี 2000 เศรษฐกิจยั่งยืน. กรุงเทพฯ: โครงการวิถีทรรศน์.
- ผู้คัดค้านโครงการโรงไฟฟ้า. (20 กุมภาพันธ์ 2563). สัมภาษณ์.

ภริชญา วีระสุโข. (2559). จิตสำนึกในการอนุรักษ์และการพึ่งพิงตนเอง: อัตลักษณ์ของกลุ่มอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด-บางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. สงขลา
นครินทร์, ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

วารุณี แก้วทิพย์. (2553). การศึกษาประชาสังคมของชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบจากการผลิตกระแสไฟฟ้า
โรงไฟฟ้าแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ในฐานะกลุ่มประชาสังคม. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2553). การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.

สถานการณ์และคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวชาวพม่ายุค Covid-19

ในเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร

Situation and Life Quality of Myanmar migrant workers in

Bang Bon Bangkok

วัชรชัย วิวัฒน์คุณากร (Watchalachai Wiwatkunakorn)¹

ภูริทัตน์ ชาคินน้ำเพชร (Phurithut Chatnamphet)²

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวชาวพม่ายุค Covid-19 ในเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร รวมถึงปัญหาที่แรงงานต่างด้าวชาวพม่าได้ประสบพบเจอในยุคของโรคระบาดโควิด-19 และเสนอแนวทางสำหรับหน่วยงานของรัฐในเขตบางบอน ที่มีแรงงานต่างด้าวชาวพม่าจำนวนมากอาศัยและทำงานในพื้นที่บางบอน เพื่อช่วยเหลือและพัฒนา รวมถึงเยียวยา ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในยุคโควิด-19 ที่ได้รับผลกระทบอย่างมาก ให้สามารถดำรงชีวิตและมีคุณภาพชีวิตเท่าเทียมกับแรงงานไทย โดยใช้วิธีวิจัยแบบคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร และวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มแรงงานต่างด้าวชาวพม่า กลุ่มหัวหน้าแรงงานต่างด้าวชาวพม่าและ เครือข่ายแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในเขตบางบอน

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1.สถานการณ์โควิด-19ส่งผลกระทบอย่างมากต่อชีวิตของแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในเขตบางบอน ทั้งด้านการตกงานจากการปิดตัวของโรงงาน หรือการถูกเลิกจ้างเป็นกลุ่มแรกจากนายจ้าง 2.พวกเขาคาดหวังให้สถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทยให้ คลี่คลายลงอย่างรวดเร็วเพื่อพวกเขาจะได้กลับมาทำงาน 3.แรงงานต่างด้าวชาวพม่าคาดหวังการได้รับการเยียวยาจากรัฐและนายจ้างเนื่องจากในสภาวะปกติพวกเขาทำงานอย่างจริงจัง และซื่อสัตย์ และไม่ได้รับสวัสดิการตามที่กฎหมายแรงงานกำหนด

ข้อเสนอแนะสำหรับเขตบางบอนคือ หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านแรงงานต่างด้าวชาวพม่าโดยตรง ต้องตรวจสอบและดูแลคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ให้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้นหลังจากที่สถานการณ์การ

¹ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

² อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

ระบาดของโรคโควิด-19 ที่คล้าย เช่น การจัดสวัสดิการตามที่กฎหมายแรงงานกำหนด หรือ การจ่ายค่าแรงให้เป็นไปตามกฎหมายแรงงาน

Abstract

This research aimed to study the situation and quality of life of Myanmar foreign labors in Covid-19 situation in Bang Bon District, Bangkok. Including the problems faced by Myanmar foreign labors in the era of the COVID-19 epidemic. To purpose the guideline for the government sector in Bang Bon district where many Myanmar foreign labors live and work in Bang Bon area. Also, to help and develop as well as to heal and improve the quality of life of Myanmar foreign labors during the COVID-19 that has been extremely affected to let them be able to live and have the same quality of life as Thai labors. This research uses qualitative research method by studying from the documents and an in-depth interview directly from Myanmar foreign labors, Leader of Myanmar foreign labors, and a Network of Myanmar foreign labors in Bang Bon district.

The results show that there are three mainly problems impact to Myanmar foreign labors in the COVID-19 situation. Firstly, the situation of COVID-19 had a big impact on the lives of Myanmar foreign labors in Bang Bon district both unemployment from the closure of the factory and being laid off from employers. Secondly, the Myanmar foreign labors are expecting that the Covid-19 situation in Thailand and Bang Bon area will quickly eased so they can return to work. Thirdly, the Myanmar foreign labors expecting that they will get remedies from the government and employers because they are working seriously and honestly in the normal circumstances, and do not receive the welfare required by the labor law also.

The suggestion for the Bang Bon district is the sector who directly responsible for Myanmar foreign labors must monitor and take care of the quality of life of these foreign labors more thoroughly after the COVID-19 epidemic has been resolved such as providing welfare as required by labor law or wage payment should be accordance with the labor law.

คำสำคัญ

แรงงานต่างด้าว ชาวพม่า เขตบางบอน โควิด-19

Keyword

Myanmar foreign labors, Bang Bon district, COVID-19

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในประเทศไทยนับตั้งแต่เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมาส่งผลให้สังคมแรงงานเกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมากโดยในอดีตประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออกแรงงานเพื่อไปเป็นแรงงานในต่างประเทศแต่ปัจจุบันประเทศไทยปรับสถานะมาเป็นประเทศผู้ส่งออกและนำเข้าแรงงานตลาดแรงงานในประเทศไทยจึงมีความต้องการที่จะแสวงหาแรงงานที่มีค่าจ้างต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำที่กฎหมายภายในประเทศกำหนด โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าว ซึ่งเดินทางมาในประเทศไทยทั้งถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย ซึ่งทำให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยเพราะส่วนใหญ่กลุ่มแรงงานเหล่านี้ล้วนแต่เป็นกลุ่มแรงงานที่หนีสภาพเศรษฐกิจที่เลวร้ายของประเทศตนเองความยากจนรวมถึงสงครามทางการเมืองในประเทศตนเอง (สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2557) แรงงานต่างด้าวถือว่าเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่สำคัญที่จะส่งผลให้ประเทศไทยมีการพัฒนาประเทศแต่แรงงานต่างด้าวหลายคนยังคงถูกเอารัดเอาเปรียบและตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบนายจ้างมาโดยตลอด การจ้างแรงงานต่างด้าวของประเทศไทยส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากขาดแคลนแรงงานในระดับล่างประกอบกับภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทยต่างก็มีความจำเป็นจะต้องจ้างแรงงานเพื่อมาทำงานที่เป็นลักษณะงานที่หนักและมีความเสี่ยงสูงในการทำงาน โดยแรงงานกลุ่มนี้คือแรงงานต่างด้าวที่มีความเต็มใจและพร้อมจะเข้าสู่ตลาดแรงงานในประเทศไทยแต่ปรากฏว่าค่าจ้างขั้นต่ำสำหรับแรงงานต่างด้าวที่ได้รับจริงจากนายจ้างแม้ว่าจะเป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาเมืองมาอย่างถูกกฎหมายมักจะได้อาแรงที่ถูกและน้อยกว่าแรงงานไทยในลักษณะเดียวกันและอย่างยิ่งหากเป็นแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายนายจ้างหรือผู้ประกอบการจะจ่ายค่าจ้างแรงงานต่างด้าว โดยแบ่งเป็นแรงงานฝีมือและแรงงานเชี่ยวชาญเฉพาะทางไม่เกิน 250 บาท ส่วนแรงงานไร้ฝีมือจะจ่ายเพียง 150-200 บาท จะเห็นได้ว่าสถานประกอบการสามารถลดค่าใช้จ่ายในกระบวนการผลิตได้เป็นอย่างมาก (สำนักบริหารงานแรงงานต่างด้าว, 2557)

ยิ่งในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งกระทบต่อทุกชีวิตในประเทศไทยไม่ว่าแม้แต่แรงงานต่างด้าวชาวพม่าที่เดินทางเข้ามาทำงานในเขตบางบอนเนื่องจากเขตบางบอนมีพื้นที่ติดกับจังหวัดสมุทรสาครที่เป็นจังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวชาวพม่าเข้ามาทำงานและพักอาศัยจำนวนมาก เขตบางบอนจึงเป็นเขตที่มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมากซึ่งในสภาวะปกติคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวชาวพม่าก็ประสบปัญหามากมาย แต่เนื่องจากสภาวะการระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทยนั้นคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวชาวพม่ายิ่งประสบปัญหาในการดำเนินชีวิตมากกว่าในสภาวะปกติเนื่องจากโควิด-19 นั้นเป็นโรคอุบัติใหม่ ยังไม่มียารักษา หรือวัคซีนป้องกัน และเป็นโรคที่สามารถติดต่อได้ง่ายประกอบกับมาตรการควบคุมโควิด-19 ของรัฐบาลไทยนั้นยังส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศรวมถึงแรงงานต่างด้าวชาวพม่า ที่เข้ามาอาศัยและทำงานในเขตบางบอน

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยสถานการณ์และคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในเขตบางบอนในยุคโรคระบาดโควิด-19ว่าส่งผลกระทบต่อแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในเขตบางบอนด้านใด เพื่อให้แรงงานต่างด้าวชาวพม่าสามารถทำงานโดยมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำในเรื่องเชื้อชาติ รวมไปถึงได้รับการดูแลจากนายจ้างและภาครัฐในฐานะแรงงานที่ร่วมขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวชาวพม่ายุค Covid-19 ในเขตบางบอน
2. เพื่อเสนอแนวทางสำหรับนายจ้างและหน่วยงานรัฐในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวชาวพม่า ในเขตบางบอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสารและวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ต่อแรงงานต่างด้าวชาวพม่า หัวหน้ากลุ่มแรงงานต่างด้าวชาวพม่า และเครือข่ายแรงงานต่างด้าวชาวพม่าที่ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและอุตสาหกรรมขนาดย่อมอื่นๆ ในเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า แรงงานต่างด้าวชาวพม่าในเขตบางบอนที่จดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมายมีจำนวนประมาณ 15,000 ราย (ข้อมูลจากสำนักงานเขตบางบอน) ซึ่งในเขตบางบอนนั้นเป็นพื้นที่ของโรงงานอุตสาหกรรม และสถานประกอบการประเภทโรงงานจำนวนมาก เมื่อมีแรงงานต่างด้าวชาวพม่าจำนวนมาก ก็เกิดเป็นชุมชนเพราะแรงงานต่างด้าวชาวพม่าเหล่านี้ มักพักอาศัยอยู่ใกล้ๆ กัน เพื่อง่ายต่อการติดต่อ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยผู้วิจัยพบปัญหาที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในยุคโควิด-19 ในเขตบางบอนดังนี้

จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวชาวพม่ารายหนึ่ง ระบุว่า ตอนนี้อยู่โควิด-19 ระบาด เขาลำบากมากงานไม่มีทำ เพราะโรงงานที่เขาทำงานอยู่ปิดตัวลงไม่มีกำหนด ไม่มีเงินเก็บ เพราะส่งกลับบ้านเกิดที่พม่าทั้งหมด และค่าแรงก็ได้น้อยกว่าคนไทย ที่ทำงานร่วมกันในหน้าที่เดียวกัน โดยเขาไม่ได้รับการเยียวยาจากรัฐบาลหรือเขตท้องที่ เพราะเขาเข้าไม่ถึงการรับบริการใดจากภาครัฐและไม่ทราบว่าประเทศไทยมีการเยียวยาให้แรงงานอย่างไรบ้าง จากการระบาดของโรคโควิด-19 สิ่งที่เขาทำได้ตอนนี้คือรอเวลาที่โรงงานเขาจะกลับมาเปิด และเขาจะได้กลับไปทำงานตามเดิม

สวัสดิการที่แรงงานต่างด้าวชาวพม่าในโรงงานแห่งหนึ่งในเขตบางบอนได้รับตอนที่ยังไม่เกิดโควิด-19 นั้น เช่น อาหาร เครื่องใช้ น้ำดื่ม คมนาคมหรืออื่นๆ แรงงานต่างด้าวชาวพม่าได้รับเช่นเดียวกับแรงงานไทยในโรงงานแห่งนี้ แต่ว่า แรงงานต่างด้าวชาวพม่าจะไม่ได้รับ เงิน โบนัส เบี้ยขยัน เงินช่วยค่ารักษาพยาบาล หรือการประกันชีวิตลูกจ้าง แรงงานต่างด้าวชาวพม่าจะไม่ได้รับตามที่กฎหมายแรงงานไทยได้กำหนดไว้ จากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวรายหนึ่ง เขาระบุว่า เขาได้รับสวัสดิการไม่เท่าคนไทย แต่เขาก็ได้ ที่พักอาศัยมีน้ำและไฟฟ้าสะดวก แต่ในเรื่องนี้ แรงงานไทยจะได้รับการดูแลที่ดีกว่า และเมื่อเกิดการระบาดของโควิด-19 กลุ่มแรงงานต่างด้าวกลับถูกให้พักงานเป็นกลุ่มแรกโดยมีการแจ้งพวกเขาล่วงหน้าเพียง 1 สัปดาห์และไม่มีเงินชดเชยใดๆจากนายจ้าง แต่แรงงานคนไทยที่ทำงานร่วมกับเขายังได้ทำงานต่อไปอีกหลายเดือน จนโรงงานประกาศปิดตัวชั่วคราว อีกทั้งสวัสดิการที่พักจากโรงงานที่แรงงานต่างด้าวชาวพม่าทำงานอยู่นั้นก็ให้พวกเขาออกจากที่พัก เพราะพวกเขาถูกพักงาน ทำให้เกิดปัญหาในการค้นหาที่อยู่อาศัยใหม่และเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายที่ต้องแบกรับขึ้นมาอีกจำนวนมาก

ในช่วงเกิดการระบาดของโรคโควิด-19 เขตบางบอนซึ่งเป็นเขตที่มีแรงงานต่างด้าวชาวพม่าจำนวนมากอาศัยอยู่นั้นรัฐบาลได้ประกาศมาตรการในการล็อกดาวน์ประเทศ และประกาศใช้ พรก.ฉุกเฉินทั่วประเทศ แรงงานต่างด้าวชาวพม่ารายหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า เขาไม่ทราบว่า พรก.ฉุกเฉินคืออะไร เขาไม่รู้ว่าจะต้องปฏิบัติตัวอย่างไร เขาทราบแค่ว่าเขาต้องใส่หน้ากากอนามัยเวลาเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ แต่โดยปกติพวกเขาไม่ค่อยได้เดินทางออกนอกเขตบางบอน เพราะเขาไม่ต้องการเดินทางข้ามเขตเนื่องจากการอาจจะโดนเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจค้นและจับกุม (แรงงานต่างด้าวชาวพม่ารายนี้ ถักลอบเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย) เขาจึงเลือกที่จะใช้ชีวิตตามปกติเพียงแค่อวมใส่หน้ากากอนามัยเท่านั้น

แรงงานต่างด้าวชาวพม่า รายหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า เขาทำงานในโรงงานแห่งหนึ่งเขตบางบอนมา 3 ปี ตั้งแต่ยังไม่เกิดโรคระบาดโควิด-19 เขาไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร เช่น เมื่อมีอาการเจ็บป่วยก็ต้องออกค่ารักษาพยาบาลเอง หรือแม้แต่กรณีที่ได้รับอาการบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน ก็ต้องเดินทางไปโรงพยาบาลด้วยตัวเอง ทำให้ต้องขาดงาน พวกเขาไม่ได้สิทธิเท่ากับแรงงานไทย รวมถึงสิทธิต่างๆ ก็ไม่ได้เป็นไปตามที่กฎหมายไทยกำหนด ในมุมมองของเขา เขาเห็นว่า หน่วยงานจากสำนักงานเขตบางบอนหรือหน่วยงานของรัฐควรจะดูแลเรื่องสุขภาพของแรงงานต่างด้าวชาวพม่าให้มากกว่าที่ผ่านรวมถึงให้ความรู้กับแรงงานต่างด้าวว่าพวกเขามีสิทธิไต่ถามในการรักษาพยาบาล หรือการได้รับการชดเชยจากนายจ้าง และเมื่อพูดถึงการระบาดของโควิด-19 เขากล่าวว่า เขาไม่คาดหวังให้นายจ้างหรือโรงงานมาช่วยเหลือสิ่งใด ขอแค่ให้พวกเขามีงานทำหรือหากเขาถูกไล่ออก ก็หวังให้รัฐบาลช่วยหางานใหม่ให้ เพราะพวกเขาลงทะเบียนแรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้องกฎหมาย และเขาอยู่ในระบบประกันสังคมของประเทศไทย

เมื่อสอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับความกังวลในสภาวะ โควิด-19 แรงงานต่างด้าวชาวพม่าหลายรายให้สัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกันว่า พวกเขาขึ้นชมรัฐบาลไทยและคนไทย ในการรับมือและจัดการ โควิด-19

หากให้เลือกระหว่างกลับไปประเทศบ้านเกิด หรือ พักในประเทศไทยต่อ หลังจากประเทศไทยเปิดประเทศ พวกเขา ก็ให้คำตอบไปในทิศทางเดียวกันว่าพวกเขาเลือกที่อยู่ในประเทศไทยต่อ แต่พวกเขากังวลเรื่องการทำงาน จากบริษัทที่พวกเขาเคยทำงานอยู่นั้น ได้ปิดตัวลงอย่างไม่มีกำหนด อาจจะต้องหางานใหม่ ซึ่งก็ไม่สามารถบอกได้ว่า จะหางานใหม่ได้หรือไม่ ส่วนเรื่องของหน้ากากอนามัยนั้น พวกเขาบอกว่า มีคนของเขตบางบอนและชาวบ้านในเขตบางบอน นำมาให้ อาหารบางส่วนก็ขอที่วัดได้ แต่หลายครั้งก็เกรงใจทางวัดมากเช่นกัน พวกเขาเชื่อว่าในประเทศพม่าสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 มีความรุนแรงมากกว่าในประเทศไทย อีกทั้งหากกลับไปก็ไม่สามารถหางานทำได้เช่นกัน จึงขอเลือกอยู่ที่ประเทศไทยต่อและอาจจะอยู่ที่เขตบางบอนต่อไปตามเดิมเนื่องจากหากย้ายถิ่นฐานก็เหมือนกับการเริ่มต้นใหม่ทั้งหมด ทั้งความเคยชินกับสถานที่ต่างๆในพื้นที่ รวมถึงผู้คนในระแวกพื้นที่นั้นๆ พวกเขาจึงเลือกที่จะอาศัยในเขตบางบอน และหางานใหม่หากโรงงานที่พวกเขาทำงานอยู่นั้นต้องปิดลงอย่างถาวรจากพิษโควิด-19

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) เผยแพร่รายงานหัวข้อ "ผลกระทบของ Covid-19 ที่มีผลต่อการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย" ซึ่งว่าตั้งแต่เดือนธันวาคม 2562 ถึงมิถุนายน 2563 จำนวนแรงงานต่างด้าวในไทยลดลงเพียงประมาณ 5 แสนคน จากราว 3 ล้านคน เหลือราว 2.5 ล้านคน โดยแรงงานต่างด้าวที่ยังอยู่ในไทยส่วนใหญ่เป็นแรงงานชาวเมียนมา ที่จำนวนมากถูกเลิกจ้าง (<https://www.bbc.com/>, 2563)

แรงงานชาวเมียนมาที่เข้ามาทำงานในไทยมีจำนวนมากที่เดินทางมาจากรัฐยะไข่ ที่มีสถานการณ์ผู้รอบ การเดินทางกลับไปจะมีปัญหาเรื่องความไม่ปลอดภัย ขณะที่โรคโควิด-19 กำลังระบาดหนักในเมืองย่างกุ้ง และมันตะเลย์ แรงงานจากพื้นที่ดังกล่าวก็ไม่ต้องการกลับไปเสี่ยงกับโรค นอกจากจากนี้ยังมีแรงงานที่ตกอยู่ในสถานะเดียวกันมากมายคือ ไม่มีที่อยู่และที่ทำกินในเมียนมาอีกแล้วแรงงานต้องย้ายมาอยู่รวมกัน 7-8 คน บางกรณีมากถึง 13 คน อยู่ในห้องแคบ ๆ ซึ่งหากใครป่วยเป็นโรคโควิด-19 ก็เสี่ยงที่จะแพร่เชื้อให้คนอื่นด้วย

แรงงานชาวพม่ารายหนึ่งกล่าวกับผู้วิจัยว่า ตอนนี้ก็พยายามออกไปหางาน โทรถามเพื่อนที่อื่นว่าพอมีสงานใหม่ มีงานอะไรก็จะทำทั้งนั้น

น.ส.ปฎิมา ตั้งปรัชญากุลผู้จัดการมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานกล่าวว่า "ได้รับการประสานงานจากสถานทูตของแรงงานข้ามชาติในไทยเพื่อให้ความช่วยเหลือแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการถูกเลิกจ้างปฎิมาอธิบายว่ากระทรวงแรงงานมีเงินทุนเยียวยาฉุกเฉินที่มีไว้ใช้ส่งแรงงานผิดกฎหมายหรือผู้ได้รับความเดือดร้อนกลับประเทศต้นทาง ในภาวะเช่นนี้ กระทรวงแรงงาน ควรนำเงินก้อนนั้นมาใช้เพื่อช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติ"ประเทศไทยมีแรงงานข้ามชาติที่อยู่ในระบบ 1.6 ล้านคน แต่ก็ยังมีแรงงานที่อยู่นอกระบบอีกกว่า 500,000 คนทั่วประเทศ ซึ่งถ้าคำนึงถึงหลักทางมนุษยธรรมรัฐบาลก็ควรให้ความ

ช่วยเหลือทุกคนไม่ว่าเขาจะอยู่ในราชอาณาจักรไทยอย่างถูกกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ทุกคนควรมีสิทธิการเข้าถึงความช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกัน"

อันนา อิงบลอม หัวหน้าที่ปรึกษาด้านเทคนิคเรื่องแรงงานข้ามชาติในอาเซียน จากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ไอแอลโอ) บอกบีบีซีไทยว่าแรงงานข้ามชาติที่อยู่ในระบบต่างก็จ่ายภาษีให้ประเทศไทยและเป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่ม ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (จีดีพี) พวกเขาควรได้รับเงินเยียวยาแจกเช่นพลเมืองไทย"แรงงานข้ามชาติเหล่านี้ถูกนำเข้ามาในประเทศไทยเพื่อมาเติมช่องว่างของการขาดแรงงานภายในประเทศ เพื่อมาแทนที่แรงงานชาวไทย เมื่อตกอยู่ในภาวะวิกฤติแบบนี้ รัฐบาลไทยควรมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือแรงงานชาวไทยและต่างชาติ" อิงบลอม อธิบาย และเสริมว่า สถานทูตจากประเทศต้นทางของแรงงานข้ามชาติก็ควรให้การช่วยเหลือด้านคำแนะนำเรื่องเอกสารต่าง ๆ (ยงค์เจริญชัย, 2563)

"ผมโดนเลิกจ้างตั้งแต่วันที่ 30 เมษายน ตอนเลิกจ้าง เขายังบังคับให้เราเก็บเพื่อนเขียนใบลาออก แล้วก็ไม่ได้ช่วยเหลืออะไรเราเลย" ชางกล่าว "ผมเลยไปแจ้งกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานให้ช่วยดูเรื่องนี้กับไปแจ้งประกันสังคมเพื่อขอรับเงินตามสิทธิ แต่ประกันสังคมเขาว่า ให้ออกเดือนหนึ่งหลังจากโดนเลิกจ้างถึงจะให้เงิน เดียวเขาจะติดต่อมา ตอนนี่เราก็ต้องรออย่างเดียว" ชางเอ่ยปากว่าช่วงที่เขาว่างงาน และทำได้แค่รอเงินช่วยเหลือจากประกันสังคมเช่นนี้ นับว่าเป็นช่วงเวลาที่ลำบากมาก เงินเก็บที่มีอยู่ค่อยๆ ร่อยหรอลงไปเกือบหมด แม้นานๆ ทีจะมีองค์กรภาคประชาสังคมมาแจกถุงยังชีพอยู่บ้าง แต่เรื่องเงินค่ากิน ค่าเช่าบ้าน ก็ยังไม่รู้ว่าจะหาจากที่ไหน "อยากกลับบ้านเหมือนกันนะครับ ผมติดต่อกับครอบครัวผ่านไลน์ตลอด แต่ยังไม่กลับไปได้อยู่ดี เพราะด่านปิดแล้ว แคมป์พม่าเขาก็แยเหมือนกัน ได้ยินว่าบางคนกลับไปก็ติดอยู่ที่ด่าน โดนกักตัวตรงชายแดนฝั่งพม่า ไม่ใช่พม่าเข้าไปแล้วกลับบ้านได้ทันที" ชางเล่า "ผมต้องรอรกรมสวัสดิการฯ ติดต่อเรื่องปัญหาที่โรงงานด้วย คุยกันยังไม่จบเลย" พอลึกว่าไหนๆ ปัญหานายจ้างเก่าคงลากยาวไปอีกพักใหญ่ เขาจึงตัดสินใจว่าน่าจะอยู่ที่ไทยต่อเพื่อหางานทำหลังตกลงกันเสร็จสิ้นและวิกฤตโควิด-19 คลี่คลายซึ่งชางและเพื่อนแรงงานอีกหลายคน ต่างก็บอกไม่ได้ว่าเมื่อไร (ชนาเลิศสมบูรณ์, 2563)

สรุปและอภิปรายผล

1. สถานการณ์ โควิด-19 ส่งผลโดยตรงต่อแรงงานต่างด้าวชาวพม่าที่อาศัยอยู่ในเขตบางบอน เนื่องจากเขตบางบอนเป็นเขตอุตสาหกรรม มีแรงงานข้ามชาติหรือแรงงานต่างด้าวชาวพม่าจำนวนมากทั้งในและนอกระบบ ซึ่งพวกเขายืนยันว่าพวกเขามีความสามารถในการทำงานที่ดี มีความอดทน ขยัน และซื่อสัตย์ แต่เมื่อโรงงานหรือนายจ้างได้รับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด-19 กลุ่มแรงงานต่างด้าวชาวพม่ากลับได้รับผลกระทบเป็นกลุ่มแรก การจากเลิกจ้าง หรือไล่ออก หรือถูกพักงาน โดยไม่ได้รับการชดเชย แต่เป็นสิ่งที่พวกเขาเข้าใจและจำใจต้องยอมรับ แต่พวกเขาก็คาดหวังการเยียวยาจากรัฐเช่นเดียวกับคนไทย เนื่องจากพวก

เขาเป็นกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในเขตบางบอนและประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมายและอยู่ในระบบประกันสังคม

2. แรงงานต่างด้าวชาวพม่าในเขตบางบอนคาดหวังว่าเมื่อสถานการณ์ของโรคระบาดโควิด-19 ในพื้นที่เขตบางบอน และประเทศไทยนั้นมีสถานการณ์ไปในทิศทางที่ดีขึ้น เนื่องจาก เมื่อแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในเขตบางบอนไม่ได้ทำงาน เนื่องจากการพักงานหรือปิดตัวของโรงงานและการเลิกจ้างจากนายจ้าง พวกเขามีภาระที่ต้องแบกรับ ทั้งค่าใช้จ่ายรายวัน ซึ่งพวกเขายืนยันว่าพวกเขาประหยัดที่สุดเท่าที่จะประหยัดได้แล้ว บางคนกล่าวว่าเขารับประทานอาหารเพียง 1 มื้อต่อวัน พวกเขาจึงคาดหวังให้รัฐบาลช่วยเยียวยาให้ผู้ประกอบการและนายจ้างของพวกเขาสามารถกลับมาเปิดโรงงานและจ้างงานพวกเขาได้เหมือนกับสภาวะก่อนจะเกิดการระบาดของโรคโควิด-19

3. แรงงานต่างด้าวชาวพม่าในเขตบางบอน คาดหวังถึงการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องสิทธิและค่าจ้างให้ เป็นไปตามกฎหมายแรงงานของประเทศไทย เนื่องจาก พวกเขาก็ทราบว่าหลังจากสถานการณ์โควิด-19 นั้นดีขึ้นจะมีการระบาดซ้ำอีกหรือไม่ พวกเขาจึงต้องการสวัสดิการที่เทียบเท่าและเป็นธรรมมากกว่าการโดน นายจ้างหรือผู้ประกอบการชาวไทยเอารัดเอาเปรียบ ในฐานะที่พวกเขาเป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย

4. แรงงานต่างด้าวชาวพม่าในเขตบางบอน คาดหวังการเยียวยาจากเขตบางบอนหรือรัฐบาล เช่นเดียวกับแรงงานไทย แต่ก็ไม่ได้คาดหวังว่าจะต้องได้รับเทียบเท่ากับแรงงานไทย เนื่องจากพวกเขา รู้สถานะของกลุ่มแรงงานต่างด้าวว่าบางคนในกลุ่มพวกเขาก็ลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมาย แต่พวกเขาทุกคน ยินดีและยินยอมที่จะปฏิบัติตามกฎและบังคับในการควบคุมโรคโควิด-19 อย่างเต็มที่เพื่อคาดหวังการ กลับมาเปิดงานให้ได้อย่างรวดเร็วที่สุด มิเช่นนั้นพวกเขาก็หมดหนทางที่จะดำรงชีวิต เพราะบางคนไม่สามารถกลับไปยังประเทศบ้านเกิดได้ เนื่องจากไม่มีที่คืนทำกิน ไม่มีงาน และไม่เหลือญาติพี่น้องที่สามารถ ขอความช่วยเหลือได้

5. การวิจัยครั้งนี้สะท้อนถึงภาพรวมของความลำบากในการดำรงชีวิตและคุณภาพชีวิตที่ถูกเอารัดเอาเปรียบในการทำงานของแรงงานต่างด้าวชาวพม่า ยิ่งในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ยิ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว เนื่องจากรายได้ที่พวกเขาทำงานต้องยุติลง และไม่มีทำที่ที่จะกลับมาดำเนินธุรกิจ อาจส่งผลถึงการจ้างงานในอนาคต อีกทั้งในสภาวะที่ต้องระวังในเรื่องการระบาดของโรคโควิด-19 ยิ่งกระทบต่อชีวิตประจำวัน จากการเดินทาง การพบปะ และมาตรฐานใหม่ในการใช้ชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ชีวิตความเป็นที่ลำบากเป็นทุนเดิม มีความลำบากมากขึ้นไปอีกในสภาวะการระบาดของโรคโควิด-19 ต่อแรงงานต่างด้าวชาวพม่า

ข้อเสนอแนะ

1. เขตบางบอนควรลงพื้นที่ทำความเข้าใจกับนายจ้างและผู้ประกอบการ ในหัวข้อที่เกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน และการว่าจ้างแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในสถานประกอบการ และทำความเข้าใจกับแรงงานต่างด้าวชาวพม่าเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ ที่ควรจะได้รับตามกฎหมายแรงงาน
2. เขตบางบอนควรที่จะส่งเสริมความรู้ให้กับกลุ่มแรงงานต่างด้าวชาวพม่า เพื่อนำไปสู่ความ พร้อมในการปฏิบัติงานเนื่องจากแรงงานที่เข้ามาทำงานในสถานประกอบการมักเป็นแรงงานที่มีความรู้ต่ำ หากแรงงานต่างด้าวชาวพม่ามีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้นจะสามารถปฏิบัติงานได้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
3. เขตบางบอนควรมีการส่งเสริมด้านสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานต่างด้าวให้ดีขึ้น เพื่อนำไปสู่การ มีคุณภาพชีวิตที่ดี
4. เขตบางบอนควรส่งเสริมให้แรงงานต่างด้าวได้รับความยุติธรรมจากสังคม สามารถดำรงชีวิต โดยไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง
5. เขตบางบอนควรช่วยเยียวยาและดูแลรวมถึงการเร่งทำความเข้าใจเกี่ยวกับโรค โควิด-19 ให้กับกลุ่มแรงงานต่างด้าวชาวพม่า เพื่อความปลอดภัยทั้งของตัวแรงงานต่างด้าวและประชาชนในเขตบางบอน
6. หากมีการต่อยอดงานวิจัยฉบับนี้ควรเปรียบเทียบว่าแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในเขตบางบอน และเขตอื่นๆ ในกรุงเทพมหานครมีคุณภาพชีวิตต่างกันอย่างไร และในสถานประกอบการที่มีลักษณะต่างกันคุณภาพชีวิตแรงงานเปลี่ยนแปลงและแตกต่างกันหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- บีบีซี. โควิด-19 : ภาวะลำบากของแรงงานเมียนมา อยู่ไทยก็ไร้งาน กลับบ้านก็เสี่ยงติดโรค ไร้เงินเข้าถึงได้ จาก <https://www.bbc.com/>: <https://www.bbc.com/thai/thailand-54477189>. เข้าถึงเมื่อ (10 ธันวาคม 2563)
- ไทยพับลิก้า. ตลาดแรงงานไทยหลังยุค โควิด-19 (ตอน 6): อนาคตของแรงงานเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ (2563). เข้าถึงได้จาก https://thaipublica.org/2020/08/discussion-on-labour-market-after-covid-19_6/. เข้าถึงเมื่อ (10 ธันวาคม 2563)
- ชุธะ ชเว. (นามแฝง). แรงงานพม่าในเขตบางบอน. (พฤศจิกายน 2563). (วัชรชัย, ผู้สัมภาษณ์)
- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2550). คำถามและข้อท้าทายต่อนโยบายรัฐไทย ในการจัดการปัญหาสิทธิสถานะและ สิทธิของแรงงานข้ามชาติ. นครปฐม: สถาบันประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชัยยศ ยงค์เจริญชัย. (25 เมษายน 2563). เข้าถึงได้จาก <https://www.bbc.com/thai/52407804> เข้าถึงเมื่อ (10 ธันวาคม 2563)

ธนิศร มานะตระกูล. (2551). ปัญหาทางกฎหมายในการควบคุมและคุ้มครองแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ภาววรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์. อยู่ต่อก็ไม่ไหว จะกลับไปก็กลับไม่ได้' ชีวิตแรงงานข้ามชาติบนสมรภูมิโรคระบาด(2563). เข้าถึงได้จาก <https://www.the101.world/migrant-workers-covid19/> เข้าถึงเมื่อ (10 ธันวาคม 2563)

บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า)

ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

The Roles of Sangha Administrators in the Administration and Development of Wat Jang (Bang Khla), Bang Khla Sub-district, Bang Khla District, Chachoengsao Province

นพดล โชคชัยปกรณ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณวัดคุณสมบัติ) เพื่อศึกษาระดับบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง(บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง(บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทราโดยจำแนก อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พระสังฆาธิการประจำอยู่และดำรงตำแหน่งระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 20 รูป สามเณร 1 รูป อุบาสก อุบาสิกา บุคคลผู้อาศัยอยู่ในวัดและอุปถัมภ์ช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ มาโดยตลอดรวมทั้งพุทธศาสนิกชนที่เข้ามาทำบุญในวัด 100 คนของวัดจำนวน 5 วัด รวมทั้งหมด 121 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่า 2 กลุ่มด้วย One-Way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง(บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.37) คือ ด้านการปกครอง ระดับมาก ($\bar{X}$ =4.38) ด้านการศาสนศึกษาในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.36) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ระดับมาก ($\bar{X}$ =4.32) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ระดับมาก ($\bar{X}$ =4.29) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.28) ด้านการสาธารณูปการระดับมาก ($\bar{X}$ =4.25)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีผลต่อบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและ

¹ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

พัฒนาวัดแจ้ง(บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.05

Abstract

This research was quantitative research, the objectives of which were 1) to study the levels of the roles of Sangha administrators in the administration and development of Wat Jang (Bang Khla), Bang Khla Sub-district, Bang Khla District, Chachoengsao Province, and 2) to study the roles of Sangha administrators in the administration and development of Wat Jang (Bang Khla), Bang Khla Sub-district, Bang Khla District, Chachoengsao Province, according to their age, years in the monkhood, educational qualifications in the secular life, educational qualifications in Buddhism, and educational qualifications in Buddhist theology. The sample group used in this study consisted of 121 persons in five temples, including full-time Sangha administrators holding the position of abbot, deputy abbot, and assistant abbot, which totaled to 20 persons, one novice, and laymen, a laywomen, people living in the temple and assisting various activities, and Buddhists who visited the temple to make merits, which totaled to 100 persons. The research instrument was a questionnaire. Data analysis was performed by using a computer program package, with percentage (%), mean ($\bar{X}$) standard deviation (S.D.) and one-way ANOVA for the comparison of more than two sample groups.

The research findings revealed that the roles of Sangha administrators in the administration and development of Wat Jang (Bang Khla), Bang Khla Sub-district, Bang Khla District, Chachoengsao Province, were overall at a high level ($\bar{X}$ =4.37), namely governance that was at a high level ($\bar{X}$ =4.38), religious education that was at a high level ($\bar{X}$ =4.36), public aids that was at a high level ($\bar{X}$ =4.32), educational aids that was at a high level ($\bar{X}$ = 4.29), missionary activities that was at high level ($\bar{X}$ =4.28), and the construction and renovation of the temple that was at a high level ($\bar{X}$ =4.25).

The results of hypothesis testing revealed that the effects of the personal factors, including the age, years in the monkhood, educational qualifications in the secular life, educational qualifications in Buddhism, and educational qualifications in Buddhist theology, upon the roles of Sangha administrators in the administration and development of Wat Jang (Bang Khla), Bang Khla Sub-district, Bang Khla District, Chachoengsao Province, did not show statistically significant difference meeting the level of 0.05.

คำสำคัญ

พระสังฆาธิการ การบริหารและพัฒนาวัด บทบาท

Keyword

Sangha administrator, administration and development, roles

บทนำ

การบริหารกิจการของคณะสงฆ์ จึงถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ เพราะถ้ามีระบบบริหารดีศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อื่นฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ ปัจจุบันผู้มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้องเมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ การบริหารกิจการของคณะสงฆ์ จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักทั้งนี้ก็เพื่อความเจริญของพระพุทธศาสนา และความผาสุกของประชาชน โดยอย่างน้อยจัดให้สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา (พระพุทธวรญาณ, (ทองย้อย กิตติทินุ โน, 2548 : 56) โลกยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการปรับตัวเป็น สิ่งสำคัญมากของโลกปัจจุบัน เมื่อรูปแบบต่าง ๆ เปลี่ยนไป องค์กรต่างๆ ก็ต้องปรับเปลี่ยนให้ดี หากไม่ยอมให้มีการปรับเปลี่ยนก็จะมีปัญหามาก พระสังฆาธิการทุกระดับชั้น จึงจำเป็นต้องปรับตัว ให้ทันการเปลี่ยนแปลงทั้งในอนาคต และปัจจุบันต้องเป็นที่พึ่งของประชาชน และเป็น ภาระหน้าที่ของคณะสงฆ์ที่พึงมีต่อสังคม ต่อชุมชน และความรู้รอบตัวเรื่องสถานการณ์บ้านเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่เกี่ยวข้องที่สำคัญต้องมีความรู้พื้นฐานด้านไอทีเบื้องต้นด้วย (สุทธีวงศ์ ดันยาพิศาลสุทธิ, 2555 : 15) เมื่อสังคมโลกเปลี่ยนแปลงไปมีเหตุการณ์และกิจการใหม่ ๆ อันมีลักษณะต่างๆ หลากหลายเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกวงการพระพุทธศาสนา ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเจริญของพระพุทธศาสนาและประโยชน์ของประชาชนที่เนื่องมาจากความเจริญของพระศาสนาด้วย (มานพ พลไพรินทร์, 2551 : 1) พระสงฆ์ต้องเรียนรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม กฎ พระสงฆ์รู้ไม่เท่าทันสังคม ย่อมไม่สามารถทำประโยชน์ที่แท้จริง ปัจจุบันการพัฒนาวัด มักเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ และได้รับการเคารพนับถือจากชุมชน ตำแหน่งที่สำคัญ คือ เจ้าอาวาส เจ้าอาวาส จึงเป็นผู้ที่กำหนดทิศทางการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาวัด การที่วัดจะสามารถพัฒนาได้มากน้อยเพียงไรจึงเป็นดัชนี หรือตัวชี้วัดของขีดความสามารถของเจ้าอาวาสนั่นเอง โดยปกติการดำเนินการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาวัด

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมา จึงมีความสนใจศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง(บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ในการการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และ แนวทางการพัฒนาวัด ผลการวิจัยนั้นจะทราบถึงการปกครองคณะสงฆ์ของจังหวัดฉะเชิงเทราและเป็นข้อมูลเพื่อนำไปประกอบเป็นแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์และพัฒนา วัด ของจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดอื่น ๆ ให้เจริญรุ่งเรืองอยู่คู่กับสังคมยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง(บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง(บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทราโดยจำแนก อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้มีข้อกำหนดขอบเขตการศึกษาที่พระสังฆาธิการประจำอยู่และดำรงตำแหน่งระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 20 รูป สามเณร 1 รูป อุบาสก อุบาสิกา บุคคลผู้อาศัยอยู่ในวัดและอุปถัมภ์ช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ มาโดยตลอดรวมทั้งพุทธศาสนิกชนที่เข้ามาทำบุญในวัด 100 คน ของวัดจำนวน 5 วัด รวมทั้งหมด 121 คน ในเขตตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีวิธีเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้ง 6 ด้าน ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

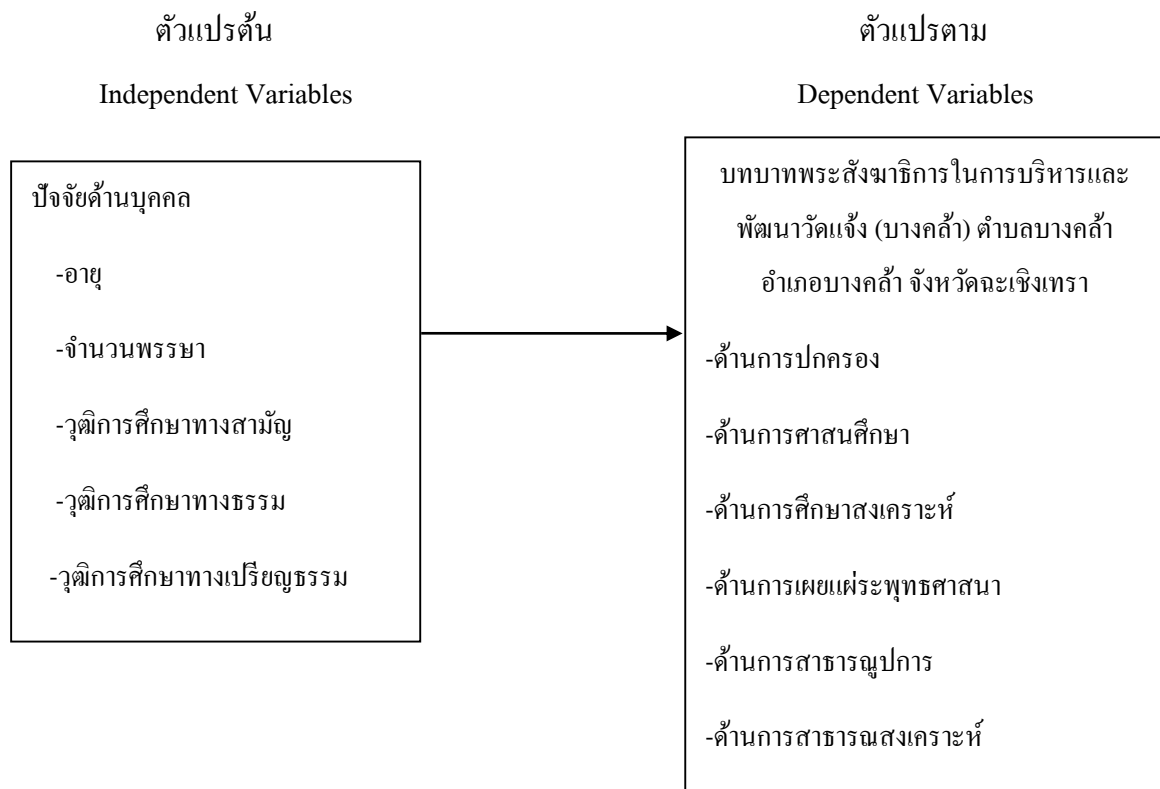
1. ทำให้ทราบบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. ทำให้ทราบการเปรียบเทียบบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ที่มา กฎมหาเถรสมาคม (2535: 3) แล้วนำมารวบรวมเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย

1. บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง(บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทราอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน

2. บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง(บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมที่แตกต่างกัน มีความเห็นต่อการให้บริหารวัดที่แตกต่างกัน

บททวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธเจ้าจะทรงดูแลด้วยพระองค์เอง ทรงอยู่ในฐานะพระประมุข และทรงให้ความสำคัญเสมอภาคในการบัญญัติสิกขาบทต่าง ๆ พระองค์จะทรงกระทำในท่ามกลางสงฆ์ สังฆกรรมต่าง ๆ ที่กระทำต้องได้รับเสียงเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์จึงจะสามารถดำเนินต่อไป ทำให้พระพุทธศาสนาเผยแผ่ไปอย่างรวดเร็วและสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงฝากไว้เป็นมรดกมาถึงปัจจุบัน ก็คือพระธรรมวินัย ซึ่งจะเป็นหลักในการที่สถาบันสงฆ์จะใช้เป็นสื่อในการสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้กับชาวโลกต่อไป และจะเป็นสิ่งกำหนดบทบาทหรือจุดยืนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์กับสังคมชาวโลกในปัจจุบันและอนาคตอีกด้วย เช่นเดียวกันกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ย่อมต้องมีความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำในการบริหาร โดยบริหารตามหลักภาวะผู้นำนั้น มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้นำที่มีหน้าที่ในการดูแลปกครองคณะสงฆ์ แม้ว่าจะเกิดปัญหาจากภายในและภายนอกคณะสงฆ์ก็ตามพระพุทธองค์ทรงมี พระปรีชาสามารถบริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้รอดพ้นจากภัยต่าง ๆ ได้ จนกระทั่งพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน และภายหลังจากที่พระพุทธองค์เสด็จปรินิพพานแล้ว พระมหากัสสปเถระ ผู้เป็นพระสาวกรูปสำคัญยิ่งที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะสงฆ์ให้เป็นประธานใหญ่ในการทาสังคายนาครั้งที่ 1 ที่ถ้ำสัตตบรรณในเขาวงกตบวรพตเขต กรุงราชคฤห์ หลังจากสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ 3 พระเจ้าโสภณมหาราชได้ส่ง พระมหาเถระไปประกาศพระพุทธศาสนา รวม 9 สาย และประเทศไทยได้รับผลจากการเผยแผ่ในคราวครั้งนั้นด้วย ทำให้พระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานในดินแดนสุวรรณภูมิอันเป็นที่ตั้งของประเทศไทยและอีกหลาย ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มาตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีของไทย ก็ยังมีการใช้หลักภาวะผู้นำควบคู่กับหลักพุทธธรรมในการบริหารคณะสงฆ์มาโดยตลอด จนถึงในยุคสมัยปัจจุบันนี้

กฎหมายอาญา (2535: 3) ได้กล่าวถึง การบริหารที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ 6 ด้าน ดังนี้

1.การเพื่อความเรียบร้อยดีงามหรือการปกครอง 2.การศาสนศึกษา 3.การศึกษาสงเคราะห์ 4.การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5.การสาธารณูปการ 6.การสาธารณสงเคราะห์

วิธีดำเนินงานการทั้ง 6 ด้านนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบ มหาเถรสมาคม แต่บางการคงเป็นไปตามจารีต คือ ปฏิบัติตามจารีตที่มีอยู่

พระเทพปริยัติสุธี (2551: 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ได้แก่ กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการ พระศาสนาหรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี 6 ด้าน คือ การเพื่อ ความเรียบร้อยดีงามหรือการปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์

พระพรหมคุณาภรณ์ (2552: 23) กล่าวถึง ความหมายการปกครองคณะสงฆ์หรือการบริหารคณะสงฆ์ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาว่า การปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครองและความสงบ เรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัย คือ สภาพ เอื้อเพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษา หรือเพื่อเป็นหลักประกันของการศึกษาทั้งสิ้นถ้าไม่ปกครองด้วย การศึกษา ก็ต้องปกครองด้วยอำนาจเมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิบัติที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้ การปกครองแบบใช้อำนาจจึงก่อให้เกิดปัญหาเริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ท้ายที่สุดต้องเพิ่มการใช้อำนาจ ใช้อำนาจและจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับ ไม่ใช่การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลวนั่นเอง ภารกิจที่สำคัญของการบริหารงานคณะสงฆ์ในแต่ละด้านตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาส ในการบริหารงานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการปกครอง

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (2550: 10-12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การปกครอง หมายถึง ภารกิจที่วัดโดยภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสหรือคณะเจ้าปกครองดำเนินการสอดส่องดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ที่อยู่ในวัดหรือในการปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมไปถึงการที่พระภิกษุ ได้ทำหน้าที่ปกครองในทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ (หน) นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่ภิกษุทำหน้าที่พระกรรมวาจาจารย์เป็น กล่าวโดยสรุป บทบาทภารกิจในการบริหารวัด ด้านการปกครอง ในปัจจุบัน นอกจากเจ้าอาวาสจะต้องคำนึงถึงพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายคณะสงฆ์แล้ว สิ่งที่สำคัญที่พึงตระหนัก คือ ความเจริญมั่นคงของวัด การพัฒนาวัดให้มีศักยภาพที่เอื้ออำนวยคุณประโยชน์ต่อประชาชน ชุมชนและสังคมซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกลไกการบริหารจัดการอย่างมีระเบียบและต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านการศาสนศึกษา

การที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตั้งสังคมสงฆ์ขึ้นมานั้นก็เพื่อให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้พระภิกษุทุกรูปที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนา จะต้องเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพราะต้องสมาทานศึกษาประพฤติปฏิบัติ ส่วนสิกขาทั้งหลาย ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสำหรับตน คำว่า สิกขา หมายถึง การศึกษา ส่วนสิกขาบท หมายถึง เรื่องที่จะต้องศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติตาม พระภิกษุทั้งหลายที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาจึงมีฐานะเป็นนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ยังเป็นพระเสขะบุคคล คือ บุคคลที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ ฟีกฝน อบรมและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังนั้นในอดีตจึงมีประเพณีไทยที่เรียกว่า “บวชเรียน” คือ บวชแล้วจะต้องศึกษาเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองสู่ความเป็นบัณฑิต คือ มีปัญญาที่สามารถพึงได้ซึ่งประเพณีการบวชเรียนนี้เป็นสิ่งที่ชาวไทยยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยเหตุนี้ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการ ศึกษาของพระภิกษุสามเณรและการให้ความรู้หรือแสงสว่างทางปัญญาแก่ประชาชน จึงเป็นสิ่งที่วัดมีอาจปฏิเสธได้ ซึ่งวัดเองได้ดำเนินการในส่วนนี้มาเป็นระยะเวลานานจนเป็นที่ประจักษ์และยอมรับด้วยดีในหมู่พุทธศาสนิกชน แม้ปัจจุบันบทบาททางการศึกษาของวัด ไม่ได้เป็นไปอย่างกว้างขวางเหมือนในอดีตที่ผ่านมา เพราะสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปก็ตาม แต่ถึงกระนั้น วัดยังคงไว้ซึ่งสาระและความสำคัญทางการศึกษาอย่างสม่ำเสมอและมั่นคงเสมอมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการทางการศึกษา แก่บุคลากรในวัดนั้น

กล่าวโดยสรุป การศาสนศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้กับพระภิกษุ สามเณร ได้มีโอกาสศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาการต่าง ๆ ทุก ๆ วิธี ซึ่งมีตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย การศาสนศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับภิกษุสงฆ์สามเณรที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาทั้งในระยะสั้น ระยะยาว เพราะอย่างน้อยที่สุดควรได้เรียนรู้ พอเป็นแนวทางนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตภายหลัง จากที่พระภิกษุสามเณรนั้นลาสิกขาไปแล้ว เช่น หลักคหิปฏิบัติ เป็นต้น

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

พระเทพปริยัติสุธี (2545: 23) ได้กล่าวถึง การศึกษาที่ภิกษุสงฆ์ได้ดำเนินการในปัจจุบันประกอบด้วย 4 ลักษณะ คือ

1. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา วัดหรือมูลนิธิในวัดจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ยากจนบางแห่งมีนักเรียนเฉพาะชาย-หญิง เรียนร่วมกับพระสงฆ์ สามเณร ปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
2. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ตั้งตามพระราชประสงค์และอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์และอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนปัจจุบันมี จำนวน 3 แห่ง คือ

โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนวัดบึงเหล็ก จังหวัดนครพนมและโรงเรียนนันทบุรีวิทยา จังหวัดน่าน

3. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชนสอนเฉพาะวันอาทิตย์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น จัดตั้งขึ้นตามความคิดและการนำของมหาวิทยาลัทยสงฆ์ทั้งสองแห่ง เพื่อให้ นักเรียนนักศึกษาได้มาเรียนพระพุทธศาสนาในวันที่สถานศึกษาของทางฝ่ายราชอาณาจักรหยุดเรียนตามแบบสากล นอกจากจะสอนธรรมะแก่เด็กเยาวชนแล้ว ศูนย์แห่งนี้ยังได้ทบทวนวิชาสามัญที่เรียนตามหลักสูตรการศึกษาปกติของตนที่โรงเรียน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นการชักจูงให้ นักเรียนได้มาเรียนพุทธศาสนา

4. ศูนย์อบรมเด็กก่อนวัยเรียน เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็ก ตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกายอารมณ์ สังคมและสติปัญญา ส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันก็ยังดำเนินการ เพื่อรับเด็กซึ่งเป็นบุตรหลานชาวบ้านที่อายุยังไม่ครบเกณฑ์การเข้าเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษาตามกฎหมาย มาช่วยเหลือฝึกหัดมารยาทให้คุ้นเคยกับวัดและพระตั้งแต่ เด็ก ๆ สอนหนังสือง่าย ๆ เบื้องต้นที่ไม่เกินกำลังของสมอง ที่เด็กจะเรียนได้และให้รู้จัก

กล่าวโดยสรุป การศึกษาสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษาแก่ประชาชนทั่วไปเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เด็กและเยาวชนของชาติ ทั้งด้านการศึกษา การอบรมสั่งสอน การให้ที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และสิ่งสำคัญที่สุดคือทำให้ความรักและความอบอุ่นเพื่อให้เยาวชนเหล่านี้ได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

4. ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม

พระธรรมกิตติวงศ์ (2555: 14) ได้กล่าวว่า การเผยแผ่ศาสนาธรรม หมายถึงการสอนกรรมฐาน การสอนจริยธรรมแก่เด็ก ๆ และชาวบ้านทั่วไป นั่นเอง

กล่าวโดยสรุป การเผยแผ่ศาสนาธรรม เป็นการประกาศหลักธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจ ในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยวิธีที่ภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ศาสนาธรรมในปัจจุบันมีหลายวิธี ได้แก่ การเทศนาธรรม ปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรมสนทนาธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐานและการใช้สื่อประกอบการสอนธรรมะ จะเลือกใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับ

5. ด้านการสาธารณูปการ

พระเทพปริยัติสุธี (2543: 43) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัดว่าเป็นการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องเดิมภายในวัด รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการดำเนินงานกิจการพระศาสนาในวัดให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสมบูรณ์ เพื่อสร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นแหล่งอารยธรรมอันเจริญรุ่งเรือง มีศาสนวัตถุ ศาสนสถานอันเป็นเครื่องหมายแห่งศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม บุคลากรทางศาสนามีความประพฤติดี เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนสังคม สามารถแนะนำให้ประชาชนในสังคมพ้นจากความลุ่มหลง ฟุ้งเฟ้อและดำรงอยู่ได้อย่างเป็นสุข มีการส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อย่างหลากหลาย ทั้งในด้านศาสนพิธีการให้การศึกษา การเผยแผ่ศาสนาธรรมและการ

สาธารณสงเคราะห์ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์กลางจิตใจของประชาชนและที่สำคัญเพื่อให้พระศาสนาสร้างความสงบสุขได้อย่างแท้จริง

พระราชรัตนมุนี (2551: 12) ได้กล่าวเกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาในด้านสาธารณูปการของวัดแบ่งได้ 3 เรื่อง คือ 1. การบูรณะและพัฒนาวัด 2. การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ

3. การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด นอกจากนี้ยังได้กล่าวอีกว่า การบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาสหรือวัด ตามพระธรรม

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

บุญศรี พานะจิตต์ (2553: 27) กล่าวถึง ความสำคัญของภารกิจด้านนี้ว่าการสาธารณสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งในการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เพราะพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวยปัจจัยที่ได้รับบริจาคมาพระสงฆ์ก็ใช้ทำประโยชน์เป็น สาธารณกุศล และช่วยเหลือบุคคลผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาส

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า กิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน อันได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการและด้านการสาธารณสงเคราะห์ จะเป็นไปโดยเรียบร้อยดีงามได้ดังเจตนารมณ์ของกฎมหาเถรสมาคมนั้น จึงต้องอาศัยพระสังฆาธิการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือคือแบบสอบถาม ไปเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวางแผนและปฏิบัติการ ดังนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือ ในการจัดเก็บข้อมูลจากสำนักบัณฑิตวิทยาลัย ของมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์เพื่อขอความร่วมมือถึงนายอำเภอ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้ติดต่อกลุ่มตัวอย่างเพื่อแจกแบบสอบถามเป็นรายวัน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

2.ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง

3.ตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติทดสอบสมมติฐาน สำหรับการทดสอบสมมติฐานเพื่อนำไปสรุปผลตามวัตถุประสงค์นั้นใช้วิธีวิเคราะห์ทางสถิติ สรุปได้ดังนี้

1) บัญชีส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐานหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ(Percentage)แล้วเสนอแบบความเรียง

2) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง(บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ค่าเฉลี่ย(Mean)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)S.D.

3) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง(บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตามความคิดเห็น และรวบรวมข้อมูลตามประเด็น นำมาเรียบเรียงนำเสนอในรูปแบบการบรรยาย โดยการหาความถี่ (Frequency) แล้วนำเสนอแบบบรรยาย

4) เปรียบเทียบบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง(บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ข้อมูลการศึกษาบัญชีส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างมี อายุ ส่วนมากมีอายุ 46.60 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 32.10 จำนวนพรรษา ไม่มีพรรษาจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 วุฒิการศึกษาทางธรรม ไม่มีวุฒิทางธรรมจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 32.70 วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ไม่มีวุฒิทางเปรียญธรรมจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 41.80

การวิเคราะห์บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทราโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.31) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าบทบาทพระ

สังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เรียงลำดับความสำคัญ ด้านการปกครอง ($\bar{X}=4.38$) ด้านการศาสนศึกษา ($\bar{X}=4.36$) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{X}=4.32$) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{X}=4.29$) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X}=4.28$) ด้านการสาธารณูปการ ($\bar{X}=4.25$)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีผลต่อบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

สมมติฐานที่ 1 บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทราอยู่ในระดับที่แตกต่างกันสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญ ด้านการปกครอง โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง โดยทั้งเจ้าอาวาส พระภิกษุสามเณร และคณะกรรมการบริหารวัดต่างมีความเห็นตรงกันว่า การดูแลรักษาความเรียบร้อยดังภายในวัดมีการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดสืบเนื่องจากเจ้าอาวาสจะต้องดูแลพระภิกษุสามเณร ลูกศิษย์วัด ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในวัดให้อยู่ภายใต้ระเบียบวินัยของวัด เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดังภายใน ยังศรัทธาประชาชนให้เกิดความเลื่อมใสอันเป็นหน้าที่หลักที่เจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่อันชอบธรรมตามพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเกษมศักดิ์ วรสุโข (2553) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอยะลา จังหวัดนครสวรรค์ ผลวิจัย พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในอำเภอ ยะลาอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับพุทธจักรและอาณาจักรเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม ตลอดจนการพัฒนา บุคลากร การศึกษาและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ โดยใช้หลักหน้าที่ของ พระสังฆาธิการ 6 ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอยะลา จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า พระภิกษุที่มีอายุ, พรรษา, การศึกษาสามัญ, การศึกษาทางธรรมและตำแหน่งที่ต่างกัน มีความเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอยะลา จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.0133

สมมติฐานที่ 2 บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง(บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และ วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ที่แตกต่างกันมีความเห็นต่อการให้บริการที่แตกต่างกัน

บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ที่แตกต่างกันมีความเห็นต่อการให้บริการที่แตกต่างกันมีความเห็นต่อการให้บริการที่แตกต่างกันพบว่าอายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีค่า Sig น้อยกว่า 0.05 ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐาน เนื่องจากบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง(บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความคาดหวังแต่ละด้านแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของและงานวิจัยของพระใบฎีกาศราวุฒิ หงส์คา(2562). การเสริมสร้างประสิทธิผลการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเสริมสร้างประสิทธิผลการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 2) ศึกษาวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และสิ่งคุกคาม การเสริมสร้างประสิทธิผลการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 และ 3) หาแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิผลการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 16 รูป/คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 14 รูป/คน และการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง 367 รูป ผลการวิจัยพบว่า 1) มีการบริหารงานจากบนลงล่าง ขาดการวางแผน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ พระสังฆาธิการต้องมีความยุติธรรม เอื้อเพื่อต่อคณะสงฆ์ ปลุกฝังศรัทธาด้วยหลักธรรมคำสอน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) จุดแข็ง คือ แบ่งภาระหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน จุดอ่อน คือ การบริหารงานเชิงรับและขาดศักยภาพ โอกาส คือ ได้รับความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน และสิ่งคุกคาม คือ ความเปลี่ยนแปลงของระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี 3) พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์มีเจตคติที่ดีด้วยการทำงานเป็นทีม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน มีการวางแผนที่ชัดเจน ส่งเสริมบุคลากรศึกษาคูงาน ควบคุมงานด้วยความโปร่งใสโดยการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ด้านการปกครอง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ควรปรับปรุง การควบคุมดูแลพระภิกษุในปกครองให้สงบเรียบร้อย

การควบคุมดูแลพระภิกษุในปกครองให้สงบเรียบร้อย เจ้าอาวาสควรดูแล อบรม สั่งสอนพระภิกษุ สามเณร และเยาววัจกร ในหลักพระธรรม วินัย กฎ ระเบียบ กติกาของวัด

1.2 ด้านการศาสนศึกษา บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง(บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ควรปรับปรุง การสรรหาและพัฒนาครูสอนนักเรียนและบาลี จัดทำหลักสูตรสำหรับพระบวชใหม่ และให้มีการอบรมหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น ศาสนพิธี อารามนาพระปริตร อารามนาพระธรรม เป็นต้น ฝึกอบรมครูสอน จัดระบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีแบบแผนแนวทางการพัฒนาในด้านศาสนศึกษาให้ชัดเจน

1.3 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ควรปรับปรุง สนับสนุนเงินทุนหรือดำเนินการสร้างถนน ประปาหมู่บ้าน ชุมชน ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้านอาคารสถาน เช่น ใช้ศาลาการเปรียญภายในวัดเป็นสถานที่ ประชุมหมู่บ้าน หรือหน่วยงานราชการ ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้านจิตใจ คือการทำหน้าที่สั่งสอนอบรมโดยใช้หลักธรรมะในพระพุทธศาสนา เช่น แสดงพระธรรมเทศนาการบรรยายธรรม ออกเยี่ยมญาติโยมที่ไม่สบาย ในเขตชุมชนใกล้วัด

1.4 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ควรปรับปรุง การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญฯ ตลอดจนสนับสนุนโรงเรียนวิถิปุทธ ควรจัดหางบประมาณ และอุปกรณ์ด้านการศึกษา เพื่อสนับสนุนให้กับ โรงเรียนการกุศลต่าง ๆ เช่น มอบทุนการศึกษาประจำปีหรือทอดผ้าป่าสามัคคีประจำปี โครงการอาหารกลางวัน ประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ช่วยเหลือสนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา จัดงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษา และพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ เช่น จัดห้องสมุด ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จัดให้เป็นอุทยานการศึกษา

1.5 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ควรปรับปรุงการเทศนาสั่งสอนแก่ประชาชน โดยทั่วไปให้ตั้งอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นประจำ จัดตั้งศูนย์เครือข่ายเผยแผ่ศาสนาธรรม เป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชน จัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป เช่น จัดบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน จัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา เช่นวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา กิจกรรมเข้าวัดวันอาทิตย์

1.6 ด้านการสาธารณูปการ บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารและพัฒนาวัดแจ้ง (บางคล้า) ตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ควรปรับปรุงการควบคุมดูแลการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัด และที่ธรณีสงฆ์แผนผังการดำเนินงานการก่อสร้าง อย่างเป็นระบบ มีเจ้าหน้าที่ในการดูแลรักษาความสะอาด

ของวัด มีกฎระเบียบ จักระบบนิเวศน์ และภูมิทัศน์ของวัด ให้ถูกสุขลักษณะ เช่น ห้องน้ำ โรงครัว มีความสะอาด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้พระสังฆาธิการทุกระดับ เพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวัด และดูแล พระภิกษุ สามเณรและไวยาวัจกร ให้มีความประพฤติได้ถูกต้อง เรียบร้อย

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารจัดการวัดที่มีขนาดต่างกัน ได้แก่ วัดขนาดเล็ก กลาง และใหญ่

2.3 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ทราบรายละเอียด ด้วยการสัมภาษณ์ (Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) คือ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เลขาธิการเจ้าคณะต่าง ๆ และผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

2.4 ควรศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ หรือเทคนิคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อจะได้ทราบเทคนิค กลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้

2.5 ควรศึกษาโดยเฉพาะในด้านใดด้านหนึ่งของงานในกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง ๖ ประการ คือ งานการปกครอง งานการศึกษา งานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา งานการสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ เพื่อจักได้ทราบข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์เฉพาะแก่การคณะสงฆ์ด้านนั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของ คณะสงฆ์*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

บุญศรี พานะจิตต์ (2545). *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณี วัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

พระเกษมศักดิ์ วรสุโข. (2553). *บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ พช.ม. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์คงปญ โญ). (2543). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

- พระธรรมกิตติวงศ์, ผู้บรรยาย. (2555). *เทคนิคการเผยแผ่พุทธศาสนา*. (แถบเสียง). กรุงเทพฯ: โครงการอบรม
ถวายความรู้พระสังฆาธิการเขตยานนาวา-สาทรและเขตบางคอแหลม.
- พระใบฎีกาศราวุฒิ หงส์คานและคณะ. (2562). *การเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการ
ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 11*. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสน
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2552). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระพุทธรญาณ. (2548). *ธรรมญานนิพนธ์: 100 ปีพระพุทธรญาณ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พระเมธีธรรมมาภรณ์ (2550 พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ชุมมจิตโต). (2550). *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร*.
พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญาสิริ). (2551). *การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- มานพ พลไพรินทร์. (2551). *คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: ชุติมาการพิมพ์.
- สุทธีวงศ์ ดันยาพิศาลสุทธี. (2555). *บทสร้างควมดี พุทธศาสนสุภาษิต หมวด บุญ ความสุข ความดี*.
กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

ความคิดเห็นของประชาชนในเกาะเกร็ดต่อนโยบายการสร้างเขื่อน และถนนจักรยานรอบเกาะ

The Opinions of the People in Kohkred about the Policy of Construction of Dam and Bike Way Road around the Island

ชนาภา ทัดซัง (Chanapha Tadchang)¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชน ด้วยนโยบายถนนจักรยานรอบเกาะเกร็ด ของประชาชนในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ด้วยนโยบายถนนจักรยานรอบเกาะเกร็ด ของประชาชนในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามข้อมูลทั่วไป เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 375 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนเห็นด้วยอย่างยิ่งในด้านศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมของพื้นที่แนวสันเขื่อนมากที่สุด และ 2) ประชาชนในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีที่มีเพศ อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อนโยบายในการสร้างเขื่อนและถนนจักรยานรอบเกาะเกร็ดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Abstract

The Purposes of this research were: 1) to study the opinions of the people in Kohkred about the policy of construction of dam and bike – way road around the island, and 2) to compare the difference of the opinions according to related factors. Data were collected by using questionnaires. Statistics employed for data analysis were percentage, Mean, Standard Deviation, t – test, and one – way Analysis of Variance. The statistical level of significance was set at .05

---

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

The research found out that the people in Kohkerd strongly agreed with the policy of construction of dam and bike – way road around the island. Hypotheses testing revealed that sex, occupation, and period of stay in the island had effect on the difference of opinions. The difference in age, income, and education, however, did not cause difference in the opinions.

คำสำคัญ

การสร้างเขื่อน, ถนนจักรยาน, เกาะเกร็ด

Keywords

Construction of Dam, Bike Way Road, Kohkred.

บทนำ

วิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในทุกสังคมแล้ว ล้วนได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐทั้งสิ้น อาทิเช่น นโยบายการศึกษาภาคบังคับ กำหนดให้เยาวชนทุกคนต้องเข้ารับการศึกษตามที่รัฐกำหนด โดยรัฐหวังว่าการศึกษจะเป็นกระบวนการสำคัญในการกล่อมเกล่าให้เยาวชนรู้จักคิดอย่างมีเหตุมีผล สามารถจำแนกแหว่งความดีงามและความชั่วร้าย เพื่อจะได้ยึดมั่นในการประพฤติดี ปฏิบัติดี สังคมจะได้มีสันติสุข และประการสำคัญการศึกษาจะเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับประชาชนในการเสริมสร้างชีวิตที่ดีและมีความสุข นโยบายการศึกษาภาคบังคับจึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับรัฐบาลในการเสริมสร้างชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชน (มยุรี อนุมานราชชน, 2556)

ตำบลเกาะเกร็ด เป็นตำบลหนึ่งในเขตอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้รับการยกฐานะเป็นสภาตำบลเกาะเกร็ด จากนั้นได้ยกฐานะจากสภาตำบลเกาะเกร็ดเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2539 ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดและเป็นหน่วยดำเนินการซึ่งทำหน้าที่แทนรัฐในการจัดบริการสาธารณะ การบริหารจัดการภารกิจต่าง ๆ ในพื้นที่รับผิดชอบแก่ประชาชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนเป็นประการสำคัญในการบริหารราชการ การดำเนินภารกิจหรือโครงการต่าง ๆ จะต้องคำนึงถึงประโยชน์หรือผลกระทบต่อประชาชน ฉะนั้น ความเป็นมาหรือหลักการเหตุผลของโครงการต่าง ๆ จะต้องปรากฏข้อมูลการวิเคราะห์ผลดีผลเสียความจำเป็นของโครงการอย่างชัดเจนและให้ความสำคัญกับประเด็นที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมความปลอดภัย วัฒนธรรมพื้นเมือง ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ โดยมีหลักการสำคัญคือ

ประชาชนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบและได้รับประโยชน์ร่วมกัน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องรักษาความเป็นชุมชนที่ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ประเพณีและประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ มีการพัฒนาการค้าและสร้างชุมชน โดยเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี, 2562)

ปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกำลังได้รับความสนใจอย่างมาก จากการตื่นตัวด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยวที่หันมานิยมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และมีแนวโน้มในเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมากขึ้น (ชนพล แก้ววงษ์, 2552) ซึ่งกระแสการท่องเที่ยวปัจจุบันได้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ โดย ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ โดยมีแนวทางการพัฒนาคือ ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวโดยใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชน (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560)

จุดเริ่มต้นของการเสนอนโยบายถนนจักรยานรอบเกาะเกร็ด คือต้องการให้เป็นพื้นที่เส้นทางเดินทางจักรยานริมน้ำ ออกแบบเพื่อส่งเสริมการออกกำลังกายและสุขภาพ ตลอดเส้นทางริมน้ำความยาว 3 กม. จะจัดสรรพื้นที่ขนาดเหมาะสมในการใช้งาน ทั้งการเดิน จักรยาน พร้อมทั้งจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่นั่ง จุดพัก ออกแบบภูมิทัศน์ รวมไปถึงองค์ประกอบที่เอื้อการออกกำลังกายแบบอื่น ๆ เช่น เล่นสกีไวบ้นจักรยาน และเดินวิ่ง และยังมีจุดชมวิวก่อนสำหรับนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน เพื่อกระตุ้นให้คนใช้เวลาว่างกับกิจกรรมออกกำลังกายมากขึ้น การออกแบบพื้นที่โครงการเขื่อนริมน้ำไม่เพียงแต่เอื้อประโยชน์ในพื้นที่เพียงอย่างเดียว แต่การเริ่มต้นออกแบบพื้นที่ของเขื่อนรอบเกาะเกร็ดถือเป็นการกระตุ้นและฟื้นฟูการกักเซาะของตลิ่งเป็นการบูรณาการระบบเขื่อนป้องกันน้ำท่วมและป้องกันการกัดเซาะพังทลายของดินให้เป็นส่วนหนึ่งของทางเดินริมน้ำ และยังช่วยส่งเสริมให้เกาะเกร็ดเป็นทั้งสถานที่ท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์มีกิจกรรมออกกำลังกายต่าง ๆ เช่น มีการจัดกิจกรรมเดินวิ่ง และปั่นจักรยาน รวมทั้งยังเป็นศูนย์เรียนรู้เนื่องจากเกาะเกร็ดเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาอยู่ที่มือชื่อเสียง รวมถึงสร้างสรรค์ภูมิทัศน์เพิ่มทางสาธารณะ และปรับปรุงสภาพแวดล้อมพื้นที่ภายในเกาะเกร็ดอีกด้วย (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี, 2562)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหวังที่จะเสนอต่อนโยบายถนนจักรยานรอบเกาะเกร็ด โดยการออกแบบผังพื้นที่ริมน้ำเพื่อสาธารณะเพื่อทุกคน แนวความคิดหลักในการออกแบบคือมุ่งพัฒนาโครงการเพื่อให้เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ที่จัดสรรพื้นที่เขื่อนริมน้ำเข้าพระยาไวรรองรับกิจกรรมการออกกำลังกาย และ

ไม่เพียงแต่เป็นพื้นที่ทางเดินรिमน้ำและทางจักรยาน แต่ตลอดเส้นทางเขื่อนรिमน้ำยังออกแบบเพื่อให้เป็นจุดหมายใหม่ ที่จะมาเพื่อออกกำลังกาย พักผ่อน พบปะสังสรรค์ และชมวิว รวมถึงการออกแบบพื้นที่ที่มีความยืดหยุ่นเพื่อรองรับกิจกรรม และ การใช้งานต่าง ๆ ในอนาคต สำหรับรองรับทุกกลุ่มคน ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้พิการ และผู้สูงอายุ และเป็นการกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของเกาะเกร็ดอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชน ต่อนโยบายการสร้างเขื่อนและถนนจักรยานรอบเกาะ ของประชาชนในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อนโยบายการสร้างเขื่อนและถนนจักรยานรอบเกาะ ของประชาชนในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ขอบเขตการวิจัย

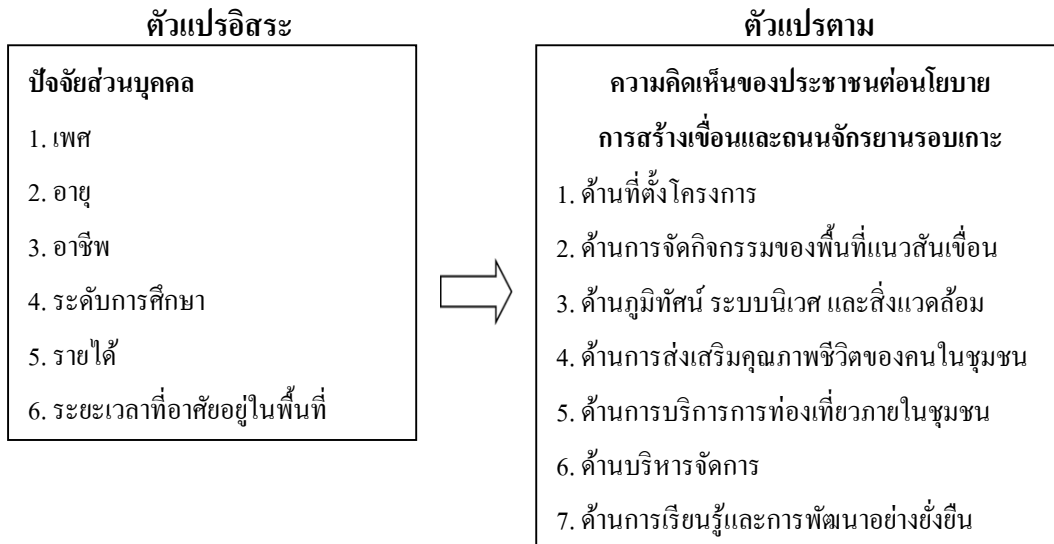
1. ขอบเขตด้านประชากร การศึกษาครั้งนี้ศึกษากลุ่มเป้าหมายคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 5,888 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาข้อมูลประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเกาะเกร็ด อีกทั้งศึกษาความคิดเห็นต่อนโยบายการสร้างเขื่อนและถนนจักรยานรอบเกาะเกร็ด ประกอบด้วยศักยภาพทั้ง 7 ด้าน คือ ศักยภาพด้านที่ตั้งโครงการ ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมของพื้นที่แนวสันเขื่อน ศักยภาพด้านภูมิทัศน์ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม ศักยภาพด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ศักยภาพด้านการบริการการท่องเที่ยวภายในชุมชน ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ และศักยภาพด้านการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืน
3. ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการทำการวิจัยตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - กันยายน พ.ศ.2563
4. ขอบเขตด้านพื้นที่ เป็นการศึกษการสร้างเขื่อนและถนนจักรยานรอบเกาะเกร็ด ในพื้นที่ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยมีระยะทาง 8 กิโลเมตรริบริมน้ำเจ้าพระยา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความคิดเห็นต่อนโยบายการสร้างเขื่อนและถนนจักรยานรอบเกาะ ของประชาชนในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. ทำให้ทราบถึงความคิดเห็นต่อนโยบายการสร้างเขื่อนและถนนจักรยานรอบเกาะ ของประชาชนในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

3. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับองค์กรปกครองท้องถิ่นอื่นๆ ในการวางแผนเชิงนโยบายส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ประชาชนในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเกาะเกร็ดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อนโยบายการสร้างเขื่อนและถนนจักรยานรอบเกาะ แตกต่างกัน

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดการจัดเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่าในแต่ละพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาทางจักรยานในมุมมองของนักวางผังเมือง ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเส้นทางสัญจรทางกายภาพและการจัดการจราจร อาทิ งานของ วิโรจน์ ศรีสุรกาญจน์ (2557: 177) และงานของ ทรรศนะ บุญอยู่ (2548: 1) ที่ศึกษาการจัดทำเส้นทางจักรยานโดยการมุ่งเน้นพัฒนาทางจักรยานและระบบการจราจรสัญจรหรือการใช้เส้นทางจักรยานเพื่อแก้ปัญหาทางด้านความปลอดภัยของผู้ใช้จักรยานและได้กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบของช่องทางจักรยานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่หลายรูปแบบและปรับตามความเหมาะสมของพื้นที่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 400 คน วิเคราะห์สถิติด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistic Analysis) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Statistic Analysis) ใช้วิธีการทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance: ANOVA)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ประชาชนในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีที่มีเพศ อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อนโยบายในการสร้างเขื่อนและถนนจักรยานรอบเกาะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลต่อความคิดเห็นต่อนโยบายในการสร้างเขื่อนและถนนจักรยานรอบเกาะ

1. ศักยภาพด้านที่ตั้งโครงการ ประชาชนเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าพื้นที่เขื่อนริมน้ำเป็นพื้นที่ที่สามารถเดินและปั่นจักรยานได้ตลอดแนว มีความหลากหลายของกิจกรรมตลอดเส้นทาง จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวย่อย ๆ แต่ละจุดส่งเสริมซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความต่อเนื่องของพื้นที่รอบเกาะเกร็ดทั้งหมด ทั้งนี้เป็นเพราะเกาะเกร็ดเกิดขึ้นจากการขุดคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยา มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบต่ำล้อมรอบด้วยแม่น้ำ ชุมชนนี้จึงกลายเป็นเกาะที่สามารถเดินทางเชื่อมถึงกันได้ ซึ่งการจัดเส้นทางในลักษณะวงจรบรรจบ ทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่เกิดความเพลิดเพลินไปตลอดเส้นทาง โดยไม่ต้องย้อนกลับไปเส้นทางเดิม ประกอบกับการออกแบบพื้นที่ของเกาะเกร็ด มีการจัดเส้นทางจักรยานที่แยกออกจากทางเท้าหรือทางรถยนต์ ที่ช่วยเพิ่มความปลอดภัยให้แก่ผู้ขับขี่จักรยาน (Bike Path) ที่สามารถใช้ร่วมกับทางเท้าโดยที่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังที่ Akarangkul (2011 อ้างถึงใน จิราภรณ์ พรหมเทพ, 2561) กล่าวว่า โดยทั่วไปมีการจัดลักษณะของทางจักรยาน แบ่งออกเป็นทางจักรยานที่แยกออกจากทางเดินเท้าโดยสมบูรณ์ (Class I Bikeway หรือ Bike Path) ทางจักรยานที่แยกออกจากทางเท้าหรือทางรถยนต์ในระดับปานกลาง (Class II Bikeway) และทางจักรยานที่ใช้เส้นทางร่วมกับทางเดินเท้าและทางรถยนต์ (Class III Bikeway หรือ Bike Route) ซึ่งในแต่ละรูปแบบขึ้นอยู่กับพื้นที่ประโยชน์การใช้สอยและความปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยของอดิเรก อุ๋นเจริญ (2558) ศึกษาระบบจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษา: อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวมีการจัดเส้นทางที่ผ่านเข้าไปยังแหล่ง

ท่องเที่ยวและเข้าถึงได้ง่าย มีป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ เกี่ยวกับอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยว มีเส้นทางจักรยานที่กว้าง มีความปลอดภัย การจราจร ไม่แออัด จากศักยภาพด้านที่ตั้งโครงการนี้ จึงสอดคล้องกับโชติพงษ์ บุญฤทธิ์ และคณะ (2559) ที่กล่าวถึงการจัดการเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวว่าควรควบคุมเส้นทางและรูปแบบการสัญจร ซึ่งจุดเริ่มต้นของเส้นทางอาจอยู่ย่านใจกลางเมืองที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายในหลายเส้นทาง กระจายกันอยู่ตามบริเวณที่มีแหล่งนักท่องเที่ยวรวมกลุ่มกันอยู่ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความหลากหลายของการท่องเที่ยวและกิจกรรมต่อเนื่อง รวมทั้งเพื่อขยายตลาดท่องเที่ยวให้หลากหลาย และกระจายนักท่องเที่ยวไม่ให้เกิดการกระจุกตัว

2. ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมของพื้นที่แนวสันเขื่อน ประชาชนเห็นด้วยอย่างยิ่งเกี่ยวกับการออกแบบพื้นที่สันเขื่อนเพื่อจัดสรรใช้ประโยชน์แบบผสมผสาน เช่น พื้นที่ทางจักรยาน ทางเดิน-วิ่งโดยรองรับพื้นที่สำหรับผู้พิการและไม่อนุญาตให้เป็นถนนรถวิ่ง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า พื้นที่แนวสันเขื่อนที่อยู่รอบล้อมเกาะเกร็ด เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำที่ผู้ใช้สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับน้ำได้โดยตรง ทั้งการเดินทางและการประกอบกิจกรรมในพื้นที่ริมน้ำ การค้าขาย การอุปโภคบริโภค การออกกำลังกาย เส้นทางการท่องเที่ยว และการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น ซึ่งโครงการก่อสร้างเขื่อน นอกจากจะเป็นการป้องกันตลิ่งพังรอบเกาะเกร็ดแล้ว รูปแบบของเขื่อนยังสนองต่อการใช้สอยและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน คือ เขื่อนของชุมชนที่ต้องการพื้นที่ใช้ประโยชน์เป็นเส้นทางปั่นจักรยานและเดินชมทิวทัศน์รอบเกาะเกร็ด ซึ่งจะเป็นกิจกรรมชุมชน เกิดเป็นเส้นทางแบบผสมผสานระหว่างพื้นที่ทางจักรยานและทางเดิน ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นหรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวกปลอดภัย อย่างไรก็ตามผลการวิจัยข้างต้นไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของณวัฒน์ ทองสว่าง (2541) ได้ศึกษาผลกระทบของการก่อสร้างคันกั้นน้ำของ กทม.ต่อชุมชนในเขต บางพลัด ผลการวิจัยพบว่า ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่เชื่อว่าการสร้างคันกั้นน้ำจะเป็นประโยชน์ในการป้องกันน้ำท่วม แต่อย่างไรก็ตามการก่อสร้างก็ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบอยู่หลายประการด้วยกัน ได้แก่ ความแรงของคลื่นน้ำที่ส่งผลต่อผู้ที่อาศัยอยู่บริเวณด้านหน้าคันกั้นน้ำ และทำให้ทัศนียภาพของชุมชนริมน้ำหายไป เขื่อนกลายเป็นสิ่งที่ปิดกั้นและบดบังทัศนียภาพริมน้ำ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ มีสาเหตุมาจากกระบวนการทำงานตั้งแต่เริ่มต้นของทางราชการขาดการรับฟังความคิดเห็นของประชากรในพื้นที่และนักวิชาการอย่างไม่มากพอ ทำให้แนวคันกั้นน้ำและรูปแบบของคันกั้นน้ำไม่เป็นทางเลือกที่ดีที่สุด ก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ เป็นสองส่วน คือ ผลกระทบต่อที่อยู่อาศัยและผลกระทบต่อชุมชนและเมือง ในส่วนของผลกระทบต่อที่อยู่อาศัยนั้นมีผลให้ต้องมีการรื้อถอนปรับปรุงและซ่อมแซมแบบที่อยู่อาศัย อันเนื่องมาจากการก่อสร้างคันกั้นน้ำทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับส่วนของชุมชนและเมืองนั้น อาจทำให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนระหว่างผู้ที่อยู่ด้านหน้าและด้านหลังแนวคันกั้นน้ำ รวมถึงการทำให้ทัศนียภาพของชุมชน และที่อยู่อาศัยริมน้ำเปลี่ยนแปลงไป เช่นเดียวกับพัชร

นทร์ รอนนวล และสุรเชษฐ์ ชีระมณี (2555) ที่ได้อธิบายว่า การสร้างเขื่อนทำให้เกิดผลกระทบทั้งข้อดีและข้อเสีย ในแง่ดีนั้นเขื่อนทำให้สามารถป้องกันปัญหาการกัดเซาะตลิ่งและแก้ปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ริมน้ำได้ แต่ผลกระทบในด้านเสียอาจเกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้าน

3. ศักยภาพด้านภูมิทัศน์ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม ประชาชนเห็นด้วยอย่างยิ่งเกี่ยวกับการส่งเสริมภูมิทัศน์ของเขื่อนริมแม่น้ำให้เป็นพื้นที่สีเขียว เป็นพื้นที่พักผ่อนที่มีคุณภาพให้กับคนในเมืองและชุมชนในพื้นที่ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ภูมิทัศน์โดยรอบเกาะเกร็ดรายล้อมไปด้วยธรรมชาติตลอดเส้นทาง 2 ฟังลำน้ำ จะมีมุมมองที่กว้างไกลเนื่องจากความโล่งของลำน้ำ ทำให้ผู้คนมีโอกาสสัมผัสมุมมองที่ดี บรรยากาศที่ดี เป็นพื้นที่สีเขียวด้วยแมกไม้ นานาพันธุ์ ทำหน้าที่เป็นทั้งพื้นที่ทางกายภาพในการประกอบกิจกรรมนันทนาการและออกกำลังกายในรูปแบบต่าง ๆ ช่วยเพิ่มความพึงพอใจที่มีต่อสภาพแวดล้อมที่ประชาชนอาศัยอยู่ และช่วยเพิ่มโอกาสในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งจะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านภูมิทัศน์ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมข้างต้น ทำหน้าที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จึงมีพันธกิจที่มุ่งพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ สนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่เกิดความหลากหลายในกิจกรรม ภายใต้การพัฒนาที่ยั่งยืนสร้างความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์ทรัพยากรท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม และวิถีชีวิตของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของชนพล แก้ววงษ์ (2552) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการกิจกรรมจักรยานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้ใช้จักรยานมีความคิดเห็นว่า ควรมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังสอดคล้องกับอดิเรก อุณเจริญ (2558) ศึกษาระบบจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว อำเภอลำปาง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ทัศนียภาพระหว่างทางที่สวยงาม เป็นองค์ประกอบที่เป็นมาตรฐานในการใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

4. ศักยภาพด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ประชาชนเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการร้านค้า กลุ่มอาชีพต่างๆ ของคนในชุมชนได้มีรายได้ที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องปั้นดินเผา ผ้าบาติกของอิสลาม และเครื่องจักรสาน เนื่องจากเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวในแหล่งชุมชนคนมอญที่มีชื่อเสียงในเรื่องของเครื่องปั้นดินเผา และประเพณีวัฒนธรรมแบบพื้นบ้านดั้งเดิม ที่ยังคงอนุรักษ์ไว้ได้เป็นอย่างดี โดยปัจจุบันการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วจะเห็นได้จากวันเสาร์-อาทิตย์ รวมถึงวันหยุดนักขัตฤกษ์ บนเกาะจะเต็มไปด้วยนักท่องเที่ยวมากมาย มีทั้งเดินเที่ยว ช้อปปิ้งร้านค้า ร้านอาหาร และนั่งเรือชมรอบเกาะ จากจุดเด่นของเกาะเกร็ด องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จึงให้ความสำคัญกับการลงทุนและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้

ให้ชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดอย่างยั่งยืน กระจายความเจริญทางเศรษฐกิจ ในชุมชน และเพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นวิธีการกระจายโอกาสการจ้างงาน การสร้างรายได้แก่ชุมชน และ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน นับเป็นการพัฒนาอาชีพ เพื่อเพิ่มพูนรายได้และเป็นช่องทางใน การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในงานวิจัยของรวิวรรณ วิโรจน์วรรณ (2561) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาเส้นทางจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยว บริเวณพื้นที่ บางกระเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ด้านคุณภาพการบริการและสินค้า ควรพัฒนาชุมชน ให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในด้านการประกอบธุรกิจการค้าบริการ และเพิ่มอำนาจต่อรองทั้งใน ลักษณะการรวมกลุ่มผู้ผลิต การรวมกลุ่มจำหน่าย ตลอดจนการสร้างจุดแข็งในด้านคุณภาพ ราคา และการคัด แยกเกรดสินค้าตามมาตรฐานคุณภาพ อันเป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีการเรียนรู้และเพิ่มทักษะด้าน การตลาด ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

5. ศักยภาพด้านการบริการการท่องเที่ยวภายในชุมชน ประชาชนเห็นด้วยอย่างยิ่งเกี่ยวกับการ ส่งเสริมสินค้าของที่ระลึกโดยชุมชนหรือ OTOP ของท้องถิ่นจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากเกาะเกร็ด ในปัจจุบันนี้เป็นแหล่งศึกษาและแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้คนนิยมเป็นจำนวนมาก สถานที่และวิถีชีวิตเป็นแหล่ง ศึกษาและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ จากการศึกษาที่เครื่องปั้นดินเผาอยุธยาโบราณเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของ เกาะเกร็ด ที่ผลิตได้สวยงาม รูปแบบหลากหลาย แต่ยังคงความดั้งเดิมของกรรมวิธีในการปั้น ทำให้ ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์ เป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้ชาวบ้านพัฒนา ความสามารถในการปั้น มีการรวมกลุ่มกันขึ้นในชุมชน จัดตั้งเครือข่ายองค์ความรู้ชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการ เครื่องปั้นดินเผาอยุธยาโบราณ และกลุ่มเครือข่าย โอท็อป โดยการดำเนินงานของคนในชุมชนให้สอดคล้อง กับภูมิปัญญาในท้องถิ่น มีเป้าหมายให้ชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ผลักดันผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เข้าสู่ระบบ มาตรฐาน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค จากการเติบโตของกลุ่มที่มั่นคง ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง จน รวมกลุ่มเป็นเครือข่ายในทุกระดับ พัฒนาชุมชนโดยชุมชนที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยว สร้างรายได้ที่ยั่งยืนสืบ ทอดภูมิปัญญาสู่รุ่นลูกหลาน สร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าแบบถาวร รวมทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ใน การพัฒนาผลิตภัณฑ์โอท็อปสู่สากลแบบยั่งยืน ทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวมีรายได้เพิ่มขึ้นและธุรกิจมีการเติบโต และประชาชนที่ประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาอยุธยาเงินหมื่นภายในครัวเรือน สอดคล้องกับงานวิจัย ของจิราภรณ์ พรหมเทพ (2561) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการตลาดเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการในสินค้าโอท็อปในชุมชน ที่มา จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นสินค้าหรือบริการอย่างมีคุณภาพ

6. ศักยภาพด้านบริหารจัดการ ประชาชนเห็นด้วยอย่างยิ่งเกี่ยวกับการสนับสนุนหรือจัดให้มี เจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลรักษาภูมิทัศน์ ไม่ให้เสื่อมโทรมและเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมถึงการดูแล

รักษาความปลอดภัยในพื้นที่ เนื่องจากปัจจุบันพื้นที่ของตำบลเกาะเกร็ดได้รับผลกระทบจากการกัดเซาะหน้าดินจากทิศทางการไหลของแม่น้ำและคลื่น และปัญหาน้ำท่วมในทศวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้พื้นที่ริมแม่น้ำพังทลายไปหลายจุด ซึ่งส่งผลต่อพื้นที่ทำกินและบ้านเรือนของประชาชนในพื้นที่และสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญได้รับผลกระทบอย่างมาก องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จึงมีความจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดแบบบูรณาการ ทั้งให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ หลากหลายชาติพันธุ์ และมุ่งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สร้างอัตลักษณ์ ผู้การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ภายใต้นโยบายสาธารณะที่มีประโยชน์ร่วมกันในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของโชติพงษ์ บุญฤทธิ์และคณะ (2559) ศึกษาการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครสงขลาโดยกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า สิ่งที่เทศบาลควรปรับปรุงเพื่อดึงดูดใจกลุ่มนักท่องเที่ยวมากขึ้น ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ต้องกระจายข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง และปรับปรุงภาพลักษณ์ที่ดีในสายตานักท่องเที่ยวต้องมีมาตรการรักษาความปลอดภัยให้ที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธนพล แก้ววงษ์ (2552) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการกิจกรรมจักรยานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้ใช้จักรยานมีความคิดเห็นว่า หน่วยงานควรมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และควรจัดอบรมในเรื่องผู้นำเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวทางจักรยานในเขตกรุงเทพมหานคร ในการดูแลรักษาความปลอดภัยตลอดการใช้เส้นทาง

7. ศักยภาพด้านการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประชาชนเห็นด้วยอย่างยิ่งเกี่ยวกับ บทบาทของ อบต. ที่สามารถร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความปลอดภัยที่ดีขึ้น เนื่องจากเกาะเกร็ดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เมือง สามารถเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ และทำกิจกรรมที่หลากหลายได้ในหนึ่งวัน ตลอดจนวัดวาอารามที่งดงามบนเกาะ ความเงียบสงบด้วยไม่มีรถยนต์ให้ต้องระแวงระวัง และไม่มียานพาหนะทั้งทางเสียงและอากาศ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเสน่ห์ของเกาะเกร็ดทำให้ผู้คนหลั่งไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยว ทำให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จึงส่งผลให้เกาะเกร็ดมีศักยภาพด้านการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืนสูง เพราะเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และได้รับความร่วมมือจากผู้ประกอบการในการพัฒนาเกาะเกร็ดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม มีมาตรฐาน ยั่งยืน และรักษาสิ่งแวดล้อม มีขีดความสามารถในการจัดการมีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานวัฒนธรรม โดยชุมชนได้ใช้ศักยภาพของตนเองเข้าคลี่คลายและจัดการปัญหาได้ด้วยตนเองภายใต้ความร่วมมือและสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ เป้าหมาย พันธกิจและยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ประจำปี พ.ศ. 2562-2564 เพื่อสร้าง

รายได้ให้ชุมชนประกอบกับบริบทที่เปลี่ยนไป ทั้งสถานการณ์ และปัจจัยเสี่ยงด้านการท่องเที่ยวที่นับวันจะมีความซับซ้อน รุนแรง และเปลี่ยนแปลงเร็วขึ้น ซึ่งกระแสการท่องเที่ยวปัจจุบันได้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ โดยยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขัน ได้อย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ โดยมีแนวทางการพัฒนา คือ ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว โดยใช้ประโยชน์ จากอัตลักษณ์และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น และวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ เพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ตลอดจนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพจากทั่วโลก และได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชนเป็นอย่างมาก เพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงแนวทางการปรับใช้เกณฑ์ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ให้เข้ากับบริบทของคนในชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็น รูปธรรมและเข้าถึงใจคนในชุมชนในการส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดให้ยั่งยืนต่อไป

8. ประชาชนในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีที่มีเพศ อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อนโยบายในการสร้างเขื่อนและถนนจักรยานรอบเกาะเกร็ดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากการสร้างเขื่อนทำให้เกิดผลกระทบทั้งข้อดีและข้อเสีย ในแง่ดินน้ำเขื่อนทำให้สามารถป้องกันปัญหาการกัดเซาะตลิ่งและแก้ปัญหาหน้าท่วมในพื้นที่ริมน้ำได้ แต่ผลกระทบในด้านเสียอาจเกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้าน ดังที่พัชรินทร์ รอนนวล และสุรเชษฐ์ ชีระมณี (2555) ได้อธิบายว่าแนวเขื่อนเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำที่ผู้ใช้สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับน้ำได้โดยตรง ทั้งการเดินทาง และการประกอบกิจกรรมในพื้นที่ริมน้ำ การค้าขาย การอุปโภคบริโภค การออกกำลังกาย เส้นทางท่องเที่ยวและการพักผ่อนหย่อนใจ ดังนั้นการสร้างแนวเขื่อน จึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ต่าง ๆ นี้ด้วย ผลจากความแตกต่างของความคิดเห็นข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของธนพล แก้ววงษ์ (2552) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการกิจกรรมจักรยานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการกิจกรรมจักรยานระหว่างเพศชายและหญิง พบว่ามีความคิดเห็นในด้านเส้นทางจักรยานและด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอดิเรก อุ้นเจริญ (2558) ศึกษากระบวนการจัดการท่องเที่ยว อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า กลุ่ม

นักท่องเที่ยงที่มีเพศ อาชีพต่างกัน มีความเห็นต่อการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นก่อน โยบายในการสร้างเขื่อนและถนนจักรยานรอบเกาะเกร็ดที่ประชาชนมีความเห็นในลำดับสุดท้ายคือ ศักยภาพด้านภูมิทัศน์ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม โดยประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็น โครงการที่อาจทำลายทัศนียภาพและเป็นการตัดขาดความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตริมน้ำ และทำให้ทัศนียภาพหายไปจากการก่อสร้างเป็นเขื่อนปูนซีเมนต์รอบเกาะตลอดระยะทาง 8 กิโลเมตร อย่างไรก็ตาม อาจจะมีข้อกังวล ทั้งเรื่องของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเนื่องจากโครงสร้างนั้นปกคลุมผู้เดิน แม่น้ำโดยตรง ผลกระทบด้านการระบายน้ำที่ไม่ชัดเจนว่าโครงสร้างนั้นจะไม่ขัดขวางการระบายน้ำได้จริงหรือไม่ ผลกระทบด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตต่อผู้อยู่อาศัย ที่ไม่แน่ชัดว่าผู้อยู่อาศัยริมน้ำจะได้รับผลกระทบจากนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนมากน้อยเพียงใด และรวมไปถึงผลกระทบด้านมุมมอง โดยเฉพาะเมื่อเขื่อนถูก สร้างผ่านพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สิ่งก่อสร้างใหม่นั้นจะประนีประนอมกับพื้นที่อันเปราะบางเหล่านั้นได้ดีเพียงใด

ปัญหาดังที่กล่าวข้างต้น ส่วนหนึ่งเกิดจากแนวคิดในการใช้ทรัพยากร ประกอบกับ แนวคิดในกรดำรงชีวิตที่ขาดความพอเพียง ขาดกลไกบริหารจัดการที่สร้างความสมดุลของการใช้ทรัพยากรให้สอดคล้องกับศักยภาพของการฟื้นฟูตามธรรมชาติ คงไม่มีใครปฏิเสธว่าการพัฒนาพื้นที่อาศัยนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งในประเด็นการพัฒนาภูมิทัศน์ให้สวยงาม การสร้างความเชื่อมโยงในด้านการเดินทางและกิจกรรมของคนในชุมชน รวมถึงการแก้ปัญหาเรื่องผู้บุกรุกพื้นที่สาธารณะ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาให้เป็นถนนจักรยานรอบเกาะ เรียบริมแม่น้ำเจ้าพระยานั้นเป็นงานพัฒนาภูมิทัศน์ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาเมืองที่ทำกันโดยปกติในหลายประเทศทั่วโลก

ดังนั้นเพื่อให้การตัดสินใจของรัฐสอดคล้องกับประโยชน์ และเพื่อให้ข้อมูลที่ต้องการและเพียงพอแก่ประชาชน องค์กรเกาะเกร็ด ควรทำการประชาสัมพันธ์เพื่อเปิดโอกาสสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ ได้แสดงความคิดเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการดังกล่าว โดยอาจจะใช้การพิจารณาเป็นการประชุมหารือ อย่างเป็นทางการ ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบต่อการดำเนินโครงการและกลุ่มผลประโยชน์ หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียจากโครงการดังกล่าว ได้มีส่วนในการกำหนด นโยบาย กลไกทางเลือกการพัฒนา และมาตรการด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการตัดสินใจของรัฐ ภายใต้การจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด

2. จากผลการวิจัยประชาชนที่อยู่บนเกาะ ส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อการสร้างเขื่อนและถนนจักรยานรอบเกาะ จัดสรรพื้นที่สันเขื่อนเป็นทางจักรยานและการเดิน - วิ่ง เป็นสถานที่ออกกำลังกาย ที่ห้ามรถมอเตอร์

ไซค์ขึ้นมาวิ่ง มีทางสำหรับผู้พิการ ทั้งนี้เกาะเกร็ดอาจจะเป็นสถานที่ที่ออกกกำลังกายที่ดีที่สุดที่ย่านชุมชนเมืองก็ได้ เกาะเกร็ดอาจจะมี การจัดกิจกรรมวิ่งมินิมาราธอนได้ทุกเดือน เมื่อมีงานวิ่งคนในชุมชนก็จะได้นำอาหารพื้นเมืองของคนมอญ ผักที่ปลอดสารพิษที่ได้จากการปลูกของชาวบ้าน มาจำหน่ายทำให้เกิดรายได้ภายในชุมชน ถ้ามีถนนจักรยานในอนาคต เกาะเกร็ดจะกลายเป็นสวรรค์ของนักวิ่ง นักปั่นจักรยาน และคนออกกกำลังกายได้เป็นอย่างดี เนื่องจากประชาชนเห็นด้วยต่อนโยบายการสร้างเขื่อนและถนนจักรยานรอบเกาะเกร็ดหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้อง ควรนำวิจัยเรื่องนี้ไปพิจารณาเพราะประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับนโยบายถนนจักรยานรอบเกาะเกร็ด

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ พรหมเทพ. (2561). แนวทางการพัฒนาการตลาดเส้นทางจักรยานท่องเที่ยว ริมฝั่งโขง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 7, 10-17.
- โชติพงษ์ บุญฤทธิ์ อมรรัตน์ บุญสว่าง และพงศกร จงรักษ์. (2559). *การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครสงขลาโดยกระบวนการมีส่วนร่วม*. สงขลา: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ณวัฒน์ ทองสว่าง. (2541). *ผลกระทบของการก่อสร้างคันกั้นน้ำของกทม.ต่อชุมชนในเขตบางพลัด*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรรศนะ บุญอยู่. (2548). *แนวทางการวางแผนการพัฒนาระบบจักรยานในเมืองภูเก็ต*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) คณะวิศวกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ชนพล แก้ววงษ์. (2552). *แนวทางการพัฒนาการจัดการกิจกรรมจักรยานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรินทร์ รอนवल และสุรเชษฐ์ ชีระมณี. (2555). การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลม. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 5(4), 47-61.
- มยุรี อนุমানราชชน. (2556). *นโยบายสาธารณะ Public Policy*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- รวีวรรณ วิโรจน์วรรณ. (2561). แนวทางในการพัฒนาเส้นทางจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่บางกระเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 10(3), 96-109.
- วิโรจน์ ศรีสุรภานนท์. (2557). *การจัดการที่จอดรถจักรยาน*. ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. (2562). *แผนพัฒนาและนโยบายประจำปี 2562*. นนทบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.

อดิเรก อุ๋นเจริญ. (2558). ระบบจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษา: อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. การค้นคว้าอิสระสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมวิชาการเกษตร

Working Motivations of the Civil Servants in Department of Agriculture

ชญากรณ์ คงจตุรฤกษ์ (Chayaphon Kongjaturaloek)¹

วัลลภ รัชนีตรานนท์ (Wanlop Rathachatranon)²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมวิชาการเกษตร และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมวิชาการเกษตร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้าราชการกรมวิชาการเกษตร จำนวน 280 คน โดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน คำนวณค่าสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการกรมวิชาการเกษตร มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในระดับสูง จากการทดสอบสมมติฐานพบว่าตัวแปรทางด้าน อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน และบรรยากาศองค์กร มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรทางด้าน เพศ ไม่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Abstract

The objectives of this research were to study the level of working motivations of the Civil Servants in Department of Agriculture and to determine factors affected their working motivations.

The samples composed of 280 the Civil Servants in Department of Agriculture. The data were collected by using questionnaires and analyzed by using the packaging computer program. Statistical tools employed in data analysis and presented through percentage, mean, standard deviation, t-test, One-Way ANOVA and Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient. The level of significance for statistical testing was 0.05.

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

The research findings were as follow. The level of working motivations of the Civil Servants in Department of Agriculture was high. According to the hypothesis testing, age, level of education, income per month, period of performance and organizational climate caused difference in the working motivations. The level of significance for statistical testing was 0.05. However, gender did not cause any difference in the working motivations. The level of significance for statistical testing was 0.05.

คำสำคัญ

แรงจูงใจ, ข้าราชการ, กรมวิชาการเกษตร

Keywords

Motivations, Civil Servants, Department of Agriculture.

บทนำ

กรมวิชาการเกษตร ได้รับการสถาปนาขึ้น เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2515 โดยการรวบรวมกรมกสิกรรม และกรมการข้าวเข้าด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการประสานงานระหว่างกรมหรือสำนักงาน และจัดระเบียบหน่วยงานราชการซึ่งปฏิบัติงานคล้ายกันหรืออย่างเดียวกันให้รวมอยู่ในกรมหรือสำนักงานเดียวกัน จะทำให้การบริหารเป็นไปอย่างรวดเร็วและไม่ซ้ำซ้อนกัน โดยกรมวิชาการเกษตรมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานวิจัย การค้นคว้าทดลองทางด้านการพืช โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแนวทางการแก้ไขปัญหาและความต้องการของเกษตรกร

โดยการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมวิชาการเกษตร ต้องดำเนินงานให้สอดคล้องเป็นไปตาม วิสัยทัศน์ของกรมวิชาการเกษตร คือ เป็นเลิศทางด้านการวิจัยและพัฒนาด้านพืช เครื่องจักรกลการเกษตร และเป็นศูนย์กลางในการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรด้านพืชในระดับสากลบนพื้นฐานการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัยด้านพืชและ เครื่องจักรกลการเกษตร กำหนดและกำกับดูแลมาตรฐานระบบการผลิต พัฒนาระบบตรวจรับรองสินค้า การเกษตรด้านพืชให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล อนุรักษ์และพัฒนาการใช้ประโยชน์จากความหลากหลาย ทางด้านชีวภาพด้านพืช แมลงและจุลินทรีย์ และกำกับ ดูแล พัฒนากฎหมายที่กรมวิชาการเกษตรรับผิดชอบ เพื่อก่อให้เกิดค่านิยมขององค์การในแนวทางเดียวกัน จึงให้ความสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากร เป็นสำคัญ โดยต้องนำเสนอผลจากการวิจัยที่ได้ นำมาเสนอเป็นข้อมูลให้กับกลุ่มผู้บริหารได้นำไปพัฒนา

และปรับปรุงสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อให้เป็นที่พึงพอใจของบุคลากรสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากร ซึ่งจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ทรัพยากรในการบริหารที่สำคัญที่สุดคือ ทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์เป็นผู้กระทำให้เกิดประโยชน์หรือเกิดคุณค่าขึ้นมาได้ หากผู้ปฏิบัติกรไม่มีความรู้งานหรือกิจกรรมที่ทำก็อาจล้มเหลวได้ และการที่จะทำให้ข้าราชการทำงานด้วยความกระตือรือร้น ทুম่ความสามารถในการทำงานนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งเป็นการกระตุ้นหรือตอบสนองความต้องการและสร้างความพอใจในการทำงานของข้าราชการ นอกจากค่าจ้างและเงินเดือนซึ่งเป็นผลประโยชน์ตอบแทนโดยตรงในการปฏิบัติงาน สวัสดิการและประโยชน์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานก็เป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจให้ข้าราชการมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยที่สำคัญในการบริหารเพื่อให้การดำเนินการตามนโยบายของผู้บริหารสำเร็จลุล่วง และเป็นเรื่องสำคัญที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมวิชาการเกษตร ซึ่งผู้บริหารควรให้ความสนใจที่จะเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมวิชาการเกษตรให้มีใจรักในการปฏิบัติงานและทุ่มเทร่างกายแรงใจ เพื่อให้ข้าราชการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ดังนั้นการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับข้าราชการจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ภาครัฐควรส่งเสริมให้ข้าราชการสามารถปฏิบัติงานตามนโยบายของกรมวิชาการเกษตร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลและประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ

จากที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมวิชาการเกษตร ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เป็นแรงจูงใจให้ข้าราชการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพพอที่จะช่วยนำพาให้องค์กรบรรลุตามเป้าหมายและสร้างความสำเร็จสูงสุดได้ตามที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนากกรมวิชาการเกษตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมวิชาการเกษตร
2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมวิชาการเกษตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์กรกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมวิชาการเกษตร

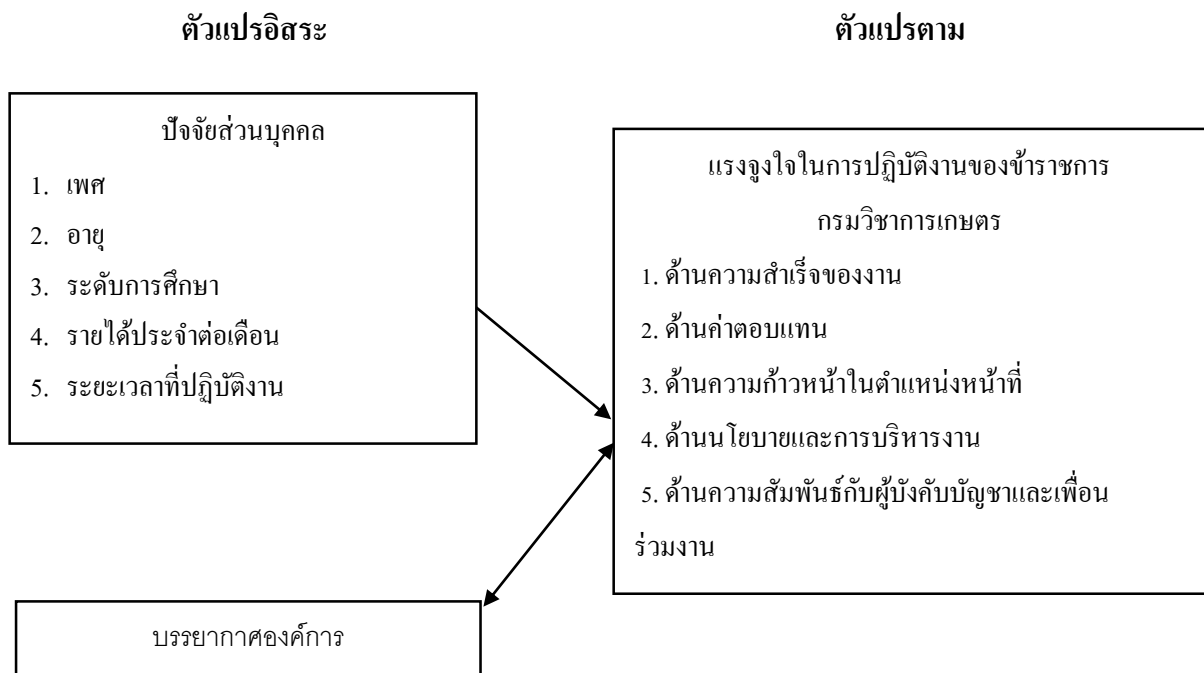
ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมวิชาการเกษตร จำนวน 2,021 คน ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงระดับแรงจูงใจและปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ
2. ทราบความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ
3. ผลที่ได้จากการวิจัยนำไปใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ
4. ผู้วิจัยท่านอื่นสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในโอกาสต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ข้าราชการที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
2. ข้าราชการที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
3. ข้าราชการที่มีการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

4. ข้าราชการที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
5. ข้าราชการที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
6. บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการกรมวิชาการเกษตร ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 2,021 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปัจจัยด้านบุคลิกของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเรื่องบรรยากาศองค์การ การสร้างแบบสอบถามของผู้วิจัยใช้ Likert's Scale เป็นมาตรวัด เกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ข้าราชการกรมวิชาการเกษตร การสร้างแบบสอบถามของผู้วิจัยใช้ Likert's Scale เป็นมาตรวัด เกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา
2. ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้อธิบายด้านบรรยากาศและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน
3. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ใช้การทดสอบค่าที (t-test)
4. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่ม ใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Fisher's Least Significance Difference : (LSD)

5. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ใช้อธิบายความสัมพันธ์ปัจจัยด้านบรรยากาศกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมวิชาการ เกษตร

Cohen. (1988: 332) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไว้ดังนี้ สหสัมพันธ์ที่มีขนาดเล็ก หรือมีความสัมพันธ์กันน้อย ค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง -0.29 ถึง -0.10 หรือ 0.10 ถึง 0.29 ส่วนสหสัมพันธ์ที่มีขนาดปานกลาง หรือมีความสัมพันธ์กันปานกลาง ค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง -0.49 ถึง -0.30 หรือ 0.30 ถึง 0.49 และสหสัมพันธ์ที่มีขนาดใหญ่ หรือมีความสัมพันธ์กันสูง ค่าสหสัมพันธ์จะอยู่ระหว่าง -1.00 ถึง -0.50 หรือ 0.50 ถึง 1.00

6. สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. เพศ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 57.5
2. อายุ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปีจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 51.8 รองลงมามีอายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 และน้อยที่สุดมี อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 6.8 มัธยฐานของอายุอยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี
3. ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 66.4 รองลงมาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 17.9 และ น้อยที่สุด จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7 มัธยฐานของระดับการศึกษาอยู่ในช่วงระดับปริญญาตรี
4. รายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 54.3 รองลงมามีรายได้ต่อเดือน ไม่เกิน 20,000 บาท จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 33.6 และน้อยที่สุดมีรายได้ต่อเดือน 40,001 บาทขึ้นไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 4.6 มัธยฐานของรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท
5. ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน 6-10 ปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 43.2 รองลงมา มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน ไม่เกิน 5 ปี จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 30.7 และน้อยที่สุดมีระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน 16 ปีขึ้นไป จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 มัธยฐานของระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน 6-10 ปี

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ข้าราชการที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ข้าราชการที่มีเพศต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แสดงให้เห็นว่า เพศของข้าราชการ ไม่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อาจเป็นเพราะว่างานที่ปฏิบัติในกรมวิชาการเกษตรสามารถปฏิบัติได้ทั้งเพศชายและเพศหญิง ซึ่งต่างก็มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าเทียมกัน จึงทำให้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเพศไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภรัตน์ เทพทอง (2560) ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี” และนงลักษณ์ นิมเรือง (2561) ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มูลนิธิวัชระดวงแก้ว”

สมมติฐานที่ 2 ข้าราชการที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ข้าราชการที่มีอายุต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แสดงให้เห็นว่า อายุของข้าราชการมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อาจเป็นเพราะข้าราชการที่มีอายุมากกว่าข้าราชการที่มีอายุน้อยนั้น รู้สึกมีความมั่นคงก้าวหน้าในหน้าที่การงานมากกว่า รวมทั้งได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสมกับหน้าที่ที่รับผิดชอบ นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนให้เจริญก้าวหน้าในตำแหน่งที่สูงขึ้น จึงทำให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอายุแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติกาญจนภูพิงค์ (2555) ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมราชองครักษ์” และจุฑารัตน์ ศิวิ (2560) ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดพัทยา ”

สมมติฐานที่ 3 ข้าราชการที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ข้าราชการมีระดับการศึกษาต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาของข้าราชการมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อาจเป็นเพราะว่าข้าราชการที่มีการศึกษาสูงย่อมมีความเข้าใจในนโยบายการปฏิบัติงาน รวมทั้งข้อบังคับและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขององค์กร ส่งผลให้งานที่ได้รับมอบหมายประสบความสำเร็จมากกว่าข้าราชการที่มีระดับศึกษาน้อยกว่า นอกจากนี้ข้าราชการที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ายังมีโอกาสในการเลื่อนขั้นหรือดำรงตำแหน่งบริหารในระดับที่สูงขึ้น จึงทำให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของระดับการศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชบา เชิดชู (2556) ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอ

ขลุ้ง จังหวัดจันทบุรี” นันทา นิ่มอนงค์ (2557) ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร: กรณีศึกษา สำนักงานการลูกเสือ ยุวกาชาดและกิจการนักเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ”

สมมติฐานที่ 4 ข้าราชการที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ข้าราชการที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แสดงให้เห็นว่า รายได้ของข้าราชการมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อาจเป็นเพราะข้าราชการที่มีรายได้ต่อเดือนสูงนั้นย่อมมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าข้าราชการที่มีรายได้ต่อเดือนน้อย ไม่ต้องกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ส่วนข้าราชการที่มีรายได้ไม่เกิน 20,000 บาทนั้น อาจยังต้องมีความกังวลถึงเรื่องค่าครองชีพที่ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการปฏิบัติงานของข้าราชการที่มีรายได้ต่อเดือนสูงจึงสำเร็จลุล่วงเป็นไปตามนโยบายขององค์การได้มากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ ศิวิ (2560) ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดพัทยา” และศุภรัตน์ เทพทอง (2560) ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี”

สมมติฐานที่ 5 ข้าราชการที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ข้าราชการที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แสดงให้เห็นว่า ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของข้าราชการมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ข้าราชการที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่มากกว่าย่อมตำแหน่งที่สูงกว่า และมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า จึงเกิดความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน และยังได้รับการพิจารณาในการเลื่อนขั้นหรือตำแหน่งงาน และเกิดการยอมรับนับถือจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากขึ้นตามไปด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ระยะเวลาในการปฏิบัติงานมีผลทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ กาญจนภูพิงค์ (2555) ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมราชองครักษ์” และนงลักษณ์ นิยมเรือง (2561) ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มูลนิธิวัชระดวงแก้ว”

สมมติฐานที่ 6 บรรยากาศขององค์กร มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บรรยากาศขององค์กรมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในทิศทางเดียวกันระดับสูง

แสดงให้เห็นว่า บรรยากาศขององค์กรมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีการประเมินการปฏิบัติงานของข้าราชการทุกปีมีมาตรฐานกำหนดไว้อย่างชัดเจน ข้าราชการได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เมื่อได้รับมอบหมายงานที่ยาก ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานให้ความร่วมมือการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี

ข้าราชการรัฐสภาควมใจในการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรทำให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิ่นฤทัย ประดิษฐ์ศิลป์ (2551) ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของหัวหน้าหรือผู้ปวยบรรยากาศองค์กรกับความตั้งใจที่จะอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ” และ นงลักษณ์ นิมเรือง (2561) ศึกษาเรื่อง “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มูลนิธิวัชระดวงแก้ว”

สรุปผลการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ข้าราชการที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า ข้าราชการที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 ข้าราชการที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า ข้าราชการที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 ข้าราชการที่มีการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า ข้าราชการที่มีการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 ข้าราชการที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันจากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า ข้าราชการที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 5 ข้าราชการที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า ข้าราชการที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 6 บรรยากาศองค์กร มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน พบว่า บรรยากาศองค์กรมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในทิศทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์สูง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมวิชาการเกษตรในครั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น และใช้เป็นแนวทางในการวางแผน

ปรับปรุงการทำงาน รวมทั้งกำหนดแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของข้าราชการ ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

1. ด้านความสำเร็จของงาน ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันที เนื่องจากในการอนุมัติหนังสือสั่งการมีขั้นตอนที่ซับซ้อนทำให้เกิดความล่าช้าในการแก้ปัญหา ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรลดขั้นตอนเพื่อให้เกิดความคล่องตัว หรือให้อำนาจหน้าที่กับหัวหน้าแผนก/หัวหน้างานในการสั่งการกับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้านั้น

2. ด้านค่าตอบแทน ข้าราชการได้รับค่าตอบแทนที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการเบิกจ่ายสวัสดิการต่าง ๆ อาจมีความล่าช้าในบางครั้ง ทำให้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ควรมีการปรับค่าตอบแทนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ในส่วนของการเบิกจ่ายสวัสดิการต่าง ๆ ควรปรับปรุงให้มีความรวดเร็วขึ้น

3. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ส่งเสริมในด้านการศึกษาต่อของข้าราชการเพื่อเพิ่มประสบการณ์และความรู้ความสามารถซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน สำหรับการเลื่อนตำแหน่งต้องพิจารณาจากความรู้ความสามารถที่แท้จริงเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับข้าราชการทุกคน และให้ข้าราชการเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ อาจจะใช้การชมเชย ประกาศเกียรติคุณหรือให้รางวัลเป็นสิ่งตอบแทน

4. ด้านนโยบายและการบริหารงาน ควรกระจายอำนาจในการปฏิบัติงานเพื่อให้มีความคล่องตัวและลดขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อน นโยบายการบริหารต้องมีความชัดเจนมีการปรับปรุงและพัฒนาตามสถานการณ์ รวมทั้งต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม

5. ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาควรให้คำแนะนำและความช่วยเหลือเมื่อการปฏิบัติงานมีปัญหา ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีและร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน เพื่อจะดำรงรักษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการให้อยู่ในระดับสูงต่อไป

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมวิชาการเกษตร

ในภาพรวมข้าราชการกรมวิชาการเกษตร มีระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง แต่ยังมีข้อมูลในเรื่องของอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน และบรรยากาศองค์กร ที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ

อายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จะเห็นได้ว่า อายุที่ต่างกัน ย่อมมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน โดยอายุที่ข้าราชการมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากที่สุด คือ 51 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จะเห็นได้ว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกัน ย่อมมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน โดยระดับการศึกษาที่ข้าราชการมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากที่สุด คือ สูงกว่าปริญญาตรี

รายได้ต่อเดือนต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จะเห็นได้ว่า รายได้ต่อเดือนที่ต่างกัน ย่อมมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน โดยรายได้ต่อเดือนที่ข้าราชการมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากที่สุด คือ 40,001 บาทขึ้นไป

ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จะเห็นได้ว่า ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานที่ต่างกัน ย่อมมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน โดยระยะเวลาที่ปฏิบัติงานที่ข้าราชการมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากที่สุด คือ 16 ปีขึ้นไป

บรรยากาศองค์การ มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จะเห็นได้ว่า หากกรมวิชาการเกษตรระดับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ส่งเสริมให้ข้าราชการมีการพัฒนาตนเอง สนับสนุนให้ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถ และสนับสนุนให้ก้าวสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น มีการให้รางวัลและคำชมเชย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะข้าราชการกรมวิชาการเกษตรเท่านั้น ไม่สามารถอธิบายแรงจูงใจของข้าราชการกรมวิชาการเกษตรทั้งหมดได้ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเป็นการศึกษาเปรียบเทียบข้าราชการกรมส่วนอื่น ๆ ของประเทศ เช่น กรมการข้าว กรมประมง กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ได้ความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
2. การวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาตัวแปรอิสระอื่น ๆ เพิ่มเติม นอกจากตัวแปรในงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากขึ้น เช่น ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่อองค์การ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร. 2560. หนังสือรายงานประจำปี 2560 กรมวิชาการเกษตร. กรมวิชาการเกษตร.
- กิตติ กาญจนภูพิงค์. 2555. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมราชองครักษ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุฑารัตน์ ดีวิ. 2560. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดเมืองพัทยา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

- นงลักษณ์ ฉิมเรือง. 2561. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มูลนิธิวัชระดวงแก้ว. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นันทา นิ่มอนงค์. 2557. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร: กรณีศึกษาสำนักการลูกเสือยุวกาชาดและกิจการนักเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุษบา เขิดชู. 2556. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิ่นฤทัย ประดิษฐ์ศิลป์. 2551. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของหัวหน้าหอผู้ป่วย บรรยากาศองค์การกับความตั้งใจที่จะอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. 2556. วิธีและเทคนิควิจัยทางรัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- ศุภรัตน์ เทพทอง. 2560. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี. การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Cohen, J. 1988. Statistical Power Analysis for the behavioral sciences. 2nd ed. New jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Herzberg, F. 1959. The Motivation to work. New York: John Wiley.
- James, L.R. and A.P. Jones. 1974. Organizational climate, a review of theory and research. n.p.: Psychological Bulletin.

ประเด็นทางการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับข้าราชการครู

ผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ

Human Resource Management Issues of Teacher

Civil Service with Diverse Sexual Identity

ธวัชชัย วงศ์ก่ำ (Thawatchai Wonggumm)¹

ไชยนันท์ ปัญญาศิริ (Chaiyanant Panyasiri)²

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอสภาพปัญหาของข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ โดยศึกษาวิเคราะห์ผ่านบริบทของกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ใน 6 มิติ กล่าวคือ (1) มิติของการสรรหาและการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ (2) มิติของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (3) มิติของการประเมินผลการปฏิบัติงาน (4) มิติของค่าตอบแทนและประโยชน์เกื้อกูล (5) มิติสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย และ (6) มิติแรงงานสัมพันธ์ วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากข้าราชการที่เปิดเผยนตนเองว่าเป็นผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศจำนวน 19 คน ผลการศึกษาพบว่า ในบริบทของความเป็นข้าราชการครูยังถูกเคลือบแคลงสงสัยในเรื่องของความเหมาะสมของบุคคลผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศว่ามีความเหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการครูหรือไม่เพียงใด ข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศที่ไม่ได้รับการยอมรับก็จะไม่ได้รับการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาความรู้ความสามารถตลอดจนทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่เท่าที่ควร บางรายได้รับการประเมินผลการปฏิบัติงานและการเลื่อนเงินเดือนที่ไม่เป็นธรรม ล่งผลถึงค่าตอบแทนที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ไม่เป็นธรรมไปด้วย นอกจากนี้ข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศยังไม่อาจเข้าถึงสวัสดิการในฐานะข้าราชการได้ในบางกรณี บางรายประสบปัญหาสุขอนามัยในการใช้ห้องน้ำห้องสุขาและปัญหาความปลอดภัยจากการจัดที่พักแรมในการปฏิบัติราชการภายนอกสถานที่ กฎ ระเบียบ ของทางราชการบางประการ ไม่เหมาะสมและไม่มีความยืดหยุ่นในการใช้บังคับกับข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ นอกจากนี้ข้าราชการครูเหล่านี้ยังถูกจับตามองและตั้งข้อรังเกียจจากสังคมรอบข้างในเรื่องพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมและมักถูกตั้งข้อร้องเรียนกล่าวหาในเรื่องความประพฤติและการเป็นแบบอย่างต่อเด็กนักเรียน ทั้งนี้ ควรสนับสนุนให้มีการยอมรับและเปิดโอกาสให้บุคคลผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเข้ารับราชการเป็น

¹ บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม

² บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม

ข้าราชการครูได้เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป วางแนวปฏิบัติให้มีความเหมาะสมและยืดหยุ่นสำหรับข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ จัดให้มีระบบการควบคุมตรวจสอบมิให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมโดยเฉพาะการเลือกปฏิบัติในเรื่อง อัตลักษณ์ทางเพศ และส่งเสริมให้เกิดการยอมรับและความเข้าใจ ข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศให้มากยิ่งขึ้น จนนำไปสู่การได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับข้าราชการครูชายหญิงทั่วไป

Abstract

This paper presents the problems of teacher civil service with diverse sexual identity that experiencing in the context of human resource management processes in 6 dimensions: (1) recruitment and selection of human resources (2) human resource development (3) performance evaluation (4) compensation and benefits (5) health and safety and (6) labor relations. The study method was qualitative research by collecting data from in-depth interviews from 19 self-exposed teachers civil service with diverse sexual identity. It was found that in the context of teacher civil service, there were skepticisms about the suitability of diverse sexual identity persons to be teacher civil service. Teacher civil service with diverse sexual identity are not being recognized and encouraged to develop the skills necessary to perform their duties. Some of the them received unfair performance assessments and salary deferrals resulted in the increased compensation at an unfair rate. In addition, teacher civil service with diverse sexual identity may not be able to access benefits as government officials in some cases. Some teacher civil services with diverse sexual identity have experienced problems with the use of restrooms and toilets and the safety problem of the accommodation arrangement for working outside the office and it was found that some regulations are inappropriate and not flexible to apply for teacher civil service with diverse sexual identity. They are also being watched and shunned by the surrounding society for improper behavior and are frequently complained of behavior and role models towards schoolchildren. In this regard, the acceptance and opportunity should be promoted for persons with diverse sexual identity to serve as teacher civil service on equal basis with the general public. Giving guidelines for interpreting of regulations Suitable and flexible for teacher civil service with diverse sexual identity. Set a system for control and examines unfair discrimination, especially the gender identity discrimination. In addition, constructive attitude should be promoted for civil servants including greater acceptance and understanding towards teacher civil service with diverse sexual identity, leading to them to be treated as equally with the normal sex teachers.

คำสำคัญ

อัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ,ข้าราชการครู, การจัดการทรัพยากรมนุษย์

Keywords

Diverse sexual Identity, Teacher, Human Resource Management

บทนำ

ปัจจุบันปรากฏความหลากหลายของมนุษย์มากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมปัจจุบันที่เปิดกว้างและยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพของมนุษย์ได้รับการรับรองคุ้มครองในระดับรัฐธรรมนูญในนานาอารยประเทศทั่วโลก ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยอมรับหลักการที่ว่าบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน และการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิดเชื้อชาติภาษาเพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพสถานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ (มาตรา 27) ดังนั้น การที่รัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครองถึงการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีชีวิตจิตใจ จึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์ด้วย

การเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็วของกลุ่มชายรักชาย หญิงรักหญิง รักสองเพศ และคนข้ามเพศ ซึ่งในงานวิจัยนี้เรียกว่า “ผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ” นั้น มีการเปิดเผยตัวมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา รวมทั้งในประเทศไทยด้วย ซึ่งอาจเป็นเพราะการที่สังคมโลกปัจจุบันได้ให้การยอมรับผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศมากขึ้นดังกล่าวมาแล้ว แต่อย่างไรก็ดี สำหรับสังคมไทยในอดีตที่ผ่านมาไม่ค่อยจะให้การยอมรับการเปิดเผยตัวของบุคคลดังกล่าวเท่าใดนัก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะความคิดที่ว่าคนพวกนี้จะนำมาซึ่งปัญหาสังคม เช่น โรคเอดส์ และอาชญากรรมต่าง ๆ รวมทั้งพฤติกรรมทางเพศที่ผิดจนบประเพณี ขัดกับจารีตดั้งเดิมของคนไทย อีกทั้ง บางกลุ่มยังเชื่อว่าจะเป็นการขึ้นรูปแบบอัตลักษณ์ทางเพศแบบผิด ๆ ให้กับเยาวชน ทำให้ผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศถูกกีดกันออกจากสังคมต่าง ๆ (เจษฎา นกน้อย, 2554, น. 6-7) โดยเฉพาะสังคมที่ใกล้ชิดและถูกคาดหวังว่าต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชนอย่างเช่น วิชาชีพครู

จากรายงานการศึกษาทบทวนและวิเคราะห์กฎหมายและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรภาคประชาสังคมและบุคคลที่เป็นกลุ่มความหลากหลายทางเพศ โดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme) พบว่า กลุ่มความหลากหลายทางเพศในประเทศไทยยังประสบปัญหาการถูกกีดกันทางการศึกษา การถูกเลือกปฏิบัติในการทำงาน ไม่สามารถเข้าถึงบริการ

ของรัฐได้อย่างเต็มที่ทั้งทางด้านสาธารณสุข ด้านสวัสดิการสังคม และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (UNDP, 2014 อ้างถึงในชีรา ทองกระจาย, 2560, น. 19)

ในด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษาของธนาคารโลก (World Bank, 2015 อ้างถึงในชีรา ทองกระจาย, 2560, น. 19) ในประเด็นการรับสมัครเข้าทำงาน คนที่เป็นกลุ่มความหลากหลายทางเพศมักถูกปฏิเสธการเข้าทำงานเพราะเหตุแห่งเพศ จากการสำรวจคนที่มีความหลากหลายทางเพศ 3,000 คน คนที่เป็นเกย์ประมาณร้อยละ 49 หญิงรักร้อยละ 62 และคนข้ามเพศร้อยละ 77 เคยถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าทำงาน เพราะอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่าง และกว่าร้อยละ 40 ของคนข้ามเพศต้องประสบกับการคุกคามทางเพศและการล้อเลียนเกี่ยวกับเพศของตนเองจากคนในที่ทำงาน การศึกษาดังกล่าวพบว่ากลุ่มที่ประสบกับปัญหาการเลือกปฏิบัติมากที่สุดคือกลุ่มคนข้ามเพศมากถึงร้อยละ 60

ในตลาดแรงงานกลุ่มคนหลากหลายทางเพศประสบปัญหาการกีดกันอย่างมาก จากการสำรวจขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization) (ILO, 2014 อ้างถึงในชีรา ทองกระจาย, 2560, น. 19) พบว่ากลุ่มความหลากหลายทางเพศในประเทศไทยมักประสบปัญหาการเลือกปฏิบัติในการทำงาน เช่น การถูกปฏิเสธไม่รับเข้าทำงาน การถูกกีดกันออกจากงานถึงแม้ว่าจะมีความรู้ความสามารถเพียงพอ การถูกกดดันจากสภาพแวดล้อมการทำงาน การถูกบังคับให้แต่งกายตามเพศกำเนิดแม้ว่าสภาพร่างกายภายนอกจะข้ามเพศไปแล้วก็ตาม เป็นต้น

ความเป็นมาของการวิจัย

สำหรับประเทศไทยหากจะกล่าวเฉพาะในวิชาชีพครูแล้ว ข้าราชการครูย่อมมีความหลากหลายอยู่เช่นเดียวกันกับสังคมกลุ่มอื่น ๆ โดยเฉพาะข้าราชการครูที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ และเป็นผู้ส่งสอนอบรม เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน สังคมอาจจะถือคติต่อบุคคลที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศอยู่พอสมควร ในขณะที่ประเทศไทยปัจจุบันยอมรับอุดมการณ์ลัทธิเสรีประชาธิปไตยและปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งย่อมต้องเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเท่าเทียมกันของมนุษย์ดังกล่าวมาแล้ว แต่ความเท่าเทียมกันดังกล่าว ยังมองว่าบุคคลมีเพศที่ติดตัวมาทุกคน คือ หญิงกับชายเท่านั้น การไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุความแตกต่างทางเพศตามที่รับรองคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญ ก็ยังคงอยู่บนพื้นฐานของของความเป็นหญิงชายดังกล่าว โดยยังไม่มีการคำนึงถึงเพศสภาพที่แตกต่างไปจากเพศดั้งเดิมแต่กำเนิดแต่อย่างใด ส่งผลให้การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของข้าราชการครูไม่มีความเหมาะสม และไม่ได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมกันอย่างแท้จริงสำหรับกลุ่มบุคคลที่มีอัตลักษณ์แตกต่างทางด้านเพศสภาพดังกล่าว เช่น สถาบันอุดมศึกษาออกกฎหมายห้ามผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศในรูปแบบต่าง ๆ เข้าศึกษาในวิชาชีพครู หรือ การที่สังคมเข้าใจว่าข้าราชการครูที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเป็นผู้ที่มีเพศที่ผิดปกติซึ่งจะเป็นอันตรายหากเข้ามาใกล้ชิดกับเด็กนักเรียน เป็นต้น

จากสภาพข้อเท็จจริงที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การศึกษาปัญหาการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับข้าราชการครูที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ จะทำให้ทราบถึงการยอมรับและการเลือกปฏิบัติต่อข้าราชการ

ครูผู้มีความแตกต่างทางด้านเพศสภาพ และสามารถเสนอแนะแนวทางในการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับข้าราชการครูผู้มีความแตกต่างทางด้านเพศสภาพได้อย่างเหมาะสม สร้างความสุขในการทำงาน ความมุ่งมั่น และตอบสนองความต้องการจากการทำงาน ก่อให้เกิดการสร้างสรรค้ในการทำงานอย่างแท้จริง เป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดจากการจัดการที่ไม่เหมาะสม เช่น ปัญหาการละเมิดทางเพศเด็กผู้เยาว์ดังกล่าวมาแล้วได้ และเป็นการสอดคล้องกับอุดมการณ์เสรีประชาธิปไตยที่สังคมไทยยึดมั่น สนับสนุนแนวคิด และสร้างความศรัทธาในความยุติธรรมในสังคมแก่ข้าราชการต่อไป

ปัญหาของการวิจัย

การจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศในปัจจุบันควรมีแนวทาง การบริหารจัดการที่เหมาะสมอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศในปัจจุบัน
- 2) เพื่อศึกษาและเสนอแนะแนวทางการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศที่เหมาะสม

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดการทรัพยากรบุคคลข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ เป็นการศึกษาในมิติบทบาทและหน้าที่ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เฉพาะใน 6 มิติ ดังต่อไปนี้

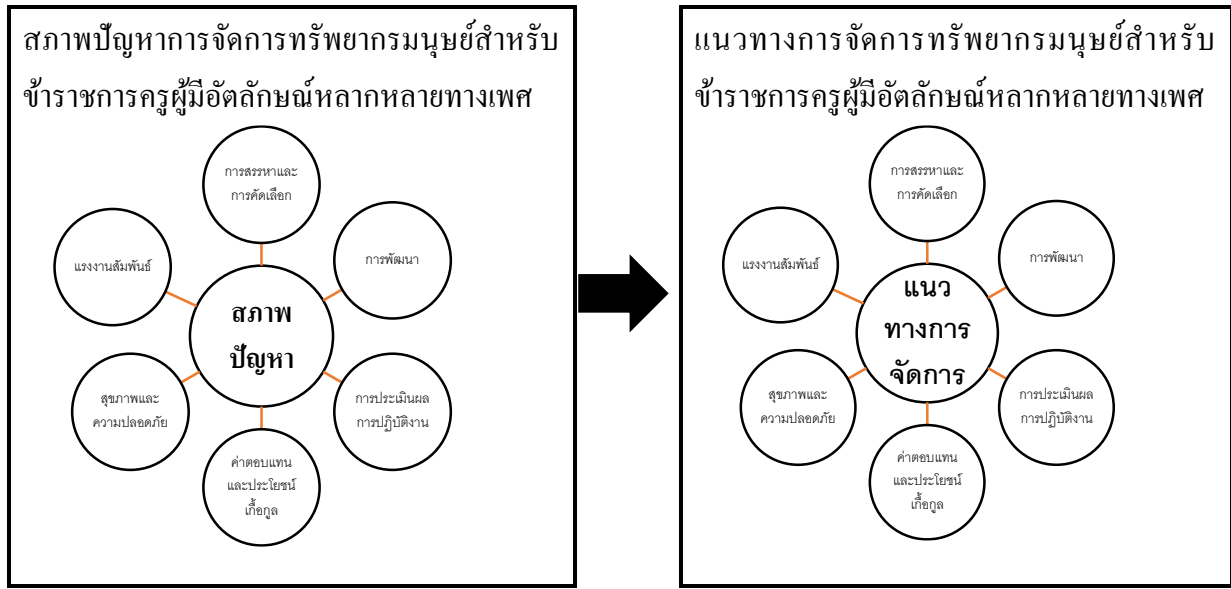
- 1) มิติด้านการสรรหาและการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์
- 2) มิติด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- 3) มิติด้านการประเมินผลงาน
- 4) มิติด้านค่าตอบแทนและประโยชน์เกื้อกูล
- 5) มิติด้านสุขภาพและความปลอดภัย
- 6) มิติด้านแรงงานสัมพันธ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทำให้ทราบสถานการณ์การยอมรับ การเลือกปฏิบัติ และความเหมาะสมในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของข้าราชการครูผู้มีความแตกต่างทางด้านเพศสภาพในปัจจุบัน
- 2) สามารถเสนอแนะแนวทางการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของข้าราชการครูผู้มีความแตกต่างทางด้านเพศสภาพได้อย่างเป็นธรรมและเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยเบื้องต้นจะเป็นการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ สำหรับข้าราชการครูที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ และนำไปสู่การวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับข้าราชการครูที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศต่อมา ภายในขอบเขตการวิจัย ใน 6 มิติของภารกิจจัดการทรัพยากรมนุษย์ แสดงเป็นภาพกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

การทบทวนวรรณกรรม

องค์กร เป็นหน่วยสังคมหรือหน่วยงานซึ่งมีกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง (Max Weber อ้างถึงในฐาปนา ถิ่นไพศาล, 2559, หน้า 2) ดังนั้น องค์กรจึงประกอบด้วยบุคคล กิจกรรม และเป้าหมายขององค์กร และเป็นที่ยอมรับกันว่าบุคคลเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุดขององค์กร เรียกว่า ทรัพยากรมนุษย์ จำเป็นต้องได้รับการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับทรัพยากรบุคคลที่มีค่าที่สุดขององค์กร (Dessler 2003 อ้างถึงในวิลาวรรณ รพีพิศาล, 2550, น.2) การใช้ทรัพยากรบุคคลให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร (Robert and David 2001 อ้างถึงในวิลาวรรณ รพีพิศาล, 2550, น. 3) และเป้าหมายเฉพาะบุคคล Ivancevich (2004 อ้างถึงในพิชิต เทพวรรณ, 2554, น.25) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปและกลยุทธ์ดำเนินการสรรหาคัดเลือก และบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้ปฏิบัติงานในองค์กร พร้อมทั้งสนใจการพัฒนาข้าราชการให้สมาชิกที่ปฏิบัติงานในองค์กรเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในการทำงาน และยังรวมไปถึงการแสวงหาวิธีการที่ทำให้สมาชิกในองค์กร ที่ต้องพ้นจากการทำงานด้วยเหตุทุพพลภาพเกษียณอายุ หรือเหตุอื่นใดในงานให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (พยอม วงศ์สารศรี 2540,

น.5) ทั้งนี้ ประกอบด้วยภารกิจหลัก ได้แก่ การวิจัยและการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหาและการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การประเมินผลงาน การจัดการค่าตอบแทนและประโยชน์เกื้อกูล การจัดการสุขภาพและความปลอดภัย และการแรงงานสัมพันธ์ (Mondy and Noe 2004 อ้างถึงในพิชิต เทพวรรณ, 2554, น.28-30)

ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีชีวิตจิตใจ มีความแตกต่างกันทั้งทางกายภาพที่มองเห็นได้ชัดเจน และทางด้านความรู้สึก ความคิด ความต้องการและอื่น ๆ ที่ไม่อาจมองเห็นได้ ทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรจึงมีความหลากหลาย ซึ่งความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์ (Workforce Diversity) หมายถึง ความแตกต่างทั้งหมดของบุคคลที่ติดตัวมาเมื่อเข้ามาทำงานร่วมกับองค์กรหรือกลุ่ม (Rosado, อ้างในพิณิจ เทพวรรณ, 2555) โดยความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 มิติหลัก ได้แก่ มิติระดับปฐมภูมิ (Primary dimensions) ประกอบด้วยความหลากหลายทางเพศ อายุ เชื้อชาติ ทัศนียภาพทางเพศ ความสามารถทางกายภาพ ฯลฯ และมิติระดับทุติยภูมิ (Secondary Dimensions) ประกอบด้วยความหลากหลายทางภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม การศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ วิธีการเรียนรู้ เป็นต้น

ทรัพยากรมนุษย์ที่หลากหลายก่อให้เกิดปัญหาและความท้าทายแก่องค์กรหลายอย่าง เช่น เกิดปัญหาความไม่สามัคคีกลมเกลียวกัน การแบ่งพรรคแบ่งพวก การแสดงออกที่ไม่เหมาะสม ปัญหาความผิดพลาดในการติดต่อสื่อสาร ปัญหาสุขภาพลักษณะ ความปลอดภัย การใช้กำลัง การคุกคามทางเพศ ปัญหาการปิดกั้นและการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ฯลฯ ซึ่งปัญหาที่เกิดจากความหลากหลายดังกล่าวล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรทั้งสิ้น มากน้อยแตกต่างกันไป แต่ในขณะเดียวกันหากพิจารณาในมุมมองกลับกัน ปัญหาดังกล่าวเป็นความท้าทายในการบริหารจัดการที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรได้ ถ้าทรัพยากรมนุษย์ดังกล่าวได้รับการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องให้ความสนใจกับลักษณะร่วมของกลุ่มพนักงานที่แตกต่างกัน องค์กรไม่ใช่เพียงแต่ต้องทนอยู่กับความแตกต่างดังกล่าวและคอยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่จะต้องให้การสนับสนุนใช้ปัจจัยความแตกต่างเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร เพื่อให้องค์กรไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จให้ได้ (พิชิต เทพวรรณ, 2555)

กล่าวถึงในการบริหารจัดการภาครัฐ เป็นที่ยอมรับกันว่า ทรัพยากรมนุษย์ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่งเช่นกัน ที่จะทำให้หน่วยงานภาครัฐสามารถบรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติภารกิจในความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทรัพยากรมนุษย์จำนวนมากในองค์กรภาครัฐ กระจายปฏิบัติหน้าที่ตามหน่วยงานต่าง ๆ ทั่วประเทศและย่อมมีความหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์เกิดขึ้นในองค์กรเช่นเดียวกัน หน่วยงานภาครัฐจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์เท่าเทียมกับการบริหารปัจจัยสำคัญอื่น ๆ และจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในภารกิจต่าง ๆ ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยประการสำคัญในความแตกต่างหลากหลายของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรดังกล่าว การจัดการทรัพยากรมนุษย์ต้องยึดหลักคุณธรรม (Merit system) กล่าวคือ พิจารณาความรู้ความสามารถและคุณสมบัติของบุคคลเป็นสำคัญ โดยไม่คำนึงถึงเรื่องความพึงพอใจ ปราศจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากความแตกต่างของ

บุคคลไม่ว่าลักษณะใด ถือว่าทุกคนที่มีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์มีสิทธิเท่าเทียมกัน บุคลากรทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอหน้ากัน ด้วยระเบียบกฎเกณฑ์ที่อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน ปราศจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

การยึกระบบคุณธรรมเป็นหลักในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ จะก่อให้เกิดผลดีและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ทางด้านหน่วยงาน เมื่อได้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้าทำงาน ก็พึงหวังได้ว่าหน่วยงานจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมาย ด้านบุคลากร เมื่อมีความมั่นคงก้าวหน้าจากระบบคุณธรรม ก็ย่อมจะมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ทำให้หน่วยงานมีความเจริญก้าวหน้า ระบบคุณธรรมส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของระบบประชาธิปไตย และนอกจากนี้ ระบบคุณธรรมยังจะช่วยเสริมสร้างเกียรติภูมิของอาชีพข้าราชการ และก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างการเมืองกับข้าราชการประจำ (เชาว์ โรจนแสง 2552, น.12-15)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ข้อมูลที่ใช้วิจัยจึงมีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ซึ่งได้มาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และข้อคำถามแบบไม่มีโครงสร้าง (Non – structural Questions) โดยให้กลุ่มตัวอย่างเล่าเรื่องหรืออัตชีวประวัติของตน ประกอบกับเทคนิคการตะล่อมกล่อมเกลา (Probe) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกที่สุดเท่าที่จะทำได้ ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อเพื่อให้ผู้วิจัยมีโอกาสได้เห็นและสังเกตอากัปกริยาท่าทางรวมทั้งภาษาท่าทาง ท่วงทำนองการพูดจา ตลอดจนสิ่งแวดลอมต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูที่เปิดเผยตัวเองว่าเป็นผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศที่ปฏิบัติหน้าที่ทำการสอนอยู่ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ ในจำนวน 19 คน ได้มาจากการเลือกโดยเจาะจง (Purposive Sampling) และการแนะนำต่อกันไป (Snowball Sampling)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นพบ อันประกอบไปด้วย ความคิด (ideas) ความคิดรวบยอด (concepts) หัวข้อ (themes) และ หมวดหมู่ (categories) ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants interview) ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการสร้างข้อสรุปโดยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลที่ได้บันทึกเสียงไว้มาทำการถอดเทป ทำการบันทึกเป็นข้อความและจัดลงหมวดหมู่ตามมโนทัศน์ที่กำหนดไว้ในการจัดระเบียบระบบข้อมูลที่จะใช้ในการวิจัย จากนั้นทำการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยการตรวจสอบว่าหมวดหมู่ที่ได้มีความสอดคล้องกับคำถามการสัมภาษณ์และครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้กำหนดไว้ เชื่อมโยงกับปัญหาการวิจัยเพื่อดำเนินการสรุปเนื้อความของงานวิจัย หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์แบบพรรณนาความ อธิบาย ดีความ (Descriptive Interpretation) เพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปสรุปเป็นข้อค้นพบใหม่และใช้เป็นพื้นฐานในการให้ข้อเสนอแนะ (เจษฎา นกน้อย, 2552)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าในบริบทของความเป็นข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศยังประสบกับปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในทุกมิติ ดังนี้

1) ด้านการสรรหาและการคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์

บุคคลผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศยังไม่ได้รับการยอมรับจากวงการวิชาชีพครูเท่าที่ควรในการเข้ารับการคัดเลือกเป็นข้าราชการครู ยังคงถูกตั้งคำถามในลักษณะเคลือบแคลงสงสัยถึงความเหมาะสมสำหรับการเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครู เช่น ในการสอบสัมภาษณ์เพื่อคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครู ผู้ให้ข้อมูลบางรายถูกตั้งคำถามทำนองว่ามีความคิดเห็นอย่างไรกับการเป็นผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศแล้วเข้ามาเป็นครู หรือบางรายถูกตั้งคำถามตรง ๆ ว่าเป็นกระเทยหรือเปล่า และคิดอย่างไรกับการเป็นกระเทยแล้วมาเป็นครู

ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าในวงการวิชาชีพข้าราชการครูยังไม่เปิดใจรับบุคคลผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศอย่างเต็มที่ และยังมีการผลักไสให้เป็นคนอื่น พยายามสกัดกั้นมิให้เข้าพวก ซึ่งบุคคลเหล่านี้ก็ทราบและรับรู้ในสถานการณ์ดังกล่าวและพยายามปกปิดตัวตนที่แท้จริงของตัวเอง เพื่อให้ตนเองได้รับการยอมรับในเบื้องต้น

2) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาการเลือกปฏิบัติด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะเห็นว่าเป็นสิทธิและเป็นความก้าวหน้าในวิชาชีพ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด แต่มีผู้ให้ข้อมูลบางราย รู้สึกว่าตนเองเองถูกกีดกัน แกล้ง ถูกกีดกันไม่ให้ไปอบรมพัฒนาในหลักสูตรที่ตนเองเห็นว่าเป็นประโยชน์ แสดงให้เห็นว่ายังคงมีผู้บริหารสถานศึกษาบางแห่งปฏิบัติต่อข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศโดยอคติ และกีดกันบุคคลกลุ่มนี้ไว้มิให้เข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น และไม่เห็นถึงความสำคัญที่จะพัฒนาทรัพยากรบุคคลประเภทนี้ รวมถึงการกีดกันในการพัฒนาตนเองของทรัพยากรบุคคลประเภทนี้ด้วย

3) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าไม่รู้สึกรู้ว่าได้รับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในเรื่องการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีเพียงผู้ให้ข้อมูลบางรายรู้สึกว่าตัวเองไม่ได้รับความเป็นธรรมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ไม่เคยได้รับการเลื่อนเงินเดือนกรณีพิเศษเลยทั้งที่ตนเองตั้งใจปฏิบัติหน้าที่เต็มที่

นอกจากการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อเลื่อนเงินเดือนประจำปี ยังพบว่าในการประเมินผลงานเพื่อรับรางวัลเชิดชูเกียรติ ข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศยังถูกนำเรื่องของอัตลักษณ์ทางเพศมาอ้างในการให้คะแนนประเมินด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องของการเป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียน บุคคลกลุ่มนี้มักจะถูกยกเรื่องนี้มากว่าอ้างเป็นเหตุผลในการตัดคะแนนประเมินและไม่ได้รับเลือกหรือแพ้ผู้แข่งขันรายอื่น

4) ด้านค่าตอบแทนและประโยชน์เกื้อกูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่างให้ข้อมูลว่าในเรื่องค่าตอบแทนเป็นไปตามอัตราเงินเดือนของทางราชการ แต่มีผู้ให้ข้อมูลบางรายเห็นว่าสืบเนื่องจากการประเมินผลการปฏิบัติงานตลอดถึงการเลื่อนเงินเดือนที่ไม่เป็นธรรม ล่งผลถึงค่าตอบแทนที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ไม่เป็นธรรมไปด้วย

นอกจากนี้ข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศบางรายยังเห็นว่าตนไม่อาจเข้าถึงสวัสดิการในฐานะข้าราชการของรัฐในบางกรณี เช่น สิทธิการลา เนื่องจากการเข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศไม่ถือว่าเป็นการรักษาพยาบาลอาการป่วย จึงไม่สามารถใช้สิทธิลาป่วยได้ หรือบางรายต้องได้รับฮอร์โมนอย่างต่อเนื่องตามที่แพทย์สั่ง แต่ไม่สามารถนำค่าใช้จ่ายส่วนนี้มาเบิกเป็นค่ารักษาพยาบาลจากทางราชการได้ และในบางรายยังให้ความเห็นไปถึงการใช้สิทธิสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลคู่สมรสหรือสิทธิเกี่ยวกับครอบครัว ซึ่งตนไม่สามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้เช่นคู่สมรสชายหญิงปกติทั่วไป เพราะยังไม่ได้รับการยอมรับโดยกฎหมาย

5) ด้านสุขภาพและความปลอดภัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่างมีความเห็นในประเด็นนี้โดยมองไปในเรื่องของสุขอนามัยในการใช้ห้องน้ำห้องสุขา โดยผู้ให้ข้อมูลบางรายซึ่งเป็นบุคคลข้ามเพศ (Transgender) ซึ่งได้รับการผ่าตัดแปลงเพศจากชายเป็นหญิงโดยสมบูรณ์แล้ว แต่ยังไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานให้ใช้ห้องน้ำสำหรับเพศหญิง ซึ่งในทางกลับกันตนเองก็ไม่สามารถใช้ห้องน้ำร่วมกับผู้ชายได้ เนื่องด้วยเหตุผลเรื่องความเหมาะสมและความปลอดภัยทางเพศ แต่ปัญหาลักษณะนี้ไม่ปรากฏว่าพบในสถานศึกษาที่จัดห้องน้ำสำหรับข้าราชการครู โดยเฉพาะแบบไม่แยกเพศ

ด้านความปลอดภัยในการจัดที่พักสำหรับการไปปฏิบัติราชการต่างพื้นที่ พบว่า การจัดให้ข้าราชการครูเพศเดียวกันพักด้วยกันโดยไม่คำนึงถึงเพศสภาพนั้น มีความเสี่ยงในเรื่องความปลอดภัยทางเพศ ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวถึงประสบการณ์ในเรื่องนี้ว่าตนเองเคยถูกละเมิดทางเพศจากการจัดที่พักดังกล่าว ในลักษณะเพื่อนร่วมห้องพูดจาขอมีความสัมพันธ์ทางเพศด้วย หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเหล่านี้ก็เลือกที่จะยอมเสียค่าใช้จ่ายของตนเองเพื่อเปิดห้องพักเองต่างหาก

6) ด้านแรงงานสัมพันธ์

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า กฎ ระเบียบ ที่ทางผู้บังคับบัญชาในระดับนโยบายออกใช้บังคับกับข้าราชการชายหญิงทั่วไปนั้น ยังมีบางประการที่ไม่เหมาะสมในการดำรงตนของกลุ่มข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะระเบียบเรื่องการแต่งกายกับกลุ่มข้าราชการครูข้ามเพศ สำหรับข้าราชการข้ามเพศซึ่งมีสิทธิระตามเพศสภาพโดยสมบูรณ์แล้ว การบังคับให้แต่งกายตามเพศกำเนิดย่อมดูไม่เหมาะสม ทำให้บุคคลเหล่านี้ถูกมองอย่างตัวประหลาด เพราะขัดแย้งกับสรีระร่างกาย ซึ่งการตีความของผู้บังคับบัญชาก็ยังแตกต่างกันไป ผู้บังคับบัญชาบางรายซึ่งเห็นถึงความเหมาะสมก็จะตีความสำหรับข้าราชการครูเหล่านี้ตามสรีระร่างกายตามเพศที่ปรากฏภายนอก แต่ผู้บังคับบัญชาบางรายที่ยึดตามกฎระเบียบเคร่งครัดก็จะบังคับให้บุคคลเหล่านี้แต่งกายตามระเบียบตามเพศที่กำเนิดหรือตามกำหนดหน้านาม เป็นเหตุบุคคลเหล่านี้ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจอย่างมาก ซึ่งบุคคลเหล่านี้

ก็จะเลือกใช้วิธีสวมวิกผม หรือตัดผมสั้นทรงผู้หญิง และสวมใส่เสื้อกางเกงทรงผู้หญิงเพื่อไม่ให้ขัดกับระเบียบเท่านั้น

ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานด้วยกัน พบว่าผู้ให้ข้อมูลบางรายถูกกระทำในลักษณะรังเกียจที่จะพักร่วมด้วยเมื่อไปปฏิบัติราชการต่างพื้นที่ หากมีการจัดให้นอนพักร่วมกันก็จะไม่นอนพักด้วย แต่จะนอนพักกับเพื่อนหรือยอมเสียค่าใช้จ่ายไปเปิดห้องอีกห้องหนึ่งต่างหาก

นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ข้อมูลหนึ่งรายให้ข้อมูลว่าถูกเพื่อนร่วมงานตั้งข้อรังเกียจและแกล้งกล่าวหาอันสืบเนื่องมาจากอัตลักษณ์ทางเพศ ว่าปฏิบัติตนไม่เหมาะสมในเรื่องฐึสาวกับเด็กนักเรียน เช่น กล่าวหาว่าคบตีกับเด็กนักเรียนหญิงเพราะแย่งเด็กนักเรียนชาย เป็นต้น

จากข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในบริบทของความเป็นข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศยังไม่เป็นตามระบบคุณธรรมเท่าที่ควร ยังคงพบข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศประสบกับปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในทุกมิติ ถูกเคลือบแคลงสงสัยในเรื่องของความเหมาะสมของบุคคลผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศว่ามีความเหมาะสมที่จะเข้ามาเป็นข้าราชการครูหรือไม่เพียงใด ในวงการวิชาชีพข้าราชการครูยังไม่เปิดใจรับบุคคลผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศอย่างเต็มที่ และยังมีการผลักไสให้เป็นคนอื่น พยายามสกัดกั้นมิให้เข้าพวก ซึ่งบุคคลเหล่านี้ก็ทราบและรับรู้ในสถานการณ์ดังกล่าวและพยายามปกปิดตัวตนที่แท้จริงของตัวเอง เพื่อให้ตนเองได้รับการยอมรับในเบื้องต้น ข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศที่ไม่ได้รับการยอมรับก็จะไม่ได้รับการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาความรู้ความสามารถตลอดจนทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่เท่าที่ควร ผู้บริหารสถานศึกษาบางแห่งปฏิบัติต่อข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศโดยอคติและกดทับบุคคลกลุ่มนี้ไว้มิให้เข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น และไม่เห็นถึงความสำคัญที่จะพัฒนาทรัพยากรบุคคลประเภทนี้ รวมถึงการกีดกันในการพัฒนาตนเองของทรัพยากรบุคคลประเภทนี้ด้วย การประเมินผลการปฏิบัติงานตลอดถึงการเลื่อนเงินเดือนที่ไม่เป็นธรรม ล่งผลถึงค่าตอบแทนที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ไม่เป็นธรรมไปด้วย นอกจากนี้ ยังพบว่าข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเหล่านี้ยังไม่อาจเข้าถึงสวัสดิการในฐานะข้าราชการได้ในบางเรื่อง กฎ ระเบียบ ของทางราชการบางอย่างไม่เหมาะสมและไม่มีความยืดหยุ่นในการใช้บังคับกับข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ อีกทั้ง ยังถูกจับตามองและตั้งข้อรังเกียจจากสังคมรอบข้างในเรื่องพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมและมักถูกตั้งข้อร้องเรียนกล่าวหาในเรื่องความประพฤติและการเป็นแบบอย่างต่อเด็กนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

1) ระดับองค์การควรสนับสนุนให้มีการยอมรับและเปิด โอกาสให้บุคคลผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูได้เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถเป็นสำคัญ วางแนวปฏิบัติสำหรับการตีความและการบังคับใช้กฎ ระเบียบ ต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมและ

ยึดหยุ่นสำหรับข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ มีระบบการควบคุมตรวจสอบมิให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมโดยเฉพาะการเลือกปฏิบัติในเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศ

2) ระดับหน่วยงานควรจัดให้มีห้องน้ำที่ไม่แบ่งแยกเพศไว้บ้างตามสมควร และต้องคำนึงถึงความปลอดภัยทางเพศตามความเหมาะสม การตีความบังคับใช้กฎระเบียบให้เหมาะสมกับลักษณะสรีระร่างกาย การบังคับบัญชาควรยึดระบบคุณธรรมเป็นสำคัญ โดยปราศจากอคติและการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมกับข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ

3) ระดับปฏิบัติควรมีการส่งเสริมทัศนคติการดำรงตนให้เหมาะสมกับการเป็นข้าราชการ และส่งเสริมให้เกิดการยอมรับและความเข้าใจข้าราชการครูผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศให้มากยิ่งขึ้น จนนำไปสู่การได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับข้าราชการครูชายหญิงทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

- เจษฎา นกน้อย. (2552). *การจัดการความหลากหลายในองค์กร: ตัวแบบทางด้านทรัพยากรมนุษย์เพื่อความเท่าเทียมกันของผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณศึกษบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เจษฎา นกน้อย. (2554). *การจัดการความหลากหลายในองค์กร ตัวแบบทางด้านทรัพยากรมนุษย์เพื่อความเท่าเทียมกันของผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชีรา ทองกระจาย. (2560). ความเท่าเทียมกันทางเพศสภาพ. ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. สาขาวิชารัฐศาสตร์, *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในบริบทโลก หน่วยที่ 8* (น.7-33). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เชาว์ โรจนแสง. (2552). แนวคิดของการจัดการทรัพยากรมนุษย์. ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, *การจัดการทรัพยากรมนุษย์ หน่วยที่ 1* (เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 16, น.1-45). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ฐาปนา ฉิ่นไพศาล. (2559). *องค์กรและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ธนรัชการพิมพ์.
- นฤพนธ์ คิ้ววิเศษ. (2557). *ทบทวนวิธีการสร้างความรู้ / ความจริงเรื่องเพศ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/articles/2>
- พิชิต เทพวรรณ. (2554). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์: แนวคิดและกลยุทธ์เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- วิลาวรรณ ทรัพย์พิศาล. (2550). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: วิจิตรทัศน์.
- Dessler, G. (2003). *Human resource Management (9th ed)*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Garton, S. (2004). *Histories of Sexuality*. New York: Routledge.
- Ivancevich, J. M. (2004). *Human Resource Management (9th ed)*. Boston: Mcgraw-Hill.

Max Weber. (1947). *The Theory of Social and Economic Organizations*. Translated by A.M. Handerson and T. Parsons. New York: Free Press.

Mondy, R. W. & Noe, R. M. (2004). *Human resource Management (9th ed)*. New Jersey: Prentice-Hall.

Robert, S. K., & David, P. N. (2001). *The Strategy Focused Organization*. Boston: Harvard business School.

การศึกษาสภาพปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐในประเทศไทย

A Study on the Procurement Problems of the Thai Public Sectors

ชุติมณฑน์ วงศ์กำ (Chutimon Wonggumm)¹

ผศ.ดร.ไชยนันท์ ปัญญาศิริ (Asst. Prof. Dr. Chaiyanant Panyasiri)²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการและขั้นตอนในการจัดซื้อจัดจ้างตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 2) และเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 โดยศึกษาข้อมูลจาก ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานภาครัฐในรูปแบบหน่วยงานราชการ, ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดซื้อจัดจ้าง และผู้ค้าภาครัฐ เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการศึกษา พบว่า 1) วิธีการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานภาครัฐ แบ่งออกเป็น 3 วิธี ได้แก่ วิธีประกาศเชิญชวน วิธีคัดเลือก และวิธีเฉพาะเจาะจง มีขั้นตอนการดำเนินงาน เริ่มตั้งแต่การประกาศแผนการจัดซื้อจัดจ้าง การจัดทำรายงานของซื้อของจ้าง การจัดตั้งคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างในแต่ละวิธี การประกาศเชิญชวน การบริหารสัญญา และการบริหารพัสดุ และ 2) สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง พบว่า มาจากการขาดความชัดเจนของระบบการจัดซื้อจัดจ้าง การขาดแคลนจำนวนทรัพยากรบุคคลที่มีความเข้าใจในการปฏิบัติงานและระบบสารสนเทศที่ใช้ในการจัดซื้อจัดจ้าง

Abstract

The objectives of this research were to study the method and procedure of the public procurement under the Thai public procurement and resource management Act (2017) and to study the operational aspects of the procurement problems and limitations according to this Act of 2017. The study relied on public officers in Thai government organizations, public procurement specialists and suppliers to public

¹ นักศึกษาปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ

² อาจารย์ประจำหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ

sectors as the informant sources. The tools of study include: documentary research on official procurements and key informant in-depth interviews.

The result of the study indicated that 1) the methods of Thai public procurement includes tender announcement, selection and specific method covering the operating procedures of announcing procurement plans, drafting and formulating the procurement report, appointing procedural related operational committees, tendering, managing the contract and public supplies and 2) the existence of the problems and limitations in the system evolved from the lack of clarity in the procurement system, insufficient expertise of human resource and supporting IT system for the process.

คำสำคัญ

การจัดซื้อจัดจ้าง, หน่วยงานของรัฐ, การบริหารพัสดุภาครัฐ

Keywords

Procurement, Public Sector and Public Supply Management

ความเป็นมาของการวิจัย

การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐเป็นงานสำคัญของภาครัฐที่มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมสาธารณะ เช่น การจัดซื้ออรรถผล การสร้างถนน เป็นต้น และส่งผลต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศ อีกทั้งเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนให้การทำงานหรือภารกิจของภาครัฐให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้ดีขึ้น นอกจากนี้ตลาด การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐยังเป็นตลาดการค้าที่มีมูลค่าสูงของประเทศ (GDP) (กิตติภพ อรรถพร, 2558, น.7) การจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วยกิจกรรมที่เชื่อมโยงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายส่วน อันได้แก่ บุคลากร เงิน การจัดหาบริการ และการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงาน ซึ่งกระบวนการในการจัดหาบริการ และการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต้องดำเนินงานภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อให้การจัดหาเป็นไปตามความต้องการและก่อให้เกิดความคุ้มค่าต่อเงินงบประมาณที่จ่ายไป

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้น จึงได้มีการปรับปรุงกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างให้มีความโปร่งใสมากขึ้นอันจะส่งผลให้สามารถลดปัญหาการคอร์รัปชันจากการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและสามารถดึงดูดนักลงทุนจากต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในประเทศ ตลอดจนเพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐที่มีอยู่จำกัดในการจัดซื้อวัตถุดิบหรือสินค้าและบริการสำหรับ

จัดทำบริการสาธารณะ เช่น การก่อสร้างสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน ระบบรถไฟฟ้ามหานคร การสาธารณสุข การบริการด้านความปลอดภัย การคมนาคมขนส่ง การจัดหาพลังงาน การสื่อสาร โทรคมนาคม การพัฒนาเทคโนโลยี การส่งเสริมอุตสาหกรรมในประเทศ การบริการและการพัฒนาทางการศึกษา เกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งการจัดซื้อจัดจ้างยังมีทั้งโครงการต่อเนื่องและโครงการขนาดใหญ่ (Mega Project) เป็นจำนวนมาก ซึ่งล้วนแต่เป็นโครงการที่รัฐต้องเร่งดำเนินการเพื่อจัดทำบริการสาธารณะให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (นิรัตน์ มีบุญ, 2553, น. 8)

ปัญหาวิจัย

การจัดจ้างบริการและจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2560 ดำเนินงานภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ซึ่งระเบียบฯ ดังกล่าวใช้ในการดำเนินงานมาเป็นระยะเวลา 25 ปี (ราชกิจจานุเบกษา: 2535 เล่ม 109 ตอนที่ 7 น.13 -70) เพื่อควบคุมการจัดหาบริการและจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ให้มีความคุ้มค่าและสามารถสนองต่อความต้องการของประชาชน และกำหนดวิธีการ ขั้นตอนในการดำเนินงาน การควบคุม และการจำหน่ายพัสดุ โดยในปี พ.ศ.2549 รัฐบาลได้เริ่มให้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐเพื่อส่งเสริมให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และในปี พ.ศ. 2560 กระทรวงการคลังได้ออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง คือ พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2563 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2560 โดยมีกรมบัญชีกลางเป็นผู้ดูแล (ราชกิจจานุเบกษา: 2560 เล่ม 134 ตอนที่ 24 ก หน้า 13-54) และได้ออกระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ ประกาศใช้เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2563 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563 เพื่อใช้ประกอบกันในการดำเนินงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง อีกทั้งยังมีกฎกระทรวงและหนังสือราชการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานออกมาเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง โดยมุ่งหลักให้การดำเนินงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างเกิดความคุ้มค่า และประหยัดงบประมาณ ลดระยะเวลาในการจัดซื้อจัดจ้าง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ภายหลังจากการประกาศบังคับใช้ของพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 ได้ส่งผลกระทบต่อตรงต่อการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างขององค์การและหน่วยงานภาครัฐของไทย พระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงในกระบวนการและภารกิจด้านการจัดซื้อจัดจ้างอย่างมีนัยสำคัญที่ทำให้หน่วยงานภาครัฐไม่กล้าดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง โดยมีกรณี โรงพยาบาลของรัฐซึ่งได้รับผลกระทบต่อการจัดซื้อยา อวัยวะเทียม และอุปกรณ์ที่ใช้การบำบัดรักษาโรคและเวชภัณฑ์ที่มีขายบางรายการของสถานพยาบาลของรัฐ เนื่องจากยังไม่มีกำหนดเกณฑ์รองรับในการดำเนินการจัดซื้อ และหาก

ดำเนินการจัดซื้ออาจมีผลเป็นการฝ่าฝืนทางกฎหมายทางการจัดซื้อจัดจ้างและมีโทษทางอาญา ส่งผลให้ผู้บริหารสถานพยาบาลของรัฐมีความกังวลต่อปัญหาดังกล่าว จึงเกิดการรวมตัวกันทำหนังสือยื่นถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เพื่อยื่นข้อเสนอทางแก้ไขปัญหาในขั้นตอนการปฏิบัติงาน (สำนักข่าวอิศรา: 2560) ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อการให้บริการด้านสุขภาพแก่ประชาชน และยังส่งผลกระทบต่อการเบิกจ่ายงบประมาณ อีกทั้งอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจตามแผนกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐ อันเนื่องมาจากปัญหาการใช้จ่ายเงินงบประมาณภาครัฐในเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างตาม พ.ร.บ. ดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐในประเทศไทยในการดำเนินงาน ตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560
2. เพื่อศึกษาวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะหน่วยงานของรัฐในรูปแบบหน่วยงานราชการ เป็นการศึกษากฎหมาย กฎระเบียบ ที่เกี่ยวข้องด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ใน 4 มิติ ได้แก่

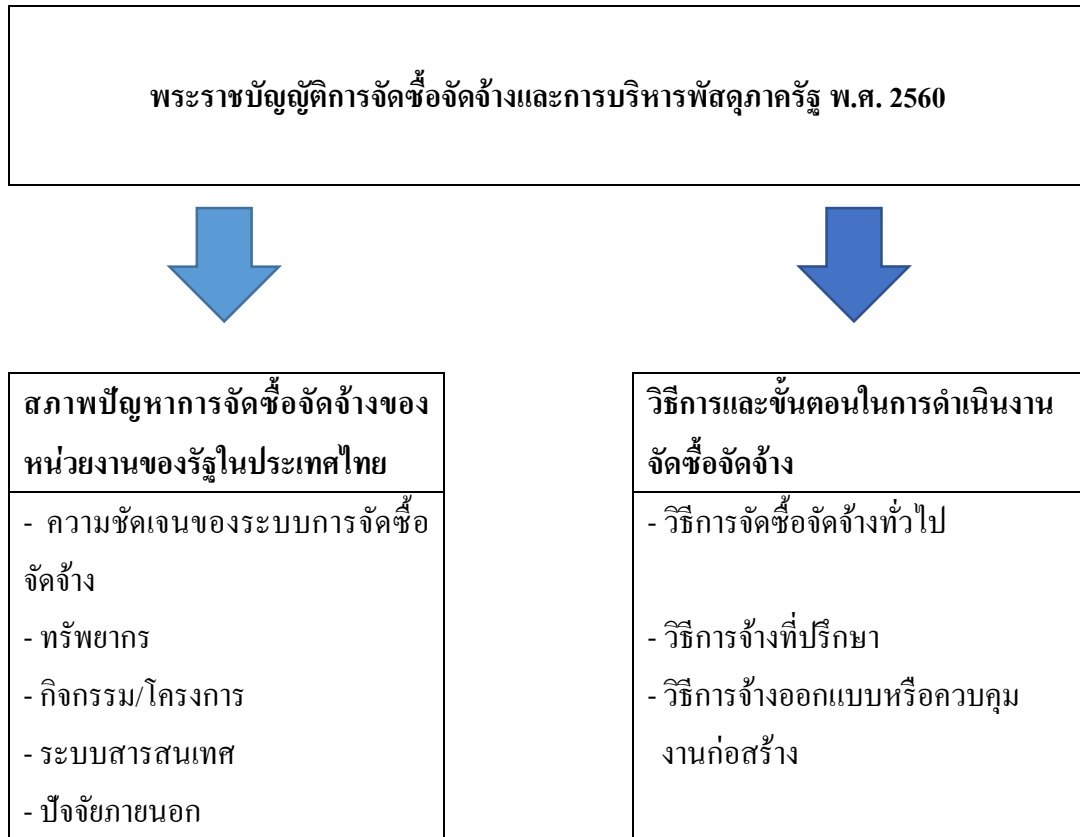
- (1) มิติด้านความชัดเจนของระบบจัดซื้อจัดจ้าง
- (2) มิติด้านทรัพยากร
- (3) มิติด้าน/กิจกรรมโครงการ
- (4) มิติเทคโนโลยีสารสนเทศ
- (5) มิติด้านปัจจัยภายนอก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์การภาครัฐในด้านการบริหารจัดการงบประมาณผ่านการสร้างความรู้ความเข้าใจในงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง และประสิทธิภาพในการดำเนินงาน
2. ผลการวิจัยให้ข้อมูลพื้นฐานในการวางแนวทางแก้ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนกฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม

การจัดซื้อจัดจ้างในระบบราชการไทย

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 ได้ให้ความหมายของการพัสดุไว้ในข้อ 5 “หมายความว่า การจัดทำเอง การซื้อ การจ้าง การจ้างที่ปรึกษา การจ้างออกแบบและควบคุมงาน การแลกเปลี่ยน การเช่า การควบคุม การจำหน่าย และการดำเนินการอื่น ๆ ที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้” โดยในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานการจัดซื้อจัดจ้างใหม่ มีการออกพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 ซึ่งใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐทุกรูปแบบ และมีการให้ความหมายแยกการพัสดุดออกเป็น 2 ส่วน คือ การจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุ โดยได้ให้ความหมายของการจัดซื้อจัดจ้างไว้ในมาตรา 4 วรรคแรก “การจัดซื้อจัดจ้าง หมายความว่า การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งพัสดุโดยการซื้อ

จ้าง เช่า แลกเปลี่ยน หรือโดยนิติกรรมอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และวรรคสิบได้ให้ความหมายของการบริหารพัสดุว่า “หมายความว่า การเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย การยืม การตรวจสอบ การบำรุงรักษา และการจำหน่ายพัสดุ”

กฎหมาย ระเบียบ กฎ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง

1. พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2563 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2560 โดยแบ่งโครงสร้างของพระราชบัญญัติฯ เป็น 15 หมวด 132 มาตรา ได้กำหนดขอบเขตการใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐทุกแห่ง ได้แก่ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ องค์การมหาชน องค์การอิสระ องค์การตามรัฐธรรมนูญ หน่วยธุรการของศาล มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ หน่วยงานสังกัดรัฐสภาหรือในกำกับของรัฐสภา หน่วยงานอิสระของรัฐ และหน่วยงานอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยกำหนดให้กรมบัญชีกลางเป็นองค์กรสนับสนุนดูแลการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ มีการกำหนดหลักการจัดซื้อจัดจ้างเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดไว้ในมาตรา 8 จำนวน 4 หลักการได้แก่ (1) คุ่มค่า (2) โปร่งใส (3) มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (4) ตรวจสอบได้ มีการส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต มีการจัดทำข้อตกลงคุณธรรมร่วมกัน 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายที่หนึ่งหน่วยงานของรัฐเจ้าของโครงการจัดซื้อจัดจ้าง ฝ่ายที่สองผู้ประกอบการที่จะเข้ายื่นข้อเสนอ โดยต้องตกลงร่วมกันว่าจะไม่กระทำการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้าง และฝ่ายที่สามผู้สังเกตการณ์ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ที่จำเป็นต่อโครงการจัดซื้อจัดจ้างนั้น เข้าร่วมสังเกตการณ์ตั้งแต่ขั้นตอนการจัดทำร่างขอบเขตของงานและร่างเอกสารเชิญชวน จนถึงขั้นตอนสิ้นสุดโครงการ และพระราชบัญญัตินี้ยังได้กำหนดคณะกรรมการในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ไว้ในหมวด 3 จำนวน 5 คณะ และกำหนดวิธีการจัดซื้อจัดจ้างทั่วไป จำนวน 3 วิธี ได้แก่ (1) ประกาศเชิญชวน (2) วิธีคัดเลือก (3) วิธีเฉพาะเจาะจง วิธีการจ้างที่ปรึกษา จำนวน 3 วิธี (1) ประกาศเชิญชวน (2) วิธีคัดเลือก (3) วิธีเฉพาะเจาะจง และวิธีการจ้างออกแบบหรือควบคุมงาน จำนวน 4 วิธี ได้แก่ (1) ประกาศเชิญชวน (2) วิธีคัดเลือก (3) วิธีเฉพาะเจาะจง (4) วิธีประกวดแบบ) (ราชกิจจานุเบกษา: 2560 เล่ม 134 ตอนที่ 24 ก หน้า 13 -54)

2. ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 ภายหลังจากพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 มีผลใช้บังคับ กรมบัญชีกลางซึ่งเป็นองค์กรสนับสนุนดูแลการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ ก็ได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2563 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2563 ประกอบด้วย 10 หมวด 223 ข้อ เพื่อใช้ประกอบกันในการดำเนินงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง โดยระเบียบฯ ได้กำหนดวิธีการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างในแต่ละวิธีไว้โดยละเอียด

3. กฎกระทรวงตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เป็นกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัติฯ ซึ่งเป็นการออกมาใช้บังคับเฉพาะกรณีใดกรณีหนึ่ง มีจำนวน 14 ฉบับ

4. หนังสือราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างตามพระราชบัญญัติจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 ออกโดยคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ภายใต้พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 ออกมาเพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้ในเป็นแนวทางในการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) โดยศึกษาปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของกระบวนการการจัดซื้อจัดจ้าง ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของกฎหมาย กฎระเบียบ หนังสือเวียนที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง และสภาพปัญหาการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อให้การดำเนินการเกิดความคุ้มค่า และสามารถสนองตอบต่อความต้องการของการใช้งานประกอบด้วย

1. การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากข้อมูลเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและการจัดซื้อจัดจ้าง โดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งได้แก่ กฎหมาย กฎระเบียบ และหนังสือเวียนแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ จำนวน 5 ราย
- 2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง จำนวน 16 ราย
- 3) กลุ่มผู้ค้าภาครัฐ จำนวน 5 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- เอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา กฎหมาย ระเบียบ หนังสือเวียนทางราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ตลอดจนผลงานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งการค้นหาข้อมูลจากสื่อสารสนเทศ และเว็บไซต์ของทางราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อ จัดจ้างภาครัฐ

- แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 3 ชุด การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัย จะนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ในรูปแบบของการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาและข้อที่เป็นสาระสำคัญ ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลจาก

ภาคสนาม เมื่อได้ทำการสัมภาษณ์แล้ว จะนำข้อมูลมาตรวจสอบอีกครั้งโดยการตรวจสอบสามเส้า ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้มานั้นสมบูรณ์สามารถนำมาตอบคำถามการวิจัยได้และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งอาจทำได้โดยการสังเกตควบคู่กับการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เมื่อได้ข้อมูลเชิงวิเคราะห์แล้ว จะนำข้อมูลดังกล่าวนำเสนอเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นพบ ปรากฏการณ์ที่สำคัญอันประกอบไปด้วยความคิด (Ideas) ความคิดรวบยอด (Concepts) หัวข้อ (Themes) และ หมวดหมู่ (Categories) ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants Interview) ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง ศึกษาสภาพปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐในประเทศไทย สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน

ด้านความชัดเจนของระบบการจัดซื้อจัดจ้าง

ด้านความชัดเจนของกฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง พบว่า พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 ได้กำหนดโครงการของการจัดซื้อจัดจ้างไว้แบบกว้าง ๆ ไม่มีกำหนดนิยามอย่างชัดเจน เช่น ราคากลาง การแบ่งซื้อแบ่งจ้าง หน่วยงานของรัฐต้องไปตีความการปฏิบัติเองและยังมีการออกกฎหมายลูกมาใช้บังคับร่วม ได้แก่ ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 และมีการออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัติฯ มาใช้ในการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างร่วมกันและยังมีการออกหนังสือหรือ วินิจฉัยตีความ และหนังสือสั่งการอีกเป็นจำนวนมาก ในปัจจุบัน มีจำนวนมากกว่า 400 ฉบับ (กรมบัญชีกลาง, 2563) จึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างต้องศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานจำนวนมาก และเกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน และเกรงกลัวว่าจะปฏิบัติงานผิดกฎหมาย จึงทำให้การจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานภาครัฐเกิดการหยุดชะงัก และจากการที่พระราชบัญญัติฯ เปิดโอกาสให้ผู้ยื่นข้อเสนอสิทธิอุทธรณ์เหตุอันทำให้ไม่ได้ประกาศเป็นผู้ชนะการเสนอราคา นั้น ทำให้โครงการจัดซื้อจัดจ้าง โครงการใดหากมีผู้ยื่นข้อเสนออื่น อุทธรณ์ผลการพิจารณา จะทำให้โครงการจัดซื้อจัดจ้างดังกล่าวต้องใช้ระยะเวลานานกว่าปกติซึ่งจะเพิ่มระยะเวลาออกไปอีกประมาณ 90 วัน

ด้านการปฏิบัติงาน พบว่า การปฏิบัติงานในช่วงก่อนที่พระราชบัญญัติ การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 จะมีผลใช้บังคับ การดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานราชการใช้ระเบียบ

สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 มาใช้เป็นข้อบังคับในการดำเนินงาน ซึ่งมีฐานะเพียงระเบียบราชการดังนั้น จึงมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน หากหน่วยงานราชการใดมีโครงการจัดซื้อจัดจ้างที่มีสาระสำคัญที่ไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบฯ ดังกล่าวได้ สามารถทำหนังสือยกเว้นหรือผ่อนผันการปฏิบัติตามระเบียบฯ ไปยังคณะกรรมการว่าด้วยการพัสดุ (กวพ.) ได้ โดยหากได้รับการอนุมัติให้ยกเว้นการปฏิบัติตามระเบียบฯ ก็สามารถดำเนินการได้จัดซื้อจัดจ้างได้ แต่หลังจากที่พระราชบัญญัติ การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 มีผลใช้บังคับแล้ว เนื่องจากข้อบังคับในการดำเนินงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างมีฐานะเป็นกฎหมาย จึงไม่สามารถขอยกเว้นการปฏิบัติตามกฎหมายได้ และยังมีข้อกำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิด จึงทำให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างเกิดความกลัวไม่กล้าตัดสินใจในการดำเนินงาน ส่งผลให้การจัดซื้อจัดจ้างเกิดความล่าช้า

ด้านกลไกการตรวจสอบการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้าง พบว่า เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในของหน่วยงานของรัฐ ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง จึงทำให้การตรวจสอบไม่สามารถลงรายละเอียดได้ทั้งหมด

ความเหมาะสมของการกำหนดระยะเวลาดำเนินด้านการจัดซื้อจัดจ้าง พบว่า มีการกำหนดระยะเวลาไว้ในกฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างอย่างเหมาะสมและยืดหยุ่น

ด้านทรัพยากร

- งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้าง พบว่า มีการใช้งบประมาณเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากแต่เดิมการปฏิบัติงานตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 กำหนดการยื่นข้อเสนอด้วยเอกสารกระดาษ หน่วยงานราชการจึงไม่สิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดพิมพ์เอกสารดังกล่าว แต่ในปัจจุบัน การดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ พ.ศ.2560 กำหนดให้ยื่นข้อเสนอผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ จึงทำให้หน่วยงานราชการต้องพิมพ์ข้อเสนอ โครงการจัดซื้อจัดจ้างจากระบบอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมาก สิ้นเปลืองวัสดุของหน่วยงานและกำลังคน

- บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง พบว่า ขาดแคลนบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง บุคลากรมีการโอนย้ายบ่อยครั้ง ทำให้การปฏิบัติงานหยุดชะงัก แม้ว่าจะมีการให้เงินค่าตอบแทนพิเศษแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างก็ตาม อีกทั้งบุคลากรไม่ได้รับการอบรมในหลักสูตรที่ต้องใช้งบประมาณในการอบรม จึงทำให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจในงานจัดซื้อจัดจ้างไม่เพียงพอ

- บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กรสนับสนุนดูแลการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พบว่า กรมบัญชีกลางซึ่งเป็นองค์กรสนับสนุนดูแลการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ มีการงานเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากจากเดิมการใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ 2535 ใช้บังคับเฉพาะหน่วยงานของรัฐในรูปแบบหน่วยงานราชการเท่านั้น แต่เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหาร

พัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 ซึ่งมีผลใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐทุกประเภท จึงทำให้มีภารกิจงานเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่มีบุคลากรปฏิบัติงานเท่าเดิม จึงทำให้งานหยุดชะงักในบางเรื่อง อีกทั้ง กรมบัญชีกลางยังต้องปฏิบัติงานเป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอีกจำนวน 5 คณะ จึงทำให้การปฏิบัติงานด้านการสนับสนุนงานจัดซื้อจัดจ้างเกิดความล่าช้าไม่มีประสิทธิภาพ เช่น เรื่องอุทธรณ์ผลการพิจารณา และการตอบหารือ และเรื่องวินิจฉัยสั่งการต่าง ๆ

ด้านกิจกรรม/โครงการ

ด้านการจัดอบรม พบว่า กรมบัญชีกลางที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการอบรมแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง มีการจัดอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด แต่ช่องทางการอบรมในปัจจุบันอบรมผ่านระบบออนไลน์ เปิดรับผู้เข้าอบรมจำนวนจำกัด จึงทำให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานได้รับความรู้ไม่ทั่วถึง หลักสูตรการอบรมไม่เหมาะสม มีการทดสอบที่ยากเกินกว่าความรู้ที่ได้รับจากการอบรมในแต่ละหลักสูตร

ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง พบว่า มีการเก็บข้อมูลไว้ที่ระบบสารสนเทศของกรมบัญชีกลาง และเปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจสามารถเข้าไปดูได้ที่เว็บไซต์ <http://www.gprocurement.go.th> ของกรมบัญชีกลาง

ด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดซื้อจัดจ้าง พบว่า มีการกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องเผยแพร่ข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างตั้งแต่ขั้นตอนการประกาศเผยแพร่การจัดซื้อจัดจ้าง การประกาศเชิญชวนให้ยื่นข้อเสนอ และการประกาศผลผู้ชนะการเสนอราคาทุกโครงการจัดซื้อจัดจ้าง การประกาศให้มีการวิจารณ์ TOR

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ปัจจุบันการจัดซื้อจัดจ้างปฏิบัติงานผ่านระบบสารสนเทศของกรมบัญชีกลาง คือ e-Government Procurement (e-GP)

ด้านการใช้งานระบบ e-GP ของผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างในหน่วยงานของรัฐ พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างต้องบันทึกข้อมูลในระบบ และจัดทำเอกสารภายนอกควบคู่กับการดำเนิน จึงทำการทำงานซ้ำซ้อน อีกทั้งรูปแบบเอกสารในระบบ e-GP ไม่ตรงตามระเบียบงานสารบรรณ จึงไม่สามารถพิมพ์เอกสารในระบบเพื่อเป็นเอกสารราชการในการนำเสนอผู้มีอำนาจอนุมัติได้ จำเป็นต้องนำโหลดเอกสารจากระบบ e-GP มาปรับรูปแบบภายนอกระบบ ซึ่งอาจทำให้เกิดความผิดพลาดได้ และระบบ e-GP เมื่อมีผู้ใช้งานพร้อมกันจำนวนมากทั่วประเทศจะทำให้ระบบช้า การบันทึกข้อมูลในแต่ละโครงการจัดซื้อจัดจ้างเป็นไปด้วยความยากลำบาก หากหน่วยงานใดระบบอินเทอร์เน็ตช้าต้องเสียเวลามากกับการรอระบบ e-GP มีการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มแนวทางการปฏิบัติงานบ่อยครั้ง ก่อให้เกิดความสับสนต่อผู้ปฏิบัติงาน

ด้านการใช้งานระบบ e-GP ของผู้ค้าภาครัฐ พบว่า มีปัญหาในการบันทึกในระบบ e-GP ระบบล่าช้าไม่สามารถรองรับการใช้งานของผู้ใช้จำนวนมากได้ โดยเฉพาะตอนใกล้เวลาสิ้นสุดการเสนอราคา ระบบจะขัดข้องเป็นประจำทำให้ผู้ยื่นข้อเสนอด้านราคาไม่สามารถยื่นเสนอราคาได้ทันเวลาในช่วง 16.30 น.

ด้านปัจจัยภายนอก

ความร่วมมือของภาคเอกชนในการตรวจสอบ พบว่า ภาคเอกชนไม่สามารถตรวจสอบการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างได้ทั้งหมดสามารถตรวจสอบได้เพียงที่ภาครัฐเปิดเผยข้อมูลไว้เท่านั้น

ผู้ค้าภาครัฐให้ความร่วมมือในการไม่เสนอและสนับสนุนการทุจริต พบว่า ผู้ค้าภาครัฐให้ความร่วมมือในการไม่สนับสนุนการทุจริต

การตรวจสอบจากหน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบ พบว่า สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน มีหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ แต่ไม่ได้ตรวจสอบลงลึกในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง อีกทั้งการตรวจสอบเป็นเพียงการชี้มูลความผิดเท่านั้นไม่สามารถลงโทษผู้กระทำผิดได้

2) วิธีการและขั้นตอนในการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560

วิธีการจัดซื้อจัดจ้าง

การจัดซื้อจัดจ้างต้องเลือกดำเนินการ โดยวิธีประกาศเชิญชวนทั่วไปก่อน หากดำเนินการแล้วไม่ได้ผลก็สามารถเลือกใช้วิธีอื่นได้ตามลำดับ แต่หากในการจัดซื้อจัดจ้างเข้าเกณฑ์ตามที่ประกาศเพิ่มเติมในกฎกระทรวงก็สามารถเลือกใช้วิธีนั้นได้เลย โดยมีรายละเอียดดังนี้

- การจัดซื้อจัดจ้างทั่วไปมี 3 วิธี ได้แก่ วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไป วิธีคัดเลือก วิธีเฉพาะเจาะจง
- การจ้างที่ปรึกษามี 3 วิธี ได้แก่ วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไป วิธีคัดเลือก วิธีเฉพาะเจาะจง
- การจ้างออกแบบหรือควบคุมงานก่อสร้างมี 4วิธี ได้แก่ วิธีประกาศเชิญชวนทั่วไป วิธีคัดเลือก

วิธีเฉพาะเจาะจง วิธีประกวดแบบ

ขั้นตอนในการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้าง

การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามวิธีต่าง ๆ จะต้องจัดทำผ่านระบบสารสนเทศของกรมบัญชีกลาง ตลอดจนการประกาศผลต่าง ๆ ต้องมีการประกาศผ่านระบบสารสนเทศของกรมบัญชีกลาง ระบบสารสนเทศของหน่วยงาน และปิดประกาศอย่างเปิดเผยในหน่วยงาน ขั้นตอนการดำเนินงานมีดังนี้

- การประกาศแผนการจัดซื้อจัดจ้าง
- การจัดทำรายงานขอซื้อขอจ้าง
- แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามแต่ละวิธีที่กำหนด
- การประกาศเชิญชวนให้ผู้สนใจยื่นข้อเสนอ

- การประกาศผู้ชนะการเสนอราคา
- การบริหารสัญญา

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จากการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐในประเทศไทย ซึ่งมีผลการอภิปรายดังนี้

ด้านความชัดเจนของระบบการจัดซื้อจัดจ้าง การดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานของรัฐในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 นั้น มีความยุ่งยากและซับซ้อน มีการกำหนดนิยามการดำเนินงานต่าง ๆ ไม่ชัดเจน และมีกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานจำนวนหลายฉบับ มีความซับซ้อน และมีการเพิ่มกระบวนการทำงานมากยิ่งขึ้นกว่าการปฏิบัติงานตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 เนื่องจากพระราชบัญญัติฯ มีการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐต้องมีการขอคำวิจารณ์ของภาคเอกชนในโครงการที่มีมูลค่าตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ และเกิดความล่าช้าจากกระบวนการพิจารณาอุทธรณ์ของผู้ยื่นข้อเสนอของ โครงการต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “โครงการศึกษาและพัฒนา ระบบการบริหารงานภาครัฐ กรณีการบริหารงานพัสดุภาครัฐของประเทศไทย” ซึ่งพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด เกิดจากการนิยามกฎหมายที่ไม่ชัดเจน (สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ, 2561, น. 4-154)

ด้านทรัพยากร พบว่า มีการใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างมากยิ่งขึ้น สิ้นเปลืองวัสดุ ในการจัดพิมพ์เอกสารประกอบการยื่นข้อเสนอ โครงการจำนวนมาก การปฏิบัติงานมีความซับซ้อนทำให้ต้องใช้เวลาในการปฏิบัติงานในแต่ละเรื่องยาวนาน สิ้นเปลืองค่าล่วงเวลา ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการในเรื่อง ความคุ้มค่าของพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ มาตรา 8 (1)

ด้านบุคลากร พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อภาระงานที่มีเพิ่มมากขึ้น และบุคลากรมีความรู้ด้านการจัดซื้อจัดจ้างไม่เพียงพอ ขาดประสบการณ์ในการทำงานไม่สามารถประยุกต์ใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน เนื่องจากมีการโอนย้ายบ่อย ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานไม่เกิน 5 ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรกช อ่อนน่วม, 2562) ซึ่งพบว่า บุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการไม่มีความรู้ในการเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างจึงทำให้ปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยโครงการศึกษาและพัฒนา ระบบการบริหารงานภาครัฐ กรณีการบริหารงานพัสดุภาครัฐของประเทศไทย ซึ่งพบว่า เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างมีจำนวน

น้อยกว่าปริมาณงาน และมีความรู้ด้านกฎหมายและกระบวนการดำเนินงานน้อย ขาดประสบการณ์ในการทำงาน (สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ, 2561, น. 4-156)

ด้านกิจกรรม/โครงการ

การจัดการอบรมจากกรมบัญชีกลางไม่สามารถรองรับผู้ปฏิบัติงานการจัดซื้อจัดจ้างที่มีมากทั่วประเทศได้ และหลักสูตรในการอบรมไม่เหมาะสม มีเพียงช่องทางการอบรมผ่านระบบออนไลน์เท่านั้น ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมไม่ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ด้านระบบสารสนเทศ

ระบบสารสนเทศที่ใช้ในการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างไม่มีความเสถียรก่อให้เกิดความไม่คล่องตัวในการปฏิบัติงาน มีการปรับปรุงระบบบ่อยครั้ง

ด้านปัจจัยภายนอก

ภาคเอกสารไม่ได้รับการส่งเสริมในเรื่องการตรวจสอบเท่าที่ควร เนื่องจากสามารถตรวจสอบได้เพียงข้อมูลที่หน่วยงานของรัฐเปิดเผยเท่านั้น และภาคเอกชนไม่ได้ร่วมมือกันในการตรวจสอบอย่างแท้จริง เพราะส่วนใหญ่เป็นคู่แข่งทางธุรกิจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างทุก 5 ปี เพื่อให้เกิดความสอดคล้องต่อการปฏิบัติงาน และเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของกฎหมาย
2. องค์กรสนับสนุนดูแลการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ ควรกำหนดหลักสูตรการอบรมให้เหมาะสมไม่ควรยาก หรือง่ายจนเกินไป และควรส่งเสริมให้เกิดชุมชนนักปฏิบัติในการแลกเปลี่ยนความรู้ในการประยุกต์ใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง
3. ควรจัดเพิ่มอัตรากำลังให้แก่องค์กรสนับสนุนดูแลการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ เพื่อให้สามารถทำงานด้านการสนับสนุนดูแลได้เต็มที่ และรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 ใช้บังคับหน่วยงานของรัฐทุกรูปแบบ ดังนั้นควรมีการศึกษาหน่วยงานของรัฐรูปแบบอื่นด้วย
2. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจต่อการอบรมเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างของกรมบัญชีกลาง ในหลักสูตรต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กรกช อ่อนน่วม และฉาน เรื่องธรรมเนียม (2561). ปัญหาและอุปสรรคในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

กรมบัญชีกลาง. (2563).กฎระเบียบ/หนังสือเวียน/มติกรม. เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <http://www.gprocurement.go.th>.

กิตติภพ อรรถพร และคณะ. การปฏิรูปการจัดซื้อจัดจ้างในภาครัฐ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า. นิรันต์ มีบุญ. (2553). ความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างของประเทศไทยตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 ภายใต้วความตกลงว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐขององค์การการค้าโลก. วิทยานิพนธ์(น.ม.) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ราชกิจจานุเบกษา. (2535). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535. เล่ม 109 ตอนที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

ราชกิจจานุเบกษา. (2560). พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ. เล่มที่ 134 ตอนที่ 24 ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

สำนักข่าวอิสรา. (2561). สุรพล นิตติไกรพจน์: พ.ร.บ.จัดซื้อจัดจ้างฉบับใหม่รวมศูนย์อำนาจอาจส่งผลกระทบ. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <https://www.isranews.org/isranews-article/58865-open02.html>

สำนักข่าวอิสรา. (2561). 13 รพ.รัฐจี้รอมว. คลังกำหนดเกณฑ์ซื้อขาย-อวัยวะเทียม หลังพ.ร.บ.จัดจ้างใหม่มีผล. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <https://www.isranews.org/isranews-article/58865-open02.html>

สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (สปร.) (2561). โครงการการศึกษาเรื่องการศึกษาและพัฒนากระบวนการบริหารงานภาครัฐ: กรณีการบริหารงานพัสดุภาครัฐของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <http://web.krisdika.go.th/data/news/news13361.pdf>

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ

Legal Measures on Employment of Inmates after Release

ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา (Tanawat Pisitchinda)¹

ทัตตนันท์ คงลำธาร (Tattanan Konglamtham)²

ดร.ขันทอง ใจดี (Dr.Khanthong Jaidee)³

บุญชัย เงินโรจน์ประดิษฐ์ (Bunchai Ngoenrochpradit)⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ 2. เพื่อให้ได้แนวทางการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ ซึ่งเป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังพ้นจากเรือนจำ คือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง พ.ศ.2561 ที่กำหนดให้เตรียมความพร้อมแก่ผู้ต้องขังก่อนออกไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวและสังคม แต่ไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ การจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษมีเพียงการบังคับใช้กฎหมายพาณิชย์ เช่น สัญญาจ้างแรงงาน สัญญาจ้างทำของ และในกรณีการจ้างแรงงานจะอยู่ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายแรงงาน

Abstract

The research of Legal Measures on Employment of Inmates after Release was aimed to 1. Study the legal problems relating to employment after the inmates were released; 2. Acquire the guideline of amendment of laws relating to employment of the inmates after release, which was the Qualitative Research by methodology of the Documentary Research. The results of the study were found that Thailand had the

¹ วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

³ วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

⁴ วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

laws relating to the preparation of readiness before release of the inmates from the prisoners, which were the Correction Act, B.E. 2560 (2017) and Regulation of the Correction Department Re: Preparation for Readiness Prior to Release the Inmates B.E. 2561 (2018) which specifies to prepare the readiness of the inmates prior to release to live with their families and society. Nevertheless, there was no law relating to establishment of the agencies to be in charge of the employment of the inmates after release. The employment of the inmates after release was only enforceable of the commercial law, such as employment agreement, hire of work agreement and only the case of which is under the enforceability of the labour laws.

คำสำคัญ

ผู้พ้นโทษ, เรือนจำ, งาน

Keywords

Acquitted, prison, work

บทนำ

การที่บุคคลตกเป็นผู้ต้องขังและรับโทษตามที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญากำหนดไว้ครบถ้วนแล้วเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษ ผู้ต้องขังดังกล่าวก็อาจกลายเป็นทรัพยากรบุคคลที่ดี มีคุณค่าต่อสังคมได้ เนื่องจากในขณะรับโทษจำคุก ผู้ต้องขังจะได้รับการอบรมพัฒนาทางด้านการศึกษา จิตใจ ความคิด รวมถึงการพัฒนาทักษะทางการประกอบอาชีพ เพื่อให้ออกไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวและสังคมได้ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติผู้ต้องขังต้องพบกับอุปสรรคในการปรับตัวเข้าสู่สังคมจนไม่อาจนำความรู้และทักษะดังกล่าวไปใช้ชีวิตร่วมอยู่ในสังคมได้ เนื่องจากขาดความน่าเชื่อถือเป็นที่ประจักษ์ทางสังคมและเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับสังคมอย่างปกติสุขภายหลังพ้นโทษอย่างยากลำบาก ด้วยเหตุนี้ จึงควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังหลังพ้นโทษเกิดการกระทำ ความผิดอีก ซึ่งเป็นความสำคัญของงานวิจัยนี้

ความเป็นมาของการวิจัย

ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้กระทำความผิดถูกขังไว้ในเรือนจำเป็นจำนวนมากอยู่อันดับ 6 ของโลก หากเปรียบเทียบกับใน โชนเอเชียจะอยู่ในอันดับ 3 ของเอเชีย และเป็นอันดับ 1 ของกลุ่มอาเซียน (กรุงเทพธุรกิจ, 2563) แม้ประเทศไทยมีการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ แต่เมื่อผู้ต้องขังดังกล่าว

ฟันโทษแล้ว ปรากฏว่าไม่สามารถหางานทำได้ เนื่องจากถูกปฏิเสธจากผู้ว่าจ้างหรือนายจ้าง เพราะประวัติทางคดี จึงมักปรากฏในข่าวสารที่เผยแพร่ออกมาเป็นระยะ ๆ เช่น หนุ่มหน้าตายก่อเหตุอยากกลับเข้าคุก หลังฟันโทษแต่หางานไม่ได้ เนื้อหาข่าวได้กล่าวทำนองว่าชายหนุ่มอายุประมาณ 20 ปี มีลักษณะตัวเล็กและสักลายเต็มใบหน้า เพิ่งได้ฟันโทษออกจากเรือนจำแต่กลับหางานไม่ได้เพราะสังคมไม่ยอมรับ จึงได้กระทำความผิดอีกครั้ง คือ กระจกกระเป่า และมือถือของคู่อริเพียงเพื่ออยากให้เกิดความผิดและได้กลับเข้าไปในเรือนจำอีกครั้ง เป็นต้น (คม ชัด ลึก, 2562) ซึ่งเหตุการณ์ลักษณะดังกล่าวควรได้รับการแก้ไขด้วยการนำมาตรการทางกฎหมายมาใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกัน

ปัญหาของการวิจัย

เมื่อผู้ต้องขังฟันโทษออกจากเรือนจำแล้ว ควรมียุทธศาสตร์ให้จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังฟันโทษหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังฟันโทษ
2. เพื่อให้ได้แนวทางการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังฟันโทษ

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้มีขอบเขตการวิจัยเฉพาะกรณีผู้ต้องขังที่ฟันโทษจำคุก ไม่รวมถึงผู้ต้องขังที่อยู่ในระหว่างการพักโทษหรือรับโทษอื่น ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังฟันโทษ
2. เพื่อทราบแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังฟันโทษให้กลับมาใช้ชีวิตในสังคมอย่างปกติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในการทำงานโดยไม่เลือกปฏิบัติ บุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องขังและฟันโทษแล้วต้องได้รับการปฏิบัติทางสังคมอย่างเท่าเทียมกัน

สมมติฐานการวิจัย

ประเทศไทยควรมีการดูแลผู้ต้องขังหลังพ้นโทษเกี่ยวกับการจ้างงานอย่างไร

ทบทวนวรรณกรรม

ความหมายเกี่ยวกับผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ

ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 4 เรือนจำ เป็นสถานที่ควบคุม กักขัง จำคุก บุคคลที่ได้มีการกระทำความผิดในสังคมอาจต้องมาใช้ชีวิตในสถานที่เฉพาะ คือ เรือนจำ ส่วนผู้ต้องขัง หมายถึง บุคคลที่ได้ผ่านกระบวนการพิจารณาทางคดีมาอย่างเรียบร้อยแล้วหรือบุคคลที่มีหมายขัง รวมถึงบุคคลที่มีการถูกฝากให้ควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ ผู้ต้องขัง รวมถึงนักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง คนฝาก สำหรับผู้ต้องขังหลังพ้นโทษหมายถึงนักโทษเด็ดขาดที่ผ่านกระบวนการตัดสินตามคำพิพากษาของศาลให้จำคุกอยู่ในเรือนจำเท่านั้น ส่วนระยะเวลาจะจำคุกขึ้นอยู่กับความผิดและโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เมื่อรับโทษครบกำหนดแล้ว บุคคลเหล่านี้ก็จะพ้นโทษออกจากเรือนจำกลับมาใช้ชีวิตในสังคม (สำนักข่าวอิศรา, 2563)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้พ้นโทษ

การติดตามการดำรงชีวิตของผู้พ้นโทษหลังพ้นโทษ มีทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (Social control theory) หรือทฤษฎีพันธะทางสังคมตามแนวคิดของทราวิส เฮอร์ส (Travis Hirschi) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์อธิบายถึงการไม่กลับไปกระทำความผิดอีกครั้ง คือ การมีส่วนร่วมทางสังคม ดังนี้ (ยศพนต์ สุธรรม, 2561: 30-31)

ความผูกพัน (Attachment) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่จะทำให้เป็นคนที่ดีในสังคม ความผูกพันจะเน้นทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความรักของบุคคลต่อสังคม เช่น ความผูกพันครอบครัว หรือเพื่อนใกล้ชิด เป็นต้น

ข้อผูกมัด (Commitment) คือ การดำรงชีวิตภายใต้คนในสังคมปฏิบัติต่อกัน มีสิทธิในการใช้ชีวิตเหมือนสังคมทั่ว ๆ ไป เช่น ได้มีการเรียนหนังสือในการที่จะไปประกอบอาชีพสุจริต กล่าวได้ว่าข้อผูกมัดจะเน้นในความเป็นเหตุผล การเคารพกฎระเบียบของสังคม องค์กร สถาบัน

การเข้าร่วม (Involvement) คือ การที่บุคคลได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมเป็นการใช้เวลาที่เหลือนำไปใช้ในทางที่เกิดประโยชน์ดีกว่าเวลาที่เหลือไปใช้ในการกระทำความผิด การเข้าร่วมกิจกรรมที่คนในสังคมจัดขึ้น เช่น การนัดรวมกันทำความสะอาดในที่สาธารณะ (นิศา ศิลารัตน์ และวาสิตา บุญสาทร, 2562: 96)

ความเชื่อ (Belief) คือ ความนิยมของสังคมซึ่งบุคคลมีความเชื่อมากเท่าไร การที่จะกลับไปกระทำผิดอีกครั้งก็ยิ่งลดลงเป็นการควบคุมจิตใจของบุคคลนั้น

ทฤษฎีการประทับตรา (Labelling theory)

Howard S. Becker นักสังคมวิทยาชาวอเมริกาโก อธิบายทฤษฎีที่เกี่ยวกับการผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วว่ามี การแบ่งประเภทของพฤติกรรมออกเป็นสองประเภท ได้แก่ การเบี่ยงเบนขั้นต้น กล่าวคือ เป็นการกระทำ ความความผิดที่เล็กน้อยโดยสังคมยังไม่ถือว่าการกระทำดังกล่าวถึงขั้นเป็นความผิดที่ร้ายแรง เพียงแต่ดำเนินว่าเป็นคนไม่ดี เช่น ไปจอดรถในที่ห้ามจอดยังไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่ร้ายแรง อีกประเภท คือ การเบี่ยงเบนขั้นที่สอง เป็นการกระทำที่สังคมมองว่าร้ายแรงจึงเกิดการประทับตราว่าเป็นคนอันตรายในสังคม เช่น การฆ่าผู้อื่น เป็นต้น (กรวรรณ คำกรเกตุ, 2559: 19-22) ตามทฤษฎีนี้สังคมเป็นผู้กำหนดในการตีตราผู้พ้นโทษที่ได้กระทำความผิดถูกดำเนินคดีมาอย่างเรียบร้อยแล้วจนได้ออกมาจากเรือนจำ ซึ่งสังคมได้แสดงอาการในด้านลบโดยการรังเกียจไม่ยอมรับ ไม่ให้โอกาสในการแก้ตัว รวมถึงไม่ให้โอกาส จึงเกิดการตีตราบุคคลเหล่านี้เมื่อสังคมไม่ต้องการ แม้ผู้พ้นโทษจะกลับตัวเป็นคนดีพร้อมที่จะเริ่มต้นชีวิตใหม่ แต่ก็ไม่สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้จึงต้องกลับไปกระทำความผิดอีกครั้ง สังคมจึงเป็นต้นเหตุในการสนับสนุนให้บุคคลเหล่านี้ได้กลับไปกระทำผิดอีกครั้ง (นิตยา ศิลารัตน์ และวาสิตา บุญสาธิต, 2562: 96-98)

กฎหมายเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในประเทศไทย

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 64 และมาตรา 65 ประกอบด้วยระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขัง พ.ศ.2561 กำหนดให้เรือนจำเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยโดยริเริ่มเตรียมการตั้งแต่ได้รับตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำ เพื่อให้มีกระบวนการในการส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ต้องขังได้อย่างถูกวิธีและเหมาะสม เพื่อให้ผู้ต้องขังแต่ละคนกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ รวมทั้งต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรื่องส่วนตัว เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและชุมชนจากกฎหมายดังกล่าวแสดงว่าประเทศไทยมีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในเรือนจำโดยมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมให้การศึกษ อบรมพัฒนาจิตใจ การฝึกอาชีพ การแนะแนวประกอบอาชีพ (ข่าวสด ,2562)

อย่างไรก็ตาม แม้ในเรือนจำมีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย แต่เมื่อผู้ต้องขังออกมาสู่สังคมก็ไม่สามารถที่หางานทำได้ หรือแม้จะมีการเข้าร่วมเครือข่ายในการติดตามดูแลผู้พ้นโทษระหว่างกรมราชทัณฑ์กับหน่วยงานภายนอก เช่น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการจัดหางาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย สมาคมสันนิบาตแห่งประเทศไทย สมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย และกรุงเทพมหานคร แต่ก็ยังเป็นเพียงของ

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเท่านั้น ซึ่งมีระยะเวลาในการติดตามบุคคลเหล่านี้เพียง 1 ปี (สำเนาหนังสือเรือนจำจังหวัดตรัง, 2561)

กฎหมายการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในต่างประเทศ

ประเทศสหรัฐอเมริกา

การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของประเทศนี้มีความคิดว่าความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้พ้นโทษเข้าสู่สังคมมากเท่าใด บุคคลเหล่านี้จะต้องดำเนินชีวิตในสังคมได้เท่านั้น จึงเกิดศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย คือ Pre-release Center เป็นสถานที่ผู้ต้องขังสามารถที่จะดำเนินชีวิตที่ตนต้องการ ได้อีกทั้งภายในศูนย์ไม่ค่อยมีความเข้มงวดและความควบคุมก็ไม่น้อย เพื่อที่จะให้ผู้พ้นโทษเกิดความคุ้นชินในการปรับตัวก่อนได้ออกจากศูนย์แห่งนี้ (ภัทร คงคาทิพย์, 2557: 54-55) ผู้ต้องขังที่จะได้อยู่ศูนย์แห่งนี้จะต้องเหลือโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 1 ปี ภายในศูนย์เน้นฝึกทางด้านอาชีพให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและความเหมาะสมตามความต้องการของผู้ต้องขังที่ตนชื่นชอบในการประกอบอาชีพ เช่น การทำอาหาร งานก่อสร้าง ร้านตัดผม เป็นต้น การเตรียมความพร้อมดังกล่าวยังมีการจัดหางานให้แก่ผู้พ้นโทษโดยหน่วยงานจัดทำข้อมูลบุคคลเหล่านี้เสนอต่อผู้ที่จะมาจ้าง รวมถึงการเปิดโอกาสที่จะให้สังคมยอมรับผู้พ้นโทษในการพิสูจน์ว่าตนพร้อมที่จะกลับตัวเป็นคนดี ด้วยการไปบริการสังคมภายนอกศูนย์ เช่น ทำความสะอาดโบสถ์ สาธารณะ หรือการออกไปทำงานที่โรงงานภายนอกที่ศูนย์ไม่ได้เกี่ยวข้องก็สามารถไปทำงานได้ แต่เมื่อเลิกงานจะต้องกลับมานอนที่ศูนย์เท่านั้น จึงทำให้ผู้พ้นโทษเหล่านี้เมื่อได้ออกจากศูนย์ก็มิงานให้สามารถดำรงชีพได้ นอกจากนี้ที่จะเน้นทางด้านการศึกษาทักษะอาชีพ ยังมีการเตรียมความพร้อมทางการศึกษาที่จะต่อยอดในการทำงานในอนาคตได้ เช่น การศึกษาขั้นพื้นฐานหรือทางด้านภาษา การบริหารเงิน เป็นต้น รวมถึงโปรแกรมการฟื้นฟูเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน ไม่ว่าจะการบำบัดยาเสพติด การศึกษาพระคัมภีร์ (GotoKnow, 2018)

ประเทศออสเตรเลีย

ศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย คือ ศูนย์ Boronia มีนักโทษเฉพาะผู้หญิงที่จะได้รับการปล่อยตัวภายใน 1 ปี รองรับบุคคลเหล่านี้ได้ประมาณ 100 คน ลักษณะศูนย์แห่งนี้เป็นการลดทอนความเป็นเรือนจำลง มีความเป็นอิสระมากกว่าเรือนจำ ภายในศูนย์มีลักษณะเป็นหมู่บ้านที่จะทำให้ใกล้เคียงกับสังคมภายนอกให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยก่อนออกจากเรือนจำ บ้านหลังหนึ่งอาศัยได้ไม่เกิน 5 คน และแต่ละคนจะต้องมีหน้าที่ช่วยกันดูแลภายในบ้าน เช่น ทำความสะอาด ทำอาหารกินกันเอง รวมถึงช่วยกันดูแลสถานที่ส่วนกลางต่างคนต่างมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ สถานที่ส่วนกลางเป็นการเพิ่มความสะอาดให้แก่ผู้ต้องขัง เช่น ห้องสมุด ห้องพยาบาล ห้องศาสนา มีลักษณะคล้ายคลึงกับสังคมภายนอกมากขึ้น โปรแกรมที่มีการจัดขึ้นก่อนปล่อยสู่สังคม คือการฝึกอาชีพ เช่น การทำอาหาร การบริการ การค้าขาย โปรแกรมพัฒนาจิตใจก่อน

ปล่อย การบริหารเงิน การฝึกสมาธิ การระงับอารมณ์ สิ่งสำคัญที่สุดของศูนย์แห่งนี้ คือ การประเมินความพร้อมของผู้ต้องขังว่ามีความพร้อมที่จะไปใช้ชีวิตในสังคมมากน้อยเพียงใด คือ Case Management ทำให้สังคมและบริษัทมีการยอมรับผู้พ้นโทษในการใช้ชีวิตในสังคมและมีการจ้างบุคคลเหล่านี้ทำงาน (GotoKnow, 2018)

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่องมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษเป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ “เพื่อศึกษาสภาพปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ” กับ “เพื่อให้ได้แนวทางการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ” โดยมีขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ที่เป็นเอกสารด้วยตนเอง โดยมีแหล่งจัดเก็บข้อมูล ดังนี้

แหล่งข้อมูลที่เป็นสถานที่ ได้แก่ ศูนย์วิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา หอสมุดแห่งชาติ

แหล่งข้อมูลในรูปแบบเอกสารออนไลน์ ได้แก่ เว็บไซต์คั่นหาราชกิจจานุเบกษา ซึ่งเป็นแหล่งเก็บเอกสารทางกฎหมายทุกประเภทของประเทศไทย เช่น ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ เว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลการวิจัย Digital“วช.” ซึ่งเป็นแหล่งเก็บเอกสารทางการวิจัยกฎหมายทุกประเภทของประเทศไทย เช่น วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความ หนังสือทั่วไป เว็บไซต์ห้องสมุดสถาบันศึกษาต่าง ๆ เช่น ฐานข้อมูลออนไลน์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฐานข้อมูลออนไลน์ สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์ฯ ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 2

 ผู้วิจัยอ่านเอกสารและแบ่งประเภทเนื้อหาเอกสารออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 เอกสารที่เป็นบทบัญญัติกฎหมาย ได้แก่ ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ

กลุ่มที่ 2 เอกสารที่เป็นงานทางวิชาการมีการเรียงเรียงขึ้นอย่างเป็นระบบ มีการอธิบายบทบัญญัติกฎหมาย ได้แก่ ตำรา หนังสือ รวมถึงงานเขียนทางวิชาการซึ่งมีการกำหนดประเด็นการอธิบายบทบัญญัติกฎหมายโดยมีการสำรวจวรรณกรรมเพื่อสนับสนุนจนสามารถสรุปผลในการวิเคราะห์ประเด็นนั้นได้ ได้แก่ บทความวิชาการ

กลุ่มที่ 3 เอกสารที่เป็นผลงานวิจัยที่เป็นงานศึกษาหรือค้นคว้าอย่างมีระบบด้วยวิธีวิทยาการวิจัย ได้แก่ รายงานการวิจัย บทความวิจัย

กลุ่มที่ 4 เป็นเอกสารทางด้านคดีที่เป็นคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลในประเด็นคดีที่ฟ้องต่อศาลยุติธรรมชั้นสูงสุด ได้แก่ คำพิพากษาของศาลฎีกา

ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์สาระของเอกสารในการวิจัยนี้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยอ่านเอกสารตามประเภทที่แบ่งไว้เพื่อหาแก่นของเรื่อง (themes) เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยอ่านเอกสารตามประเภทที่แบ่งไว้เพื่อหาคูณลักษณะ (character) เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยอ่านเอกสารตามประเภทที่แบ่งไว้เพื่อหาแนวคิด (concepts) จากกลุ่มคำที่สัมพันธ์กับกลุ่มความคิดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยอ่านเอกสารตามประเภทที่แบ่งไว้เพื่อหาความหมายทางภาษา (semantic) จากจำนวนคำ ชนิดของคำเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ

ขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยอธิบายข้อค้นพบที่ได้จากเอกสารที่รวบรวมไว้ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง ได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ในมาตรา 64 ซึ่งบัญญัติว่า “ให้เรือนจำเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยริเริ่มเตรียมการตั้งแต่ได้รับตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำ เพื่อให้มีกระบวนการในการส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ต้องขังได้อย่างถูกวิธีและเหมาะสมเพื่อให้ผู้ต้องขังแต่ละคนกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ รวมทั้งต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรื่องส่วนตัว เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว และชุมชน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์” ส่วนระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง พ.ศ.2561 มีการกำหนดให้จัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการพัฒนาร่างกาย การฝึกและเสริมสร้างระเบียบวินัย การพัฒนาด้านจิตใจ ความคิด และทักษะการใช้ชีวิต การส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเตรียมตัวกลับเข้าสู่สังคม และการเตรียมความพร้อมด้านการประกอบอาชีพ รวมถึงการให้ทราบเกี่ยวกับข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม และให้เรือนจำประสานร่วมกับส่วน

ราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือผู้ต้องขังที่พ้นโทษเพื่อให้ผู้ต้องขังดูแลตนเองได้ ซึ่งอาจให้ชุมชนหรือเอกชนหรือหน่วยงานอื่นใดเข้ามามีส่วนร่วมหรือดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดในโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง

2. ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลผู้ต้องขังหลังพ้นโทษในการใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวและสังคมได้อย่างปกติสุขโดยเฉพาะ

3. กฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานที่ใช้บังคับแก่ผู้ต้องขังหลังพ้นโทษจะเป็นไปตามหลักกฎหมายพาณิชย์เกี่ยวกับการจ้างแรงงาน จ้างทำของ ส่วนกรณีจ้างแรงงานสิทธิหน้าที่ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างคงบังคับใช้ตามกฎหมายแรงงาน

อภิปรายผล

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ

ผู้วิจัยเห็นว่าในกรณีที่ผู้ต้องขังพ้นโทษออกจากเรือนจำแล้ว แต่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ส่วนหนึ่งเกิดจากการไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานเพื่อดูแลผู้ต้องขังหลังพ้นโทษโดยเฉพาะ ดังนั้น แม้ผู้ต้องขังหลังพ้นโทษจะได้รับการอบรมทักษะด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพจากภายในเรือนจำก็ไม่อาจใช้ชีวิตร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข เนื่องจากกฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการจ้างงานในปัจจุบันคงมีเพียงกฎหมายพาณิชย์ เช่น การจ้างแรงงาน การจ้างทำของ เป็นต้น ส่วนกฎหมายเฉพาะมีเพียงแต่บทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายแรงงานการคุ้มครองลูกจ้างเท่านั้น เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 ซึ่งเป็นเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง เป็นต้น

แนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้ต้องขังหลังพ้นโทษให้กลับมาใช้ชีวิตใน

สังคมอย่างปกติ

ผู้วิจัยเห็นว่าประเทศไทยควรมีกฎหมายให้จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับการจ้างงานให้แก่ผู้ต้องขังหลังพ้นโทษที่ออกมาดำรงชีวิตในสังคม เพื่อมิให้บุคคลดังกล่าวกลับไปกระทำความผิดอีกทั้งยังเป็นการเพิ่มความมั่นใจให้แก่ผู้ว่าจ้างหรือนายจ้างว่าจะมีความปลอดภัย หากให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วเป็นผู้รับจ้างหรือลูกจ้าง นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วมีความประสงค์จะประกอบอาชีพอิสระ เช่น ค้าขายอาหารตามสั่ง ฯลฯ หน่วยงานดังกล่าวอาจมีอำนาจจัดสรรให้กู้ยืมเงินในการลงทุน หรือให้อุปกรณ์ค้าขายแก่ผู้พ้นโทษ เมื่อผู้พ้นโทษสามารถหาทำไรได้ จึงให้หน่วยงานนำอุปกรณ์คืนเพื่อให้ผู้พ้นโทษรายต่อไปใช้งานต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทางสังคม

การที่ผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกไปใช้ชีวิตร่วมกับสังคมได้อย่างยากลำบาก แม้กลับตัวเป็นคนดีและพร้อมที่จะเริ่มต้นชีวิตใหม่แล้ว ก็เนื่องจากการขาดความเชื่อมั่นเกี่ยวกับความปลอดภัยของสังคม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ต้องขังหลังพ้นโทษจะทำความผิดอีก ผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่าควรมีการออกกฎหมายจัดตั้งหน่วยงานดูแลผู้ต้องขังหลังพ้นโทษเกี่ยวกับการจ้างงาน โดยเฉพาะเพื่อช่วยลดปัญหาทางสังคมรวมถึงลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ต้องนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมกับบุคคลดังกล่าวอันสืบเนื่องมาจากการกระทำ ความผิดอีก

ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานของผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ จึงควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบผู้ต้องขังหลังพ้นโทษให้ดำรงชีวิตในสังคมเพิ่มเติม ทั้งในแง่การจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรวรรณ คำกรเหตุ. (2559). แนวทางการพัฒนาโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของผู้ต้องขังในเรือนจำโครงสร้างเบา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 19-22.
- ข่าวสด. (2562). อธิบดีราชทัณฑ์ วอนสังคมให้โอกาสนักโทษ ซ้ำผ่านการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2563 จาก : https://www.khaosod.co.th/politics/news_2482947
- คม ชัด ลึก. (2562). หม่อมหน้าลายก่อเหตุอยากกลับเข้าคุก หลังพ้นโทษแต่หางานไม่ได้. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2563 จาก: <https://www.komchadluek.net/news/regional/391619>
- นิศา ศิลารัตน์ และวาสิตา บุญสาธ. (2562). ปัจจัยและประโยชน์ในการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานในองค์กร. วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ, 11(2), หน้า 96-98.
- ภัทร คงคาทิพย์. (2557). มาตรการทางกฎหมายในการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อย. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มจร มหาวิทยาลัทธิธุรกิจบัณฑิต. หน้า 54-55.
- ยศพนธ์ สุธรรม. (2561). รูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่สังคมระหว่างศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเรือนจำกลางฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์. หน้า 30-31.

สำนักข่าวอิสรา. (2563). มาตรการภาษีเพื่อสนับสนุนการจ้างงานผู้พ้้นโทษเข้าทำงาน. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2563 จาก: <https://www.isranews.org/thaireform/thaireform-data/85245-thaigov-85245.html>

สำเนาหนังสือเรียนจ้างหวัดตรง. ที่ ตง 0025/3161. ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2561.

GotoKnow. (2018). ศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในประเทศไทยสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2563 จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/656613>

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานคร ของพรรคประชาธิปัตย์ในปี พ.ศ. 2562

Factors Affecting General Election of Democrat Party in Bangkok in B.E.2562

นาวาเอกวีระศักดิ์ พักศรี (Captain Weerasak Paksri)¹

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทั้งภายนอก และภายใน ที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ นำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาโดยวิธีการรวบรวมจากเอกสารวิจัย และการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จนั้น เกิดจากสภาวะแวดล้อมทางการเมือง ที่มีการแบ่งฝักอย่างชัดเจน โดยที่ฝ่ายหนึ่งให้การสนับสนุน พล.อ.ประยุทธ์ฯ เป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป กับฝ่ายตรงข้าม ตลอดจนกระแสของคนรุ่นใหม่และสื่อโซเชียลมีเดียที่มีอิทธิพลอย่างมาก ถึงแม้ว่าพรรคประชาธิปัตย์จะได้พยายามต่อสู้กับกระแสดังกล่าวด้วยการประกาศเป็นทางเลือกข้อที่ 3 และส่งเสริมคนรุ่นใหม่ของพรรคให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้น แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการที่สมาชิกภายในพรรคมีความขัดแย้ง ขาดเอกภาพ เกิดความสับสน ไม่ชัดเจน ในแนวทางของพรรค ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือในสายตาประชาชนตลอดจนคนรุ่นใหม่ของพรรคที่ไม่สามารถดึงคะแนนจากพรรคอนาคตใหม่ได้

Abstract

This thesis aimed to study internal and external factors affecting the general election of the Democrat Party in Bangkok in B.E. 2562. This research employed the qualitative research methods. Data were collected through a review of literature as well as an in-depth interview and analyzed using the related frameworks and theories.

The results showed that the factors leading to the failure in the general election of the Democrat Party in Bangkok included the differences in the political standpoint among Bangkokian voters, those who supported Prime Minister Prayut Cha-o-cha and those who were against him, as well as an increasing role

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

of the social media and the young generation. Even though the Democrat Party had put a lot of effort to win the seats in the election by announcing to be the third wing and promote the role of the new generation in the Party, such effort was wasted because of the internal conflicts among the Party's members, a lack of unity and clarity in the Party's political standpoint. These led to the loss of trust among the party's supporters as well as the failure to win the seats.

คำสำคัญ

พรรคการเมือง, การสื่อสาร, ช่องว่างระหว่างวัย

Keywords

Political Party, Communication, Age Gap

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎรซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ส่วนหนึ่งได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ จึงนำเอาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่นิยมใช้กันในประเทศแถบตะวันตก ซึ่งให้ความสำคัญกับอำนาจของประชาชนเป็น อย่างมากด้วยแนวคิดอำนาจในการบริหารประเทศต้องมาจากประชาชน โดยระบอบการปกครองดังกล่าวจะนำความเจริญมาสู่ประเทศมากกว่าในระบอบการปกครองแบบเดิม แต่ที่ผ่านมามีอำนาจในการปกครองประเทศกลับไม่ได้อยู่กับประชาชนอย่างแท้จริง อำนาจของการปกครองตกอยู่ในมือของกลุ่มชนชั้นนำของประเทศซึ่งได้แก่ กลุ่มข้าราชการ ขุนนาง ทหารยุคเก่า ในสมัยระบอบการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ตลอดจนตระกูลเก่า นักธุรกิจ และนักศึกษาที่ได้อำนาจเรียนมาจากต่างประเทศ ซึ่งก็มีการสืบทอดอำนาจจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบัน กลุ่มชนชั้นนำเหล่านี้ได้ใช้วิธีการจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งถือว่าเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญในการที่จะรวบรวมสมาชิกที่มีอุดมการณ์เดียวกัน การวางแผนกลยุทธ์ การคิดสรรสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการลงสมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่ต่างๆ ตลอดจนการตรวจสอบความต้องการของประชาชน เพื่อนำไปพิจารณาจัดทำนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการนำไปสู่การที่ประชาชนจะลงคะแนนเลือกตั้งให้ จนกระทั่งได้ชัยชนะในการเลือกตั้งมีเสียงข้างมากในสภาสามารถจัดตั้งเป็นรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศได้ในที่สุดโดยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้มีพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นทั้งสิ้น 341 พรรค โดยที่ยังคงดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอยู่จนถึงปัจจุบัน จำนวน 103 พรรค เป็นพรรคที่จัดตั้งด้วยอุดมการณ์โดยไม่จดทะเบียน จำนวน 2 พรรค ได้แก่ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และพรรคอหิปไตย ปวงชนชาวไทย นอกนั้นเป็นพรรคที่จดทะเบียนจัดตั้งมีจำนวน 103 พรรค โดยมีพรรคประชาธิปไตย เป็นพรรคจดทะเบียนจัดตั้งที่มีอายุยาวนานที่สุดของประเทศไทย ซึ่งจดทะเบียนจัดตั้งรวม 4 ครั้ง ครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2498 ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2511 ครั้งที่ 3 ในปี พ.ศ. 2517 และครั้งที่ 4 ในปี พ.ศ. 2525

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พรรคประชาธิปัตย์ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2489 โดยมี นายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้าพรรค ทั้งนี้การที่วันก่อตั้งพรรคตรงกับวันจักรี นั้น เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเป็นพรรคที่ทำหน้าที่คานอำนาจของ นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งต่อมานายปรีดีฯ ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรัฐสภาได้ลงคะแนนเสียงให้ พล.ร.ต. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีแทน ในช่วงรัฐบาลของ พล.ร.ต. ถวัลย์ ฯ นั้น พรรคประชาธิปัตย์ทำหน้าที่เป็นพรรคฝ่ายค้าน จนกระทั่ง พล.ท. ผิน ชุณหะวัณ ได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาล พล.ร.ต. ถวัลย์ ฯ นายควง ฯ จึงได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีรักษาการ และมีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ.2491 ผลการเลือกตั้งพรรคประชาธิปัตย์ได้คะแนนมากที่สุด จึงได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลเป็นครั้งแรก หลังจากนั้นพรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลอีก 6 ครั้ง จนถึงปัจจุบัน คือในปี พ.ศ.2518, 2519 (2 ครั้ง), 2535, 2540 และ 2551 ได้เป็นพรรคร่วมรัฐบาล 4 ครั้ง และเป็นพรรคฝ่ายค้านอีกรวม 16 ครั้ง โดยเป็นพรรคที่ได้รับเสียงข้างมาก และครองจำนวนที่นั่งในกรุงเทพมหานครจนถึงปี พ.ศ.2522

ในการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2522 พรรคประชาธิปัตย์ได้ ส.ส. ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเพียง 1 คน (พ.อ. ถนัด คอมันตร์) จาก 32 คน ทั้งที่ในการเลือกตั้งก่อนหน้านั้น (พ.ศ.2519) พรรคประชาธิปัตย์ได้ ส.ส. ทุกเขตในกรุงเทพมหานคร สาเหตุเนื่องมาจากการที่ นายสมักร สุนทรเวช ลาออกจากพรรคประชาธิปัตย์แล้ว จัดตั้งพรรคใหม่ขึ้นมาได้แก่ พรรคประชากรไทย ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งนั้นพรรคประชากรไทยได้ ส.ส. มากถึง 29 คน จาก 32 คน โดยภายหลังการเลือกตั้ง ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมทย์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ได้ลาออก พร้อมทั้งคณะกรรมการบริหารพรรคทั้งหมดเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อผลการเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งอีกครั้งที่พรรคประชาธิปัตย์ได้ ส.ส. เพียง 1 คน (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) คือการเลือกตั้งในเดือน มี.ค. 2539 ภายหลังคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ยึดอำนาจรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ สาเหตุที่พรรคประชาธิปัตย์ได้ ส.ส. น้อยเกิดจากกระแสความนิยมพรรคพลังธรรมของ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง ซึ่งได้ ส.ส. มากถึง 32 คน จาก 35 คน แต่อย่างไรก็ตามในภายหลังพรรคประชาธิปัตย์ได้กลับมาครองพื้นที่ กรุงเทพมหานคร อีกครั้งในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2539 ได้ ส.ส. มากถึง 29 คน จาก 37 คน เนื่องจากกระแสความนิยมอดีต นายทักษิณ ชินวัตร และในปี พ.ศ. 2550 ได้ ส.ส. จำนวน 27 คน ที่เหลืออีก 8 คน เป็น ส.ส. ของพรรคพลังประชาชน ซึ่งการที่พรรคประชาธิปัตย์ได้ ส.ส. จำนวนมากในการเลือกตั้งครั้งนั้น เนื่องจากกระแสของคนกรุงเทพมหานครร่วมกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) หรือกลุ่มคนเสื้อเหลือง ในการต่อต้านนายทักษิณ ชินวัตร หรือระบอบทักษิณที่มองว่านายทักษิณฯ มีการทุจริตเชิงนโยบาย และเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มธุรกิจของตน ถึงแม้ว่าพรรคไทยรักไทยจะถูกศาลรัฐธรรมนูญพิพากษาให้ยุบพรรคไปแล้วแต่พรรคพลังประชาชนก็เป็นคนกลุ่มเดียวกับพรรคไทยรักไทยที่ไม่ถูกตัดสิทธิ์ทางการเมือง มาดำเนินการทางการเมืองให้ นายทักษิณ ฯ มีอำนาจอยู่ต่อไป และในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2554 ผลการเลือกตั้ง ส.ส. ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พรรคประชาธิปัตย์ได้จำนวน ส.ส. มากถึง 23 คน ที่เหลืออีก 10 คน เป็นของพรรคเพื่อไทย ด้วยสาเหตุที่ในช่วงท้ายของการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง นายอภิสิทธิ์ ฯ หัวหน้าพรรค

ได้ออกมาหาเสียงด้วยการกล่าวโจมตีพรรคเพื่อไทยว่าอยู่เบื้องหลังกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือกลุ่มคนเสื้อแดง ในเหตุการณ์เผาบ้านเผาเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด ในเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงช่วงเดือน มีนาคม – พฤษภาคม พ.ศ. 2553

ในการเลือกตั้งวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2562 ผลการเลือกตั้งคะแนนรวมทั้งประเทศ ได้แก่พรรคพลังประชารัฐ ได้คะแนน 8,441,274 คะแนน ได้ ส.ส. ทั้งสิ้น จำนวน 116 คน อันดับที่ 2 ได้แก่พรรคเพื่อไทย ได้คะแนน 7,881,006 คะแนน ได้ ส.ส. ทั้งสิ้น จำนวน 136 คน ซึ่งจำนวน ส.ส. มากกว่าพรรคพลังประชารัฐจึงเกิดการแย่งชิงเพื่อจัดตั้งรัฐบาลแต่ในที่สุดพรรคพลังประชารัฐ รวมจำนวน ส.ส. ได้เสียงข้างมากในสภา ตลอดจน ส.ว. ให้การสนับสนุนจึงทำให้ พลเอกประยุทธ์ฯ ได้เป็นนายกรัฐมนตรีต่ออีกสมัย สำหรับพรรคประชาธิปัตย์ นั้น ได้คะแนนมาเป็นอันดับที่ 4 ได้คะแนน 3,959,358 คะแนน ได้ ส.ส. ทั้งสิ้น จำนวน 53 คน โดยคะแนนที่ได้รับลดลงจากเดิมในการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2544 เป็นจำนวนมาก (ครั้งนั้นได้ 11,433,762 คะแนน ส.ส. 159 คน) เป็นผลให้นายอภิสิทธิ์ฯ ประกาศลาออกจากการเป็นหัวหน้าพรรคในคำของวันเลือกตั้ง ทั้งนี้หากพิจารณาคะแนนที่ลดลงจะเห็นว่าส่วนหนึ่งเกิดจากฐานคะแนนเสียงในพื้นที่ภาคใต้ที่ลดลงซึ่งหากเปรียบเทียบกับเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2554 พรรคประชาธิปัตย์ ได้ ส.ส. ในพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 50 คน จาก ส.ส. ภาคใต้ทั้งหมด 53 คน แต่ในการเลือกตั้งล่าสุดได้เพียง 22 คน จาก ส.ส.ภาคใต้ทั้งหมด 50 คน จะเห็นได้ว่าจำนวน ส.ส. ในภาคใต้ของพรรคประชาธิปัตย์หายไปมากกว่าครึ่ง สำหรับในส่วนของพื้นที่กรุงเทพมหานครถือได้ว่าเป็นประวัติศาสตร์ของพรรคประชาธิปัตย์ที่ไม่ได้ ส.ส. เขตแม้แต่คนเดียว ทั้งนี้ถ้ามองย้อนไปในการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2554 เป็นสนามแข่งขันระหว่างพรรคประชาธิปัตย์กับพรรคเพื่อไทย โดยพรรคประชาธิปัตย์เป็นฝ่ายมีชัยชนะ โดยได้ ส.ส. มากถึง 23 คน จาก 33 คน คิดเป็นร้อยละ 70 ส่วนพรรคเพื่อไทยได้ ส.ส. ในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร เพียง 10 คน หากแต่ผลการเลือกตั้งในปีล่าสุด พรรคประชาธิปัตย์ไม่ได้ ส.ส. เขตในพื้นที่กรุงเทพมหานครเลย ขณะที่พรรคพลังประชารัฐมาเป็นอันดับ 1 ด้วยจำนวน ส.ส. 12 คน จาก 30 คน รองลงมาเป็นพรรคเพื่อไทยและพรรคอนาคตใหม่ได้ ส.ส. ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครไปพรรคละ 9 คน

ปัญหาของการวิจัย

จากปรากฏการณ์พรรคประชาธิปัตย์มีจำนวน ส.ส. ลดลงเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2554 ที่ได้จำนวน 159 คน แต่ในปีล่าสุด ได้เพียง 53 คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งนับว่าครองแชมป์ในพื้นที่มาโดยตลอดซึ่งในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา มีจำนวน ส.ส. คิดเป็นร้อยละ 70 เลยทีเดียว แต่ในครั้งนี้นักกลับไม่เหลือ ส.ส. ในพื้นที่กรุงเทพมหานครแม้แต่คนเดียวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจใคร่รู้ ที่จะศึกษาวิจัยในเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานครของพรรคประชาธิปัตย์ในปี พ.ศ. 2562 ” เพื่อศึกษาบริบทสภาพแวดล้อมทางการเมืองและปัจจัยที่ส่งผลในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานครของพรรคประชาธิปัตย์ ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2562

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทั้งภายนอก และภายในของพรรคประชาธิปัตย์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานครในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2562
2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2562

ขอบเขตการวิจัย

ผู้ศึกษาเลือกศึกษาเฉพาะนโยบาย และกลยุทธ์ในกระบวนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ในการเลือกตั้งทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี พ.ศ.2562 ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และศึกษาบริบททั้งภายในและภายนอกของพรรค ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ โดยมีขอบเขตในการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษา นโยบายและกลยุทธ์ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2562 ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
2. ขอบเขตด้านเวลาและพื้นที่ การศึกษาอยู่ในช่วงของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2562 ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
3. ขอบเขตด้านตัวแสดงหลักที่ศึกษา
  - 3.1 ผู้กำหนดนโยบาย ผู้รับผิดชอบดูแลการเลือกตั้ง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2562 ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
  - 3.2 ฐานเสียงรวมถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง

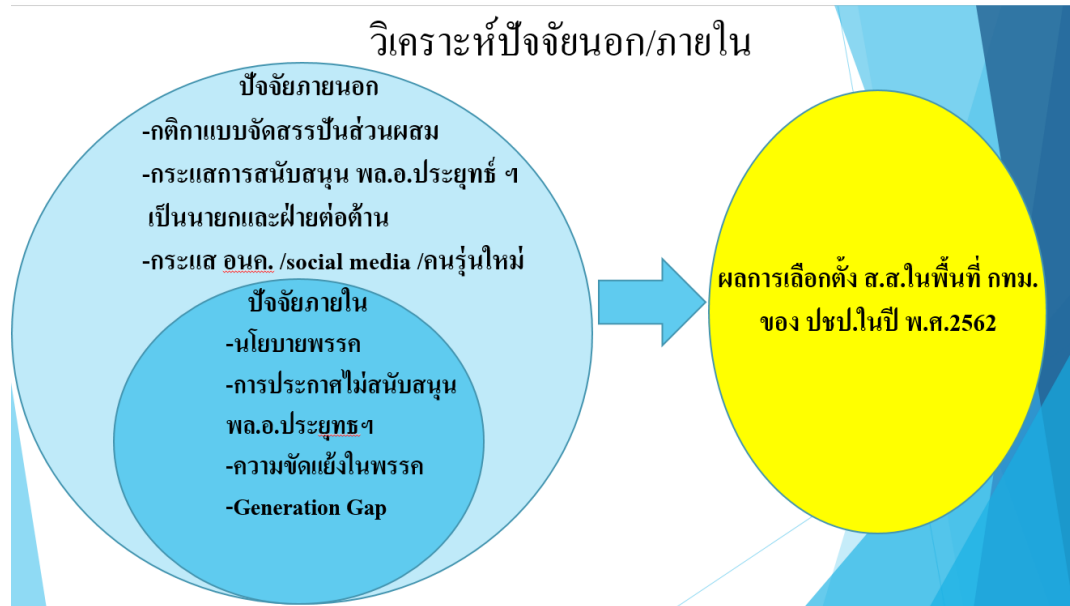
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบผลการศึกษาปัจจัยทั้งภายนอก และภายในของพรรคประชาธิปัตย์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานคร ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2562
2. ทราบผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2562

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้มีกรอบแนวคิดการวิจัยโดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกได้แก่ กติกาการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม กระแสการสนับสนุน พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี กับกระแสต่อต้าน กระแสของ อนค. และกระแสของคนรุ่นใหม่ กับสื่อ Social media และปัจจัยภายในของพรรคประชาธิปัตย์ ได้แก่ นโยบายของพรรค การประกาศไม่สนับสนุน พล.อ.ประยุทธ์ ฯ เป็นนายก ความขัดแย้งภายในพรรค และ Generation gap นำมาวิเคราะห์ร่วมกับหลักการ ทฤษฎี ตลอดจนคำสัมภาษณ์ของผู้

ที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานครของพรรค ประชาธิปัตย์ในปี พ.ศ.2562 ได้เป็นผลการวิจัย

บททวนวรรณกรรม

ชนกนารถ พูลสวัสดิ์ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความผูกพันพรรคการเมืองในสังคมไทย: ศึกษาเปรียบเทียบพรรคประชาธิปัตย์ในสงขลาและตาก ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ใน จว.สงขลาไม่ได้เกิดจากการสร้างฐานคะแนนเสียงอย่างมีประสิทธิภาพของพรรค แต่เกิดจากมุมมองและแบบแผนทางการเมืองที่พบได้ในคนได้ทั่วไป โดยเฉพาะความนิยมอดีตหัวหน้าพรรคนายชวน หลีกภัย นอกจากนี้ยังพบว่ากระบวนการกล่อมเกลாதทางการเมืองจากครอบครัวและสังคมคนใต้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเลือกพรรคประชาธิปัตย์ ในขณะที่ความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ใน จว.ตากเกิดจากความนิยมในตัวผู้สมัครในการดูแลช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ และคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เข้ามามีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อความผูกพันและตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้พรรคประชาธิปัตย์ จะเห็นได้ว่าความผูกพันพรรคประชาธิปัตย์ของทั้งสองจังหวัดมีปัจจัยที่เป็นสาเหตุแตกต่างกัน แต่พบว่าในทั้งสองจังหวัดพรรคประชาธิปัตย์ไม่ได้มีการสร้างกลไกของพรรค เช่น สาขาพรรค เพื่อวางรากฐานการสนับสนุนและสร้างฐานคะแนนเสียงอย่างยั่งยืน

นายจักรตุพล ลามา เพิ่มวงษ์มาก (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และสาขาพรรคประชาธิปัตย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นั้นถูกจัดตั้งภายหลังความพ่ายแพ้ในช่วง 15 ปี ที่ผ่านมา โดยมีบทบาทสำคัญในการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การสร้างฐานคะแนนเสียง การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและภาคประชาสังคม การประสานความร่วมมือ และการระดมความคิดเห็นจากตัวแทนซึ่งบทบาทดังกล่าวยังไม่ส่งผลต่อคะแนน

เลือกตั้งที่ผ่านมา แต่จะเป็นการเตรียมความพร้อมสู่การลงนามเลือกตั้งครั้งต่อไป ในส่วนของสาขาพรรค ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนรูปแบบเดิมยังคงเน้นการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง การรักษาฐานคะแนนเสียง และการคัดผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในขณะที่หน้าที่หลักเพื่อชัยชนะในการเลือกตั้งคือการสร้างความผูกพันระหว่างพรรคและผู้แทนนั้นมีความสัมพันธ์ในมิติการเลือกสรรเครือข่ายเพื่อระดมความสนับสนุน การเปิดเวทีสาธารณะ การแลกเปลี่ยนนโยบายและเชิงทรัพยากร ทั้งนี้จังหวัดขอนแก่นไม่มีกลุ่มการเมืองที่มั่นคงและไม่ได้รับเลือกตั้งต่อเนื่อง จึงไม่สามารถสร้างความผูกพันกับผู้แทนในพื้นที่ได้ แต่อีกด้านหนึ่งนั้นความสำเร็จในจังหวัดอุบลราชธานี มาจากปัจจัยจากตัวบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มตระกูลการเมืองที่ได้รับการยอมรับนับถือ ได้รับการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องโดยใช้ความผูกพันเชิงอุปถัมภ์

อย่างไรก็ดีการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ.2540 และ 2550 ส่งผลให้พรรคประชาธิปัตย์ไม่สามารถปรับตัวเชิงนโยบายได้ ยังให้ความสำคัญกับนโยบายแบบดั้งเดิมในขณะที่พรรคการเมืองคู่แข่งนั้น จะเน้นนโยบายประชานิยมเห็นผลเร็วชัดเจนส่งผลให้พรรคประชาธิปัตย์อาศัยปัจจัยตัวบุคคลมุ่งเน้นรักษาฐานคะแนนเสียงในพื้นที่ให้มั่นคง ประกอบกับความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ.2548 - 2554 ถูกใช้ เป็นเครื่องมือสร้างฐานคะแนนเสียงของพรรคการเมืองคู่แข่ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อพรรคประชาธิปัตย์ทั้งในด้านการลงพื้นที่และการขยายฐานเสียงเพิ่ม โดยเฉพาะฤดูกาลเลือกตั้ง

แพรวา ศรีธานี (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความล้มเหลวของพรรคเพื่อไทยในการใช้การตลาดทางการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ.2554 ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า พรรคเพื่อไทยมีการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาดการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเดียวกันกับกลยุทธ์ของพรรคไทยรักไทย และนำเสนอผลิตภัณฑ์ทางการเมืองของพรรคภายใต้ชื่อของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ขณะที่พรรคประชาธิปัตย์ใช้กลยุทธ์การตลาดการเมืองโดยมุ่งเป้าหมายไปที่กลุ่มประชาชนที่ต่อต้าน พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ทั้งนี้ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความรู้สึกต่อตราสินค้าพรรคเพื่อไทยและต่อต้านทักษิณ ชินวัตร และบริบทความขัดแย้งทางการเมืองที่เป็นผลสืบเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 จนถึงปี พ.ศ.2554 ได้มีอิทธิพลต่อการกลยุทธ์การรณรงค์ หาเสียงเลือกตั้งของพรรคเพื่อไทย และพรรคประชาธิปัตย์ และส่งผลให้การใช้กลยุทธ์การตลาดการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคเพื่อไทยไม่ประสบความสำเร็จในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ณัฐวิ ประยูรศิลป์ (2553) ได้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ตัวบทราชการ “เชื่อมั่นประเทศไทยกับนายกฯ อภิสิทธิ์” ช่วงเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง ปี พ.ศ.2553 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) วาทกรรมในรายการมี 15 ประเภท ภายใต้การกำกับมาตรฐานความหมายของวาทกรรม 3 ชุด คือ วาทกรรมชุดผู้รักษากฎหมาย, วาทกรรมชุดผู้ก่อการร้าย, วาทกรรมชุดผู้กระจายความสุข โดยแสดงอัตลักษณ์เชิงบวกของนายกฯ อภิสิทธิ์และภาพลักษณ์เชิงลบแก่กลุ่มคนเสื้อแดงส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างวาทกรรมต่อประชาชน เพื่อนำไปสู่การสร้างวาทกรรมต่ออำนาจการปกครองและการทำลายความชอบธรรมของกลุ่มคนเสื้อแดง กระบวนการสร้างวาทกรรมของรายการแสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างปฏิบัติการทางวาทกรรมทั้งกระบวนการผลิต และกระบวนการบริโภคและการปฏิบัติการสังคมวัฒนธรรม 2) การศึกษาพบ

การสร้างสารเพื่อการโน้มน้าวใจโดยใช้จุดมุ่งใจและการอ้างเหตุผล ทั้งนี้เพื่อโน้มน้าวใจผู้รับสารให้เชื่อคล้อยตามสิ่งที่นำเสนอ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับบก.หนังสือพิมพ์ 3 ฉบับ พบว่ารายการนี้เป็นการโน้มน้าวใจประชาสัมพันธรัฐบาล โดยพบเงื่อนไขของความสำเร็จในการโน้มน้าว คือความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างกันระหว่างผู้ส่งและผู้รับสาร, ความแตกต่างในเนื้อหา, ความแตกต่างในช่องทางการสื่อสาร ทั้งหมดเพื่อโน้มน้าวให้ผู้รับสารเชื่อถือคล้อยตาม การดำเนินการของรัฐบาลต่อการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดง 3) การสัมภาษณ์ บก.หนังสือพิมพ์รายวัน มีความคิดเห็นว่าในสถานการณ์ปกติ รายการนี้มีบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสาร, การสอดส่องดูแล, สร้างความเป็นหนึ่งเดียวในสังคมและการกระตุ้นเร้า แต่ช่วงความขัดแย้งทางการเมืองรายการนี้มีบทบาทชี้แจงสถานการณ์ ไขข้อข้องใจของสังคม แต่ขึ้นกับเนื้อหา ซึ่งด้านหนึ่งพบว่ารายการนี้อาจสร้างความขัดแย้งเพิ่มขึ้นเพราะนายฯ เป็นคู่ขัดแย้งเลือกพูดด้านที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและพูดถึงแต่ด้านลบของกลุ่มคนเสื้อแดง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) และการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนา ด้วยการรวบรวมจากเอกสารวิจัย (Document Research) ตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ผู้กำหนดนโยบาย ผู้รับผิดชอบดูแลการเลือกตั้งและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2562 ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ตลอดจนฐานเสียงรวมถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง โดยการวิจัยครั้งนี้จะใช้เครื่องมือต่าง ๆ ดังนี้

1. เอกสารปฐมภูมิ (Primary Document) ได้แก่ เอกสารของคณะกรรมการเลือกตั้ง รายงานการประชุมพรรค หรือรายงานการประชุมของทีมงานรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง คำแถลงนโยบาย เอกสารที่พรรคประชาธิปัตย์นำมารณรงค์หาเสียง ข้อมูลที่พรรคประชาธิปัตย์นำเสนอผ่านสื่อต่างๆ เช่น เว็บไซต์ ทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก ไลน์ ของพรรคและหัวหน้าพรรค ผลการเลือกตั้ง ส.ส. ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

2. เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Document) ได้แก่ การเก็บรวบรวมจากตำรา หนังสือวิชาการ วิทยานิพนธ์ ข่าวสารรวมทั้งการค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตและบนเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2562 และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

3. แหล่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้กำหนดนโยบาย ผู้รับผิดชอบดูแลการเลือกตั้ง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ในการเลือกตั้งปี พ.ศ.2562 ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ตลอดจนฐานเสียงรวมถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ใน 24 มีนาคม พ.ศ.2562 ของ ปชป.ที่ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ที่ไม่มี ส.ส. ของพรรคได้รับการเลือกตั้งแม้แต่คนเดียวเป็นประวัติศาสตร์ นั้น มีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในพรรค ปชป.เอง ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ปัจจัยภายนอก หรือสภาวะแวดล้อมทางการเมือง ที่มีการแข่งขันกันอย่างชัดเจนและรุนแรง เป็นการแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจนโดยที่ฝ่ายหนึ่งให้การสนับสนุน พล.อ.ประยุทธ์ฯ เป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป ซึ่งมีพรรค พปชร.ให้การสนับสนุน และสนับสนุนนโยบายประชารัฐที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ฯ ในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจต่างๆ และชี้ให้ประชาชนเห็นถึงความร้ายแรงความสุขที่เกิดจากความสงบของบ้านเมืองอันเป็นพื้นฐานที่จะก้าวไปสู่การพัฒนาในด้านต่างๆ ตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นว่าตลอดระยะเวลาของการบริหารประเทศภายใต้รัฐบาลของ พล.อ.ประยุทธ์ฯ เกิดความสงบ ไม่มีความขัดแย้งในสังคมเหมือนอดีต และมีประชาชนจำนวนไม่น้อยที่นิยม พล.อ.ประยุทธ์ฯ กับฝ่ายที่ต่อต้านการสืบทอดอำนาจ คสช.และ พล.อ.ประยุทธ์ฯ โดยมี พรรค พท. ได้ออกมาประกาศนโยบายอย่างชัดเจนที่ไม่เอา พล.อ.ประยุทธ์ฯ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการล้มเหลวของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อม ทำให้ประเทศไม่พัฒนาไปในแนวทางที่ควรจะเป็น รวมทั้งมีพรรคแนวร่วมซึ่งได้แก่ พรรค อนาคต.ซึ่งเป็นพรรคที่เกิดขึ้นใหม่ประกอบด้วยคนรุ่นใหม่ได้ออกมาประกาศอย่างชัดเจนในการที่จะไม่เอา พล.อ.ประยุทธ์ฯ เป็นนายกรัฐมนตรีต่ออีกสมัย และต่อต้านการสืบทอดอำนาจของ คสช. ถึงแม้ว่า ปชป.จะได้พยายามต่อสู้กับกระแสการเลือกข้างดังกล่าว ด้วยการประกาศเป็นทางเลือกเป็น ขั้วที่ 3 คือไม่สนับสนุน พล.อ.ประยุทธ์ฯ เป็นนายกรัฐมนตรี และไม่เอาพรรคการเมืองที่มีการทุจริตเชิงนโยบายโดยการชุกภาพลักษณ์ ปชป. เป็นพรรคการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย และสุจริตในช่วงโค้งสุดท้ายของการเลือกตั้ง แต่อย่างไรก็ตาม จากการที่กระแสดังกล่าวทางการเมืองเป็นการแบ่งข้างอย่างชัดเจนระหว่างข้างที่สนับสนุน พล.อ.ประยุทธ์ฯ โดยมองที่ความสงบของสังคม กลัวความขัดแย้งของกลุ่มคนที่เคยสร้างปัญหาในอดีต กับข้างผู้ที่ต่อต้านเผด็จการการสืบทอดอำนาจ คสช. ไม่เอา พล.อ.ประยุทธ์ฯ และต้องการพรรคที่เชื่อว่าจะทำให้เศรษฐกิจดีที่เคยสร้างผลงานเป็นที่ประจักษ์ จึงเป็นเหตุให้ พรรค ปชป.ไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งดังกล่าว

2. การที่นายอภิสิทธิ์ฯ หัวหน้าพรรค ปชป. ในขณะที่นั้นประกาศไม่สนับสนุนให้ พล.อ.ประยุทธ์ฯ เป็นนายกรัฐมนตรีต่อและก็จะไม่เข้าร่วมกับ พท. ซึ่งยังคงอยู่ภายใต้การครอบงำของนายทักษิณฯ โดยประกาศให้พรรค ปชป. เป็นทางเลือกในขั้วที่ 3 ในช่วงโค้งสุดท้ายของการหาเสียงเลือกตั้งนั้น สร้างกระแสทางการเมืองได้เป็นอย่างมากทั้งผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยสร้างกระแสวิพากวิจารณ์ทั้งสมาชิกภายในพรรค ปชป.เองที่ออกมาประกาศว่าการประกาศของนายอภิสิทธิ์ฯ ไม่ได้เป็นมติของพรรค ตลอดจนถูกโจมตีจากพรรคคู่แข่งว่าประกาศไม่เอา พล.อ.ประยุทธ์ฯ แต่พร้อมที่จะร่วมรัฐบาลกับ พปชร. ซึ่งเป็นพรรคที่สนับสนุน พล.อ.ประยุทธ์ฯ เป็นนายกรัฐมนตรี ทำให้สร้างความสับสนให้กับประชาชนที่เคยเป็นฐานเสียงเดิมของ ปชป. และประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมากว่าซึ่งหากคิดว่า ปชป. จะเข้าร่วมกับพล.อ.ประยุทธ์ฯ ก็ไม่กล้าลงคะแนน

ให้ เพราะ ปชป. ออกมาพูดว่าไม่เอาพล.อ.ประยุทธ์ฯ หรือถ้าคิดว่าอยากจะเลือก ปชป. เพราะไม่เอาพล.อ. ประยุทธ์ฯ ก็ไม่กล้าเลือกเพราะ ปชป. จะรวมกับ พปชร. ทำให้เกิดความสับสนเป็นอย่างมาก การสื่อสารมันไม่ชัดเจน เป็นผลให้คะแนนซึ่งเป็นฐานเสียงเดิมของ ปชป. ตัดสินใจทะเลาะแนนนีให้กับ พปชร. และ อนาคต. ซึ่งมีความชัดเจนในการเลือกข้างมากกว่า

3. กระแสของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ต้องการพรรคการเมือง นักการเมืองใหม่ๆ เมื่อการเมืองแบบเก่าที่ทะเลาะแนนนีให้กับ อนาคต. ซึ่งได้สร้างกระแสในสื่อโซเชียลมีเดียได้เป็นอย่างมาก สำหรับในส่วนของ ปชป. นั้นถึงแม้ว่าจะจัดตั้งกลุ่ม Newdem ขึ้นมาเพื่อแย่งคะแนนของคนรุ่นใหม่จาก อนาคต. แต่ก็ไม่สามารถดึงคะแนนเสียงจากกระแสคนรุ่นใหม่ได้เนื่องจากการเปิดตัวที่ช้ากว่า อนาคต. และความชัดเจนในการต่อต้าน คสช. น้อยกว่าและไม่รุนแรงเท่า อนาคต. ตลอดจนกลุ่มคนรุ่นใหม่ ของ ปชป. ยังถูกมองว่าอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของคนรุ่นเก่าและแนวทางการเมืองเก่าๆ ของ ปชป. ไม่ได้เป็นคนรุ่นใหม่ทั้งพรรคอย่างกับ อนาคต. ใหม่ จึงทำให้ไม่มีพลังมากพอที่จะช่วยดึงคะแนนให้ ปชป. ได้

4. การแบ่งฝักแบ่งฝ่ายภายในพรรค และการที่สมาชิกพรรคออกมาตอบโต้หัวหน้าพรรค ในเรื่องการไม่สนับสนุน พล.อ.ประยุทธ์ฯ เป็น นายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นกระแสการแบ่งฝ่ายทางการเมืองที่สำคัญนั้น ทำให้มีผลต่อภาพลักษณ์ที่สะท้อนถึงความไม่เป็นเอกภาพสร้างความไม่น่าเชื่อถือในสายตาของประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งทั้งที่เป็นฐานเสียงเดิมของ ปชป. และประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดการเปลี่ยนใจทะเลาะแนนนีให้กับพรรคการเมืองคู่แข่งที่มีจุดยืนที่ชัดเจนมากกว่าในการเลือกตั้งครั้งนี้ แต่อย่างไรก็ตามความขัดแย้งภายในพรรค ปชป. นั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เป็นเรื่องปกติ เนื่องจากพรรค ปชป. เป็นพรรคการเมืองที่เป็นเสรีประชาธิปไตยโดยมีอิสระทางความคิด ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งเป็นเจ้าของพรรค ดังนั้น จึงมีความคิดที่แตกต่างหลากหลาย แต่ถ้าต้องการข้อสรุปในเรื่องที่สำคัญ ก็ต้องประชุมคณะกรรมการบริหารพรรค และสมาชิกพรรคเพื่อให้ได้สรุปเปี่ยมมติพรรคโดยยึดเสียงข้างมากตามหลักการของประชาธิปไตยเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าปัจจัยภายนอก หรือสภาวะแวดล้อมทางการเมืองที่มีการแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจน ประกอบกับปัจจัยภายในพรรคซึ่งมีความขัดแย้ง ขาดเอกภาพ มีผลอย่างมากกับการไม่ประสบความสำเร็จของ ปชป. ในการเลือกตั้ง ส.ส. ในพื้นที่กรุงเทพมหานครในครั้งนี้ ซึ่งสภาวะแวดล้อมทางการเมืองนั้น เป็นสิ่งที่ต้องนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดนโยบาย และแนวทางของพรรคในการหาเสียงเลือกตั้งในช่วงเวลานั้นๆ โดยการเลือกตั้งในอนาคต มีแนวโน้มที่จะมีความสลับซับซ้อนและเป็นไปตามการชี้นำของกระแสทางสังคมซึ่งเกิดความตื่นตัวและการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าที่ต้องการความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองใหม่ๆ ตลอดจนความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารสารสนเทศ ที่ทำให้ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวางสร้างกระแสในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีอิทธิพลต่อสังคมเป็นอย่างมาก รวมทั้งความแตกต่างของความคิดระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่าที่มีพื้นฐานการเติบโตมาในช่วงยุคสมัยที่แตกต่างกัน หากพรรคการเมืองต่างๆ ได้นำสิ่งเหล่านี้ รวมทั้งผลการวิจัยที่ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้พรรค ปชป. ซึ่งถือว่าเป็นพรรค

การเมืองใหญ่ตลอดจนเก่าแก่ที่สุดได้เคยครองพื้นที่ที่มีจำนวน ส.ส. ในกรุงเทพมหานครมากที่สุด แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้กลับไม่ประสบความสำเร็จมาศึกษา วิเคราะห์ เพื่อปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม สื่อโซเชียลมีเดียและความต้องการของประชาชน ตลอดจนจัดทำเป็นนโยบายและแนวทางของพรรคให้สอดคล้องกับกระแสดังกล่าว ก็จะมีโอกาสได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง มีเสียงข้างมากในการจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จักรตุพล ลามา เพิ่มวงษ์มาก. (2558). บทบาทของคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และสาขาพรรคประชาธิปัตย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนกนารถ พูลสวัสดิ์. (2554). ความผูกพันพรรคการเมืองในสังคมไทย: ศึกษาเปรียบเทียบพรรคประชาธิปัตย์ในสงขลาและตาก. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐวิ ประยูคต์ศิลป์. การวิเคราะห์ตัวบ่งชี้การ “ความเชื่อมั่นประเทศไทยกับนายกฯ อภิสิทธิ์” ช่วงเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองปี พ.ศ.2553. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แพรวา ศรีธานี. (2557). ความล้มเหลวของพรรคเพื่อไทยในการใช้การตลาดทางการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2554 ในกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

**การลดความผิดพลาดในกระบวนการส่งมอบสินค้าของ
บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี**

**Reducing Product Delivery Errors of
Thai Beverage Company Limited of Surat Thani Branch**

นรัตน์ เทพศิริ (Narat Tapsiri)¹

เพ็ชรารภรณ์ ชัชวาลชาญชนกิจ (Petcharaporn Chatchawanachakij)²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพของการบริหารจัดการกระบวนการส่งมอบสินค้าของบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี 2) ศึกษาแนวทางการลดความผิดพลาดในกระบวนการส่งมอบสินค้าของบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พนักงานแผนกจ่ายสินค้า จำนวน 5 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 3 คน อายุของพนักงาน 25-55 ปี รายได้/เดือนของพนักงานประมาณ 15000-20000 บาท/เดือน ระยะเวลาของการปฏิบัติงาน 5-10 ปี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการของคลังสินค้า ในส่วนขั้นตอนในการทำงานปัจจุบันมีปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการจ่ายสินค้าผิดพลาด หรือไม่ตรงตามที่ลูกค้าต้องการมากที่สุด รวมทั้งพนักงานขาดความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายมากที่สุด รองลงมาไม่ทำงานตามขั้นตอนปฏิบัติงานที่กำหนด หลังจากได้มีการนำเอกสารเช็คลิสต์ มาใช้สามารถเพิ่มคุณภาพการทำงาน ลดปัญหาผิดพลาดในการส่งมอบทำให้เกิดความรวดเร็วและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเกี่ยวกับกระบวนการของคลังสินค้าได้อย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เอกสารเช็คลิสต์ควรมีช่องบันทึกข้อมูลเลขที่เอกสาร และชื่อผู้ปฏิบัติงานด้วย เพื่อใช้ตรวจสอบ และแก้ปัญหาการจ่ายสินค้าผิดพลาดรวมทั้งลดขั้นตอนการจ่ายสินค้าเพื่อให้เกิดความถูกต้อง

¹ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร

² หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร

Abstract

The objectives of this study are to study 1) study the condition of the product delivery management of Thai Beverage Logistics Company Limited of Surat Thani Branch 2) Study the ways to reduce errors in the product delivery process of Thai Beverage Logistics Company Limited of Surat Thani Branch with key informants, namely, 5 departmental product department employees using interview forms as tools to collect data The study found that most of the key informants were 3 female, 25-55 years of age; employees' income/month were 15000-20000 baht/month, 5-10 years of duration of work. Regarding the warehouse management, in the current working process, there are some problems and obstacles regarding the wrong product distributions which are not exactly as the customer wants the most including employees lack responsibility in the most assigned job. Another, do not work according to the specified work procedure. After the checklist document is used, it can increase the quality of work. Reducing errors in delivery resulting in speed and continuously improve the efficiency of warehouse processes. Most of them were had an opinion that the checklist documents should have a document number information recording box along with the worker's name as well, in order to check and solve the problem of wrong product delivery, as well as to reduce the process of product delivery to ensure accuracy.

คำสำคัญ

ความผิดพลาด, เช็คลิสต์, การส่งมอบสินค้า, กระบวนการ

Keywords

Error, Checklist, Product Delivery, Process

บทนำ

บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) ก่อตั้งขึ้นในประเทศไทยในปี 2546 โดยมีจุดประสงค์เพื่อรวมกิจการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเบียร์ และสุราชั้นนำของไทยที่เป็นของผู้ถือหุ้น และผู้ร่วมทุนรายอื่นๆ เข้ามาเป็นกลุ่มบริษัทในปี 2549 ไทยเบฟได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์สิงคโปร์ ภายหลังจากจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์สิงคโปร์ ไทยเบฟได้ขยายขอบเขตธุรกิจจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปสู่ธุรกิจเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ อาหาร และเพิ่มความหลากหลายของสินค้า เพิ่มประสิทธิภาพในช่องทางการกระจายสินค้า รวมถึงกระจายความเสี่ยงของกิจการ ปัจจุบันไทยเบฟยังเป็นผู้ผลิตที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย โดยแบ่งธุรกิจ

ออกเป็น 4 สายธุรกิจ ได้แก่ สุรา เบียร์ เครื่องดื่ม ไม่มีแอลกอฮอล์ มีบริษัทในเครือที่ดำเนินธุรกิจด้านการผลิต เบียร์ ด้านการผลิตสุรา และด้านธุรกิจต่อเนื่อง ซึ่งหนึ่งในนั้น คือ บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี ซึ่งดำเนินธุรกิจด้านการขนส่งสินค้าทางรถบรรทุก และขนส่งทางรถไฟ

บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี เป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าใหญ่ที่สุดในภาคใต้ เนื่องจากมีความเชื่อมั่นว่า จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีความพร้อมและมีศักยภาพที่จะเป็นศูนย์กลางของการเปิดประตูสู่ภูมิภาคอาเซียนที่จะสร้างการเติบโตและการกระจายรายได้ให้เกิดขึ้นในจังหวัด และพร้อมที่จะทุ่มสรรพกำลัง ทั้งด้านบุคลากร ความรู้ความชำนาญ รวมถึงการใช้เส้นทางคมนาคมในทุกทาง เพื่อเพิ่มศักยภาพในด้านโลจิสติกส์ที่จะเข้ามาสู่ภาคใต้ ซึ่งบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี หรือ TBL เป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าแห่งที่ 2 ที่สร้างขึ้น เพื่อเป็นการขยายฐานการกระจายสินค้าสู่ภูมิภาคอย่างมีประสิทธิภาพ และลดต้นทุนค่าขนส่งในการกระจายสินค้า ส่งสินค้าได้ทันตามความต้องการของลูกค้า ปัจจุบัน TBL มีศูนย์กลางกระจายสินค้าขนาดใหญ่ที่สามารถบริการขนส่งสินค้าได้ปีละไม่ต่ำกว่า 1,700 ล้านลิตร รายได้ประมาณ 2,500-3,000 ล้านบาทต่อปี และรองรับการกระจายสินค้าไปยังทั่วประเทศ จำนวน 2 ศูนย์ โดยศูนย์กลางกระจายสินค้าแห่งแรกอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา บนพื้นที่ 64 ไร่ และศูนย์กลางกระจายสินค้าจังหวัดสุราษฎร์ธานี บนพื้นที่ 70 ไร่

การบริหารจัดการของ บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี ในแผนกคลังสินค้า เป็นการจัดการในการรับ การจัดเก็บ และการจัดส่งสินค้าให้ผู้รับ เพื่อให้สามารถบริการงานการขนส่งให้กับลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสินค้ามีความปลอดภัย จึงมีคลังสินค้าขนาดใหญ่เพื่อบริหารงาน โดยนำระบบบริหารจัดการคลังสินค้า (WMS) ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมาใช้ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการจัดเก็บ และจัดการสินค้าในคลังสินค้าให้มีประสิทธิภาพเป็นการช่วยลดต้นทุน จัดสรรสินค้าได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็ว จากการศึกษาข้อมูล บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัญหา คือ การส่งมอบสินค้าให้ลูกค้าผิด เช่น ส่งผิดจำนวน ส่งผิดแบบ และจุดที่มีความเสี่ยงที่จะผิดพลาดในการส่งมอบสินค้า คือ พื้นที่เตรียมจ่ายสินค้า หรือจุดพักสินค้าก่อนที่จะส่งมอบสินค้า ปัจจุบันยังไม่สามารถวิเคราะห์หาสาเหตุของความผิดพลาด และแนวทางการแก้ไขโดยละเอียดอีกทั้งยังขาดเครื่องมือในการบริหารการจัดการที่มีคุณภาพ จากข้อมูลเดือนมิถุนายน-สิงหาคม ปี 2562 พบว่า เกิดความผิดพลาดในการส่งมอบสินค้า ซึ่งสาเหตุดังกล่าวอาจส่งผลให้ความเชื่อมั่นของลูกค้าลดลง ต้นทุนการจัดส่งเพิ่มขึ้น และเกิดการสูญเสียโอกาสทางการขาย ดังนั้น จึงได้ทำการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่เตรียมจ่ายสินค้า เพื่อลดปัญหาการส่งมอบสินค้าผิดและเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างถูกต้อง และตรงเวลา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของการบริหารจัดการกระบวนการส่งมอบสินค้าของ บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการลดความผิดพลาดในกระบวนการส่งมอบสินค้าของ บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พนักงานภายในคลังสินค้า แผนกงานจ่ายสินค้า บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีจำนวน 5 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลัก โดยแบ่งออกเป็นดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดการปฏิบัติงานและเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการส่งมอบสินค้าของ บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี

ส่วนที่ 3 เป็นความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงที่ได้รับจากการวิจัยเอกสาร อาทิ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง วรรณกรรม รายงานหรืองานวิจัยของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะดำเนินการรวบรวม คัดกรอง และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาปรับใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบกับข้อเท็จจริงเพื่อนำผลการศึกษาอธิบายปรากฏการณ์ของกระบวนการทำงานที่ได้เพื่อศึกษาแนวทาง ในประเด็น 1)คุณภาพการส่งมอบ 2)ความรวดเร็วของการส่งมอบ 3)ความผิดพลาดของการส่งมอบ

ผลการศึกษาและการวิจารณ์

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี ตำแหน่งแผนกงานจ่ายสินค้าจำนวน 5 คน เป็นเพศชายจำนวน 2 คน และเพศหญิง 3 คน อายุของพนักงาน 25-50 ปี รายได้/เดือนของพนักงานประมาณ 15000-20000 บาท/เดือน และระยะเวลาของกาปฏิบัติงาน 5-10 ปี

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการบริหารจัดการของคลังสินค้าปัจจุบันมีดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการขนส่งทำการจองสินค้าตามใบเบิกสินค้าที่ลูกค้าต้องการ เพื่อจะเรียงสินค้าที่จัดไว้ให้ถูกต้อง และครบถ้วน
2. เจ้าหน้าที่งานจ่ายสินค้าพิจารณาการเบิกจ่ายสินค้า และตรวจสอบใบขอเบิกสินค้าอีกครั้ง

3. เจ้าหน้าที่เช็คเกอร์แจ้งการจัดเตรียมพื้นที่ในการจ่ายสินค้าต่อเจ้าหน้าที่งานจ่ายสินค้า และพร้อมประสานงานเรื่องการตีตราสินค้า

4. พนักงานขับรถยกทำการเคลื่อนย้ายสินค้าจากพื้นที่เก็บสินค้าในคลัง ไปพื้นที่เตรียมจ่ายสินค้าเพื่อรอรถยกตักสินค้าใส่รถขนส่ง

5. เจ้าหน้าที่งานจ่ายสินค้าประสานงานเจ้าหน้าที่สินค้าคงคลังทำตามกระบวนการควบคุมสินค้าคงคลัง กระบวนการควบคุมสินค้าคงคลังเป็นการควบคุม และตรวจเช็คการไหลเวียนของสินค้าภายในคลัง เช่น สินค้ารายการใดจำหน่ายได้ดีหรือไม่ มีสินค้าเหลือปริมาณเท่าไร ทำให้สินค้าไม่จมคลังสินค้า

6. พนักงานตีตราสินค้าทำการตีตราสินค้า การตีตรานั้นจะให้พนักงานทำ โดยใช้ตรายางที่มีตัวย่อของจังหวัด เช่น นครศรีธรรมราช (นศ) สุราษฎร์ธานี (สฎ) ชุมพร (ชพ) พัทลุง (พท) ปัตตานี (ปต) ก่อแบบรถบรรทุก ภัณฑ์ เช่น ก่อแบบเปียร์ ก่อแบบเหล็ก เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญเพราะจะบ่งบอกว่าสินค้าในพาเลทนี้จะถูกจัดส่งไปยังจังหวัดใดตีตราไว้

7. เจ้าหน้าที่เช็คเกอร์ตรวจสอบสภาพสินค้าก่อนนำขึ้นรถขนส่ง ในกรณีสินค้าไม่ถูกต้องให้ดำเนินการตามกระบวนการเปลี่ยนสินค้า เช่น สินค้าผิดประเภท สินค้าผิดจำนวน และในกรณีที่พบสินค้าเสียหายให้ดำเนินการตามกระบวนการจัดการสินค้าเสียหาย เช่น ก่อแบบกระดาดชำรุดเพราะความชื้น ขวดแตกเพราะการขนย้าย หรือจัดเก็บที่ไม่ถูกวิธี

8. พนักงานเช็คเกอร์เรียกรถขนส่งมายังพื้นที่จ่ายสินค้า เมื่อรถขนส่งเข้าเทียบพื้นที่จ่ายสินค้า ดำเนินการตรวจสอบมาตรฐานความปลอดภัย มาตรฐานความปลอดภัยเป็นสิ่งที่พนักงานขับรถต้องคอยตรวจสอบอยู่เสมอ เช่น ดับเครื่องยนต์ทุกครั้งเมื่อจอดในพื้นที่จ่ายสินค้า หลังจากจอดเสร็จเรียบร้อยแล้วต้องจัดพวงมาลัยรถให้ล้อหน้าตรงอยู่เสมอ ใช้ยางหนุนล้อรถ เพื่อไม่ให้รถไหล หากตรวจสอบแล้วไม่ถูกต้องให้พนักงานขับรถขนส่งดำเนินการแก้ไขให้เรียบร้อย

9. พนักงานขับรถยกตักสินค้าขึ้นรถขนส่ง เพื่อที่จะให้รถนำสินค้าไปส่งยังลูกค้า ซึ่งกระบวนการในการจ่ายสินค้านั้นมีความเกี่ยวข้องกับการจัดทำเอกสาร การประสานงาน และการตรวจสอบ โดยแต่ละขั้นตอนต้องมีความชัดเจนและมีความถูกต้อง รวมทั้งต้องมีการประสานงานเพื่อให้แผนกงานจ่ายสินค้านำรวมมือปฏิบัติงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ไม่ทำให้งานขัดแย้งกันหรือเหลื่อมล้ำกันทั้งนี้ เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และนโยบายขององค์กร

ขั้นตอนการจ่ายสินค้าในปัจจุบัน พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่เป็นการจ่ายสินค้าผิดพลาด เช่น ส่งสินค้าผิดจำนวน ส่งสินค้าผิดประเภท หรือไม่ตรงตามที่ลูกค้าต้องการมีการเบิกจ่ายสินค้าเศษก่อกองจำนวนมากทำให้ใช้เวลาในการจัดเตรียมสินค้าเป็นเวลานาน เนื่องจากมีขั้นตอนที่เรียกว่า การตีตราสินค้า การวางพาเลทสินค้าในพื้นที่เตรียมจ่ายสินค้าชิดเกินไปอาจทำให้การตรวจสอบสินค้าไม่ครบถ้วน ขณะที่

พนักงานตีตราสินค้าไม่มีพนักงานเช็คเกอร์คอยควบคุม ซึ่งทำให้พนักงานตีตราสินค้าผิดชนิด หรือตีตราผิดจังหวัด ส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลใช้แนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการแจ้งเจ้าหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องได้ตรวจสอบอีกครั้ง ในกรณีจ่ายสินค้าผิดพลาดหากเจ้าหน้าที่ประจำพื้นที่เตรียมจ่ายสินค้าตรวจสอบแล้วว่ามีการจ่ายสินค้าผิดจริง เจ้าหน้าที่ประจำพื้นที่เตรียมจ่ายสินค้าจะแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่จัดส่งสินค้า แล้วตรวจสอบว่าสินค้าชิ้นใดที่มีการจัดส่งผิด และดำเนินการในขั้นตอนต่อไป ส่วนในประเด็นของปัญหา หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการจ่ายสินค้าที่ผู้ให้ข้อมูลสนใจ และให้ความสำคัญ พบว่า เป็นปัญหาที่เกิดจากพนักงานขาดความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย และไม่ทำงานตามขั้นตอนปฏิบัติงานที่กำหนด ส่วนในประเด็นสิ่งที่จะนำมาแก้ไข ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่า ควรเป็นเอกสารในลักษณะจัดทำเช็คคลิสต์ให้พนักงาน เพื่อตรวจสอบการทำงาน และบังคับให้พนักงานทำงานตามกระบวนการ ซึ่งเอกสารเหล่านั้นสามารถที่จะนำมาเป็นแนวทางในการลดปัญหาการจ่ายสินค้าผิดพลาด

ในส่วนของกระบวนการ หรือการทำงานของการส่งมอบสินค้า ซึ่งทางผู้ศึกษาได้ออกแบบตัวอย่างเอกสารเช็คคลิสต์ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานในพื้นที่เตรียมจ่ายสินค้าของบริษัท โดยหลังจากได้นำเอกสารดังกล่าวมาปรับใช้ในการทำงาน ผู้ศึกษาจึงได้สอบถาม เพื่อให้ได้ผลการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกสารเช็คคลิสต์ โดยกล่าวว่า เอกสารเช็คคลิสต์ควรมีช่องบันทึกข้อมูลเลขที่เอกสาร และชื่อผู้ปฏิบัติงานด้วย เพื่อจะได้ใช้ตรวจสอบ ประกอบกับเอกสารเช็คคลิสต์ดังกล่าวช่วยแก้ปัญหาการจ่ายสินค้าผิดพลาดในการทำงานเกี่ยวกับแผนกจ่ายสินค้า และช่วยลดระยะเวลาโดยสามารถนำไปปรับใช้ เพื่อลดปัญหาข้อผิดพลาด และมีขั้นตอนการจ่ายสินค้าที่ถูกต้องมากขึ้น โดยทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานแ่งมุมของการลดข้อผิดพลาดในการจ่ายสินค้าของแผนกจ่ายสินค้า ของบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งปรากฏว่าหลังการใช้เช็คคลิสต์ดังกล่าว แล้วปัญหาในการจ่ายสินค้าผิดพลาดลดลง และการจ่ายสินค้ามีความถูกต้องมากขึ้น โดยข้อผิดพลาดในส่วนของ การจ่ายสินค้าผิดพลาดลดลงมากที่สุด เนื่องจากได้มีการใช้เช็คคลิสต์ มาตรวจสอบขั้นตอนการปฏิบัติงานในพื้นที่เตรียมจ่ายสินค้าของบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มีข้อเสนอแนะในการทำงาน โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในประเด็นของการทำงานของพนักงานให้ถูกต้องตามขั้นตอนการปฏิบัติงาน และการบริหารจัดการที่มีลักษณะในการวางแผน เช่น การจัดสรรสินค้าให้เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า การเลือกรถขนส่งให้เหมาะสมกับสินค้า

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องการลดความผิดพลาดกระบวนการส่งมอบสินค้าของ บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี ได้มีการอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

ประเด็นคุณภาพการส่งมอบ โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการของคลังสินค้า ปัจจุบันในส่วนของการจ่ายสินค้ามีความสำคัญ และมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานมีมากที่สุด โดยเฉพาะขั้นตอนการจ่ายสินค้าในปัจจุบัน พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่พบเป็นการจ่ายสินค้าผิดพลาดมากที่สุด โดยมีลักษณะเป็นการขาดอุปกรณ์ที่สนับสนุนในการดำเนินการ และการตรวจสอบซ้ำ ซึ่งเป็นไปในแนวทางผลการศึกษาของ วิฑูรย์ สิมะ โชคดี (2559) กล่าวว่า การดำเนินงาน เพื่อให้เงินมีประสิทธิภาพนั้น ควรมีการเตรียมอุปกรณ์ในการสนับสนุนการดำเนินงานรองลงมา มีการเบิกจ่ายสินค้าแยกกล่องจำนวนมาก ทำให้ใช้เวลาในการจัดเตรียมสินค้าเป็นเวลานานเนื่องจากมีขั้นตอนที่เรียกว่า การตีตราสินค้า การวางพาเลท สินค้าในพื้นที่เตรียมจ่ายสินค้าชิดเกินไปอาจทำให้การตรวจสอบสินค้าไม่ครบถ้วน และขณะที่พนักงานตีตราสินค้าไม่มีพนักงานเช็คเกอร์คอยควบคุมตามลำดับ ส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลใช้แนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการแจ้งเจ้าหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องได้ตรวจสอบอีกครั้งมากที่สุด ซึ่งเป็นไปในแนวทางผลการศึกษาของ วิฑูรย์ สิมะ โชคดี (2559) ที่กล่าวถึงการกำหนดวิธีการในการพัฒนาการปฏิบัติงานในการกำหนดวิธีการดำเนินการใหม่รวบรวม และพัฒนาปรับปรุงหน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาขึ้น

ส่วนในประเด็นของปัญหา หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการจ่ายสินค้าที่ผู้ให้ข้อมูลสนใจ และให้ความสำคัญ พบว่า เป็นปัญหาที่เกิดจาก พนักงานไม่ทำงานตามขั้นตอนปฏิบัติงานที่กำหนดมากที่สุด รองลงมาพนักงานขาดความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย

ส่วนในประเด็นสิ่งที่จะนำมาแก้ไขผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่าควรเป็นเอกสารในลักษณะจัดทำเช็คลิสต์ให้พนักงาน เพื่อตรวจสอบการทำงาน และบังคับให้พนักงานทำงานตามกระบวนการ ซึ่งเอกสารเหล่านั้นสามารถที่จะนำมาเป็นแนวทางในการลดปัญหาการจ่ายสินค้าผิดพลาด ซึ่งเป็นไปในแนวทางผลการศึกษาของ ทศนิ สุทธิรัตน์ (2560) ที่ศึกษาการจัดการคลังสินค้า กล่าวว่า การดำเนินงานตรวจสอบด้วยจำนวนคนที่มากที่สุด หรือการใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบสินค้าตามคำสั่งซื้อ จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างสะดวกขึ้น

ประเด็นในส่วนของการกระบวนการ หรือการทำงานของการส่งมอบสินค้า ซึ่งทางผู้ศึกษาได้ออกแบบตัวอย่างเอกสารเช็คลิสต์ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานในพื้นที่เตรียมจ่ายสินค้าของบริษัท โดยหลังจากได้นำเอกสารดังกล่าวมาปรับใช้ในการทำงาน ผู้ศึกษาจึงได้สอบถาม เพื่อให้ได้ผลการศึกษา โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกสารเช็คลิสต์ ควรมีชื่อผู้ปฏิบัติงานด้วย เพื่อให้ได้ใช้ตรวจสอบมีมากที่สุด รองลงมาควรมีช่องบันทึกข้อมูลเลขที่เอกสาร ประกอบกับเอกสารเช็คลิสต์ดังกล่าวช่วยแก้ปัญหาการจ่ายสินค้าผิดพลาดในการทำงานเกี่ยวกับแผนกจ่ายสินค้า และช่วยลดระยะเวลา โดย

สามารถนำไปปรับใช้ เพื่อลดปัญหาข้อผิดพลาด และมีขั้นตอนการจ่ายสินค้าที่ถูกต้องมากขึ้น โดยทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานแ่งมุมของการลดข้อผิดพลาดในการจ่ายสินค้าของแผนกจ่ายสินค้า บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี ซึ่งปรากฏว่าหลังการใช้เช็คลิสต์ ดังกล่าวแล้วปัญหาในการจ่ายสินค้าผิดพลาดลดลง และการจ่ายสินค้ามีความถูกต้องมากขึ้น โดยข้อผิดพลาดในส่วนของการจ่ายสินค้าผิดพลาดมากที่สุด เนื่องจากได้มีการใช้เช็คลิสต์มาตรวจสอบขั้นตอนการปฏิบัติงานในพื้นที่เตรียมจ่ายสินค้าของ บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ โลจิสติก จำกัด สาขาสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นไปในแนวทางผลการศึกษาของ วรณะ กรุดภู และรภัทร สติติกุล (2560) ที่ศึกษาแนวทางการลดความผิดพลาดของการส่งมอบสินค้า ผลการศึกษา พบว่า การจัดทำเอกสาร เพื่อช่วยลดในการตรวจสอบทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงมากขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มีข้อเสนอแนะในการทำงาน โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในประเด็นของการทำงานของพนักงานให้ถูกต้องตามขั้นตอนการปฏิบัติงาน และการบริหารจัดการที่มีลักษณะในการวางแผน เช่น การจัดสรรสินค้าให้เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า การเลือกรถขนส่งให้เหมาะกับสินค้า

เอกสารอ้างอิง

- จิตาวภา คำภีร์พันธ์, สุปราณี พิมพาเลีย, อาจารย์เข็มรินทร์ ชูประดิษฐ์. (2560). การลดความผิดพลาดในการทำงานของบริษัท. คณะการบัญชีและวิทยาการจัดการ, วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก.
- ทักษิณี สุทธิรัตน์. (2560). การพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารคลังสินค้ากรณีศึกษา บริษัท บีทาแก่น จำกัด. งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ โลจิสติกส์, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- นฤชล ขวัญเปรมฤทัย (2559) การรื้อปรับกระบวนการ กรณีศึกษา ร้านค้าสะดวกซื้อของบริษัทยูนิซีตี้ หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร.
- นารีรัตน์ วัฒนเวฬุ. (2558). การศึกษาข้อผิดพลาดการเขียนอักษรจีนของผู้เรียนชาวไทย: กรณีศึกษานักศึกษา ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นิตติกร สุวรรณศิลป์, พงนิษฐ์ ดวงปัญญา, วิญชัย อุ่นอดิเรกกุล, สิทธิชัย ลิมาพร, อรอนงค์ สัตยารักษ์. (2559). การแก้ไขข้อผิดพลาดทางบัญชี เพื่อสะท้อนสภาพที่แท้จริงของกิจการ. หลักสูตรบัญชีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นิพนธ์ บัวแก้ว. (2559). ฐัจฉการผลิตแบบลีน, กรุงเทพฯ: ส.ส.ท. สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทยญี่ปุ่น).
- บรรยงค์ โตจินดา. (2559). การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- พิรสิทธิ์ คำนวนศิลป์. (2558). เครื่องมือในการพัฒนาสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- เฟื่องเกษ ทงวันชัย. (2558). การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดของการใช้กาลในการสนทนาของนักศึกษาหลักสูตรภาษาสเปน มหาวิทยาลัยขอนแก่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ลักขณา สิริวัฒน์. (2558). จิตวิทยาเกี่ยวกับการรับรู้. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วรรณะ กรุดกู่, รักษ์ทร สลิดกุล. (2560). การศึกษาแนวทางการลดความผิดพลาดในการส่งมอบสินค้ากรณีศึกษา: โรงงานอาหารสัตว์ คณะวิศวกรรมการจัดการ โลจิสติกส์, วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการเทคโนโลยีและวิศวกรรมศาสตร์.
- วรัญญา สาสมจิตต์. (2559). การศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคลังวัตถุดิบ. หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิฑูรย์ สิมะโชคดี. (2559). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. ในผู้จัดการรายวัน (หน้า 7). กรุงเทพฯ: เนตรนิมิตการพิมพ์.
- สุพิรยา งามเลิศ และวีระศักดิ์ ศิริกุล. (2558). ปัญหาการส่งสินค้าล่าช้าและวิธีการแก้ไขปัญหาการส่งสินค้าที่ล่าช้า: กรณีศึกษา บริษัท ABC พลาสติก จำกัด. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อชิระ เมธารัตตกุล. (2558). การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคลังสินค้ากรณีศึกษา บริษัทผลิตชิ้นส่วนรถยนต์. หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อนุวัฒน์ ศุภชุตikul. (2560). ขั้นตอนการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ: รูปแบบสำหรับบริการสุขภาพ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- อิทธิชัย สรรพเชษฐรงค์. (2558). การศึกษาระบบการจัดส่งสินค้าและการจัดเก็บสินค้าคงคลัง: กรณีศึกษาร้านพัคลมวันเพ็ญ. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- David Whitney, Eric Rosen, James MacGlashan, Lawson L. S. Wong, Stefanie Tellex. (2017). Reducing errors in object-fetching interactions through social feedback.
- Melissa Bowe, Tyra P. Sellers. (2018). Evaluating the Performance Diagnostic Checklist - Human Services to assess incorrect error-correction procedures by preschool paraprofessionals. Volume 51, Issue 1.
- Millet, J. D. (1954). Management in Public Science. New York: McGraw - Hill.
- Piyush Gupta, Joseph Lucisano. (2019). Analyte sensor and medicant delivery data evaluation and error reduction apparatus and methods. GlySens Incorporated (San Diego, CA, US).
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2012). Consumer behavior. (5th ed.). Englewood Cliffs, N. J.: Prentice-Hall.

ส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนสุกรของผู้บริโภค บริษัท เบทา
 โกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ธานี

Marketing Mix And Buying Decision on Swine Parts of Betagro

Agro-Industrial Compang Limited of Surat Thani Office Branch

ปรีชญา ดวงทิพย์ (Pratya Duangthip)¹

เพ็ชรารกรณ์ ชัชวาลชาญชานกิจ (Petcharaporn Chatchawanchanankij)²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล การตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนสุกร และส่วนประสมการตลาดของผู้บริโภค บริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ธานี ประชากรในการศึกษาจำนวน 141 คน และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test, F-test ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 99 คน อายุ 31-40 ปี จำนวน 55 คน อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 62 คน มีสถานภาพ สมรส/อยู่ด้วยกัน จำนวน 60 คน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท จำนวน 61 คน มีความถี่ในการเลือกซื้อ 1-2 ครั้ง จำนวน 53 คน ปริมาณในการซื้อน้อยกว่า 10 กิโลกรัม จำนวน 60 คน มีเหตุผลที่เลือกซื้อจากการบริการของพนักงานขาย จำนวน 56 คน ส่วนใหญ่เลือกซื้อเนื้อสามชั้น จำนวน 46 คน มีวัตถุประสงค์ในการซื้อเพื่อประกอบกิจการ จำนวน 48 คน ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน คือ ด้านเพศ, ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ยกเว้น ด้านอายุ ด้านอาชีพ ด้านสถานภาพที่ไม่มีความแตกต่างกัน ขณะที่ ความถี่ในการเลือกซื้อชิ้นส่วนสุกร, ปริมาณในการเลือกซื้อชิ้นส่วนสุกรมีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ยกเว้น เหตุผลที่เลือกซื้อชิ้นส่วนสุกร และการเลือกซื้อชิ้นส่วนสุกร วัตถุประสงค์ในการซื้อชิ้นส่วนสุกร ที่ไม่มีความแตกต่างกัน

¹ ภาควิชาพื้นฐานทั่วไป สาขาบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร

² ภาควิชาพื้นฐานทั่วไป สาขาบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร

Abstract

The objectives of this study were to analyze personal factors. And behavior of buying decision on swine parts and the marketing mix of the consumers. Population of the study were 141 consumers. The statistical techniques utilizing for data analysis were descriptive statistics consisting of frequency, percentage, mean, standard deviation and inferential statistics such as t-test, F-test. The study found that most of the respondents were 99 of female, 55 of aged 31-40 years, 62 of business owners, 60 of marital status, 61 with average monthly income between 20,001-30,000 baht, 53 having the frequency of buying 1-2 times, 60 purchasing less than 10 kilograms, 56 having decisions to buy from sale personnel service, 46 mostly choosing to buy three layers of pork meat, 48 purchasing for business operation. The results of different personal factors, which were gender, income, and monthly income, had different marketing mix of consumers at the statistical significance level of 0.05, except for the age, occupation, and status. Regarding the frequency of buying pig parts, the quantity in buying pig parts had statistically significant difference at the level of 0.05, except for the reason of buying pig parts, the selection of the purchase of pig parts, objective of buying pig parts.

คำสำคัญ

การตัดสินใจ, ส่วนผสมทางการตลาด, ผู้บริโภค

Keywords

Making decision, Marketing mix, Consumer

บทนำ

ในปัจจุบันการค้าเนื้อสุกรมีการแข่งขันที่สูงมากขึ้น และมีผู้แข่งขันรายใหม่เกิดขึ้นจำนวนมาก ขณะที่ผลิตภัณฑ์แต่ละแบรนด์พยายามหาคุณลักษณะที่โดดเด่น และแตกต่างจากคู่แข่งเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการรับรู้ที่แตกต่าง และสามารถที่จะนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ ให้กับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายของตนเองโดยผ่านส่วนประกอบทางการตลาดเพื่อที่จะให้ผู้บริโภคทราบถึงสิ่งที่ธุรกิจต้องการที่จะนำเสนอออกไป หากพิจารณาด้านการบริโภคในประเทศ พบว่า เนื้อสุกรเป็นเนื้อสัตว์ที่คนไทยนิยมบริโภคค่อนข้างมากโดยส่วนใหญ่เป็นการบริโภคเนื้อสุกรสดส่วนการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเนื้อสุกร มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปโดยการบริโภคในปี 2560 ที่ผ่านมา พบว่า คนไทยมีความต้องการบริโภคสุกร รวมกว่า 1 ล้านตัน (คิดเป็น 95% ของปริมาณการผลิตทั้งหมด) อย่างไรก็ตามในด้านความต้องการบริโภคเนื้อสุกรคาดว่าจะเพิ่มขึ้นได้ไม่มากนักเนื่องจากผลของการชะลอตัวทางเศรษฐกิจอีกทั้ง

ปัจจัยด้านราคาที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอาจทำให้ผู้บริโภครายบางส่วนหันไปบริโภคสินค้าทดแทนอย่างใดที่มีราคาต่อหน่วยต่ำกว่าแทนนอกจากนี้ธุรกิจยังต้องเผชิญกับอุปสรรคในการผลิตสุกรค่อนข้างมาก โดยเฉพาะความผันผวนของราคาจำหน่ายสุกรที่มีมาโดยตลอดจนกลายเป็นวัฏจักรของธุรกิจแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของราคาวัตถุดิบที่นำมาผลิตอาหารสัตว์ปัญหาโรคระบาดในสัตว์ตลอดจนการเข้ามาแทรกแซงราคาของภาครัฐซึ่งอาจส่งผลทำให้กลไกราคาไม่ได้สะท้อนตามต้นทุนที่แท้จริงอย่างไรก็ดีท่ามกลางปัจจัยเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นแม้ว่าจะส่งผลกระทบต่อค่อนข้างมากต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการรายย่อยแต่ในขณะที่ผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีธุรกิจเกือบครบวงจรหรือครบวงจรคาดว่า จะไม่ได้รับผลกระทบมากนักเนื่องจากไม่ได้ผูกธุรกิจไว้กับตลาดในประเทศเพียงตลาดเดียว จิราพร เรื่องทวิศิลป์ (2560)

ในมุมมองของนักการตลาดนั้น เป็นที่รู้กันดีว่าการเลือกใช้ส่วนประสมทางการตลาด ที่ถูกต้องจะช่วยให้การสร้างตราสินค้าสร้างการรับรู้ในตัวสินค้าและบริการ ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กร และยังช่วยเพิ่มยอดขายได้อีกด้วย ซึ่งการกำหนดกลยุทธ์ในการใช้ ส่วนประสมทางการตลาด จะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการ ประสมประสาน อย่างลงตัว และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของธุรกิจ และเหมาะสมกับงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยการมีส่วนประสมทางการตลาดเข้ามาช่วยในการสร้างกลยุทธ์การตลาด เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการรับรู้ ความสนใจ และเกิดกระบวนการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้า

ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคจะทำให้สามารถสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดที่สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภค และความสามารถในการค้นหาทางแก้ไข ลักษณะในการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในสังคมได้ถูกต้อง เพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถในการตอบสนองของธุรกิจมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญจะช่วยให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การศึกษาที่เกิดขึ้นย่อมจะทำให้ทราบแนวทางในการลำดับความสำคัญของทางเลือกต่าง ๆ ทั้งการใช้เงิน ตลอดจนรู้จักหลักเกณฑ์ในการเลือกซื้อและการใช้สินค้าของผู้บริโภค จากการเข้าปฏิบัติงานสหกิจศึกษานำมาซึ่งการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนสุกรของผู้บริโภค บริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ธานี เป็นสถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารสดที่ผลิตและได้จากสัตว์ที่มีรูปแบบการค้ำส่ง และค้ำปลีกที่มุ่งเน้นเจาะกลุ่มลูกค้าโดยใช้ส่วนประสมทางการตลาดเข้ามาช่วย ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือกศึกษาส่วนประสมทางการตลาดในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ด้านบุคคล ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการกำหนดส่วนประสมทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้หรือผู้ที่สนใจสามารถนำไปใช้ในการศึกษาต่อไปในอนาคต

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อทราบถึงลักษณะทั่วไปของปัจจัยส่วน

บุคคล ส่วนประสมทางการตลาด และการตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนสุกรของผู้บริโภค บริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ธานี โดยใช้การวิเคราะห์ สถิติเชิงพรรณนาประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test, F-test

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคชิ้นส่วนสุกรของ บริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ธานี จำนวน 141 คน (ข้อมูลจากรายชื่อลูกค้า ณ วันที่ 1 เดือน กรกฎาคม พ.ศ.2562)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล การตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนสุกร และส่วนประสมการตลาดของผู้บริโภค บริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ธานี

สมมติฐาน

1. สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภค บริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ธานีที่แตกต่างกัน
2. สมมติฐานที่ 2 การตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนสุกรแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภค บริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ธานีแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และการตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนสุกรของผู้บริโภค ประกอบด้วย ความถี่ในการซื้อชิ้นส่วนสุกร ปริมาณในการซื้อชิ้นส่วนสุกร เหตุผลที่เลือกซื้อชิ้นส่วนสุกร ซื้อชิ้นส่วนสุกรประเภทใดเป็นประจำ วัตถุประสงค์ในการซื้อชิ้นส่วนสุกร

ตัวแปรตาม ได้แก่ ส่วนประสมทางการตลาด 7P's ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการ

ผลการศึกษาและการวิจารณ์

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 99 คน มีอายุส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 55 คน ส่วนใหญ่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 62 คน สถานภาพส่วนใหญ่ สมรส/อยู่ด้วยกัน จำนวน 60 คน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท จำนวน 61 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความถี่ในการเลือกซื้อ 1-2 ครั้ง จำนวน 53 คน ปริมาณในการซื้อน้อยกว่า 10 กิโลกรัม จำนวน 60 คน มีเหตุผลที่เลือกซื้อ การ

บริการของพนักงานขาย จำนวน 56 คน รองลงมา ส่วนใหญ่เลือกซื้อเนื้อสามชั้น จำนวน 46 คน ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการซื้อ เพื่อประกอบกิจการ จำนวน 48 คน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนสุกรของผู้บริโภค บริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ธานี ด้านกระบวนการดำเนินงาน ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านบุคคล ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ โดยรวมมีระดับความคิดเห็นมากที่สุดทุกด้าน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อส่วนประสมการตลาดของผู้บริโภคบริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ธานี พบว่า เพศชายส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.36$, S.D.= 0.20) และ เพศหญิงส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X}=4.32$, S.D.=0.26) จากการทดสอบ โดยใช้สถิติ t-test เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตัวแปรอิสระที่มีคำตอบ 2 กลุ่ม คือ เพศชาย และเพศหญิง พบว่า ได้ค่า t เท่ากับ 0.75 และค่า Sig เท่ากับ 0.02 ซึ่งมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 ประเด็นของอายุพบว่าอายุ 61 ปีขึ้นไป มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อายุ 20-30 ปี มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การทดสอบโดยใช้สถิติ F-test เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตัวแปรอิสระที่มีคำตอบมากกว่า 2 กลุ่ม พบว่า ได้สถิติที่คำนวณ F เท่ากับ 1.65 และค่า Sig เท่ากับ 0.16 ซึ่งมากกว่าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ประเด็นอาชีพ พบว่าอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างบริษัท มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาชีพรับจ้างทั่วไป ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จากการทดสอบโดยใช้สถิติ F-test เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตัวแปรอิสระที่มีคำตอบมากกว่า 2 กลุ่ม พบว่า ได้สถิติที่คำนวณ F เท่ากับ 0.77 และค่า Sig เท่ากับ 0.71 ซึ่งมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 ประเด็นสถานภาพ พบว่า สถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สถานภาพหม้าย ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การทดสอบโดยใช้สถิติ F-test เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตัวแปรอิสระที่มีคำตอบมากกว่า 2 กลุ่ม พบว่า ได้สถิติที่คำนวณ F เท่ากับ 0.76 และค่า Sig เท่ากับ 0.51 ซึ่งมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 ประเด็นรายได้เฉลี่ยต่อเดือนพบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 50,001 ขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จากการทดสอบโดยใช้สถิติ F-test เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มีคำตอบมากกว่า 2 กลุ่ม พบว่า ได้สถิติที่คำนวณ F เท่ากับ 2.44 และค่า Sig เท่ากับ 0.03 ซึ่งมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05

ผลการวิเคราะห์การตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนสุกรต่อส่วนประสมการตลาดของผู้บริโภคบริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาความถี่ในการซื้อชิ้นส่วนสุกรพบว่า ความถี่ในการซื้อชิ้นส่วนสุกร 1-2 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ความถี่ในการซื้อ 3-4 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จากการทดสอบโดยใช้สถิติ F-test เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตัวแปรอิสระที่มีคำตอบมากกว่า 2

กลุ่ม พบว่า ได้สถิติที่คำนวณ F เท่ากับ 3.03 และค่า Sig เท่ากับ 0.03 ซึ่งมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 ประเด็นปริมาณในการซื้อชิ้นส่วนสุกรพบว่า ปริมาณในการซื้อชิ้นส่วนสุกรน้อยกว่า 10 กิโลกรัม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ปริมาณในการซื้อชิ้นส่วนสุกร 21-30 กิโลกรัม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จากการทดสอบโดยใช้สถิติ F-test เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตัวแปรอิสระที่มีคำตอบมากกว่า 2 กลุ่ม พบว่า ได้สถิติที่คำนวณ F เท่ากับ 4.25 และค่า Sig เท่ากับ 0.007 ซึ่งมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 ประเด็นเหตุผลที่เลือกซื้อชิ้นส่วนสุกรพบว่า เหตุผลที่เลือกซื้อชิ้นส่วนสุกร คุณภาพเมื่อเทียบกับบริษัทอื่น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เหตุผลที่เลือกซื้อชิ้นส่วนสุกร ความน่าเชื่อถือของบริษัท มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การทดสอบโดยใช้สถิติ F-test เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตัวแปรอิสระที่มีคำตอบมากกว่า 2 กลุ่ม พบว่า ได้สถิติที่คำนวณ F เท่ากับ 1.91 และค่า Sig เท่ากับ 0.43 ซึ่งมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 ประเด็นการเลือกซื้อชิ้นส่วนสุกรประเภทใดเป็นประจำพบว่า เลือกซื้อ เนื้อสันนอก/เนื้อสันใน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เลือกซื้อ ซี่โครง ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การทดสอบโดยใช้สถิติ F-test เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตัวแปรอิสระที่มีคำตอบมากกว่า 2 กลุ่ม พบว่า ได้สถิติที่คำนวณ F เท่ากับ 1.18 และค่า Sig เท่ากับ 0.94 ซึ่งมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05 ประเด็นวัตถุประสงค์ในการซื้อชิ้นส่วนสุกรพบว่าซื้อเพื่อประกอบกิจการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด วัตถุประสงค์ในการซื้อ อื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การทดสอบโดยใช้สถิติ F-test เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตัวแปรอิสระที่มีคำตอบมากกว่า 2 กลุ่ม พบว่า ได้สถิติที่คำนวณ F เท่ากับ 1.59 และค่า Sig เท่ากับ 0.19 ซึ่งมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติมากกว่า 0.05

สรุปและอภิปราย

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภครายหนึ่ง เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ธานีที่แตกต่างกัน จากผลการศึกษา พบว่า ด้านเพศ, ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่าเท่ากับ 0.75 ค่า F เท่ากับ 2.44 และ ค่า Sig เท่ากับ 0.02, และ 0.03 ยกเว้น ด้านอายุ ด้านอาชีพ ด้านสถานภาพที่ไม่มีความแตกต่างกันสอดคล้องทฤษฎีประชากรศาสตร์ของ Kotter (2013) ที่กล่าวว่า ความแตกต่างของประชากรมีระดับความคิดเห็นในการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับ ภาวิณี กาญจนภา (2559) กล่าวว่า ประชากรศาสตร์เป็นอีกปัจจัยที่องค์กรธุรกิจนำมาใช้ในการอธิบายคุณลักษณะของประชากรด้านขนาดการกระจายและโครงสร้างของประชากรซึ่งประกอบด้วยตัวแปรสำคัญ คือ ขนาด การกระจายของประชากรเพศ อาชีพ การศึกษา อายุ และรายได้องค์กรธุรกิจนิยมใช้ประชากรศาสตร์ในการแบ่งส่วนตลาด แนวทางเดียวกับงานวิจัยของ อัสมีย์ เจมะมานะ (2560) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เนื้อโคแปรรูปในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัย

ส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ รายได้เฉลี่ย และอาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนื้อโคแปรรูปที่แตกต่างกัน

การตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนสุกรมีต่อผลส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภค บริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ จากผลการศึกษา พบว่า ด้านความถี่ในการเลือกซื้อชิ้นส่วนสุกร, ด้านปริมาณในการเลือกซื้อชิ้นส่วนสุกรมีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า F เท่ากับ 3.03, 4.25 ค่า Sig เท่ากับ 0.02 และ 0.007 ยกเว้น ด้านเหตุผลที่เลือกซื้อชิ้นส่วนสุกร และด้านเลือกซื้อชิ้นส่วนสุกรประเภทใดเป็นประจำ ด้านวัตถุประสงค์ในการซื้อชิ้นส่วนสุกร ที่ไม่มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับทฤษฎีของ Kotler (2013) กล่าวว่า ส่วนประสมการตลาด หมายถึง เครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ซึ่งผสมผสานเครื่องมือเหล่านี้ให้สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่กลุ่มลูกค้าเป้าหมายส่วนประสมการตลาดสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ สมานพิทักษ์ วงศ์ (2559) ทำการศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคในเขตจังหวัดสงขลา ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้บริโภคที่มีอายุ รายได้ และการศึกษาที่แตกต่างกันให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านระบบอินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน ในขณะที่พฤติกรรมของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าผ่านระบบอินเทอร์เน็ตด้านประเภทของสินค้าความถี่ในการใช้บริการ และงบประมาณในการซื้อสินค้าที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านระบบอินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าบริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ สามารถนำผลการศึกษาไปปรับใช้ได้ดังนี้

1. ควรส่งเสริมภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์ให้เกิดการยอมรับกับกลุ่มผู้บริโภค บริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ เพื่อกระตุ้นความถี่ในการตัดสินใจเลือกซื้อให้มากขึ้น
2. ควรกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของกลุ่มผู้บริโภค บริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สาขาสำนักงานสุราษฎร์ เพื่อกระตุ้นความถี่ในการตัดสินใจเลือกซื้อให้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

บริษัท เบทาโกรเกษตรอุตสาหกรรม จำกัด สำนักงานสุราษฎร์ธานี (2562). แผนกผู้แทนขาย

ภาวิณี กาญจนภา. (2559). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาชัยศิลป์กร.

เสาวลักษณ์ สมานพิทักษ์วงศ์. (2560). ส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคในเขตจังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

อัสมีย์ เจะมานะ. (2560). ศึกษาเรื่อง ปัจจัยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เนื้อโคแปรรูปในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Kotler Phillip and Keller Lane. (2012). Marketing Management. (14th. Ed.). New Jersey: Pearson Education.

Kotler Phillip and Keller Lane. 2012. Marketing Management. (14th. Ed.). New Jersey: Pearson Education.

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการคงอยู่ในองค์กรของพนักงาน
บริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด

**Relationship Between Motivation and Retention of Employees to Remain with
the Organization Iron Gallery co., ltd.**

ภัทราพร ลือชัย (Pattarapon Luecha)¹

เพ็ชรารกรณ์ ชัชวาลชาญชานากิจ (Petcharaporn Chatchawanchanank)²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล แรงจูงใจ และการคงอยู่ของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันการคงอยู่ในองค์กรของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด ที่แตกต่างกัน 3) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการคงอยู่ในองค์กรของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด จำนวน 206 ตัวอย่าง จากการแทนสูตร Taro Yamane (1973) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test, F-test (One way Anova) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 25-30 ปี จำนวน 93 คน ระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 100 คน มีสถานภาพโสด จำนวน 141 คน อยู่ตำแหน่งงานฝ่ายขนส่ง จำนวน 96 คน และพักอาศัยอยู่บ้านเช่า/หอพัก จำนวน 139 คน แรงจูงใจของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีการคงอยู่ในองค์กรของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ยกเว้นด้านเพศ สถานภาพ และเขตที่พักอาศัย ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการคงอยู่ในองค์กรของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r) อยู่ระหว่าง 0.329-0.474

¹ สาขาบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร

² สาขาบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร

Abstract

This study aimed to 1.) investigate personal education, work motivation and employee retention of Iron Gallery Company Limited 2.) analyze different personal factors persistence in the organization of employees of Iron Gallery Company Limited. 3.) study the motivation factors that affect the retention of the employees of Iron Gallery Company Limited. The sample consisted of 206 personnel of Iron Gallery Company Limited. Data were collected by questionnaire and analyzed by computer program using descriptive statistics. Data were calculated by percentage (%), mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), correlation coefficient, t-test and F-test (One-Way ANOVA). The study indicated that the respondents were that most of them were male which 93 of the respondents aged between 25-30 years old, 141 of them were unmarried, 96 of them were transportation department, and 139 of them were living in a rental house or dormitory. Level of motivation factors of the employees mean was 3.37 ($\bar{X}=3.37$). The results of different personal factors analysis found that different personal factors, except for gender, marital, and residential area, effected the organization persistence of the employees of Iron Gallery Company Limited difference at statistical significance of 0.05. The results of the analysis of motivation factors affecting the retention of employees of Iron Gallery Company Limited showed a statistically significant relationship of 0.05. and Pearson's Correlation coefficients were between 0.329-0.474.

คำสำคัญ

แรงจูงใจ, การคงอยู่ในองค์กรของพนักงาน

Keywords

Motivation, Employees of Retention

บทนำ

ปัจจุบันนานาประเทศต่างเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้าน การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งในด้านสังคมนั้นเกิดความหลากหลายในเชิงพฤติกรรมของประชากรปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด พฤติกรรมที่หลากหลายดังกล่าวมาจากการเกิดต่างยุคต่างสมัยกัน บ่อยครั้งเกิดความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความล้มเหลวในการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน พนักงานในปัจจุบันจัดอยู่กลุ่มเจนเอเรชั่นซี (Generation Z) เป็นกลุ่มที่อายุน้อย (อายุระหว่าง 15-19 ปี) ที่เพิ่งเริ่มเข้าสู่การทำงานคนรุ่นใหม่นี้มักเป็นคนที่ทำเพื่อตัวเอง ชอบอิสระเสรี และมักถูกมองว่ามีแนวโน้มเป็นมนุษย์หลายงานที่มีความอดทนต่ำ ประชากรเจนเอเรชั่นซี มีความสุขในงานที่ทำ และความรู้มั่นคงในงานค่อนข้างน้อย ดังนั้นหากเขาทำงานแล้วไม่มีความสุข เขาก็มีแนวโน้มที่จะลาออกหรือเปลี่ยนงานบ่อย (รศรินทร์ เกรย, 2559) ทั้งนี้ทรัพยากรบุคคลเป็นสิ่งสำคัญในการ

ดำเนินงานขององค์กร เนื่องด้วยทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยพื้นฐานของการดำเนินธุรกิจ บุคลากรในองค์กร จึงมีบทบาทสำคัญทั้งการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กร ดังนั้นในปัจจุบันองค์กรจึงต้องใส่ใจกับการจัดการทรัพยากรบุคคล ต้องมีการจัดการด้านบุคคล ด้านการคัดเลือกบุคคลที่มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่ส่งเสริมกับตำแหน่งหน้าที่ และองค์กรก็ต้องสร้างความพึงพอใจในรูปแบบสวัสดิการต่าง เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้เต็มกำลังความสามารถเพื่อที่จะช่วยนำองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย

บริษัท โอ อาร์ ซี พรีเมียร์ จำกัด ตามลักษณะงาน ซึ่งมีระบบโรงงานแบบ Stationary Plant และแบบ On-Site Plant จะมีพนักงานผลิตคอนกรีต พนักงานขับรถโม้ พนักงานขับรถตัก เป็นต้น เพื่อดำเนินการผลิตสินค้าให้แก่ลูกค้า บริษัท โอ อาร์ ซี พรีเมียร์ จำกัด ประกอบกิจการผลิต และจำหน่ายคอนกรีตผสมเสร็จให้กับโครงการก่อสร้างทั่วไป โดยเน้นกลุ่มลูกค้าของบริษัทฯ มี 2 กลุ่มได้แก่ ผู้รับเหมางานราชการ และผู้รับเหมางานเอกชน ครอบคลุมผู้รับเหมาทุกระดับ ด้วยความมุ่งมั่นในการผลิตสินค้าที่ดี และการบริการที่มีคุณภาพ โดยมีกลยุทธ์ในการดำเนินงานที่มีแบบแผน คือ มุ่งเน้นการพัฒนาให้เป็นมืออาชีพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพนักงานในทุกระดับ การทำงานเป็นทีมในด้านการจัดการคน หลักการในการจัดหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพให้เพียงพอต่อการใช้งานด้วยราคาที่เหมาะสมกับโครงการ และมีการบริหารจัดการควบคุมวัตถุดิบ (หิน-ทราย) มีระบบการขนส่งโดยเปลี่ยนจาก Out Source เป็น ORC เพื่อลดต้นทุนด้านวัตถุดิบ และมีการพัฒนาเทคโนโลยี Nano Plant และ Micro Plant เพื่อเพิ่มทางเลือก และสร้างความสะดวกรวดเร็วให้กับลูกค้าทั้งพื้นที่ขนาดกลาง และขนาดเล็กเหมาะสมกับกำลังการผลิต โดยมีบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด ประกอบธุรกิจรับเหมาค่าแรงที่ใช้ในการผลิตขนส่ง ควบคุมคุณภาพ และรับเหมาค่าแรงอื่นให้กับบริษัท โอ อาร์ ซี พรีเมียร์ จำกัด บริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด มีพนักงาน จำนวน 424 คน (ข้อมูลพนักงานจากฝ่ายทรัพยากรบุคคลบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2562) และจากสถิติการเข้า-ออกของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัดระหว่างเดือนมกราคม-เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562 พบว่าภายในบริษัทมีการลาออกจากงานของพนักงานมีจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าบริษัทได้ประสบปัญหาพนักงานลาออกเป็นจำนวนมากจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนั้นผู้จัดทำได้เห็นถึงความสำคัญจึงมุ่งเน้นสนใจศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในองค์กรของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด ซึ่งผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด เพื่อจะได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในองค์กรของพนักงาน และเป็นการรวบรวมข้อมูลไปใช้ในการแก้ปัญหาการลาออกของพนักงานเป็นจำนวนมาก ทำให้บริษัทมีการสูญเสียพนักงานที่มีความสามารถในการทำงาน และยังเสียต้นทุนในการจัดหาพนักงานตลอดจนการบริหารทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และนำข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยไปประกอบการตัดสินใจในการบริหารทรัพยากรบุคคลภายในองค์กร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล แรงจูงใจ และการคงอยู่ในองค์กรของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันกับการคงอยู่ในองค์กรของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการคงอยู่ในองค์กรของพนักงาน บริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด

ทบทวนวรรณกรรม

Taunton, Krampitz & Wood (1989) กล่าวว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับการคงอยู่สามารถแบ่งออกเป็นปัจจัย 4 ด้าน คือ 1. ปัจจัยด้านบุคคล เช่น โอกาสที่จะได้ไปทำงานที่อื่น ๆ การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน การศึกษา และภาระครอบครัว 2. ปัจจัยด้านภาระงาน ได้แก่ งานที่ได้รับผิดชอบหรือมอบหมายให้ทำงานสำเร็จลุล่วง การมีส่วนร่วม และการติดต่อสื่อสาร 3. ปัจจัยด้านองค์กร ได้แก่ การได้รับการเลื่อนตำแหน่งต่าง ๆ รวมไปถึงค่าตอบแทนหรือเงินเดือนที่ได้รับ 4. ปัจจัยด้านผู้บริหาร ได้แก่ แรงจูงใจในการบริหาร การใช้อำนาจหน้าที่ในการบริหารองค์กร

Herzberg, Mausner & Snyderman (1959) ปัจจัยจูงใจเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ทัศนคติในทางบวก เพราะทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีลักษณะสัมพันธ์กับเรื่องของงานโดยตรงในขณะที่ปัจจัยค้ำจุนเป็นปัจจัยที่ป้องกันไม่ให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานซึ่งมีลักษณะเป็นภาวะแวดล้อม หรือเป็นส่วนประกอบของงาน ปัจจัยนี้อาจนำไปสู่ความไม่พอใจในการปฏิบัติงานได้ ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) และปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) องค์กรประกอบในด้านปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจเท่านั้น ที่จะนำมาสู่ความพึงพอใจทางบวกในการทำงานของคน ปัจจัยค้ำจุนไม่ได้เป็นสิ่งจูงใจที่จะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นแต่จะเป็นข้อกำหนดเบื้องต้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พอใจในงานเท่านั้นเอง การค้นพบที่สำคัญจากการศึกษาของเฮิร์ซเบิร์กคือ ปัจจัยที่เรียกว่าปัจจัยค้ำจุนนั้นจะมีผลกระทบต่อความไม่พอใจในงานที่ทำ กล่าวคือ ปัจจัยค้ำจุน ย่อมจะเป็นเหตุที่ทำให้คนเกิดความไม่พอใจในงานที่ทำ ทั้งนี้ปัจจัยค้ำจุน เป็นเพียงข้อกำหนดเบื้องต้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พอใจในงานที่ทำเท่านั้น ส่วนปัจจัยจูงใจก็ไม่ได้เป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่ทำให้คนเกิดความพอใจในงานที่ทำ แต่เป็นปัจจัยที่กระตุ้นหรือจูงใจคนให้เกิดความพอใจในงาน ที่ทำเท่านั้น ดังนั้น ข้อสมมติฐานที่สำคัญของเฮิร์ซเบิร์กก็คือ ความพอใจในงานที่จะเป็นสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงาน ทฤษฎีของ เฮิร์ซเบิร์กได้ชี้ให้เห็นเป็นนัยว่า บริหารจะต้องมีทัศนคติเกี่ยวกับงานของผู้อยู่ได้ บังคับบัญชาสองอย่าง คือ สิ่งที่ทำให้ผู้อยู่ได้บังคับบัญชามีความสุข และสิ่งที่ทำให้พวกเขาไม่มีความสุขในงานที่ทำ ข้อสมมติฐานของทฤษฎีการจูงใจสมัยเดิมมักจะถือว่าสิ่งจูงใจทางการเงิน การปรับปรุงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และสภาพแวดล้อมของการทำงานที่ดี จะทำให้ผลผลิตเพิ่มเติมขึ้น การขาดงาน และการออกจากงานที่น้อยลง นับได้ว่าเป็นข้อสมมติฐานที่ผิดพลาด ปัจจัยเหล่านี้ทั้งหมดเพียงแต่ป้องกัน

ไม่ให้เกิดความไม่พอใจในงานที่ทำและ ปัญหาเท่านั้นเอง ปัจจัยจูงใจเท่านั้นจึงเป็นสิ่งที่จูงใจผู้อยู่ได้บังคับบัญชาให้เพิ่มผลผลิต

ระเบียบวิธีวิจัย

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นและคุณภาพจากการคำนวณได้ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.83 เป็นเครื่องในการวิจัยโดยพนักงานของบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด จำนวน 424 โดยใช้สูตรของ Taro Yamane คำนวณกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 206 คน เนื้อหาในการวิจัยประกอบด้วยตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ตำแหน่งงาน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เขตที่พักอาศัย และ 2) ปัจจัยแรงจูงใจ ประกอบด้วย ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านความยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ด้านความสำเร็จในหน้าที่การงาน ตัวแปรตาม ได้แก่ การคงอยู่ในองค์กรของพนักงาน ประกอบด้วย การอยู่แบบตั้งใจ การอยู่เพราะไม่มีทางเลือก การอยู่อย่างมีความผูกพันกับองค์กร

ผลการศึกษาและการวิจารณ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากศึกษานำมาสรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ตำแหน่งงาน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และเขตที่พักอาศัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 25-30 ปี จำนวน 93 คน ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 100 คน มีสถานภาพโสด จำนวน 141 คน อยู่ตำแหน่งงานฝ่ายขนส่ง จำนวน 96 คน และพักอาศัยอยู่บ้านเช่า/หอพัก จำนวน 139 คน

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยแรงจูงใจของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด พบว่า ภาพรวมของปัจจัยแรงจูงใจของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด มีค่าเฉลี่ยปานกลาง เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ด้านความยอมรับนับถือ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาเป็น ด้านความสำเร็จในหน้าที่การงาน ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

Motivation factors	$\bar{X}$	S.D.	Comment level
Salary and welfare	3.14	0.53	moderate
Job security	3.37	0.57	moderate
Acceptance	3.50	0.57	very
Career progress	3.41	0.58	very
Career success	3.47	0.58	very
Total	3.37	0.56	moderate

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีการคงอยู่ในองค์กรของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด ที่แตกต่างกัน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ สถานภาพ และเขตที่พักอาศัยที่แตกต่างกันมีการคงอยู่ในองค์กรของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการคงอยู่ในองค์กรของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด พบว่า ค่าความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.329-0.474 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r) ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของ 5 กลุ่มที่นำมาทดสอบโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ (r=0.433) ด้านความมั่นคงในการทำงาน (r=0.414) ด้านความยอมรับนับถือ (r=0.390) ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน (r=0.329) ด้านความสำเร็จในหน้าที่การงาน (r=0.474)

	Motivation factor	n	Correlation	Sig.
Match 1	Salary and welfare	206	0.433	.000
Match 2	Job security	206	0.414	.000
Match 3	Acceptance	206	0.390	.000
Match 4	Career progress	206	0.329	.000
Match 5	Career success	206	0.474	.000

* Sig < 0.05

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการคงอยู่ในองค์กรของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด ซึ่งผู้ศึกษาขออภิปรายผลเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และสมมติฐานของการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการคงอยู่ในองค์กรของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด ที่แตกต่างกัน จากผลการศึกษาพบว่าด้านเพศ, ด้านสถานภาพ และด้านเขตที่พักอาศัย มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า t เท่ากับ 0.76 ค่า F เท่ากับ 7.49 และ 1.37 ค่า Sig เท่ากับ 0.03, 0.00 และ 0.00 ยกเว้นด้านอายุ ด้านระดับการศึกษา ด้านตำแหน่งงาน และด้านระยะเวลาในการทำงานที่ไม่มีความแตกต่างกัน เป็นไปในแนวทางทฤษฎีประชากรศาสตร์ของ Kotler (2012) ที่กล่าวว่าความแตกต่างของประชากรมีระดับความคิดเห็นในการตัดสินใจที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับเนตรทราย รุ่งสกุล (2559) กล่าวว่า ประชากรศาสตร์มีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออก สอดคล้องกับงานวิจัยของนิสาชล ภูมิพินผล (2559) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของพนักงาน กรณีศึกษา บริษัท เดลแมกซ์ แมซิเนอรี่ จำกัด พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ อายุและสถานภาพที่แตกต่างกัน มีผลต่อการคงอยู่ในงานของพนักงานที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการคงอยู่ในองค์กรของพนักงานบริษัท ไอรอน แกลเลอรี จำกัด ผลการศึกษาพบว่าด้านความยอมรับนับถือมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้านเงินเดือนและสวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งจากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เรียงลำดับจากค่าความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสำเร็จในหน้าที่การงาน (0.474), ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ (0.433), ด้านความมั่นคงในการทำงาน (0.414), ด้านความยอมรับนับถือ (0.390) และด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (0.329) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของ Herzberg ที่กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากแต่ละคน และจะมีใช้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโดยตรง และปัจจัยที่ใช้ในการบำรุงจิตใญ่น้อยางดีที่สุดคือ จะสามารถช่วยขจัดความไม่พอใจต่างๆ ได้แต่ไม่สามารถสร้างความพึงพอใจได้ สอดคล้องกับ Berry and Gordon (2002) กล่าวว่า แรงจูงใจในงานจะเกิดขึ้นต่อเมื่องานทำให้ความคาดหวังของผู้ที่ทำงานสมบูรณ์ หรือประสบผลสำเร็จและได้มาตรฐาน ส่วนความไม่พึงพอใจในการทำงานจะเกิดขึ้นเมื่อผู้ที่ทำงานรู้สึกว่างานนั้น ไปขัดขวางความสำเร็จของแต่ละคน เช่นเดียวกับ รัฐวิทย์ ศรีวิชัย (2562) ทำการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัท ชินเท็ค คอนสตรัคชั่น จำกัด (มหาชน) พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีระดับความผูกพันต่อองค์กรไม่ต่างกัน คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านค่าตอบแทน ด้านสิทธิส่วนบุคคลในสถานที่ทำงาน ด้านสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน และด้านงานที่เกี่ยวข้องกับสังคม มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

เอกสารอ้างอิง

- รัฐวิทย์ ศรีวิชัย. (2562). คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท ชินเท็ค คอนสตรัคชั่น จำกัด (มหาชน). บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิสาชล ภูมิพินผล. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของพนักงาน กรณีศึกษา บริษัท เดลแมกซ์ แมซิเนอรี่ จำกัด. หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการจัดการวิศวกรรมธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

เนตรทราย รุ่งสกุล. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสลากออมสินพิเศษของลูกค้า ธนาคารออมสิน เขตชุมพร 2 จังหวัดชุมพร. ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร.

รศรินทร์ เกรย และคณะ. (2559). คุณภาพชีวิตต่างวัยของผู้มีงานทำ. สถาบันวิจัยประชากร และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

Berry, M. J. A., & Gordon, L. (2002). Data mining techniques: For marketing, sales, and customer relationship management. Indianapolis: Wiley.

Herzberg, Frederick and others. (1959). The Motivation to work. New York: John Wiley and Sons.

Taunton, R. L., Krampitz, S. D., & Wood, J. H. (1989). Manager Impact on Retention of Hospital Staff: Part 1. Journal of Nursing Administration. 19 (3)

**แรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันต่อองค์กรที่มีความสัมพันธ์
กับการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด**

**MOTIVATIONS IN PERFORMANCE AND ORGANIZATION
ENGAGEMENT WHICH RELATED TO WORK EXISTENCE OF
CAHSHER STAFFS OF SIAM PARAGON RETAIL CO.LTD**

ธนบดี สินประเสริฐ (Thanabodee Sinprasert)¹

เพ็ชรารภรณ์ ชัชวาลชาญชนากิจ (Petcharaporn Chatchawanachakij)²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน 2) เพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด 3) เพื่อวิเคราะห์ความผูกพันต่อองค์กรที่มีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด จำนวน 187 ตัวอย่าง จากการแทนสูตร Taro Yamane วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเป็นเพศหญิง อายุ 26-30 ปี ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. สถานภาพโสดอายุการทำงาน 1-3ปี รายได้ต่อเดือน 14,051บาท-18,000 บาท แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ความผูกพันต่อองค์กร มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากผลการวิเคราะห์ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด มีค่าความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r) อยู่ระหว่าง 0.351-0.495 ผลการวิเคราะห์ความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารา

¹ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร

² หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร

กอน รีเทล จำกัด มีค่าความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และค่าสัมประสิทธิ์ของเพียร์สัน (r) อยู่ระหว่าง 0.415-0.497

Abstract

This study aimed 1) to investigate the motivating in the performance, the attachment to the organization and existence of the cashier's employees of Siam Paragon Retail Co. Ltd 2) to analyze about the motivating in the performance related to existence of the cashier's employees of Siam Paragon Retail Co. Ltd, and 3) to analyze the attachment to the organization related to existence of the cashier's employees of Siam Paragon Retail Co. Ltd. The sample consisted of 187 cashier personnel of Siam Paragon Retail Co. Ltd. Data were collected by questionnaire and analyzed by computer program using the Taro Yamane's formula and data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics was Pearson's Correlation Coefficient. The results were: 1) all respondents were female, aged 26-30 years old 2) Income per month around 14,051-18,000 baht 3) Senior High School and Vocational Certificate 4) Marital status is single 5) Period of employment around 1-3 years 6) The level of opinion of the motivating in the performance is high and the level of opinion of the factors of attachment to the organization is high. The analysis results of motivating in the performance related to existence of the cashier's employees of Siam Paragon Retail Co. Ltd. had a correlation value in the same direction at the statistical significance level. 0.05 and Pearson's Correlation Coefficients (r) were between 0.351-0.495 and the analysis results of the engagement factors related to existence of the cashier's employees of Siam Paragon Retail Co. Ltd. had a correlation value in the same direction at the statistical significance level. 0.05 and Pearson's Correlation Coefficients (r) were between 0.415-0.497.

คำสำคัญ

แรงจูงใจ, การคงอยู่ในองค์กรของพนักงาน

Keywords

Motivating, Employees of Retention

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) ถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญและมีความจำเป็นมากในปัจจุบันเนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นองค์ประกอบสำคัญของการขับเคลื่อนการดำเนินงานและการประกอบธุรกิจทั้งในภาคของอุตสาหกรรมและการบริการ โดยสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในหลายประเทศ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในทุกองค์กร อย่างไรก็ตามไม่ว่าองค์กรจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด ย่อมต้องเกี่ยวข้องกับตัวบุคคลทั้งสิ้น ทั้งนี้ จิระพร จันทภาโส (2558) สะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรนับเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกองค์กรต้องการ โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูง และองค์กรถูกตัดสินด้วยคุณภาพของบุคลากรทุก ๆ องค์กร จึงมุ่งแทบจะรวมทั้งทรัพยากรด้านต่าง ๆ สำหรับการพัฒนากุศลกรที่เลือกสรรแล้วอย่างเต็มที่และคาดหวังว่าบุคลากรเหล่านั้นจะใช้ความรู้ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพในทุก ๆ ด้านให้แก่องค์กร และปฏิบัติงานให้กับองค์กรได้ในระยะเวลาที่ยาวนานเท่าที่องค์กรต้องการ ดังนั้นบุคลากรจึงถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในหลายๆ ด้านเพราะเป็นตัวผลักดันที่จะทำให้องค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การที่บุคลากรจะปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพนั้น บุคลากรต้องมีความสามารถที่จะทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจในการทำงาน ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญที่องค์กรต่าง ๆ ต้องหาวิธีเพื่อสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความทุ่มเทในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ประเสริฐ อุไร (2559) มองว่า การทุ่มเทในการปฏิบัติงานของพนักงานนั้น สิ่งแรกๆ ที่ผู้บริหารต้องสร้างให้เกิดขึ้นในตัวพนักงาน คือการสร้างแรงจูงใจที่ไปกระตุ้นให้พนักงานเกิดความกระตือรือร้นที่จะทำงานในสิ่งที่องค์กรต้องการอย่างเต็มที่ และจงรักภักดีต่อองค์กร หากไม่มีสิ่งนี้ที่พนักงานคาดหวังในงานปัจจุบัน พนักงานจะเริ่มมองหางานใหม่ๆ ด้วยเหตุนี้การสร้างความรู้สึกรักผูกพันต่อองค์กรของพนักงานจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก การรักษากุศลกรที่มีประสิทธิภาพให้อยู่กับองค์กรได้ยาวนานเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่สุดในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากร เพราะการที่องค์กรสูญเสียบุคลากรไปเท่ากับว่าได้สูญเสียประสบการณ์ในส่วนนั้นไป และขณะเดียวกันองค์กรต้องมีการลงทุนเพิ่มเพื่อสรรหา ฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรเข้ามาทดแทน ทำให้องค์กรต้องสูญเสียเวลาและผลประโยชน์อีกด้วย

ดังนั้นการจะบรรลุเป้าหมายที่องค์กรตั้งไว้ จะต้องเริ่มที่การบริหารทรัพยากรมนุษย์ดังกล่าวมา เมื่อพนักงานมีคุณภาพชีวิตดี คนที่ทำงานด้วยความสุข ย่อมทำงานด้วยความรัก และทุ่มเทเพื่อองค์กร ผลงานที่ออกมา ก็ย่อมมีคุณภาพ ส่งผลให้ผลประกอบการขององค์กรดีขึ้น มีผลกำไรและมีการเติบโตอย่างยั่งยืนตามที่คาดหวัง การประกอบกิจการขายสินค้ามีหลากหลายรูปแบบ อาทิ ธุรกิจร้านค้า ธุรกิจห้างสรรพสินค้า ธุรกิจค้าส่ง ซึ่งแต่ละรูปแบบมีลักษณะของการบริหารจัดการที่ต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านของ

การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากคนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร ซึ่งธุรกิจบริการมีความจำเป็นมากและคนจำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับการภาระงาน มีความตั้งใจ มีความมุ่งมั่น และต้องมีจิตบริการ หนึ่งในสถานประกอบการที่มีความสำคัญ ได้แก่ห้างสรรพสินค้าที่มีความหลากหลายทั้งในด้านของบริการ และสินค้าต่าง ๆ อาทิ สินค้าอุปโภค สินค้าบริโภค ถือเป็นร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ โดยจัดเป็นแผนกต่าง ๆ เพื่อสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ นอกจากนี้ยังมีธุรกิจพื้นที่เช่า เพื่อบริการผู้ที่สนใจและผู้ใช้บริการ บริษัท สยามพารากอน จำกัด จัดอยู่ในเครือเดอะมอลล์กรุ๊ป ถือเป็นหนึ่งในศูนย์การค้ากลุ่มวันสยาม มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 3 ของประเทศไทย รองจากเซ็นทรัลเวสต์ และเซ็นทรัลพลาซ่า เวสต์เกต เน้นความสำคัญกับกลุ่มลูกค้าที่มีกำลังซื้อสูง กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มลูกค้าต่างชาติและกลุ่มลูกค้าระดับกลางถึงบนในศูนย์การค้าเดียวกัน ซึ่งฐานลูกค้ามีจำนวนมากดังนั้นจึงต้องมีจำนวนบุคลากรที่มากเพียงพอสำหรับการให้บริการ จากสถิติของสถานประกอบการพบว่าตั้งแต่เดือนมกราคม - เดือนสิงหาคม 2562 มีจำนวนผู้เข้าชมครบเป็นจำนวน 265 คน และมีพนักงานลาออกเป็นจำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 56.98 ซึ่งถือว่ามียอดการหมุนเวียนพนักงานค่อนข้างสูง ต่อมาจึงได้ดำเนินการแบ่งข้อมูลออกเป็นแต่ละฝ่ายว่าในแต่ละเดือน ฝ่ายใดบ้างมีพนักงานลาออกและเป็นจำนวนกี่คน โดยแบ่งช่วงอายุงานออกเป็น 5 ช่วง ได้แก่ 1) ต่ำกว่า 3 เดือน 2) 3 เดือน - 6 เดือน 3) 7 เดือน - 1 ปี 4) 1 ปี - 3 ปี 5) ตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นพบว่าฝ่ายการเงิน ตำแหน่งแคชเชียร์ มีพนักงานลาออกมากที่สุด ซึ่งในจำนวนนั้นเป็นพนักงานที่มีอายุในการทำงานไม่เกิน 3 เดือน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจในประเด็นดังกล่าว นำมาซึ่งการศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์ให้พนักงานคงอยู่ในองค์กร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ของ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ปัจจัยความผูกพันต่อองค์กร และการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด
2. เพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด
3. เพื่อวิเคราะห์ความผูกพันต่อองค์กรที่มีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและปัจจัยความผูกพันต่อองค์กรที่มีความสัมพันธ์กับการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด จำนวน 350 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 สิงหาคม 2562) กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด จำนวน 187 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และปัจจัยความผูกพันต่อองค์กร

ตัวแปรตาม คือ การคงอยู่ในงานของพนักงาน ประกอบด้วย ความตั้งใจในองค์กร การคงอยู่แบบมีเงื่อนไข การคงอยู่เพราะไม่มีทางเลือก

ผลการศึกษาและการวิจารณ์

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า เพศหญิง อายุ 26-30 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 10.7 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 37.4 มีสถานภาพโสด จำนวน 83 คน มีอายุการทำงาน 1-3 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 มีรายได้ต่อเดือน 18,001 บาทขึ้นไป จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นปัจจัยแรงจูงใจของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด (n=187)

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน	3.87	0.72	มาก
ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ	3.70	0.71	มาก
ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	3.60	0.66	มาก
ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ	3.92	0.60	มาก
ภาพรวม	3.96	0.47	มาก

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นแรงจูงใจของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด โดยภาพรวม พบว่า พนักงานแคชเชียร์บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด มีระดับความคิดเห็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.96$, S.D.=0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผลตอบแทนและ

สวัสดิการมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.92, S.D.=0.60$) รองลงมาคือ ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=3.87, S.D.=0.72$) ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ($\bar{X}=3.70, S.D.=0.71$) และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=3.60, S.D.=0.66$)

ระดับความคิดเห็นความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด
($n=187$)

ความผูกพันต่อองค์กร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านจิตใจ	4.00	0.69	มาก
ด้านการคงอยู่กับองค์กร	3.85	0.79	มาก
ด้านบรรทัดฐาน	3.25	0.80	ปานกลาง
ภาพรวม	3.70	0.42	มาก

ระดับความคิดเห็นความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด โดยภาพรวม พบว่า พนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด มีระดับความคิดเห็นความผูกพันต่อองค์กร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70, S.D.=0.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=4.00, S.D.=0.69$) รองลงมาคือ ด้านการคงอยู่กับองค์กร ($\bar{X}=3.85, S.D.=0.79$) และด้านบรรทัดฐาน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=3.25, S.D.=0.80$)

ระดับความคิดเห็นการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด

($n=187$)

การคงอยู่ในงานของพนักงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การตั้งใจอยู่ในองค์กร	4.01	0.71	มาก
การคงอยู่แบบมีเงื่อนไข	4.29	0.62	มากที่สุด
การคงอยู่เพราะไม่มีทางเลือก	3.75	0.87	มาก
ภาพรวม	4.01	0.41	มาก

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด โดยภาพรวม พบว่า พนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ในงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.01, S.D.=0.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การคงอยู่แบบมีเงื่อนไข มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=4.29, S.D.=0.62$) รองลงมาคือ ด้านการตั้งใจอยู่ในองค์กร ($\bar{X}=4.01, S.D.=0.71$) และด้านการคงอยู่เพราะไม่มีทางเลือก มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=3.75, S.D.=0.87$)

ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในงานของพนักงาน
แคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด

		n	Correlation	Sig.
คู่ที่ 1	ด้านความสำเร็จในการทำงานของพนักงาน	187	0.495	0.000
คู่ที่ 2	ด้านลักษณะการปฏิบัติงาน	187	0.440	0.000
คู่ที่ 3	ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	187	0.319	0.000
คู่ที่ 4	ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ	187	0.351	0.000

* $p < 0.05$

ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในงานของพนักงาน
แคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด มีค่าความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญทาง
สถิติ 0.05 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.351-0.495 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r) ที่
แสดงถึงความสัมพันธ์ของ 4 กลุ่ม ที่นำมาทดสอบโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความสำเร็จใน
การทำงานของพนักงาน ($r=0.495$) ด้านลักษณะการปฏิบัติงาน ($r=0.440$) ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ
($r=0.351$) ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ($r=0.319$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความผูกพันต่อองค์กรที่มีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์
บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด

		n	Correlation	Sig.
คู่ที่ 1	ด้านจิตใจ	187	0.415	0.000
คู่ที่ 2	ด้านการคงอยู่	187	0.482	0.000
คู่ที่ 3	ด้านบรรทัดฐาน	187	0.497	0.000

* $p < 0.05$

ผลการวิเคราะห์ความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์
บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด มีค่าความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05
ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.415-0.497 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r) ที่

แสดงถึงความสัมพันธ์ของ 3 กลุ่มที่นำมาทดสอบโดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบรรทัด
ฐาน ($r=0.497$) ด้านการคงอยู่ ($r=0.482$) ด้านจิตใจ ($r=0.415$) ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

โดยมีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ 1 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด ซึ่งผลการศึกษพบว่าด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.92$) และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=3.60$) ซึ่งจากการวิเคราะห์ สหสัมพันธ์เรียงลำดับจากค่าความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสำเร็จในการทำงานของพนักงาน (0.495) รองลงมาคือด้านลักษณะการปฏิบัติงาน(0.440) ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ(0.351) และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ (0.351) ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ Herzberg (1959 อ้างถึงใน ทิมมิกา ทิมเนตร, 2558) กล่าวว่า คนหรือผู้ปฏิบัติงานจะปฏิบัติงานได้ผลดีมีประสิทธิภาพได้นั้นย่อมขึ้นกับความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน เพราะความพึงพอใจในงานจะช่วยเพิ่มความสนใจในงานและเพิ่มความกระตือรือร้นในการทำงาน ย่อมทำให้ผลผลิตสูงขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากเกิดความไม่พอใจในงานแล้ว ย่อมก่อให้เกิดผลเสียทำให้คนไม่สนใจ ไม่กระตือรือร้น ผลผลิตก็ตกต่ำ สอดคล้องกับ Dia Zeglat (2017) ศึกษาเรื่อง “ผลกระทบของแรงจูงใจของพนักงานที่มีต่อองค์กร” ผลการศึกษาพบว่า หากพนักงานระดับปฏิบัติการ มีความพึงพอใจต่อนโยบายและการบริหารงาน การปกครองบังคับบัญชา มีเพื่อนร่วมงานที่ดี ผู้บริหารและหัวหน้างาน มีส่วนในการสนับสนุนให้ทำงานได้อย่างมีมาตรฐาน กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของพนักงานอย่างชัดเจน ผู้บังคับบัญชามีความยุติธรรม รวมทั้งเงินเดือนและสวัสดิการที่ได้รับมีความเหมาะสม ย่อมจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานที่ดีของพนักงานระดับปฏิบัติการได้เป็นอย่างดีและสอดคล้องกับช นัญพร สุวรรณคาม (2559) ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการทำงานโดยรวมมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กร จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1

ผลการศึกษาความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในงานของพนักงานแคชเชียร์ บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด ผลการศึกษาพบว่าด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้านบรรทัดฐาน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งจากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เรียงลำดับจากค่าความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบรรทัดฐาน (0.497) รองลงมาคือด้านการคงอยู่ (0.482) และด้านจิตใจ (0.415) ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในงาน ในทิศทางเดียวกัน จะเห็นได้ว่า เมื่อพนักงานมีความผูกพันต่อองค์กรพนักงานย่อมมีการคงอยู่ในงานเพิ่มมากขึ้นด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ Allen and Meyer (1990 อ้างถึงใน อาริญา เสงทวิทรัพย์ศิริ, 2558) กล่าวถึงความผูกพันต่อองค์กรเมื่อพนักงานมีความผูกพันด้านจิตใจหรือทัศนคติ ทำให้พนักงานมีความรู้สึกและปรารถนาที่จะอยู่ในองค์กร ความผูกพันด้านการคงอยู่ การจ่ายค่าตอบแทนทั้งในรูปตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงิน ทำให้พนักงานรู้สึกว่าจะต้องอยู่ในองค์กร และความผูกพันด้านบรรทัดฐาน ตามค่านิยมทางสังคมหรือองค์กร วัฒนธรรมองค์กรและปลูกฝังให้พนักงานรู้สึกว่าจะควรอยู่ใน

องค์กรต่อไป สอดคล้องกับสิริพิมพ์ ชูปาน (2560) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ ผลการศึกษาพบว่า ความผูกพันต่อองค์กร เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติและทำนายได้ดีที่สุด โดยที่ความผูกพันต่อองค์กรมีอิทธิพลต่อความตั้งใจคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพมากที่สุด ($\beta=.55, p<.001$) เช่นเดียวกับ - ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของพนักงาน: กรณีศึกษา บริษัท เดลแมกซ์ แมชินเนอรี จำกัด ผลการศึกษาพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์ต่อการคงอยู่ในงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากผลการศึกษาระดับความคิดเห็นแรงจูงใจของพนักงาน บริษัท สยามพารากอน รีเทล จำกัด พบว่า ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X}=3.60$) ให้พิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า มีการสนับสนุนให้มีการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.55$) และการปฏิบัติงานในตำแหน่งมีโอกาสก้าวหน้ามีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X}=3.56$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าทั้ง 2 ข้อมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะโดยเอาผลจากการศึกษามาเป็นข้อเสนอคือ บริษัทฯ ควรสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และสร้างความเชื่อมั่นให้บุคลากรในองค์กร มีความมั่นใจว่าการปฏิบัติงานในตำแหน่ง มีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งของตนเองแน่นอน และการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความมั่นใจให้กับพนักงานในองค์กร ซึ่งปัจจุบันศาสตร์ความรู้ โดยเฉพาะด้านการใช้เทคโนโลยี มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง จึงควรสนับสนุนให้พนักงานมีความรู้เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิระพร จันทภาโส. (2558). ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ทิมมิกา ทิมเนตร. (2558). ภาวะผู้นำกับแรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน บริษัท ไทยฟู้ดส์ กรุ๊ป จำกัด. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- ธนัญพร สุวรรณคาม. (2559). ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงาน ความพึงพอใจในงาน ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง. งานวิจัยศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์กร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเสริฐ อุไร. (2559). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษา บริษัท เอจีซี ออโตโมทีฟ (ประเทศไทย) จำกัด. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สิริพิมพ์ ชูปาน, อารีรัตน์ ขำอยู่, ศิริวัลท์ วัฒนสินธุ์ และดวงใจ วัฒนสินธุ์. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจคงอยู่ในงานของพยาบาลวิชาชีพ. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา, 25(4), 1-10.

อาริญา เสงทวิทรัพย์สิริ. (2558). ความผูกพันต่อองค์กร บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและความสุขในการทำงานของพยาบาล โดยมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรเป็นตัวแปรสื่อ: กรณีศึกษาโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐแห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Dia Zeglat. (2017). The Impact of Employee Motivation on Organizational Commitment. *European Journal of Business and Management*, 9(15), 134-145.

การเปรียบเทียบการนำนโยบายการให้บริการ USO ของ สำนักงานคณะกรรมการ
 กิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ กับการ
 ให้บริการเน็ตประชารัฐของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมไปปฏิบัติ
**Comparison of Policy Implementation between USO Services by NBTC and
 Net-Pracharat by Ministry of Digital Economy and Society**

พงศ์ฐิติ พงศ์ศิลาณี (Pongthiti Pongsilamane)¹

ผศ.ดร.จิตาภา ธีรศิริกุล (Asst.Prof.Dr.Jidapa Thirasirikul)²

ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร (Asst.Prof.Dr.Chanchai Chitlaoarporn)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ ของการให้บริการโทรคมนาคมพื้นฐาน (USO) ของ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช) เพื่อศึกษานโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติของการให้บริการเน็ตประชารัฐของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อเปรียบเทียบถึงประสิทธิผลของนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติของบริการโทรคมนาคมพื้นฐาน (USO) และบริการเน็ตประชารัฐ โดยในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาจากเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน ผลการศึกษาพบว่า นโยบายสาธารณะของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ (Digital Divide) ในการเข้าถึงบริการสื่อสารของประชาชนในเขตเมืองและเขตพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ต้องมีความชัดเจนว่า เป็นพันธกิจของรัฐบาลที่จะต้องดำเนินการให้กับประชาชนในชาติ ไม่ใช่การดำเนินการภายใต้แนวคิดการแข่งขันเสรี (Liberalism) และเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล การสร้างและให้บริการโครงข่ายสื่อสารโทรคมนาคม ต้องดำเนินการโดยรัฐวิสาหกิจในธุรกิจสื่อสารโทรคมนาคม ที่มีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญในการประกอบกิจการให้บริการสื่อสารโทรคมนาคม โดยมีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมทำหน้าที่กำกับกับการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจให้เป็นไปตามนโยบาย ICT ของประเทศ และมีสำนักงาน กสทช. เป็นผู้จัดหาเงินทุนงบประมาณในการดำเนินงาน และกำกับงานด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้อง เช่น การเลือกใช้เทคโนโลยีสื่อสารที่เหมาะสม เป็นต้น

¹นักศึกษาลัทธิรัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

²คณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

³คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

นอกจากงานสร้างและให้บริการแล้ว การพัฒนาผู้นำในชุมชน รวมทั้งประชาชนในชุมชนให้มีความรู้ มีทักษะในการใช้บริการสื่อสารในการประกอบธุรกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เช่น ทักษะในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตอย่างเข้าใจ ความปลอดภัยในการรักษาข้อมูลส่วนบุคคล การใช้บริการของ Digital Applications ต่าง ๆ ที่ให้บริการบนโครงข่าย เป็นต้น ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสาธารณะนี้ด้วย

Abstract

The purposes of this study were: 1) to study the policy and its implementation of Universal Service Obligation in providing basic Telecommunications Services by Thailand National Frequency Allocation Table (NBTC) 2) to study the policy and its implementation of Net-Pracharat services by Ministry of Digital Economy and Society, and 3) to compare both services for the effectiveness of policy and policy implementation. This study was qualitative research, by studying from relevant documents and information, as well as in-depth interviews of 5 key informants. The result showed that Government's public policy to tackle digital divide in access to communication services of citizens in urban and remote areas should be clear that the services was government mission for all citizen, not an operation under the concept of liberalism. The State Enterprise in telecom sector should be assigned to efficiently operated the network, since it had knowledge and expertise in telecommunication service business. The Ministry of Digital Economy and Society, on the other hand, was responsible for regulate the operations of State Enterprises in accordance with the country's ICT policy and the Office of the NBTC should provide funds for the operating budget, and supervise on related technical work such as selecting appropriate communication technology, etc. Additionally, the soft skill development for the Thai citizens were also important and necessary, such as internet literacy, data privacy, and knowledge of how to use and implement the digital services.

คำสำคัญ

USO, สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, เน็ตประชารัฐ

Keyword

USO, Thailand National Frequency Allocation Table, Net-Pracharat

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบสื่อสารโทรคมนาคมเป็นโครงสร้างพื้นฐาน ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ประชาชนในพื้นที่เขตเมือง หรือพื้นที่เศรษฐกิจ จะมีผู้ประกอบการธุรกิจสื่อสาร สร้างโครงข่ายสื่อสารขึ้นให้บริการแก่ประชาชนสำหรับการใช้งาน ทั้งในเรื่องการให้บริการโทรศัพท์ บริการสื่อสารข้อมูล บริการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตความเร็วสูง รวมทั้งการประยุกต์ใช้งานของเทคโนโลยี Internet of Thing บนโครงข่ายไร้สาย 5G รองรับการสร้างนวัตกรรมด้านบริการใหม่ๆ โดยเฉพาะบริการที่เกี่ยวข้องกับ Digital Services and Applications แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ที่มีความหนาแน่นของประชากรที่น้อย และมีรายได้ต่อประชากรค่อนข้างต่ำ ผู้ประกอบการธุรกิจสื่อสารไม่สนใจที่จะสร้างโครงข่ายสื่อสารขึ้นให้บริการ เนื่องจากไม่คุ้มทุนในการประกอบกิจการ จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐในการจัดให้มีระบบสื่อสารโทรคมนาคม ขึ้นให้บริการ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ (Digital Divide) ในการเข้าถึงบริการสื่อสารของประชาชนในเขตเมืองและเขตพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ดังนั้น การกำหนดนโยบายบริการสาธารณะสำหรับการให้บริการระบบสื่อสารของประเทศในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการให้บริการและส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวทันต่อเทคโนโลยีดิจิทัลที่กำลังเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประกอบธุรกิจ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมปัจจุบัน (เอกสารประชาสัมพันธ์, 2563)

ในอดีต บริการโทรศัพท์เป็นกิจการที่ผูกขาดโดยองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจ จึงมีหน้าที่ในการสร้างระบบโครงข่ายสื่อสารโทรคมนาคมขึ้นให้บริการในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ เช่น โครงการจัดให้มีบริการโทรศัพท์ในระดับพื้นที่นอกข่ายสาย ระดับตำบล หมู่บ้าน ที่ห่างไกลความเจริญ แต่เมื่อประเทศไทยเข้าสู่การแปรรูปรัฐวิสาหกิจในธุรกิจบริการสื่อสารในช่วงปี พ.ศ. 2545-2546 มีการสร้างตลาดแข่งขันเสรี รวมทั้งแยกบทบาทการกำกับดูแลออกจากองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยและการสื่อสารแห่งประเทศไทย ไปรวมเข้ากับกรมไปรษณีย์โทรเลขและยกระดับเป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นอิสระมีชื่อเรียกว่า สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) นอกเหนือไปจากการทำหน้าที่กำกับดูแลกิจการให้บริการสื่อสารโทรคมนาคม กสทช. มีภารกิจในการจัดให้มีบริการโทรคมนาคมพื้นฐาน โดยทั่วถึงและบริการเพื่อสังคม (Universal Service Obligation: USO) ภายใต้กรอบอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 มาตรา 27 (12) และมาตรา 50 ประกอบพระราชบัญญัติโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มาตรา 17 ซึ่งกำหนดให้ กสทช. มีหน้าที่ในการจัดให้มีบริการโทรคมนาคมพื้นฐาน โดยทั่วถึง มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการโทรคมนาคม (Digital Divide) ใน 3 ด้านสำคัญ ดังนี้

1. การสร้างการครอบคลุมโครงข่ายอย่างทั่วถึง (Availability)
2. การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านโทรคมนาคมเพื่อ กลุ่มคนที่มีความต้องการพิเศษ รวมถึงสนับสนุนเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการใช้งาน ICT (Accessibility)

3. การจัดให้มีบริการเพื่อให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อย มีโอกาสเข้าถึงบริการโทรคมนาคมได้อย่างเท่าเทียม (Affordability) (เอกสารการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2561)

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2559 รัฐบาลสมัยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้มีนโยบายที่จะนำพาประเทศไทยก้าวสู่ “ไทยแลนด์ 4.0” ด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจรากฐานของประเทศให้เข้มแข็งและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก ประกอบกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญในเรื่องของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ให้มีประสิทธิภาพสูงครอบคลุมทั่วประเทศที่ทุกคนเข้าถึงได้ (Accessible) มีความพร้อมใช้ (Available) และอยู่ในราคาที่จ่ายได้ (Affordable) ดังนั้น รัฐบาลจึงได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2559 อนุมัติโครงการเน็ตประชารัฐ ด้วยวงเงินงบประมาณ 9,847 ล้านบาท เพื่อสร้างโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ด้วยการวางโครงข่ายเคเบิลใยแก้วนำแสงไปยังหมู่บ้านในพื้นที่ห่างไกลจำนวน 24,700 หมู่บ้าน ซึ่งยังไม่มีผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตในเชิงพาณิชย์ เพื่อให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเป็นโครงข่ายแบบเปิด (Open Access Network) (สุรศักดิ์ ชะมารัมย์, 2553)

ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้ ผู้ศึกษาต้องการศึกษารูปแบบของการให้บริการ โครงข่ายสื่อสารโทรคมนาคม ทั้ง 2 รูปแบบ คือ โครงการการให้บริการโทรคมนาคมพื้นฐานโดยทั่วถึง (USO) และโครงการเน็ตประชารัฐ เพื่อหารูปแบบการบริหารจัดการงานสร้างและให้บริการ โครงข่ายสื่อสารโทรคมนาคมที่มีความเหมาะสมกับสภาพใช้งานของประชาชนในพื้นที่ห่างไกล สามารถใช้ประโยชน์จากโครงข่ายสื่อสารโทรคมนาคมที่ลงทุนไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และนำมากำหนดเป็นนโยบายสาธารณะสำหรับการสร้างระบบสื่อสารโทรคมนาคมเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ให้มีประสิทธิภาพสูง ครอบคลุมทั่วประเทศ ที่ทุกคนเข้าถึงได้ (Accessible) มีความพร้อมใช้ (Available) และอยู่ในราคาที่จ่ายได้ (Affordable) ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ ของการให้บริการ โทรคมนาคมพื้นฐานโดยทั่วถึง (USO) ของ สำนักงาน กสทช
2. เพื่อศึกษานโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ ของการให้บริการเน็ตประชารัฐของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
3. เพื่อเปรียบเทียบถึงประสิทธิผลของนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติของบริการโทรคมนาคมพื้นฐานโดยทั่วถึง (USO) และบริการเน็ตประชารัฐ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยในครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษา ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์ของนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับการสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบสื่อสารสำหรับประชาชนในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ รวมทั้งการเปรียบเทียบการนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติจากการให้บริการ USO โดยสำนักงาน กสทช และการให้บริการเน็ตประชารัฐของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบสื่อสารสำหรับประชาชนในพื้นที่ห่างไกลความเจริญอย่างมีประสิทธิภาพ ลดต้นทุนการสร้างในขณะที่เกิดประโยชน์ให้แก่ประชาชนมากที่สุด

ข้อมูลหลักในการวิจัยประกอบด้วยข้อมูลของโครงการให้บริการ USO ของ สำนักงาน กสทช และโครงการเน็ตประชารัฐของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ผู้บริหารของสำนักงาน กสทช, ผู้บริหารของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ผู้ใช้ในโครงข่าย USO ของ สำนักงาน กสทช และเน็ตประชารัฐของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และประชาชนในพื้นที่ที่ใช้บริการ

แนวคิดและทฤษฎี

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดทฤษฎีนโยบายสาธารณะ มาเป็นแนวทางในการศึกษาพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการศึกษา

โครงข่ายสำหรับการให้บริการโทรคมนาคมพื้นฐานโดยทั่วถึง (USO)

กสทช. ได้เริ่มดำเนินการจัดให้มีบริการ USO ที่สอดคล้องตามหลักสากล นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา โดยในระยะแรกของการให้บริการ ในช่วงปี พ.ศ. 2548 – 2552 จะมุ่งเน้นการขยายการเข้าถึงบริการโทรคมนาคมทางเสียงเป็นสำคัญ โดยกำหนดให้มีโทรศัพท์สาธารณะอย่างน้อย 2 เลขหมายต่อหมู่บ้านครอบคลุม พื้นที่ห่างไกล 4,000 แห่ง โทรศัพท์อย่างน้อย 1 เลขหมายภายในรัศมีไม่เกิน 100 เมตร ของชุมชนผู้มีรายได้น้อย ขนาดไม่ต่ำกว่า 100 ครัวเรือน โทรศัพท์ประจำที่และโทรศัพท์สาธารณะ อย่างน้อย อย่างละ 1 เลขหมาย รวมอย่างน้อย 2 เลขหมายต่อแห่ง ในสถานศึกษา ศาสนสถาน สถานพยาบาล และหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแก่สังคมจำนวนไม่เกิน 4,000 แห่ง ภายใน 24 เดือน โทรศัพท์สาธารณะและบริการอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการตามระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ พ.ศ. 2544 และการช่วยเหลือในการใช้บริการโทรคมนาคมบางประเภทหรือบางลักษณะแก่บุคคลและหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแก่สังคมไม่เกิน 5,000 เลขหมาย รวมทั้งการจัดให้มีบัตรมีบัตร โทรศัพท์สำหรับกลุ่มคนพิการ กลุ่มคนชราที่มีรายได้น้อย

น้อยและกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นเงินจำนวน 100 บาท ต่อเดือนต่อคน จำนวนเดือนละไม่เกิน 1 ล้านคน เป็นระยะเวลา 30 เดือน

ต่อมา ในช่วงปี พ.ศ. 2553 – 2554 มีการยกระดับการให้บริการที่มุ่งเน้นให้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกล สามารถเข้าถึงบริการโทรคมนาคมและบริการอินเทอร์เน็ตแบบสาธารณะมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้งานโทรคมนาคมของประชาชน ที่เริ่มยกระดับไปสู่การเข้าถึงข้อมูลและสารสนเทศบนโครงข่ายโทรคมนาคมมากขึ้น โดยได้มีการดำเนินการ ดังนี้

1. คิดตั้งศูนย์อินเทอร์เน็ตประจำโรงเรียน ในพื้นที่ห่างไกลจำนวน 520 แห่งทั่วประเทศ
2. คิดตั้งศูนย์อินเทอร์เน็ตชุมชน ในพื้นที่ห่างไกล จำนวน 379 แห่งทั่วประเทศ
3. คิดตั้งศูนย์อินเทอร์เน็ตเพื่อสังคม ที่สามารถตอบสนองความต้องการในการใช้งานตามประเภท

ของผู้พิการอีกกว่า 40 แห่งทั่วประเทศ

ในช่วงปี พ.ศ. 2555 – 2559 จากฐานข้อมูลของตลาดธุรกิจสื่อสารโทรคมนาคม พบว่า การให้บริการโทรศัพท์ส่วนบุคคลมีความครอบคลุมอยู่ในอัตราร้อยละ 94 ของประชากร แต่การให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ยังมีน้อย ครอบคลุมพื้นที่เพียงร้อยละ 39 เท่านั้น กสทช. จึงได้เร่งสนับสนุน และผลักดันให้เกิดการลงทุนเพื่อขยายโครงข่ายบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงไปยังพื้นที่ชนบทมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ได้มีโอกาสเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตอย่างทั่วถึงมากขึ้น รวมถึง การสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนโดยเฉพาะ กลุ่มผู้มีรายได้น้อย กลุ่มผู้พิการ เด็ก คนชรา และผู้ด้อยโอกาสในสังคม มีโอกาสในการพัฒนาทักษะความรู้การใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจน การส่งเสริมให้เกิดการคิดค้นพัฒนารูปแบบ และประยุกต์ใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศบนโครงข่ายโทรคมนาคมที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มศักยภาพและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในภาพรวม

จากเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการดำเนินการจัดให้มีบริการ USO ในช่วง พ.ศ. 2555 - 2559 มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้ ประชากรไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 ของประเทศสามารถเข้าถึงบริการโทรศัพท์ส่วนบุคคล โดยการจัดให้มีบริการโทรศัพท์สาธารณะจำนวน 1-2 เลขหมายต่อหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์และไม่มีบริการ และประชากรไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของประเทศสามารถเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง โดย

1. จัดให้มีบริการศูนย์อินเทอร์เน็ตชุมชน อินเทอร์เน็ตในสถานที่ศึกษา และอินเทอร์เน็ตในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เป็นต้น ในพื้นที่ที่ไม่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์และไม่มีบริการ
2. จัดให้มีศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงแก่กลุ่มเป้าหมายทางสังคม โดยเฉพาะ ได้แก่ ผู้มีรายได้น้อย คนพิการ เด็ก คนชรา และผู้ด้อยโอกาสในสังคม จำนวนไม่น้อยกว่า 500 แห่งทั่วประเทศ
3. จัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารโทรคมนาคมเฉพาะทางสำหรับผู้พิการ จำนวนไม่น้อยกว่า 1 แสนคน ให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้เช่นคนปกติทั่วไป

4. ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเพิ่มทักษะความรู้อันเป็นประโยชน์ให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อย คนพิการ เด็ก คนชรา และผู้ด้อยโอกาสในสังคม จำนวนไม่น้อยกว่า 5 แสนคน

5. ศึกษาและวิเคราะห์แนวทางดำเนินการจัดให้มีบริการเลขหมายโทรศัพท์ฉุกเฉิน โดยรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดให้มีบริการ USO

เมื่อปี พ.ศ. 2561 สำนักงาน กสทช. ได้จัดทำโครงการจัดให้มีสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่และบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ชายขอบ จำนวน 3,920 หมู่บ้าน วงเงินรวมทั้งสิ้น 13,181.84 ล้านบาท เกี่ยวกับการจัดให้มีสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ จำนวน 1,890 หมู่บ้าน จุดให้บริการ 4,916 จุดติดตั้ง การบริการ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่มีความเร็วไม่ต่ำกว่า 30/10 Mbps. จำนวน 3,912 หมู่บ้าน จุดให้บริการ 6,110 จุดติดตั้ง ประกอบด้วย โครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง 881 จุดติดตั้ง บริการอินเทอร์เน็ต ความเร็วสูงสาธารณะไร้สาย (Wi-Fi) ภายในหมู่บ้าน 3,149 จุดติดตั้ง และหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่โครงการ อาทิ โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เป็นต้น รวม 1,317 จุดติดตั้ง และศูนย์บริการ อินเทอร์เน็ตสาธารณะ (USO Net) ภายในโรงเรียน จำนวน 763 จุดติดตั้ง รวมทั้งจัดให้มีสัญญาณ โทรศัพท์เคลื่อนที่และบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงดังกล่าวอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 60 เดือน (5 ปี) โดยการจัดหาผู้ให้บริการเพื่อดำเนินการให้บริการสัญญาณ โทรศัพท์เคลื่อนที่และบริการ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ได้แก่ บริษัท โทรอินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น จำกัด บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) บริษัท อินเทอร์เน็ตลิงค์ เทเลคอม จำกัด (มหาชน) บริษัท โทรฟู เอช ยูนิเวอร์แซล คอมมิวนิเคชั่น จำกัด และบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) (เน็ตประชารัฐ, 2564)

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ได้ตรวจสอบโครงการจัดให้มีสัญญาณ โทรศัพท์เคลื่อนที่และบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ชายขอบ จำนวน 3,920 หมู่บ้าน พบข้อสังเกต ดังนี้

1. การดำเนินงานไม่สามารถดำเนินการติดตั้งระบบอุปกรณ์การให้บริการสัญญาณ โทรศัพท์เคลื่อนที่และบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงสาธารณะให้แล้วเสร็จอย่างครบถ้วนและพร้อมให้บริการภายในกำหนดวันที่ 28 กันยายน 2561 และช่วงเวลากำหนดการให้บริการตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี การไม่สามารถควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของผู้ให้บริการ ให้เป็นไปตามแผนการดำเนินงานที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคหรือข้อจำกัดที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วทันต่อเวลาและสภาพปัญหา

2. การดำเนินการติดตั้งระบบ อุปกรณ์การให้บริการไม่สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นหรือความต้องการของพื้นที่ดำเนินการและ จุดติดตั้งอุปกรณ์การให้บริการไม่เอื้อต่อการใช้งานหรือเป็นบริเวณที่ไม่สะดวกหรือไม่มีความปลอดภัย ในการใช้งาน เกิดความซ้ำซ้อนกับการสนับสนุนในโครงการอื่นหรือหน่วยงานอื่นที่ดำเนินการอยู่แล้ว และไม่คำนึงถึงการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยได้สอบถามผู้เกี่ยวข้อง ได้ผลประเมินที่สอดคล้องกับการตรวจสอบของสำนักงานแผ่นดิน นอกจากนี้ยังพบว่า การกำหนดจุดที่ให้บริการอาจเกิดจากความคลาดเคลื่อนในการสำรวจ ทำให้ในหลายจุดมีโครงข่ายสื่อสาร โทรคมนาคมเข้าถึงและใช้บริการได้ การสร้างอาคารศูนย์ USO Net ใช้งบประมาณที่สูง

มาก แต่ประโยชน์ที่ได้รับมีน้อย จุดที่ตั้งศูนย์ในโรงเรียนอยู่ห่างไกลชุมชน หรือแม้แต่อาคารเรียน ทำให้ไม่สะดวกกับการใช้งานในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ลักษณะของโครงการเป็นงานประมูล ทำให้ผู้ที่ประมูลงานได้ มุ่งเน้นการดำเนินการให้เป็นไปตามสัญญาเท่านั้น แต่ เมื่อพ้นระยะเวลาโครงการ 5 ปีแล้ว ไม่มีความชัดเจนว่า โครงข่ายสื่อสารที่สร้างขึ้น จะพัฒนาอย่างต่อเนื่องอย่างไร เพื่อให้บริการสื่อสารใช้งานอย่างต่อเนื่องตลอดไป

บริการเน็ตประชารัฐ

หนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการขับเคลื่อนนโยบาย “ไทยแลนด์ 4.0” ของประเทศ คือการสร้างระบบสื่อสารโทรคมนาคมที่ทันสมัย รองรับการใช้บริการ Digital Services and Applications คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเห็นชอบให้ดำเนินการตามโครงการเน็ตประชารัฐ ด้วยการจัดสร้างโครงข่ายเคเบิลใยแก้วนำแสงไปยังหมู่บ้านในพื้นที่ห่างไกลจำนวน 24,700 หมู่บ้าน ซึ่งยังไม่มีผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในเชิงพาณิชย์ เพื่อให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเป็นโครงข่ายแบบเปิด (Open Access Network) ด้วยวงเงินงบประมาณ 9,847 ล้านบาท กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้ว่าจ้างให้ บมจ. ทีโอที เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งได้ดำเนินการวางโครงข่ายแล้วเสร็จ เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2560 มีความยาวโครงข่ายหลัก (Core Network) ประมาณ 82,000 กิโลเมตร และให้บริการฟรี Wi-Fi หมู่บ้านละ 1 จุด ทั้ง 24,700 หมู่บ้าน ในความเร็ว 30/10 Mbps และต่อมายขยายเป็นระดับความเร็วของข้อมูลที่ 100/50 Mbps ในปี 2560

แม้ว่าโครงการเน็ตประชารัฐเป็นหนึ่งในโครงการของรัฐบาล ที่มีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เป็นผู้ดำเนินการและว่าจ้างให้ บมจ. ทีโอที รัฐวิสาหกิจในธุรกิจบริการสื่อสารโทรคมนาคม เป็นผู้สร้างและบำรุงรักษาโครงข่าย แต่การใช้ประโยชน์จากโครงข่ายที่สร้างขึ้น ยังคงพบปัญหาอุปสรรคจากการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินและผู้วิจัเอง มีข้อค้นว่า

1. โครงการนี้มีความล่าช้าในการเปิดให้ผู้ประกอบการโทรคมนาคมเชื่อมต่อโครงข่ายแบบเปิด (Open Access Network) เพื่อให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงกับประชาชน ภายหลังจากการดำเนินการวางโครงข่าย แล้วเสร็จ ด้วยสภาพปัญหาที่โครงข่ายเน็ตประชารัฐเป็นโครงข่ายที่สร้างขึ้นด้วยงบประมาณแผ่นดิน แต่กลับถูกออกแบบเอาไปให้ผู้ประกอบการเอกชนเข้าใช้งาน

2. การตรวจสอบและติดตามการใช้ทรัพย์สินของโครงการเน็ตประชารัฐ ยังไม่รัดกุมเพียงพอ โดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มอบหมายให้ศูนย์ขับเคลื่อนการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคม รับผิดชอบตรวจสอบหรือติดตามการใช้ประโยชน์จากโครงการ โดยติดตามการใช้งานโครงข่ายเน็ตประชารัฐจากศูนย์บริหารจัดการโครงข่าย (Network Operation Center: NOC) แต่ผลการตรวจสอบพบว่า ยังไม่สามารถควบคุม ตรวจสอบ และติดตามการเชื่อมต่อโครงข่ายเน็ตประชารัฐให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การให้บริการโครงข่ายแบบเปิด

ใน สองประเด็นนี้ ผู้วิจัมีความเห็นว่า นโยบายการให้บริการโครงข่ายเน็ตประชารัฐมีการกำหนดบทบาทที่ทับซ้อนกันระหว่างกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมกับรัฐวิสาหกิจ บมจ. ทีโอที รัฐควรจะ

อนุมติงบประมาณให้รัฐวิสาหกิจเป็นผู้ดำเนินการ แต่กลับอนุมติให้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นผู้ดำเนินการ แต่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมไม่มีความเชี่ยวชาญ หรือมีหน้าที่ประกอบกิจการด้านสื่อสาร จึงต้องให้ บมจ.ทีโอที คูแผลและบำรุงรักษาอุปกรณ์โครงข่าย แต่ [0]ทีโอที ไม่ใช่เจ้าของโครงข่าย การใช้ประโยชน์โครงข่าย เพื่อให้เกิดประโยชน์จึงขาดประสิทธิภาพ แม้จะมีกฎระเบียบการใช้โครงข่ายเน็ตประชารัฐ แต่การดำเนินการต้องขออนุมัติจากกระทรวง ซึ่งเพิ่มขึ้นตอนที่ทำให้มีความยุ่งยาก

จากการเปรียบเทียบโครงการทั้งสอง สรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ (Digital Divide) ในการเข้าถึงบริการสื่อสารของประชาชนในเขตเมืองและเขตพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ต้องมีความชัดเจนว่า เป็นพันธกิจของรัฐบาลที่จะต้องดำเนินการให้กับประชาชนในชาติ ไม่ใช่การดำเนินการภายใต้แนวคิดการแข่งขันเสรี (Liberalism) และเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล การสร้างและให้บริการโครงข่ายสื่อสารโทรคมนาคม ต้องดำเนินการโดยรัฐวิสาหกิจในธุรกิจสื่อสาร โทรคมนาคมที่มีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญในการประกอบกิจการให้บริการสื่อสารโทรคมนาคม โดยมีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมทำหน้าที่กำกับการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจให้เป็นไปตามนโยบาย ICT ของประเทศ และมีสำนักงาน กสทช. เป็นผู้จัดหาเงินทุนงบประมาณในการดำเนินงานและกำกับงานด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้อง เช่น การเลือกใช้เทคโนโลยีสื่อสารที่เหมาะสม เป็นต้น นอกจากงานสร้างและให้บริการแล้ว การพัฒนาผู้นำในชุมชน รวมทั้งประชาชนในชุมชนให้มีความรู้ มีทักษะในการใช้บริการสื่อสารในการประกอบธุรกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เช่น ทักษะในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตอย่างเข้าใจ ความปลอดภัยในการรักษาข้อมูลส่วนบุคคล การใช้บริการของ Digital Applications ต่าง ๆ ที่ให้บริการบนโครงข่าย เป็นต้น ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสาธารณะนี้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

รัฐบาลควรต้องพิจารณากำหนดนโยบายสาธารณะ สร้างระบบสื่อสารโทรคมนาคมในพื้นที่ห่างไกล เพื่อเป็นโครงสร้างพื้นฐานให้ประชาชนและภาคธุรกิจเข้าถึงและใช้ประโยชน์ และแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ (Digital Divide) ในการเข้าถึงบริการสื่อสารของประชาชนในเขตเมืองและเขตพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ต้องมีความชัดเจนว่า เป็นพันธกิจของรัฐบาลที่จะต้องดำเนินการให้กับประชาชนในชาติ ไม่ใช่การดำเนินการภายใต้แนวคิดการแข่งขันเสรี (Liberalism) และเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล การสร้างและให้บริการโครงข่ายสื่อสารโทรคมนาคม ต้องดำเนินการโดยรัฐวิสาหกิจในธุรกิจสื่อสารโทรคมนาคม ที่มีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญในการประกอบกิจการให้บริการสื่อสารโทรคมนาคม โดยมีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมทำหน้าที่กำกับการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจให้เป็นไปตามนโยบาย ICT ของประเทศ และมีสำนักงาน กสทช. เป็นผู้จัดหาเงินทุนงบประมาณในการดำเนินงานและกำกับงานด้านเทคนิคที่เกี่ยวข้อง เช่น การเลือกใช้เทคโนโลยีสื่อสารที่เหมาะสม เป็นต้น นอกจากงานสร้างและให้บริการแล้ว การพัฒนาผู้นำในชุมชน รวมทั้งประชาชนใน

ชุมชนให้มีความรู้ มีทักษะในการใช้บริการสื่อสารในการประกอบธุรกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เช่น ทักษะในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตอย่างเข้าใจ ความปลอดภัยในการรักษาข้อมูลส่วนบุคคล การใช้บริการของ Digital Applications ต่าง ๆ ที่ให้บริการบนโครงข่าย เป็นต้น ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสาธารณะนี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2553). “แนวคิด ตัวแบบ และทฤษฎีนโยบายสาธารณะ”. วิทยานิพนธ์. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- อิงฟ้า ลิงห์น้อย และรัฐชาติ ทัศนัย. (2552). “นโยบายสาธารณะ: การบริหารและการจัดการภาครัฐ *Public Policy: Government Administration and Management*”. วิทยานิพนธ์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- เอกสารประชาสัมพันธ์. (2563). “สดง. แจงผลตรวจสอบกิจกรรมการขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงฯ หรือโครงการเน็ตประชารัฐ”. กรุงเทพมหานคร. สำนักประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน.
- เอกสารการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2561). “การตรวจสอบผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพการดำเนินงานโครงการจัดให้มีสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่และบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ชายขอบ”. สืบค้นจากเว็บไซต์ <https://www.audit.go.th/th/การตรวจสอบผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพการดำเนินงานโครงการจัดให้มีสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่และบริการอินเทอร์เน็ต>. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2564.
- เน็ตประชารัฐ สืบค้นจาก <https://nprc.netpracharat.com/MainTH.aspx>. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2564.
- นโยบายสาธารณะ.(2560).สืบค้นจากhttp://www.elfhs.ssru.ac.th/jetsalid_an/pluginfile.php/22/block_html/content/บทที่%201%20บทนำ%20%281%29นโยบายสาธารณะ.pdf. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2564.

การควบคุมยาสูบตามกรอบขององค์การอนามัยโลกในบริบทประเทศไทย

WHO-- Framework Convention on Tobacco Control in Thailand

จิระวัฒน์ อยู่สบาย (Jirawat Yusabai)¹

รัตพงษ์ สอนสุภาพ (Rattaphong Sonsuphap)²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการควบคุมยาสูบตามกรอบขององค์การอนามัยโลกข้อ 5.3 ในบริบทประเทศไทย โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำข้อมูลนั้นมาสังเคราะห์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ และแสดงผลในรูปของการบรรยายพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างการควบคุมอุตสาหกรรมยาสูบในประเทศไทยตามกรอบขององค์การอนามัยโลกข้อ 5.3 ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างการควบคุมยาสูบ ดังนี้ 1.พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ร่างพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบตามที่กระทรวงสาธารณสุขเสนอจะยกเลิกพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.2535 และ พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ.2535 เพื่อ 1) ให้ทุกภาคส่วนต้องเน้นการสร้างการรับรู้ และเห็นความสำคัญของแนวปฏิบัติข้อ 5.3 เนื่องจากเป็นมาตรการสำคัญในการป้องกันการแทรกแซงนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมยาสูบจากธุรกิจและอุตสาหกรรมยาสูบ และ 2) เร่งรัดให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติตามข้อ 5.3 เพื่อไม่ให้เกิดช่องโหว่ หรือโอกาสในการแทรกแซงนโยบายของรัฐหรืออุตสาหกรรมยาสูบได้ 2. การเปลี่ยนโครงสร้างภาษีสรรพสามิต การประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 ที่มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2560 ซึ่งกรมสรรพสามิตได้ปรับโครงสร้างภาษีใหม่ ใช้วิธีการจัดเก็บภาษีแบบผสม ได้แก่ การเก็บภาษีทั้งตามมูลค่าและตามปริมาณรวมกัน โดยใช้ “ราคาขายปลีกแนะนำ” เป็นฐานคำนวณภาษีเนื่องจากผู้สูบลดการบริโภคลง 3.การปรับตัวของโรงงานยาสูบผู้การยาสูบแห่งประเทศไทย ให้เป็นนิติบุคคลในปี พ.ศ.2561 “การยาสูบแห่งประเทศไทย” ซึ่งมีสถานะเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากกระทรวงการคลัง เพื่อให้มีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานของกระทรวงการคลังเกี่ยวกับการควบคุมธุรกิจยาสูบซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจภายใต้กำกับกระทรวงการคลัง ให้มีความชัดเจน ลดการมี

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง (ระบบการศึกษาทางไกลทางอินเทอร์เน็ต)

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร

ผลประโยชน์ทับซ้อน และการบริหารงานในมิติการประกอบธุรกิจ ต้องแยกต่างหากชัดเจนกับการบริหารนโยบายด้านภาษี

Abstract

This research aimed to study the World Health Organization: Framework Convention on Tobacco Control (WHO-FCTC) Article 5.3 in Thailand. The research was qualitatively conducted on the basis of content analysis. Data were collected from in-depth interviews with key informants. The collected data were analyzed according to the objectives, and the results were descriptively illustrated. The research results were found that the structure of tobacco control in Thailand in accordance with the World Health Organization: Framework Convention on Tobacco Control (WHO-FCTC) Article 5.3 resulted in structural changes for tobacco control as follows: 1. Tobacco Products Control Act 2017 (TPCA), TPCA 2017 proposed by the Ministry of Public Health to replace the Tobacco Products Control 1992 and the Non-Smoker's Health Protection Act 1992 which had the purpose to 1) focus on building awareness of all sectors and place the importance on guideline Article 5.3 as an important measure to protect tobacco-control policy from commercial and other vested interests group intervention; and 2) expedite other relevant agencies to issue regulations that comply with guideline Article 5.3 to avoid vulnerabilities or opportunities for intervention from the tobacco industry. 2. Improving of excise tax structure, the promulgation of the Excise Tax Act 2017, which came into effect on 16 September 2017, in which the Excise Department had improve the excise tax structure such as using Mixed Rate System, including both value and volume taxation, using the “suggested retail price” as the tax base, as strike a balance between public revenue and public health. 3. Adaptation of the Thailand Tobacco Monopoly (TTM) to the Tobacco Authority of Thailand (TOAT) as a juristic person in 2018 aimed to improve the government administration structure of the Ministry of Finance in regulating tobacco business, which is a state enterprise under the supervision of the Ministry of Finance ,to be clear ,reduce conflicts of interest ,and develop management in business operation dimensions which was clearly separated from tax policy administration.

คำสำคัญ

การควบคุมยาสูบ, องค์การอนามัยโลก, ประเทศไทย

Keywords

Tobacco Control, World Health Organization, Thailand

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องจากรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบขององค์การอนามัยโลก (WHO-Framework Convention on Tobacco Control: WHO-FCTC) ซึ่งถือเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสุขภาพฉบับแรก และฉบับเดียวในปัจจุบัน ซึ่งดำเนินการโดยองค์การอนามัยโลก โดยวัตถุประสงค์ตามพันธกรณีดังกล่าว สอดคล้องกับธรรมนูญก่อตั้งองค์การอนามัยโลก (ข้อ 19) เพื่อควบคุมการบริโภคยาสูบและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องซึ่งกำลังระบอบไปทั่วโลกในขณะนั้น จึงได้ดำเนินการกำหนดมาตรการควบคุมยาสูบในหลายมิติ อย่างรอบด้าน สำหรับประเทศไทยในฐานะที่เข้าร่วมเป็นรัฐภาคีในกรอบอนุสัญญาฉบับดังกล่าว เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2547 จึงมีพันธกรณีที่ต้องดำเนินการตามให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยเฉพาะการดำเนินการป้องกันการแทรกแซงนโยบายของรัฐจากอุตสาหกรรมยาสูบให้มีประสิทธิภาพ อันมีผลทำให้มาตรการควบคุมยาสูบในด้านอื่น บรรลุผลตามไปด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องดำเนินการตามกรอบอนุสัญญาดังกล่าวอย่างถูกต้องเหมาะสม โดยเฉพาะการสร้างกลไกสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันปัญหาการแทรกแซงนโยบายภาครัฐจากธุรกิจหรืออุตสาหกรรมยาสูบ โดยการสร้างเครื่องมือเชิงนโยบาย และมาตรการเชิงบริหารภาครัฐที่เหมาะสม รอบด้าน และครอบคลุมไปยังหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งภาพรวมในปัจจุบันพบว่า การดำเนินการตาม (ข้อ 5.3) ของประเทศไทยยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น เนื่องจากยังไม่ครอบคลุมในทุกหน่วยงาน หรือหากบางหน่วยงานได้มีมาตรการที่สอดคล้องอยู่บ้างแล้ว ก็เป็นเพียงแนวปฏิบัติในเชิงหลักการเท่านั้น ไม่มีกลไกการควบคุมตรวจสอบที่เพียงพอ จึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาในกรณีดังกล่าวอย่างจริงจัง เพื่อเป็นข้อมูลรองรับสำหรับการเตรียมการจัดทำเครื่องมือ หรือกลไกทางกฎหมายรองรับการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศในระยะยาวต่อไป

ส่วนสถานการณ์ยาสูบในประเทศไทยนั้น ด้านอุปสงค์ของบุหรี่ในประเทศไทย จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ในช่วงกว่าหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมาประชากรในประเทศไทยยังคงมีแนวโน้มสูบบุหรี่อยู่ในระดับสูง โดยในปี พ.ศ. 2554 จากโครงสร้างประชากรไทยที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป มีจำนวน 53.9 ล้านคน มีผู้สูบบุหรี่ 11.5 ล้านคน คิดเป็นอัตราการสูบบุหรี่ร้อยละ 21.4 ของประชากรทั้งประเทศ โดย จาก

จำนวนผู้สูบบุหรี่ทั้งหมดสามารถแยกออกเป็นกลุ่มผู้สูบบุหรี่เป็นประจำ 9.9 ล้านคน (ร้อยละ 18.4) และผู้ที่สูบบุหรี่เป็นครั้งคราว 1.6 ล้านคน (ร้อยละ 2.9) และเมื่อจำแนกตามเพศพบว่า เพศชายมีอัตราการสูบบุหรี่ร้อยละ 41.7 ซึ่งสูงกว่าเพศหญิงที่มีอัตราการสูบบุหรี่เพียงร้อยละ 2.1 ถึง 20 เท่า นอกจากนี้มีผู้สูบบุหรี่ในเขตเทศบาลมีอัตราการสูบบุหรี่น้อยกว่าผู้ที่อยู่นอกเขตเทศบาล ร้อยละ 17.3 และร้อยละ 23.5 ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555)

อุปทานของบุหรี่ในประเทศไทยในปี พ.ศ.2555 พบว่ามีประมาณ 11.5 ล้านคน เป็นผู้บุหรืจากโรงงานยาสูบประมาณ 5.1 ล้านคน และบุหรืรwmนเองประมาณ 4.7 ล้านคน โดยมีผู้สูบรายใหม่ 2-3 แสนคนต่อปี ในขณะที่เดียวกันมีคนไทยเสียชีวิตจากการสูบบุหรี่ประมาณ 52,000 คนต่อปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555)

รายได้จากรธุรกิจค้าบุหรื พบว่า ในช่วงปีพ.ศ.2550-2560 มีมูลค่าเพิ่มขึ้นทุกปี เฉลี่ยร้อยละ 7.3 ต่อปี จากมูลค่า 87,513 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นเป็น 157,652 ล้านบาท โดยมีโครงสร้างรายได้ดังนี้ บุหรื ร้อยละ 99 ชิการ์และอื่นๆ ร้อยละ 1 ในช่วงเวลาเดียวกัน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ การศึกษาการควบคุมยาสูบไทย จึงเป็นประเด็นสำคัญแม้ว่า รัฐบาล กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ จะมีมาตรการควบคุมผ่านกฎหมายทั้งในประเทศและอนุสัญญาระหว่างประเทศแล้วก็ตาม จำนวนผู้สูบบุหรี่ในประเทศไทยยังคงลดลงไม่มากนัก และแนวโน้มคนรุ่นใหม่ยังสามารถเข้าสู่ตลาดบุหรืได้ง่ายอีกด้วย ดังนั้นการศึกษามาตรการควบคุมยาสูบตามกรอบขององค์การอนามัยโลก รวมทั้งการแสวงหากรอบการดำเนินมาตรการที่เหมาะสมต่อควบคุมยาสูบสำหรับประเทศไทย ในสถานการณ์ปัจจุบันอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการควบคุมยาสูบตามกรอบขององค์การอนามัยโลกข้อ 5.3 ในบริบทประเทศไทย

คำถามการวิจัย

การควบคุมยาสูบตามกรอบขององค์การอนามัยโลกเป็นอย่างไร ประเทศไทยมีแนวทางการดำเนินการตามกรอบดังกล่าวนี้ได้อย่างไร ได้ผลหรือไม่อย่างไร

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เทคนิควิธีเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary research) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ งานวิจัย และบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมยาสูบและมาตรการที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

และการวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) ทั้งนี้การสัมภาษณ์เจาะลึก ประชากรกลุ่มเป้าหมาย (Key Informant) ที่จะดำเนินการสัมภาษณ์เจาะลึก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ศูนย์จัดการความรู้เกี่ยวกับยาสูบ และ หน่วยงานอื่นๆ ภาคธุรกิจ ได้แก่ โรงงานยาสูบ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ นักวิชาการด้านยาสูบ และ นักวิชาการด้านสาธารณสุข

แนวคิดทฤษฎีและกรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดนโยบายสาธารณะเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมสังคมที่ดี แนวคิดความรับผิดชอบต่องาน และ แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างยั่งยืน การนำทั้ง 3 แนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบในการอธิบาย เรื่องการควบคุมยาสูบในประเทศไทย

แนวคิดนโยบายสาธารณะเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมสังคมที่ดี

ประเวศ วะสี (2552) ระบุว่า กระบวนการนโยบายสาธารณะ (Public Policy Process) กระบวนการ นโยบายสาธารณะควรประกอบด้วย 3 ประการ คือ **ประการแรก** เป็นกระบวนการทางปัญญา ใช้หลักฐาน ข้อเท็จจริงที่ผ่าน การวิเคราะห์สังเคราะห์มาอย่างดี จนเป็น “ความรู้” ที่เรียกว่า เป็นการสร้างนโยบายที่อยู่ บนฐานของความรู้ (knowledge-based policy formulation) **ประการที่สอง** เป็นกระบวนการทางสังคม นโยบายกระทบสังคมทั้งหมดอย่าง รุนแรง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือสังคมควรเข้ามามีบทบาทร่วมเรียนรู้ ร่วม กำหนดนโยบาย เป็นกระบวนการเปิดเผยโปร่งใสและเป็นไป ตาม รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 67 กำหนดให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และ**ประการที่สาม** กระบวนการทางศีลธรรม กระบวนการนโยบายสาธารณะควรมี อุดมคติเพื่อความถูกต้องดีงามและประโยชน์สุขของคนทั้งหมด ไม่ แฝงเร้นเพื่อประโยชน์เฉพาะตนเฉพาะกลุ่ม

นโยบายสาธารณะที่ดีในมุมมองของประเวศ วะสี (2552 หน้า 11-14) ระบุว่า นโยบายสาธารณะที่ดี (Healthy public policies) คือ นโยบายสาธารณะที่นำไปสู่ความถูกต้องเป็นธรรม และประโยชน์สังคม โดยรวม ในปัจจุบันสังคมจะมีความซับซ้อน “ความถูกต้องเป็นธรรม” และ “ประโยชน์สุข” ก็ซับซ้อนและ ดีความต่างๆ กัน ไม่ตรงไปตรงมาการใช้ “ความเห็น” เกือบกัน หรือการลงมติด้วยเสียงข้างมาก ไม่ได้เป็น ประกันว่าจะมี “ความถูกต้องเป็นธรรม” จำเป็นต้องมีการวิจัยสร้างความรู้ว่ามี “ความถูกต้องเป็นธรรม” และ เป็น “ประโยชน์ต่อสังคม” หรือไม่ มากน้อยเพียงใด ความรู้ที่ได้จากการวิจัย อันประกอบด้วยข้อมูลหลักฐาน และวิธีการวิเคราะห์สังเคราะห์ที่เชื่อถือได้ โปร่งใส เป็นสาธารณะที่ให้ใครๆ เข้ามาดูและพิสูจน์ได้ สามารถ นำมาสู่การเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดความเห็นพ้องได้

ดังนั้น การวิจัยนโยบาย หรือ การสังเคราะห์นโยบาย อย่างมีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องทำ กันให้มาก เพื่อเป็นเครื่องมือเคลื่อนสังคมไปให้ได้ ซึ่งกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม

(Participatory Public Policy Process = PPPP = P4) นี้ ถ้าทำให้ดีและกว้างขวาง จะเป็นกระบวนการทางปัญญา กระบวนการทางสังคม และกระบวนการทางศีลธรรม

ทั้งนี้กระบวนการนโยบายสาธารณะ ไม่ควรจรรยาบรรณให้ได้อธิบายเพื่อเสนอต่อผู้มีอำนาจ แต่ควรจะเน้นที่การมีส่วนร่วมเรียนรู้ของทุกฝ่ายอย่างกว้างขวาง จนเกิดเป็นความเข้าใจของสังคม (Social understanding) เป็นคุณค่าของสังคม (Social value) เป็นการปฏิบัติโดยสังคม (Social practice) ส่วนข้อเสนอเป็นผลพลอยได้อย่างหนึ่ง “ความเข้าใจ - คุณค่า - การปฏิบัติ” โดยสังคมจนเป็นปรกติวิสัย คือ การปรับเปลี่ยนตัวเองทางสังคม (Social transformation) ซึ่งเท่ากับการได้ผลของนโยบายสาธารณะไปแล้ว การรวบรัดทำข้อเสนอ เสนอกับฝ่ายการเมืองก็ไม่แน่ว่าฝ่ายการเมืองจะเข้าใจ เห็นคุณค่า และปฏิบัติ แต่ฝ่ายการเมืองก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นภาคีแห่งการเรียนรู้ร่วมกันด้วย และเมื่อสังคม “เข้าใจ - เห็นคุณค่า - ปฏิบัติ” นั่นก็หมายถึงฝ่ายการเมืองก็ “เข้าใจ - เห็นคุณค่า - ปฏิบัติ” ด้วย เมื่อทุกฝ่ายปฏิบัติจนเป็นปรกติวิสัยก็กลายเป็นวัฒนธรรม

ดังนั้น การสร้างความเชื่อมั่นให้กับองค์กรเพื่อนำไปสู่ความน่าเชื่อถือของบริษัท นอกจากเรื่องความโปร่งใส และความรับผิดชอบที่มีต่อการประกอบกิจการของบริษัทแล้ว บันทึกสาธารณะที่เปิดเผยให้เห็นถึงเรื่องของการปฏิบัติการตามพันธสัญญาเกี่ยวกับหลักการและเป้าหมายของอุตสาหกรรมนั้นๆ จะเป็นตัวป้องและทำลาย หรือส่งเสริมความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการปฏิบัติงานด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และบรรษัทภิบาลของบริษัทนั้นๆ ได้เอง

แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม

โลกาภิวัตน์ในยุคปัจจุบันถูกขับเคลื่อนด้วยเศรษฐกิจเป็นตัวนำ จนอาจกล่าวได้ว่าเศรษฐกิจเป็นตัวจัดระเบียบโลกใหม่ ซึ่งไม่ว่าประเทศใดๆ จะมีอุดมคติทางการเมืองเป็นเช่นไรก็ตาม แต่ในเรื่องระบบเศรษฐกิจนั้นต่างใช้ระบบทุนนิยมแบบตลาดเสรีเหมือนกันหมด แต่ในระบบตลาดเสรีนั้นมีวิกฤติที่ซ่อนเร้นอยู่ เซสตัน (Chase-Dunn, 1999) ได้ทำการศึกษาาระบบโลกและมีข้อสรุปว่า เศรษฐกิจโลกแบบทุนนิยมต่างประสบปัญหาของวงจรความเจริญและความเสื่อมเหมือนกันหมด และวงจรดังกล่าวมีอยู่หลากหลาย เช่น วงจรธุรกิจ Kondratieff Wave วงจรของสงคราม วงจรของการล่าอาณานิคมและการปลดปล่อยตนเอง ฯลฯ ซึ่งวงจรเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาวิกฤติตามมาไม่ขาดสาย โดยมีที่มาจากอุดมคติของทุนนิยมในการแสวงหากำไรสูงสุดและการสะสมทุน

ความขัดแย้งพื้นฐานของการพัฒนาการกำกับดูแลกิจการที่ดี อยู่ที่ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ถือหุ้น (Stakeholder vs. Shareholder) และเนื่องจากสังคมนับได้ว่าเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญสำหรับองค์กรธุรกิจ ดังนั้นวาทกรรมของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจจึงได้เริ่มพัฒนาขึ้นมา โดยในปี 1999 ที่เมืองดาวอส โคลีฟ อัมมัน เลขาธิการสหประชาชาติในขณะนั้น ได้แถลงถึงแนวคิดของ UN Global Compact หรือ “พันธสัญญาประชาคมโลก” โดยได้กล่าวถึงการที่องค์กร

ธุรกิจจะต้องทำตัวเป็นพลเมืองที่ดีของโลก (Responsible Corporate Citizenship) นอกเหนือจากการมุ่งแสวงหากำไรสูงสุดให้กับผู้ถือหุ้นเพียงอย่างเดียว

ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจก็คือการแสวงหากำไรของตนเอง” สำหรับธุรกิจนั้นความรับผิดชอบต่อสังคมมีอยู่เพียงเรื่องเดียว ซึ่งได้แก่การใช้ทรัพยากรของตนและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อเพิ่มผลกำไร トラバドที่การดำเนินการดังกล่าว นั้น ตั้งอยู่ในกฎเกณฑ์ที่วางไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การดำเนินธุรกิจนั้นจะต้องกระทำในลักษณะที่เปิดเผยและมีการแข่งขันอย่างเป็นธรรมโดยไม่มี การโกงหรือฉ้อฉลใดๆ (Friedman, 1970) ทั้งนี้ตามความเห็นของฟรีดแมน การดำเนินธุรกิจคือความ รับผิดชอบต่อสังคมอยู่แล้ว トラバドที่ที่แข่งขันโดยเสรีและเปิดเผย ธุรกิจไม่ต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือ ใช้มาตรฐานทางจริยธรรมใดๆ เพราะการทำธุรกิจ ได้สร้างสินค้าและบริการที่สังคมต้องการ และเป็น การสร้างงานในกับคนในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ นับเนื่องเป็นส่วนขยายของหลักการธรรมาภิบาล ที่มุ่งไปที่การพัฒนาในเชิงสาระ ไม่ใช่รูปแบบเหมือนอย่างการกำกับดูแลกิจการที่ดี แต่อย่างไรก็ตาม ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจยังไม่อาจเห็นผลได้เต็มที่ เนื่องจากความขัดแย้งพื้นฐานในเชิงหลักการ ที่เรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นเรื่องตอบสนองผลประโยชน์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) ในขณะที่การทำธุรกิจ โดยหลักการพื้นฐานจะตอบสนองต่อผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น (Shareholder) เท่านั้น

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างยั่งยืน

ในปี 2016 องค์กรสหประชาชาติ (UNITED NATIONS) ได้เสนอรายงานเรื่อง Manual on Consumer Protection ซึ่งงานดังกล่าวได้เสนอแนวคิดเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างยั่งยืน (The Concept of Sustainable Consumption) โดยเสนอว่า การคุ้มครองผู้บริโภคอย่างยั่งยืนหรือไม่จะขึ้นอยู่กับระบบดุลยภาพระหว่างอำนาจต่อรอง (Bargaining power) ความรู้ (Knowledge) และทรัพยากร (Resources) กล่าวคือจะเกิดขึ้นได้รัฐจะมีบทบาทสำคัญในการแทรกแซงเพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภคให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลมากขึ้น นอกเหนือจากกลไกของภาคประชาสังคม ตามที่กลุ่มประเทศประชาคมยุโรปดำเนินมาตรการนี้อยู่ อย่างไรก็ตามรัฐอาจจะเข้าแทรกแซงในทางเศรษฐกิจและสังคมหลายด้านได้แก่ ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (Economic efficiency) สิทธิส่วนบุคคล (Individual rights) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (Distributive Justice) การพัฒนาในเรื่องสิทธิ (Right to development) (UN, Manual on Consumer Protection 2016 p.2)

แนวคิดดังกล่าวเห็นว่า ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อสังคมในการคุ้มครองผู้บริโภค นั้น ประกอบด้วยหน่วยงาน องค์กร และสมาคม ดังนี้ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง (Government agencies) ร่างมาตรฐานตามกฎหมาย

(Statutory/non-statutory standards bodies) ผู้ตรวจการแผ่นดิน (Ombudsmen) สมาคมวิชาการและอุตสาหกรรม (Professional and industry associations) สมาคมผู้บริโภค (Consumer associations) และระเบียบดูแลตนเอง (Self-regulation) (UN Manual on Consumer Protection 2016, p. 7-8) ซึ่งกลไกนี้จะสามารถทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพในเชิงระบบ

สรุปแนวคิดการบริโภคอย่างยั่งยืนตามแนวคิดขององค์การสหประชาชาติ (UN Manual on Consumer Protection, 2016, p. 159) มีดังนี้

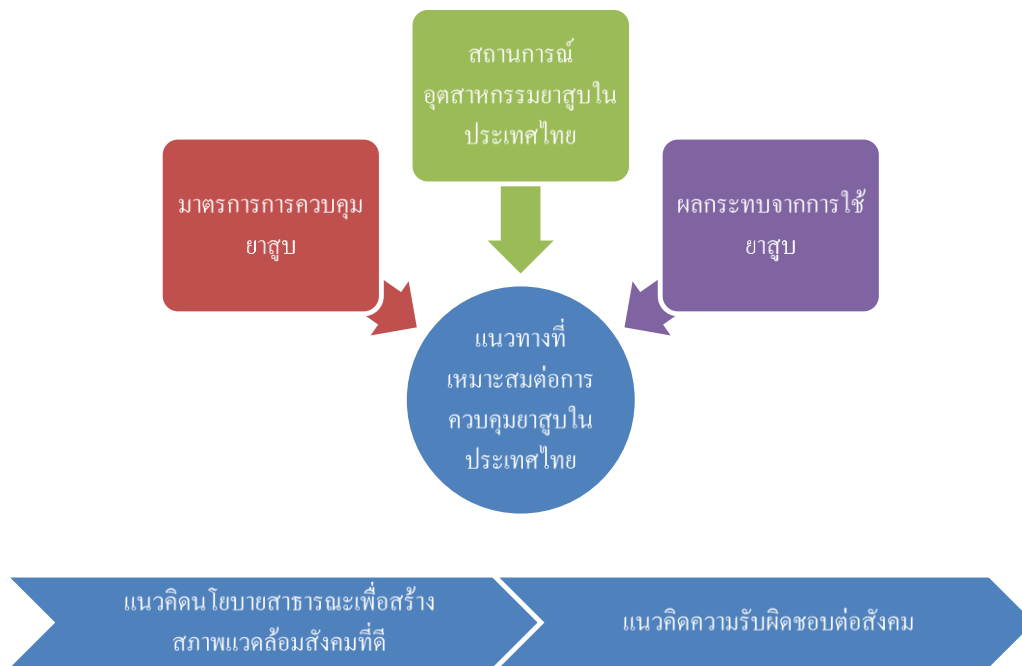
- 1) ความพึงพอใจของความต้องการขั้นพื้นฐานในการปรับปรุงคุณภาพชีวิต
- 2) การปรับปรุงประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรลดมลพิษของของเสียโดยคำนึงถึงความสามารถในการรับน้ำหนักของโลกเพื่อคูดซับของเสียเหล่านั้น
- 3) ใช้รูปแบบการบริโภคที่เป็นธรรมซึ่งจะไม่ใช่เป็นอุปสรรคต่อความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต และ
- 4) สร้างความมั่นใจในความเป็นธรรมในการบริโภคภายในประเทศและระหว่างประเทศ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดทฤษฎีแบบผสมผสานทั้งสามกลุ่มมาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันทางทฤษฎี (Interaction Theory) เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางการเมืองและสังคมไทยบนพื้นฐานจากข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Base) ประกอบด้วย แนวคิดนโยบายสาธารณะเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมสังคมที่ดี และแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม ดังภาพที่ 5.1

ประมวลจากแนวคิดนโยบายสาธารณะเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมสังคมที่ดี และแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม มาวิเคราะห์ร่วมแล้วจะได้แง่มุมที่รอบด้าน สำหรับแนวทางการบริหารจัดการนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพ ดังที่ประเวศ วะสี (2552) ระบุว่า กระบวนการนโยบายสาธารณะ (Public Policy Process) กระบวนการนโยบายสาธารณะควรประกอบด้วย 3 ประการ คือ 1) เป็นกระบวนการทางปัญญา ใช้หลักฐานข้อเท็จจริงที่ผ่าน การวิเคราะห์สังเคราะห์มาอย่างดี จนเป็น “ความรู้” ที่เรียกว่า เป็นการสร้างนโยบายที่อยู่บนฐานของความรู้ (knowledge-based policy formulation) 2) เป็นกระบวนการทางสังคม นโยบายกระทบสังคมทั้งหมดอย่าง รุนแรง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือสังคมควรเข้ามามีบทบาทร่วมเรียนรู้ ร่วมกำหนดนโยบาย เป็นกระบวนการเปิดเผยโปร่งใสและเป็นไป ตาม รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 67 กำหนดให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และ 3) กระบวนการทางศีลธรรม กระบวนการนโยบายสาธารณะควรมี อุดมคติเพื่อความถูกต้องดีงามและประโยชน์สุขของคนทั้งหมด ไม่แบ่งเร้นเพื่อประโยชน์เฉพาะตนเฉพาะกลุ่ม

ทั้งนี้ในทัศนะของประเวศ วะสี (2552 หน้า 11-14) นโยบายสาธารณะที่ดี (Healthy public policies) คือ นโยบายสาธารณะที่นำไปสู่ความถูกต้องเป็นธรรม และประโยชน์สังคมโดยรวม ในปัจจุบันสังคมจะมีความซับซ้อน “ความถูกต้องเป็นธรรม” และ “ประโยชน์สุข” ดังนั้นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นกลางและมีมุมมองที่ว่า “ทุกคนทุกองค์กรในสังคมไม่ได้เลวร้ายไปเสียทั้งหมด หากสังคมจะเลวร้ายยิ่งนั้นคือการปิดกั้นการแสวงหาความรู้ที่แท้จริงเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาสังคม คือ นโยบายสาธารณะที่ควรจะเป็นตามบริบทที่เป็นจริง”

ภาพที่ 5.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การควบคุมยาสูบตามกรอบขององค์การอนามัยโลก

แนวปฏิบัติตามข้อ 5.3 ได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติข้อ 5.3 โดยมุ่งเน้นการใช้รูปแบบและทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว ไว้ถึง 3 วิธีการ ดังนี้

1) การใช้ข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลเพื่อการติดตามเฝ้าระวังอุตสาหกรรมยาสูบขององค์การอนามัยโลก ภายใต้โครงการ Tobacco Free Initiative (TFI) ซึ่งได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2541 ซึ่งโครงการดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อลดอัตราการเสียชีวิตและโรคที่มีสาเหตุมาจากการผลิตภัณฑ์ยาสูบ ซึ่งพันธกิจสำคัญของ TFI 3 ข้อ คือ (1) เป็นผู้นำด้านนโยบายควบคุมยาสูบของโลก (2) ผลักดันให้มีการขับเคลื่อนของสังคมทุกระดับ และ (3) ส่งเสริมการปฏิบัติตามกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบขององค์การ

อนามัยโลกของภูมิภาค และสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมยาสูบที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติของกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบขององค์การอนามัยโลก WHO-FCTC

2) องค์การเอกชน และภาคประชาสังคมต่าง ๆ ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยาสูบ เข้ามามีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบความเคลื่อนไหวของอุตสาหกรรมยาสูบ

3) กำหนดจรรยาบรรณ หรือกฎเกณฑ์สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกระดับว่าด้วย “ผู้เปิดเผยข้อมูลการทุจริต” โดยมีมาตรการเพื่อคุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูลอุตสาหกรรมยาสูบตามสมควร นอกจากนี้รัฐภาคีต้องได้รับการสนับสนุน ในการนำมาตรการต่าง ๆ มาบังคับใช้กับแนวปฏิบัตินี้ เช่น การฟ้องร้องคดีในชั้นศาล การใช้สิทธิร้องเรียนผ่านองค์กรอิสระต่าง ๆ

การควบคุมยาสูบในบริบทประเทศไทย

โครงสร้างการควบคุมอุตสาหกรรมยาสูบในประเทศไทยตามกรอบขององค์การอนามัยโลกข้อ 5.3 ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างการควบคุมยาสูบตามมาดังนี้

1) พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ร่างพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบตามที่กระทรวงสาธารณสุขเสนอจะยกเลิกพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.2535 และ พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ.2535 โดยกระทรวงสาธารณสุขและเครือข่ายรณรงค์ต่อต้านบุหรี่กำลังผลักดันร่างพระราชบัญญัตินี้เข้าสู่สภานิติบัญญัติให้ได้ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ.2559 โดยอ้างว่ามีเป้าหมายสำคัญเพื่อลดการสูบบุหรี่ โดยเฉพาะผู้บริโภครุ่นที่เป็นเยาวชน ซึ่งหมายความว่า ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ ประชาชนไทยอายุ 18 ปี ซึ่งมีวุฒิสูงพอจะใช้อำนาจธิปไตยตามรัฐธรรมนูญผ่านการเลือกตั้งเพื่อตัดสินใจตัดสินแนวทางของประเทศชาติจะมีวุฒิไม่สูงพอที่จะซื้อบุหรี่เพื่อการบริโภคส่วนบุคคลได้เพราะอายุไม่ถึง 20 ปี นอกจากนี้ ร่างพระราชบัญญัตินี้ยังห้ามขายแยกมวน ห้ามการส่งเสริมการขายห้ามการโฆษณาผ่านสื่อทุกรูปแบบ ห้ามเป็นผู้สนับสนุนการประกวด การแข่งขัน การอุปถัมภ์หรือการช่วยเหลือสังคมต่าง ๆ และยังกำหนดให้ผลิตภัณฑ์ยาสูบครอบคลุมไปถึงผลิตภัณฑ์ที่มีสารนิโคตินเป็นส่วนประกอบทั้งหมด

2) การเปลี่ยนโครงสร้างภาษีสรรพสามิต ในปัจจุบันประเทศไทยกำหนดอัตราภาษีบุหรี่ที่หน้าโรงงานผลิตอุตสาหกรรม แต่ระบบการจัดเก็บภาษีบุหรี่กำลังจะเปลี่ยนเป็นคิดจากราคาขายปลีกแทน ซึ่งราคาขายปลีกในปัจจุบันเป็นผลจากการขึ้นราคาผ่านการขึ้นภาษีครั้งแล้วครั้งเล่าจนไม่สะท้อนต้นทุนการผลิตที่แท้จริงอีกต่อไป หากเก็บภาษีที่ราคาขายปลีกโรงงานยาสูบจะต้องรับภาระภาษีเพิ่มขึ้นอีกมากเป็นต้นทุนการผลิต

การประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 ที่มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2560 ซึ่งกรมสรรพสามิตได้ปรับโครงสร้างภาษีใหม่ ใช้วิธีการจัดเก็บภาษีแบบผสม ได้แก่ การเก็บภาษีทั้งตามมูลค่าและตามปริมาณรวมกัน โดยใช้ “ราคาขายปลีกแนะนำ” เป็นฐานคำนวณภาษี ในด้านภาษีตาม

ปริมาณไม่ว่าจะผลิตนุหรือมีขนาดเล็กหรือมีขนาดใหญ่ออกมาขาย ต้องเสียภาษีมูลค่า 1.20 บาทก่อน (เก็บภาษีตามปริมาณ) จากนั้นให้ใช้ราคาขายปลีกมาเป็นเกณฑ์อ้างอิง หากตั้งราคาขายปลีกสูงกว่า 60 บาท (เก็บภาษีตามมูลค่า) ต้องเสียภาษี 40% ของมูลค่า แต่ถ้ากำหนดราคาขายปลีกต่ำกว่า 60 บาท ให้เสียภาษีในอัตรา 20% ของมูลค่า ส่งผลให้ราคาขายปลีกนุหรือโรงงานยาสูบปรับราคาเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 9-20 บาทต่อซอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการลดจำนวนการสูบบุหรี่ยิ่ง โดยเฉพาะการลดจำนวนผู้สูบบุหรี่ยาสูบใหม่ทำให้โรงงานยาสูบ คาดการณ์ยอดจำหน่ายของปีงบประมาณปี พ.ศ.2561 ลดลงจากยอดจำหน่ายปีงบประมาณ พ.ศ.2560 ถึงร้อยละ 40 เนื่องจากผู้สูบลดการบริโภค และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปซื้อสินค้าทดแทน ที่มีราคาถูกหรือเปลี่ยนไปสูบบุหรี่แทนการสูบบุหรี่ยาสูบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพรวมตลาดนุหรือ

3) การปรับตัวของโรงงานยาสูบสู่การยาสูบแห่งประเทศไทย การวางนโยบายพัฒนาประเทศระยะยาวและมีเป้าหมายเชิงรุกที่จะให้ประเทศไทยเป็นประเทศพัฒนาแล้วภายใน 20 ปีของรัฐบาลมีการถ่ายทอดให้กับหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจโดยตรง โรงงานยาสูบในฐานะรัฐวิสาหกิจต้องปฏิรูปองค์กรทั้งเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลและพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของประเทศเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดยุคใหม่และเติบโตได้อย่างยั่งยืน ทั้งในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เน้นนวัตกรรม การพัฒนาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลและการรองรับวิสัยทัศน์และแผนงานแห่งชาติด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ก้าวสู่การเป็นองค์กรนิติบุคคล เพื่อเตรียมการเพื่อเพิ่มศักยภาพและความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจขององค์กรให้พร้อมกับการเข้าสู่การเป็นนิติบุคคลซึ่งคาดว่าจะเป็นไปได้ในปี พ.ศ.2561 ซึ่งต้องอาศัยการสื่อสารและสร้างความเข้าใจแก่พนักงานภายในองค์กรทั้งหมดเพื่อให้เกิดความยอมรับในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และการปรับองค์กรที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

4) การแข่งขันจากนุหรือไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ทดแทนนุหรือ ผลิตภัณฑ์ทดแทนนุหรือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมากเพื่อตอบโต้กระแสการต่อต้านนุหรือ ทั้งแผ่นนิโคตินที่ช่วยในการเลิกนุหรือไปจนถึงผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ๆ ที่ยังคงลักษณะการสูบไว้ ตั้งแต่บุนุหรือไฟฟ้าที่ใช้น้ำยานิโคตินหรือนุหรือไฟฟ้าลูกผสม ที่ให้ความร้อนแก่ใบยาเพื่อสร้างกลิ่นไอโดยไม่มีการเผาไหม้และผลิตภัณฑ์เหล่านี้สามารถนำเสนอและวางจำหน่ายในบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามและทันสมัย สร้างภาพลักษณ์ที่ดีกว่าทั้งในด้านความปลอดภัยต่อสุขภาพและการบริโภค แม้ในขณะนี้กฎหมายไทยยังห้ามการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทดแทนในลักษณะนี้อยู่ หากยอมให้ผลิตภัณฑ์ทดแทนการสูบบุหรี่ยาสูบรูปแบบใหม่เหล่านี้เป็นสินค้าถูกกฎหมายเพื่อทดแทนการสูบบุหรี่ยาสูบ โรงงานยาสูบจะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ทั้งปริมาณจำหน่าย ที่จะลดลงจากทางเลือกที่มากขึ้นและภาพลักษณ์ที่ไม่ดีจากการถูกเปรียบเทียบกับสินค้าใหม่ ซึ่งเป็นผลมาจากอัตราการเติบโตของ Demand นุหรือในประเทศไทย สะท้อนได้จากอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศระหว่างปี 2017-2022 ประเมินจากหลายหน่วยงาน ประกอบด้วย ADB, AFB, EIU, IMF, NESDB และ BOT ว่าเศรษฐกิจประเทศไทยจะ

ขยายตัวได้ร้อยละ 3.9 ในปี 2017 ร้อยละ 3.6 ในปี 2018 ร้อยละ 3.8 ในปี 2019 ส่วนตั้งแต่ปี 2020-2022 คาดว่าเศรษฐกิจของประเทศจะขยายตัวร้อยละ 3.5

มาตรการที่เหมาะสมต่อควบคุมยาสูบสำหรับประเทศไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน

แนวปฏิบัติข้อ 5.3 ที่ควรนำมาพิจารณา และประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย มีดังนี้

1) ใช้กลไกตามแผนยุทธศาสตร์การควบคุมยาสูบแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559 - 2562 รวมทั้งฉบับต่อไปที่จะมีขึ้นในอนาคต ในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดทำบันทึกความตกลง MOU กับกระทรวงการคลัง กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย หรือหน่วยงานด้านวิชาการ และการบริหารนโยบายภาครัฐต่าง ๆ ในการไม่ยอมรับการสนับสนุน หรืออุปถัมภ์จากธุรกิจหรืออุตสาหกรรมยาสูบ ไม่ว่าจะทางตรง หรือทางอ้อม เช่น การให้งบประมาณสนับสนุนการวิจัยนโยบาย และมาตรการภาครัฐ หรือการสนับสนุนทุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน

2) ควรปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานภาครัฐของกระทรวงการคลังในการกำกับดูแลกิจการยาสูบ ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจภายใต้กำกับกระทรวงการคลัง ให้มีความชัดเจน ลดการมีผลประโยชน์ทับซ้อน และการบริหารงานในมิติการประกอบธุรกิจ ต้องแยกต่างหากชัดเจนกับการบริหารนโยบายด้านภาษี ภายหลังมีการแปรรูปองค์กรจากเดิมโรงงานยาสูบ มีสถานะเป็นนิติบุคคลเดียวกันกับกระทรวงการคลัง ได้แยกตัวออกไปเป็น การยาสูบแห่งประเทศไทย ซึ่งมีสถานะเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากกระทรวงการคลัง

3) ทุกภาคส่วนต้องเน้นการสร้างการรับรู้ และเห็นความสำคัญของแนวปฏิบัติข้อ 5.3 เนื่องจากเป็นมาตรการสำคัญในการป้องกันการแทรกแซงนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมยาสูบ จากธุรกิจและอุตสาหกรรมยาสูบ

4) เร่งรัดให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติตามข้อ 5.3 เพื่อไม่ให้เกิดช่องโหว่ หรือโอกาสในการแทรกแซงนโยบายของธุรกิจหรืออุตสาหกรรมยาสูบได้

อภิปรายผล

อนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบ (FCTC) กรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบขององค์การอนามัยโลกได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอว่า มีนโยบายต่อต้านบุหรี่แบบสุดโต่งซึ่งที่สุดไม่สามารถแก้ปัญหาได้จริงและไม่เคยรับฟังหรือเปิดให้ผู้แทนจากอุตสาหกรรมยาสูบ ชาวไร่ยาสูบ หรือแม้แต่องค์การรัฐบาลที่บังคับใช้กฎหมายมีส่วนร่วมใด ๆ ทำให้เป็นข้อตกลงที่มุ่งเน้นแต่เป้าหมายด้านสาธารณสุขที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่แตกต่างกันไปตามภูมิภาค ขณะนี้ที่ประชุมกรอบอนุสัญญาฯ กำลังผลักดันผลิตภัณฑ์ทดแทนต่าง ๆ แทนการสูบบุหรี่แบบดั้งเดิมเพื่อเริ่มต้นการกำจัดบุหรี่

อย่างเด็ดขาดทั้งที่ยังไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนว่าสินค้าทดแทนชนิดต่าง ๆ อย่างบุหรี่ไฟฟ้าที่ปลอดภัยกว่าจริงหรือไม่ หากที่ประชุมกรอบอนุสัญญาฯ เดินหน้าตามแผนการนี้จะกระทบกับการดำเนินการของโรงงานยาสูบอย่างรุนแรง และอาจสร้างความเข้าใจผิดๆ ให้กับผู้บริโภคว่าสินค้าทดแทนชนิดใหม่ที่ยังไม่มีผลการศึกษาวินิจฉัยแน่ชัดนั้นมีความปลอดภัยมากกว่าการสูบบุหรี่แบบเดิม

ทั้งนี้แนวปฏิบัติดังกล่าวมีเป้าหมายใช้เป็นระบบฐานข้อมูลเพื่อการติดตามเฝ้าระวังอุตสาหกรรมยาสูบขององค์การอนามัยโลก ภายใต้โครงการ Tobacco Free Initiative (TFI) ซึ่งพันธกิจสำคัญของ TFI 3 ข้อ คือ (1) เป็นผู้นำด้านนโยบายควบคุมยาสูบของโลก (2) ผลักดันให้มีการขับเคลื่อนของสังคมทุกระดับ และ (3) ส่งเสริมการปฏิบัติตามกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบขององค์การอนามัยโลกของรัฐบาลีและสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมยาสูบที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติของกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบขององค์การอนามัยโลก WHO-FCTC ทั้งนี้โครงการดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อลดอัตราการเสียชีวิตและโรคที่มีสาเหตุมาจากการผลิตภัณฑ์ยาสูบ

อย่างไรก็ตามหากนำแนวคิดนโยบายสาธารณะเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมสังคมที่ดี ตามแนวคิดของประเวศ วะสี (2552) มาวิเคราะห์กรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบ (FCTC) กรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบขององค์การอนามัยโลกแล้ว อาจมองได้ว่า WHO-FCTC ถือเป็นนโยบายสาธารณะระหว่างประเทศ ซึ่งกระบวนการสร้างนโยบายสาธารณะ (Public Policy Process) ควรประกอบด้วย 3 ประการ คือ 1) เป็นกระบวนการทางปัญญา ใช้หลักฐานข้อเท็จจริงที่ผ่าน การวิเคราะห์สังเคราะห์มาอย่างดี จนเป็น “ความรู้” ที่เรียกว่า เป็นการสร้างนโยบายที่อยู่บนฐานของความรู้ (knowledge-based policy formulation) 2) เป็นกระบวนการทางสังคม นโยบายกระทบสังคมทั้งหมดอย่าง รุนแรง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือสังคมควรเข้ามา มีบทบาทร่วมเรียนรู้ ร่วมกำหนดนโยบาย เป็นกระบวนการเปิดเผยโปร่งใสและเป็นไป ตาม รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 มาตรา 67 กำหนดให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และ 3) กระบวนการทางศีลธรรม กระบวนการนโยบายสาธารณะควรมี อุดมคติเพื่อความถูกต้องดีงามและประโยชน์สุขของคนทั้งหมด ไม่แบ่งรับเพื่อประโยชน์เฉพาะตนเฉพาะกลุ่ม ดังนั้นการสังเคราะห์นโยบาย อย่างมีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องทำกันให้มาก เพื่อเป็นเครื่องมือเคลื่อนสังคมไปให้ได้ ซึ่งกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม (Participatory Public Policy Process = PPPP = P4) นี้ ถ้าทำให้ดีและกว้างขวาง จะเป็น กระบวนการทางปัญญา กระบวนการทางสังคม และกระบวนการทางศีลธรรมด้วย ตลอดจนการกำหนดนโยบายสาธารณะจะต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และ บรรษัทภิบาล (Factors of Environment ,Social and Governance) เป็นส่วนหนึ่งในหลายแนวทางที่จะก่อให้เกิดโอกาสและความเสี่ยงใหม่ๆ และยังเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนลงมือปฏิบัติเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายหรือ

กรอบการทำงานเชิงนโยบาย ซึ่งเรื่องดังกล่าวได้ส่งผลต่อนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับการควบคุมยาสูบของประเทศไทยได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้กรอบ WHO-FCTC ยังซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ และมีผลกระทบต่อทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จนทำให้เกิดกระแสและวาทกรรมต่าง ๆ ขึ้น เพื่อที่จะกำกับดูแลสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านธรรมาภิบาล (Good Governance) และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ด้วย

นอกจากนั้น กรอบ WHO-FCTC ยังสอดคล้องตามแนวคิดการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างยั่งยืน (The Concept of Sustainable Consumption) ที่ว่า การคุ้มครองผู้บริโภคอย่างยั่งยืนหรือไม่จะขึ้นอยู่กับระบบดุลยภาพระหว่างอำนาจต่อรอง (Bargaining power) ความรู้ (Knowledge) และทรัพยากร (Resources) กลไกดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้รัฐจะมีบทบาทสำคัญในการแทรกแซงเพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภคให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลมากขึ้น นอกเหนือจากกลไกของภาคประชาสังคม ตามที่กลุ่มประเทศประชาคมยุโรปดำเนินมาตรการนี้อยู่ อย่างไรก็ตามรัฐอาจจะเข้าแทรกแซงในทางเศรษฐกิจและสังคมหลายด้านได้แก่ ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (Economic efficiency) สิทธิส่วนบุคคล (Individual rights) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (Distributive Justice) การพัฒนาในเรื่องสิทธิ (Right to development) (UN, Manual on Consumer Protection 2016: 2)

ข้อเสนอแนะ

- 1) รัฐบาลควรดำเนินตามกรอบขององค์การอนามัยโลกข้อ 5.3 โดยสร้างการความรู้ความเข้าใจให้แก่องค์กร หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนให้เข้าใจถึงแนวปฏิบัติดังกล่าว
- 2) ควรดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับของแต่ละหน่วยงานที่ประกาศใช้แล้วให้จริงจังเพื่อให้เกิดสภาพบังคับขึ้นจริงในสังคมไทย
- 3) บทบัญญัติภายใต้ พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.2560 มาตรา 35 มาตรา 37 และ 40 ต้องมีการบังคับใช้ รวมทั้งต้องเผยแพร่ให้ธุรกิจหรืออุตสาหกรรมยาสูบรับทราบ เข้าใจเจตนารมณ์ และถือปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัด

เอกสารอ้างอิง

พระราชบัญญัติการยาสูบแห่งประเทศไทย พ.ศ.2561, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม135 ตอนที่ 33 ก, 13 พฤษภาคม 2561.

พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 39 ก, 5 เมษายน 2560.

ประภิต วาทีสาธกกิจ, การแทรกแซงและบ่อนทำลายนโยบายสาธารณะของบริษัทยักษ์ข้ามชาติ: กรณีศึกษา
นโยบายการควบคุมการบริโภคยาสูบของไทย, กรุงเทพมหานคร, ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อ
การควบคุมยาสูบ, 2551.

ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์, รายงานผลการประเมินการปฏิบัติตามกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบของ
ประเทศไทย พ.ศ. 2559, กรุงเทพมหานคร, ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ, 2551.
สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555-2561.

หทัย ชิดานนท์, แนวทางจริยธรรมสำหรับการพบปะบริษัทบุหรี่ข้ามชาติ, สถาบันส่งเสริมสุขภาพไทย
มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ, 2545.

Chase-Dunn, C. (1999). Globalization: A World-Systems Perspective. *Journal of World-Systems Research*,
5(2), 186-215.

Friedman, M (1970). The Social Responsibility of Business Is to Increase Its Profits. *The New York Times
Magazine*, September 13, 1970.

Global Opportunity Analysis and Industry Forecast, 2017–2023(2018). E-cigarette Market by Product Type,
Flavor and Distribution Channel – Global Opportunity Analysis and Industry Forecast, 2017–
2023. Available from: https://www.researchandmarkets.comresearch/pjkd84/global_electronic?w=5

Guidelines for Implementation of Article 5.3 of the WHO Framework Convention on Tobacco Control at
https://www.who.int/fctc/guidelines/article_5_3.pdf

Prawet Wasi (2009). Public policy process. Nonthaburi. The National Health Commission of Thailand.

Public Health England. (2018) Available from: [https://assets.publishing.service.gov.uk/government/
uploads/system/uploads/attachment_data/file/733022/Ecigarettes_an_evidence_update_A_report_
commissioned_by_Public_Health_England_FINAL.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/733022/Ecigarettes_an_evidence_update_A_report_commissioned_by_Public_Health_England_FINAL.pdf)

Sasin Institute of Chulalongkorn University (2014). Study of the impact of electric cigarettes on stakeholders
in Thailand and recommendations for management from the government. Thai Tobacco Monopoly,
Ministry of Finance.

Statista (2016). Sale volume of e-cigarette. Available from: [https://www.statista.com/statistics/285143/us-
e-cigarettes-dollar-sales/UN](https://www.statista.com/statistics/285143/us-e-cigarettes-dollar-sales/UN), Manual on Consumer Protection (2016) Available from :
<https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/webditcclp2016d1.pdf>

Technical Resource for Country Implementation of WHO Framework Convention on Tobacco Control Article 5.3, World Health Organization, Geneva: World Health Organization Tobacco Free Initiative (TFI), 2012.

United Nations. Manual on Consumer Protection, 2016.

World Health Organization (2009). World Health Organization Study Group on Tobacco Regulation. Scientific recommendation: devices designed for the purpose of nicotine delivery to the respiratory system in which tobacco is not necessary for their operation. Scientific Basis of Tobacco Product Regulation: Third Report of a WHO Study Group. Geneva.

WHO Framework Convention on Tobacco Control (2012) Available from: https://www.who.int/fctc/reporting/2012_global_progress_report_en.pdf www.globaltobaccocontrol.org/e-cigarette/domain-classification

WHO-FCTC Implementation Database at http://www.who.int/fctc/reporting/party_reports/en/index.html

การปฏิรูปที่ดินภาคเกษตรกรรม : กรณีการจัดการที่ดินโดยโฉนดชุมชนของ หมู่บ้านแพะไต้ ต.หนองล่อง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน

ชุลีรัตน์ เจริญพร (Chuleerat Charoenporn)¹

บทคัดย่อ

การปฏิรูปที่ดินภาคเกษตรกรรม : การจัดการโดยโฉนดชุมชนของหมู่บ้านแพะไต้ ต.หนองล่อง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาวิถีคิด กระบวนการ และระบบการจัดการที่ดินของ “โฉนดชุมชน” ในการแก้ปัญหาที่ดินในพื้นที่ศึกษา และ 2) เพื่อศึกษาสถานการณ์เงื่อนไขสนับสนุน และขีดจำกัด ในการจัดการที่ดินในรูปแบบ โฉนดชุมชนของพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า จากปัญหาชาวบ้านแพะไต้ที่ได้ “เข้ายึดใช้ประโยชน์ในที่ดินที่ถูกทิ้งร้าง” เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2540 ในพื้นที่ที่แต่เดิมถือครองโดยชุมชน แต่บางส่วนถูกออกเอกสารสิทธิ์โดยมิชอบ บางส่วนถูกทิ้งร้างจากปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และชาวชุมชนร่วมกันจัดการการใช้ประโยชน์ในที่ดินในแนวทางโฉนดชุมชนใน 2 ด้านหลัก ๆ โดยคำนึงถึงประโยชน์ด้านการเกษตรกรรมในการทำกิน เพื่อความมั่นคงในการถือครอง และยึดโยงความสัมพันธ์ในชุมชนไว้ โดยแบ่งพื้นที่ทำกินของชุมชนเป็น (1) ด้านพื้นที่ทำกินซึ่งถือครองสิทธิการใช้สำหรับชาวบ้านประมาณ 76 ครอบครัวยุคจัดสรรเป็นแปลง ๆ ละประมาณ 1 ไร่ 2 งาน และ (2) พื้นที่สาธารณประโยชน์ จัดสรรเป็นพื้นที่ป่าชุมชนของชาวบ้าน และพื้นที่ศาลเจ้าที่ของชุมชน จัดสรรไว้สำหรับรองรับการเป็นครอบครัวขยาย และเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมทางสังคมร่วมกัน โดยกรรมสิทธิ์ที่ดินยังเป็นของภาครัฐที่สนับสนุนให้สินเชื่อ จัดซื้อที่ดินให้ ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และสนับสนุนการเพิ่มศักยภาพในการผลิต การตลาดให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ตามแผนการใช้ประโยชน์ที่ชุมชนกำหนดไว้ ซึ่งเป็นการจัดการแก้ปัญหาร่วมกันระหว่างภาครัฐ ชุมชน และสังคมที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตามความยั่งยืนของการดำเนินการโฉนดชุมชนในพื้นที่ ยังต้องขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนที่กำกับ ควบคุมกติกาของพื้นที่ กองทุนสนับสนุนด้านเกษตรกรรมสำหรับเกษตรกร ที่รัฐต้องสนับสนุน รองรับ และการสนับสนุน และความเข้าใจในปัญหาจากภาคประชาสังคม ในขณะที่การเพิ่มขึ้นของประชากรในพื้นที่ เช่น การรองรับของครอบครัวขยายที่จะเกิดขึ้น และ

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ขีดจำกัดของที่ดินในการรองรับที่จัดสรรให้แต่ละครอบครัวไม่เพียงพออาจเป็นเงื่อนไขที่อาจทำให้โฉนดชุมชนไม่มั่นคงในอนาคต

Abstract

Agricultural land reformation: the administration by deed of Pae-Tai village community, Nonglong sub-district, Weing-Nonglong district Lampoon province. This qualitative research aimed 1) to study the reflection method, processes and land administration system on “Community Land Title” to solve the land problem in the study areas; and 2) to study on the supporting condition of the situation and limitations in land administration in form of the local community’s deed. It was found from the study result according to the problem that Pae-Tai villagers had “seized to take the benefits from the abandoned land” sometimes around B.E. 2540. The area that formerly governed by community but partly had wrongly rights issued document and abandoned since the economic recession. Then, the community members together managed to use the land in form of community deed for the two main benefits to consider on the agricultural benefit from generating incomes, the security to hold it and to gather the community relations. The land was divided to be the community occupation areas; (1) to generate incomes provided the rights for 76 families of the villagers divided into plots, about 1 rai 2 gnan for one plot; and (2) public utility areas divided into community forest and local shrine. It was arranged to support the expansion of families and culture and social area together. By the government still held the ownership of the land by supporting for credits, purchased the land for them and improved the infrastructure to match with the agricultural occupation. Moreover, to support for higher production potential and community marketing to gain the benefits from community advantages plan as set. This was the mutual solution between the government, community and sustainable society. However, the sustainability in the implementation of community Land Title still remain on the strength of the community that governed and controlled the local rules, agricultural supporting fund that shall support by the government and promote with the understanding on the problems from the community sector. While the populations in the area were increasing it requires for example, supporting the families expansion and limitations of land to be arranged for each family was not sufficient that could become the condition of uncertainty of community Land Title in the future.

คำสำคัญ

โฉนดชุมชน การปฏิรูปที่ดิน

Keywords

Community Land Title, Agricultural land reformation

ความสำคัญของปัญหา

ท่ามกลางสถานการณ์ของความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน จากการสำรวจพบว่า ประเทศไทยซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 321 ล้านไร่ โดยที่ดินที่มีการครอบครองโดยประชาชนประมาณ 120 ล้านไร่ ขนาดของแปลงที่ดินในประเทศไทยส่วนมากคือประมาณร้อยละ 87 มีเนื้อที่ 5 ไร่หรือต่ำกว่า ส่วนที่ที่มีขนาดเกิน 100 ไร่ต่อแปลงมีประมาณร้อยละ 5 การกระจุกตัวของ การถือครองที่ดินอยู่กับกลุ่มคน (ร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด) 117 ล้านไร่ หรือร้อยละ 90 (วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์ และคณะ, 2544, น.56) และปัญหาด้านที่ดินในสังคมไทยถือว่าเป็นที่มาของปัญหาสังคมอีกหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ปัญหาความยากจน ยาเสพติด ฯลฯ เมื่อขาดปัจจัยพื้นฐานคือที่ดิน เกษตรกรจำนวนมากต้องเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตร ในขณะที่ต้นทุนปุ๋ยและยาฆ่าแมลงราคาแพง ภัยธรรมชาติ ราคาผลผลิตตกต่ำ ฯลฯ นำมาซึ่งวงจรความยากจนซ้ำซาก ขณะที่ผู้มีรายได้สูง ชนชั้นกลางระดับบนจับจองที่ดินเพื่อเก็งกำไร และความล้มเหลวของนโยบายการจัดการที่ดิน เช่น นโยบายการปฏิรูปที่ดิน นโยบายการจัดสรรที่ดินเพื่อเกษตรกร ของภาครัฐ ทำให้ชาวนาชาวนไร่รวมตัวกันชุมนุมร้องเรียนรัฐบาลหลายครั้ง เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลจัดการปัญหา และเป็นปัญหาความต้องการที่นำสู่การจัดการในนโยบายโฉนดชุมชน

นอกจากในด้านโครงสร้างการถือครองที่ดินของประเทศไทยที่สร้างความไม่เป็นธรรมให้แก่สังคมแล้ว งานของ สุรพร เลี่ยนสาย (2542) เสนอว่า นโยบายเกี่ยวกับการจัดการที่ดินเพื่อจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นก็ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ เช่น นโยบายแก้ไขความยากจน การจัดสรรที่ดินเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับเกษตรกร ฯลฯ ระบบการจัดการ ระเบียบและกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ทำให้มีที่ดินจำนวนมากหลุดมือจากกลุ่มเกษตรกรมากขึ้นเรื่อย ๆ รวมทั้ง นโยบายในด้านที่ดินเหล่านี้ไม่เคยมีกระบวนการกระจายการถือครองหรือจำกัดการถือครองที่เป็นจริง แม้กฎหมายปฏิรูปที่ดินปี พ.ศ. 2518 ที่มีการนำมาใช้จนปัจจุบัน ก็ยังไม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ส่งผลในการปฏิรูปที่ดิน หรือการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมอย่างแท้จริงในสังคมไทย ซึ่งเมื่อศึกษาถึงผลการดำเนินการที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าเป็นเพียงการเอาที่ดินของรัฐบาลจัดสรรให้กับคนเท่านั้น ยังไม่เคยมีมาตรการใดๆ ในการหยุดยั้งการเก็งกำไรในที่ดิน และการถือครองที่ดิน อุปสรรคสำคัญที่เกิดขึ้น

ในสถานการณ์ปัญหาที่ดินที่เกิดขึ้น งานของสยามล ไกรยูรวงศ์ และคณะ (2548) เสนอแนวคิดที่น่าสนใจว่า เกิดขึ้นจากการเริ่มต้นของความคิด และทัศนคติของภาครัฐ ผู้กำหนดนโยบาย และคนในสังคม ต่อการให้คุณค่า “ที่ดิน” ที่เป็น “ทุนทางสินค้า” มิใช่เป็น “ทุนทางสังคม” เป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาที่ดินที่เกิดขึ้น การให้คุณค่า ความแตกต่างของอุดมการณ์ทางสังคมที่ “ที่ดิน” ได้เปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการที่ดินที่น่าจะสร้างฐานความมั่นคงของการดำรงชีวิตของมนุษย์ไปสู่ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อศักยภาพในการลงทุน งานศึกษาของอานันท์ กาญจนพันธุ์ (2544) และงานศึกษาของนักเศรษฐศาสตร์เสรีและนักนิเวศศาสตร์วิเคราะห์ไปในทิศทางเดียวกันว่า ความเข้าใจความหมายสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรต่างกัน อันได้แก่ ระบบสิทธิเชิงเดี่ยวแบบรัฐและเอกชนที่เป็นกรรมสิทธิ์เด็ดขาด เป็นระบบจัดการดังที่ปรากฏในกฎหมายที่เป็นปัญหา สอดคล้องกับงานของบุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และคณะ (2545) ที่สรุปเช่นกันว่า โครงสร้างในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่รัฐเป็นหลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ที่ดิน และน้ำโดยให้อำนาจในการควบคุม กำกับ ดูแลและจัดการแก่หน่วยงานในระบบราชการ และราชการก็ได้มีการบัญญัติกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการ แต่ปัญหาของการทำงานในหน่วยงานที่รับผิดชอบทำให้มีการละเลยชุมชนท้องถิ่น ชุมชนจึงมีความเป็นอยู่ที่ลำบาก ยากแค้น ตลอดจนมีปัญหาคัดแย้งกับหน่วยงานของรัฐที่อ้างความเป็นเจ้าของทรัพยากรอยู่เสมอ เช่น การประกาศเขตพื้นที่ป่าสงวน อุทยาน และเขตอนุรักษ์ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันกับการที่หน่วยงานภาครัฐได้ให้สิทธิสัมปทานต่าง ๆ แก่เอกชน จึงเป็นที่มาสำคัญหนึ่งของสถานการณ์ข้อพิพาท และความขัดแย้งในปัญหาที่ดินในกรณีต่าง ๆ และทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติของประเทศ

การผลักดันการจัดการปัญหาของตนเอง เพื่อจัดการปัญหาการถือครอง และการกระจายทรัพยากรให้ตกถึงมือเกษตรกรโดยตรง จึงเป็นการปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่ศึกษา โครงการศึกษาวิจัยจึงสนใจในการเกิดขึ้น รวมทั้งปัจจัยเงื่อนไขสำคัญที่สนับสนุนให้การดำเนินการดังกล่าวสามารถบรรลุได้ และผลกระทบหรือผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหาในลักษณะดังกล่าวที่จะมีต่อสังคมไทย โดยผลของการศึกษาน่าจะนำไปสู่ข้อเสนอในการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมในการจัดสรรที่ดินเพื่อประโยชน์สูงสุดให้กับสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีคิด กระบวนการ และระบบการจัดการที่ดินของ “โฉนดชุมชน” ในการแก้ปัญหาที่ดินในพื้นที่ศึกษา
2. เพื่อศึกษาสถานการณ์เงื่อนไขสนับสนุน และขีดจำกัด ในการขับเคลื่อน การจัดการที่ดินในรูปแบบโฉนดชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการที่ดิน

การวิเคราะห์ในเชิงเอกสาร เป็นการวิเคราะห์รายงานจากข้อมูลที่ถูกเรียบเรียงไว้ เช่น ด้านนโยบาย และมาตรการทางสังคมของรัฐ นโยบายการจัดการที่ดินที่ผ่านมา รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่สร้าง เชื่อมโยง กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการกำกับ กำหนดนโยบายทางสังคมด้านการจัดการที่ดิน รวมถึงนโยบายที่เอื้อ หรือเป็นอุปสรรคกับการเกิดขึ้นของนโยบายการจัดการที่ดินที่เป็นธรรม หรือตามข้อเรียกร้องของขบวนการ ฯ

ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

การศึกษากระบวนการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อการจัดการที่ดินด้วยแนวคิด โจนดชุมชนครั้งนี้ กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ เป็นตัวอย่างแบบเจาะจง หรือแบบมีจุดมุ่งหมาย (theoretical sampling) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการที่ดิน ในด้าน โจนดชุมชน และผลจากการขับเคลื่อน ต่อสู้ของพื้นที่บ้านแพะใต้ ต.หนองล่อง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน เป็นกรณีปัญหาที่ชาวบ้านซึ่งไร้อำนาจที่ดินทำกินรวมตัวกันเข้าปฏิรูปที่ดินกันเอง ด้วยการยึดที่ดินที่รกร้างว่างเปล่าเนื้อที่ประมาณ 200 กว่าไร่เข้าทำกิน

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ในการศึกษานี้ ใช้วิธีการตีความ (Interpretive Approach) (Robin, Allen, and Babble, Earl (1997) อ้างใน จารุภา พานิชภักดิ์, 2549) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่ง Robin, Allen, and Babble, Earl (1997) อธิบายว่า เป็นแนวคิดที่เชื่อว่า ไม่มีการอธิบายความจริงทางสังคมใดที่จะสมบูรณ์ได้ โดยไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับตีความตามความจริงเชิงอัตวิสัยของคนที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความจริงทางสังคม ในความหมายของสัญชาน หรือสิ่งที่สร้างขึ้นร่วมกันของผู้ศึกษา และผู้ถูกศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลสำคัญ 3 แหล่งคือ

1. การศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) ที่เกี่ยวข้อง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field survey)

3. การเก็บข้อมูล โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การ focus group ในกลุ่มผู้นำของพื้นที่ การเก็บข้อมูลจากเวทีประชุม ทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

ผลการวิจัย

แนวคิดของ “โฉนดชุมชน”

หลักการสำคัญหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการปฏิรูปที่ดินภาคประชาชน คือ การนำเสนอการจัดการที่ดินในรูปแบบโฉนดชุมชนบนแนวความคิดที่กลับคืน “คุณค่าของที่ดินในฐานะชีวิต แตกต่างกับที่ดินในฐานะสินค้า” ที่ระบบกรรมสิทธิ์ปัจเจก หรือกรรมสิทธิ์รัฐ เป็นรูปแบบหลักในการจัดการที่ดินในปัจจุบัน ผู้ศึกษาจะนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดโฉนดชุมชน ดังนี้

- 1.แนวคิดเรื่องสิทธิร่วมในการจัดการที่ดิน
- 2.แนวคิดการจัดการทรัพยากรร่วม
- 3.แนวคิดของ “โฉนดชุมชน” ในแนวทางการปฏิรูปที่ดิน

1. แนวคิดเรื่องสิทธิร่วมในการจัดการที่ดิน

การทำโฉนดชุมชนจึงเป็นรูปธรรมของการจัดการที่คิดค้นขึ้นมาโดยได้รับอิทธิพลของแนวความคิดสิทธิเชิงซ้อน แนวคิด “สิทธิหน้าห่ม” จากวิถีชีวิต และความเชื่อของชาวบ้านบนพื้นฐานอุดมการณ์

“สิทธิเชิงซ้อน” (Complexity of Rights) ได้ร่วมสนับสนุนหลักการในการจัดการสิทธิในลักษณะที่ซ้อนทับกันได้บนหน่วยของพื้นที่เดียวกัน หรือหน่วยของสิ่งของหนึ่ง ดังเช่น ต้นไม้ของเกษตรกร มีแง่มุมในการจัดการทั้งเป็นสิทธิของปัจเจกชน และสิทธิหน้าห่มไปพร้อมกัน ในแง่ที่ดอกผลอาจเป็นสิทธิการใช้ของปัจเจก แต่ส่วนอื่นบนต้นสามารถถูกใช้ได้สำหรับผู้อื่น หรือในพื้นที่นาของเจ้าของนา ที่สิทธิจะเกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวต้นข้าวที่ปลูก และไม่ได้ปิดกั้นคนอื่นเข้าไปจับปลา หรือเก็บผักต่าง ๆ ในที่นา หรืออาจยังยอมให้คนอื่นเอาวัวควายไปเลี้ยงในนาของตนได้ (ยศ สันตสมบัติ, 2536, น.85-94)

2. แนวคิดการจัดการทรัพยากรร่วม

Elinor Ostrom (2010, p.8-21) แสดงให้เห็นว่า แท้จริงแล้ว ชุมชนท้องถิ่นมีระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน สามารถพัฒนาพื้นที่ของตนเองได้อย่างมั่นคงกว่าการมอบอำนาจทั้งหมดให้รัฐจัดการ และแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมจึงถือได้ว่า เป็นหลักการที่สำคัญ

Elinor Ostrom (2010, pp.8-21) เสนอว่า กติกาในการจัดการทรัพยากรชุมชน ต้องมีอยู่อย่างน้อย 3 ระดับ ได้แก่ 1) กติการะดับปฏิบัติการ (Operational Rules) คือ กติกาที่ผู้ใช้ทรัพยากรสามารถใช้เครื่องมืออะไรในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ใช้ประโยชน์ได้เมื่อใด ในปริมาณเท่าไร เป็นต้น 2) กติกากำกับทางเลือกร่วม (Collective-Choice Rules) เป็นกติกาที่ใช้โดยผู้ใช้ทรัพยากร ผู้มีอำนาจภายนอก หรือเจ้าหน้าที่ในการออกนโยบายว่าด้วยทรัพยากรจะถูกบริหารจัดการอย่างไร กติการะดับนี้จะมีผลทางอ้อมต่อกติกาในระดับปฏิบัติการ 3) กติการะดับธรรมนูญ (Constitutional Rules) เป็นกติกาที่กำหนดว่า ใครบ้างที่มีสิทธิ์เข้า

มามีส่วนร่วมในการกำหนดกติกากำกับทางเลือกร่วมบ้าง และกติกาที่ใช้ออกแบบ และสร้างกติกากำกับทางเลือกร่วม โดยสิทธิในการจัดการทรัพยากรจะสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ (1) สิทธิในการเข้าใช้ทรัพยากร (Access) (2) สิทธิในการใช้ประโยชน์จากระบบทรัพยากร (Withdrawal) (3) สิทธิในการจัดการ (Management) คือ สิทธิที่อนุญาตให้ผู้มีสิทธิสามารถปรับเปลี่ยนสภาพของระบบทรัพยากรได้ รวมถึงกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์จากระบบทรัพยากรด้วย (4) สิทธิในการกีดกัน (Exclusion) คือ สิทธิที่กำหนดว่าใครสามารถเข้าใช้ประโยชน์จากระบบทรัพยากรได้หรือไม่ได้ (5) สิทธิในการขาย หรือให้ยืมสิทธิทั้ง 4 ประเภทก่อนหน้า ซึ่งสิทธิในแต่ละประเภทผู้กำหนดอาจไม่จำเป็นต้องเป็นกลุ่มเดียวกันก็ได้ เช่น สิทธิบางประเภท ชุมชนอาจเป็นผู้กำหนด ในขณะที่สิทธิอีกประเภทอาจถูกกำหนดโดยเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น

3. แนวคิดของ “โฉนดชุมชน” ในแนวทางการปฏิรูปที่ดิน

แนวคิดเรื่องการปฏิรูปที่ดิน (Land reform concepts) เป็นแนวคิดที่มีมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ความหมายของแนวคิดดังกล่าวอาจถือเป็นแนวคิดที่เป็นหลักสากลอย่างหนึ่งที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น Doreen Warriner (1969, p.XIV) ให้ความหมายว่า การปฏิรูปที่ดินมี 2 ลักษณะ คือ ความหมายแบบแคบคือ การกระจายการถือครองทรัพย์สิน หรือสิทธิในที่ดิน เพื่อประโยชน์ของชาวนาชาไร่ กับความหมายแบบกว้างที่หมายถึง การปรับปรุงทุกสิ่ง ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการถือครองที่ดิน หรือสถาบัน หรือองค์กรทางการเกษตร ปรับปรุงเงื่อนไขการใช้ที่ดิน สินเชื่อเพื่อการเกษตร สถาบันการเกษตร เป็นต้น

Michael Lipton (1974) ให้ความหมายเฉพาะเจาะจงลงไปอีกว่า การปฏิรูปที่ดิน หมายถึง (1) การที่รัฐ หรือสถาบันอื่น ที่มีอำนาจ บังคับเอาที่ดิน จากเจ้าของที่ดินรายใหญ่ ๆ มาเป็นของรัฐ โดยมีการจ่ายค่าตอบแทนบางส่วนให้เจ้าของที่ดิน (2) การนำเอาที่ดินไปใช้ในการเกษตรในรูปแบบที่สามารถกระจายผลประโยชน์อันเกิดจากคนกับที่ดินได้กว้างขวางมากกว่าเดิม โดยรัฐอาจจะขาย หรือให้เช่าที่ดินนั้นในรูปแบบแปลงย่อย ๆ หรืออาจใช้เป็นแปลงเกษตรกรรมรวม (Co-operative farm) ซึ่งเขามองว่า การปฏิรูปที่ดินเป็นนโยบายสร้างความเป็นธรรม หรือความเท่าเทียมกันทางสังคม เป็นการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการลดความไม่เท่าเทียมกันลงไป เพราะฉะนั้นการพยายามหาทางเลือกต่าง ๆ มาใช้ ทำให้ความไม่เท่าเทียมกันมีมากขึ้น เช่น การปฏิรูปเงื่อนไขการเช่า หรือการจัดสรรที่ดินของรัฐให้เกษตรกร ไม่ใช่การปฏิรูปที่ดิน และถ้าไม่มีการทำลายโครงสร้างอำนาจในชนบท ซึ่งมีฐานจากความไม่เท่าเทียมกันในการถือครองที่ดิน มาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ก็ไม่ได้ผล

ในขณะที่นักวิชาการ เช่น Wolf Ladejinsky (1977, p.365); Kuldeep Mathur (1980, pp.3-5) ยังสนับสนุนความหมายของการปฏิรูปที่ดินในเชิงกว้าง โดยมองว่า ไม่ใช่เพียงแค่ทำลายระบบนายทุนที่ดินแล้วกระจายที่ดินไปสู่เกษตรกรรายไร้เท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมไปถึงการปรับแก้สถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กับการพัฒนาการเกษตร และการปรับปรุงวิถีชีวิตของเกษตรกร หรือบางคนก็มองว่า การปฏิรูปที่ดิน เป็นส่วนหนึ่ง หรือเป็นสิ่งเดียวกันกับการปฏิรูปการเกษตร (Agrarian Reform) หรือบางคนก็มองว่า การปฏิรูปที่ดินมีความหมายครอบคลุมไปถึงการจัดสรรที่ดิน (ของรัฐ) ให้เกษตรกร การจัดรูปที่ดิน การจัดทำทะเบียนที่ดิน การปฏิรูปการเช่าที่ดิน

จะเห็นได้ว่า การปฏิรูปที่ดิน แม้จะมีความหมายที่แตกต่างกัน ที่น่าจะขึ้นอยู่กับสภาพสังคม เศรษฐกิจแตกต่างกัน แต่จะเห็นว่า ความหมายร่วมกันของแต่ละแนวทางการปฏิรูปที่ดิน คือ การกระจายการถือครองที่ดินจากกลุ่มคนที่มีจำนวนมากเกินความจำเป็น ไปให้คนที่มียี่ที่ดินน้อย หรือไม่มีที่ดิน เพื่อให้ทำให้เกิดความเป็นธรรม และความเท่าเทียมกัน

สำหรับโฉนดชุมชนนอกจากจะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการที่ดิน โดยชุมชน ที่มีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมบริหารจัดการที่ดิน ได้อย่างเป็นธรรม ยั่งยืนและมั่นคงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ กระบวนการจัดการที่ดินร่วมของชุมชนจึงเป็นเงื่อนไขหลักที่จะทำให้การปฏิรูประบบการจัดการที่ดินบรรลุเป้าหมาย การจัดการร่วมเริ่มต้นจากการวางแผนและกลไกการจัดการที่ดิน ในแผน ฯ ที่มีกรำเนกการใช้ของปัจเจกบุคคล แต่สร้างเงื่อนไขกำกับว่าลักษณะการใช้ประโยชน์ และการเปลี่ยนมือที่ดินต้องผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อมิให้การใช้ที่ดินของปัจเจกบุคคลไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น หรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อส่วนร่วม รวมทั้งสิทธิตามโฉนดชุมชน จะเป็นสิทธิการใช้สอยของเกษตรกรแต่ละครอบครัว ภายใต้การกำกับขององค์กรชุมชนและธรรมนูญชุมชน เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นมาจากการทำการผลิตของเกษตรกรในที่ดิน มิใช่สิทธิที่เกิดเนื่องจากการได้ครอบครองเอกสารสิทธิ์ที่ผู้มีอำนาจมอบให้ ซึ่งก็คือมาตรการหนึ่งที่ช่วยคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมไว้ให้ลูกหลาน และที่สำคัญคือเพื่อศักดิ์ศรีสิทธิเสรีภาพของเกษตรกรในการกำหนดวิถีชีวิตและอนาคตของตนเอง ระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินในรูปแบบโฉนดชุมชน จึงมีเป้าหมายหลักในการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนมือที่ดิน โดยสมาชิกชุมชน เป็นระบบการถือครองที่ดินที่ชุมชนหรือองค์กรชุมชนเข้ามามีอำนาจตรวจสอบ ถ่วงดุลการใช้ที่ดินของครอบครัวเกษตรกรสมาชิก ทั้งในแง่ของการห้ามซื้อขายเปลี่ยนมือที่ดินให้คนภายนอกชุมชน สิทธิที่ดินจะสามารถตกทอดถึงลูกหลาน และในแง่ของการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างยั่งยืนให้สอดคล้องกับระบบนิเวศน์ ผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการองค์กรชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุรพร เสียนสาย (2539) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ศึกษากรณีนโยบายปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในประเทศไทย” เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีผล 6 ปัจจัย คือ การสนับสนุนทางการเมืองต่อนโยบาย บทบาทของตัวการที่สำคัญ ความผูกพันต่อนโยบายของผู้นำนโยบาย

ไปปฏิบัติ ความชัดเจนของนโยบาย ความเหมาะสมของวิธีการทำงานที่นำมาใช้ และความเหมาะสมของราคาประเมินที่ดิน รวมถึงความพอใจที่จะขายที่ดินของเจ้าของที่ดิน และการขยายตัวของงานปฏิรูปที่ดินในที่ดินของรัฐเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความล้มเหลวของการนำนโยบายปฏิรูปที่ดินไปปฏิบัติ

วิสากร สระทองคำ (2523) ศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคของการปฏิรูปที่ดินในประเทศไทย พบปัญหาและอุปสรรคซึ่งก่อให้เกิดความล้มเหลวในการปฏิรูปที่ดินคือ รัฐบาลขาดความจริงจังในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ทำให้นโยบายของแต่ละรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศไม่ได้ไปในแนวทางเดียวกัน ทำให้การปฏิรูปที่ดินไม่ต่อเนื่องและเกิดความสับสนต่อผู้ปฏิบัติงาน

เอกสารประกอบการประชุมเวทีสาธารณะ (2553) เสนอว่า การจัดการที่ดินในรูปแบบของโฉนดชุมชน หมายความว่า การจัดการที่ดินโดยชุมชน ซึ่งมีความหลากหลายในรูปแบบการจัดการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพเงื่อนไขขององค์กรชุมชนในแต่ละพื้นที่ ระบบนิเวศ วัฒนธรรมของชุมชน และเงื่อนไขในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่อสิทธิในที่ดิน การจัดการที่ดินต้องเริ่มต้นจากแต่ละชุมชนที่รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิชุมชน และให้บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันกับชุมชน

ดิเรก ก้อนกลีบ (มดิชน 11 กุมภาพันธ์ 2555) เสนอแนวคิดการบริหารราชการเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาคาความเดือดร้อนเรื่องที่ดินทำกินให้ประชาชนและสกัดกั้นการบุกรุกที่ดินของรัฐในลักษณะต่างๆ การป้องกันการบุกเบิกพื้นที่ทำลายทรัพยากรป่าไม้ โดยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรองพื้นที่ทำกินที่มีการเข้าครอบครอง หรือเข้าทำประโยชน์ สอดคล้องไปกับการจัดการที่ดินในรูปแบบโฉนดชุมชน

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

โฉนดชุมชนถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการจัดการที่ดินโดยชุมชน ที่มีเป้าหมายเพื่อทำให้ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมบริหารจัดการที่ดินได้อย่างเป็นธรรม ยั่งยืนและมั่นคงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ กระบวนการจัดการที่ดินร่วมของชุมชนยังเป็นเงื่อนไขหลักที่จะทำให้การปฏิรูประบบการจัดการที่ดินบรรลุเป้าหมาย การจัดการร่วมเริ่มต้นจากการวางแผนและกลไกการจัดการที่ดิน ในแผน ฯ ที่มีการจำแนกการใช้ของปัจเจกบุคคล แต่สร้างเงื่อนไขกำกับว่าลักษณะการใช้ประโยชน์ และการเปลี่ยนมือที่ดินต้องผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อมิให้การใช้ที่ดินของปัจเจกบุคคลไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น หรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อส่วนร่วม

ด้านสิทธิตามโฉนดชุมชน จะเป็นสิทธิการใช้สอยของเกษตรกรแต่ละครอบครัว ภายใต้การกำกับขององค์กรชุมชนและธรรมนูญชุมชน เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นมาจากการทำการผลิตของเกษตรกรในที่ดิน มิใช่สิทธิที่เกิดเนื่องจากการได้ครอบครองเอกสารสิทธิ์ที่ผู้มีอำนาจมอบให้ ซึ่งก็คือมาตรการหนึ่งที่จะช่วยคุ้มครอง

พื้นที่เกษตรกรรมไว้ให้ลูกหลาน และที่สำคัญคือเพื่อศักดิ์ศรีสิทธิเสรีภาพของเกษตรกรในการกำหนดวิถีชีวิตและอนาคตของตนเอง

ระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินในรูปแบบโฉนดชุมชน จึงมีเป้าหมายหลักในการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนมือที่ดินโดยสมาชิกชุมชน เป็นระบบการถือครองที่ดินที่ชุมชนหรือองค์กรชุมชนเข้ามามีอำนาจตรวจสอบ ถ่วงดุลการใช้ที่ดินของครอบครัวเกษตรกรสมาชิก ทั้งในแง่ของการห้ามซื้อขายเปลี่ยนมือที่ดินให้คนภายนอกชุมชน สิทธิที่ดินจะสามารถตกทอดถึงลูกหลาน และในแง่ของการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างยั่งยืน ให้สอดคล้องกับระบบนิเวศน์ ผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการองค์กรชุมชน

ผลการศึกษา

สถานการณ์ปัญหาที่ดินของชุมชนของหมู่บ้านแพะใต้

หมู่บ้านแพะใต้ มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 530 ไร่ อยู่ในหมู่ 7 ต.หนองล่อง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จ.ลำพูน มีประชากรทั้งหมด 150 ครัวเรือน จำนวนประมาณ 416 คน (ข้อมูลหมู่บ้านตำบลหนองล่อง, 2555) โดยพื้นที่กรณีปัญหาที่ชาวบ้าน ประมาณ 112 ครัวเรือน “เข้ายึดใช้ประโยชน์” มีเนื้อที่ประมาณ 200 ไร่ เป็นพื้นที่ซึ่งอยู่แยกต่างหากจากพื้นที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน

ปัญหาความขัดแย้งในที่ดินของชาวบ้านเริ่มเกิดขึ้น ในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2509 จากความพยายามจัดสรรการครอบครองโดยระบบ “กรรมสิทธิ์” ที่กรมที่ดินได้ดำเนินการ “โครงการจัดที่ดินบ้านโสม-ป่าซาง (หนองปลาซวย) จังหวัดลำพูน” 15,000 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ หรือป่าแพะที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ร่วมกันทั้งหมด เพื่อจัดที่ดินให้ชาวบ้านที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง หรือมีไม่เพียงพอได้เข้าอยู่อาศัยและประกอบอาชีพ มีเป้าหมายของโครงการ 1,000 ครอบครัวยุค และมีระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509-2513 โดยจัดสรรเป็นแปลง ๆ ละ 7 ไร่ ให้กับราษฎร โดยใช้วิธีการจับสลากเลือกแปลงที่ดิน ซึ่งเกิดปัญหาของสิทธิในที่ดินตามที่ได้รับจากการจับสลากซ้อนทับกับพื้นที่ตามสิทธิการใช้ที่ชาวบ้านทำกินในบริเวณนั้นอยู่แล้ว และแม้จะสามารถจัดที่ดิน และออกใบจองให้ชาวบ้านจำนวน 926 รายได้ แต่ชาวบ้านไม่เข้าทำประโยชน์จริงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และหรือผู้ครอบครองที่ดินไม่ตรงกับใบจองจริง ความพยายามรับรองสิทธิการถือครองจากภาครัฐที่ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงไม่สามารถนำที่ดินไปจัดสรรให้กับชาวบ้านอย่างสอดคล้องได้ และนำไปสู่ความล้มเหลวของการดำเนินการ ซึ่งภายหลังสารวัตรกำนัน เข้ามาเก็บใบจองคืนทั้งหมด และอธิบดีกรมที่ดินเพิกถอนใบจองทั้งหมดในวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2528

หลังจากนั้น ภาครัฐมีความพยายามจัดสรร โฉนดที่ดินในพื้นที่ป่าแพะอีกหลายครั้ง แต่ก็ประสบความล้มเหลวจากกระบวนการออกโฉนด เช่น (1) แม้ทางราชการได้ออกแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศให้ชาวบ้าน แต่ปัญหาพฤติกรรมของพ่อหลวงซึ่งเป็นผู้นำในพื้นที่ที่เป็นหลัก ไม่มีการดำเนินการอย่างชัดเจน แต่

เรียกเก็บเงินจากชาวบ้านในกระบวนการออกโฉนดที่ดิน (2) ในปลายปี พ.ศ. 2516–2517 พุทธิกรรมไม่โปรงใสของพ่อหลวงคนต่อมา ที่จะดำเนินการออก น.ส.3 แต่ชาวบ้านต้องจ่ายเงินแปลงละ 1,000 บาทขึ้นไป ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีเงิน จึงไม่มีเอกสาร นส.3ก รวมทั้งเกิดความขัดแย้งในเรื่องนี้กับพ่อหลวงบ้านคนเดิม (3) จนกระทั่งปี พ.ศ. 2523 กรมที่ดินได้เริ่มมีการออกเอกสารสิทธิ์ภายใต้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ซึ่งมีชาวบ้านบ้านแพะได้ประมาณ 10 คน ที่เข้าไปแจ้งการครอบครองในที่ดิน คือ ที่บ้าน และที่นา และได้รับ น.ส.3 แต่สำหรับที่ไร ซึ่งเป็น “ป่าแพะ” มีบางส่วนเท่านั้นที่แจ้ง ซึ่งก็จะได้เอกสาร สค.1 แต่ไม่ค่อยมีชาวบ้านที่ไปแจ้ง ด้วยเกรงว่า อาจต้องเสียค่าใช้จ่าย และเสียภาษีเพิ่ม รวมทั้งชาวบ้านยังเชื่อว่า ระบบการจัดการควบคุมตามแบบจารีตเดิมจะสามารถสร้างความมั่นคง หรือหลักประกันในการใช้ที่ดินได้ ทำให้พื้นที่ป่าแพะไม่มีการแจ้งการออกเอกสารสิทธิ์

ภายหลังในปี พ.ศ.2528 มีการจัดการระบบการถือครองแบบกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ของชาวบ้านอีกครั้ง จากโครงการเร่งรัดออกโฉนดที่ดินโดยการเดินสำรวจ ป่าแพะของชุมชนซึ่งไม่มีใครแจ้งการถือครอง ได้มีบริษัทเอกชนอินทนนท์การเกษตร กว๊านซื้อที่จากชาวบ้านที่มีหลักฐานการถือครองที่ดิน (นส.3 และ สค.1) แล้วดำเนินการออกโฉนดที่ดิน โดยบริษัทแจ้งต่อทางราชการว่า ครอบครองและทำประโยชน์ต่อเนื่องในที่ดินที่มีได้แจ้งการครอบครอง และได้ออกโฉนดที่ดินครอบคลุมพื้นที่สาธารณะประโยชน์ทั้งหมดของหมู่บ้านกว่า 600 ไร่ รวมทั้งในช่วงเวลาเดียวกันยังมีนายทุนอีกหลายกลุ่มที่เข้ามากว๊านซื้อที่ดินและออกโฉนดที่ดินโดยวิธีการเดินสำรวจ ครอบคลุมพื้นที่ป่าบ้านศรีเตี้ย บ้านท่ากอม่วง บ้านหนองเจียด โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีส่วนรู้เห็นการซื้อขายที่ดิน

ภายหลังเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2540 ที่ประเทศประสบปัญหาภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ ชาวบ้านที่ประสบปัญหาหนี้สินจากการทำการเกษตร และจากภาวะดังกล่าวไม่มีงานรับจ้างให้ทำได้อีก ชาวบ้านได้กลับมาที่แพะได้เพื่อเข้าใช้ประโยชน์ดั้งเดิม แต่พื้นที่ของชุมชนก็มีการถือครองที่ดินไว้แล้ว และบางส่วนถูกทิ้งร้างเนื่องจากประสบภาวะเศรษฐกิจเช่นกัน เมื่อไม่มีทางออกสำหรับการแก้ปัญหาหนี้สิน รวมทั้งเห็นความไม่เป็นธรรมในขณะที่ที่ดินซึ่งสามารถใช้ทำกิน แต่ถูกทิ้งร้าง และถูกออกเอกสารสิทธิ์โดยชาวบ้านไม่รู้ โดยคนนอกพื้นที่ที่ไม่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ชาวบ้านจึงพูดคุยปัญหาความต้องการ ความจำเป็นของความต้องการที่ดิน และร่วมกัน “เข้ายึดใช้ประโยชน์ในที่ดินที่ถูกทิ้งร้าง” นั้น

การจัดการใช้ประโยชน์ในพื้นที่โฉนดชุมชนของหมู่บ้านแพะได้

ภายหลังจากการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่ขัดแย้ง ในพื้นที่ทำกินปัจจุบันของบ้านแพะได้ ชาวบ้านรื้อฟื้นความเข้มแข็งของชุมชนให้กลับมาช่วยจัดการการใช้ประโยชน์ในที่ดินในแนวทางโฉนดชุมชน เพื่อปกป้องการสูญเสียที่ดินทำกินจากบทเรียนของการไร้ที่ดินทำกิน

ชาวบ้านจัดสรรที่ดินใน 2 ด้านหลัก ๆ เพื่อความมั่นคงในการถือครอง และยึดโยงความสัมพันธ์ในชุมชนไว้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ด้านการเกษตรกรรมในการทำกินของชาวบ้านยากจน โดยแบ่งพื้นที่ทำกินของชุมชนเป็น (1) ด้านพื้นที่ทำกิน ซึ่งถือครองสิทธิการใช้สำหรับชาวบ้านประมาณ 76 ครอบครัวยุ จัดสรรเป็นแปลง ๆ ละประมาณ 1 ไร่ 2 งาน โดยให้สิทธิกับชาวบ้านในการจัดสรรการใช้ประโยชน์ โดยเกษตรกรบางรายใช้เป็นทั้งที่อยู่อาศัย และที่ทำกิน และหรือเกษตรกรบางรายจัดสรรเป็นที่ดินทำกินเพียงอย่างเดียว

(2) พื้นที่สาธารณประโยชน์ จัดสรรเป็นพื้นที่ ป่าชุมชนของชาวบ้าน ซึ่งในพื้นที่ส่วนรวมของชาวบ้าน เป็นพื้นที่ทิ้งเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ พื้นที่ประชุม สำหรับการจัดการพูดคุย เช่น การจัดการปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ การประชุมเพื่อการระดมทุนการต่อสู้ และพื้นที่ศาลเจ้าที่ของชุมชน จัดสรรไว้สำหรับรองรับการเป็นครอบครัวขยาย และเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมทางสังคมร่วมกันของชุมชน เช่น การทำบุญศาลเจ้าที่ประจำปีทุกปี

โดยมีกติกาการใช้ประโยชน์ในพื้นที่โฉนดชุมชนที่จัดสรร

1. ในพื้นที่ทำกิน ชาวบ้านร่วมกันร่างกฎระเบียบการจัดการกลุ่มและที่ดิน ด้วยหลักคิดที่พยายามกำกับการถือครอง การใช้ประโยชน์ที่จัดการกันในระดับกลุ่ม ประกอบด้วย

- ห้ามมีการซื้อขายที่ดินหรือเปลี่ยนมือที่ดิน ต่อมามีการปรับเป็นซื้อขายได้แต่ต้องผ่านคณะกรรมการและต้องขายให้กับคนในกลุ่มสมาชิกชุมชน
- สมาชิกต้องใช้ประโยชน์ในที่ดินที่ได้รับการจัดสรรอย่างเต็มที่
- สมาชิกต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม

2. ในพื้นที่ส่วนรวมของชุมชน โดยเฉพาะพื้นที่ป่าชุมชน การจัดการดูแลพื้นที่จะทำร่วมกัน ชาวบ้านจะมีข้อตกลงร่วม เช่น การไม่ตัดต้นไม้ทุกชนิด แต่มีเว้นบ้างเช่น การนำกิ่งไม้เล็ก ในการประกอบพิธีสืบชะตา พิธีบางชนิด เช่น ผาง ซึ่งมีคุณสมบัติทำยา ก็จะอนุญาตให้ใช้เพียงเล็กน้อย ห้ามนำไปขาย

ระบบกรรมสิทธิ์ในพื้นที่โฉนดชุมชน

ในพื้นที่โฉนดชุมชน กรรมสิทธิ์ของที่ดินยังเป็นของรัฐที่สนับสนุนการแก้ปัญหาที่ดินให้กับชาวบ้าน คือ สถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน (องค์การมหาชน) ที่ทำหน้าที่จัดซื้อ และจัดสรรให้ชาวบ้านใช้ประโยชน์ และชาวบ้านบ้านแพะใต้ได้รวมตัวเป็นกลุ่มองค์กรที่จัดตั้งเพื่อสนับสนุนการกำกับ จัดการในการดูแลซึ่งกันและกันในพื้นที่ โดยจดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์ ใช้ชื่อว่า “สหกรณ์การเกษตรโฉนดชุมชนบ้านแพะใต้จำกัด” ทำหน้าที่ควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตามกฎ และเป็นกลไกหลักในการพัฒนาพื้นที่ ทำหน้าที่เชื่อมโยงประสาน ติดตามความเคลื่อนไหวในเชิงนโยบาย ร่วมกับกองเลขาเครือข่ายปฏิรูปที่ดิน และเครือข่ายอื่น ๆ โดยแบ่งโครงสร้างเป็น 3 ฝ่าย 3 ฝ่าย โดยมีฝ่ายบริหารประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ รวมทั้งหมด 6 คน ฝ่ายกรรมการ มีทั้งหมด 15 คน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และตรวจสอบ มีทั้งหมด 3

คน ซึ่งคณะกรรมการทั้งสามฝ่ายเกิดจากการเลือกของสมาชิก ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 76 คน (ประมาณ 244 ราย) เข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่

การจัดการที่ดินร่วมกันระหว่างภาครัฐ และชุมชน

สถาบันบริหารจัดการที่ดิน หรือภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการเพื่อการสนับสนุนชุมชน ให้มีที่ดินในการประกอบอาชีพ และที่อยู่อาศัยได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยดำเนินการให้สินเชื่อ จัดซื้อที่ดิน ให้เกษตรกรชุมชน จัดกิจกรรมอบรมการบริหารจัดการร่วมกัน การช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพ รูปแบบการผลิต ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม สนับสนุนการเพิ่มศักยภาพในการผลิต การตลาดให้ชุมชน และจัดสรรให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ตามแผนการใช้ประโยชน์ ที่ชุมชนกำหนดไว้โดยมีชุมชนจัดตั้งจดทะเบียนเป็นสหกรณ์เช่าซื้อ และใช้ประโยชน์ตามแผนการจัดสรร

โฉนดชุมชน : แนวทางการปฏิรูปที่ดินของภาคประชาชน

จะเห็นได้ว่า แนวทางการจัดการแก้ไขปัญหาที่ดินของชาวชุมชนในรูปแบบโฉนดชุมชน เป็นข้อเสนอที่สำคัญคือ การพัฒนา จัดการปัญหาความยากไร้ที่ดินทำกินของชาวบ้านจากการจัดสรรแนวทางการจัดการที่ดิน โดยรื้อฟื้นสิทธิชุมชน ชุมชนได้ร่วมกันจัดทำแผนการจัดการที่ดินใน 3 ด้าน คือ แผนเรื่องสิทธิในที่ดิน ให้สมาชิกได้รับการรับรองสิทธิในที่ดิน เพื่อสามารถรักษาที่ดินไว้กับสมาชิก และสภาพการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่ม การพยายามผลักดันให้ตัวแทนของสมาชิกเข้าไปอยู่ในส่วนหนึ่งของการปกครองส่วนท้องถิ่น การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชน ผลักดันในเชิงนโยบายร่วมกับส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเผยแพร่และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินโดยชุมชนแก่สาธารณะ เพื่อให้เกิดการสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่ม แผนเรื่องการใช้ประโยชน์ คือลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และไม่เป็นอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ไม่ต้องเฉพาะรูปแบบเกษตรอินทรีย์ แผนการสร้างแปลงตัวอย่างในรูปแบบเกษตรปลอดภัย แผนเรื่องการบริหารจัดการที่ดิน คือองค์กรที่มีศักยภาพ มุ่งเน้นพัฒนาคน เครื่องมือในการบริหารจัดการ และพัฒนาระบบการบริหารจัดการแผนในการพัฒนาคน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของหญิงชาย และเยาวชน แนวทางการปฏิรูปที่ดิน ที่ประกอบด้วยการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภายในกลุ่ม ปรับบทบาทหน้าที่ และการทำงานของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ แผนพัฒนาเครื่องมือเดิมที่มีอยู่แล้วและสร้างเครื่องมือใหม่ เพื่อให้ได้รับการยอมรับทั้งในระดับชุมชนและระดับนโยบายรัฐ จัดทำแผนที่ทำมือที่มั่นคงถาวรจัดทำข้อมูลรายแปลง และเอกสารคู่มือที่ดินที่ใช้ประกอบในแผนที่ 1: 4000 พัฒนาระบบกองทุนที่ดินให้มีการแบ่งหน้าที่การใช้และการบริหารกองทุนอย่างเป็นระบบปรับปรุงโฉนดชุมชนให้มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงและสถานการณ์ภายในกลุ่ม

หลักการสำคัญของการปฏิบัติการในพื้นที่ ควบคู่ไปกับการผลักดันเรียกร้องการรับรองสิทธิชุมชนในการร่วมจัดการปัญหาที่ดิน ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ (1) เป็นการจัดการที่ดินเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและการสร้างความมั่นคงในการถือครองปัจจัยการผลิต ทรัพย์สินของปัจเจกบนการสร้างวาทกรรม “ที่ดินไม่ใช่สินค้า” โดยอาศัยพลังและกลไกชุมชนมากำกับไม่ให้กลไกตลาดเข้ามาแย่งชิง ถ่ายโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินไป การกำกับควบคุมด้วยกติกาห้ามซื้อขาย เพื่อยืนยันว่า “ที่ดินเป็นคุณค่าของฐานชีวิตของเกษตรกร” และรื้อฟื้นพลังชุมชนมาช่วยระดมทรัพยากร พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตซึ่งกันและกัน เป็นเครื่องมือที่จะเพิ่มอำนาจต่อรองของชุมชน ผลักดันให้อำนาจรัฐรับรองให้ชุมชนสามารถมีสิทธิในการครอบครองและทำกินในที่ที่รัฐประกาศเป็นที่หวงห้ามของรัฐ ต่อรองกับทุนในแง่ของการสร้างระบบกรรมสิทธิ์ร่วมเพื่อไม่ให้กลไกทุนมาซื้อที่ดินไปจากชุมชน และต่อรองกับสังคมโดยการพิสูจน์ว่าที่ดินสาธารณะ หรือที่ดินของรัฐที่จัดสรรให้ชาวบ้านเพื่อการเกษตรกรรมนั้น เกษตรกรจะปกป้องรักษาไว้ให้มั่นคง และรักษาไว้ซึ่งพื้นที่เกษตรกรรม การจัดการทรัพยากรของชาวบ้าน พัฒนาการทำการผลิตแบบรวมหมู่ รวมทั้ง โฉนดชุมชนจะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ชุมชนได้ทดลองใช้เพื่อปกป้องสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร

นอกจากนั้น โฉนดชุมชนของชาวบ้านเสนอหลักการที่สำคัญคือ (2) เพื่อสร้างความเป็นธรรม การจัดการ การพัฒนาบนทิศทางบนแนวความคิดใหม่ที่ต้องไม่ละเลยความคิดในเชิงพื้นที่ การมีส่วนร่วมของพื้นที่ในเชิงพัฒนา ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับคนส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่ ในปัญหา เป็นบทบาทในการจัดการ

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาพบว่า ความยั่งยืนของการดำเนินการ โฉนดชุมชนในพื้นที่ ยังต้องขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนที่กำกับ ควบคุมกติกาของพื้นที่ กองทุนสนับสนุนด้านเกษตรกรรมสำหรับเกษตรกร ที่รัฐต้องสนับสนุน รองรับ และการสนับสนุน และความเข้าใจในปัญหาจากภาคประชาสังคม และเงื่อนไขภายในพื้นที่ที่ประกอบด้วย 1) การเพิ่มขึ้นของประชากรในพื้นที่ เช่น การรองรับของครอบครัวขยายที่จะเกิดขึ้น และขีดจำกัดของที่ดินในการรองรับ 2) ขนาดของที่ดินที่จัดสรรให้แต่ละครอบครัว เช่น ในแต่ละพื้นที่จัดสรรทำกินไว้เพียงแค่ 1-2 ไร่ เป็นเงื่อนไขที่อาจทำให้โฉนดชุมชนไม่มั่นคงในอนาคต

อภิปรายผล

การคลี่คลายของการเป็นทางออกซึ่งการไร้ที่ดินของชาวบ้าน จากกรณีศึกษาที่ผลักดันแนวทางการจัดการที่ดิน “โฉนดชุมชน” ที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งในพื้นที่ในที่ดินทำกิน และเกิดขึ้นจากการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่รกร้าง นำไปสู่ข้อเรียกร้องที่สำคัญ ที่ขับเคลื่อนนโยบายเพื่อรับรองสิทธิชุมชนในการร่วมจัดการปัญหาที่ดินให้ชาวบ้าน

“การเข้าใช้ประโยชน์” ในที่ดินที่รกร้าง ที่อาจหมายถึง “บุกรุก” ในแง่การถือครองกรรมสิทธิ์แบบเบ็ดเสร็จ และหรือเป็นการ “รื้อฟื้นสิทธิชุมชน” ที่ถูกลดทอนลงไป จึงเป็นกระบวนการของชุมชนในการรื้อ

พื้นที่ซึ่งสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดินร่วมกับรัฐ หรือพื้นที่แนวทางการจัดการที่ดินร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่ดินทำกินสำหรับเกษตรกรรายไร่ที่ดิน ที่จะเป็นทั้งยุทธวิธีเพื่อการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ การเกิดขึ้นของนโยบายการรับรองสิทธิชุมชนในการร่วมจัดการที่ดินในรูปแบบ “โฉนดชุมชน” จึงเป็นนโยบายที่เกิดขึ้นอย่างสอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้านที่ไร่ที่ทำกินอย่างชัดเจน

ดังนั้น เป้าหมายของข้อเสนอ “โฉนดชุมชน” เป็นแนวทางการปฏิรูปที่ดินที่สำคัญของภาคประชาชน ที่จะสนับสนุนกระบวนการปฏิรูปที่ดินทั้งในความหมายแบบกว้าง คือ การครอบคลุมถึงการปฏิรูปการเกษตรกรรมควบคู่ไปกับการกระจายสิทธิในที่ดิน ที่มีผลกระทบต่อโครงสร้างของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับสังคม และชีวิตชาวชนบท และกระบวนการปฏิรูปที่ดินในความหมายแบบแคบที่หมายถึง การปฏิรูปการถือครองที่ดิน การมุ่งเน้นเฉพาะการจัดสรร และการกระจายการถือครองให้เกษตรกรผู้ทำประโยชน์ได้มีที่ทำกินอย่างเป็นธรรม เพื่อช่วยลดช่องว่างของคนในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- จารุภา พานิชภักดิ์.(2549). การสร้างภาพตัวแทนผู้หญิงของกลุ่มผู้ผลิตละครโทรทัศน์: การต่อสู้เรื่องความหมาย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, สาขาบริหารสังคม.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และคณะ.(2545). อุปสรรคด้านกฎหมายและนโยบายการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อความยากจนของคนไทย, รายงานการวิจัย, สถาบันพระปกเกล้า.
- วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์ และคณะ.(2544). โครงการศึกษาการถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดินและมาตรการทางเศรษฐศาสตร์และกฎหมายเพื่อให้การใช้ที่ดินเกิดประโยชน์สูงสุด, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ศยามล ไกรยูรวงศ์ และคณะ.(2548). โครงการศึกษา และสำรวจข้อพิพาทและความขัดแย้งปัญหาที่ดินในประเทศไทย ระยะที่ 1, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สุรพร เสียนสาย, “ปัญหาสำคัญของงานปฏิรูปที่ดินในประเทศไทย” รัฐสภาสาร ปี 47 ฉ.1 (มกราคม 2542).
- อานันท์ กาญจนพันธุ์, (2544). มิติชุมชนวิถิติดที่องถึน ว่าด้วย สิทธิ อำนาจ และการจัดสรรทรัพยากร, (กทม. : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย).
- Doreen Warriner.(1969). Land Reform Principle and Practice. Oxford : Clarendon Press.

ENVIRONMENTAL DEFENSE World Bank Market Based Land Reform, http://apps.edf.org/documents/2367_WorldBankMarketBasedLandReform.pdf 2002. Ostrom, Elinor. The Challenge of common-pool resources. In *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 50:4, 8-21. 2010.

Wolf Ladejinsky. Land Reform. in *Agrarian Reform as Unfinished Business : the Selected Papers of Wolf Ladejinsky*, ed. By Louis J Wlinsky. London : Oxford University Press, 1977.

การประยุกต์ใช้ 5G ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ไทย (Applying 5G for Real Estate Sector in Thailand)

วีรพงษ์ ชุตินัทธ์ (Veraphong Chutipat)¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำระบบ 5G ไปใช้ในภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และศึกษาผลกระทบต่อภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในแง่การสร้างความปลอดภัย ผลการศึกษาพบว่า การนำระบบ 5G มาใช้กับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจ เพราะจะทำให้ระบบมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (Efficiency) มีความโปร่งใส (Transparency) ประหยัดต้นทุนในการบริหารจัดการ (Economics of Scale) และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ (Competitiveness) ได้อีกด้วย นอกจากนี้ระบบ 5G จะเป็นระบบกรองข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านต่างๆ ของผู้ซื้อผ่านระบบปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI กลายเป็นฐานข้อมูลสำคัญให้แก่ผู้ประกอบการในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และสถาบันการเงินในการตัดสินใจอนุมัติสินเชื่อได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ผลดังกล่าวจะสามารถยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และประชาชนในฐานะผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการสร้างความปลอดภัยในการดำเนินการและความเป็นธรรมในแง่ราคาซื้อขาย อีกทั้งยังสามารถป้องกันปัญหาหนี้เสียหรือ NPL ของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ได้ด้วย ซึ่งจะช่วยให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศหรือ GDP สามารถขยายตัวเพิ่มขึ้นได้ อย่างไรก็ตามเมื่อระบบ 5G ถูกนำมาใช้ได้อย่างเต็มที่แล้ว ระบบจะผลักดันเข้าสู่ฐานเครดิตสังคม (Social Credit) ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินต่างๆ ที่รวมประชาชนผู้บริโภค จะได้รับผลกระทบโดยตรง จึงควรปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบดังกล่าวในอนาคต

Abstract

The objectives of this research paper were to study the use of 5G in the real estate sector, and to study the impact on the real estate sector in terms of transparency creation. The result showed that the implementation of the 5G system in real estate would have a positive impact on the business because the system had been fast and efficient with transparency, saving cost of management and better economics of scale and increasing business competitiveness. In addition, the 5G system would be a filter for Big Data about various behavior of buyers through artificial intelligence or AI, becoming an important database for

¹ ดร. อาจารย์ประจำวิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

entrepreneurs in real estate and financial institutions to make credit approval decisions quickly and effectively. The above results would be able to upgrade the quality and service standards among relevant government agencies, real estate sectors and the people who were consumers as well. It would also create transparency in operations and fairness in price terms. Moreover, it would be able to prevent NPLs of real estate businesses; this would enable the country's overall economy or GDP to expand. However, once the 5G system was fully implemented; the system would push into the social credit base (Social Credit). The relevant government agencies, commercial banks, and various financial institutions including the public, consumers would be directly affected; therefore, they should adjust to support the above effects in the future.

คำสำคัญ

5G, ภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์, ความโปร่งใส

Keywords

5G, Real estate sector, Transparency

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ผู้บริหารทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจึงกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการทำงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนไปของเทคโนโลยี อาทิ Blockchain หรือ Internet of Things รวมทั้งระบบ 5G จะเชื่อมโยงทุกอย่างเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพประสิทธิผล และการบริหารจัดการองค์กรทั้งระบบ (PWC, 2016; World Economic Forum, 2015)

ระบบ 5G เป็นพื้นฐานของแนวคิด Internet of Thing และ Machine to Machine ซึ่งเป็นการสื่อสารระหว่างอุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เครื่องมือ เครื่องจักร ยานพาหนะ หรือระบบภายในอาคารที่มีการติดตั้งวงจรรีเลย์ทรานซิสเตอร์ ซอฟต์แวร์ เซ็นเซอร์ และเครือข่ายการเชื่อมต่อต่าง ๆ ที่ทำให้อุปกรณ์เหล่านี้สามารถส่งผ่านข้อมูลถึงกันอย่างรวดเร็ว และมีความล่าช้าของเวลา (Time Lag) น้อยมาก ทำให้สามารถพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ในอดีตไม่เคยทำได้ เช่นการควบคุมกล้องวงจรปิดหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ จากทางไกลด้วยอินเทอร์เน็ตบนมือถือหรือแม้แต่อุปกรณ์พกพาติดตัว สำหรับวัดระดับความเครียดและอัตราการเต้นของหัวใจ ที่สามารถเข้ามาช่วยลดอาการหัวใจวายได้ เป็นต้น ทั้งนี้ เทคโนโลยี 5G จะทำให้เมืองกลายเป็น Smart City หรือเมืองอัจฉริยะ เป็นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้กับเมืองเพื่อให้มีความสะดวกสบายและน่าอยู่มากยิ่งขึ้น ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะของเมืองได้อย่างรวดเร็ว การเชื่อมโยงข้อมูลถึงกันเพื่อช่วยพัฒนาระบบบริการให้มีประสิทธิภาพสูงสุด มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสร้างความปลอดภัยได้มากขึ้น

5G จะสร้างการเปลี่ยนแปลงใน 5 ด้านสำคัญ คือ สร้างการเชื่อมต่อที่ไม่จำกัด สร้างสรรค์นวัตกรรมทางเศรษฐกิจ ขยายพลังอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง สร้าง IoTs และปฏิรูปอุตสาหกรรมทั้งทางกว้างและทางลึก และความจำเป็นต้องใช้คลื่นความถี่ใหม่ที่มีขนาดแบนด์วิธกว้างมาก ซึ่งมีการมองไว้ 3 ย่าน คือ ต่ำกว่า 1 GHz, 1-6 GHz และสูงกว่า 6 GHz ขึ้นไป ซึ่งเป็นหนึ่งในเหตุผลว่าทำไมประเทศไทยควรมีแผนจัดสรรคลื่นความถี่และควรกำหนดให้มีการจัดสรรคลื่นความถี่ล่วงหน้าเพื่อใช้ในกิจการโทรคมนาคม จากนั้นควรกำหนดให้มีการประมูลล่วงหน้าอย่างน้อย 3-5 ปี เพื่อให้ผู้ประกอบการที่สนใจสามารถเตรียมความพร้อมทางการเงินและทำแผนธุรกิจ และยังเป็นผลดีกับบริษัทพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จะได้มั่นใจว่าอนาคตจะมีคลื่นความถี่มารองรับนวัตกรรมใหม่ (ITU Telecom World, 2016)

การมุ่งไปสู่การพัฒนา 5G บวกกับการให้บริการทุกรูปแบบบนระบบคลาวด์ จะช่วยให้เกิดการบริการใหม่ ๆ รวมไปถึงการพัฒนาแอปพลิเคชัน On-demand ขององค์กร และเนื่องจากระบบดังกล่าวมีความยืดหยุ่น มีความรวดเร็วในการตอบสนองต่อความต้องการของธุรกิจและองค์กร มีขีดความสามารถในการประมวลผล และจัดเก็บข้อมูลขนาดใหญ่ ทำให้ระบบเครือข่ายขององค์กรสามารถลดค่าใช้จ่ายได้อย่างมหาศาล สามารถสร้างธุรกิจที่ปรับขนาด และปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว และยังเป็นเครื่องมือสำคัญต่อองค์กรในการปรับตัวรับมือกับสิ่งใหม่ ๆ ที่จะเข้ามาในอนาคตโดยไม่ต้องแบกรับต้นทุนจม เพราะองค์กรสามารถใช้งานโครงข่าย 5G ที่ให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพอยู่แล้วจนไม่ต้องสร้างโครงสร้างของตนเอง จึงไม่ต้องแบกรับกับต้นทุนที่มหาศาลในระยะยาวอีกต่อไป นอกจากเรื่องความเร็วของการรับส่งข้อมูล การตอบสนองที่รวดเร็วกว่าและการปรับปรุงประสิทธิภาพในการใช้คลื่นความถี่ที่ดีขึ้นแล้ว อุปกรณ์บนเครือข่าย 5G ยังใช้พลังงานน้อยกว่า 4G อีกด้วย ซึ่งถือเป็นความสามารถที่จำเป็นสำหรับการเติบโตของ Internet of Things (IoT) ในอนาคต

ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์กับเทคโนโลยี 5G ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างฐานข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อเก็บข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ในหลายมิติ ๆ เช่น สตาร์ทอัพด้านเทคโนโลยีสำหรับอสังหาริมทรัพย์ (Real Estate Tech Startups) ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การจัดการบริหารโครงการ แพลตฟอร์มต่าง ๆ ไปจนถึงการทำเครื่องมือสำหรับผู้กู้ยืมและนายหน้าต่าง ๆ ด้วยระบบนี้ทำให้พวกเขาขายบ้านได้อย่างรวดเร็ว กว่าการขายบ้านระบบเก่าที่ต้องใช้เวลาถึง วันกว่าจะจบ 70กระบวนการซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับองค์กรมีความโปร่งใส สะดวกรวดเร็ว มีอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการนำ 5G ไปใช้ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และผลกระทบต่อธุรกิจอสังหาริมทรัพย์จาก 5G นั้นจะก่อให้เกิดความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพอย่างไร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาการนำ 5G ไปใช้ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ รวมทั้งผลกระทบจากการนำ 5G ต่อธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เทคนิควิธีเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) จากสมาคมอสังหาริมทรัพย์ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นหลักวิธีหนึ่งของการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Legard, Keegan and Ward, 2003 ; Gordon and Langmaid, 1998) ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ มีการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบตามประเด็นเนื้อหาที่ศึกษา โดยผู้วิจัยตีความข้อมูล แบ่งแยกเป็นกลุ่มตามเนื้อหา ในแต่ละประเด็นหลัก เพื่อคัดสรรข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป แล้ววิเคราะห์ข้อมูล โดยแสดงข้อมูลในรูปของการบรรยาย พรรณนาความ

สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) นั้น เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ตามแนวทางการบริหารจัดการนวัตกรรม 5G โดยนำหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารอสังหาริมทรัพย์ให้มีศักยภาพสูงสุด สามารถอำนวยความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง โปร่งใสให้เกิดแก่ทุกฝ่ายได้อย่างยั่งยืนประกอบด้วย สมาคมอสังหาริมทรัพย์และผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ จำนวน 10 คน (วันที่ 10 กันยายน 2562) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี 5G จำนวน 5 คน (วันที่ 24 ตุลาคม 2562) และนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี 5G จำนวน 4 คน (วันที่ 8 พฤศจิกายน 2562)

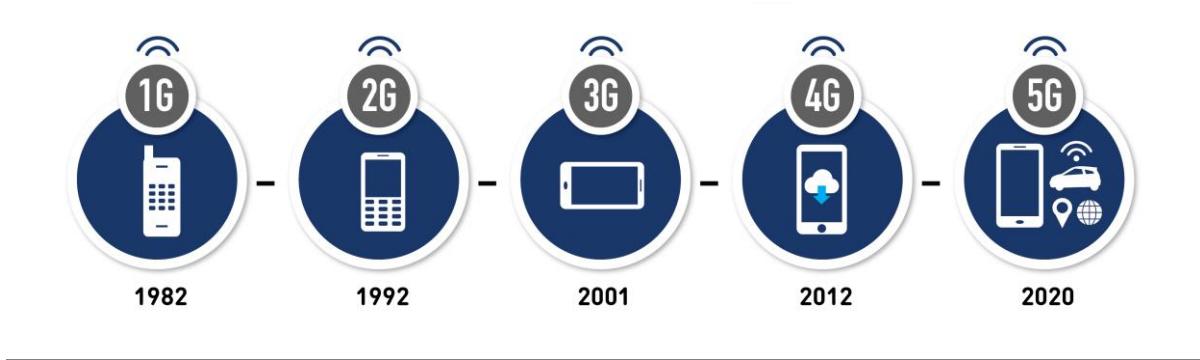
แนวคิดทฤษฎีและกรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับ 5G

ในปัจจุบันโลกเป็นยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรม (Digital Transformation) อย่างกว้างขวาง ทำให้องค์กรธุรกิจต้องมีการปรับตัวรับกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้มีความพร้อมในการแข่งขันและสามารถตอบสนองความต้องการผู้บริโภคได้อย่างหลากหลาย (PwC, 2016; เศรษฐพงษ์ มะลิสุวรรณ, 2560) โลกธุรกิจในศตวรรษที่ 21 ถูกปฏิวัติให้เริ่มต้นใหม่ด้วยเทคโนโลยี (Startup) ทำให้รูปแบบธุรกิจเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตโดยสิ้นเชิง ทุกสิ่งทุกอย่างถูกขับเคลื่อนให้เข้าสู่อินเทอร์เน็ต อินเทอร์เน็ตจึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการทำการตลาดบนโลกออนไลน์ที่ทรงพลังและน่าสนใจที่สุดในศตวรรษที่ 21 สินค้าแทบจะไม่มี ความแตกต่างกันทั้งรูปแบบ คุณสมบัติ และคุณภาพจึงทำให้การจัดการความสัมพันธ์ลูกค้า (Customer Relationship Management : CRM) เริ่มไม่เพียงพอที่จะดึงดูดลูกค้าให้อยู่กับองค์กรอีกต่อไป (Rouse, 2016) กระบวนการทางธุรกิจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ร้านค้าอยู่บนอากาศ สาขาคือมนุษย์ทุกคนทรัพยากรพื้นฐานในการดำเนินธุรกิจทุกสิ่งยิ่งน้อยยิ่งดี มีการผสมผสานนวัตกรรมและเทคโนโลยี รวมถึงมีการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และหุ่นยนต์ (Robotics) ที่ล้ำสมัยเข้ามาแทนที่การทำงานของมนุษย์ เป็นต้น (Chang, 2017; Meola, 2016; มติชนออนไลน์, 2559) องค์ความรู้ที่เคยมีและเคยใช้ประสบความสำเร็จในอดีตถ้าหลังอย่างฉับพลัน ไม่สามารถนำมาใช้เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงในศตวรรษที่ 21 ได้ หากองค์กรยังคงมีความมั่นใจ และ

ตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานองค์ความรู้เดิม โดยไม่สนใจ หรือไม่ได้คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่กำลังเกิดขึ้นอย่างรุนแรง จะก่อให้เกิดความเสียหายที่เกิดจากการตัดสินใจที่ผิดพลาด และส่งผลกระทบทำให้องค์การเสียหายในระยะยาว (โกศล จิตวิรัตน์, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลร้อยละ 90 ที่ใช้ประโยชน์ทาง Internet of Things: IoT ในปัจจุบันถูกพัฒนาและสร้างขึ้นเมื่อ 2 ปีที่ผ่านมาเมื่อ บ่งบอกว่าทุกอย่างเกิดขึ้นรวดเร็วมาก (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559)

ในศตวรรษที่ 21 องค์การที่ไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ได้จะถูกทำลายล้าง (Disruption) ดังจะเห็นได้จากตอนนี้คลื่นยักษ์ดิจิทัลได้ทำลายล้างหลายอาชีพ หลายกิจการต้องล้มหายตายจากไปแล้ว เช่น ธุรกิจฟิล์มถ่ายรูป ธุรกิจเทปซีดี ตอนนี้คลื่นดิจิทัลกำลังทำลายล้างธุรกิจทีวี และธุรกิจสิ่งพิมพ์ ผลวิจัยชี้ว่าปัจจุบันคนแทบไม่ดูทีวีและอ่านหนังสือน้อยลงมากแต่หันไปเล่นสมาร์ทโฟนกันแทน ต่อไปคลื่นลูกนี้กำลังมุ่งสู่ธุรกิจการเงิน สาขาของธนาคารหลายแห่งกำลังถูกปิดตัวลง หรือควบรวมกิจการ ห้างสรรพสินค้าในอนาคตจะกลายเป็นเหมือนโชว์รูม คือคนไปเดินดูสินค้าแต่ไม่ซื้อ กลับมาซื้อผ่านออนไลน์ที่ถูกว่า 20-30% และมีธุรกิจอีกมากมายที่รอคิวที่จะถูกทำลายล้างจากคลื่นลูกนี้ ภายในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า แนวโน้มในอนาคตรถยนต์ไฟฟ้าจะกลายเป็นรถยนต์กระแสหลักภายในปี 2020 อุตสาหกรรมรถยนต์จะล่มสลาย ธุรกิจประกันภัยรถยนต์จะหายไปสังหาริมทรัพย์จะมีการเปลี่ยนแปลง ราคาไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์จะถูกลงอย่างมากจนทำให้บริษัทเหมืองแร่ถ่านหินต้องปิดตัวลงในปี 2025 ราคาไฟฟ้าที่ถูกลงจะทำให้มีน้ำราคาถูกลงและเหลือเฟือจากการเปลี่ยนน้ำทะเลให้กลายเป็นน้ำจืดโดยการใช้กระแสไฟฟ้าเพียง 2kWh ต่อการผลิตน้ำจืดหนึ่งลูกบาศก์เมตร และในอีกไม่กี่ปีข้างหน้ามนุษย์ทุกคนบนโลกนี้ก็จะสามารถเข้าถึงการแพทย์ระดับโลกได้ในราคาที่เกือบฟรี การเกษตรในอนาคตจะมีหุ่นยนต์ที่ใช้สำหรับการเกษตรราคาถูก เนื้อลูกวัวที่ผลิตในงานเพาะเลี้ยงเซลล์และเริ่มมีการขายในขณะนี้จะมีราคาถูกกว่าเนื้อลูกวัวจริงภายในปี 2018 ซึ่งตัวอย่างที่เกิดขึ้นนั้นสะท้อนว่าการทำลายล้างของดิจิทัล (Digital Disruption) กำลังเกิดขึ้นกับทุกองค์การ และมีผลกระทบอย่างแน่นอนกับองค์การที่ไม่ปรับตัว (โกศล จิตวิรัตน์, 2559; ประสิทธิ์ งามอาจตระกูล, 2559; ปิยพร อรุณเกรียงไกร, 2559; มติชนออนไลน์, 2559) จากผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัล ที่กำลังส่งผลกระทบอย่างรุนแรงในวงกว้าง กำลังแผ่ขยายกระจายไปทั่วทุกมุมโลก รัฐบาลจำเป็นต้องนำพาประเทศปรับตัวให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น โดยการวางนโยบายก้าวผ่านคลื่นลูกนี้ ด้วยการนำพาประเทศเปลี่ยนผ่านให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ด้วยการปฏิรูปประเทศไทยสู่ระบบเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Thailand) โดยการขับเคลื่อนด้วยนโยบาย Thailand 4.0 กระตุ้นให้องค์การทุกภาคส่วนปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นอย่างรุนแรงอย่างเร่งด่วน ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 พัฒนาการของเทคโนโลยี 5G

ที่มา: UIH.(2563). <https://www.uih.co.th/th/knowledge/5g>

จากระบบ 1G เริ่มขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1950.- 1980 โดยเริ่มต้นจากระบบ 1G หรือ The first generation of wireless mobile telecommunications ซึ่งโทรศัพท์เคลื่อนที่ยุค 1G เป็นโทรศัพท์ระบบแอนะล็อก มีตัวเครื่องขนาดใหญ่ มีราคาแพง และสามารถใช้งานได้เพียงการสื่อสารด้วยเสียงผ่านการโทรเข้าและโทรออกเท่านั้น ในช่วงแรก มีการเริ่มใช้งานโทรศัพท์ระบบ 1G ในประเทศญี่ปุ่น และในประเทศยุโรปตอนเหนือ

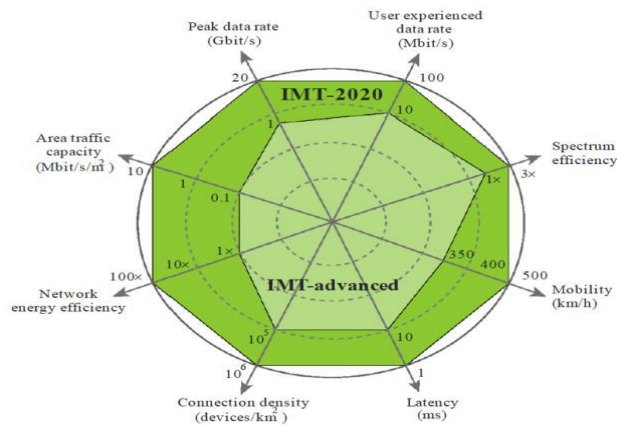
2G เริ่มขึ้นในช่วงปี ค.ศ.1981-2000 องค์กรบริหารงานไปรษณีย์และโทรคมนาคมของสหภาพยุโรป หรือ The European Conference of Postal and Telecommunications Administrations (CEPT) ได้กำหนดมาตรฐานระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ยุคที่ 2 หรือ 2G โดยมีเทคโนโลยีหลัก คือ Global System for Mobile communications (GSM) ซึ่งได้มีการใช้งานอย่างแพร่หลายทั่วโลกในปี ค.ศ. 1991 ลักษณะเด่นของโทรศัพท์เคลื่อนที่ในยุคนี้ คือ การส่งสัญญาณด้วยระบบดิจิทัล ซึ่งมีความทนทานต่อสัญญาณรบกวนมากกว่าระบบแอนะล็อก ทำให้เสียงที่ได้รับมีความคมชัดมากขึ้น นอกจากนี้ โทรศัพท์เคลื่อนที่ในยุค 2G ยังสามารถส่งข้อความ หรือ SMS และสามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตในเบื้องต้นได้ด้วย

3G เริ่มขึ้นในช่วงปี ค.ศ.2000 เป็นยุคเริ่มต้นของการสื่อสารไร้สายความเร็วสูง (Mobile broadband) โดยตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 2000 โทรศัพท์มือถือถูกใช้งานในรูปแบบที่แตกต่างออกไปจากเดิม ในยุคที่ 3 นี้คือมาตรฐาน IMT-2000 และยุค 3G ยังเป็นยุคที่เริ่มมีการใช้งานโทรศัพท์มือถือที่มีความซับซ้อนและความสามารถใช้งานมากขึ้น ที่เราเรียกกันว่า สมาร์ทโฟน ต่อมา เทคโนโลยี 3G ได้ถูกพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ จนเกิดระบบ Long Term Evolution หรือ LTE ซึ่งระบบ LTE นี้ได้รับการยอมรับให้เป็นจุดเริ่มต้นของโทรศัพท์เคลื่อนที่ยุค 4G ในเวลาต่อมา

4G เป็นระบบมาตรฐาน IMT-Advanced ของ International Telecommunication Union Radio Communication Sector (ITU-R) และมาตรฐาน LTE Release 10 ของ 3GPP ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวทั้งสองมาตรฐานได้มีการกำหนดระบบที่มีอัตราการส่งข้อมูลที่สูงขึ้น มีประสิทธิภาพการใช้งานคลื่นความถี่เพิ่มขึ้น และความหน่วง (Latency) ของระบบลดลง เทคนิคหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพของโทรศัพท์มือถือในยุคนี้

คือ การใช้เทคนิค Carrier Aggregation หรือการรวมช่องความถี่จำนวนมากเพื่อให้ได้ความจุที่มากขึ้นและสามารถส่งข้อมูลได้เร็วขึ้น

5G มาตรฐาน IMT for 2020 and beyond ของ ITU-R นั้น ก่อให้เกิดการเชื่อมโยง การรองรับการติดต่อสื่อสาร และการเข้าถึงข้อมูลของคน (Human-centric communication) เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับความต้องการในการติดต่อสื่อสารของสรรพสิ่ง (Machine-centric communication) ในภาคส่วนต่าง ๆ ของเศรษฐกิจ หรือที่เราเรียกว่า Verticals ซึ่งระบบ 5G สามารถรองรับการติดต่อสื่อสารในภาคส่วนต่าง ๆ ของเศรษฐกิจ จะส่งผลให้โลกของเราก้าวสู่ยุคที่ 4 ของการปฏิวัติอุตสาหกรรมซึ่งเป็นยุคของการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัลอย่างเต็มตัว ไม่ว่าจะเป็น เกษตรกรรม ยานยนต์ การขนส่ง สิ่งก่อสร้าง พลังงาน การเงิน สุขภาพ อุตสาหกรรมการผลิต การบันเทิง ความมั่นคงปลอดภัย และพฤติกรรมผู้บริโภค ทั้งนี้ ITU-R ได้กำหนดมาตรฐาน IMT for 2020 and beyond ซึ่งมีขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากมาตรฐาน IMT-Advanced ของระบบ 4G โดยมีรายละเอียดที่สำคัญตามแผนภาพไเบแมงมุม ดังภาพที่ 1.2

ภาพที่ 1.2 มาตรฐานสำหรับระบบ 5G ตาม ITU-R M.2083-0

ที่มา: ITU-R Recommendation M.2083-0, IMT Vision for 2020 and beyond")

แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล (Good Governance) หรือ การกำกับดูแลกิจการ หรือบรรษัทภิบาล ทั้งหมดล้วนในความหมายเดียวกัน เพื่อให้องค์กรมีความรับผิดชอบ ความโปร่งใส การสร้างการมีส่วนร่วม ระบบกฎหมายเข้มแข็ง การตอบสนองทันความต้องการ การเห็นชอบร่วมกัน ประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งความเสมอภาค ซึ่งเป็นการนำเอาหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในสังคมผ่านหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชาสังคม ได้แก่

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง บุคคล องค์กร และผู้ที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจซึ่งมีหน้าที่ เกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐ ต้องมีความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ในการกระทำกิจกรรมหรือการตัดสินใจใด ๆ จะต้องเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ ภายใต้การดำเนินการตามกรอบของกฎหมาย

2. ความโปร่งใส หมายถึง การตัดสินใจและการดำเนินการต่าง ๆ อยู่บนกฎระเบียบชัดเจน การดำเนินงานของรัฐบาลในด้านนโยบายต่าง ๆ นั้น สาธารณะชนสามารถรับทราบ และมีความมั่นใจได้ว่า การดำเนินงานของรัฐนั้นมาจากความตั้งใจในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายของนโยบาย

3. การป้องกันและปราบปรามการทุจริต การที่องค์การภาครัฐใช้อำนาจหน้าที่ หรือการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวถือเป็นการคอร์รัปชันต่อองค์การและประชาชน การปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานเพื่อให้เกิดความโปร่งใส รวมไปถึงการปฏิรูประบบราชการจะเป็นเครื่องมือในการปราบปรามการคอร์รัปชันและ เสริมสร้างธรรมาภิบาล

4. การสร้างการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้กับภาคประชาชน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจดำเนินนโยบาย มีส่วนร่วมในการควบคุมการปฏิบัติงานของสถาบัน การมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดกระบวนการตรวจสอบ และเรียกร้องในกรณีที่เกิดความสงสัยในกระบวนการดำเนินงานของรัฐได้เป็นอย่างดี

5. การมีกฎหมายที่เข้มแข็ง ธรรมาภิบาลมีพื้นฐานการดำเนินการอยู่บนกรอบของกฎหมายโดยไม่เลือกปฏิบัติ มีการให้ความเสมอภาคเท่าเทียม และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย มีกฎหมายที่เข้มแข็งมีการระบุงการลงโทษที่ชัดเจน และมีผลบังคับใช้ได้จะเป็นสิ่งที่จะช่วยพัฒนาระบบการปกครอง เพื่อป้องกันการละเมิดหรือฝ่าฝืน การมีระบบกฎหมายที่ดีจะส่งเสริมการปกครองตามหลักนิติธรรม

6. การตอบสนองที่ทันการ หมายถึง การให้การตอบสนองที่ทันการต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในเวลาที่เหมาะสม

7. ความเห็นชอบร่วมกัน บุคคลมักจะมีความคิดเห็นแตกต่างกัน แต่ธรรมาภิบาลจะทำหน้าที่ เป็นตัวกลางในการประสานความแตกต่างนั้น ให้อยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ส่วนรวมและขององค์การเป็นหลัก

8. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะต้องการให้มีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และคุ้มค่าต่อองค์กร ประชาชน และผู้มีส่วนได้เสีย

9. ความเสมอภาค จะเน้นให้บุคลากรทุกคนในองค์กร รู้สึกมีส่วนร่วมหรือรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับองค์กร บุคคลสามารถมีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมหลักที่จะช่วยสร้างความเติบโตให้กับหน่วยงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้จะใช้แนวคิดเกี่ยวกับ 5G ประสานกับแนวคิดธรรมาภิบาล เป็นกรอบในการศึกษา ทั้งนี้ระบบ 5G และหลักธรรมาภิบาลจะทำให้องค์การสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน ได้ อีกทั้งยังเป็นกลไกในการควบคุมติดตามและตรวจสอบ โดยมีประชาชนหรือ องค์กรภายนอกมีส่วนร่วม ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่การบริหารองค์กร เพราะการสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในองค์กร เป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการบริหารงาน และการทำงานในองค์กร และจัดระบบที่สนับสนุนให้มีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สิ้นเปลือง การติดตามการทุจริต ความโปร่งใส โดยคำนึงถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง

ที่จะได้รับผลกระทบ เนื่องจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐนั้น จะเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวการเสนอแนวทางการบริหารจัดการที่ดีในภาครัฐบนฐานของระบบ Big Data และ Digital Transformation เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพความโปร่งใสและธรรมาภิบาลแก่ภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน

การบริหารจัดการระบบทะเบียนที่ดินในประเทศไทยของภาครัฐ เช่น การจัดเก็บข้อมูลกรรมสิทธิ์ในที่ดินการจดทะเบียนอสังหาริมทรัพย์ ยังคงอยู่ในรูปแบบกระดาษเป็นหลัก ซึ่งถูกปลอมแปลงหรือเสี่ยงต่อการสูญหายได้ง่าย นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาการถือครองสิทธิในที่ดิน ปัญหาการปลอมแปลงเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ปัญหาการหลอกลวงขายที่ดินในเขตป่าสงวน ปัญหาการรุกป่าเขตป่าสงวน ปัญหาการนำที่ดินสปกหรือที่ดินเพื่อการเกษตรไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ปัญหาการระบุขอบเขตที่ดิน หรือแม้กระทั่งปัญหาการหลอกลวงชาวต่างชาติให้มาซื้อที่ดิน เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้สามารถลดลงได้ หากนำเทคโนโลยี 5 G เข้ามาบริหารจัดการบันทึกข้อมูลเอกสารสิทธิ์และระวางที่ดิน จัดเก็บข้อมูลโฉนดที่ดิน และข้อมูลธุรกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดิน และเมื่อเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ถูกนำขึ้นไปไว้บนระบบ ปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วจะลดน้อยลง เกิดความโปร่งใสในดำเนินธุรกรรมในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในประเทศมากยิ่งขึ้น และภาครัฐเองก็จะสามารถบริหารจัดการระบบทะเบียนที่ดินได้ดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

การนำ 5G ไปในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ผลการศึกษาพบว่า 5G จะส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ จะเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ผู้ประกอบการทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่เพราะสามารถประหยัดต้นทุนในการบริหารจัดการ และความโปร่งใสด้วย

การนำ 5G ไปใช้ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์

เนื่องจากเข้าสู่การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล นวัตกรรมต่าง ๆ ก็มีการพัฒนาให้เข้ากับระบบดิจิทัลเป็นสื่อกลาง โดยธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ได้มีการพัฒนาสิ่งที่เรียกว่า Prop Tech (Property Technology) ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่จะเข้ามาขับเคลื่อนและเปลี่ยนแปลงธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ให้ก้าวหน้าขึ้น อันเป็นผลมาจาก

1. พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนไป ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์จึงต้องปรับตัวจากกระแสเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์จำเป็นต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินธุรกิจเพื่อลดความเสี่ยง สร้างมูลค่าเพิ่ม และเพิ่มความเชื่อมั่นในระบบตลาด เช่น เทคโนโลยีในการรักษาความปลอดภัย เทคโนโลยีในการออกแบบก่อสร้าง เทคโนโลยีในการตลาดและการขาย รวมทั้งเทคโนโลยีในการสื่อสารกับชุมชนมาใช้ในโครงการประเภทบ้านเดี่ยวและโครงการประเภทคอนโดมิเนียม

2. การปรับตัวของผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สร้างสรรค์เทคโนโลยีเพื่อปรับเปลี่ยนและสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดอสังหาริมทรัพย์รูปแบบใหม่ ลงทุนและพัฒนานวัตกรรมด้านอสังหาริมทรัพย์ เพื่อใช้ชีวิตที่อยู่อาศัยในอนาคต และ

3. การใช้ 5G ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ จะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างน้อย 3 ประการดังนี้

ประการแรก ลดค่าใช้จ่ายที่เกิดจากตัวกลางในการทำธุรกรรมและค่าธรรมเนียมหรือภาษีต่างๆ ได้ เพราะระบบทั้งหมดมีความน่าเชื่อถือและอัตโนมัติจาก Smart Contract ได้

ประการที่สอง ลดเวลาที่ใช้ในการจัดการเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทางกฎหมายหรือข้อบังคับต่างๆ ได้ เพราะระบบมีความมั่นคงปลอดภัยสูงขึ้น

ประการที่สาม การแบ่งปันข้อมูลระหว่างหลายๆ หน่วยงานสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การคอร์รัปชันจึงทำได้ยากทำให้ระบบทะเบียนที่ดินทั่วประเทศต้องเปลี่ยนแปลงไปใช้เทคโนโลยีที่ 5G มาใช้

ดังนั้น 5G เป็นทั้งการสร้างโอกาสและช่วยทำให้การลงทุนในอสังหาริมทรัพย์มีความสะดวก รวดเร็วขึ้น สร้างมูลค่าเพิ่มในทางธุรกิจ แต่ยังคงมีความเสี่ยงในแง่การควบคุมเรื่องมูลค่าที่แท้จริงและการเก็งกำไรจากนักลงทุน รวมถึงปัจจัยเสี่ยงในเรื่องการฟอกเงินอาจเกิดขึ้นได้

ผลกระทบจากการนำระบบ 5G มาใช้ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้ประกอบการ 5G ช่วยให้ผู้ประกอบการลดปริมาณเอกสาร และเพิ่มความเร็วในการส่งถ่าย จัดจำ ข้อมูล ติดตาม โอนย้ายโฉนดที่ดิน สิทธิในการครอบครอง ทำให้เอกสารเหล่านี้มีความถูกต้องและสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ นอกจากนี้การนำ 5G มาใช้ช่วยในการแก้ปัญหาการถือครองสิทธิในที่ดิน เช่น ปัญหาการหลอกลวงที่ดินในเขตป่าสงวน การนำที่ดิน สปก. หรือที่ดินเพื่อการเกษตรไปหลอกลวงให้ต่างชาติมาซื้อ เป็นต้น

2. การบริหารจัดการ 5G ช่วยให้การบริหารจัดการอสังหาริมทรัพย์โดยการนำเครื่องมือตรวจวัด สัญญาณเข้ามาติดตั้งภายในที่พักอาศัยหรืออาคารสำนักงาน จะทำให้ผู้ใช้สามารถตรวจสอบและติดตามความเป็นไปภายในบ้านและสำนักงานได้โดยอัตโนมัติ ระบบ 5G จะช่วยขยายความสามารถในการทำงานของระบบ ให้สามารถแจ้งผลการติดตามได้อย่างทันทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถทำการเชื่อมโยงข้อมูลไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเมื่อเกิดปัญหาได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการจัดการระบบ สาธารณูปโภคและเมืองอัจฉริยะ

3. ความสามารถในการแข่งขัน 5G สามารถจัดเก็บบัญชีธุรกรรมไว้ในที่ต่างๆ โดยกระจายฐานข้อมูลแยกศูนย์แต่สามารถเชื่อมต่อเครือข่ายแบบ Peer to Peer หรือระบบที่ทุกคนแชร์ข้อมูลกันไปมา โดยไม่มีศูนย์กลาง ทำให้ลดภาระค่าใช้จ่าย และสามารถตรวจสอบและเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น ระบบนี้มีความเที่ยงตรงสูง สร้างความโปร่งใส และความเชื่อมั่นให้กับธุรกิจมากขึ้น ทั้งในแง่การสร้างระบบนิเวศ การสร้างกฎระเบียบร่วมกัน ซึ่งปัจจุบันได้มีภาคธุรกิจและหน่วยงานกำกับได้มีการพัฒนาและปรับตัวเพื่อรองรับกับเทคโนโลยี 5 G แล้วช่วยยกระดับและพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน และช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอีกด้วย

4. ผู้บริโภค การซื้อที่ดินหรือซื้อบ้าน จะด้วยวัตถุประสงค์ใดก็ตาม เช่น ที่อยู่อาศัยเอง การปล่อยให้เช่าหรือซื้อเพื่อเก็งกำไร ใช้เงินจำนวนมากทำให้ตลาดนี้ผู้บริโภคจึงเข้ายาก เนื่องจากกระบวนการขอสินเชื่อ

จากธนาคารหรือสถาบันการเงินต่างๆ ยังคงใช้ระบบเดิมๆ เป็นหลัก ซึ่งต้องใช้เวลานานและทรัพยากรจำนวนมาก เช่น เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่สถาบันการเงิน เมื่อผู้ซื้อและผู้ขายตกลงจะซื้อขาย ผู้ซื้อจะยื่นขอสินเชื่อจากธนาคารรวมถึงการจัดทำเอกสารหลายรายการ เช่น ที่มาของรายได้ของผู้ซื้อ ข้อมูลสินเชื่อที่มีอยู่ และรายงานเครดิตบูโร ซึ่งกระบวนการยื่นขอสินเชื่อดังกล่าว นำไปสู่ปัญหาที่สำคัญ 3 อย่าง คือ ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น มีกระบวนการในการดำเนินการยาวนาน และขาดความโปร่งใสในการดำเนินการ

ดังนั้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากเทคโนโลยี 5G ในประเทศไทยได้ประมาณ 2.3 ล้านล้านบาท ในปี 2578 โดยแบ่งเป็นผลประโยชน์จากเทคโนโลยี eMBB mMTC และ uRLLC ได้ประมาณ 830 พันล้านบาท 677 พันล้านบาท และ 812 พันล้านบาทตามลำดับ ทั้งนี้ ผลการศึกษาของ IHS พบว่า หากมีการกำหนดสมมติฐานให้ผลกระทบทางเศรษฐกิจเป็นไปตามลักษณะการรับมาใช้ของเทคโนโลยี เพราะเมื่อประชาชนใช้งานมากขึ้น ย่อมเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นเช่นกัน มูลค่าเพิ่มจากการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี 5G สะท้อนให้เห็นถึงการใช้งบประมาณจากเทคโนโลยี 5G ในช่วงปี ค.ศ.2020-2035 กล่าวคือ ในช่วง 5 ปีแรก (ปี 2020-2025) การรับเทคโนโลยี 5G มาใช้ยังไม่แพร่หลายมากนัก ทำให้มูลค่าเพิ่มจากการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี 5G ค่อยๆ เพิ่มขึ้นทีละน้อย ตั้งแต่ปี 2025 เป็นต้นมา การใช้งานเทคโนโลยี 5G มีความแพร่หลายมากขึ้น ทำให้มูลค่าเพิ่มมีส่วนการเติบโตที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนถึงปี 2032 ตั้งแต่ปี 2032 เป็นต้นมา การใช้งบประมาณจากเทคโนโลยี 5G เข้าสู่ช่วงอิ่มตัว ซึ่งส่งผลให้มูลค่าเพิ่มมีการเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงโดยมูลค่าเพิ่มในปี 2035 อยู่ที่ 2.3 ล้านล้านบาท อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่เทคโนโลยี 5G เข้าสู่ช่วงอิ่มตัว อาจจะมีเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาทดแทนหรือสนับสนุนเทคโนโลยี 5G เพื่อกระตุ้นมูลค่าเพิ่มของเศรษฐกิจให้เติบโตขึ้น

โดยสำหรับมุมมองในภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ กับการเปลี่ยนแปลงในขณะนี้ จะไม่ได้เป็นการ โฟกัสถึงเทคโนโลยีใหม่ๆ ในวงการ หากแต่จะมุ่งแสดงให้เห็นถึง รูปแบบการดำเนินธุรกิจที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไปอันสืบเนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยอาจแบ่งการวิเคราะห์ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ได้เป็น 2 ภาคส่วนหลัก ๆ ได้แก่ Commercial Real Estate และ Residential Real Estate

Commercial Real Estate หรือ อสังหาริมทรัพย์เชิงพาณิชย์ นั้นเป็นภาคที่ได้รับผลกระทบอย่างมากจากกระแสเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นผ่านโลกออนไลน์ ยกตัวอย่างเช่น โรงแรม ที่มีรูปแบบคู่แข่งทางธุรกิจอย่าง Airbnb มาเป็นผู้เล่นหน้าใหม่ หรือศูนย์การค้า ที่มีธุรกิจช้อปปิ้งออนไลน์มาตอบโต้ภัย คนยุคใหม่ เป็นต้น จึงทำให้ผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์เชิงพาณิชย์อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบแนวคิดในการดำเนินธุรกิจในสองแนวทาง ไม่ว่าจะเป็นในมุมมองของการแข่งขันด้วยการพัฒนาปรับเปลี่ยนธุรกิจเดิม เพื่อจุดประสงค์ในการรักษาสถานะตลาดเดิมของตนเอง เช่น การปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ การปรับเปลี่ยนผู้เช่า การจัดกิจกรรม การสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับลูกค้า เป็นต้น หรือจะเป็นการสร้างธุรกิจใหม่ด้วยการอาศัยเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการสร้างมูลค่าเพิ่มที่แตกต่างจากเดิม เช่น การเปิดธุรกิจค้าปลีกออนไลน์เพิ่มเติมขึ้นมาจากธุรกิจหลัก เพื่อแข่งขันกับธุรกิจใหม่ที่เข้ามาในตลาด เป็นต้น

Residential Real Estate หรือ อสังหาริมทรัพย์เพื่อการอยู่อาศัย ในส่วนนี้ ในภาพรวมยังจัดได้ว่า อาจยังไม่ได้รับผลกระทบทางตรงที่ชัดเจนนัก เนื่องจากยังไม่ปรากฏการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในการพัฒนาโครงการที่รุนแรงเหมือนภาคส่วนต่าง ๆ หากแต่ จะเป็นการเปลี่ยนแปลงในการใช้เทคโนโลยีในลักษณะที่มากเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของลูกค้านในด้านต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยีในการส่งสินค้าออนไลน์ เทคโนโลยีในการสื่อสารกับทีมงานบริหารชุมชน เทคโนโลยีในการรักษาความปลอดภัย หรือการสั่งการทางโทรศัพท์ เป็นต้น หรืออาจจะเป็นการใช้เทคโนโลยีโดยฝั่งผู้ประกอบการเพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนการดำเนินธุรกิจ เช่น งานการตลาดและการขาย งานก่อสร้าง งานการออกแบบ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามแม้ว่า 5G จะเข้ามาเปลี่ยนแปลงวงการอสังหาริมทรัพย์ให้ทันสมัยมากขึ้น แต่หากเป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างไม่เข้าใจหรือขาดความเชี่ยวชาญหรือไม่มีการดูแลที่ดี ก็อาจจะไม่สร้างประโยชน์สูงสุดและยังอาจทำให้ผู้ซื้อแบกรับค่าใช้จ่ายที่สูงเกินไปอีกด้วย ดังนั้น ความทันสมัยจะต้องมาคู่กันกับทีมผู้บริหารจัดการ โครงการที่มีความเป็นมืออาชีพ รู้เท่าทัน ชำนาญในเทคโนโลยี จึงจะทำให้ได้ประโยชน์สูงสุดกับการเปลี่ยนแปลงผ่านทางเครือข่ายสื่อสารไร้สาย 5G ซึ่งเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับระบบเศรษฐกิจยุคใหม่หรือระบบเศรษฐกิจ IoT ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

อภิปรายผล

การก้าวสู่ยุค 5G จะมีการเพิ่มจำนวนเครือข่ายมากขึ้นและสามารถรองรับการใช้งานผ่านอุปกรณ์ Internet of Things (IoT) ได้ถึงล้านล้านชิ้น AI สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากข้อมูลทั้งหมดในโลกในทุกวินาทีผ่านระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่อินเทอร์เน็ตบรอดแบนด์ 5G จนทำให้มีขีดความสามารถของ AI มีประสิทธิภาพมากขึ้น บริษัทขนาดใหญ่ระดับโลก เช่น Google, Facebook, Apple, IBM และ Microsoft ได้บรรจุ AI ลงในสมรรถนะของผลิตภัณฑ์เหล่านั้นผ่านผู้ให้บริการนับหลายพันล้านคนทั่วโลก โดย World Economic Forum (2015) ประเมินว่า ตั้งแต่ปี 2025 เป็นต้นไป AI จะเข้าสู่จุดทะยานบิน (Tipping point) เสมือนเครื่องบินที่กำลังไต่ระดับความสูงอย่างรวดเร็ว AI ได้เริ่มส่งผลกระทบต่อวงกว้างต่อการให้บริการของภาครัฐ ต่อภาคธุรกิจอุตสาหกรรมสาขาต่างๆ เช่น ธุรกิจโทรคมนาคม การบริการทางการเงิน โลจิสติกส์ ค้าปลีก การแพทย์ สุขภาพ และการศึกษา

5G เป็นเทคโนโลยีเครือข่ายที่ถูกออกแบบมาเพื่อใช้งานในอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจมากกว่าการใช้งานแบบทั่วไปแบบเครือข่ายที่ผ่านมา ดังนั้น การเข้ามาของ 5G จึงเป็นโอกาสสำหรับผู้ประกอบการไทยเช่นกัน เพราะเราจะไม่เป็นเพียงผู้ซื้อเทคโนโลยี 5G แต่จะเดินหน้าสร้างสรรค์และพัฒนาเทคโนโลยีนี้ร่วมกับประเทศอื่นๆ หากผู้ประกอบการชาวไทยพร้อมที่จะเรียนรู้และปรับตัวไปด้วยกัน ก็ยังเป็นโอกาสสำคัญในการพลิกประเทศไทย ให้เป็นผู้นำด้านนวัตกรรมได้เช่นกัน เพราะปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกกำลังอยู่ในช่วงพัฒนา Solution เพื่อนำมาปรับใช้กับ 5G อย่างเหมาะสม หากผู้ประกอบการไทยรายใดให้ความสนใจเทคโนโลยีใหม่นี้มากพอ ก็อาจช่วยให้อุตสาหกรรมของไทยมีโอกาสพัฒนาและแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้ หากเราช้าคนอื่นก็จะแซงหน้าไปมากขึ้น และเราก็จะเสียโอกาสทางรายได้ไปอีกมาก

“Disruptive Technology” หรือแนวคิดเทคโนโลยีเปลี่ยนโลกเป็นแนวคิดที่ได้รับการกล่าวถึงมานานกว่าหลายสิบปีในแวดวงวิชาการเพียงแต่ที่ผ่านมายังไม่ค่อยมีใครเห็นภาพชัดเจนเท่าไรกับแนวคิดดังกล่าว เพราะยังไม่ได้มีเทคโนโลยีที่เปลี่ยนโลกเกิดขึ้นมากมายเท่าโลกในยุคปัจจุบันนี้ที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาที่ก้าวกระโดดไปอย่างมาก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ต่อหลากหลายธุรกิจ เช่น การปฏิวัติวงการธนาคาร การปฏิวัติวงการสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น ดังนั้น ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ก็เช่นกันที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

ดังนั้น ผลกระทบจากการนำ 5G มาใช้กับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในมุมมองของสมาคมอสังหาริมทรัพย์และผู้ประกอบการ รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี 5G และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องที่มีความเห็นพ้องกันว่า การนำเทคโนโลยี 5G มาใช้ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์จะส่งผลบวกต่อธุรกิจ มากกว่า เพราะจะทำให้ระบบมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพกว่า (Efficiency) มีความโปร่งใส (Transparency) ประหยัดต้นทุนในการบริหารจัดการ (Economic of scale) และความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ (Competitiveness) ได้สูงขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้เทคโนโลยี 5G จะเป็นระบบก้นกรองข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านต่างๆ ของผู้ซื้อผ่านระบบปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI กลายเป็นฐานข้อมูลสำคัญให้แก่ผู้ประกอบการในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และสถาบันการเงินในการตัดสินใจอนุมัติสินเชื่อได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และลดความเสี่ยง ผลดังกล่าวจะสามารถยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการของภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ของประเทศอย่างก้าวกระโดด รวมทั้งยังสามารถป้องกันปัญหาหนี้เสียหรือ NPL ของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ได้เป็นอย่างดีในอนาคตซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศหรือ GDP สามารถขยายตัวเพิ่มขึ้นได้ อย่างไรก็ตามเมื่อระบบ 5G ถูกนำมาใช้ได้อย่างเต็มที่แล้ว ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินแบบเดิมๆ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมอสังหาริมทรัพย์จะได้รับผลกระทบ ดังนั้นทั้งธนาคารพาณิชย์สถาบันการเงินต่างๆและหน่วยงานภาครัฐ ควรปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และระบบดังกล่าวจะผลักดันเข้าสู่ฐานเครดิตสังคม (Social Credit) ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับหลักการธรรมาภิบาลที่ต้องการทำให้องค์การ มีระบบกลไก ตรวจสอบ ถ่วงดุล ยกระดับการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ ดังที่รัฐบาลไทยได้ปรับแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐผ่านระบบ Big Data และ Digital Transformation รองรับการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมทางเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ และความโปร่งใสในการบริหารให้เกิดขึ้นแก่ภาครัฐอย่างทั่วถึงต่อไป ซึ่งเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กร นับตั้งแต่การมีความรับผิดชอบ ความโปร่งใส การสร้างการมีส่วนร่วม ระบบกฎหมายเข้มแข็ง การตอบสนองทันความต้องการ การเห็นชอบร่วมกัน ประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งความเสมอภาคด้วย

ข้อเสนอแนะ

1) ควรศึกษาการนำ Big Data มาใช้ประโยชน์บนเทคโนโลยี 5G ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาและตอบโจทย์ความต้องการของประเทศไทยในอนาคต โดยเน้นใน 4 ด้านได้แก่ Cashless Society, Healthcare, Aristech และ Industry

2) ควรมีนโยบายในการเพิ่มความปลอดภัยทาง Cyber Security เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในประเทศหรือผู้ใช้บริการเทคโนโลยีดิจิทัล

3) ควรสร้างความตระหนักรู้ด้านดิจิทัลแก่สังคมผ่านเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถประยุกต์ใช้และทำทันเทคโนโลยี พร้อมรับและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้

4) ควรสนับสนุนบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการภาครัฐ โดยมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์ต่อมิตินงานบริการเพื่อเศรษฐกิจและสังคมด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อพัฒนาไปสู่ The Intelligent Innovative Mixed Use District

5) ควรจะศึกษาและคัดเลือกกรอบมาตรฐาน 5G ตามแนวทางของ ITU ที่เป็นประโยชน์ในการสนับสนุนภารกิจ 4 อุตสาหกรรมหลักของประเทศไทย

6) ประเทศไทยต้องจัดสรรย่านความถี่เพื่อใช้ในกิจการโทรคมนาคม โดยต้องกำหนดไว้ในแผนจัดสรรคลื่นความถี่ จากนั้นควรกำหนดให้มีการประมูลล่วงหน้าอย่างน้อย 3-5 ปี เพื่อให้ผู้ประกอบการที่สนใจสามารถเตรียมความพร้อมทางการลงทุนและทาแผนธุรกิจ และยังเป็นผลดีกับบริษัทพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จะได้มั่นใจว่าอนาคตจะมีคลื่นความถี่มารองรับนวัตกรรมใหม่ ๆ

7) ภาครัฐควรทบทวนและจัดทำแผน รวมทั้งอนุญาตให้มีการใช้คลื่นความถี่ร่วม (Spectrum sharing) และการซื้อขายคลื่นความถี่ (Spectrum trading) ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติทั่วไปในต่างประเทศ และส่งเสริมให้มีการใช้คลื่นในย่านความถี่ Unlicensed Band ซึ่งเทคโนโลยีใหม่อย่าง LTE-U (LTE Unlicensed) จะมาร่วมใช้งานบนย่านความถี่ 5 GHz ร่วมกับเทคโนโลยี Wi-Fi เพื่อให้ระบบ LTE สามารถใช้งานได้ด้วยความเร็วที่สูงขึ้น โดยเฉพาะกับอุปกรณ์ใหม่ๆ

เอกสารอ้างอิง

เศรษฐกิจ มะลิสุวรรณ, 2560. Blockchain, สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์

และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติโทรคมนาคม : กรุงเทพฯ หน้า 1-29.

ณรัช โปธิพัฒน์ชัย.(2561).Blockchain การขับเคลื่อนการทำงานภาครัฐ. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2562

จาก www.lawreform.go.th)

ตัวแทนสมาคมอสังหาริมทรัพย์และผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ วันที่ 10 กันยายน 2562

ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี Blockchain วันที่ 24 ตุลาคม 2562

นิติ รัตนปรีชาเวช. (2562). ธุรกิจอสังหาในยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก และความต้องการที่เปลี่ยนไปของ
ลูกค้ายุคใหม่. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2563 <https://www.techhub.in.th/commercial-and-residential-real-estate/>

ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี Blockchain วันที่ 8 พฤศจิกายน 2562

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี.2542.

ราชกิจจานุเบกษา .2562.พ.ร.บ.ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง 2562.

ศักดิ์ เสกขุนทด (2560). แนวทางการบริหารจัดการ Big Data และ Digital Transformation ในภาครัฐ.
สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์: กรุงเทพฯ หน้า 19.

Abraham and Hendershott. (1995). Bubbles in Metropolitan Housing Markets. J. Housing Res. Accenture;
DHL Trend Research 2018.

Don Tapscott and Alex Tapscott, Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin Is
Changing Money, Business and the World, 2016.

Economic Intelligence Center,2019.

for social research students and researchers, Sage, London. 1988.

Gordon, W. and Langmaid, R. *Qualitative Market Research* , Aldershot, Gower Publishing. 1998.

Legard, R., Keegan, J. & Ward, K. 2003. 'In-depth interviews', in *Qualitative research practice. A guide*

Michael Crosby and others. (2015). Blockchain Technology. Sutardja Center for Entrepreneurship&
Technology Technical Report : Berkeley University of California,USA.

Price water Coopers (2016). Blockchain – an opportunity for energy producers and consumers?.

World Economic Forum, Sept 2015, Deep Shift Technology Tipping Points and Societal Impact, Survey
Report, 2015.

การขยายอำนาจของจีนจากช่วงปลายราชวงศ์ชิงถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2

The Power Expansion of China from the Late of Qing Dynasty to the End of World War II

รองศาสตราจารย์ ดร.ช โสธร คุ้มทองคำ (Thasothorn Tootongkam)¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการขยายอำนาจของจีน จากช่วงปลายราชวงศ์ชิงถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า การปฏิรูปศาสนา การฟื้นฟูศิลปวิทยาการ การปฏิวัติการค้า และการปฏิวัติอุตสาหกรรม ทำให้ประเทศมหาอำนาจตะวันตกก้าวสู่ยุคสมัยใหม่ในการเป็นรัฐชาติ แตกต่างจากจีนที่เป็นรัฐแบบจารีตและมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทำให้ไม่สามารถต้านการรุกรานจากมหาอำนาจตะวันตก นอกจากนั้นความสับสนวุ่นวายกับการเมืองภายในของจีน ทำให้แทนที่จะขยายอำนาจเพื่อเพิ่มดินแดน กลับสูญเสียดินแดนเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปลายราชวงศ์ชิง การสถาปนาระบอบสาธารณรัฐของจีนใน ค.ศ. 1912 กลับทำให้จีนเผชิญกับความขัดแย้งและสงครามในประเทศ และไม่สามารถขยายอำนาจเพิ่มเติม การรุกรานของญี่ปุ่นที่มีต่อจีนภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 และภายหลังญี่ปุ่นเข้าร่วมฝ่ายอักษะทำให้จีนเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตรช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 การสิ้นสุดลงด้วยชัยชนะของฝ่ายสัมพันธมิตรส่งผลให้จีนขยายอำนาจจากการได้ดินแดนคืนเป็นจำนวนมาก

Abstract

Objective of this article was to study the power expansion of China expansion of power from the late Qing Dynasty to the end of World War II. This research was a qualitative research utilizing documentary research and interview technique. The research found that Religious Reform, Renaissance, Commercial Revolution and Industrial Revolution caused western great power states step into the modern era as nation states, differing from China which was a traditional state and had an absolute monarchy regime. Therefore, China could not resist the invasion of western great power states. Moreover, the turbulent internal politics of China made, instead of expanding their powers to increase the territory; instead, it had lost a lot of territory

¹ รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

continuously since the end of the Qing Dynasty. The establishment of the Republic of China in 1912 not only turned China into conflicts and wars in the country, but unable to expand additional power as well. The Japanese invasion of China after World War I and later Japan joined the Axis Powers led China to join the Allies during World War II. Finally, the victory of Allies after World War II resulted in China expanding its power by regaining a large amount of its territory.

คำสำคัญ

การขยายอำนาจของจีน ราชวงศ์ชิง สงครามโลกครั้งที่ 2

Keyword

power expansion of China, Qing dynasty , World War II

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จีนนับเป็นแว่นแคว้น อาณาจักร จักรวรรดิสมัยโบราณหรือจารีตที่สำคัญต่อเนื่องอย่างยาวนานนับพันปี หรือประมาณ 4000 ปี จากราชวงศ์เซี่ย ชัง ฉิน ฮั่น เว่ยหรือฉิน สุย ถึง ซ้อง หยวน หมิง และชิง การปฏิรูปศาสนา การฟื้นฟูศิลปวิทยาการ การปฏิวัติการค้า และการปฏิวัติอุตสาหกรรม ของมหาอำนาจตะวันตก ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ด้านการเมือง คือ ความเป็นรัฐชาติหรือรัฐประชาชาติ ด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดลัทธิล่าอาณานิคมจากความต้องการวัตถุดิบและแหล่งผลิตเพื่อระบายสินค้า ความเจริญก้าวหน้าของมหาอำนาจตะวันตกแตกต่างจากจีน ที่มีรูปแบบรัฐแบบจารีต มีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทำให้ไม่สามารถมีอำนาจต่อรองและต่อสู้จากความขัดแย้งและสงครามกับมหาอำนาจตะวันตก ความขัดแย้งที่ต่อเนื่องจากความด้อยหลังของระบอบการปกครองก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวทางการเมือง กลุ่มการเมือง ก๊กการเมือง และขบวนการทางการเมือง เพื่อปฏิรูปประเทศ แต่ทั้งหมดล้มเหลว ก่อให้เกิดการเผชิญหน้า ความขัดแย้ง และสงคราม กับมหาอำนาจหลายครั้ง ทำให้การขยายอำนาจของจีนนับตั้งแต่อดีตต้องสะดุดลงนับตั้งแต่สมัยปลายราชวงศ์ชิงจากการสูญเสียดินแดนเป็นจำนวนมาก ที่สำคัญ คือ ไซบีเรีย ลุ่มน้ำอามูร์ ให้กับรัสเซีย นับตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เกาหลี และได้หวันให้กับญี่ปุ่น นับตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 การแยกตัวเป็นเอกราชของมองโกเลียนอกที่กลายเป็นมองโกเลียภายหลัง และทิเบต ช่วงรอยต่อของการสิ้นสุดของราชวงศ์ชิงกับการสถาปนาสาธารณรัฐจีนใน ค.ศ. 1911 ถึง 1912 การรุกรานของญี่ปุ่นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1920 ทำให้จีนต้องสูญเสียอำนาจการควบคุมดินแดน ที่สำคัญ คือ แมนจูเรีย ที่ญี่ปุ่นสถาปนาแมนจูกัว การรุกรานของญี่ปุ่นในจีนนับตั้งแต่ ค.ศ. 1937 ก่อให้เกิดการต่อต้านจากจีน การเข้าร่วมกับฝ่ายอักษะของญี่ปุ่นทำให้จีนเป็นเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตรช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 การสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ของฝ่ายสัมพันธมิตร ทำให้มหาอำนาจยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตทั้งหมด และส่งผลให้จีนได้รับดินแดนจำนวนหนึ่ง ที่สำคัญ

คือ แมนจูเรีย มองโกเลียใน ซินเกียง และไต้หวัน คืบ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการขยายอำนาจของจีน นับเป็นที่มาและวัตถุประสงค์ของการศึกษาเรื่องการขยายอำนาจของจีน จากช่วงปลายราชวงศ์ซิงถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่องการขยายอำนาจของสาธารณรัฐประชาชนจีนสมัยสังคมนิยม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการขยายอำนาจของจีน จากช่วงปลายราชวงศ์ซิงถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2

นิยามศัพท์

การขยายอำนาจ คือ การแผ่การแทรกแซง สั่งการ บงการ ควบคุม และครอบงำ ออกไปสู่เมือง แคว้น แคว้น อาณาจักร จักรวรรดิ ประเทศ รัฐทั้งรัฐจารีตและรัฐชาติ ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่มีพื้นฐานจากแนวคิดจักรวรรดินิยม (Imperialism) และการสำรวจ การยึดครองของดินแดนและพื้นที่ที่หลากหลายที่เกี่ยวข้อง มุ่งเน้นเกี่ยวข้องจำนวน 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่หนึ่ง การเข้าครอบครองจากการใช้วิธีการทางการทูตและการใช้กำลังทหาร ขั้นตอนที่สอง การสร้างกฎเกณฑ์บังคับภายหลังจากการยึดครองด้วยการสร้างกฎ ระเบียบ กติกา กฎหมาย เพื่อปกครองการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม และขั้นตอนที่สาม คือ การตั้งถิ่นฐานของประชากร การแสวงหาผลประโยชน์จากการขูดรีดทรัพยากร การสร้างผลประโยชน์ให้กับประเทศเจ้าอาณานิคม ที่มีพื้นฐานตามแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคม (Colonialism)

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดสังคมนิยม

แนวคิดสังคมนิยม (Realism) มีรากฐานทางความคิดมาจากแนวคิดอนุรักษนิยม (Conservative) จากสมมติฐานที่สำคัญจำนวน 4 ประการ ประการแรก รัฐเป็นหน่วยวิเคราะห์ที่สำคัญที่สุด มีความต่อเนื่องและเกี่ยวข้องนับตั้งแต่ต้นครรัฐกรีกสมัยโบราณต่อเนื่องมาจนถึงรัฐสมัยใหม่ที่เป็นรัฐชาติปัจจุบัน ทำให้การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมุ่งเน้นการปะทะสังสรรค์และปฏิสัมพันธ์กับประเทศทั้งหลาย ประการที่สอง รัฐนับเป็นตัวอย่างที่โดดเด่นลำดับแรก (a unitary state) ที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อม ปัจจัย และบริบท ภายนอก นำไปสู่การกำหนดนโยบายต่างประเทศที่เป็นหนึ่งเดียว ประการที่สาม การเน้นรัฐซึ่งเป็นตัวแสดงที่สำคัญเพียงตัวแสดงเดียว ก่อให้เกิดแนวคิดที่ว่ารัฐเป็นตัวแสดงที่สำคัญที่สุดเพียงตัวแสดงเดียว ประการที่สี่ ความมั่นคงแห่งชาติเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด (Viotti and Kauppi, 1987 p. 6-7.)

แนวคิดภูมิรัฐศาสตร์

ภูมิรัฐศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อรัฐหรือประชาคมทางการเมือง ที่สำคัญ คือ ดินแดน ประชากร รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย ภูมิรัฐศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาการเมืองจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ที่สำคัญ คือ ขนาดของรัฐที่มุ่งเน้นพื้นที่ ลักษณะบ่งบอกถึงความใหญ่หรือความเล็ก

ที่ตั้งของรัฐที่มุ่งเน้นทำเลของประเทศแต่ละประเทศ พื้นที่ อาณาเขต และพรมแดนของรัฐ ที่มุ่งเน้นสภาพอำนาจอธิปไตยของรัฐที่แผ่ไปถึงจนประชิดกับอำนาจอธิปไตยของรัฐข้างเคียง มีเส้นแบ่งขวางกั้นอยู่ รูปร่างของรัฐที่เป็นลักษณะทางกายภาพที่บ่งบอกสัดส่วนของรัฐ ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นลักษณะทางกายภาพ และลักษณะทางธรรมชาติของแผ่นดิน และทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่มียู่หรือเกิดจากธรรมชาติ ที่เป็นส่วนสำคัญต่อการเสริมสร้างอำนาจของรัฐในปัจจุบันและอนาคต (สมบัติ จันทรวงศ์, 2541: 631-644; สมชาย เตชะพรหมพันธุ์, 2535: 21-138)

วิธีการวิจัย

การขยายอำนาจของจีน จากช่วงปลายราชวงศ์ชิงถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 มาจากการวิจัยเรื่องการขยายอำนาจของสาธารณรัฐประชาชนจีนสมัยสีจิ้นผิง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มาจากเทคนิคการวิจัย (Technique Research) ที่สำคัญสองเทคนิค คือ การวิจัยเอกสาร จากการเลือกเอกสาร การวิจัย และการสัมภาษณ์ จากการเลือกบุคคลหลักเพื่อสัมภาษณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลหลักของการวิจัยเรื่องการขยายอำนาจของสาธารณรัฐประชาชนจีนสมัยสีจิ้นผิง มาจากการสัมภาษณ์ แบ่งเป็นสองส่วน คือ

ประชากร คือ บุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจการขยายอำนาจของสาธารณรัฐประชาชนจีนสมัยสีจิ้นผิง กลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) คือ นักวิชาการและข้าราชการที่มีงานและผลงานเกี่ยวข้อง จำนวน 16 คน

เครื่องมือการวิจัย ที่สำคัญ คือ แบบสัมภาษณ์ แบ่งคำถามเป็นสองส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป (General Data) กับข้อมูลทางเทคนิค (Technical Data) หรือข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ (Analysis Data)

การตรวจสอบเครื่องมือการขยายอำนาจของสาธารณรัฐประชาชนจีนสมัยสีจิ้นผิง มาจากการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อความไว้วางใจคุณภาพการออกแบบการวิจัย (Trustworthiness) ที่แบ่งเป็นสองส่วน คือ ความเที่ยง หรือความตรง หรือความเที่ยงตรง (Validity) กับความเชื่อมั่น หรือความน่าเชื่อถือ (Reliability)

การตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารของการวิจัยมาจากการตั้งคำถามของผู้วิจัยที่มีต่อในเรื่องหรือหัวข้อที่สำคัญ การตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของการวิจัยมาจากการตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูล การตรวจสอบจากผู้ร่วมวิชาชีพ การตรวจสอบจากภายนอก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เชี่ยวชาญ ช่วงเวลาที่ใช้ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง และการตรวจสอบแบบสามเหลี่ยม

ข้อมูลที่รวบรวมเพื่อการวิเคราะห์แบ่งเป็นสองส่วน คือ ข้อมูลที่มาจากเอกสาร และข้อมูลที่มาจากการสัมภาษณ์ รวบรวมการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาจำแนกแยกแยะรูปแบบจากคำพูดและเรื่องราวที่มาจากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

การขยายอำนาจของจีน จากช่วงปลายราชวงศ์ซิงถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 มาจากการวิจัยเรื่องการขยายอำนาจของสาธารณรัฐประชาชนจีนสมัยสีจิ้นผิง มีผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ แบ่งเป็น (1) การขยายอำนาจของจีนสมัยปลายราชวงศ์ซิง : โลกทัศน์ ปัญหา และการสูญเสียดินแดน (2) การสถาปนาสาธารณรัฐจีน : ความขัดแย้งภายในกับการขยายอำนาจของจีน (3) การขยายอำนาจของญี่ปุ่นผู้พื้นที่ตอนในของจีนและสงครามโลกครั้งที่ 2 และ (4) บทสรุป : การขยายอำนาจของจีน จากช่วงปลายราชวงศ์ซิงถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังนี้

การขยายอำนาจของจีนสมัยปลายราชวงศ์ซิง : โลกทัศน์ ปัญหา และการสูญเสียดินแดน

การปกครองแบบจารีตของอาณาจักรจีนสมัยโบราณหรือจารีตของราชวงศ์ที่ต่อเนื่องมากกว่า 10 ราชวงศ์ ความขัดแย้งที่ถือกำเนิดทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักรทำให้การขยายอำนาจของจีนสมัยจารีตมีความเปลี่ยนแปลงและผันแปรตามสภาพแวดล้อม บริบท และปัจจัย ที่เกี่ยวข้อง การกำหนดขอบเขตด้านพรมแดนนับเป็นมรดกสำคัญที่สืบทอดของรัฐแบบจารีตสมัยโบราณ จากสมมติฐานการปกครองระบอบราชาธิปไตยรูปแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่จักรพรรดิหรือฮ่องเต้เป็น โอรสแห่งสวรรค์ ทำให้จีนเป็นจักรวรรดากลางหรือศูนย์กลางแห่งอารยธรรมของโลก มุ่งเน้นการส่งบรรณาการเป็นระบบจิ้มก้องที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กลางกับรอบนอกหรือรัฐศูนย์กลางกับรัฐชายขอบ ทำให้มุ่งเน้นการควบคุมประชากรมากกว่าการควบคุมพื้นที่ ไม่มุ่งเน้นการกำหนดเขตแดน พรมแดน ชายแดน อาณาเขต ที่ชัดเจน จากโลกทัศน์แบบจารีตที่ต่อเนื่องนับจากอดีต ทำให้แตกต่างจากโลกทัศน์สมัยใหม่ที่มีรากฐานมาจากแบบแผนทางวิทยาศาสตร์ของตะวันตกภายหลังการปฏิรูปศาสนา การปฏิวัติการค้า การฟื้นฟูศิลปะวิทยาการ ที่สำคัญ คือ การปฏิวัติอุตสาหกรรม ที่มุ่งเน้นการปกครองดินแดนจากการกำหนดเขตแดน พรมแดน ชายแดน อาณาเขต ที่ชัดเจน

โลกทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงของตะวันตกส่งผลต่อจีนที่มีโลกทัศน์แบบจารีตของตะวันออกช่วงราชวงศ์ซิงทำให้จีนที่มีรูปแบบการปกครองที่ล่าหลังถูกบังคับจากมหาอำนาจตะวันตกที่รุกรานตามแนวคิดของลัทธิล่าอาณานิคมให้ทำสนธิสัญญาสูญเสียดินแดนจำนวนมาก ที่สำคัญ คือ การสูญเสียดินแดนสูญหล่งเคียงตามชื่อเรียกของจีนหรืออามูร์ตามชื่อเรียกของรัสเซีย ที่มีเนื้อที่มากกว่า 600,000 ตารางกิโลเมตร ตามการอ้างของจีน นับเป็นดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำมั่งกรดำจนจดแม่น้ำอัสซูรี (Ussuri) ของจีนสมัยจักรพรรดิเฉียนเฟิงให้กับรัสเซียสมัยพระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 2 ตามสนธิสัญญาไอกุน (Treaty of Aigun) ใน ค.ศ. 1858 การสูญเสียพื้นที่บริเวณแม่น้ำอัสซูรี แม่น้ำมั่งกรดำ และทะเลญี่ปุ่น ของจีนสมัยจักรพรรดิเฉียนเฟิงให้กับรัสเซียสมัยพระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 2 ตามสนธิสัญญาเทียนสิน (Treaty of Tientsin) ใน ค.ศ. 1860 การสูญเสียพื้นที่ด้านตะวันตกของแม่น้ำโฮลกูตส์ส่วนหนึ่งของจีนสมัยจักรพรรดิกวางสีวี่ให้รัสเซียสมัยพระเจ้าซาร์อเล็กซานเดอร์ที่ 3 ตามสนธิสัญญาอิลี (Treaty of Ili) ใน ค.ศ. 1881 การสูญเสียพื้นที่เป็นจำนวนมากมาจากการขาดการปักปันเขตแดนที่แน่นอน ก่อให้เกิดคำถามถึงการบังคับใช้ของสนธิสัญญาที่จัดทำตามแนวคิดลัทธิล่า

อาณานิคมและจักรวรรดินิยมที่บังคับให้สูญเสียดินแดนจำนวนมาก นับเป็นสนธิสัญญาที่ไม่เป็นทำจากการให้เหตุผลของจีนนำไปสู่การเรียกร้องดินแดนคืน มีการครอบครองดินแดนจำนวนมากของจีน โดยผลการตัวอย่างที่สำคัญ คือ คาซัคสถาน (Kazakhstan) ไชบีเรียภาคตะวันออก พรมแดนซินเกียงของจีนที่อ้างกรรมสิทธิ์ร่อนน้ำปัจจุบันจนถึงบาร์ออบสค์ (Khabarovsk) จากการให้เหตุผลของจีน แตกต่างจากการอ้างร่อนน้ำเก่าของแม่น้ำมั่งกรดำซึ่งเป็นพื้นที่พิพาทที่จีนครอบครองภายหลังการพิพาทกันหลายครั้ง (เขียน ชีรวิทย์, 2519 น. 14-15)

การแพร่ขยายของลัทธิจักรวรรดินิยมที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1850 เพื่อมุ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการแสวงหาวัตถุดิบและการแสวงหาตลาดเพื่อการค้า ที่สำคัญ คือ การแสวงหาเมืองท่าที่เป็นศูนย์กลางทางการค้าระหว่างภายในกับภายนอก ทำให้เมือง แวนแคว้น อาณาจักรจักรวรรดิ และประเทศที่มีระบบการเมืองการปกครองแบบจารีตทั้งหลาย ต่างเผชิญกับการรุกรานของประเทศมหาอำนาจที่ขยายอำนาจตามลัทธิจักรวรรดินิยม จนนำไปสู่การเผชิญหน้าและสงคราม จีนนับเป็นตัวอย่างที่สำคัญ จากเดิมที่ราชสำนักชิงได้ดูแลทางการค้ากลายเป็นการขาดดุลทางการค้าจากการนำฝิ่นที่มีแหล่งเพาะปลูกที่อินเดียซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ก่อให้เกิดเป็นสงครามฝิ่นระหว่างจีนกับอังกฤษ ช่วงระหว่าง ค.ศ. 1839 ถึง 1842 และสิ้นสุดลงด้วยชัยชนะของอังกฤษและการปราชัยของจีนนำมาสู่การทำสนธิสัญญานานกิง นับเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามภายในจากความไม่พอใจของชนจีนที่มีต่อราชสำนักชิงนำไปสู่การก่อกำเนิดกบฏไท่ผิงระหว่าง ค.ศ. 1850 ถึง 1864 จนมีผู้เสียชีวิตจำนวนกว่า 20 ล้านคน และสงครามภายนอกที่มาจากความไม่พอใจของอังกฤษจากผลตอบแทนตามสนธิสัญญานานกิงก่อกำเนิดข้อเรียกร้องเพื่อให้จีนเปิดประเทศทั้งหมด การปฏิเสธของอังกฤษนำไปสู่สงครามธนู หรือสงครามฝิ่นครั้งที่ 2 ระหว่าง ค.ศ. 1850 ถึง 1864 นำไปสู่การลงนามในสนธิสัญญาเทียนสินใน ค.ศ. 1858 (สุรชาติ บำรุงสุข, 2558 น. 16-18)

ความพ่ายแพ้ของจีนจากสงครามฝิ่นทำให้รัสเซียที่ปรารถนาดินแดนในไชบีเรียแถบลุ่มแม่น้ำอามูร์ถือโอกาสกดดันจีนให้ยอมรับการกำหนดพรมแดนใหม่ นำมาสู่การทำสนธิสัญญาอัยกุนใน ค.ศ. 1858 และสนธิสัญญาปักกิ่งใน ค.ศ. 1860 ส่งผลให้อาณาเขตนับตั้งแต่หุบเขาลุ่มน้ำอามูร์จนถึงชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก จากเดิมที่เคยเป็นของจีนตามสนธิสัญญาเนอริซันหรือสนธิสัญญานีบุชนับตั้งแต่สมัยจักรพรรดิคังซีของราชวงศ์ชิงใน ค.ศ. 1689 เป็นของรัสเซียนับตั้งแต่ ค.ศ. 1860 จนถึงปัจจุบัน (ไทยรัฐออนไลน์, 2564) ขณะเดียวกัน การปฏิรูปการเมืองการปกครองหรือการปฏิรูปเมจิของญี่ปุ่นที่ประสบความสำเร็จใน ค.ศ. 1868 นำมาสู่การก้าวสู่การเป็นมหาอำนาจของเอเชียของญี่ปุ่น และส่งผลให้ญี่ปุ่นปรารถนาดินแดนเพื่อเป็นแหล่งวัตถุดิบและตลาดเพื่อการค้าตามลัทธิจักรวรรดินิยม นำมาสู่การขยายดินแดนนำมาสู่การรุกรานเกาหลี ก่อให้เกิดสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นใน ค.ศ. 1894 และสิ้นสุดลงด้วยความพ่ายแพ้ของจีนที่มีต่อญี่ปุ่นในสงครามจีน-ญี่ปุ่น ครั้งที่ 1 นำไปสู่การลงนามสนธิสัญญาชิโนโมเซกิใน ค.ศ. 1895 (สุรชาติ บำรุงสุข, 2558 น. 18-19) ทำให้จีนต้องสูญเสียและสละสิทธิ์อำนาจอธิปไตยการปกครองเหนือดินแดนที่สำคัญ คือ เกาหลีและเกาะไต้หวัน

การสละสิทธิ์อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนของอาณาจักรโชซอนในคาบสมุทรเกาหลีของจีนภายใต้ระบบบรรณาการและการเป็นพันธมิตรระหว่างกันให้กับญี่ปุ่น นับเป็นจุดเริ่มต้นของการขยายอำนาจของญี่ปุ่นในเกาหลี แต่ญี่ปุ่นยังคงไม่มีอำนาจมากนักจากเหตุผลที่รัสเซียภายหลังการเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติของพระเจ้าซาร์นิโคลาสที่ 2 ใน ค.ศ. 1894 ที่ทรงปรารถนาขยายอำนาจและอิทธิพลสู่คาบสมุทรเกาหลีเช่นกัน นำไปสู่การเผชิญหน้าและกลายเป็นสงครามระหว่างญี่ปุ่นกับรัสเซียระหว่าง ค.ศ. 1904 ถึง 1905 และสิ้นสุดด้วยความปราชัยของรัสเซียซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่มหาอำนาจตะวันตกพ่ายแพ้ต่อมหาอำนาจของเอเชีย นับเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่น่ามาสู่การโค่นล้มพระเจ้าซาร์นิโคลาสที่ 2 นำมาสู่การสิ้นสุดของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และการสถาปนาระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ใน ค.ศ. 1917 ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 การสิ้นสุดการขยายอำนาจของรัสเซีย นำมาสู่การขยายอำนาจอย่างกว้างขวางของญี่ปุ่นภายหลังจากที่อาณาจักรโชซอนของเกาหลีมีความพยายามปฏิรูปประเทศจากการรวมอำนาจที่ราชสำนักของจักรพรรดิและจักรพรรดิองค์ต่อมา ระหว่างความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นกับรัสเซีย จากการลงนามในสนธิสัญญาอีลซาใน ค.ศ. 1905 การลดขนาดกองทัพจาก 20,000 คน เหลือ 1,000 คน การควบคุมการรักษาความมั่นคงภายในของเกาหลี การกดดันให้คณะทูตจากเกาหลีล้มเลิกการแถลงการณ์ในการประชุมสันติภาพที่กรุงเฮกใน ค.ศ. 1907 ที่สำคัญที่สุด คือ การกดดันให้พระเจ้าโคจง กษัตริย์พระองค์สุดท้ายของราชวงศ์โชซอนสละราชสมบัติใน ค.ศ. 1907 เท่ากับเป็นประโยชน์ต่อการรวมประเทศจากการจัดตั้งรัฐบาลหุ่นเชิดและผู้สำเร็จราชการเกาหลีของญี่ปุ่นที่ภายหลังมีการลงนามในสนธิสัญญาญี่ปุ่น-เกาหลี ใน ค.ศ. 1910 เพื่อรวมเกาหลีเป็นส่วนหนึ่งของญี่ปุ่นเป็นผลสำเร็จ (ปิติ ศรีแสงนาม, 2019)

การปกครองของญี่ปุ่นที่มีต่อไต้หวันเป็นระยะเวลาประมาณ 50 ปี ระหว่าง ค.ศ. 1895 ถึง 1945 นับเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของไต้หวันที่มีสภาพเป็นเกาะทำให้มีความแตกต่างจากจีนบนผืนแผ่นดินใหญ่อ่างมีนัยสำคัญ ชาวไต้หวันจำนวนมากอพยพมาจากมณฑลฟูเจี้ยนกับกวางตุ้งซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะยากจนช่วงการปกครองของราชวงศ์ชิงของจีน ทำให้ไม่มีการนำวัฒนธรรมชั้นสูงมาทำให้วัฒนธรรมของคนพื้นเมืองโดดเด่นเพราะไม่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความหวาดระแวงจากการปกครองของญี่ปุ่นทำให้ชนชั้นนำชาวจีน ที่สำคัญ คือ ขุนนาง คหบดี พ่อค่านักธุรกิจ จำนวนมาก ต่างอพยพกลับสู่แผ่นดินใหญ่ ขณะที่ชาวไต้หวันจำนวนหนึ่งต่อต้านการปกครองของญี่ปุ่นจนนำไปสู่การสูญเสียชีวิตนับหมื่นคนและการสูญเสียทรัพย์สินจำนวนมาก ปัญหาของไต้หวันจากเกาะที่ตั้งอยู่เขตร้อนทำให้อุดมไปด้วยโรคภัยไข้เจ็บ ไม่เหมาะกับการตั้งถิ่นฐาน ทำให้ชนชั้นปกครองของญี่ปุ่นต่างเสนอให้ขายไต้หวันกับประเทศมหาอำนาจตะวันตก แต่สุดท้ายญี่ปุ่นเลือกให้เป็นแหล่งเพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหาร (อาศรมสยาม-จีนวิทยา, 2563) นำไปสู่การพัฒนาไต้หวันอย่างรอบด้าน นับเป็นที่มาของรากฐานการพัฒนาของไต้หวันและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โครงสร้างสังคมการเมืองของไต้หวันนับตั้งแต่บัดนั้นจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้ไต้หวันมีอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างจากจีนในปัจจุบัน

ความปราชัยของสงครามอย่างต่อเนื่องของจีนแสดงถึงความล้มเหลวจากระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ล้าหลังทำให้ไม่สามารถทัดทานกับมหาอำนาจที่แผ่ขยายอำนาจรุกรานตามแนวคิด

จักรวรรดินิยม ทำให้จีนต้องสูญเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ดินแดน ทำให้จีนไม่สามารถขยายอำนาจแตกต่างจากอดีต นำมาสู่ความพยายามปฏิรูปการปกครองประเทศสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์นับเป็นที่มาของการปฏิรูปร้อยวัน การปฏิรูปหนึ่งร้อยวันถือกำเนิดจากขบวนการปฏิรูปของจีนที่เลียนแบบตะวันตกใน ค.ศ. 1860 นับเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับการปฏิรูปการเมืองการปกครองของญี่ปุ่น และจักรพรรดิฉางซู่ที่ทรงครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1875 ถึง 1908 ทรงสนับสนุนการปฏิรูปการปกครอง เพื่อรองรับกับการขยายอำนาจและอิทธิพลของตะวันตกและญี่ปุ่น โครงสร้างของขบวนการ ประกอบด้วย จักรพรรดิ ขุนนางหัวก้าวหน้า แต่การแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง ที่สำคัญ คือ การคอร์รัปชัน ความมั่นคง การศึกษา การรับราชการ ที่สั่งสมมาเป็นเวลาหลายปี ที่สำคัญ คือ การปฏิรูปกฎหมายเก่าที่ล้าหลังจำนวนมาก และประกาศใช้กฎหมายใหม่ที่มีจำนวนมากกว่า 100 ฉบับ การปฏิบัติการทำกับคุกคามและรุกรานต่อฐานอำนาจของเจ้านาย ขุนนางจำนวนมาก ที่มีแนวคิดอนุรักษนิยม นำไปสู่การต่อต้าน คัดค้าน เชนิอุนหาระหว่างกลุ่มบุคคลที่มีหัวก้าวหน้ากับกลุ่มอนุรักษนิยม การขาดกองกำลังของกลุ่มบุคคลที่มีหัวก้าวหน้า และซุสีไทเฮาที่มีแนวคิดอนุรักษนิยมมีอำนาจทางการเมืองที่แท้จริง นำมาสู่การสิ้นสุดของการปฏิรูปหนึ่งร้อยวันใน ค.ศ. 1898 ภายหลังการกักขังฮองเต๋ในเขตพระราชฐานและจับขุนนางคนสำคัญจำนวนหนึ่งประหารชีวิต (สุรชาติ บำรุงสุข, 2558 น. 19-21)

ความล้มเหลวของขบวนการปฏิรูปหนึ่งร้อยวันนำไปสู่ความรุนแรงทางการเมืองจากบทบาทของขบวนการนักมวยที่กลายเป็นกบฏนักมวยใน ค.ศ. 1900 ทำให้ล้มอำนาจตะวันตกและญี่ปุ่นมีบทบาทควบคุมสถานการณ์ที่ปักกิ่ง ที่แสดงถึงข้อสรุปที่ชัดเจนที่ต้องใช้ความรุนแรงเปลี่ยนแปลงประเทศ เป็นการขุดรากถอนโคนจากระบบเก่าเพื่อสถาปนาระบบใหม่ และบทบาทที่ต่อเนื่องของพรรคก๊กมินตั๋งนำไปสู่การโค่นล้มราชวงศ์ชิงใน ค.ศ. 1912 จากการสละราชสมบัติของจักรพรรดิผู่อี๋ ภายหลังการสิ้นพระชนม์ของพระนางซุสีไทเฮาใน ค.ศ. 1908 เป็นเวลากว่า 3 ปี (สุรชาติ บำรุงสุข, 2558 น. 21-22) จากบทบาทของหยวนซื่อข่าย นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุด ขุนพลคนสำคัญที่ปฏิเสธการสนับสนุนหรือการหักหลังราชวงศ์ชิง เพื่อแลกกับการรับตำแหน่งประธานาธิบดีของสาธารณรัฐจีนตามข้อเสนอของ ดร. ซุนยัตเซ็น (ศิลปวัฒนธรรม, 2563) การสิ้นสุดของการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของจีนนำไปสู่การสถาปนาการปกครองระบอบสาธารณรัฐนับตั้งแต่ ค.ศ. 1912 ท่ามกลางความวุ่นวายสับสนของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในและความอ่อนแอของจีน ทำให้ดินแดนมองโกเลียนอกที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของจีนเช่นเดียวกับดินแดนมองโกเลียใน นับตั้งแต่การปกครองจีนที่เป็นราชวงศ์หยวนและภายหลังเป็นราชวงศ์หมิงและชิงอย่างต่อเนื่อง กลับประกาศแยกตัวเป็นเอกราชเป็นสาธารณรัฐประชาชนมองโกเลียหรือมองโกเลียนับตั้งแต่ ค.ศ. 1911 จากการสนับสนุนของสหภาพโซเวียต ทำให้มีการสถาปนากการปกครองระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ทำให้เป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์เป็นลำดับที่สองถัดจากสหภาพโซเวียต แต่จีนกับมองโกเลียไม่ได้มีการแบ่งแยกพรมแดนอย่างชัดเจน เช่นเดียวกับริเบตที่ขับไล่ทหารจีนออกเป็นผลสำเร็จ แต่จีนกลับไม่ยอมรับ แต่ถือว่า

ทิเบตเป็นส่วนหนึ่งของจีนทำให้มีความพยายามส่งทหารเข้าปกครองทิเบตเป็นระยะ (Thanyawee s World, 2564)

การสถาปนาสาธารณรัฐจีน : ความขัดแย้งภายในกับการขยายอำนาจของจีน

ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายหลังการโค่นล้มราชวงศ์ชิงซึ่งมีนัยของการสิ้นสุดระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นับตั้งแต่ ค.ศ. 1912 แม้มีความพยายามสถาปนารูปแบบระบอบเดิมของหยวน ชื่อข่ายแต่เป็นช่วงเวลาอันสั้นระหว่าง ค.ศ. 1915 ถึง 1916 แต่กลับนำปัญหาเข้าสู่จีนอย่างกว้างขวางจากบทบาทของหยวนชื่อข่ายที่ระหว่างความพยายามการสถาปนาเป็นจักรพรรดิ มีการยุบพรรคก๊กมินตั๋ง การสั่งปิดหนังสือพิมพ์ การยุบสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มีการจัดตั้งสมัชชาแทน การจัดตั้งสมาคมวางแผนสันติภาพเพื่อวางแผนการเปลี่ยนสาธารณรัฐจีนเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เพื่อนำไปสู่การสถาปนาเป็นจักรพรรดิ นำไปสู่การต่อต้านจากชนชั้นนำทั่วประเทศ นำไปสู่การประกาศเอกราชของมณฑลของจีนหลายแห่ง ที่สำคัญคือ มณฑลหูหนาน มณฑลกวางสี และมณฑลเสฉวน นับเป็นบาดแผลที่สำคัญของจีนช่วงการปกครองของหยวนชื่อข่าย การรื้อฟื้นพรรคก๊กมินตั๋งนับตั้งแต่ ค.ศ. 1914 นับเป็นจุดเริ่มต้นของการต่อสู้กับหยวนชื่อข่ายและนับเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญในการรวมประเทศภายหลังการถึงแก่อสัญกรรมของหยวนชื่อข่ายที่ลาออกจากจักรพรรดิมาเป็นประธานาธิบดีใน ค.ศ. 1916 (ศิลาวัฒนธรรม, 2563)

การสถาปนาสาธารณรัฐจีนของพรรคก๊กมินตั๋งที่ปกครองแผ่นดินใหญ่ของจีนระหว่าง ค.ศ. 1911 ถึง 1949 นับเป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์ภายในทำให้การขยายอำนาจมีข้อจำกัด ความสับสนวุ่นวายภายในประเทศ นำไปสู่ความพยายามช่วงชิงอำนาจของกลุ่มการเมือง ก๊กการเมือง ของแต่ละฝ่าย การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ของจีน ที่เป็นพันธมิตรกับฝ่ายไตรภาคี ที่ประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และญี่ปุ่น ที่มีต่อเยอรมนี จักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการี และจักรวรรดิออตโตมาน การยื่นข้อเสนอจำนวน 21 ประการ (21 Demands, 1915) ของญี่ปุ่น ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ใน ค.ศ. 1915 นำไปสู่การสูญเสียพื้นที่เขตอิทธิพลของเยอรมนีที่ชานตงที่ปราศรัยภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ให้กับญี่ปุ่น และเพิ่มความมั่นคงให้กับญี่ปุ่นในแมนจูเรีย กล่าวอีกนัยหนึ่ง การสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 1 ทำให้มีการยกชานตงซึ่งเป็นเขตอิทธิพลของเยอรมนีที่ปราศรัยในสงครามโลกครั้งที่ 1 ให้ญี่ปุ่น ก่อให้เกิดการประท้วงของนิสิตนักศึกษาปัญญาชนจำนวนมากที่กรุงปักกิ่ง นับเป็นจุดเริ่มต้นของขบวนการสี่พฤษภาคม (The Fourth Movement) ใน ค.ศ. 1919 นำไปสู่การทบทวนแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่หลากหลาย ที่สำคัญคือ การยอมรับอุดมการณ์แบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ นำไปสู่การจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนใน ค.ศ. 1921 นับเป็นช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงที่สำคัญภายหลังการเผชิญปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศ (ธีวรินทร์ สุพุทธิกุล , 2560 น. 2-17 - 2-18)

การก้าวสู่ยุคขุนศึก (Warlord Era) ของสาธารณรัฐจีน ระหว่าง ค.ศ. 1916 ถึง 1928 นำมาสู่การเผชิญหน้าและสงครามทั้งจากภายในและภายนอกของจีน ทำให้สหภาพโซเวียตที่กลายเป็นประเทศสังคมนิยม

นิยมคอมมิวนิสต์นับตั้งแต่การปฏิวัติใน ค.ศ. 1917 สนับสนุนให้พรรคคอมมิวนิสต์ที่เริ่มจัดตั้งและอ่อนแอ ร่วมมือกับพรรคก๊กมินตั๋งเพื่อการรวมประเทศ (จุลชีพ ชินวรโร, 2548 น. 7-14 – 7-15. ; ธีวินท์ สุพุทธิกุล, 2560 น. 2-18 – 2-19) ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากการถึงแก่อสัญกรรมของ ดร. ซุนยัตเซ็น ใน ค.ศ. 1925 นำมาสู่การดำรงตำแหน่งประธานพรรคก๊กมินตั๋งของจอมพลเจียง ไคเช็ค นำมาสู่การปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงขณะที่มีการรวมประเทศ แม้การรวมประเทศจากการปราบปรามขุนศึกสำเร็จลุล่วง ใน ค.ศ. 1928 แต่ถือกำเนิดขึ้นท่ามกลางความบอบช้ำของพรรคคอมมิวนิสต์ภายหลังความเป็นพันธมิตร สิ้นสุดลงนับตั้งแต่ ค.ศ. 1927 (จุลชีพ ชินวรโร, 2548 น. 7-17 – 7-18) และส่งผลให้พรรคคอมมิวนิสต์ ปรับเปลี่ยนเพื่อการทบทวนอุดมการณ์สังคมนิยมคอมมิวนิสต์แบบมาร์กซิสต์ที่มีรากฐานมาจากชนชั้น กรรมกรชาวจีนที่ไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับสังคมจีนที่มีรากฐานมาจากชาวนาก่อนกำเนิดเป็นแนวคิดของเหมา เจ๋อตุง (Mao Zedong 's Thought) ที่กลายเป็นแก่นแกนของอุดมการณ์สังคมนิยมคอมมิวนิสต์จีนแทนที่จะเป็นทฤษฎีมาร์กซิสต์-เลนินนิสต์ที่ปรากฏในสังคมนิยมแบบตะวันตก (ธีวินท์ สุพุทธิกุล, 2560 น. 2-19)

การปราบปรามกลุ่มทหาร กลุ่มการเมือง พรรคการเมือง ที่มีอำนาจและเป็นคู่แข่งทางการเมือง และพื้นที่ ดินแดน เขต หรือมณฑล ของจีนที่แยกตัวออก นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1910 และ 1920 ถือเป็นช่วงเวลาที่ ญี่ปุ่นมีความมุ่งมั่นปรารถนาขยายอำนาจและอิทธิพลสู่จีน การสถาปนาสาธารณรัฐจีนใน ค.ศ. 1912 นำไปสู่ การที่จีนก้าวสู่ยุคขุนศึกทำให้มณฑลจำนวนหนึ่ง ตัวอย่างที่สำคัญ คือ แมนจูเรีย ไม่ยอมรับอำนาจจากรัฐบาล หรือส่วนกลาง จากผู้นำคนสำคัญ คือ หยวนซื่อข่าย ที่ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีและเป็นจักรพรรดิและ กลับมาเป็นประธานาธิบดี ภายหลังจาก ดร. ซุนยัตเซ็น ประธานาธิบดีเฉพาะกาล พ้นจากตำแหน่ง จางจ้าว หลิน ขุนศึกคนสำคัญที่ญี่ปุ่นสนับสนุน ประกาศเป็นเอกราชและขยายอำนาจ อิทธิพล และอาณาเขต ต่อไป อย่างต่อเนื่อง จนถึงปักกิ่ง ภายหลังกองทัพจากพรรคก๊กมินตั๋งหรือสาธารณรัฐจีนหรือจีนคณะชาติที่มีศูนย์ อำนาจที่นานกิง ตอบโต้และยึดครองพื้นที่คืน การแสดงบทบาทต่อต้านญี่ปุ่นจากการนำมหาอำนาจอื่นเพื่อ มาถ่วงดุล ส่งผลให้ชาวญี่ปุ่นมีส่วนสำคัญในการลอบวางระเบิดรถไฟขณะถอยร่นจากปักกิ่ง เป็นเหตุให้ จางจ้าวหลินบาดเจ็บสาหัสและเสียชีวิต ทำให้จางเสวียเหลียง บุตรชาย มีบทบาทแทน การรุกรานเพื่อการ รวบรวมแผ่นดินของรัฐบาลสาธารณรัฐจีนที่นานกิง และการคุกคามของสหภาพโซเวียตที่มีต่อแมนจูเรีย และจางเสวียเหลียง โนมเอียงเข้าข้างรัฐบาลเจียง ไคเช็ค ทำให้อาจส่งผลต่อดุลแห่งอำนาจของแมนจูเรียที่ เปลี่ยนแปลง ทำให้ญี่ปุ่นวางแผนรุกรานอำนาจอธิปไตยของจีนเพื่อป้องกันและรักษาความสงบของประเทศ ใน ค.ศ. 1931 จากความไม่สงบภายในแมนจูเรียที่ส่วนหนึ่งมาจากญี่ปุ่น นับเป็นข้ออ้างที่ญี่ปุ่นรุกราน แมนจูเรีย (The People, 2019)

การตัดสินใจของกองทัพญี่ปุ่นที่แมนจูเรียจากการสนับสนุนของกองทัพบกและเป็นอิสระจาก รัฐบาลญี่ปุ่นที่โด่งดังด้วยการปฏิบัติการทางการทหารอย่างกว้างขวาง ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นที่ปรารถนาให้ จำกัดการปฏิบัติการต้องจัดส่งทหารเพิ่มเติมจากการสนับสนุนของฝ่ายเสนาธิการทหาร นำไปสู่การกระจาย กองกำลังทั่วแมนจูเรีย กองทัพญี่ปุ่นที่แมนจูเรียประกาศจัดตั้งแมนจูเรียใน ค.ศ. 1932 มีการเชิญปู้ยี จักรพรรดิ

องค์สุดท้ายของราชวงศ์ชิงเป็นประมุขของแมนจูแก้ว เพื่อป้องกันไม่ให้สหภาพโซเวียตขยายอำนาจและอิทธิพลสู่แมนจูเรีย สหรัฐอเมริกาขยายการลงทุนสู่แมนจูเรีย และจีนที่มีโครงการสร้างเส้นทางรถไฟขนาบไปกับเส้นทางรถไฟสายแมนจูเรียได้ที่เป็นสัมปทานของญี่ปุ่น การปฏิเสธเอกราชแมนจูแก้วของจีนที่มีการร้องเรียนต่อองค์การสันนิบาตชาติ นำไปสู่การบทบาทของคณะกรรมการแห่งสันนิบาตชาติเพื่อค้นหาตรวจสอบข้อเท็จจริงนำไปสู่ข้อสรุปที่ยอมรับอำนาจอธิปไตยเหนือแมนจูเรียของจีนและพฤติกรรมการรุกรานแมนจูเรียของญี่ปุ่น สันนิบาตชาติกำหนดให้ถอนการรับรองสถานภาพของแมนจูแก้วของแมนจูเรีย การรับรองอำนาจอธิปไตยของจีนที่มีต่อแมนจูเรีย และการกำหนดให้มหาอำนาจร่วมกันรับผิดชอบแมนจูเรียที่เป็นเขตปลอดอาวุธ แต่ญี่ปุ่นปฏิเสธข้อเสนอสันนิบาตชาติ และนำไปสู่การถอนตัวออกจากสันนิบาตชาติใน ค.ศ. 1933 (พวงทิพย์ เกียรติสหัสกุล, 2558 น. 92-95)

การขยายอำนาจของญี่ปุ่นสู่พื้นที่ตอนในของจีนและสงครามโลกครั้งที่ 2

ญี่ปุ่นมุ่งขยายอำนาจและอิทธิพลสู่จีนตอนเหนือพื้นที่มองโกเลียทั้งหมดเพื่อป้องกันภัยอันตรายจากการขยายอำนาจและอิทธิพลของสหภาพโซเวียต นำไปสู่การกดดันเพื่อให้จีนยอมรับความเป็นเอกราชของจีนตอนเหนือและแมนจูเรีย แต่เจียงไคเช็คปฏิเสธและปรารถนาให้ญี่ปุ่นเคารพในอำนาจอธิปไตยของจีน การเจรจาและกดดันจีนของญี่ปุ่นที่ล้มเหลวนำมาสู่การปฏิบัติการทางการทหาร จากการสร้างสถานการณ์เพื่อทำสงครามกับจีนใน ค.ศ. 1937 ด้วยการอ้างเหตุการ์ณระดมยิงทหารญี่ปุ่นที่สะพานมาร์โคโปโล นำมาสู่การก่อให้เกิดสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นครั้งที่ 2 จากบทบาทของกองทัพญี่ปุ่นที่บุกกำแพงเมืองจีน แทรกซึมมองโกเลียใน พนวมณฑลเหอเป่ย์ และซาฮาร์ การละเลยและเพิกเฉยจากการรุกรานจีนของญี่ปุ่น เพราะเจียงไคเช็คให้ความสำคัญกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์มากกว่า ส่งผลทำให้ญี่ปุ่นรุกคืบและยึดครองจีนจนถึงเซี่ยงไฮ้ การปฏิเสธข้อตกลงหยุดยิงของเจียงไคเช็คตามข้อเสนอของญี่ปุ่น นำมาสู่สงครามที่รุนแรงเพิ่มขึ้นตามลำดับและแผ่กว้างขยายออก ที่สำคัญที่สุด คือ การรุกรานของญี่ปุ่นที่นานกิงที่นำไปสู่เหตุการณ์การสังหารหมู่ที่นานกิงใน ค.ศ. 1937 จากการที่ทหารญี่ปุ่นโจมตี ฆ่าฟัน จับปล้น และข่มขืนชาวเมืองนานกิง ของจีนอย่างโหดเหี้ยม มีการประมาณการกันว่าผู้เสียชีวิต 300,000 คน ทำให้จีนเรียกร้องไปที่สันนิบาตชาติเพื่อแก้ปัญหา แต่ไม่เป็นผลเพราะญี่ปุ่นลาออกจากสันนิบาตชาติ แสดงถึงความอ่อนแอของสันนิบาตชาติ เพื่อไม่ให้จีนปฏิเสธการเป็นพันธมิตรและสงครามที่ยืดเยื้อ ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นเจรจากับรัฐบาลจีนและประกาศนโยบายการจัดระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออก (New Order in East Asia) ใน ค.ศ. 1938 เพื่อจัดระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออก ที่ประกอบด้วย ญี่ปุ่น จีน และแมนจูแก้ว และการเสนอแนวคิดวงไพบลูย์มหาเอเชียบูรพา (Greater East Asia Co-Prosperty Sphere) ใน ค.ศ. 1940 เพื่อขยายนโยบายการจัดระเบียบเอเชียตะวันออกให้กว้างขวางมากขึ้น (พวงทิพย์ เกียรติสหัสกุล, 2558 น. 97)

เจียงไคเช็คปฏิเสธการลงนาม แตกต่างจากหวางจิงเว่ย แกนนำรัฐบาลจีนก็มตินตั้งหรือจีนคณะชาติที่แสดงทัศนคติที่มีการลงนามจะเป็นประโยชน์กับจีนมากกว่า ทำให้เจียงไคเช็คขับออกจากรัฐบาล ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นแต่งตั้งให้หวางจิงเว่ย เป็นหัวหน้ารัฐบาลที่นานกิง รัฐบาลหุ่นของหวางจิงเว่ยลงนามกับรัฐบาล

ญี่ปุ่นเพื่อยอมรับแมนจูแก้วและการเคลื่อนกำลังพลและกองทัพญี่ปุ่นในจีน ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับญี่ปุ่นและการที่ญี่ปุ่นควบคุมทรัพยากรของจีน ทำให้ชาวจีนจำนวนมากไม่ยอมรับรัฐบาลหุ่นของหวางจิงเว่ยและก่อให้เกิดความขัดแย้งอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลเจียงไคเช็คย้ายเมืองหลวงมาที่ฉงชิ่ง และพยายามเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ การลงนามสนธิสัญญาไตรภาคีเพื่อเป็นพันธมิตรกับเยอรมนีและอิตาลีใน ค.ศ. 1940 ทำให้ญี่ปุ่นเข้าร่วมกับฝ่ายอักษะ เท่ากับญี่ปุ่นขยายขอบเขตการปฏิบัติจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามการปฏิบัติการตามแผนร่วมวงศัไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา (พวงทิพย์ เกียรติสหัสกุล, 2558 น. 98-99)

การรุกรานจีนของญี่ปุ่นที่เข้าไปในพื้นที่ตอนใน ที่สำคัญ คือ มณฑลชานซี หูเป่ย์ เหอหนาน กวางสี และเจียงสี ส่งผลให้ทหารของกองทัพบกของญี่ปุ่นต้องกระจายตามพื้นที่ที่แผ่กว้างของจีน จนทำให้ไม่สามารถรบจนมีชัยชนะอย่างเด็ดขาด ทำให้ทหารจีนของรัฐบาลผลัดกับรุกผลัดกันรับกับทหารของญี่ปุ่น และทหารจีนกลับมีชัยชนะจากการป้องกันเมืองหลายแห่งและโจมตีกลับภายหลัง นับตั้งแต่ ค.ศ. 1939 เท่ากับกักร่อนสัทธิภาพการทำสงครามของญี่ปุ่นจากกำลังพลนับแสนนาย การขาดอาวุธยุทธโปกรณ์ ยา รักษาโรคและเวชภัณฑ์ เชื้อเพลิง พลังงาน และน้ำมัน สงครามที่ยืดเยื้อทำให้ทหารญี่ปุ่นจำนวนมากเบื่อหน่ายกับสงคราม สงครามที่ยืดเยื้อทำให้รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์เพิ่มความพร้อมและต่างได้รับการสนับสนุนจากภายนอกเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งเพิ่มกำลังพลจากจำนวน 1,700,000 คน ใน ค.ศ. 1937 เป็นจำนวน 2,600,000 คน ใน ค.ศ. 1939 และพรรคคอมมิวนิสต์ที่เพิ่มกำลังพลจากจำนวน 40,000 คน ใน ค.ศ. 1937 ภายหลังเหตุการณ์เดินทางไกล (Long March) จากการปราบปรามของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งที่มีกำลังพลเหลือจำนวน 6,000 คน ใน ค.ศ. 1935 เป็นจำนวน 166,700 คน ใน ค.ศ. 1938 และเป็นจำนวน 488,744 คน ใน ค.ศ. 1940 กองทัพทั้งรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์ต่างได้รับการสนับสนุนอาวุธยุทธโปกรณ์ที่ทันสมัยจากสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต อังกฤษ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศไม่ให้ตกเป็นของญี่ปุ่น และเยอรมนีภายหลังการประกาศยอมแพ้ แต่ยังไม่สามารถรุกขับไล่ญี่ปุ่นได้เพราะความเข้มแข็งของกองทัพที่ไม่เพียงพอ (Wartime Asia เอเชียยามสงคราม, 2020)

ความร่วมมือระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์เป็นไปเพื่อต่อสู้กับการรุกรานของญี่ปุ่น แต่ความขัดแย้งที่มีระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์นำไปสู่การสู้รบระหว่างกันเป็นระยะ การรุกรานจีนที่ไม่คืบหน้า การขาดแคลนเชื้อเพลิง พลังงาน น้ำมัน นำไปสู่การขยายพรมแดนการรบของญี่ปุ่นจากการถล่มเพิร์ล ฮาร์เบอร์ มลรัฐฮาวาย ของสหรัฐอเมริกา ในวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1941 และการยกพลขึ้นบกที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 1941 ตามแนวคิดวงศัไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา นับได้ว่าสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นครั้งที่ 2 นับเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้จีนตกลงเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต อังกฤษ และฝรั่งเศส ที่เป็นฝ่ายสัมพันธมิตร เพื่อใช้กำลังทหารให้ญี่ปุ่นยอมจำนนอย่างไม่มีเงื่อนไขและขัดขวางและลงทัณฑ์การรุกรานของญี่ปุ่น และส่งผลให้รัฐบาลจีนส่งกองทัพเพื่อสนับสนุนอังกฤษในพม่ารบกับญี่ปุ่นเพื่อปกป้องเส้นทางถนนสายพม่า-ยูนนาน แต่การบุกอย่างรวดเร็วของกองทัพญี่ปุ่นทำให้อังกฤษและจีนถอยร่นจากพม่า และต้องยอมให้ญี่ปุ่นยึดครองเส้นทาง

ถนนสายพม่า-ยูนนาน และสถานการณ์ของจีนด้านล่างมีสภาพที่อันตรายจากการรุกรานของญี่ปุ่นแม้ว่าจะมีการส่งอาวุธยุทธโปกรณ์ผ่านเทือกเขาหิมาลัย (Wartime Asia เอเชียยามสงคราม, 2020)

กองทัพฝ่ายสัมพันธมิตรแนวรบยูนนาน พม่า อินเดีย มีการจัดกองกำลังผสม สหรัฐอเมริกา อังกฤษ จีน ใหม่ ในรูปแบบกองบัญชาการเอเชียใต้ (South Asia Command) จากการฟ้องถ่ายอาวุธยุทธโปกรณ์ที่ทันสมัยเพิ่มเติมจากแนวรบยุโรปและแอฟริกา และทหารของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งมีการจัดกองกำลัง การฝึก และอาวุธยุทธโปกรณ์ที่ทันสมัยจากสหรัฐอเมริกา แต่กองทัพจีนรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งที่เผชิญหน้าทำสงครามกับญี่ปุ่นสูญเสียกำลังพลจำนวนมาก ขาดแคลนอาวุธยุทธโปกรณ์ ยารักษาโรคและเวชภัณฑ์ เงินทุน และทองคำสำรอง มีการคอร์รัปชันของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งและกองทัพ ทำให้ไม่สามารถรับมือคืบคลานและดูแลกำลังพลและประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทำให้จีนเสื่อมโทรมใกล้ล้มละลาย แตกต่างจากพรรคคอมมิวนิสต์ที่เพิ่มเขตปลดปล่อยหลังแนวรบของกองทัพญี่ปุ่นจากพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่เกินกว่าที่กองทัพญี่ปุ่นปราบปรามได้หมด ที่สำคัญ พรรคคอมมิวนิสต์ไม่ใช่เป้าหมายหลักของกองทัพญี่ปุ่น (Wartime Asia เอเชียยามสงคราม, 2020)

ยุทธการอิชิโกะ ใน ค.ศ. 1944 นับเป็นการปฏิบัติการของกองทัพญี่ปุ่นที่ประจำการที่เมืองฉางชา ตอนกลางของจีน และมาเก๊า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีน มาบรรจบกันเพื่อรุกเข้าไปตามเส้นทางรถไฟ ตามมณฑลกว๋างตุ้งและกว๋างสีเพื่อบรรจบกับกองทัพญี่ปุ่นในอิน โดจีน และเพื่อยึดท่าอากาศยานที่ สหรัฐอเมริกาใช้เป็นฐานปฏิบัติการล้อมกองทัพญี่ปุ่น นับเป็นการทำลายขวัญและกำลังใจของกองทัพ รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งอย่างมาก ที่สำคัญ การทิ้งพื้นที่ด้านเหนือของญี่ปุ่นเพื่อปฏิบัติการรุกรานด้านใต้ ทำให้เกิดสูญญากาศแห่งอำนาจ นำไปสู่การขยายพื้นที่และการปฏิบัติการของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ปราศจากการ รบกวนของกองทัพญี่ปุ่น เพราะทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ยึดพื้นที่เพื่อการปกครองและปลดปล่อยจำนวน 950,000 ตารางกิโลเมตร เนื้อลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง หรือมีขนาดเท่ากับสองเท่าของฝรั่งเศส ประชากรจำนวน 95 ล้านคน ทหารประจำการจำนวน 910,000 คน ทหารรักษาดินแดน 2,300,000 คน แม้การยึดท่าอากาศยาน การปฏิบัติการตามยุทธการอิชิโกะประสบความสำเร็จแต่กลับไม่เป็นประโยชน์กับญี่ปุ่นเพราะสหรัฐอเมริการุกคืบในภาคพื้นแปซิฟิกเข้าใกล้ญี่ปุ่นตามลำดับ (Wartime Asia เอเชียยามสงคราม, 2020)

การรับการสนับสนุนอาวุธยุทธโปกรณ์จากสหรัฐอเมริกาและฝ่ายสัมพันธมิตรตามเส้นทางพม่า (Burma Road) ทำให้กองทัพรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งที่ขยายกำลังพลเป็นจำนวน 5,700,000 คน ร่วมมือกับ กองทัพอากาศของสหรัฐอเมริกาขับไล่กองทัพญี่ปุ่น ทำให้กองทัพญี่ปุ่นในจีนและกองทัพญี่ปุ่นในอิน โดจีน ตัดขาดออกจากกัน และการยึดครองดินแดนจากยุทธการอิชิโกะกินจากญี่ปุ่นใน ค.ศ. 1944 และรุกเข้าไปใน แนวรบตะวันออกเฉียงใต้ตลอดถึงแม่น้ำแยงซีเกียง เช่นเดียวกับสภาพ โซเวียตที่ส่งทหารรุกเข้ามาตอน เหนือของจีน แมนจูเรียหรือบริเวณแมนจูว์ เท่ากับพรรคคอมมิวนิสต์จีนประสานกับสภาพ โซเวียตรุกไล่ ญี่ปุ่นตอนเหนือของจีนใน ค.ศ. 1945 การประกาศยอมแพ้เพื่อยุติสงครามของสมเด็จพระจักรพรรดิของ ญี่ปุ่นใน ค.ศ. 1945 นำมาสู่การลงนามพิธีสารยอมจำนนต่อกองทัพปฏิวัติแห่งชาติจีน (National Revolution Army) ระหว่างจีนที่มีรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งของจอมพลเจียง ไคเช็คที่มีผู้บัญชาการกองทัพปฏิวัติแห่งชาติจีน

เป็นตัวแทน กับผู้บัญชาการกองทัพก๊กมินตั๋งในจีน (China Expeditionary Force) เป็นตัวแทน (Wartime Asia เอเชียยามสงคราม, 2020)

ผลของชัยชนะของจีน คือ การเป็นสมาชิกสหประชาชาติซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศที่จัดตั้งใน ค.ศ. 1944 เพื่อทดแทนสันนิบาตชาติที่สิ้นสุดลง การเป็นสมาชิกประเภทถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (United Nation Security Council : UNSC) ที่ประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต อังกฤษ ฝรั่งเศส และจีน ที่สำคัญ คือ การที่จีนได้รับดินแดนคืนและได้ขยายดินแดน ที่สำคัญ คือ แมนจูเรีย มองโกเลียใน ซินเกียง และได้หวัน มหาอำนาจตะวันตก ที่สำคัญ คือ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต อังกฤษ ฝรั่งเศส ต่างยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต นอกเหนือจากญี่ปุ่น มหาอำนาจตะวันออก ที่แพ้สงครามทำให้ต้องยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ไปโดยปริยาย นับเป็นความสำเร็จของจีนจากการขยายดินแดนเพิ่มเติมภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง (Wartime Asia เอเชียยามสงคราม, 2020)

บทสรุป : การขยายอำนาจของจีน จากช่วงปลายราชวงศ์ชิงถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2

ความอับยศของจีนที่ถือกำเนิดนับตั้งแต่การทำสนธิสัญญานานกิงใน ค.ศ. 1842 นับเป็นภาระทางประวัติศาสตร์ที่เป็นผู้ปกครองมีหน้าที่นำประเทศให้พ้นจากศตวรรษแห่งความอับยศ (A Century of Humiliation) เพื่อให้จีนกลับมาเป็นประเทศมหาอำนาจในเวทีการเมืองระหว่างประเทศภายหลัง (สิทธิพล เครือรัฐกาล, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2563) และชัยชนะของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งจากการขยายอำนาจที่ถือกำเนิดบนพื้นฐานของปัญหาจากการคอร์รัปชันของผู้ปกครอง ข้าราชการ ทูกระดับจำนวนมาก ด้านเศรษฐกิจ จากการขาดแคลนทองคำสำรองและเงินหยวนที่มีจำนวนน้อย ทำให้เศรษฐกิจของประเทศตกต่ำอย่างหนัก การขาดแคลนเงินหยวนที่ตกต่ำเป็นประวัติการณ์ ส่งผลให้เศรษฐกิจประเทศใกล้ล้มละลาย ทำให้สหรัฐอเมริกามอบทองคำสำรองเพื่อช่วยเหลือ และด้านสังคม คือ ภาวะบ้านเมืองระส่ำระสาย ไม่มีความสุข ไร้ชื่อเสียง จากปัญหาข้าวยากหามาแพง และการบังคับใช้กฎหมาย ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้แตกต่างจากพรรคคอมมิวนิสต์ที่รับแบบกองโจร ทำให้ปลดปล่อยพื้นที่เป็นจำนวนมาก หลายแสนตารางกิโลเมตร ซึ่งกลายเป็นพื้นที่ลี้ภัยของชาวจีนที่รอดพ้นจากการทารุณกรรมของทหารญี่ปุ่นและสงครามการไม่ใช้ศรัทธาหลักของกองทัพญี่ปุ่นซึ่งแตกต่างจากรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งทำให้สูญเสียกำลังจากการปะทะน้อยกว่า เท่ากับเปิดโอกาสให้ขยายตัวทางการเมืองและการทหารมากกว่า (Wartime Asia เอเชียยามสงคราม, 2020) นับเป็นสาเหตุสำคัญที่นำมาสู่ชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในการยึดครองแผ่นดินใหญ่ในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949

เอกสารอ้างอิง

- เขียน ชีระวิทย์ (2519). การเมืองและการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์กราฟฟิคอาร์ต.
- จุลชีพ ชินวรรโณ. (2548). “หน่วยที่ 7 การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน” เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองการปกครองของประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2561). ประวัติศาสตร์จีน (ค.ศ. 1900-1949). กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์สร้างสรรค์.
- ไทยรัฐออนไลน์ (2564). “จีนรับรัสเซีย ในรัชสมัยจักรพรรดิถังซี้” วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2563 สืบค้นจาก www.thairath.co.th > lifestyle > travel > abroad วันที่ 1 มกราคม.
- ธีวรินทร์ สุพุทธิกุล (2560). “หน่วยที่ 2 การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน” เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองการปกครองของประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 1-7 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2) นนทบุรี สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พวงทิพย์ เกียรติสกุล (2558). “5 ทศวรรษการขยายอำนาจของจักรวรรดินิยมทางทหารของญี่ปุ่น ค.ศ. 1895-1945.” วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ 37 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม หน้า 78-102.
- ปิติ ศรีแสงนาม (2019) “ญี่ปุ่น-เกาหลีใต้ เพื่อนรักหักเหลี่ยมโหด ตอนที่ 2 : จักรวรรดิญี่ปุ่น เจ็บแล้วจำ จำแล้วทำตาม” วันที่ 23 กันยายน 2563 สืบค้นจาก thestandard.co > japan-korea-relations-2 วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2564
- ศิลปวัฒนธรรม (2563) “หยวนซื่อไช่ นายพลที่ทรยศทุกฝ่ายเพื่อสถาปนาตัวเองเป็นจักรพรรดิ” วันพุธที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2563 สืบค้นจาก www.silpa-mag.com > ประวัติศาสตร์ วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2564
- สมชาย เดชะพรหมพันธุ์. (2535). ภูมิศาสตร์การเมืองเบื้องต้น (Introduction to Political Geography). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร.
- สมบัติ จันทรวงศ์ (2541). “หน่วยที่ 13 การศึกษารัฐศาสตร์แนวทางอื่น” เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์ หน่วยที่ 8-15 นนทบุรี สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สิทธิพล เครือรัฐกาล. (2555). ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ชวนอ่าน.
----- (2563). สัมภาษณ์ วันที่ 20 กรกฎาคม
- สุรชาติ บำรุงสุข (2558). การปฏิรูปในเอเชีย : มุมมองประวัติศาสตร์ จุลสารความมั่นคงศึกษา ฉบับที่ 151 กรุงเทพมหานคร บริษัท สแควร์ ปริ้นซ์ 93 จำกัด.
- อาศรมสยาม-จีนวิทยา (2563) “50 ปีญี่ปุ่นปกครองได้หวัน : อาศรมสยาม-จีนวิทยา” วันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 สืบค้นจาก www.arsomsiam.com > 50 ปี ญี่ปุ่นปกครองได้หวัน วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2564.

- Thanyawee's World (2564) “เรื่องราวระหว่างทิเบตกับจีน” วันที่ 11 เมษายน ค.ศ. 2008 สืบค้นจาก
 เรื่องราวระหว่างทิเบตกับจีน | Thanyawee's World thanyawee.wordpress.com > 2008/04/11 >
 เรื่องราวระหว่างทิเบตกับจีน วันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2564.
- The People (2019) “กองทัพญี่ปุ่น วางระเบิดรถไฟตัวเอง อ้างเหตุรุกรานแมนจูเรีย” วันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ.
 2562 สืบค้นจาก [thepeople.co>japanese-army-planted-bomb-on-its-own-rail-track-then-accused-
 chinese-to-justified-invasion-of-manchuria/](http://thepeople.co/japanese-army-planted-bomb-on-its-own-rail-track-then-accused-chinese-to-justified-invasion-of-manchuria/) วันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2564.
- Wartime Asia เอเชียยามสงคราม (2020) “สงครามจีน-ญี่ปุ่นครั้งที่สอง ชัยชนะอันขมขื่นของจีนก็มึนตึ๊ง
 และความเบ่งบานของจีนคอมมิวนิสต์” วันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2020 สืบค้นจาก pt-br.facebook.com
 > WartimeAsia > posts วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2564

เศรษฐกิจใต้ดิน : กรณีศึกษาผู้ดำรงชีพจากการเล่นการพนันในบ่อนขนาดเล็กในชุมชน

The underground economy : A case study of The people who making money from gambling in a small casinos in the community

ดร.ศรัณย์ ธิติลักษณ์ (Sarun Thitiluck)¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะธุรกิจบ่อนการพนันขนาดเล็กในชุมชน เพื่อศึกษาขนาดปริมาณเงินหมุนเวียน รายได้ ของบ่อน และลักษณะการใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ ของผู้ดำรงชีพจากการเล่นพนันในบ่อนขนาดเล็ก ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling Random) ใช้ผู้ที่ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญได้แก่ นักเล่นพนัน จำนวน 15 คน และอดีตเจ้าของธุรกิจบ่อนพนันขนาดเล็ก จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยตรงไม่ขึ้นกับสัดส่วนจำนวนประชากร โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดตามแนวทางคำถามที่กำหนดไว้ นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) พบว่า พื้นที่ใช้เล่นพนันมี 3 ลักษณะคือ พื้นที่ว่าง ห้องเช่า และบ้านที่อยู่อาศัยในชุมชนมาทำเป็นบ่อนพนัน ทุนที่นำมาบริหารบ่อนมาจากการกู้เงินนอกระบบซึ่งมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างธุรกิจบ่อนพนัน เกมสพนันในบ่อนมีการเล่นเกมสพนันเพียง 1 – 2 ชนิดเท่านั้น ประมาณการรายได้ของบ่อนอยู่ระหว่าง 600,000 ถึง 1,100,000 บาทต่อเดือน สำหรับผู้มีอาชีพนักการพนัน กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจบ่อนพนัน ประมาณการขนาดเงินทุนหมุนเวียนอยู่ระหว่าง 600,000 – 1,000,000 บาท ประมาณการกำไรเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 200,000 – 500,000 บาท การใช้ชีวิตส่วนมากจะอยู่ในบ่อนพนันเพราะต้องบริหารจัดการบ่อน ความเป็นอยู่ดี การใช้ชีวิตเหมือนคนเป็นปกติไม่มีความแตกต่างจากคนในชุมชน ส่วนกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพนักเล่นพนัน ประมาณการขนาดเงินทุนเพื่อเป็นทุนพนันต่อวันอยู่ระหว่าง 1,000 – 5,000 บาท ประมาณการกำไรเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 600 – 1,500 บาท ใช้ชีวิตอยู่ในบ่อนพนันประมาณ 6-10 ชั่วโมง ไม่คิดทำงานอาชีพใดนอกจากหาเงินรายได้จากบ่อนพนัน

¹วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

The objective of this research was to study the operation of small casinos the community in order to study the size of the money supply, income, life style and well-being of people who making money from gambling in small casinos in the community. Qualitative research was used to collect data from key informants and select purposive sampling by using 2 groups of informants consisting of a group of 15 gamblers, and a group of 2 small casino operators; they were selected as key informants according to the research objectives regardless of the proportion of population by using an open-ended interview in accordance with the guideline for the question set using the collected data for content analysis. The research found that there are 3 types of gambling areas: vacant space, rental rooms and houses in community to be made into a casino. The capital used to manage the casino came from informal debt, which was related to the casino business structure. In these casinos, there were only 1-2 types of gambling games. The estimated income of a casino was between 600,000 to 1,100,000 baht per month for professional gambler. As for casino operators, the estimated circulating capital size was 600,000 - 1,000,000 baht. The average profit of a casino was between 200,000 - 500,000 baht. They spent most of their time in the casino as it requires good management. They lived normal life that was not different from other people in the community. As for the group of professional gamblers, their estimated size of the capital for daily gambling was between 1,000 - 5,000 baht. The average profit was between 600 - 1,500 baht. They spent their time in the casino for about 6-10 hours a day. They did not think of working in any career other than earning money from casino.

คำสำคัญ

เศรษฐกิจใต้ดิน, การพนัน, ป่อนการพนันขนาดเล็ก, อาชีพนักการพนัน

Keywords

underground economy, gambling, small casinos, gambler.

บทนำ

โดยทั่วไปแล้วเศรษฐกิจเราอาจสามารถจำแนกได้เป็น 2 ส่วนคือ เศรษฐกิจในระบบและเศรษฐกิจนอกระบบ ซึ่งทั้ง 2 ส่วนนั้นมีความเหมือนและความแตกต่างกัน เศรษฐกิจในระบบโดยทั่วไปจะหมายถึงเศรษฐกิจแบบเป็นทางการที่นับรวมไว้ในบัญชีรายได้ประชาชาติ ส่วนเศรษฐกิจนอกระบบจะเป็นภาคเศรษฐกิจที่ไม่นับรวมและอยู่นอกบัญชีรายได้ประชาชาติ เศรษฐกิจนอกระบบในประเทศไทยมีขนาดค่อนข้างใหญ่และกว้างขวางครอบคลุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลากหลายประเภท ทั้งกิจการที่ถูกกฎหมาย

และกิจการที่กฎหมายไม่อนุญาตให้ดำเนินการ Medina and Schneider (2018) ได้ระบุถึงค่าเฉลี่ยของเศรษฐกิจนอกระบบไทยตั้งแต่ปี 2541 ถึง 2558 มีมูลค่าคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50.63 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ซึ่งค่าเฉลี่ยของโลกจำนวน 158 ประเทศอยู่ที่ร้อยละ 27.78 ซึ่งเห็นได้ว่าเศรษฐกิจใต้ดิน หรือเศรษฐกิจนอกระบบถือเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจมีการผลิตที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มเช่นเดียวกับระบบเศรษฐกิจที่เป็นทางการ แต่ไม่ได้ลงรายการอยู่ในบัญชีประชาชาติ และเป็นเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่มากกว่าที่คาด ซึ่งประมาณว่าหากนับรวมกิจกรรมทางเศรษฐกิจในการดูแลครัวเรือนก็จะมีขนาดใหญ่ใกล้เคียงหรือใหญ่กว่าเศรษฐกิจที่เป็นทางการ ทั้งนี้นักวิชาการทั่วไปนิยมแบ่งเศรษฐกิจใต้ดินออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มที่ถูกกฎหมาย และที่ผิดกฎหมาย

ธุรกิจบ่อนการพนันเป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มเศรษฐกิจใต้ดินที่ผิดกฎหมาย ส่วน 'การพนัน' เป็นปัญหาคลาสสิกในประเทศไทยที่ยืดเยื้อเรื้อรังมานาน พอๆ กับปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ยาเสพติด สุรา และช่อง ซึ่งในสายตาของคนไทยจำนวนไม่น้อย การพนันได้แทรกไปทุกแห่งของสังคมไทย ซึ่งมีปัญหาจากปัจจัยเชิงสาเหตุ อาทิ 'เจ้าหน้าที่ละเลยการปฏิบัติหน้าที่' ไม่กวดขันจับกุมบ่อนพนัน โต๊ะพนัน ตลอดจนอาจเกี่ยวข้องกับเรื่องส่วย ผู้มีอิทธิพลและปัญหาการคอร์รัปชันอีกด้วย และหากพิจารณาให้ลึกซึ้งขึ้น จะพบว่ากำลังปราบปรามของ "เจ้าหน้าที่" ไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในทุกเวลา เพราะนักพนันมีความต้องการจะพนันอยู่ตลอดเวลา ต่อให้เจ้าหน้าที่กวดขันเช่นใดก็สามารถหาวิธีเล่นพนันได้เสมอไป การจะแก้ปัญหาระบบการพนันอย่างได้ผล ประเทศไทยจะต้องใช้กระบวนการแก้ปัญหายิงสาเหตุและปรับโครงสร้างการบริหารงานยุติธรรมใหม่ ซึ่งจะทำให้ปัญหาลดน้อยลงและได้ผลดีกว่าการไล่จับกุม หรือใช้งบประมาณจำนวนมากในการปราบปรามในแบบที่เป็นอยู่ โดยปัจจุบันนานาประเทศต่างยอมรับว่าการพนันเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้โดยการจับกุมเพียงอย่างเดียว

สังคิตพิริยะรังสรรค์ และคณะ (2546) ผู้ศึกษาปัญหาการพนันในสังคมไทย โดยงานวิจัยเรื่อง "เศรษฐกิจการพนัน : ทางเลือกในเชิงนโยบาย" ได้แบ่งเศรษฐกิจนอกระบบออกเป็นหลายประเภท จากผลการวิจัยเรื่องดังกล่าว พบว่า ปัจจุบันคนไทยนิยมเล่นการพนันสูงถึง 7.15 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 15.7 ของประชากรที่มีอายุมากกว่า 15 ปี แบ่งเป็นผู้ที่เล่นการพนันในประเทศ ประมาณ 4.10 ล้านคน และผู้ที่เล่นพนันตามชายแดนประมาณ 2.96 ล้านคน เงินหมุนเวียนจากการเล่นพนันประมาณ 500,000 - 800,000 ล้านบาทต่อปี โดยที่เจ้าของบ่อนจะได้รับกำไรจากกิจการบ่อนพนันประมาณ 100,000 - 165,000 ล้านบาท โดยสามารถแจกแจงได้ดังนี้ ธุรกิจบ่อนพนันภายในประเทศมีผลกำไรประมาณร้อยละ 20 ของเงินหมุนเวียนในบ่อน ส่วนบ่อนพนันในต่างประเทศเจ้าของบ่อนจะได้รับกำไรประมาณร้อยละ 10 ของเงินหมุนเวียนในบ่อน และเพราะต้องเสียค่าโสหุ้ยอื่นๆอีกประมาณร้อยละ 10 ของเงินหมุนเวียนในบ่อน กลุ่มคนที่นิยมเล่นการพนันส่วนใหญ่ เป็นเกษตรกรสูงถึง ร้อยละ 22.7 ที่เหลือจะเป็นผู้ ประกอบอาชีพส่วนตัว รับจ้างทั่วไป ลูกจ้างเอกชน และนักเรียนนักศึกษาตามลำดับ สำหรับกลุ่มผู้เล่นการพนันจะพบว่าเป็นเพศชาย มากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมลงมา ซึ่งแม้ว่างานวิจัยชิ้นนี้จะศึกษาไว้นานแล้ว แต่ปัจจุบันยังพบว่าข้อเท็จจริงนี้ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากองคาพยพของสังคมและผลประโยชน์

ของเจ้าหน้าที่รัฐยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงไป

จากผลการวิจัยของ สังคิต พิริยะรังสรรค์ และคณะ (2546) เรื่อง “เศรษฐกิจการพนัน : ทางเลือกในเชิงนโยบาย” ได้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มประชากรไทยที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลให้จำต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับธุรกิจการพนันส่วนใหญ่ นั้น มักเป็นกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อย และอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดหรือตามแหล่งเสื่อมโทรมต่างๆ และตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏเป็นข่าวบ่อนพนันในประเทศไทยส่วนมาก มักดำเนินกิจการอยู่ภายในชุมชนแออัดดังกล่าว โดยมีเหตุผลทั้งในด้านปริมาณผู้เข้ามาเล่นพนัน เหตุผลด้านการหลีกเลี่ยงเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมาย และความสัมพันธ์ระหว่างบ่อนพนันกับประชากรในชุมชนในหลายด้าน และหลายลักษณะเพื่อเป็นเครื่องกำบังธุรกิจบ่อนพนัน

จากการทบทวนงานวิจัยทางการพนันทั้งหมดที่มีในประเทศไทยนั้น ส่วนมากมักกล่าวถึงประเด็นของการพนัน ในมุมมองของความสัมพันธ์ระหว่างนักพนันกับบ่อนพนัน แต่ในมุมมองของเศรษฐกิจได้ค้นที่ทำให้เห็นถึงการดำรงชีพจากการพนันยังมีผู้ทำการศึกษาไว้น้อยมากและเป็นมุมมองใหม่ และการไม่มีงานศึกษาอาจเป็นเพราะเหตุผลในเรื่องของการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสำคัญ ที่สามารถเข้าถึงได้ยากเป็นเหตุผลหลัก

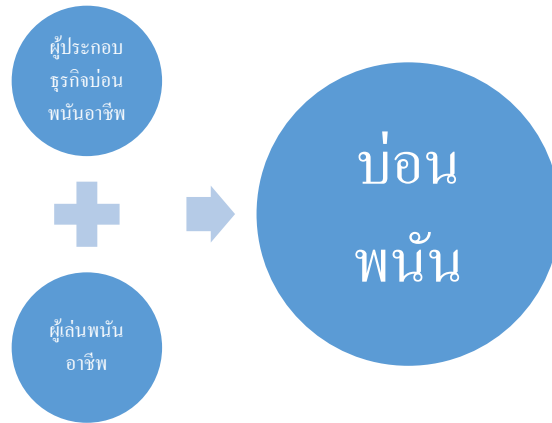
การศึกษาวิจัยนี้ครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับธุรกิจบ่อนพนันขนาดเล็กในชุมชน และนักการพนันที่มีการดำรงชีพของตนและครอบครัวที่ได้มาจากรายได้โดยการเล่นพนัน เพื่อสามารถใช้เป็นข้อมูลหรือเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสาธารณะในการจัดการพนัน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนต่างๆ ในสังคมไทย และสามารถนำไปเป็นประเด็นการศึกษาเพิ่มเติมในสาขาวิชาอื่นๆ เช่น อาชญวิทยา มานุษยวิทยา เป็นต้น ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะธุรกิจบ่อนการพนันขนาดเล็กในชุมชน
2. ศึกษาขนาดปริมาณเงินหมุนเวียน แหล่งเงินทุน และรายได้ของบ่อน
3. ศึกษาลักษณะการใช้ชีวิต ลักษณะความเป็นอยู่ ของผู้ดำรงชีพจากการเล่นพนันในบ่อนขนาดเล็กในชุมชน

กรอบการศึกษา

กรอบความคิดของงานวิจัยนี้ เริ่มต้นจากเศรษฐกิจใต้ดิน ประเภทผิดกฎหมาย ที่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการพนันซึ่งกรณีศึกษานี้มุ่งศึกษาเฉพาะบ่อนพนันขนาดเล็กที่เปิดบริการอยู่ในชุมชน โดยในบ่อนพนันจะมีองค์ประกอบของนักการพนันอาชีพในบ่อนที่ทำมาหากินหรือมีรายได้จากการพนัน 2 กลุ่มคือ ผู้ประกอบธุรกิจบ่อนพนัน และผู้เล่นพนัน โดยทั้งสองกลุ่มนี้ไม่ได้มีอาชีพอื่นๆทำ แต่ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยการพนัน (ดังภาพที่ 1. และภาพที่ 2.)

รูปภาพ 1 องค์ประกอบของนักการพนันกับบ่อนพนัน

ความสัมพันธ์กับชีวิต
ความเป็นอยู่ในชุมชน

เศรษฐกิจใต้ดิน
(ผิดกฎหมาย)

รูปภาพ 2 ความสัมพันธ์ของอาชีพนักการพนัน การดำรงชีพ ชุมชน และเศรษฐกิจใต้ดิน

การดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling Random) โดยทำการคัดเลือกเฉพาะผู้ที่ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ ซึ่งเป็นการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยตรงไม่ขึ้นกับสัดส่วนจำนวนประชากร ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจากผู้มีอาชีพนักการพนัน 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มนักเล่นพนัน จำนวน 15 คน และกลุ่มผู้ประกอบธุรกิจบ่อนพนันขนาดเล็ก จำนวน 2 คน รวม 17 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ของการวิจัยในครั้งนี้ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยตรงไม่ขึ้นกับสัดส่วนจำนวนประชากร เป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling Random) ซึ่งเป็นวิธีวิทยาที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพในประเด็นของการศึกษาเชิงลึกที่เน้นการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งการศึกษาครั้งนี้คือการศึกษาธุรกิจบ่อนพนันขนาดเล็กในชุมชนและศึกษาถึงผู้ดำรงชีพจากการพนัน ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่เลือกจะต้องเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องต่อประเด็นที่ศึกษา และยินดีให้ข้อมูล ประกอบด้วย กลุ่มนักเล่นพนัน และกลุ่มผู้ประกอบธุรกิจบ่อนพนันขนาดเล็ก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์หลัก (Key-Informants) จำแนกตามกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างการกิจกรรมที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษา โดยมีการปกปิดและสงวนนามผู้เป็นแหล่งข้อมูล ใช้การสังเกตพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การบันทึกในกระดาษและไม่มีการบันทึกเทป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการนัดสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล สัมภาษณ์ทีละคน และขอให้ผู้ให้ข้อมูลหลักแนะนำผู้ให้ข้อมูลหลักต่อ หรือ เป็นการอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก (Snowball Sampling Technique) เพื่อให้ได้จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญขึ้นตามวัตถุประสงค์ ในแต่ละกลุ่มที่เป็นเป้าหมายของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลได้มาจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ทุกกลุ่ม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ และทำการสังเคราะห์ข้อมูล ผ่านเทคนิคการถอดความบทสัมภาษณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลหลักต้องการสื่อสาร หรือต้องการให้ความหมายในประเด็นที่ศึกษาจากการตอบการสัมภาษณ์ การใช้คำพูด และการสื่อสาร จากการตอบข้อสัมภาษณ์ตามกรอบการศึกษาทั้งในประเด็นหลักและประเด็นรอง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทำการบันทึกมาทำการถอดรหัสคำ ความหมาย ตลอดจนการตีความหมายแฝงและความหมายโดยนัย เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และสังเคราะห์สรุปเป็นคำตอบของการศึกษา

การนำเสนอข้อมูลและข้อจำกัดของการวิจัย

สืบเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่องเศรษฐกิจใต้ดิน เป็นเรื่องของธุรกิจบ่อนการพนันขนาดเล็กในชุมชนและผู้มีอาชีพนักการพนัน โดยทำการเก็บข้อมูลจริงจากบ่อนขนาดเล็กในชุมชน 4 แห่งที่ใช้เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักของจริยธรรมของการวิจัย การนำเสนอข้อมูลของผู้วิจัยในบทความฉบับนี้ที่ทำการเผยแพร่ ผู้วิจัยต้องปกปิดชื่อแหล่งที่มาของข้อมูล โดยใช้นามสมมติแทนตัวผู้ให้ข้อมูลจริง

ผลการศึกษา

การศึกษาของผู้วิจัยในประเด็นของการดำเนินธุรกิจบ่อนขนาดเล็กในชุมชน พบว่า ลักษณะการจัดตั้งและการเลือกที่ตั้งบ่อน

การจัดตั้งบ่อนพนันขนาดเล็กก่อนการตั้งจะต้องได้รับอนุญาตจากผู้มีอิทธิพลในพื้นที่เสียก่อนจึงสามารถดำเนินการตั้งบ่อนในชุมชนได้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้มีอิทธิพลดูแลในคุ้มครองตำรวจในพื้นที่ การแจ้งข่าวการจับกุม และปัญหาความขัดแย้งของบ่อนขนาดเล็กอื่นๆ ในระแวกใกล้เคียง จนส่งผลกระทบต่อรายได้

ของบ่อนนั้นๆ โดยบ่อนพนันจะต้องแลกกับผลประโยชน์ที่เกิดจากรายได้คิดเป็นเปอร์เซ็นต์มอบให้กับผู้มีอิทธิพลกันตามแต่ตกลงกัน สะท้อนได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

“การจัดตั้งบ่อนหรือ ทำบ่อนเนี้ย ไม่ใช่ว่ามีเงินแล้วจะมาสู่มีสุ่มห้าทำเนี้ย ไม่ได้นะ มันเป็นเรื่องของผลประโยชน์ ผมก็ต้องคุยกับผู้ใหญ่ในพื้นที่ให้จบก่อนถึงทำได้ ไม่งั้นยุ่ง” (คุณน้อง(นามแฝง), อาชีพเจ้าของบ่อนขนาดเล็ก, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล 29 มีนาคม 2562)

“เขาจะทำอะไรให้เราหรือ ? ผู้ใหญ่ก็จะดูแลเราตั้งแต่ตำรวจ แจ้งข่าวก่อนเข้าจับกุม วางคนต้นทาง และเคลียร์กับบ่อนอื่นๆในพื้นที่” (คุณน้อง(นามแฝง), อาชีพเจ้าของบ่อนขนาดเล็ก, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล 29 มีนาคม 2562)

“รายได้...ของบ่อนส่วนหนึ่งจะกันไว้ให้กับผู้มีอิทธิพลที่ช่วยจัดการปัญหาให้เรา หรือบางทีก็ง่ายเป็นเงินคั้นเงินก้อนจุกกระบายที่ผู้มีอิทธิพลลงเงินมากับบ่อนเรา อันนี้แล้วแต่ตกลงกันว่าจะให้เป็นรายเดือนหรือรายวัน” (คุณหนึ่ง(นามแฝง), อาชีพเจ้าของบ่อนขนาดเล็ก, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล 16 มีนาคม 2562)

ส่วนลักษณะของพื้นที่ที่ใช้ที่จัดการเล่นพนันเป็นบ่อนขนาดเล็กในชุมชน จะเลือกพื้นที่ที่มีที่ตั้งลึกหรือต้องอยู่ในที่ลับตาคน โดยพื้นที่ใช่เป็นบ่อนมี 3 ลักษณะคือ หนึ่ง เลือกใช้พื้นที่ว่างในชุมชนที่ลับตาคนหรือไม่เป็นที่สังเกตได้ง่าย สอง เลือกเอาห้องเช่าทำเป็นบ่อน และใช้บ้านที่อยู่อาศัยเป็นบ่อน โดยผู้ให้ข้อมูลหลักให้ข้อมูลตรงกันทั้งหมด ดังนี้

“ที่ตั้งของบ่อนพนัน ต้องคิดหุุมิตตาคน โดยมากจะใช้ที่ว่างๆ ในชุมชน ห้องเช่า หรือบ้านพักที่ไปเช่าไว้ทำเป็นที่เล่นพนัน ซึ่งจะมีคนดูต้นทางไว้คอยบอกความเคลื่อนไหวทั้งตำรวจและนักพนันต่างถิ่นที่มาเล่น” (คุณน้อง, คุณ หนึ่ง, (นามแฝง) อาชีพเจ้าของบ่อนขนาดเล็ก, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล มีนาคม – พฤษภาคม 2562)

สภาพของบ่อนพนัน

บ่อนพนันขนาดเล็กในชุมชนที่ศึกษาทุกบ่อนไม่ว่าจะเล่นในพื้นที่ลักษณะใด ผู้มีอาชีพเจ้าของบ่อนจะจัดมีเกมส์พนัน เพียงแค่ 1-2 ชนิดเท่านั้น โดยสภาพพื้นที่จะแตกต่างกันไปตามลักษณะทางกายภาพ เช่น พื้นที่ว่างในชุมชน ห้องเช่า หรือบ้านพักอาศัย

“การเปิดพื้นที่เล่น มันต่างกันแล้วแต่บ่อน บางทีใช้บ้านอาศัย(ที่เราไปเช่าไว้) บางทีใช้ห้องเช่า หรือที่ลับตาว่างๆ ในชุมชน สภาพมันไม่เหมือนกัน แต่ที่เหมือนกันคือ มีเปิดให้เล่นแค่ 1 หรือ 2 อย่าง ไพ่มั้ง ไฮโลบ้าง ก็เท่านั้น บ่อนจะมีการจัดบริการ อาหาร น้ำ ฯลฯ ทุก 6 ชั่วโมง กินฟรี” (คุณน้อง(นามแฝง), อาชีพเจ้าของบ่อนขนาดเล็ก, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล 29 มีนาคม 2562) และจากการลงพื้นที่สำรวจของผู้วิจัย

“บ่อนการพนันขนาดเล็กมีพื้นที่ประมาณห้อง 4x5 เมตร มีคนเล่นเป็นกลุ่มๆ ประมาณ 4-5 คน ยืนมุงกันค้ำนอกวงอีก 2-3 คน เกมส์ที่เล่นในบ่อน มีไฮโล หรือ น้ำเต้า ปู ปลา และเกมส์ไพ่ป๊อก มีคนจัดการบ่อน และคนเก็บค่าตั้งเวียนคู่อูรรอบๆ เจ้ามือวงพนัน เงินที่อยู่ในกองพนันมีตั้งแต่ 200 – 3000 บาทสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันในแต่ละรอบ” ทั้งนี้จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าบ่อนพนันในชุมชนจะไม่มีบาคาร่า หรือเกมส์ตู้ม้า หรือ สล็อตเมชีน เหมือนกับบ่อนขนาดใหญ่ เพราะเมื่อถูกจับกุมจะไม่สามารถเคลื่อนย้ายอุปกรณ์

ได้โดยง่าย (ผู้วิจัย, การลงพื้นที่สำรวจบ่อนพนันขนาดเล็กในชุมชน, ระหว่างเดือนมีนาคม – พฤษภาคม 2562)

รายได้ – ค่าใช้จ่ายของบ่อน

จากการประมาณการที่ได้มาจากข้อมูลของเจ้าของบ่อนในแต่ละบ่อนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก สามารถแสดงโดย (ตารางที่ 1) ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าใช้จ่ายรวม รายได้รวม และรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายภายในหนึ่งเดือน

ชื่อบ่อน	ค่าใช้จ่ายรวมทั้งสิ้น	รายได้รวมทั้งสิ้น	รายได้หลังหักค่าใช้จ่ายภายในหนึ่งเดือน
บ่อนหนึ่ง	498,500	855,000	356,500
บ่อนน้อย	615,000	1,155,000	540,000

ที่มา : จากการรวบรวมของผู้วิจัย สัมภาษณ์เจ้าของบ่อนพนันขนาดเล็ก

ข้อมูลตารางและจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยนำมาประมาณการขนาดของเงินทุนหมุนเวียนเฉลี่ยขั้นต่ำจะอยู่ระหว่าง 600,000 – 1,000,000 บาท โดยมีประมาณการกำไรเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 200,000 – 500,000 บาท ต่อเดือน

สำหรับการศึกษาประเด็นชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ประกอบธุรกิจบ่อนพนันอาชีพ ได้มาจากการสัมภาษณ์เจ้าของบ่อนจำนวน 4 ราย ได้ข้อมูลตรงกันในเรื่องของการใช้ชีวิต ดังนี้

“การใช้ชีวิตก็เป็นปกติเหมือนๆ กับคนในชุมชน ไม่แตกต่าง แต่อาจมีความเป็นอยู่ที่สบายกว่าชาวบ้านนะเพราะมีเงินมากกว่าไง พวกเราก็ไม่ได้ใช้ชีวิตที่ร่ำรวยอะไรมากมีกิน ก็ได้จากบ่อนการพนันที่มีคนมาเล่น พวกเรามีชีวิตและใช้เวลาส่วนมากก็อยู่ในบ่อน ได้เงินค่าน้ำมากก็มีค่าใช้จ่ายอีกหลายๆ อย่าง ชีวิตก็ปกติเหมือนคนธรรมดา” (เจ้าของบ่อนคุณหนึ่ง, คุณน้อย, (นามแฝง), การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, ระหว่างเดือนมีนาคม – พฤษภาคม 2562)

สำหรับประเด็นคำถามสำคัญที่ชี้ว่าบุคคลเหล่านี้มีอาชีพเป็นนักการพนันไม่ได้หากินจากการทำงานอาชีพอื่น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มผู้ประกอบธุรกิจบ่อนขนาดเล็ก ทุกรายสรุปตรงกันว่าไม่ชอบประกอบอาชีพอื่นอีก เพราะอาชีพนี้สามารถสร้างรายได้ เลี้ยงครอบครัวและทำให้มีชีวิตที่ดีได้เหมือนการทำอาชีพอื่นที่ถูกกฎหมาย สะท้อนได้จาก

“ไม่ทำอย่างอื่นหรอก เมื่อก่อนเคยเป็นพนักงานบริษัท ติดตามนาย พอมีโอกาสนายให้มาลองทำดูและให้ทุนมาเปิด เลยทำมาตลอดได้เงินดีกว่าเป็นลูกจ้างอีก เราก็ชอบงานนี้นะ ไม่รู้สึกค้อยอะไรเพราะทำให้เรามีเงินได้เหมือนๆ คนอื่นหรือบางทีมากกว่าด้วยซ้ำ” (น้อง, (นามแฝง) อาชีพเจ้าของบ่อนขนาดเล็ก, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล 29 มีนาคม 2562)

“อดีตเคยเป็นนักเล่น ไม่มีอาชีพอื่น มีหนี้สินจำนวนมาก ได้รับโอกาสจากผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ซึ่งเป็นเจ้าหนี้รายใหญ่ ให้มาปิดบ่อนและต้องนำเงินร้อยละ 20 ของรายได้รายวันไปชำระหนี้ ก็เลยทำบ่อนมาจนเป็นอาชีพ ไม่ได้ทำงานอื่นเพราะเราเชี่ยวชาญทางนี้” (น้อง, (นามแฝง) อาชีพเจ้าของบ่อนขนาดเล็ก, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล 16 มีนาคม 2562)

ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มนักพนัน

รายได้ – ค่าใช้จ่าย

นักพนันที่เล่นพนันเป็นอาชีพ โดยการหารายได้จากการพนันทุกราย มักจะมีรายได้หลักจากการเล่นพนัน โดยแต่ละคนจะกำหนดเป้าหมายของรายได้ไว้เป็นที่ชัดเจนเสมอ เนื่องจากนักพนันที่เล่นเพื่อการดำรงชีพจะต้องการแค่เพียงเงินเพื่อใช้จุนเจือครัวเรือนเท่านั้น พอเล่นได้ตามเป้าที่ตั้งไว้ก็จะเลิกทันที ดังนั้นรายได้ของนักพนันเหล่านี้คือตัวเลขเป้าหมายจากการเล่นพนันของแต่ละคน ซึ่งเมื่อนำเอาข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจะสามารถประมาณการขนาดเงินทุนพนันต่อวันซึ่งเงินทุนต่อวันเฉลี่ยจะอยู่ระหว่าง 1,000 – 5,000 บาท โดยมีเป้าหมายของรายได้จากการเล่นพนันต่อวันเฉลี่ยตั้งแต่ 800 – 1,000 บาท สะท้อนได้มาจากข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ทุนสำหรับการเล่นพนันนั้นเงินทุนผมได้มาจากการกู้เงินนอกระบบนะ กู้มาแล้วมาเล่นหมุนเงินไปพอเล่นได้เท่าเป้าที่วางต้องเลิกทันทีเพราะเราได้เงินเลี้ยงตัวแล้ว เงินทุนที่ต้องในกระเป๋าก็ประมาณ หนึ่งพันขึ้นไป บางทีก็มีทุนถึง 3 – 4 พันก็มี ได้มาเก็บไว้ใช้ต่อทุนและใช้จ่ายประจำวัน” (โจ้, (นามแฝง) อาชีพนักเล่นพนัน, สัมภาษณ์ 15 มีนาคม 2562)

“เล่นพนันต้องมีเงินลงทุน ส่วนมากก็หาได้จากเงินกู้จากเจ้าของบ่อนหรือนายทุนและเงินที่ได้จากการเล่นก็คือนเขาเหลือเอาไว้ทำทุน ก็ใช้ทุนตั้งแต่ 1,000 – 2,000 บาท ส่วนเวลาได้ตามเป้า หักกลับหนี้สักพันบาทก็เลิก พรุ่งนี้ว่าใหม่” (พี่ก้อย, (นามแฝง) อาชีพนักเล่นพนัน, สัมภาษณ์ 15 มีนาคม 2562)

“การมาเล่นพนันจำเป็นต้องมีเงินทุนเพื่อการแทงในแต่ละรอบ สำหรับเราแล้วจะใช้เงินทุน ประมาณ 2,000 บาทเพื่อเอาไว้ต่อทุน ได้มาก็หมุนเล่นจนคิดว่าพอตามเป้า กลับบ้าน ไปปรับลูก ใช้เวลาประมาณ 5 ชั่วโมงต่อวันที่อยู่บ่อน เป็นงานสบายๆ นะ นักพนันมีอาชีพต้องสูงกับใจให้ได้” (พี่นิก, (นามแฝง) อาชีพนักเล่นพนัน, สัมภาษณ์ 17 มีนาคม 2562)

สำหรับที่มาที่มาจากอาชีพก่อนมาเป็นนักพนันอาชีพ ค่าใช้จ่าย และเป้าหมายรายได้ต่อวันสามารถดูได้จากตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงอาชีพของนักเล่นพนันในอดีต ค่าใช้จ่าย และรายได้เป้าหมายในการเล่นพนันต่อวัน

รายชื่อนักเล่น	อดีต ประกอบอาชีพ	ค่าดอกเบี้ยยเงินกู้ (รายวัน)	ค่าดอกเบี้ยยเงินกู้ (รายเดือน)	เป้าหมายในการเล่นพนันรายวัน
กลุ่มที่เคยประกอบอาชีพที่ค่อนข้างมั่นคงน่าเชื่อถือ				
วาวา	ทำงานราชการ	300	4,000	1,000
พี่เล็ก	ทำงานราชการ	200	2,000	1,200
ชัย	บริษัทเอกชน	-	2,500	1,000
วิน	บริษัทเอกชน	-	2,000	1,000
โจ้	บริษัทเอกชน	200	1,000	2,000
กลุ่มที่ในอดีตมีรายได้ไม่แน่นอน และผู้ที่ในอดีตไม่เคยประกอบอาชีพ				
ใหญ่	ทำงานในบ่อน	-	5,000	1,000
นก	ทำงานในบ่อน	100	3,500	1,000
ขวัญ	ต้องโทษจำคุก	300	1,000	800
ขุ่น	ต้องโทษจำคุก	200	1,500	1,000
แดง	นักมวย	100	3,500	1,000
แมว	นักเล่นพนัน	300	1,500	1,000
แป๊ป	ค้าขาย	300	4,500	2,000
ก้อย	ไม่มี	300	1,500	1,000
กลุ่มที่มีรายได้สูง				
เทพ	ประกอบธุรกิจ	-	2,500	1,000
สัน	ราชการตำรวจ	-	-	ไม่กำหนดเป้าหมาย

หมายเหตุ : ชื่อที่กล่าวทั้งหมดเป็นนามแฝง

ที่มา : จากการรวบรวมของผู้วิจัย สัมภาษณ์นักพนัน

จากตารางเห็นได้ว่านักพนันที่ปัจจุบันเล่นการพนันทุกวันจนเป็นอาชีพ หาเลี้ยงคริวเรือน มีอดีตที่มาของนักการพนันรวม 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เคยมีรายได้มั่นคง กลุ่มที่ไม่เคยประกอบอาชีพ และกลุ่มผู้เคยมีรายได้สูง ซึ่งแต่ละรายจะมีภาระค่าใช้จ่าย ของเงินกู้ เป็นรายวันเฉลี่ย ะหว่าง 100-300 บาทต่อวัน และภาระเงินกู้อยู่ระหว่าง 1,000 – 5,000 บาท ต่อเดือน

ชีวิตความเป็นอยู่ของนักพนัน โดยทั่วไป พบว่าเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอนแต่มีรายได้อีกเลี้ยงครอบครัวทุกวัน มีชีวิตเป็นปกติชนเหมือนชาวบ้านในชุมชนทั่วไป ความเป็นอยู่ไม่สุขสบายนัก และไม่มีความคิดที่จะทำอาชีพอื่นนอกจากเล่นการพนันเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ดังคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ความเป็นอยู่ของพี่ ก็คือนะมีกินมีใช้ แต่มันไม่แน่นอนเหมือนเงินเดือนหรือการรับจ้างรายวัน แต่ที่ไม่ชอบคือไม่เป็นตัวเองและเป็นคนไม่ชอบถูกบังคับ อีกอย่างทำแบบนี้ก็ได้เงินกลับบ้านทุกวันเหมือนกัน” (พีนก, (นามแฝง) อาชีพนักเล่นพนัน, สัมภาษณ์ 17 มีนาคม 2562)

“อาชีพอื่นหรือไม่ทำหรือ เราโตในบ่อนตั้งแต่เด็กทำอะไรไม่เป็น เราสายนี้เล่นมาตั้งแต่อายุ 14-15 หาเงินเองได้ไม่เลิกหรือพี่ อรรถะดีด้วย”(พี่ใหญ่, (นามแฝง) อาชีพนักเล่นพนัน, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2562)

“เมื่อก่อนเคยประกอบอาชีพ บริษัทเอกชน แต่เงินไม่พอใช้เพื่อนชวนมาเที่ยวบ้านมาลองเล่นดู เอ๊ะมันหาเงินได้นะ ได้เงินกลับทุกวันถ้าเราประมาณตัวได้และเล่นให้ได้ตามเป้าหมายต่อวันที่วางไว้ ได้เงินดีกว่าทำบริษัทเลยลาออกมาเล่นอย่างเดียว รู้สึกว่าเราทำได้ดีกว่า ส่วนชีวิตความเป็นอยู่ก็ปกติทั่วไป ไม่รวยแต่มีกินทุกวัน มีเงินหมุนจากเล่นจากเงินกู้บ้างมันเป็นอาชีพนะครับต้องมีวิธีการ” (พี่หวิน (นามแฝง), อาชีพนักเล่นพนัน, สัมภาษณ์ 17 มีนาคม 2562)

สรุปและการอภิปราย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาถึงการดำเนินธุรกิจบ่อนพนันขนาดเล็กในชุมชน โดยใช้พื้นที่ศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นตัวแทนเพื่อการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการและการทำธุรกิจการพนันขนาดเล็กจะมีลักษณะและรูปแบบเหมือนกันทั้งหมด การวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปผลการศึกษา โดยการศึกษาพบว่า บ่อนการพนันที่ตั้งในชุมชนจะดำเนินธุรกิจได้ต้องได้รับการอนุญาตจากผู้มีอิทธิพลในเขตพื้นที่นั้นๆ สถานที่ตั้งของบ่อนพนันจะต้องลึกหรือต้องอยู่ในที่ลับตาคน พื้นที่ใช้เล่นพนันมี 3 ลักษณะคือ พื้นที่ว่าง ห้องเช่า และบ้านผู้อยู่อาศัยในชุมชนมาทำเป็นบ่อนพนัน ทุนที่นำมาบริหารบ่อนมาจากการกู้เงินนอกระบบซึ่งมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างธุรกิจบ่อนพนัน เกมสพนันในบ่อนมีการเล่นเกมสพนันเพียง 1 – 2 ชนิดเท่านั้น ประมาณการรายได้ของบ่อนอยู่ระหว่าง 600,000 ถึง 1,100,000 บาทต่อเดือน สำหรับผู้มีอาชีพนักการพนัน กลุ่มผู้ประกอบธุรกิจบ่อนพนัน ประมาณการขนาดเงินทุนหมุนเวียนอยู่ระหว่าง 600,000 – 1,000,000 บาท ประมาณการกำไรเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 200,000 – 500,000 บาท การใช้ชีวิตส่วนมากจะอยู่ในบ่อนพนันเพราะต้องบริหารจัดการบ่อน ความเป็นอยู่ดี การใช้ชีวิตเหมือนคนเป็นปกติไม่มีความแตกต่างจากคนในชุมชน ส่วนกลุ่มผู้ประกอบอาชีพนักเล่นพนัน ประมาณการขนาดเงินทุนเพื่อเป็นทุนพนันต่อวันอยู่ระหว่าง 1,000 – 5,000 บาท ประมาณการกำไรเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 600 – 1,500 บาท ใช้ชีวิตอยู่ในบ่อนพนันประมาณ 6-10 ชั่วโมง มีชีวิตความเป็นอยู่ไม่แน่นอนแต่มีอยู่มีกินทุกวัน

สำหรับการอภิปรายผลการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่างานศึกษามีลักษณะสอดคล้องกับผลการศึกษาของสังคิต พิริยะรังสรรค์ (2544) ในเรื่องของสัดส่วนของการใช้จ่ายและรายได้ที่นักพนันจัดแบ่งเพื่อเป็นเงิน

หมุนและการดำเนินการ กล่าวคือ นักพนันจะแบ่งสัดส่วนของการเล่นพนัน กล่าวคือ เงินประมาณ 20 - 30 เปอร์เซ็นต์ใช้เป็นเงินทุน และมีค่าใช้จ่ายเป็นเงินหมุนในบ่อนรายวันเป็นเงินประมาณ 60 – 80 เปอร์เซ็นต์ ของเป้าหมายในการเล่นพนัน ซึ่งหากวิเคราะห์ตามงานศึกษาของสังคีต พิริยะรังสรรค์ แล้วแสดงให้เห็นว่า รูปแบบของนักเล่นพนันไม่แตกต่างจากการพนันในบ่อนคาสีโน เพียงแต่แตกต่างกันในแง่ของขนาดวงเงิน การเล่นเท่านั้น ทั้งนี้การดำเนินการของการจัดตั้งบ่อนการพนันจะมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มของผู้มีอิทธิพลในพื้นที่และเจ้าหน้าที่รัฐตามที่ สังคีต พิริยะรังสรรค์ (2546) เคยศึกษาไว้ สำหรับประเด็นวิถีชีวิตของนักพนัน อาชีพ ไม่พบงานศึกษาใดๆ ที่ทำการศึกษามาก่อนและการศึกษาชิ้นนี้เป็นชิ้นแรกที่น่าเสนอวิถีชีวิตของผู้ ดำรงชีพด้วยการเล่นการพนันจึงไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเทียบเคียง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่าอาชีพนักการพนัน สามารถทำให้บุคคลดำรงชีพอยู่ได้และเสมือนว่าพวกเขาเหล่านั้นอยู่ในอีกโลกหนึ่งที่มีไม่ติดต่อกับสังคม ภายนอกหรือกล่าวได้ว่าเป็นเศรษฐกิจ ใต้ดินนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

สังคีต พิริยะรังสรรค์และคณะ.(2544). งานวิจัยเศรษฐกิจการพนัน: ทางเลือกเชิงนโยบาย. สำนักงานสลาก กินแบ่งรัฐบาล. กรุงเทพฯ: เอกสางานวิจัยฉบับสมบูรณ์.

สังคีต พิริยะรังสรรค์. (2546). เศรษฐกิจการพนัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน.

Medina and Schneider (2018) TheGlobalEconomy.com <https://www.theglobaleconomy.com>

[/Thailand/shadow_economy/](#)

การสัมภาษณ์ (หมายเหตุ รายชื่อที่ปรากฏเป็นรายชื่อแฝงที่ใช้ในการวิจัย)

น้อง, อาชีพเจ้าของบ่อนขนาดเล็ก, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล 16 และ 29 มีนาคม 2562

หนึ่ง, อาชีพเจ้าของบ่อนขนาดเล็ก, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล 16 มีนาคม 2562

โจ้, อาชีพนักเล่นพนัน, สัมภาษณ์ 15 มีนาคม 2562

พี่ก้อย, อาชีพนักเล่นพนัน, สัมภาษณ์ 15 และ 17 มีนาคม 2562

พี่นก, อาชีพนักเล่นพนัน, สัมภาษณ์ 17 มีนาคม 2562

พี่ใหญ่, อาชีพนักเล่นพนัน, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2562

พี่วิน, อาชีพนักเล่นพนัน, สัมภาษณ์ 17 มีนาคม 2562

การวิเคราะห์ SWOT องค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยว เชิงสุขภาพของจังหวัดระนอง

SWOT Analysis of Tourism Components Influencing Health Tourism Image of Ranong Province

เพชรารณณ์ ชัชวาลชาญชานากิจ (Petcharaporn Chatchawanchanakit)¹

อัศวิน แสงพิกุล (Aswin Sangpikul)²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดระนอง โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสาร ผลการศึกษาพบว่าสภาพแวดล้อมของทรัพยากรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่สำคัญเป็นแหล่งน้ำพุร้อนทั้ง 4 แหล่งที่เป็นปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดระนอง ประกอบด้วย ด้านสิ่งดึงดูด (Attraction) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ด้านการให้บริการ (Ancillary Service) ด้านที่พัก (Accommodation) ด้านกิจกรรม (Activity)

Abstract

This research aimed to study 1) the general data of strength, weakness, opportunity and threat of health tourism image in Ranong province, and 2) the tourism components influencing the health tourism image in Ranong province. It was the qualitative research by documentary research. It found that the environment of important tourism resource of 4 hot springs was the important components such as attraction, accessibility, amenity, ancillary service and accommodation.

¹ ผศ.ดร. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร เขตอุดมศักดิ์ จังหวัดชุมพร, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

² รศ.ดร. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

คำสำคัญ

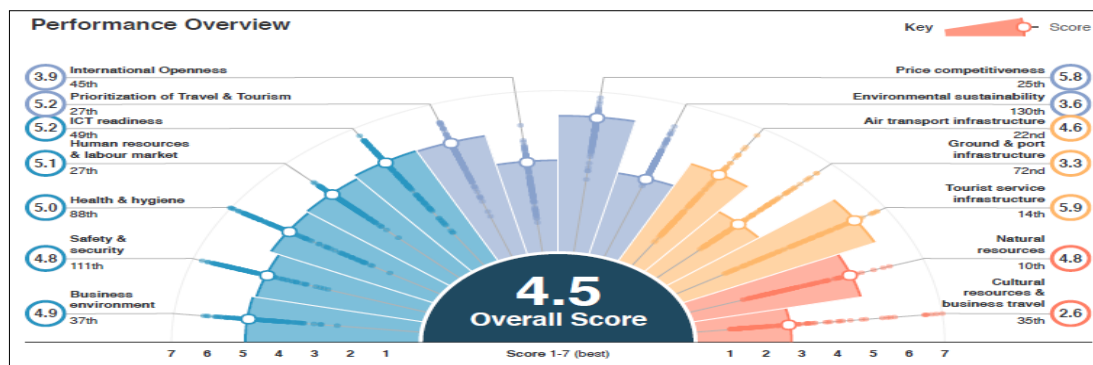
องค์ประกอบการท่องเที่ยว, ภาพลักษณ์, นักท่องเที่ยว

Keyword

SWOT analysis of tourism components, image, tourist

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากข้อมูลของการจัดอันดับการท่องเที่ยว World Economic Forum (2019) มีการจัดรายงาน The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019 Travel and Tourism at a Tipping Point ได้มีการจัดอันดับขีดความสามารถของประเทศต่าง ๆ ซึ่งในการจัดอันดับครั้งนี้ประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 31 ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 ผลการประเมินศักยภาพของประเทศไทย

ที่มา : World Economic Forum, 2019

สาขาการท่องเที่ยว (Tourism and Travel Related Services) เป็น 1 ใน 12 สาขาบริการที่ต้องเปิดเสรีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ รวมทั้งแนวทางในการส่งเสริมการนำทุนทางธรรมชาติและทุนทางสังคมที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่แท้จริง ลักษณะและความสำคัญของภาคบริการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ดังภาพที่ 1.2

Thailand		31st / 140	
Travel & Tourism Competitiveness Index 2019 edition			
Key Indicators		Sources: World Tourism Organization (UNWTO) and World Travel and Tourism Council (WTTC)	
International tourist arrivals	35,482,500	T&T industry Share of GDP % GDP	9.6
International tourism inbound receipts	US \$57,477.0 million	T&T industry employment	2,436,300 jobs
Average receipts per arrival	US \$1,619.9	% of total	6.5%
T&T industry GDP	US \$48,863.1 million	T&T industry Share of Employment % total employment	6.5
% of total	9.6%		

ภาพที่ 1.2 ผลการประเมินและรายละเอียดของนักท่องเที่ยว

ที่มา : World Economic Forum, 2019

ภาคได้มีสภาพแวดล้อมที่พร้อมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ภูเขา อาหาร โรงแรม ที่พัก ซึ่งจากจำนวนการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวพบว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากเป็นลำดับต้นๆ ของการเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยวและเป็นเป้าหมายหนึ่งของการพักอาศัย ซึ่งจังหวัดระนองเป็นหนึ่งในหลายจังหวัดที่มีรอยต่อและมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์และมีกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหลากหลาย อาทิ สถานที่ทางวัฒนธรรมพื้นถิ่น แหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อน น้ำตก ทะเล เกาะต่าง ๆ Wellness Tourism หรือการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ เป็นหนึ่งในการท่องเที่ยวที่มีลักษณะของการดูแลสุขภาพ ที่สร้างสมดุลของทั้งร่างกายและจิตใจ มีการผนวกกิจกรรมต่าง ที่เกี่ยวข้อง อาทิ โยคะ สปา อาหารเพื่อสุขภาพและบริการทางการแพทย์ เป็นต้น กระแสการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเติบโตอย่างรวดเร็ว ตลาดการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพของประเทศไทยใหญ่เป็นอันดับที่ 13 ของโลก สามารถสร้างรายได้ไม่ต่ำกว่า 100,000 ล้านบาท จึงเป็นที่มาของการศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดระนองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจุดแข็ง-จุดอ่อนและโอกาส-อุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดระนอง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งความพร้อมเกี่ยวกับทางด้านของทรัพยากรการท่องเที่ยว การบริหารจัดการต่าง ๆ โดยวิธีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และองค์ประกอบการท่องเที่ยว แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ทฤษฎีภาพลักษณ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพื้นที่ในการวิจัยได้แก่แหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนใน

จังหวัดระนอง จำนวน 4 แห่ง ประกอบด้วย บ่อน้ำพุร้อนรักษะวาริน บ่อน้ำพุร้อนพริ้ง บ่อน้ำพุร้อนหลุมพี และบ่อน้ำพุร้อนหาดยาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดระนอง
2. ทำให้ทราบถึงลักษณะองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดระนอง

ทบทวนวรรณกรรม

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) แบ่งออกได้ตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของโปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็น 2 ประเภทหลักได้แก่ 1) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Tourism) เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ หนึ่งในนั้นคือการอาบน้ำแร่หรือน้ำพุร้อนการฝึกกายบริหารทำยาฉีดยัดตนการฝึกปฏิบัติสมาธิแนวพุทธการบริการอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพให้บริการดังกล่าวแก่นักท่องเที่ยวผู้ประกอบการและผู้ให้บริการจึงต้องดำเนินการพัฒนาบริการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและได้มาตรฐานคุณภาพที่เหมาะสมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพจึงถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับการนิยมแพร่หลายเป็นอย่างมากและมีประโยชน์ในการสร้างจิตสำนึกต่อการส่งเสริมสุขภาพแลพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยวรวมทั้งการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมไปในตัวอีกด้วย 2.) การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing Tourism) เป็นการเดินทางไปรับบริการบำบัดรักษาสุขภาพการรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสุขภาพในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่มีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริงเช่นการตรวจร่างกายการรักษาโรคต่างๆ การทำฟันและการรักษาสุขภาพฟันการผ่าตัดเสริมความงามการผ่าตัดแปลงเพศและอื่นๆ เป็นต้น

องค์ประกอบการท่องเที่ยวของ Buhalis (2000) ได้อธิบายความหมายขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ องค์ประกอบที่สำคัญทางการท่องเที่ยวประกอบไปด้วย 6 ประการหรือ 6A's ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้าง สถาปัตยกรรมและการจัดกิจกรรมพิเศษ การเข้าถึง (Accessibility) คือ ระบบการคมนาคม สถานีขนส่งผู้โดยสารและยานพาหนะ สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) คือ ที่พัก การจัดเลี้ยงและบริการการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป (Available packages) คือ โปรแกรมการท่องเที่ยวที่ถูกเตรียมโดยคนกลางระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน กิจกรรม (Activities) คือ กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างที่นักท่องเที่ยว

อยู่ในพื้นที่ และการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) ได้แก่ ธนาคาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ และโทรคมนาคม

ทฤษฎีภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของ Gartner (1996) ได้อธิบายว่าองค์ประกอบของภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านความรู้ (cognitive) ซึ่งหมายถึงความเชื่อและทัศนคติโดยรวมที่ บุคคลมีต่อแหล่งท่องเที่ยว ด้านความรู้สึก (affective) ซึ่งหมายถึงความรู้สึกและคุณค่าที่นักท่องเที่ยวมีต่อสถานที่ท่องเที่ยว และด้านภಾವรณ์ตัดสินใจ (conative) คือการตัดสินใจหรือ การกระทำของบุคคลในการเดินทางท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว คือ ความรู้ ความรู้สึก ความเชื่อ และความเข้าใจโดยรวมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อ แหล่งท่องเที่ยว โดยการศึกษภาพลักษณ์นั้นนิยมดำเนินการในระดับประเทศ มากกว่าระดับแหล่ง ท่องเที่ยว แนวทางเดียวกับเทิดชาย ช้วยบำรุง (2551) กล่าวว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ที่จะ เสริมภาพลักษณ์และสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย 5 As ได้แก่ Accessibility (การเข้าถึง) Activity (กิจกรรมการท่องเที่ยว) Amenity (สิ่งอำนวยความสะดวก) Attraction (สิ่งดึงดูดใจ) Accommodation (ที่พักอาศัย)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยโดยวิธีการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (documentary research) ผ่านข้อมูลจากตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดองค์ประกอบและขอบเขตการวิจัย และสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมและเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งกรอบแนวคิดและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

สภาพทั่วไปของจังหวัดระนอง เป็นจังหวัดภาคใต้ตอนบน ด้านทิศตะวันตกติดกับทะเลอันดามัน และประเทศพม่า โดยมีระยะทาง จากกรุงเทพมหานคร ผ่านทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ประมาณ 568 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 3,298.045 ตารางกิโลเมตร (2,061,278 ไร่) เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากเป็นอันดับที่ 60 ของประเทศไทย เป็นพื้นที่ราบ 14% และภูเขา 86 % มีเกาะใหญ่น้อยในทะเล อันดามัน จำนวน 62 เกาะ และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง

สภาพพื้นที่และการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดระนอง ในบริเวณบ่อน้ำพุร้อนรักษะวาริน บ่อน้ำพุร้อนพริ้ง บ่อน้ำพุร้อนหลุมพิ และบ่อน้ำพุร้อนหาดยาย รวมทั้งบริเวณที่มีการดำเนินกิจกรรม และการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อาทิ เกี่ยวกับการนวดแผนโบราณ การแช่น้ำแร่ และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการให้บริการนักท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จังหวัดระนองเพื่อศึกษาบริบทสภาพแวดล้อมและการบริหารจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยเริ่มจากพื้นที่โดยรอบพบว่าสถานที่และการเดินทางที่เป็นถนนปูนมีความสะดวกสบายในการเดินทางเข้าถึงตัวเมืองจังหวัดระนอง ซึ่งมีเส้นทางในการเข้าถึงหลายด้าน อาทิ ทางฝั่งของจังหวัดชุมพร-ระนอง ,ฝั่งสุราษฎร์ธานี -ระนอง และภูเก็ต-ระนอง และที่สำคัญระนองมีพื้นที่ติดกับทะเลสามารถที่จะเดินทางไปประเทศเมียนมาร์ได้อย่างสะดวกสบาย รวมทั้งมีป้ายบอกเส้นทางแผนที่การเดินทางไปจุดต่าง ๆ ที่สำคัญ รวมทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ สถานที่ในการให้บริการด้านสุขภาพ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัดระนอง จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับลักษณะของสภาพแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมรวมทั้งการให้บริการที่จัดให้มีบริเวณพื้นที่การศึกษา ประกอบกับการลงพื้นที่ในการศึกษาและเก็บข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิ แล้วนำมาวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> ● จังหวัดระนองมีชื่อเสียงมากของจังหวัดระนอง น้ำพุร้อน (Hot Spring) ที่มีชื่อเสียงหลายแห่งและได้รับความนิยมในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีทรัพยากรธรรมชาติหลากหลาย ● เส้นทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีช่องทางการเข้าถึงได้หลายรูปแบบ อาทิ เกี่ยวกับการเดินทางโดยรถโดยสารสาธารณะ การเดินทางโดยรถส่วนตัว และมีการเชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียง ● สิ่งอำนวยความสะดวกตามสถานที่ท่องเที่ยวมีไว้ให้บริการนักท่องเที่ยวในทุกรูปแบบ อาทิ แบบครอบครัว แบบส่วนตัว และมีการให้บริการอย่างสะอาดปลอดภัยมีมาตรฐานการบริการ ● ด้านการให้บริการนักท่องเที่ยวได้มีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญในการให้บริการ ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การปฏิบัติตัว การเดินทาง และการท่องเที่ยว มีเอกสารและช่องทางต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาและการเดินทางในจังหวัดระนอง ● ด้านที่พักมีการจัดการที่พักที่หลากหลายรูปแบบหลายราคา และมีที่พักสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีที่พักที่สามารถให้บริการเกี่ยวกับสุขภาพและมีความสะอาดปลอดภัย มีการจัดสัดส่วนในการให้บริการชาย-หญิง ● ด้านกิจกรรมในการให้บริการนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นกิจกรรมการนวดผ่อนคลาย การนวดบำบัด การแช่น้ำพุร้อน การรักษา สปาและการจัดกิจกรรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวหลายรูปแบบ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว และการปรับปรุงยังไม่สมบูรณ์ มีปัญหาการจัดการเชิงคุณภาพเรื่องสิ่งแวดล้อม เช่น ขาดระบบการกำจัดขยะมูลฝอย และบำบัดน้ำเสีย โครงสร้างพื้นฐานหลักไม่เพียงพอ /ไม่ได้มาตรฐาน เช่น ระบบโครงข่ายคมนาคมทางบก ที่เชื่อมต่อท่าเรือระนอง เพื่อรองรับการขนส่งสินค้าของภาคใต้และของประเทศ ขณะที่โครงสร้างพื้นฐานบางแห่งยัง ถูกใช้ไม่เต็มศักยภาพ เช่น สนามบินภายในประเทศซึ่งปัจจุบันไม่มีสายการบินมาใช้บริการจึงมีผลกระทบโดยตรง ต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว และประชาชนผู้ให้บริการ ● การให้บริการ (Service Mind) ของภาคธุรกิจในพื้นที่ยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร ขาดทักษะความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมืออาชีพ และชุมชนท้องถิ่นยังมีสามารถนำทรัพยากรการท่องเที่ยวและทุนทางสังคมที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่า เป็นต้น ● ระบบโครงสร้างพื้นฐานยังไม่ได้มาตรฐาน เช่น ระบบการคมนาคมขนส่งทางบกทั้งภายในและระหว่างจังหวัดไม่สะดวก ส่งผลกระทบโดยตรง ต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยวและประชาชนผู้ให้บริการ และภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดที่ยังไม่เป็นที่นิยมหากเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> ● ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การสร้างกระแสนิยมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นโอกาสในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ● รูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ๆ รวมทั้งการพัฒนาสินค้าและบริการของชุมชน โดยเฉพาะการผลิตสินค้าที่ใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ● วิศตอเรียพอยท์และเกาะสนในเขตสหภาพเมียนมาร์เป็นเขตพื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็น พันธมิตรร่วมทุน (Strategic Partner) การค้าชายแดน และการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับอนุภูมิภาค 	<ul style="list-style-type: none"> ● สภาพภูมิอากาศที่มีฝนตกชุกที่สุดของประเทศ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด ● ปัญหาทางการเมือง ปัญหาแรงงานต่างด้าว ขาดการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ภาคเอกชน ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ยาเสพติด และปัญหาความมั่นคง ความเข้มงวดในการให้สิทธิของประเทศเพื่อนบ้านกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ประกอบกับการศึกษาและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมทั้งการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนำมาซึ่งกรอบแนวคิดในการวิจัย เกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว (Dickman, S. (1996), J.Pelasol (2012), (Buhalis (2000), Beerli and Martin (2004a) นำมาซึ่งกรอบแนวคิดการวิจัย องค์ประกอบการท่องเที่ยว (6A's) ประกอบด้วย ด้านสิ่งดึงดูด (Attraction) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก(Amenity) ด้านการให้บริการ(Ancillary Service) ด้านที่พัก (Accommodation) ด้านกิจกรรม (Activity)

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวพัฒนาด้านสิ่งดึงดูด (Attraction) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ด้านการให้บริการ (Ancillary Service) ด้านที่พัก (Accommodation) ด้านกิจกรรม (Activity) ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว
2. หน่วยงานกำกับเรื่องการท่องเที่ยวนำไปกำหนดแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว การให้บริการเพื่อส่งเสริมและสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว, กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทย ประจำปีเดือนเมษายน 2563. กรุงเทพฯ:
- ฉันทิช วรรณถนอม. (2552). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ : สามลดา, 2552
- สุทธิธิ์ ชูชาติ. (2543). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.พิมพ์ครั้งที่2. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่
- นิศสา ศิลปเสรัฐ. (2561). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.พิมพ์ครั้งที่ 8.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิศา ชัชกุล (2557). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก (The Royal Coast หรือThailand Riviera) พ.ศ.2560-2564
- Buhalis, D. (2000). Marketing the Competitive Destination of the Future. *Tourism Management*, 21, 97-116.
- Chen, C.-F. & Tsai, D. (2007) How destination image and evaluative factors affect behavioral intentions?, *Tourism Management*, 28(4), pp. 1115-1122.
- Collier, Alan & Harraway, Sue. (1987). *The New Zealand Tourism Industry*. Auckland: Longman.
- Dickman, S. (1996). *Tourism: An Introductory Text*. Sydney: Hodder Education.
- Echtner, C. M. & Ritchie, J. R. B. (2003). The meaning and measurement of destination image. *The Journal of Tourism Studies* 14 (1) : 37-48.
- Echtner, C. M., & Ritchie, J. R. B. (1993). The measurement of destination Image: An Empirical Assessment. *Journal of Travel Research*.Emon Saechau, Ei The Nge Nge, Thanaphum
- Gartner, William C. (1996). *Tourism Development: Principle, Processes, and Policies*. NY: John Wiley.
- McIntosh, Robert W. (1980). *Tourism : Principles, Practices, Philosophies*. New York : Wiley Press.
- McIntosh, Robert W., and Chorles R. Goeldner. (1986). *Tourism : Principles, Practices, Philosophies*. New York : Wiley Press.
- Morrison,A.M. (1989). *Hospitalty and Travel Marketing*. New York :Delmar Publishing.
- Nuria Huete Alcocer & Víctor Raúl López Ruiz. (2019). The role of destination image in tourist satisfaction: the case of a heritage site. *Economic Research-Ekonomska IstraŽivanja*.

- Pelasol, J. (2012). A Potential Tourist Destination in the Southern Part of Iloilo, Philippines. *International JPAIR Multidisciplinary Research*.
- Robbins, S. P. (1998). *Organization Behavior* (8th ed.). Singapore: Prentice Hall.
- Swarbrooke, J., & Horner, S. (2007). *Consumer Behavior in Tourism*. Routledge.
- Weng Hang Kong, Hilary du Cros and Chin Ee Ong. (2015). Tourism destination image development: a lesson from Macau. *International Journal of Tourism Cities*.

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญากับการมีส่วนร่วมของชุมชน Intelligence Playground with Community Participation

ดร.ณัฐชานันท์ โชตินิรันตนาณกุล (Natchanan Chotinirantananykul, Ph.D.)¹

ผศ.ดร.ฉัตรวรรษ อังคสิงห์ (Asst. Prof. Dr.Chatwarun Angasinha)²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและความสำคัญของสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างสรรค์สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาเอกสารเพื่อรวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลในการวิจัยเลือกสนามเพื่อลงเก็บข้อมูลในภาคกลางและภาคตะวันออก เนื่องจากได้ทำการวิจัยเบื้องต้น (pre-research) สามารถเป็นตัวแทนในการเลือกเชิงทฤษฎี (theoretical sampling) อันจะตอบปัญหาที่ต้องการ ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย 1) ผู้บริหารโรงเรียน 2) ครู 3) นักเรียน 4) ผู้ปกครอง 5) ผู้บริหารชุมชน 6) หน่วยงานภาครัฐ 7) คนในชุมชน 8) คณะผู้ก่อตั้งสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และ 9) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา รวมทั้งสิ้น 30 คน เก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า สนามเด็กเล่นสร้างปัญญาสามารถเสริมสร้างการพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ คุณธรรม และจริยธรรมให้เด็กได้ เป็นนวัตกรรมที่ใช้จิตเป็นฐานในการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่จะใช้กับเด็กในช่วงระดับปฐมวัย เป็นการเรียนรู้โดยใช้จิตเป็นฐาน (BMBL: Brain and Mind Based Learning) โดยการใช้มีส่วนร่วมของชุมชน มีทั้งการตัดสินใจตกลงใจ การเข้าร่วมในการออกแบบและการสร้างสนามเด็กเล่น ตลอดจนการรับผลประโยชน์จากการมีสนามเด็กเล่นที่สร้างสรรค์ในชุมชน

Abstract

This research aimed to study the importance of the playground creating intelligence and describe the role of the playground creating intelligence. The research was a documentary research for collecting and creating a database for research. Research fields to collect data were central and eastern regions.

¹ ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดป่าจี่ อ.สามโคก จ.ปทุมธานี

² ผู้อำนวยการหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง

According to doing preliminary research (pre-research) which provided answers and useful information that the playground creating intelligence in such areas would be able to represent the theoretical sampling which would answer the desired problem and the size of the field to study. Key informants, 30 persons, were 1) school administrators 2) teachers 3) students 4) parents 5) community administrators 6) government agencies 7) people in the community 8) A group of founders who build intelligence playgrounds and 9) educational administration experts. The data were collected by in-depth interview method, and then were analyzed. The research found that playground creating intelligence, could enhance physical development, intelligence, mind, morality and ethics for children and that was an innovation, utilizing the mind as a learning base and being suitable for use with children in the early childhood. It is a mental-based learning (BMBL: Brain and Mind Based Learning) with community participation having both decisions and decisions participation in the design and construction of the playground, and take advantage from creative playground

คำสำคัญ

สนามเด็กเล่น, การเรียนรู้, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Keywords

playground, learning, community participation.

บทนำ

เป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศไทยได้ทุ่มเททรัพยากรลงไปอย่างมหาศาลทั้งงบประมาณ กำลังคน ที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตและการศึกษาเด็กปฐมวัยให้ได้มาตรฐานเทียบเท่าสากล ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบนโยบายการศึกษานานาชาติ สนับสนุนเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ การขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตการปฏิรูปหลักสูตร และการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนมากขึ้น ฯลฯ แต่ผลของความพยายามกลับปรากฏเป็นตัวเลขเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า ต่ำกว่ามาตรฐานถึง 30% จากตัวเลขของกระทรวงสาธารณสุข พบว่า เด็กปฐมวัยมีปัญหาพัฒนาการล่าช้ามากขึ้น ทั้งด้านการสื่อสาร การเรียนรู้ การคิดเกม รวมไปถึงปัญหาในการควบคุมตัวเองและอื่นๆ อีกมากมาย ทั้งนี้ สาเหตุประการหนึ่งมาจากการที่เด็กปฐมวัยได้รับการสนับสนุนที่ไม่เหมาะสมกับธรรมชาติของวัย เช่น การที่ผู้ปกครองให้เด็กเรียนกวดวิชาเพื่อสอบเข้าโรงเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีชื่อเสียง การเร่งเรียน เขียนและอ่านเกินพัฒนาการของเด็ก ทำให้การศึกษาปฐมวัยในวันนี้มุ่งเน้นแต่การท่องจำความรู้ เพื่อสอบแข่งขัน และเน้นเฉพาะด้านเนื้อหาสาระมากกว่าการพัฒนาด้านทักษะ

กระบวนการ ได้แก่ การคิดแก้ปัญหา การตัดสินใจ การให้เหตุผล รวมถึงการขาดการพัฒนาด้านคุณธรรม และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้การดำเนินชีวิต (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน: สสค, 2557) ส่งผลให้เด็กขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ขาดทักษะในการทำงานและความรับผิดชอบ ร่วมกับคนอื่น ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของคนในสังคม โดยเฉพาะพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กที่ไม่เหมาะสมของผู้ปกครองที่สามารถส่งผลให้เด็กเกิดปัญหาพฤติกรรมขึ้นได้ (Sellers, R., 2015.) เช่น ปัญหาพฤติกรรมเกราะ ปัญหาด้านการควบคุมอารมณ์ ปัญหาด้านสัมพันธภาพทางสังคม ซึ่งปัญหาดังกล่าวยังส่งผลทำให้เด็กขาดสมาธิในการเรียน ผลการเรียนตกต่ำ ขาดเรียนบ่อย และเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ปัญหาเหล่านี้จะทวีคูณเพิ่มมากขึ้น จนอาจส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง หรือเกิดปัญหาด้านสุขภาพจิตตามมา (พนม เกตุมาน, 2550) จนกลับมาสร้างปัญหาต่อสังคม และอาจจะสนับสนุนให้เกิดเป็นวงจรอีกครั้งเมื่อเด็กเหล่านั้นได้เติบโตขึ้น

พ่อแม่และครอบครัวเป็นฐานสำคัญของการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ความใกล้ชิดและการเรียนรู้จากครอบครัวส่งผลให้เด็กมีการเรียนรู้และพัฒนาการที่เหมาะสม การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีความแตกต่างไปจากเด็กในวัยอื่น นั่นคือการเล่นซึ่งเป็นการเรียนรู้ของเด็ก เป็นการเสริมสร้างเด็กด้วยการรับรู้และประสบการณ์ ช่วยให้เด็กปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีกฎเกณฑ์บางอย่างที่เด็กต้องเรียนรู้ พฤติกรรมการเล่นจึงเป็นลักษณะของการเล่นเป็นกลุ่มหรือการเล่นแบบร่วมมือ ซึ่งจะทำให้เด็กได้รับการพัฒนาทักษะทางสังคม โดยเฉพาะความรับผิดชอบและการสร้างวินัยในตนเองให้กับเด็ก การเล่นปนเรียนจึงเป็นวิธีการที่ครูผู้สอนนำมาใช้เพื่อสอนเด็กให้เกิดทักษะประสบการณ์หรือความรู้ โดยครูใช้การจูงใจให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการทำกิจกรรมการเล่นเป็นกระบวนการพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งการเล่นมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การค้นพบเหตุผลและการคิด การเชื่อมโยงระหว่างเด็กและสังคม และการนำเด็กไปสู่ภาวะความสมดุลทางอารมณ์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการพรรณนาถึงสังคมการเรียนรู้ของเด็กในรูปแบบของสนามเด็กเล่น (playground) ซึ่งมีหลายรูปแบบ แต่ขอบเขตที่น่าสนใจในบทความนี้คือ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยการใช้สมองและจิตเป็นฐาน (BMBL: Brain and Mind Based Learning) เนื่องจากการเล่นเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ เด็กจะแสดงความหมายต่าง ๆ ผ่านการเล่น ครูและผู้ปกครองจึงสามารถวางแผนใช้การเล่นของเด็กเป็นการเรียนรู้ได้ด้วยการเปลี่ยนแปลงความสนุกสนานที่เกิดขึ้นให้กลายเป็นประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมเรียนรู้อย่างมีความสุข สัมกับวัยของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะของการเล่นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาสมองหรือ Brain-base-Learning: BBL (Gordon and Browne, 1995) ซึ่งเป็นการนำองค์ความรู้เรื่องสมองมาใช้เป็นฐานในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ และผสมผสานเข้ากับความฉลาดที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นตั้งแต่เด็กปฐมวัย และออกแบบเข้ากับการเรียนรู้ ความฉลาดดังกล่าวได้แก่ 1) เซาว์ปัญญา (IQ : Intelligent Quotient) คือความสามารถด้านสติปัญญา การเรียนรู้ จดจำด้านวิชาการ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การแก้ปัญหาเชิงตรรกะ และการคิดวิเคราะห์ 2) ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ : Emotional Quotient) คือ การรู้จักควบคุมตนเอง เข้าใจ

อารมณ์ มีวินัยบังคับใจตนเอง ไม่แสดงออกตามอารมณ์ 3) ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (AQ : Adversity Quotient) คือ การมีน้ำอดน้ำทนในการเอาชนะอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิต, ความพยายามควบคุมสถานการณ์และแก้ไขสถานการณ์และกล้าเผชิญอุปสรรคด้วยตนเอง มุมมองปัญหาที่ต้องแก้ไขว่ามีจุดจบไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง อดทนและทนต่อปัญหาต่างๆ 4) ความฉลาดทางจริยธรรม ศีลธรรม (MQ : Moral Quotient) คือ จริยธรรมและศีลธรรมส่วนตัว ส่งผลต่อการควบคุมตนเองให้มีระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ซื่อสัตย์ กตัญญู มีความรู้ผิดถูกสำนึกชั่วดี อ่อนน้อมถ่อมตนและมีสัมมาคารวะ 5) ความฉลาดในการเล่น (PQ : Play Quotient) คือ การมีทักษะในการเล่น การวางแผน การเคลื่อนไหว การตัดสินใจ การทำงานเป็นหมู่คณะ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย 6) ความฉลาดทางสังคม (SQ : Social Quotient) คือ ความสามารถในการเข้าสังคม มีมนุษยสัมพันธ์ ยิ้มแย้มแจ่มใส การวางตัว บุคลิกภาพในการเข้าสังคม รวมถึงภาษากาย (body language) ขณะพูดกับผู้อื่น การตรงต่อเวลาและมารยาททางสังคม และ 7) ความฉลาดในการริเริ่มสร้างสรรค์ (CQ : Creativity Quotient) มีความคิด จินตนาการหรือแนวคิดใหม่ๆ ในรูปแบบต่างๆ เช่น การเล่นเกม งานศิลปะ และการประดิษฐ์สิ่งของ การเล่นเกมและทำกิจกรรมที่ส่งเสริมจินตนาการเช่น การเล่นเกมศิลปะ การหยิบจับของใกล้ตัวมาเป็นของเล่น การเล่านิทาน เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดเกิดจินตนาการที่จะสามารถต่อยอดและนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นๆที่พบเจอ

สำหรับการทบทวนวรรณกรรมในต่างประเทศ ฟินแลนด์ได้รับการจัดลำดับว่ามีระบบการศึกษาที่ดีที่สุดในโลก การศึกษาระดับปฐมวัยในประเทศฟินแลนด์ไม่เน้นการจัดการศึกษาในโรงเรียนอนุบาล แต่จะเน้นการจัดการศึกษาในครอบครัว เพราะเชื่อถือว่าครอบครัวเป็นสถานที่ให้การศึกษาที่ดีที่สุด ให้ความรักให้ความอบอุ่นให้ความไว้วางใจได้ สอนลูกให้เรียนรู้มารยาทประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม ในประเทศฟินแลนด์รัฐบาลจะจัดเงินช่วยเหลือพ่อแม่ที่เลี้ยงดูแลเด็กที่บ้าน ส่วนเด็กเล็กที่พ่อแม่ส่งไปเรียนที่ศูนย์ดูแลเด็กเล็ก (Daycare Center) รับเด็กที่มีอายุ 8 เดือน ถึง 5 ขวบ รัฐบาลจัดเงินช่วยเหลือให้กับศูนย์อย่างพอเพียง ผู้ปกครองเด็กสามารถเลือกให้ลูกได้เรียนเพื่อเตรียมความพร้อมได้ทั้งที่บ้านหรือที่ศูนย์ดูแลเด็กเล็กหรือที่โรงเรียนได้ ศูนย์ดูแลแม่และเด็กจะเป็นหน่วยงานที่เฝ้าติดตามครอบครัวที่ไม่ส่งลูกเข้าไปที่ศูนย์ดูแลเด็ก โดยรัฐจะจัดการฝึกอบรมวิธีการดูแลเด็กให้แก่พ่อแม่ และจะให้เงินช่วยเหลือในรูปแบบเงินอุดหนุน ส่วนสถานดูแลเด็กเล็ก (Daycare center) จะมีเจ้าหน้าที่ที่ต้องผ่านการฝึกอบรมการดูแลเด็กมาอย่างดีมาดูแลจัดการศึกษา กิจกรรมในศูนย์ดูแลเด็กเล็ก ที่ศูนย์จะมีสนามเด็กเล่นที่ปลอดภัย พ่อแม่สามารถเข้าไปร่วมกิจกรรมการเล่นกับลูกได้ สนามเด็กเล่นไม่ใช่สถานที่ที่พ่อแม่จะเอาลูกมาทิ้งไว้ให้ครูดูแลแล้วพ่อแม่ก็จากไปทำงาน การศึกษาในศูนย์เด็กเล็ก ใช้เป็นสถานที่ให้เด็กได้มีกิจกรรมการเล่นร่วมกัน ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมเด็ก ได้สัมผัสยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ปลูกฝังการรู้จักการแบ่งปัน รู้จักหน้าที่ การให้เกียรติคนอื่น การให้ความเคารพในสิทธิส่วนบุคคล กิจกรรมการเล่นป็นเรียนที่เด็กมีโอกาสเล่นเป็นกลุ่ม นอกจากจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นแล้ว การเล่นป็นเรียนเป็นกลุ่มยังส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในหลายด้าน เช่น ความเอื้อเฟื้อ ความมีน้ำใจ การเสียสละ การรอคอย ความสามัคคี เป็นต้น ส่งเสริมทักษะทางภาษาให้กับเด็ก ในการเล่นป็นเรียนเด็กมีโอกาสเล่นกับเพื่อนในกิจกรรม

ต่างๆ เด็กมีโอกาสนในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารกับเพื่อนขณะเล่น ได้พูด สนทนาโต้ตอบกัน โดยการเล่นเลียนแบบ การเล่นเกมบทบาทสมมติ เป็นต้น

ในประเทศไทย "สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา" เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมและการศึกษาเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดย ศิสสร กุณธร ประธานมูลนิธิสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา นักสถาปนิกผู้มีศรัทธาต่อ สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี หรือ "สมเด็จพระย่า" ของชาวไทย ในการสอนพระโอรสและพระธิดาในวัยเด็ก โดยได้แนวคิดมาจากการที่สมเด็จพระย่าทรงมีวิธีสอนแบบ "เล่นปนเรียน" ให้พระโอรสและพระราชธิดาทรงเล่นในพระราชวังด้วยพระของเล่นที่เรียบง่าย สนามเด็กเล่นที่สมเด็จพระย่าสร้างให้กับพระโอรสและพระธิดา มีองค์ประกอบหลักๆคือ ต้นไม้ใหญ่ สระน้ำ อาจขุดดินแล้วรองด้วยพลาสติก เอาดินมาทำเป็นเนิน มีแผ่นไม้พาดให้เป็นแนวเอียงลงมา เมื่อเล่นเสร็จเปลี่ยนน้ำซึ่งน้ำจะระเหยลงไป มีทรายละเอียดเพื่อให้เด็กปั้นทรายได้ อาจารย์ศิสสรฯ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า "...ทันทีที่เด็กได้สัมผัสกับน้ำแหวดจะมีความสุขขึ้นทันที ระหว่างที่เขาเล่นสมองจะถูกพัฒนา เขาจะเอาทรายไปใส่กับน้ำปั้นทรายเล่น จะรู้คำตอบได้ทันที เด็กที่ขี้ร้อน ขี้แยะ โยเย จะเปลี่ยนไป มีแหวดใส แสดงออกเป็นตัวเอง ทำให้ค้นพบตัวเองว่าเขามีความสุขมากกว่าการเล่นที่ผ่านมา ..."

หลักการของอาจารย์ศิสสรฯ คือการนำน้ำ ทราย หิน ดิน บ้านต้นไม้ และต้นไม้ หรือความเป็นธรรมชาติมาให้เด็กได้สัมผัส ซึ่งหากถอดความหมาย "น้ำ" คือ สปา โดยเปรียบเทียบกับธรรมชาติของตัวเราเมื่อได้อาบน้ำจะรู้สึกสดชื่น ผ่อนคลายสบายตัว เช่นเดียวกับต้นไม้ การได้อยู่ภายใต้ร่มเงาของต้นไม้ เมื่อมีลมพัดผ่านเด็กจะรู้สึกสงบ การนำธรรมชาติมาประกอบสร้างเป็นของเล่นก็เพื่อเป็นแนวทางสร้างจินตนาการบางส่วนเพื่อให้เด็กได้คิดต่อ โดยผู้ปกครอง คุณครู พ่อแม่จะทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์คอยดูว่าเด็กตกลงจะเล่นอะไร การเล่นจึงมีประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะนอกจากเด็กๆ ได้เรียนรู้ ความเป็นไปของธรรมชาติ คลายเครียด รวมทั้งนำไปสู่พัฒนาการของสมองอย่างเต็มที่แล้ว ในทางสรีระวิทยาการเล่นยังทำให้พวกเขาได้ล้างสารพิษคอร์ติซอล ซึ่งเป็นฮอร์โมนกลุ่มสเตอรอยด์ที่ช่วยให้ร่างกายตอบสนองต่อความเครียด รวมถึงการสร้างสารแห่งความสุขเมื่อได้ฝึกทักษะในการเข้าสังคมและสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การใช้ความคิด สร้างสรรค์ การลงมือทำ การช่วยเหลือตัวเอง รู้จักอดทนอดกลั้น ได้เผื่อแผ่ และได้ให้เด็กมีร่างกายแข็งแรง อารมณ์ดี มีความมั่นคงทางจิตใจว่าเขาจะอยู่ในโลกนี้ได้อย่างมั่นคง "...เมื่ออารมณ์ดี สมองก็จะหลั่งสารแห่งความสุข แต่สมองก็เป็นทาสของจิตใจ ดังนั้นเราก็ต้องพัฒนาด้านจิตใจไปพร้อมๆกัน จิตที่มีความสุขก็เมื่อเด็กได้เล่นและก็ได้ความรักที่ดีจากพ่อแม่ ผู้ปกครองด้วย"

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวคิดที่งานวิจัยชิ้นนี้นำมาใช้เป็นมุมมองสำคัญ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงการร่วมมือของประชาชนด้วยความตั้งใจและสมัครใจโดยไม่ถูกบังคับซึ่งกระบวนการความร่วมมือของประชาชนนั้นต้องมีความรู้สึกต่อไปนี้ 1) การเข้าร่วมในการตัดสินใจตกลงใจ 2) การเข้าร่วมในการดำเนินการของแผนและโครงการพัฒนา 3) การเข้าร่วมในการติดตามประเมินผลโครงการและแผนงานของการพัฒนา และ 4) การเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

“ของเล่นสำเร็จรูป” ที่พ่อแม่ผู้ปกครองซื้อหามาให้เด็กอาจตอบโจทย์ของความง่ายและสะดวกสบาย แต่สนามเด็กเล่นสร้างปัญญาที่นำเสนอในบทความนี้เป็นคำตอบที่แนวคิดของการเล่นปนเรียน ซึ่งพ่อแม่ผู้ปกครองสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้เกิดนวัตกรรมการเรียนรู้ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญาจึงเป็นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ และการพัฒนาวิชาเทคนิคใหม่มาใช้ในการเรียนรู้ของเด็ก และการมีส่วนร่วมของชุมชน และสังคมก็พื้นฐานสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้แบบจิตเป็นฐาน (BMBL: Brain and Mind Based Learning) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ขึ้นมาได้อย่างไร และใช้ประโยชน์กับสิ่งที่สร้างขึ้นได้อย่างไร

คำถามการวิจัย

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา มีหลักการ แนวคิด ขั้นตอนและกระบวนการอย่างไร และชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาในการพัฒนาการเรียนรู้ที่จิตเป็นฐาน (BMBL: Brain and Mind Based Learning) ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและความสำคัญของสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างสรรค์สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

ขอบเขตของการวิจัย

สำหรับขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเนื้อหาซึ่งประกอบด้วยทฤษฎีดังต่อไปนี้

- 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมและนวัตกรรมการเรียนรู้
- 2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์
- 3) แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain Base Learning BBL)
- 4) แนวคิดการเล่นปนเรียน
- 5) แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและ
- 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อหาประเด็นที่อาจซ้ำ หรือแตกต่างในการพัฒนาทฤษฎีในงานวิจัยนี้

สำหรับขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาจากสถานที่ที่มีสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ในภาคกลางและภาคตะวันออก เพื่อวิเคราะห์ถึงบริบททางสังคมและพื้นที่ของสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาที่มีความแตกต่างกัน แต่ละพื้นที่ได้สำรวจสนามเด็กเล่น โดยแบ่งตามจำนวนนักเรียนและระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน

การดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดังนี้

- 5.1 การศึกษาเอกสาร (Document Study) ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิหรือข้อมูลชั้นสอง (Secondary Data) ทั้งจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ งานวิจัย บทความ วารสาร หนังสือ และสิ่งพิมพ์

อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำฐานข้อมูลในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยใช้การเรียบเรียงข้อมูลไว้เป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและนำมาประกอบการวิเคราะห์ผลการวิจัย

5.2 การศึกษาภาคสนาม (Field Study) มีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 สนาม (Field) ผู้วิจัยได้ลงสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้ทำการวิจัยเบื้องต้น (pre-research) ซึ่งได้คำตอบและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ว่าสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาในพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ที่มีการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาขึ้นแล้วหลายแห่ง ดังนั้นจึงสามารถเป็นตัวแทนในการเลือกเชิงทฤษฎี (theoretical sampling) อันจะตอบปัญหาที่ต้องการและขนาดของสนามที่เข้าไปศึกษาก็มีขนาดพอเหมาะต่อกำลังในการเก็บข้อมูลและความซับซ้อนของปรากฏการณ์ในชุมชน

5.2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาและจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเองในการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการสังเกต บันทึกเสียงและจดบันทึก (observation record and field-note) ในพื้นที่ที่มีสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาในกลุ่มที่เลือกทั้งในภาคกลางและภาคตะวันออก ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะของผู้ให้ข้อมูลตามหลักของการเลือกตัวอย่างเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) ตามวิธีวิทยาของการสร้างทฤษฎีฐานราก เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการถอดเทปบทสัมภาษณ์ทันที หลังจากนั้นนำมาตีความ (Interpret) ศึกษาและวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นมโนทัศน์ จากนั้นเชื่อมโยงมโนทัศน์ต่างๆ ตามที่ปรากฏในข้อมูล คำตอบที่ได้นำมากำหนดเป็นมโนทัศน์และผ่านกระบวนการเชื่อมโยงนี้มีลักษณะเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎี (Theoretical Generalization) และทำหน้าที่เป็นสมมติฐานชั่วคราว (Temporary Hypothesis) สมมติฐานชั่วคราวนี้ได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการเลือกสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักรายต่อไป การเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ถูกศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลหลักรายต่อไป จึงเกิดจากคำถามที่ได้มาจากข้อสรุปเชิงทฤษฎีชั่วคราวในครั้งแรก และหากมีมโนทัศน์ใหม่เกิดขึ้นก็จะกำหนดขึ้นเป็นอีกมโนทัศน์หนึ่ง ผู้วิจัยดำเนินการ สัมภาษณ์และจัดคำตอบเข้ากลุ่มมโนทัศน์เช่นนี้ไปจนกว่าจะยุติการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยใช้หลักในการยุติการรวบรวมข้อมูลและการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์คำตอบเป็นตัวกำหนด ถ้าคำตอบที่ได้ยังมีความแตกต่างกันก็จะทำการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องับสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาจนกว่าจะถึงจุดอิ่มตัวเชิงทฤษฎี (Theoretical Saturation) ซึ่งหมายถึง การค้นหากรณีศึกษาที่แตกต่างกัน (Negative Case) ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์จนได้คำตอบที่ซ้ำๆ กันเมื่อคำตอบที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลักเหมือนกันก็จะหยุดสัมภาษณ์ทันทีนั่นคือไม่ว่าจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักต่อไปอีกกี่รายก็ไม่สามารถได้คำตอบที่ต่างจากมิติหรือได้คำตอบที่มีสาระใหม่ๆ เกิดขึ้น ซึ่งจะนำมาใช้ปรับเปลี่ยนข้อมูลที่มีอยู่ได้ (Glaser and Strauss 1967, p.45-76)

5.2.3 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ในการดำเนินการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักรวม 30 คนซึ่งประกอบด้วย บุคคล 9 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหาร โรงเรียน 2) ครู 3) นักเรียน 4) ผู้ปกครอง 5) ผู้บริหารชุมชน 6) หน่วยงานภาครัฐ และ 7) คนในชุมชน 8) คณะผู้ก่อตั้งสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และ 9) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ในลักษณะนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา

เชิงคุณภาพนี้ จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักมีใจหวัใจสำคัญต่อการสร้างทฤษฎี หากแต่เป็นข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ที่ผู้วิจัยจะได้รับว่าสามารถทำให้ทฤษฎีถึงจุดอิ่มตัวได้อย่างไร

5.2.4 การถอดรหัสข้อมูล (Encoding)

ผู้วิจัยเริ่มจากการนำโน้ตสั้นย่อที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดเป็นกลุ่มมโนทัศน์โดยขั้นตอนในการจัดหมวดหมู่หรือกลุ่มมโนทัศน์นี้ ผู้วิจัยใช้ความไวต่อทฤษฎี (Theoretical Sensitivity) ซึ่งเป็นสิ่งที่สั่งสมมาจากการอ่านเอกสารทฤษฎีงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย การสนทนากับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจากประสบการณ์ส่วนตัวที่เกิดจากการทำงาน ความไวต่อทฤษฎีนั้นนอกจากจะช่วยในการเชื่อมโยงมโนทัศน์แล้วยังช่วยให้ผู้วิจัยทราบว่าผู้วิจัยยังต้องการข้อมูลใดอีก และสามารถเก็บข้อมูลได้จากที่ใด

ผลการวิจัย

แนวคิด หลักการและวิธีการของสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

แนวคิดของสนามเด็กเล่นสร้างปัญญามีจุดยืนอยู่บนแนวคิด “ฉันทะศึกษา” อันเป็นหนึ่งในหมวดกรรมของอิทธิบาท 4 ซึ่ง แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรมเครื่องให้ลุถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 แนวทางคือ 1) ฉันทะ หมายถึงความพอใจใคร่ในสิ่งนั้น การที่ชุมชนสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาก็เพราะเกิดความพอใจ เห็นชอบกับประโยชน์ของสนามเด็กเล่นที่จะมีต่อลูกหลานของตน 2) วิริยะ ความพากเพียร หมายถึงเมื่อมีความพอใจในการทำแล้ว ก็มีความพากเพียรในการระดมทรัพยากรในชุมชนไม่ว่าจะเป็นกำลังแรง กำลังเงินและกำลังใจมาเพื่อสร้างกิจนี้ให้สำเร็จ 3) จิตตะ หมายถึงความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ซึ่งในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาซึ่งเป็นสิ่งที่คนในชุมชนไม่คุ้นเคย และต้องใช้ความสามารถในการออกแบบและปรับเปลี่ยนทรัพยากรให้สอดคล้องจึงต้องอาศัยความฝักใฝ่ในงานที่ทำ และ 4) วิมังสา หมายถึงความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น เป็นความสอดส่องในเหตุและผลแห่งความสำเร็จและอุปสรรคของสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปตลอดเวลา

หลักของการเลี้ยงลูกโดยทั่วไปความปรารถนาและความเป็นไปที่ทั่วโลกให้การยอมรับ คือ ความต้องการให้ลูกมีคุณภาพดังนี้ 1) เลี้ยงลูกให้มี อาหารกายดี อาหารใจดี 2) ฝึกหัดลูกให้มี ระเบียบ วินัยดี ทั้งกายใจ โดยไม่เข้มงวดเกินไป จนสามารถควบคุมตนเองได้ 3) ฝึกการคิด และตัดสินใจดี ด้วยตนเอง โดยการให้เหตุผลที่ฉลาดมีการเคารพการตัดสินใจและการยอมฟังเหตุผลฯ ของลูกอย่างประชาธิปไตย 4) สอนให้ลูกเกิดความรับผิดชอบ ยอมเคารพสิทธิของผู้อื่น 5) สอนให้ลูกใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ฝึกให้ลูกทำงานทุกอย่างได้ด้วยตนเอง 6) อบรม สั่งสอน ในเรื่องศาสนาจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความเมตตา กรุณา ไม่เบียดเบียน ชีวิตของผู้อื่นและสัตว์ 5 7) สอนให้ลูก คิดถึงประโยชน์ของส่วนรวม เป็นอันดับแรกและคิดถึงตัวเองเป็นอันดับสอง ฝึกการมาช่วยทำงานเพื่อชาติบ้านเมืองสังคม 8) สร้างบรรยากาศให้ลูกสนุกสนานกับงานตามวัยมีชีวิตในวัยเด็กที่ดี มีความสามารถ และ 9) ให้ลูกได้มีชีวิตที่เรียบง่าย เป็นธรรมชาติ ประหยัดอดทน อดออม และรู้จักการรอคอยและพยายาม

แนวทางการสร้างสรรค์ลูกให้มีคุณภาพดังที่กล่าวคงไม่มีสูตรสำเร็จ แต่สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เป็นแหล่งของการเรียนรู้ที่จะเป็นบาทฐานเบื้องต้นปูพื้นให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพ หลักการของสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาคือ การเป็นสนามเด็กเล่นปลายเปิด (Open End Playground) คือการเล่นกับธรรมชาติ ดินไม้ ดินทราย น้ำ ลำธาร สายฝน กระแสดลม คลื่น ก้อนหิน ท่อนไม้ ไฟ แสงอาทิตย์ เสียง สัตว์ แมลง ดอกไม้ ใบ บัว ป่าเขา และสิ่งที่เป็นธรรมชาติที่สามารถจำลองไว้ในสนามเด็กเล่นได้ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นของเล่นที่ไม่ตายตัว สามารถดัดแปลงเชื่อมโยงพัฒนาการเล่นให้เกิดการคิดประดิษฐ์ ดัดแปลง พัฒนา การสังเกต ทดลอง จนค้นพบ ความอยากรู้อยากเห็น จึงสำคัญ ความอยากรู้อยากเห็น คือ รากและแก่นของการศึกษาก็เพราะการศึกษามีชีวิตที่สามารถเติบโตได้ตลอดเวลาเปรียบได้กับเมล็ดต้นไม้ที่การเพาะกล้าสำคัญที่สุดจำเป็นต้องรอคอยจังหวะให้เด็กเกิดการพัฒนาเต็มตัวของวัยปฐมวัย เมื่อเวลานั้นมาถึงจึงเริ่มปลูกความรู้ซึ่งก็คือดินและน้ำ การปลูกความรู้ลงในเมล็ดที่พร้อมจำเป็นต้องใช้ศิลปะ คือจังหวะชีวิตที่พอดี งดงาม มีวินัย ผู้ปลูกต้องเฝ้าสังเกตว่าเมื่อใดควรจะต้องให้ปุ๋ยพรวนดิน เมื่อใดต้องตัดแต่งปักไม้ค้ำ เมื่อใดต้องเปลี่ยนกระถาง เมื่อใดต้องนำไม้ลงปลูกในดิน กระถางเปรียบเสมือนกฎเกณฑ์ ระเบียบวินัยที่พ่อแม่ผู้ปกครองต้องหล่อหลอมและสร้างให้พอดี ไม่ถึงเครียดจนเกินไปและไม่ปล่อยปละละเลยจนเกินไป การที่ต้นไม้ถูกพอร่มจากกระถางจะทำให้ต้นไม้เติบโต และเมื่อถึงวันเวลาที่เหมาะสมเป็นอิสระจากกระถางซึ่งเปรียบได้กับกฎเกณฑ์ เด็กก็ได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ ที่พร้อมจะดูแลตนเองและชีวิตในครอบครัวได้ให้เป็นครอบครัวคุณภาพซึ่งเป็นหน่วยที่สำคัญของสังคม

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเป็นการจัดองค์ประกอบของสิ่งที่เป็นธรรมชาติและอุปกรณ์ที่เรียบง่าย หาได้เองในชุมชนประกอบสร้างขึ้นมาเพื่อให้เด็กในช่วงปฐมวัย 0-7 ขวบ มีการเล่นอย่างอิสระปล่อยให้ธรรมชาติสอน ไร้การชี้แนะที่ตายตัว ปล่อยให้เด็กเกิดความคิดเอง ได้ช่วยตัวเอง ได้ตัดสินใจเอง วิธีนี้จะนำไปสู่ ความสามารถในการคิด อันเป็นสิ่งที่การศึกษาใหม่ของโลก ต้องการเพื่อให้เด็กมีแนวทางที่จะคิดหาทางออกใหม่ ๆ ได้สำหรับการอ่านออกเขียนได้นั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นเช่นกันแต่ถ้าหากขาดศิลปะทางการศึกษาซึ่งเป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเด็กเองอย่างเกิดความคิดจินตนาการตามธรรมชาติของเด็ก กล่าวคือ ในวัย 0-7 ขวบ ต้องได้เล่นอิสระกับธรรมชาติ จนเกิดความคิด จากกการฟัง จากการพูดได้ตอบ ด้วยความคิด ภาพจากหนังสือ บันดาลใจให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากอ่าน การวาดรูปตามจินตนาการของเด็กคือความหมาย ทำให้อยากที่จะบันทึกอันเป็นต้นรากของการ เขียนหนังสือ ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้เป็นการเรียนรู้ในแบบวิถีธรรมชาติ

การออกแบบสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

การออกแบบสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาออกแบบด้วยกรอบความคิดหลักๆ ที่วางไว้ 5-6 ฐาน เพื่อให้โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน หรือพื้นที่ที่ประสงค์จะสร้างสนามเด็กเล่นได้มีกรอบกว้างๆ ในเชิงความคิด และง่ายต่อการปฏิบัติ โดยทรัพยากรที่นำมาทำสามารถหาได้ในชุมชน ฐานการเรียนรู้ดังกล่าวได้แก่

1) ฐานที่ 1 “สระน้ำ อิน จัน” เหมาะกับเด็ก 2-4 ขวบ โดยภายในฐานประกอบด้วย (1) “บ่อทราย” ที่มีทั้งส่วนพื้นราบและเนินทราย (ทรายละเอียด) (2) บ่อน้ำ ที่มีพื้นด้านล่างเป็นทรายให้เด็กได้ทดลองเล่น

ทรายผสมน้ำ และ(3) เนินดินที่มีส่วนเล่นทางลาดคอยช่วยเรื่องการทรงตัว เพื่อให้เด็กได้ทดลองเล่นดินผสมน้ำในฐานนี้ในทางวิชาการแล้วจะทำให้เด็กได้พัฒนาสมองในส่วนของการพัฒนาเซลล์สมองของสมองน้อย ซึ่งอยู่บริเวณท้ายทอยที่มีบทบาทในการควบคุมการสั่งการและประมวลผลจะเป็นการพัฒนาเพื่อการทรงตัว การเอาตัวรอด ความซับซ้อนของความหยาบของทราย การมีสไลเดอร์เป็นการให้ผู้เล่นเกิดจินตนาการและสร้างทักษะเพื่อการสู้ หรือหนีภัย ผลที่เด็กได้รับคือเด็กสามารถเกิดการพัฒนาทางความคิด การสร้างสรรค์ การก่อกองทรายและเล่นกับทรายทำให้เกิดความคิดในเชิงศิลปะการคิดค้นประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติ ภูมิประเทศที่เป็นภูเขา หลุมบ่อ จากพื้นผิว เรียบลื่น หยาบ สาก ทำให้รู้จักการทำงานจากประสาทสัมผัส

2) ฐานที่ 2 “สระทารก” เป็นสระน้ำสำหรับเด็กอายุ 1-3 ขวบ ให้เด็กได้หัดว่ายน้ำ อาจจะเริ่มจากการค่อยๆ เดิน ค่อยๆ ฝึกทีละนิด แต่เด็กก็จะเริ่มคุ้นชินกับสายน้ำมากขึ้น ฝึกสัญชาตญาณการเอาตัวรอดเมื่ออยู่ในน้ำ รวมทั้งการฝึกการว่ายน้ำให้แข็งแรงขึ้น ผลที่เด็กได้รับจึงเป็นการปูพื้นความรักความชอบ หรือ “ฉันทะ” ที่นำไปสู่การพัฒนา การเป็น นักวิทยาศาสตร์ นักประดิษฐ์ วิศวกรทางน้ำ การชลประทาน เป็นต้น

3) ฐานที่ 3 “ค่ายกล SPIDER MAN” เหมาะสำหรับเด็กในวัย 3-5-10 ขวบ ฐานนี้เน้นที่การเคลื่อนไหวและการออกกำลังกายให้เด็กได้หัดปีนป่าย ฝึกกล้ามเนื้อไปพร้อมๆ กับการเล่น นอกจากนี้จะได้ออกกำลังกายแล้วความสนุกที่ได้รับจากการเล่นทำให้เด็กอารมณ์ดี พร้อมจดจำสิ่งต่างๆ ได้มากขึ้น ผลที่เด็กจะได้รับการปีนป่ายจะทำให้เด็กเกิดการพัฒนา ความมั่นคงในจิตใจ กล้าทำ กล้าตัดสินใจ กล้าหาญ เป็นผู้นำ นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนา กล้ามเนื้อ เร่งการเจริญเติบโตของสมอง เพิ่มการเชื่อมโยงโครงข่ายของชีวไฟฟ้าเคมีในสมอง ทำให้ฉลาด มีความคิดสร้างสรรค์ อารมณ์ดี เป็นเด็กดี เลิกชน ไม่เจ้าอารมณ์

4) ฐานที่ 4 เรือสลัดลิ่ง เหมาะสำหรับเด็กตั้งแต่ 3-5-10 ขวบ มีลักษณะแบบที่เรียกว่าอาศรมหรือห้องสมุด เป็นสถานที่โล่งกว้างสำหรับให้เด็กๆ ได้มาใช้เป็นห้องปฏิบัติการทำขนม ศิลปะ ประดิษฐ์ หรืออาจจะเป็นที่ผู้ปกครอง ครู หรือปราชญ์ในท้องถิ่น พระสงฆ์มาเล่านิทานเพื่อปลูกฝังความดีงามหรือเป็นเรื่องที่สนุกสนาน ระวังให้เด็กเกิดการสร้างจินตนาการ เช่นเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย การล่าสมบัติ เป็นต้น ในส่วนของเรือสลัดลิ่งสามารถใช้พื้นที่ได้ทั้งชั้นบนและชั้นล่าง ใต้ถุนของฐานนี้ จึงอาจมีที่วาดรูป ปั้น ทำถ้วยหม้อ ๑ เล่นทำอาหาร ทำขนมครก ทำไอศกรีม เล่นทำหน้ากาก ทำรถ ทำเรือ พับจรวด มีที่แสดงผลงานมีห้องเก็บของ มีอ่างล้างจาน มีที่คั้นน้ำ มีที่ล้างมือ เป็นต้น ผลที่เด็กจะได้รับในส่วนของเรือสลัดลิ่ง จึงทำให้เด็กได้จินตนาการถึง การผจญภัย อย่างอิสระ ชั้นบนเป็นพื้นที่รับลมบน อากาศดี จึงคิดสิ่งดีๆ ความคิดสร้างสรรค์ ออกได้ใหม่ๆ สำหรับชั้นล่างเป็นสถานที่ ฝึกงานของชีวิตที่มีความสุข เช่น ทำขนม ขายขนม สร้างงาน ศิลปะ ประดิษฐ์ สิ่งใหม่ ๑ เด็กอ่านหนังสือได้เอง ด้วยมีภาพนำทางในห้องสมุดลิ่งเป็นที่พักผ่อน ฟังนิทาน เป็นต้น

5) ฐานที่ 5 หัดว่ายน้ำ คือสระน้ำลึก 60 ซม. ฐานสุดท้ายของสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา ฐานนี้ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้เด็กในชุมชนได้ฝึกการว่ายน้ำอย่างจริงจัง ทั้งยังสามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการ

สอนได้ เช่น การสอนเรื่องการช่วยชีวิตเพื่อนที่ตกน้ำ สอนเรื่องการผายปอด หรือการแบกผู้ป่วยขึ้นหลังด้วยวิธีการของลูกเสือ

นอกจากฐานดังกล่าวแล้ว บรรยากาศแวดล้อมที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งก็คือต้นไม้ใหญ่ เพราะโดยรูปลักษณะต้นไม้จะมีรูปร่างเป็นลำต้น แผ่กิ่งก้านสาขาขึ้นกลางอากาศ มีใบไม้สีเขียวปกคลุมส่วนบนของลำต้น โดยลักษณะของลำต้นและใบขึ้นอยู่กับชนิดของต้นไม้ ต้นไม้ในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญามีประโยชน์มากมายและเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ดี จุดร่วมที่สำคัญของสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา และสนามเด็กเล่นในต่างประเทศ คือการใช้ธรรมชาติที่เอื้อให้เด็กเกิดประสบการณ์มากที่สุด

ผลที่ได้รับจากการเล่นในสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา

1) การเปลี่ยนแปลงในเชิงสรีระ

สำหรับการเปลี่ยนแปลงเชิงสรีระที่เกิดขึ้น โดยหลักการของการเล่นคือสามารถสร้างกล้ามเนื้อมัดเล็ก มัดใหญ่ให้กับเด็กให้ได้ออกกำลังกายและมีสุขภาพแข็งแรง เจริญเติบโต ตัวอย่างของกรณีนี้ เป็นกรณีของสิ่งมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นกับเด็กที่เล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา เพราะเด็กที่พิการสามารถเล่นในสนามเด็กเล่นแล้วหายพิการ เด็กคนนี้พิการมาตลอดชีวิตอายุ 11 ปี เดินไม่ได้ ไปไหนต้องใช้มือถัดไป แต่เมื่อได้มาเล่นในสนามเด็กเล่นได้ปีนป่ายไปตามโจทย์ที่ผู้ออกแบบสนามเด็กเล่นได้สร้างขึ้น ปรากฏว่าตอนนี้เดินได้ กระโดดโลดเต้นได้ ซึ่งใช้เวลา 2-3 เดือนเท่านั้น

“ความมหัศจรรย์นี้มาจากจากจิตก่อน จิตเขาหนึ่งขว่นว่าเขาอยากเล่นจริงๆ เขาก็ไปปีนต่างๆ ที่จามันปีนไม่ได้ แต่ใช้มือปีน ในที่สุดขยับขาได้ แล้วก็ปีนบันไดเชือก สไลด์ลงน้ำว่ายน้ำได้ ทำอะไรได้...พีธีถือว่าเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ของวงการศึกษานเลย” (กุลนารี ครูโรงเรียนนวมินทร์)

2) ความฉลาดทางอารมณ์และการฝึกวินัย

ในการเรียนรู้ของเด็ก (IQ : Intelligence Quotient) ความฉลาดทางสติปัญญา เป็นความสามารถในการคิด วิเคราะห์ การคำนวณ และการใช้เหตุผลที่สำคัญและนักการศึกษาต่างใช้วัดเพื่อทดสอบการเรียนรู้ของเด็ก แต่ความฉลาดในทางอื่น ๆ ก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน เช่น EQ (Emotional Quotient) ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นความสามารถในการรับรู้ เข้าใจอารมณ์ตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุม อารมณ์และยับยั้งชั่งใจตนเองและแสดงออกอย่างเหมาะสม รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้จักรอคอย รู้จักกฎเกณฑ์ระเบียบวินัย มีจิตใจร่าเริงแจ่มใส และ มองโลกในแง่ดี การเจริญพรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา) จะช่วยเสริม EQ ได้

3) ความฉลาดในการริเริ่มสร้างสรรค์

การเล่นทำให้เด็กมีความฉลาดในการริเริ่มสร้างสรรค์ (CQ : Creativity Quotient) มีความคิดจินตนาการหรือแนวคิดใหม่ๆ ในรูปแบบต่างๆ เช่น การ เล่น งานศิลปะ และการประดิษฐ์สิ่งของ นักวิจัยพบว่าการเล่นและทำกิจกรรมที่ส่งเสริมจินตนาการเช่น การเล่นศิลปะ การหยิบจับของใกล้ตัวมาเป็นของเล่น การเล่านิทาน เป็นต้น จะทำให้มีความคิดจินตนาการดีหรือแม้แต่ในการปรับบุคลิกภาพของตัวเอง เช่นการเล่นทำให้เด็กมีความกล้า และมีเวที มีโอกาสที่จะแสดงบุคลิกภาพของตนเองออกมาได้อย่างชัดเจน

“น้องเจมส์มาเล่นที่นี่ทุกวันเขาอายุ 7 ขวบแล้ว บางทีพี่ก็อยากให้เขาอยู่บ้าน อ่านหนังสือเตรียมสอบอะไรบ้าง แต่เขาก็อยากมาเล่นที่นี่เขารบเร้าให้พี่พามาได้ทุกวัน...พี่เคยถามเขาว่าทำไมไม่เบื่อบ้าง เพราะเครื่องเล่นมันก็เดิมๆ และเขาก็เล่นได้หมด ไม่ว่าจะเป็นสะพานแขวน ค่ายบางระจัน สระน้ำสไลเดอร์ พี่สังเกตว่าทุกครั้งเขาต้องขึ้นไปที่ยอดค่ายบางระจัน ปีนขึ้นไปบนจุดสูงสุดของค่าย แล้วตะโกนอะไรก็ไม่รู้ พี่ฟังไม่ออก เด็กคนอื่นเห็นเจมส์ตะโกนก็ตะโกนบ้าง...เลยสนุกกันใหญ่...พี่เพิ่งสังเกตตอนนั้นว่าเขามีลักษณะผู้นำ...เขาอาจจะภูมิใจที่เป็นผู้นำในการเล่นเครื่องเล่นต่างๆที่ท่าทาย” (รมิตา (นามแฝง) ผู้ปกครอง)

4) ความฉลาดทางจริยธรรม

จริยธรรม เป็นบทเรียนที่หากสอนโดยตำราจะได้ผลน้อยกว่าสอนและยกตัวอย่างให้เข้าใจ จริยธรรมเป็นหลักที่ควรปฏิบัติในฐานะของความเป็นมนุษย์ มีความหมายครอบคลุมถึงการเอื้อเฟื้อ การแบ่งปัน การกระทำในสิ่งที่ถูกต้องที่ควร เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและสังคม เพื่อรักษาสังคมและโลกนี้ให้มีความสุขสงบ ซึ่งการเล่นแบบร่วมมือของเด็กๆ ได้สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้พวกเขา และแม้แต่พ่อแม่ ผู้ปกครองก็ได้ใส่ใจในการสอนบทเรียนจริยธรรมให้แก่ลูก

“...โอมเก่งนะคะ เขาเล่นได้ทุกฐานเลย แต่พอเขาเก่ง เขาก็จะเก่งคนเดียว ใครอยู่ข้างหน้าข้างหลังเขาไม่สนใจ ปีนขึ้นไปเพื่อให้เป็นทีหนึ่ง หนูกลับมาบ้านเย็นนั้น สอนลูกเลยว่า ถ้าทำตัวแบบนี้จะไม่พาไปอีก... ยังดีที่เขาสอนได้ หนูบอกว่าเขาต้องหัดเอาใจเขามาใส่ใจเราบ้าง คนเราจะเป็นทีหนึ่งไม่ได้ตลอด ต้องรู้จักแบ่งปันบ้าง...หนูพูดคำนี้บ่อยจนเดี๋ยวนี้โอมติดคำนี้ เออะอะอะไรก็จะแบ่งปัน...ของเล่นที่มีเต็มบ้านก็จะไปแบ่งเพื่อนๆ...หนูว่าสนามเด็กเล่นเป็นบทเรียนให้หนูได้มีเรื่องสอนลูก” (สองนรี (นามแฝง) ผู้ปกครอง)

5) ความฉลาดในการแก้ไขปัญหา

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญาได้รับการออกแบบไว้อย่างดีในการสร้างให้มิตินี้ที่หลากหลาย จากง่ายไปสู่ยาก จากความท้าทายน้อยไปสู่ความท้าทายยากซึ่งกระตุ้นเร้าความสนใจของเด็ก เด็กที่จะผ่านฐานแต่ละฐานต้องใช้ความสามารถในการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน การเล่นสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาจึงให้ความฉลาดในการเรียนรู้ในมิตินี้ได้ดี ในมิติของความฉลาดในการแก้ปัญหา (AQ : Adversity Quotient) คือมีความยืดหยุ่นสามารถปรับตัวในการเผชิญปัญหาได้ดี และพยายามเอาชนะอุปสรรคความยากลำบากด้วยตัวเองไม่ย่อท้อง่ายๆ มองปัญหาเป็นเรื่องท้าทายไม่ใช่เรื่องที่ต้องจำนน

6) การร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน

การสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาต้องอาศัยการระดมทรัพยากรในชุมชน ซึ่งเป็นวัสดุต่างๆที่ทำได้ตามร้านค้า เช่นเชือก ยางรถยนต์เก่า ไม้เก่า สี ดิน ทราย ฯลฯ สิ่งเหล่านี้มีอยู่ในชุมชน พร้อมกับกำลังแรงงานที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมาทำงานร่วมกัน

สรุป

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญา” มีพื้นฐานจากแนวคิด นวัตกรรมการเรียนรู้ (Learning innovation) ซึ่งมีความหมายว่า การเรียนรู้โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดใหม่ (new idea) หรือความรู้ใหม่ (new knowledge) และการค้นเทคนิค (technique) หรือเทคโนโลยี (technology) ใหม่ ที่มีลักษณะต่อเนื่อง ไม่สิ้นสุด แต่แม้เป็นความใหม่อย่างไรก็ยังคงอาศัยประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่เกิดจากผัสสะทั้ง 5 ของผู้เรียน กล่าวคือ การเรียนรู้จากประสบการณ์หรือการเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนได้มีโอกาสรับประสบการณ์แล้วได้รับการกระตุ้นให้สะท้อนสิ่งต่าง ๆ (Reflection) ที่ได้จากประสบการณ์ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เจตคติใหม่ ๆ หรือวิธีการคิดใหม่ ๆ ผู้เรียนอาจสร้างความคิดรวบยอดหรือสมมติฐานต่าง ๆ ในเรื่องที่เรียนรู้ แล้วจึงนำความคิด หรือสมมติฐานเหล่านั้นไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ต่อไป การออกแบบกระบวนการเรียนรู้และการสร้างบรรยากาศแห่งประสบการณ์จึงเน้นความสุขในการเรียน หลักการของการเรียนรู้ที่ใช้จิตเป็นฐาน (BMBL: Brain and Mind Based Learning) คือการให้ความสำคัญกับเครือข่ายเซลล์สมองที่เชื่อมต่อกันนี้กับการเรียนรู้ ประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้รับจะถูกป้อนเข้าสู่สมองของเด็ก และเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเชื่อมต่อของเส้นใยประสาททำให้การเคลื่อนไหวของกระแสไฟฟ้าในเส้นใยประสาทเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสมองจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีสิ่งจูงใจที่ชักนำให้สมองสนใจ ผลิตความรู้ สมองจะมีกระบวนการเลือกคัดกรองเฉพาะสิ่งที่น่าสนใจเท่านั้นเข้าสู่การรับรู้ของสมอง หรือคิดปะคือกระบวนการที่สมองถอดความคิดออกมาเป็นภาพและชิ้นงานต่างๆ กระบวนการพัฒนาศิลปะและการสร้างสรรค์ของเด็กจึงเน้นให้เด็กคิดและลงมือทำออกมาเมื่อเด็กทำงานศิลปะเด็กจะเกิดการเชื่อมโยงในสมอง เกิดความคิดและจินตนาการ

สนามเด็กเล่นสร้างปัญญาเป็นลักษณะทางกายภาพที่ให้คุณค่าทางจิตใจ เพราะเป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสมาชิกในสังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมทั้งมีส่วนได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน การเข้าร่วมของบุคคลต่าง ๆ นี้มีตั้งแต่ในการตัดสินใจ การดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมฟัง ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสำรวจปัญหา ร่วมลงทุน ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขปัญหา และร่วมประเมินผลในการสร้างสนามเด็กเล่นสร้างปัญญา การใช้งานที่ส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัวและชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก

อภิปรายผล

พลังศักยภาพของการเล่นสามารถพัฒนาความสามารถ พัฒนาร่างกาย พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาความเฉลียวฉลาด พัฒนาอารมณ์และพัฒนาทางด้านสังคมของเด็กได้ สนามเด็กเล่นสร้างปัญญานั้นให้พ่อแม่เล่นกับลูก ถึงกับมีคำพูดที่ว่าพ่อแม่คืออุปกรณ์การเล่นที่ดีที่สุดของลูก แต่สิ่งที่โดดเด่นในงานวิจัยนี้คือ ความเป็นเจ้าของที่ชุมชนได้ร่วมกันเปิดเวทีแห่งการเรียนรู้ในสภาพของสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาด้วยกัน ความรู้สึกของการเป็นเจ้าของ ก่อให้เกิดความสุข และมีส่วนในการพัฒนาการเรียนรู้ที่ส่งผล

ประโยชน์อันมหาศาลต่อเด็กและชุมชน สอดคล้องกับ โสภา มัดลิ่ง (2551) ที่สรุปว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองคือการร่วมมือกันระหว่างผู้ปกครองและครูในการที่ครูจะสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการ ศึกษาของเด็กทั้งที่บ้านและ โรงเรียน โดยทั้งสองฝ่ายจะต้องทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือการให้เด็กได้รับการพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน ส่งเสริมศักยภาพที่แท้จริงของเด็กอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้เด็กได้รับการจัดประสบการณ์อย่างต่อเนื่องทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน เช่นเดียวกับ พงศ์พันธ์ แก้วหาวงศ์ (2550, หน้า 41) ที่ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่าบุคคลผู้ให้การอบรม เลี้ยงดู คุ้มครอง ปกป้อง ดูแล รักษา ส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนที่อยู่ในปกครองซึ่งได้แก่ บิดา มารดา ญาติพี่น้อง หรือผู้อุปการะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมฟัง ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสำรวจปัญหา ร่วมลงทุน ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ ป้องกันแก้ไขปัญหา และร่วมประเมินผลในกิจการใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อในตัวนักเรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการพัฒนาเยาวชนควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างสนามเด็กเล่น หรือเวทีเพื่อพัฒนาสมอง จิตใจและมีมือไปพร้อมๆกันอย่างจริงจัง
2. สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการสร้างแหล่งเรียนรู้สนามเด็กเล่นสร้างปัญญาของโรงเรียนให้เหมาะสม และสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต
3. กิจกรรมต่างๆที่เน้นพัฒนาด้าน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเด็กระดับปฐมวัย ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองให้ความสนใจกับการเล่นมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

พงศ์พันธ์ แก้วหาวงศ์. (2550). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอหนองสองห้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พนม เกตุมาน. (2550). ปัญหาพฤติกรรมวัยรุ่น. วันที่ค้นข้อมูล 10 ตุลาคม 2563, เข้าถึงได้จาก

http://www.psychclin.co.th/new_page_56.htm

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน : สสค. (2557). *การยกระดับคุณภาพ ครูไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน, 2557. (เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ “อภิวินัยการเรียนรู้ ...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย” ระหว่างวันที่ 6 -8 พฤษภาคม 2557).

โสภณ มัดลิ่ง. (2551). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนชุมชนแออัด* อารีย์สังกัด กรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระ คุรุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

Glaser and Strauss. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. New York : SAGE Publishing.

Gordon and Browne. (1995). *Organizational behavior: A diagnostic approach*. (6th). Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall.

Ruth Sellers. (2015). *Trends in parent- and teacher-rated emotional, conduct and ADHD problems and their impact in pre-pubertal children in Great Britain: 1999 - 2008*. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/161530286.pdf>

